

VEcordia

Izvilums L-REVIS

Atvērts: 2007.05.13 20:42
Slēgts: 2008.07.26 13:47
Versija: 2017.05.23 17:41

ISBN 9984-9395-5-3

Dienasgrāmata «VECORDIA»

© Valdis Egle, 2017

Valdis Egle grāmatas REVIS rakstīšanas laikā

ISBN

Valdis Egle. «Paskatīsimies vēlreiz!»

© Valdis Egle, 2004

Valdis Egle

PASKATĪSIMIES VĒLREIZ!

Grāmata REVIS

Impositum

Grīziņkalns 2017

Talis hominis fuit oratio,
qualis vita

1. Ievads Niveādas sējumam NIX-002

2004.11.24 13:50 trešdiena

Sniegbaltīte, dārgā, iepriekšējā sējumā {[NIX-001](#)} Tu redzēji, pie kādiem šausmīgiem konfliktiem mani noveda vajadzība aizstāvēt savu godu un cieņu pret tiem, kas neturēja mani par cilvēku, stādīja zemāk par suni, savā augstprātībā un iedomībā ignorēja viselementārākās cilvēku uzvedības normas.

Katram, kurš ir lasījis Niveādas 1.sējumu, dabiski rodas jautājums: kāda tad īsti tā Vēras teorija ir, kuras dēļ visi tie trakumi izcēlās? Un tagad mēs sāksim ar to iepazīties.

Pastāv vairāki sistemātiski Teorijas pamatu izklāsti, rakstīti dažādos laikos un dažādās valodās (un vēl liels daudzums epizodisku pieskārienu tai visvisādās sakarībās). Šeit mēs izskatīsim pēdējo lielāko izklāstu, kurš rakstīts pirms 6–7 gadiem speciāli ar nolūku vērsties pie latviešu sabiedrības, sākot ar matemātiķiem – agrāko diskusiju dalībniekiem – un beidzot (ja vajadzēs un nekas cits nelīdzēs) pat ar Valsts prezidentu kā Nācijas personificējumu.

Šis izklāsts ir grāmata ar Veddas¹ datoridentifikatoru REVIS.

Grāmata REVIS Veddā nebija pilnīgi pabeigta (lai gan bija visai tuvu nobeigumam). Tāpēc tieši kā REVIS tā plašāk nefigurēja (piemēram, šīs grāmatas nav Latvijas bibliotēkās, kā tur ir daudzas citas – pabeigtas – Veddas grāmatas). Taču lieli fragmenti no REVIS tika iekļauti izlases sērijā «Lase», tika izdoti tipogrāfiski, bija nopērkami grāmatveikalos un tagad ir pieejami daudzās Latvijas bibliotēkās².

Grāmata REVIS bija iecerēta tieši jaunas diskusijas atvēršanai. Iepriekšējās diskusijas ap Vēras teoriju bija notikušas padomju laikos – apstākļos, kad Teorija nevarēja tikt izklāstīta pilnībā un konsekvēti, jo atradās pretrunā ar «dialektisko materiālismu», oficiālo padomju ideoloģiju. Toreiz gan šo, gan citu apstākļu dēļ Teorija tika noliegta no Latvijas «oficiālās zinātnes» puses. Tad nu grāmatas REVIS un ar šo grāmatu atveramās diskusijas «*Revisere*» uzdevums pēc ieceres bija – pārskatīt iepriekšējo diskusiju rezultātus.

Pagaidām šī pārskatīšana nav notikusi. Veddas formāts, orientēts uz papīra grāmatām³, neļāva tekstus izplatīt pietiekoši plaši. Sākums tika izdots tipogrāfiski, taču tālāka izdošana apstājās finanšu trūkuma dēļ. Lāzerizdrukās veidotās grāmatas bija ārkārtīgi dārgas un nevarēja tikt radītas lielā skaitā. Latvijas «oficiālās zinātnes» birokrātija – vēl aprobežotāka, vēl dumjāka un, galvenais, daudz iedomīgāka nekā padomju laikā – un akadēmiķu krēslos salīdušie Latvijas pseidozinātnieki⁴ izturējās ar tik trulu un stulbu obstrukciju, ka tam pat grūti atrast psiholoģisku izskaidrojumu.

Taču diskusija «*Revisere*» nav beigusies. No paša sākuma tās «oficiālais starts» bija nolikts uz 1998.gada 1.janvāri, bet ilgums noteikts – 12 gadi līdz 2010.gada 1.janvārim, vajadzības gadījumā šo termiņu vēl pagarinot⁵.

Faktiski diskusija «*Revisere*» sākas tikai tagad – ar šiem Niveādas sējumiem, kuri bez jebkādam finansiālām grūtībām var tikt izsūtīti pa visdažādākajām e-pasta adresēm tūkstošos eksemplāru, var tikt

---

¹ VEDDA (Valda Egles Dokumentu DatorArhīvs) jeb Sestā Mediotēka bija rakstu kārtojums, pēc būtības līdzīgs Niveādei (Septītajai Mediotēkai), tikai orientēts ne uz elektroniskiem tekstiem kā galīgo produktu, bet gan uz drukātām papīra grāmatām kā galarezultātu. Vedda pastāvēja no 1992.gada rudens līdz 2003.gada rudenim.

² Ar nosaukumu: Egle V. «Tur tālumā, kur ziemas nepazīst»; konservatīvās Latvijas bibliotēkas baidās pāriet uz kompaktajiem grāmatu datoridentifikatoriem, tādiem kā LASE1 vai REVIS, kuri ir daudz ērtāki par «garajiem nosaukumiem» un tieši kuri arī parasti figurē reālās lasītāju atsauksmēs.

³ 1992.gadā, kad tika dibināta Vedda, orientēt šo rakstu kārtojumu tikai uz elektronisku pastāvēšanu praktiski nebija iespējams: Latvijā vēl neeksistēja Web-serveri, e-pasts tik tikko sāka ienākt mūsu dzīvē, Windows bija jaunums; man pieejamie datori bija tādi, uz kuriem ne par kādu darbu Wordā nevarēja būt ne runas...

⁴ Bet, protams, ne visi akadēmiķi ir pseidozinātnieki.

⁵ Piezīme 2005.12.25: Tagad, ar operācijas ULTUS uzsākšanu, diskusija *Revisere* ir pagarināta līdz 2020.gada 21.decembrim.

ievietoti *Web*-serveros un citādos veidos elektroniski izplatīti. «Cāļus skaita rudenī» – teic latviešu tautas paruna, bet diskusijas «*Revisere*» rudens vēl ir tālu.

Un tā, Sniegbaltīte, – par grāmatu REVIS, kura šo diskusiju pirmoreiz pasludināja.

Šī grāmata pēc ieceres sastāvēja no trim saturā stipri atšķirīgām daļām: «matemātiskās», «psiholoģiskās» un «izklaides» daļas. Šeit, Niveādā, mēs katru no šīm daļām ievietosim atsevišķā sējumā⁶. Šajā sējumā tāpat – grāmatas REVIS pirmā, «matemātiskā» daļa. Protams, tā nav diez ko viegla priekš Tevis un «ierindas» lasītāja. Tāpēc beigās tai arī ir pievienota «atslogojošā» «Efīde par Džordano Bruno».

Zemsvītras piezīmēs – tagad (2004.gada novembrī) Tev rakstīti paskaidrojumi, Sniegbaltīte.

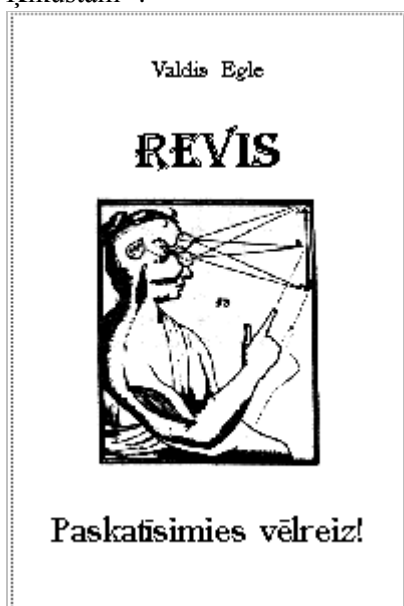
2. Grāmatas REVIS sākums. Matemātiskā daļa

Priekšvārdi

§1. Vēstule pirmajiem diskutantiem

1997.10.10 21:34 piektdiena

.1. ⁷ Ļ.c. Rihardam Balodim⁸, Ļ.c. Jānim Ķikutam⁹, Ļ.c. Kārlim Podniekam¹⁰ un Ļ.c. Paulim Ķikustam¹¹.

Grāmatas REVIS titullapa
Sestajā Mediotēkā (Veddā)¹²

.2. Kopš 1940.gadu beigās tika izgudrots pirmais kompjūters, nu jau veselu pusgadsimtu pasaulē ir strauji attīstījušās dažādas informācijas apstrādes tehnoloģijas. Jau šī perioda sākumā kļuva skaidrs, ka cilvēka smadzenes un vispār nervu tīkls pēc savas būtības arī ir informācijas apstrādes sistēma. Līdz ar šāda priekšstata par cilvēku parādīšanos radās iespēja un nepieciešamība pārlūkot daudzas vecas (t.i., pirms informācijas tehnoloģiju laikmeta radītas) atziņas ar cilvēka garīgo darbību saistītās jomās. Taču, lai arī cik tas būtu neticami, faktiski pasaulē nav cik necik plaši pazīstamu mēģinājumu palūkoties uz «vecajām» zinātnēm no «jaunā» viedokļa.

.3. Divas «vecas» zinātnes, kuras ir visciešākajā kārtā saistītas ar cilvēka garīgo darbību, ir matemātika un psiholoģija. Ir pilnīgi dabīgi mūsu laikmetā pārskatīt jeb izrevidēt šīs zinātnes, vadoties no priekšstata par cilvēku kā informācijas apstrādes sistēmu. Es apgalvoju, ka šāda revīzija jau pēc pašiem pirmajiem tās soļiem (nemaz nerunājot par tālāko) fundamentāli groza ļoti daudzas lietas šajās zinātnēs un nozīmē jaunu novirzienu jeb «skolu» rašanos tajās.

.4. Pēc PSRS sabrukuma stāvoklis ir tikai pasliktinājies. Par

⁶ Grāmatas REVIS «psiholoģiskā daļa» atrodas sējumā NIX-003, bet «izklaidējošā» – sējumā NIX-004. (Vekordijā: abas šajā pašā failā).

⁷ Veddā visiem tekstiem bija «punktu numuri», kurus (galīgajā veidā) ielika dators, automātiski «atrisinot» arī atsaucis starp dažādiem punktiem vienā vai dažādās grāmatās. Šie Veddā punktu numuri Niveādā tiek reproducēti šeit redzamajā veidā.

⁸ Rihards Balodis, *Dr.habil.sc.comp.* – tajā laikā LU Matemātikas un informātikas institūta (MII) direktors. Padomju laika diskusijās viņš nebija galvenais dalībnieks, tomēr bija tur iesaistīts.

⁹ Jānis Ķikuts, *Dr.sc.comp.* – uz MII bāzētā «Latneta» direktors, agrāk LZA Elektronikas un skaitļošanas tehnikas institūta laboratorijas vadītājs un Institūta direktora vietnieks.

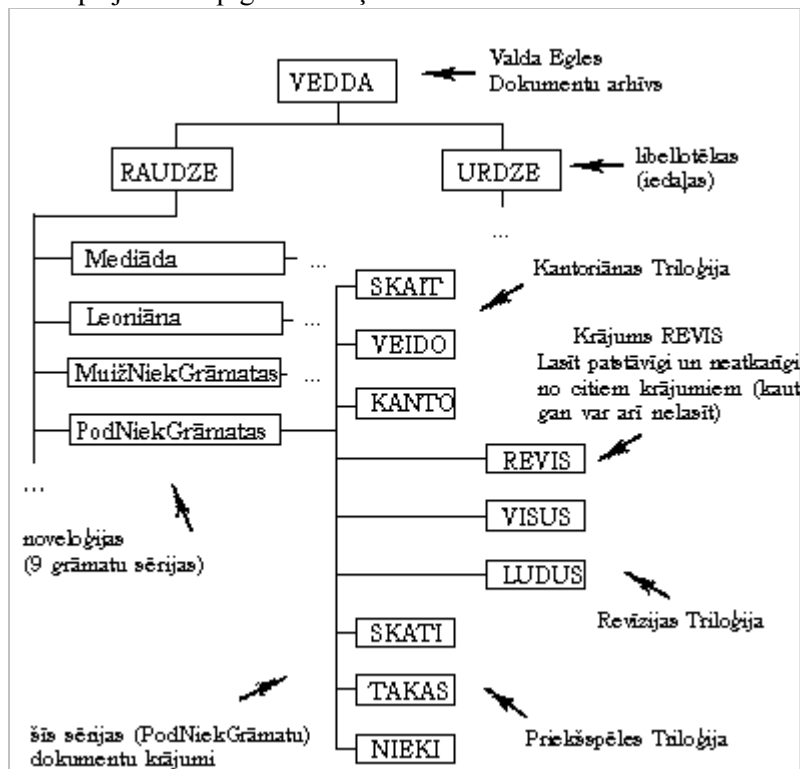
¹⁰ Kārlis Podnieks, *Dr.math.* – MII darbinieks, LU pasniedzējs, padomju laiku diskusiju par Vēras teoriju galvenais dalībnieks un adresāts.

¹¹ Paulis Ķikusts, *Dr.math.* – MII darbinieks, LU pasniedzējs, padomju laiku diskusiju par Vēras teoriju otrais galvenais dalībnieks, visniknākais Vēras teorijas pretinieks.

¹² Uz vāka ir reproducēta ilustrācija no Renē Dekarta 1664.gadā izdotā «Traktāta par cilvēku», kurā izklāstīti viņa «mehānistiskie uzskati» par «cilvēku kā mašīnu».

cik oficiālais marksisms arī dēvēja sevi par materiālismu (īstenībā viņi bija duālisti), tad līdz ar komunisma krahu arī materiālisms izrādījās it kā sakompromitēts. Tagad milzīgi ir sazēlušas visādas reliģiskas un mistiskas mācības, bet psiholoģijā pilnīgi dominē agrāk aizliegtā Freida un viņa daudzo sekotāju skolas, starp kuriem pirmais ir Jungs. (Šī situācija daļēji izskaidro to gandrīz neticamo faktu, ka «vecās» zinātnes vēl joprojām nav pārrevidētas no informācijas apstrādes sistēmu viedokļa).

.5. Ja minēto «vecu» sistēmu revīzija no informācijas apstrādes sistēmu viedokļa tiktu uzsākta tieši Latvijā un tādā tieši šeit vispirms iedibinātos šo zinātņu jaunie novirzieni, tad tas neapšaubāmi atnestu slavu Latvijai un «iznestu tās vārdu pasaulē» varbūt vairāk, nekā dažs labs cits šim nolūkam speciāli organizēts pasākums. Tādēļ šeit nav runa tikai par manu personīgo panākumu, bet arī par Latvijas godu, un tādēļ Latvijas sabiedrībai un valstij nav tiesību vienkārši un vieglprātīgi noliegt šādu koncepciju bez rūpīgas un dziļas tās izskatīšanas un izvērtēšanas.

Grāmatas REVIS vieta Veddas kārtojumā¹³

krājumā izteikto matemātisko ideju būtību un par to, vai Latvijā vajadzētu sekmēt un attīstīt matemātikas un psiholoģijas novirzienus, kuri aplūko un revidē šīs «vecās» ar cilvēka garīgo darbību saistītās zinātnes no tā viedokļa, ka cilvēka smadzenes ir tomēr informācijas apstrādes sistēma.

.8. Lūdzu ievērojiet, ka Pitagora teorēma ir vai nav patiesa pilnīgi neatkarīgi no tā, vai to izsaka akadēmiķis vai skolnieks, tāpat vai tā tiek izteikta lietišķi akadēmiskā stilā vai to izsaka kāds ņirgādamies, vai ar niknumu utt. Visiem šiem apstākļiem NAV ne mazākās nozīmes, risinot jautājumu par to, ir vai nav katešu kvadrātu summa vienāda ar hipotenūzas kvadrātu. Analogiski arī manas idejas ir vai nav pareizas ABSOLŪTI neatkarīgi no tā, kādā formā, kādā tonī un kādā kontekstā tās ir izteiktas un vai es grāmatā LEON1 ņirgājos vai neņirgājos par Latvijas matemātiķiem¹⁵. (Vairums cilvēku to nesaprot). Lūk, par šo no visiem blakusapstākļiem neatkarīgo lietas BŪTĪBU es arī aicinu jūs izteikties.

¹³ Pēc Veddas sākotnējās ieceres šis rakstu kārtojums iedalījās «Raudzē», kur bija domāts izvietot datorā pārnestus agrākos sacerējumus, un «Urdzē», kur elektronisku reģistru veidā bija paredzēts ievietot jauno diskusiju materiālus. «Raudzē» savukārt iedalījās vairākās «noveloģijās» (9 grāmatu ciklos; skaitlis 9 bija izvēlēts galvenokārt tādēļ, lai numurētu grāmatas ar vienu ciparu, nelietojot nulli, piemēram: LEON1 – LEON9, kā arī tādēļ, ka tas nozīmēja «trīs trilōģijas»). Katru Veddas grāmatu pavadīja šāda shēma, kas rādīja dotās grāmatas vietu Veddā (jo cita materiāla, kas sasaistītu visas grāmatas kopā, tajās nebija). Reāli plaši attīstījās tikai «Raudzē»; «Urdzē» gan tika iesākta, bet vēlāk visi tās materiāli vienalga tika pārnesti uz «Raudzes» noveloģijām.

¹⁴ Grāmata LEON1 tagad atrodas Vekordijas sējumos {[R-LEONA](#), [R-LEONB](#) un [R-LEONC](#)}.

¹⁵ Tā kā padomju laiku diskusijās 1980.gados Vēras teorija tika bez jebkāda pamatojuma noliegta, tad 1990.gadu sākumā uzrakstītie un grāmatā LEON1 ievietotie teksti izsmēja vaininiekus.

.6. Latvijā nav otras iestādes jeb institūcijas, kas būtu vēl ciešāk saistīta vienlaicīgi gan ar matemātiku, gan ar informātiku, kā «LU Matemātikas un informātikas institūts», kur jūs visi četri strādājat. Tādēļ tieši jūsu Institutam pirmām kārtām Latvijā ir pienākums rūpīgi izanalizēt šīs lietas apstākļus, un no savas puses es uzlieku jums četriem personisku atbildību par Latvijas godu šajā jomā. Tas nozīmē, ka jūsu rīcība tiks fiksēta manos turpmākajos dokumentu krājumos, kuri, savukārt, tiks publicēti.

.7. Pašlaik pie Jāņa Ķikuta atrodas dokumentu krājuma LEON1¹⁴ Krievijas nacionālajai bibliotēkai paredzētais eksemplārs. Es lūdzu jūs visus četrus rūpīgi iepazīties ar šo grāmatu un katru individuāli uzrakstīt un atsūtīt man savu viedokli par

.9. Tieši pirms 11 gadiem, 1986.gada 10.oktobrī beidzās mūsu iepriekšējā diskusija {[CANTO.2329](#)}¹⁶, kurā piedalījās divi no jums. Tagad, 1997.gada 10.oktobrī es uzaicinu jūs **uz jaunu diskusiju, kuras galvenā tēma ir:**

.10. – Matemātikas un psiholoģijas revīzija no tāda viedokļa, kurš uzskata cilvēka garīgo darbību par informācijas apstrādes procesu smadzenēs,

.11. un galvenais praktiskais aspekts:

.12. – Vai Latvijas sabiedrībai un Latvijas valstij ir jāsekmē un jāatbalsta šāda novirziena attīstība Latvijā?

.13. Es saprotu, ka visiem ir maz laika, visiem vienmēr ir kaut kur jāskrien, tomēr īstenībā nav nemaz tik traki, un, teiksim, pusgada laikā tomēr var atrast kādas stundas, lai palasītu, pārdomātu un uzrakstītu pāris lapiņas. Lieta ir pārāk nopietna, lai varētu aizbaidināties ar tādiem apstākļiem.

.14. Domājams, ka vēlāk šajā diskusijā tiks iesaistīti vai iesaistīsies arī citi cilvēki. Varbūt man nekad nebūs iespēju publicēt šīs diskusijas dokumentus tipogrāfiski tūkstošos eksemplāru, taču manos spēkos ir izgatavot šos un iepriekšējos materiālus dažos eksemplāros un ievietot tos Latvijas un ārzemju bibliotēkās, kā arī izplatīt materiālus elektroniskā veidā. Tāpēc es uzskatu, ka tie TIKS publicēti. Šīs diskusijas materiāli tiks piegādāti arī jums.

.15. Ar cieņu

Valdis Egle

1997.gada 10.oktobrī¹⁷

§2. Grāmata REVIS

1997.10.18 19:00 sestdiena
(pēc 7 dienām, 21 stundas, 26 minūtēm)¹⁸

.16. Ar šādu vēstuli es ierosināju pasākumu, kuram devu nosaukumu «Diskusija “*Revisere*”». *Revisere* latīniski nozīmē «paskatīties vēlreiz». Vajag paskatīties vēlreiz gan uz matemātikas un psiholoģijas atziņām, gan arī uz iepriekšējo diskusiju rezultātiem.

.17. Šīs diskusijas materiāli sastādīs grāmatu REVIS. Uzskatīsim, ka iepriekšējie materiāli sastāda 16 grāmatas¹⁹ (īstenībā materiālu ir nedaudz vairāk, taču minētās 16 ir iespējams samērā īsā laikā padarīt pieejamas interesentiem, un tādēļ uzskatīsim, ka ar tām viss iepriekšējais aprobežojas).

.18. Tas, protams, nenozīmē, ka katram, kurš grib būt lietas kursā par šo diskusiju, vajadzētu vispirms izlasīt šīs 16 grāmatas. Tās pa lielākai daļai vispār nav domātas lasīšanai pēc kārtas «no viena vāka līdz otram», kā to dara ar detektīvromāniem. Pietiktu ielūkoties atsevišķās interesantās vietās. Tomēr es uzskatu, ka šīs grāmatas IR pieejamas lasītājiem, un tāpēc es drīkstu uz tām atsaukties. Pat ja «pirmajā piegājienā» tās lasītājam īstenībā vēl nav pieejamas, tad kļūs tādas mazliet vēlāk.

.19. Katrai no šīm grāmatām bez «parastā» virsraksta ir vēl arī datoridentifikators (šai grāmatai tas ir: REVIS) un visas rindkopas ir lineāri sanumurētas, kas dod iespēju atsaukties uz jebkuru vietu jebkurā no šīm grāmatām ļoti lakoniski, bet ar lielu precizitāti un neatkarīgi no izlaiduma formas un teksta izvietojuma pa lappusēm. Piemēram, šīs grāmatas punktā {[.9](#)} ir izdarīta norāde uz grāmatas «CANTO» 2329. punktu. Ja grāmatas identifikatora norādē nav, tad tā ir atsauce uz šīs pašas grāmatas punktiem.

---

¹⁶ Veddā dators «atrisināja» norādes starp vienas vai dažādu grāmatu punktiem, ievietojot tekstā grāmatas datoridentifikatoru un punkta numuru leņķiekavās. Tādu norāžu sistēmu ar leņķiekavām es sāku izmantot 1988.gadā, kad HTML vēl neeksistēja. Vēlāk izrādījās, ka arī WWW radītāji ir izlēmuši izmantot tieši leņķiekavas tegu apzīmēšanai. Šī iemesla dēļ Niveādā es tagad nevaru reproducēt oriģinālo Veddā norāžu izskatu: ja *Word* failu ieraksta kā HTML failu un lasa caur pārlūkprogrammu, tad leņķiekavas izsauc defektus faila attēlojumā. Tāpēc **Niveādā leņķiekavas norādēs ir aizstātas ar figūriekavām**. Pašai norādei Niveādā ir pievienota *Word* hiperteksta saite, ja tā ir norāde uz citu Niveādas sējumu; ja tā ir norāde uz šo pašu sējumu, tad hiperteksta saite netiek veidota, un lasītājam vienkārši šajā pašā sējumā jāpaskatās punkts ar attiecīgo numuru.

¹⁷ Šī vēstule kopā ar visu grāmatas REVIS sākumdaļu 1998.gadā pabija pie adresātiem, taču tie vairījās kā vien spēja. Rakstiski atbildēja būtībā tikai Paulis Ķikusts (skat. {[L-VISUS.27](#)}). Jānis Ķikusts mutiski mēģināja mani pierunāt atteikties no Vēras teorijas; Rihards Balodis izteicās, ka viņš to nesaprotot.

¹⁸ Veddā grāmatās dators automātiski izrēķināja laika intervālu, kāds pagājis starp divām blakus esošām laika atzīmēm grāmatā, un ielika attiecīgu atzīmi grāmatas tekstā. Niveādā mēs saglabājam šīs intervālu atzīmes, kas nākušas no Veddā, taču pašā Niveādā tādas varētu ielikt vienīgi ar roku, bet vairs ne automātiski, kā tas bija Veddā. Lai ieliktu automātiski, manai programmai būtu jājaucas iekšā *Word* .DOC failu struktūrā.

¹⁹ Tolaik gatavo vai gandrīz gatavo Veddā grāmatu skaits.

§3. Projekts «Revisere»

1997.11.01 23:06 sestdiena
(pēc 14 dienām, 4 stundām, 6 minūtēm)

.20. Nākotne var grozīt manus plānus, taču pašreizējā momentā diskusijas «*Revisere*» projekts ir tāds, kā tas aprakstīts zemāk šajā paragrāfā, un **balstās uz sekojošām pamattēzēm:**

.21. 1) Ja reiz Latvijā eksistē tāda koncepcija, kas pretendē uz to, ka būtiski groza matemātikā un psiholoģijā pašreiz pastāvošos priekšstatus, tad Latvijas sabiedrībai un Latvijas valstij nav tiesību vienkārši ignorēt šo koncepciju, bet Latvijas sabiedrības (tās kompetentu pārstāvju personā) pienākums ir rūpīgi izskatīt un izanalizēt šo koncepciju un tikai tad vai nu noraidīt vai atbalstīt.

.22. 2) Šādas izskatīšanas un analīzes līdzeklis arī ir diskusija «*Revisere*».

.23. 3) Tā kā runa ir ne tikai par manu, bet arī par Latvijas lietu, tad vajadzības gadījumā man ir tiesības arī zināmā mērā piespiest vajadzīgās personas piedalīties apspriešanā, ja to nav iespējams realizēt tikai ar brīvprātīgiem interesentiem vien.

.24. 4) Diskusijas materiāli sastādīs dokumentu krājumu (grāmatu) REVIS (vai arī vairākas grāmatas, no kurām REVIS būs pirmā).

.25. 5) Materiāli tiks publicēti, ievietojot paša līdzekļiem izgatavotus sējumus Latvijas bibliotēkās, izplatot grāmatas elektroniskā veidā un, ja atradīsies līdzekļi, tad arī izdodot tās tipogrāfiski.

.26. 6) Diskusiju plānots izvest četrās «darba grupās»:

.27. a) pirmajā grupā iesaistot pēc iespējas ievērojamākus Latvijas matemātiķus;

.28. b) otrajā grupā iesaistot pēc iespējas redzamākus Latvijas psihiatrus un psihologus;

.29. c) trešajā grupā iesaistot pēc iespējas pazīstamākus Latvijas filosofus;

.30. d) ceturto grupu organizējot manā darba vietā laikraksta «Latvijas Vēstnesis» redakcijā.

.31. 7) Diskusijas gaita plānota sekojoša:

.32. a) «fonā» notiek manas koncepcijas pēc iespējas sistemātisks izklāsts (pirmo reizi latviski; visi agrākie materiāli bija krievu valodā);

.33. b) «fonu» var pārtraukt materiāli, kas ienākuši no darba grupām, un manas atbildes uz tiem;

.34. c) visi materiāli tiek izdrukāti četros eksemplāros un piegādāti visām četrām darba grupām;

.35. d) paralēli iespēju robežās tiek formētas 16 «vecās» grāmatas un darītas pieejamas darba grupām²⁰.

.36. 8) Paredzams, ka diskusija «*Revisere*» varētu turpināties vairākus gadus, kamēr situācija kļūst skaidra.

§4. Autortiesības

.37. Ja projekts «*Revisere*» tiks realizēts pilnā apjomā, tad diskusijas dalībnieku skaits varētu iesniegties desmitos. Tad, ja visiem diskutantiem būtu vienādas autortiesības uz grāmatu REVIS un varbūtējiem tās turpinājumiem, varētu rasties sarežģījumi ar dažādu lēmumu saskaņošanu par materiālu tālāko likteni. Tāpēc no paša sākuma skaitās, ka autortiesības uz šiem krājumiem pieder man, un visi potenciālie diskutanti tiek par to brīdināti.

.38. Šīs diskusijas, tāpat kā iepriekšējo, materiālu izgatavošana un izplatīšana prasa ļoti daudz spēku, laika un arī naudas līdzekļu. Mans ieguldījums te ir nesalīdzināms ar pārējo diskusijas dalībnieku ieguldījumu. Bez tam diskusija notiek pēc manas iniciatīvas un ap manis piedāvāto koncepciju. Tādēļ ir dabiski, ka man arī pieder tiesības pieņemt lēmumus par grāmatas REVIS kopumā (un tās varbūtējo turpinājumu) likteni.

.39. Pārējo autoru tekstiem šeit ir citātu statuss, viņi saglabā autortiesības uz saviem tekstiem un var tos ievietot kādos savos krājumos, vajadzības gadījumā kopā ar citātiem no maniem tekstiem.

---

²⁰ Faktiski nevienā no «darba grupām» neizdevās izvērst nekādu darbu; visas tās tikai centās izvairīties un boikotēja Vēras teoriju. Tad tika uzsākts mēģinājums izdot materiālus tipogrāfiski un vēlāk arī mēģinājumi griezties pie Latvijas augstākajām amatpersonām (tajā skaitā Valsts prezidenta Gunta Ulmaņa un pēc tam pie Valsts prezidentes Vairas Vīķes-Freibergas – caur viņas vīru Imantu Freibergu kā informātikas speciālistu) ar lūgumu atbalstīt prasību, lai Teorija tomēr tiktu izskatīta Latvijas zinātnē.

.40. Diskusijas gaitā tās materiālu izgatavošana nes man tikai zaudējumus. Ja kādreiz šo materiālu publicēšana atnestu peļņu, tad tā tiks izmantota apspriežamās koncepcijas tālākai attīstīšanai un popularizēšanai.

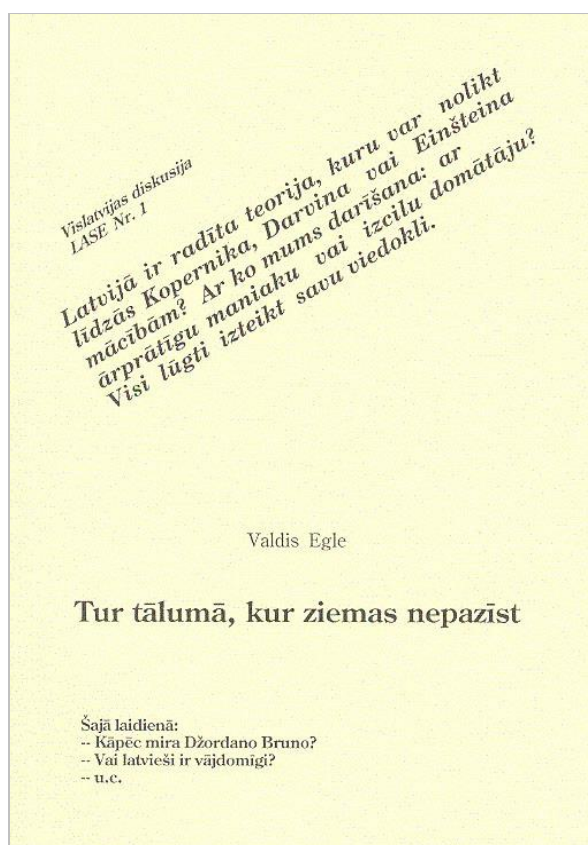
§5. Pateicības

.41. Idejas, kuras tiek izvirzītas izskatīšanai šajā diskusijā, tika attīstītas apmēram 20 gadu laikā. Pirms nodarboties ar kaut kādu ideju attīstīšanu, cilvēkam vajag no kaut kā pārtikt. Nekāda ideju attīstīšana nebūtu iespējama, ja iztikas pelnīšana aizņemtu visu laiku un atņemtu visus spēkus. Par laimi tā nav bijis, jo dažādās darba vietās dažādi mani priekšnieki ir «skatījušies caur pirkstiem» uz to, ka es nodarbojos «ar kaut ko vēl». Šajā sakarībā izsaku sirsnīgu pateicību

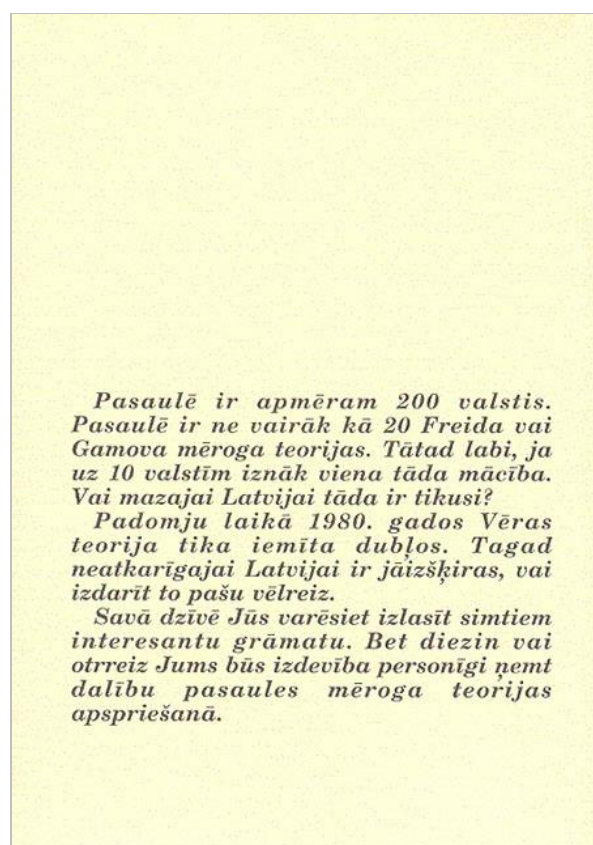
.42. – Jānim Ķikutam, kurš bija mans laboratorijas vadītājs Latvijas ZA Elektronikas un skaitļošanas tehnikas institūtā 1981–1990. gados;

.43. – Viktoram Daugmalim, kurš bija laikraksta «Diena» galvenais redaktors 1990–1992. gadā;

.44. – Oskaram Gertam, laikraksta «Latvijas Vēstnesis» galvenajam redaktoram, pie kura es strādāju 1993–1997. gadā.

Izlasses krājuma LASE1²¹ priekšējais vāks²²

Grāmatas LASE1 aizmugures vāks²³

²¹ Veddas grāmatu bija ļoti daudz, un tās bija ļoti lielas; izdot tās tipogrāfiski nelikās iespējams. Tāpēc tipogrāfiskai izdošanai tika dibināta sērija «Lase» (no vārdiem «izlase», «lasīt» un «pa lāsei»). Pēc ieceres «Lasei» vajadzēja atspoguļot diskusijas «Revisere» gaitu. Tā kā Vēras teorijas matemātiskā daļa «ierindas lasītājam» bija grūti saprotama un maz interesanta, tad pēc ieceres «Lasē» visu laiku vajadzēja mīties matemātiskiem (un citiem «augsti teorētiskiem») tekstiem ar populārzinātniskiem rakstiem un citiem «viegliem» sacerējumiem. Aprēķins bija tāds, ka ja arī «ierindas lasītājs» neizlasīs «augsti teorētiskos» tekstus un nepadziļināsies tajos, lasāms tikai «vieglos» sacerējumus, tad tomēr viņš vismaz ārēji apskatīs «grūtos» tekstus un zinās par viņu eksistenci (kas nenotiktu, ja teksti būtu nodalīti un sistematizēti). Atbilstoši šai iecerei, «Lasē» bija paredzēts ievietot fragmentus no dažādām Veddas grāmatām (pēc iespējas parādot arī viņu dažādību) un diskusijas «Revisere» materiālus tā, kā šī diskusija faktiski norisināsies dzīvē.

²² Izlasses krājumam LASE1 bija arī ievads, kuru skat. Vekordijas sējumā {L-SKATI}.

²³ Izaicinošajiem uzrakstiem uz grāmatas LASE1 vāka, protams, vajadzēja piesaistīt tai uzmanību, vienalga, vai šī uzmanība būs sākotnēji negatīva vai pozitīva.

3. Burtnīca MODEL. «Modelis jeb Teorikas būtība»

Nu, cilvēki – ne tikai mežoņi, bet arī kultūras cilvēki, GAN SPĒJ, BET LABPRĀT NEGRIB DOMĀT! Vai tam tā mūžam būs palikt? Cilvēces attīstība vēsturiskos laikos ir gājusi ne taisnā, bet laužītā līnijā... Jācer, ka pēc egoisma, ļauzu muļķošanas, un korupcijas orgijām kādreiz sekos atjēgšanās.

*Profesors Kārlis Balodis,
grāmata «Čarlzs Darvins», 182.lpp.,
1930.gads*

Rakstīts: 1997.10.18 – 1997.12.04

Rīga

1. Modeļi

§6. Modeļu nomaiņa zinātnē²⁴

1997.10.18 20:22 sestdiena
(pirms 14 dienām, 2 stundām, 44 minūtēm)

.45. Kaut gan filosofijas vēsture zin arī tādu novirzienu kā solipsisms, kurš par vienīgo neapšaubāmo realitāti atzīst tikai pašu domājošo subjektu, tomēr vairums mācību atzīst, ka ārpus domājošā subjekta pastāv arī reālā pasaule. Tādā gadījumā rodas priekšstats par to, ka domājošais subjekts (cilvēks) kaut kādā veidā attēlo («atspoguļo») ārējo pasauli savā galvā (domās).

.46. Arī mēs no solipsisma atteiksimies un pieņemsim, ka cilvēki savos priekšstatos atspoguļo kaut kādu realitāti. Lai attēlotu šo realitāti, cilvēks savā galvā uzbūvē zināmu realitātes MODELI. Katrs modelis raksturojas ar to, kādi šajā modelī figurē elementi, kā tie savā starpā saistīti un kā darbojas²⁵. Jebkura domāšana notiek tā vai cita ārējās pasaules modeļa ietvaros, bez zināma modeļa domāšana vispār nav iespējama. Tas attiecas gan uz reliģisko, gan zinātnisko, gan uz jebkuru citu domāšanu.

.47. Fundamentālas pārmaiņas zinātnes attīstībā vienmēr ir nozīmējušas viena modeļa nomaiņu ar citu. Piemēram, senie cilvēki iedomājās pasauli kā plakānu disku. Šādā modelī figurēja tāds elements kā Zeme plakana diska veidā, kuru tad apskaloja Okeāns, vai kura balstījās uz trim ziloņiem utt.

.48. Grieķi nomainīja šo modeli ar citu, kurā parādījās tāds elements, kā Zeme apaļas lodes veidā, ap kuru tad riņķoja Saule, planētas un zvaigznes. Šajā jaunajā modelī varēja stādīt jautājumu par lodveidīgās Zemes diametru (vai rādiusu) un noteikt to, salīdzinot saules augstumu pie debess juma vienā un tajā pašā brīdī divās pilsētās, attālums starp kurām zināms un kuras atrodas uz viena meridiāna. Šo uzdevumu ar pārsteidzošu tiem laikiem precizitāti atrisināja grieķis Eratostens apmēram divus gadsimtus pirms Kristus. Apmēram vienu paudzi vēlāk šo modeli pamatīgi aprakstīja cits grieķis Ptolemajs, un mūsu laikos to sauc par Ptolemaja sistēmu.

.49. Taču, kā lasītājam labi zināms, arī šis modelis vēlāk tika aizstāts ar citu, kurā Zeme figurēja kā viena no planētām, bet Visuma centrā atradās Saule. Šo modeli sauc par Kopernika sistēmu. Arī to nomainīja jauns modelis, kurā Saule bija tikai viena no daudzajām zvaigžņu sistēmām.

.50. Līdz Darvinam dabaszinātnieki uzskatīja, ka dzīvnieku un augu sugas ir kaut kas nemainīgs, reizi par visām reizēm dots. Tāda bija viņu lietotā modeļa pazīme. Darvins aizstāja šo modeli ar tādu,

²⁴ No šīs vietas grāmatas REVIS teksts bija ievietots izlases krājumā LASE1.

²⁵ Lasītāju atsauksmes parādīja, ka viņi bieži vien ne gluži pareizi saprot modeļa jēdzienu. Sīkāk šis jēdziens ir izskaidrots vairākās vietās, piemēram, {VITA2}.

kurā sugas nepārtraukti mainās un kurā tāpēc figurē tādi elementi kā ģeoloģiskais koks, sugu radniecība utt.

.51. Tā saucamā «klasiskā fizika» lietoja modeli, kurā figurēja tāds elements kā absolūtā telpa jeb nekustīgais ēters. Einšteins ieveda modeli, kurā šāda elementa vairs nebija, un visas «atskaites sistēmas» bija vienlīdzīgas.

.52. Tātad ievērosim, ka fundamentāli pagriezieni zinātnes attīstībā vienmēr ir nozīmējuši **JAUNA MODEĻA** ieviešanu – tāda modeļa, kurā figurē citādi elementi un citādas to attiecības.

§7. Diskusijas būtība

Izlasses krājuma LASE1 titullapa²⁶

vīsi cilvēki, piemēram, Latvijā, izmantos šīs savas tiesības, tad jaunā teorija, kas varbūt bija pareiza un nozīmīga, un varētu atnest slavu Latvijai, būs līdz ar to nokauta, aprakta un: «zemi līdzenu virsū nomina, neviens viņas kapa nezina». Tāpēc objektīvi Latvijas intereses prasa, lai šajā valstī būtu arī dažas tādas personas, kuras savas tiesības neinteresēties par kaut ko izmantot NEDRĪKST, un kurām rūpīgi izanalizēt un izvērtēt jauno koncepciju ir PIENĀKUMS. Nezinot citas labākas kandidatūras šai lomai, es pagaidām par šādām personām esmu izvēlējis jūs, četri manas sākotnējās vēstules adresāti. Ja jūs

.53. Tas, ko es pirmoreiz piedāvāju pirms apmēram divdesmit gadiem²⁷ un ko tagad, šajā grāmatā un šajā diskusijā lieku Latvijas sabiedrībai priekšā vēlreiz, ir – no mainīt cilvēka modeli un tad paraudzīties, kā divas «vecās» zinātnes (matemātika un psiholoģija) izskatās **ŠAJĀ MODEĻĪ**, jaunajā modelī.

.54. Ja kāds lasītājs uzņemtos to lielo darbu un augstāk minētajās daudzajās grāmatās izsekotu agrāko diskusiju gaitai, tad viņš atklātu, ka visi manu agrāko oponentu iebildumi reducējas uz diviem galvenajiem argumentiem:

.55. 1) «mani neinteresē tavs modelis, man ir vienalga, no kurienes rodas skaitļu un tamlīdzīgi jēdzieni, un **TĀPĒC** tava teorija ir aplama un nederīga»;

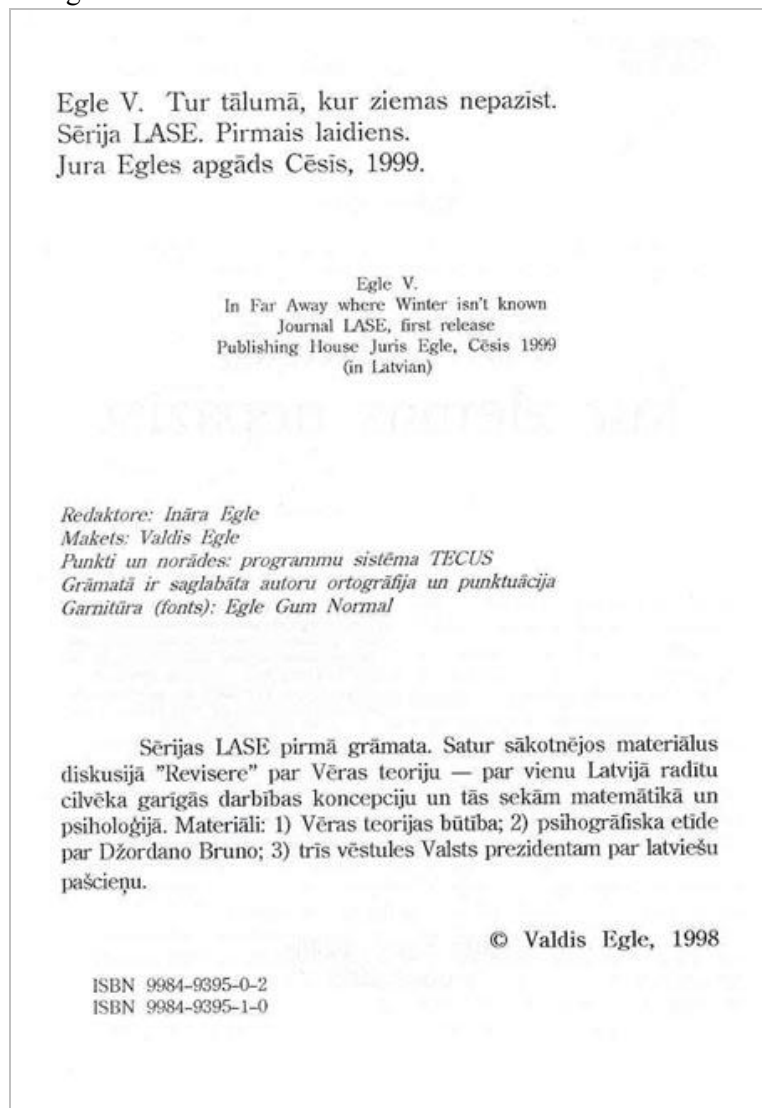
.56. 2) «tā skatīties uz lietām, kā to dari tu, nedrīkst, jo jāskatās uz lietām ir tā, kā to darām mēs» – un seko bezgalīgi mēģinājumi ieskaidrot man, neapķērīgajam, kā tas viss izskatās viņu modelī.

.57. Uz pirmo no šiem argumentiem var atbildēt, ka, protams, vispārīgā gadījumā katram cilvēkam ir tiesības neinteresēties par to vai citu lietu (kaut gan no šīm tiesībām manas koncepcijas aplamība vēl gluži neizriet vis). Tomēr, ja absolūti

²⁶ Grāmatas LASE1 epigrāfs: *Vieglu rakstu trūkuma jau mums nav. Ēdeņainu zupu strēbt varbūt dažreiz gluži patīkami, bet ir arī virumi, kurus ēdot vairāk labuma atlec. Mēs no saviem lasītājiem neprasām apliecību, cik gadu kurš skolā bijis, bet vesela, pilna prāta.* («Pūrs, darināts un pielocīts ar populāri zinātniskiem apcerējumiem», II sēj., Rīgā, 1892.g.: IV lpp.)

²⁷ Par Vēras teorijas sākuma momentu tiek uzskatīta 1978.gada vasara, laiks apmēram ap Jāņiem, kad es pirmoreiz nonācu pie izpratnes par skaitļu (un tālāk – visas matemātikas) būtību.

atradīsiet savā vietā citas, vairāk piemērotas kandidatūras, tad – labi, tās lai jūs aizstāj, bet pagaidām jūs četri esat tie, kas nes personisku atbildību par to, lai Latvija gadījumā nepalaistu garām tai kaut ko svarīgu²⁸.

Izlases krājuma **LASE1** prettituls

disciplīnām, kur šim jēdzienam var būt savas īpašas definīcijas, – tātad postulāti vispār ir tādi pieņēmumi vai apgalvojumi, kuri raksturo doto modeli. Sevišķi svarīgi ir tie postulāti, kuri atšķir doto modeli no alternatīviem modeļiem. Piemēram, ar postulātiem «Zeme ir plakana» un «Zeme ir lodveidīga» atšķiras punktos {.47} un {.48} pieminētās sistēmas jeb modeļi. Einšteins savu klasisko rakstu, kurš ielika pamatus relativitātes teorijai, iesāk ar to, ka pasludina divus postulātus:

- .61. «1. Likumi, pēc kuriem mainās fizisko sistēmu stāvoklis, nav atkarīgi no tā, kurā no divām vienmērīgā taisnvirziena kustībā attiecībā vienai pret otru esošām sistēmām šīs izmaiņas notiek.
.62. 2. Ikviens gaismas stars “mierā esošā” koordināšu sistēmā kustas ar noteiktu ātrumu V neatkarīgi no tā, vai šo gaismu izstaro mierā vai kustībā esošs ķermenis»²⁹.

.58. Uz otro no minētajiem diviem oponentu argumentiem var atbildēt, ka raudzīties uz lietām no jūsu modeļa viedokļa šeit nav nekādas jēgas un vajadzības: to visu māca attiecīgās augstskolās, tas ir aprakstīts grāmatās un zināms visiem speciālistiem. Paraudzīties uz lietām ir jēga un vajadzība tikai un vienīgi no MANAS koncepcijas viedokļa (lai tad noskaidrotu, kas tur iznāk un kas neiznāk). Bet no TĀDA viedokļa neviens no oponentiem nekad nav uz lietām raudzījies. Viņi nekad nav sapratuši manu koncepciju (un nav arī nekad tā īsti mēģinājuši saprast). Es domāju, ka neviens no viņiem nebūtu spējīgs kaut cik sakarīgi atstāstīt, ko tas Egle īsti sludina (un tomēr viņi teoriju savā laikā noliedza un apraka).

.59. Protams, paraudzīties uz «visiem sen zināmām» lietām radikāli cita viedokļa – tas prasa zināmu domāšanas drosmi un plašumu. Tad jau redzēsim šajā diskusijā, kādā mērā šīs īpašības kuram piemīt.

§8. Modeļi un postulāti

.60. Postulāti – kā šo lietu saprot ārpus dažām specifiskām

²⁸ Tagad, pēc 7 gadiem es pašu galveno atbildību par to, ka Latvijai un Pasaules zinātnei tik nozīmīga lieta tika nožņaugta un ka vienreizējā iespēja netika izmantota, uzlietu **Vairai Viķei-Freibergai**. Šī sieviete Saeimā TV kameru un visas tautas priekšā divas reizes publiski zvērēja, ka viss viņas darbs būšot veltīts Latvijas labā, viņai bija tādas iespējas izlabot stāvokli, kā nevienam visā pasaulē, viņa pati skaitās zinātniece – un tomēr viņa izdarīja visu, lai netaisnība uzvarētu un lai nedz Latvijas valsts, nedz Pasaules zinātne nedabūtu to, ko tās būtu varējušas dabūt.

²⁹ Эйнштейн А. Собрание научных трудов, т.1. Москва, 1965,10.лpp.

.63. Kā redzam, šie postulāti vārdiskā izteiksmē ir diezgan sarežģīti, kaut arī izsaka Einšteina modelim specifiskas un fundamentālas lietas. Mēs vārdu «postulāts» lietosim tieši šādā nozīmē: kā pieņēmumu vai apgalvojumu, kurš izsaka tam vai citam modelim būtiskas un specifiskas lietas.

.64. Tādējādi «postulātu sistēma» un «modelis» ir viens un tas pats, un viena vai otra vārda lietošana ir tikai dažāds izteiksmes veids.

§9. Sistēmu salīdzināšana

.65. Postulāti nav pierādāmi un tie arī neprasa pierādījumus. Cilvēks vienkārši pieņem kaut kādu ārpusaules modeli (kuru tātad varētu aprakstīt ar zināmu postulātu sistēmu) un tad dzīvo un rīkojas atbilstoši savam modelim.

.66. Tomēr dažādas postulātu sistēmas (dažādi modeļi) atšķiras pēc tā, cik labi (vai slikti) tajos var izskaidrot tās vai citas parādības. Piemēram, arī mūsdienās kāds var dzīvot ar postulātu, ka Zeme ir plakana, tomēr viņam varētu rasties zināmas grūtības izskaidrot, teiksim, astronautu lidojumus apkārt Zemeslodei (lai gan kaut kādu izskaidrojumu jau atrastu). Jau 19.gadsimta beigās vairums dabaszinātnieku uzskatīja Darvina sugu izcelšanās teoriju par pierādītu, tomēr arī mūsdienās atrodas tādi (pat slaveni) zinātnieki, kas to noliedz.

.67. Tāpēc saprātīgāk ir uzskatīt, ka tā vai cita modeļa «pareizība» (jeb zināmas postulātu sistēmas «patiesīgums») nav pierādāmi (kam to pierādīt? – sev? – man pašam sev tas nav jāpierāda! – vai mēģināt pierādīt «viņam», kurš vienalga skaita Zemi par plakānu un kuram neko nevar iestāstīt?).

.68. Saprātīgāk ir ieņemt tādu pozīciju, ka postulātu sistēmas nemaz neprasa pierādījumus, un katrs pieņem tādu postulātu sistēmu jeb tādu modeli, kurš labāk atbilst viņa zināšanu līmenim un labāk izskaidro viņam zināmos faktus. Es skaitu Zemi par lodveidīgu ne tādēļ, ka tas būtu absolūti pareizi (godīgi sakot, es jau neesmu to pārbaudījis), bet tādēļ, ka šāds modelis labāk izskaidro man zināmos faktus.

.69. Šāda pozīcija labi noder par tolerances jeb iecietības pamatu, kas sevišķi svarīgi ir reliģijas jautājumos. «Tu lieto modeli, kurā figurē tāds elements kā Dievs? Nu, lieto vien, acīmredzot šāds modelis labāk izskaidro tev zināmos faktus. Bet man vairāk atbilstošs faktiem šķiet modelis bez tāda elementa».

.70. Pretēja pozīcija, turpretim, ātri noved pie fanātisma. Ja mans modelis ir vienīgais iespējamais un pareizais, tad tie, kas to noliedz, jādomā, ir kaut kādi nelieši vai blēži.

.71. Pozīcija, kura pieļauj vairāku modeļu iespējamību, liecina par cilvēka domāšanas elastību un plašumu. Skaidrs, ka tam, kurš var vienlaicīgi turēt galvā un darboties ar vairākiem modeļiem, ir plašāka domāšana nekā tam, kurš spējīgs operēt tikai ar vienu vienīgo, viņam atvēlēto modeli.

.72. Tātad, ja cilvēkam ir pietiekoši plaša domāšana, lai viņš varētu operēt ar vairākiem modeļiem reizē, tad jautājums par «pareizā» modeļa izvēli viņam reducējas uz modeļu salīdzināšanu, noskaidrojot, kurš no modeļiem labāk izskaidro viņam zināmās parādības un faktus.

.73. Tieši modeļu (sistēmu) salīdzināšana (un nevis «patiesības pierādīšana») ir jebkuras diskusijas (arī šīs!) galvenais uzdevums³⁰.

§10. Tiesības

.74. Ieņemot augstāk aprakstīto elastīgo pozīciju, arī es necenšos apgalvot, ka manis piedāvātā postulātu sistēma (jeb modelis) ir vienīgā pareizā. Jā, MAN šķiet, ka šis modelis labāk izskaidro zināmos faktus, bet citam var likties savādāk. Nu ko, tās ir viņa tiesības – atzīt par labāku citu modeli. Viņš tikai nedrīkst noliegt mana modeļa eksistenci, tā tiesības pastāvēt un sacensties ar citiem modeļiem (tieši to noliedza visi iepriekšējo diskusiju oponenti).

.75. Apvērsumi zinātnē notiek ne tā, ka kāds modelis tiek aizliegts (tādā veidā vienmēr attīstību mēģina kavēt – lai atceramies kaut vai Galileja piespiedu atteikšanos no Kopernika modeļa), bet tādā veidā, ka arvien vairāk cilvēku pārliecina par to, ka jaunais modelis patiešām labāk izskaidro zināmos faktus, un pieņem to.

.76. Arī mūsu diskusijas gadījumā katrs lai pats pārliecina par to, cik lielā mērā manis piedāvātais modelis var izskaidrot dažādas lietas.

³⁰ Šeit, Sniegbaltīte, ir slēpta polemika ar padomju laiku diskusiju maniem galvenajiem pretiniekiem Kārli Podnieku un Pauli Ķikustu, kuri pilnīgi atklāti noliedza Sistēmu (jeb modeļu) salīdzināšanas principu, un tieši šī principa noliegums bija galvenais (un faktiski vienīgais) viņu arguments (skat. {[CANTO.1838](#)}).

§11. Vēl par modeļiem

.77. Protams, augstāk pieminētie modeļi ir tikai daži no daudziem, zinātnei paši fundamentālākie. Jebkura cilvēka domāšanā reāli figurē tūkstoši (ja ne miljoni) dažādu modeļu, t.i. – viņa priekšstatu par visdažādākajām lietām. (Un tā tad var teikt arī, ka viņa priekšstati balstās uz tūkstošiem vai miljoniem dažādu postulātu).

.78. Augstāk mēs runājam par toleranci jeb iecietību pret svešiem, citu cilvēku lietotiem modeļiem, prasot tos tikai salīdzināt ar citiem modeļiem un nevis nosodīt. Šeit tomēr jāatzīmē vēl dažas lietas:

.79. 1) Dažreiz kādu modeļu lietošana noved pie tādām sekām, kuras mēs, citu modeļu lietotāji, nevaram pieļaut un pieņemt. Piemēram, arī slavenās viduslaiku grāmatas «Raganu veseris» autori lietoja savu zināmu ār pasaules modeli (kurā figurēja tādi elementi kā raganas un viņu nodarītais ļaunums cilvēkiem). Šī modeļa lietošana noveda pie tūkstošu sieviešu sadedzināšanas sartos. Arī Hitlers lietoja savu noteiktu ār pasaules modeli, kurā figurēja ebreju nodarītais ļaunums citiem cilvēkiem, un šis modelis noveda pie 6 miljonu Eiropas ebreju iznīcināšanas Otrā pasaules kara laikā. Tādi modeļi acīmredzot tomēr būtu jāapkaro, neaprobežojoties ar salīdzināšanu vien.

.80. 2) Tā vai cita modeļa lietošana pati par sevi jau novirza cilvēka domāšanu zināmā gultnē. Piemēram, ja cilvēks savos priekšstatos par pasauli lieto modeli, saskaņā ar kuru slimības izraisa ļaunie gari, tad tas nekādi nepamudinās viņu ņemt mikroskopu un pētīt slimnieka asinis vai izdalījumus. Turpretī, ja viņš pieņemtu modeli, kurā slimības izraisa mikroorganismi, tad tikai šī modeļa pieņemšana vien, vēl neko nezinojot par kādiem konkrētiem mikrobiem, jau pamudinās viņu ķerties pie mikroskopa. Tā tad modeļa izvēlei var būt ļoti liela nozīme vēl PIRMS reālu panākumu gūšanas ar šo modeli.

2. Mūsu modelis

1997.11.02 15:23 svētdiena
(pēc 14 dienām, 19 stundām, 1 minūtes)

§12. Modeļi matemātikā

.81. Tos modeļus, uz kuriem balstās tradicionālā matemātika, var raksturot ar šādām galvenajām iezīmēm:

.82. 1) Tiek pieņemts, ka eksistē kaut kādi objekti (piemēram, skaitļi), kuri tiek šajā modelī uzskatīti par elementāriem un par kuru dabu modeļa lietotāji faktiski neinteresējas.

.83. 2) Tālāk tiek pieņemts, ka pastāv zināmas darbības, kuras var ar šiem objektiem izpildīt (piemēram, saskaitīšana un reizināšana), un arī šo operāciju dabā modeļa lietotāji neiedziļinās, uzskatot to par sākotnēji dotu un zināmu;

.84. 3) Beidzot, tiek pasludināti daži sākotnēji apgalvojumi (t.s. aksiomas) par šiem objektiem un operācijām, piemēram: lai kādi nebūtu divi skaitļi a un b , eksistē trešais skaitlis c , kurš ir šo divu pirmo summa.

.85. Izmantojot šos sākotnēji dotos objektus, operācijas un aksiomas, kā arī zināmus loģikas principus, tiek attīstītas ļoti tālejošas un sarežģītas teorijas.

.86. Viegli redzēt, ka objekti, kuri figurē šajos modeļos, jau no paša sākuma ir abstrakti, t.i. – tie nav piesaistīti ne pie kādiem «reālās pasaules» objektiem. Neraugoties uz to, matemātiskās teorijas izrādās pārsteidzoši noderīgas darbā ar reālās pasaules lietām. Kāpēc tas tā ir, to neviens nevar pateikt, un tas izraisa izbrīnu visos, kuri ir pietiekami gudri³¹, lai, strādādami ar dažādiem matemātiskiem aparātiem, par to vispār sāktu domāt. (Desmitiem citātu ar šādu izteiktu izbrīnu no daudzu slavenu

³¹ Es domāju, viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ Latvijas «zinātnieki» ar tādu konsekvenci noliedza (un tālāk ar tādu naidu izturējās) pret Vēras teoriju, bija tieši tas apstāklis, ka viņi nemaz nespēja **saskatīt problēmu**. Viņiem likās (un liekas), ka tie matemātikas pamati, kādi tie pastāv šobrīd, ir pilnīgi pietiekami, un nav nekādas vajadzības mēģināt vēl kaut ko tālāk meklēt un skaidrot. Protams, tas liecina par viņu aprobežotību: ir vajadzīgs zināms intelekta līmenis un zināma spēja uz vispārīnātu domāšanu, lai problēmu vispār **ieraudzītu**. Einšteinam 1905.gadā, salīdzinot ar mani 1978.gadā, bija paveicies divos aspektos: pirmkārt, viņš piedzima Rietumeiropā un varēja viegli kontaktēt ar pasaules mēroga zinātniekiem, kuru intelekta līmenis bija daudz augstāks nekā tiem, ar kuriem nācās kontaktēt man šeit, Latvijā; un, otrkārt, viņš (pārsteidzoši oriģināli un paradoksāli) atrisināja problēmu, par kuru jau kopš neilga laika bija sākuši laužīt galvas visi pasaules vadošie zinātnieki; es, turpretī, atrisināju problēmu, par kuru neviens (izņemot mani) Latvijā galvu nelauzīja.

matemātiķu, fiziķu un domātāju darbiem skat., piemēram, matemātiķa un matemātikas vēsturnieka Morisa Klaina grāmatā³²).

§13. Modeļi psiholoģijā

.87. Ar vārdu «psiholoģija» mēs šeit saprotam mācību par cilvēka (un arī citu dzīvnieku) psihiskajām norisēm, un ar vārdu «psihologs» – cilvēku, kurš ar to nodarbojas, nešķirojot sīkāk, piemēram, psihologus, psihiatrus vai, teiksim, psihoterapeitus, kā tas pieņemts augstskoluursos.

.88. Mūsdienų psiholoģijā pastāv daudzi novirzieni, piemēram, biheviortiskā psiholoģija, ģeštaltpsiholoģija, Freida, Junga, Krečmera u.c. skolas, un šajos novirzienos tiek lietoti atšķirtīgi modeļi. Šeit mēs šajās atšķirtībās neiedziļināsimies (mēģināsim to pakāpeniski izdarīt nākotnē diskusijas gaitā). Kā arvien, pielietotie modeļi raksturojas ar to, kādi tajos figurē objekti un kā tie savā starpā saistīti, kā darbojas. Tradicionālo psiholoģijas novirzienu modeļos figurē tādi elementi kā prāts, domas, jūtas, emocijas, griba, apziņa, zemapziņa, ego («es»), superego («virs-es»), «viņš» utt.

.89. Taču šo daudzo modeļu vidū nav neviena kaut cik pazīstama (pietiekami pazīstama, lai es par to būtu kaut kur lasījis) tāda modeļa, kurš raugās uz cilvēka psihi no «tīri programmistiska» viedokļa, modeļa, kura pamatobjekti būtu smadzeņu procesori, programmas, algoritmi, un visa cilvēka garīgā darbība tiktu aplūkota kā informācijas apstrādes process bioloģiskā pašprogrammējamā kompjūterā.

§14. Modeļa nomaiņa

.90. Tātad, kā jau augstāk bija minēts, manis piedāvātās koncepcijas būtība ir tā, ka matemātikā un psiholoģijā pašlaik lietotie modeļi tiek nomainīti, aizstāti, pie kam abās zinātnēs ar vienu un to pašu modeli: modeli, kurā cilvēka psihiskā darbība tiek aplūkota kā bioloģiska pašprogrammējoša smadzeņu kompjūtera darbība.

.91. Es šeit lietoju vārdu «kompjūters», nevis valodnieku ieteikto «dators», aiz sekojošiem apsvērumiem. Rezervēsim vārdu «dators» rūpnieciski ražotajiem kompjūteriem; tātad, kā šos vārdus šeit lietoju es, «kompjūters» ir plašāks jēdziens nekā «dators»: visi kompjūteri iedalās rūpnieciskajos (datoros) un bioloģiskajos (smadzenēs).

.92. Un tātad: matemātikā un psiholoģijā tradicionāli lietotie modeļi tiek aizstāti ar bioloģiskā kompjūtera modeli, un līdz ar to abās šajās zinātnēs tiek iedibināti jauni novirzieni, kuri aplūko šo zinātņu faktus no sava īpatnēja viedokļa – no sava jaunā modeļa viedokļa.

.93. Tas nozīmē, ka (vismaz kamēr mēs darbojamies sava novirziena un tātad sava modeļa ietvaros) mums vairs neeksistē ne skaitļi, ne matemātiskās operācijas, ne aksiomas, ne prāts, ne jūtas, ne emocijas, ne apziņa, ne zemapziņa, ne ego – nekas no visiem tiem objektiem, kuri figurēja «vecajos», mūsu atmestajos modeļos. Eksistē tikai tas, kas var eksistēt bioloģiskas dabas kompjūteros: informācija, procesori, programmas, algoritmi.

.94. Protams, ar laiku varbūt mums atkal parādīsies gan skaitļi, gan operācijas, gan apziņa, gan zemapziņa, taču ne vairs kā sākotnēji pamatobjekti, bet gan kā atvasinājumi no mūsu jaunajiem pamatobjektiem.

§15. Mūsu modelis

.95. Tātad mēs iedomājamies cilvēka smadzeņu darbību kā sava veida reāllaika operētājsistēmas darbību. Par reāllaika sistēmām datorzinātnēs sauc tādas programmu sistēmas, kuras vada kādas citas, «ārējās» sistēmas darbību un kurām tāpēc ir svarīgs vadības sistēmas reakcijas laiks. Piemēram, datoram var uzdot izrēķināt skaitli π līdz n -tajai zīmei aiz komata. Nav būtiski, vai dators šo uzdevumu izpildīs šodien, rīt vai parīt. Tā NAV reāllaika sistēma. Bet datoram var uzdot vadīt lidmašīnas lidojumu «autopilota» režīmā. Te jau ir ārkārtīgi svarīgi, cik ilgā laikā dators konstatēs lidmašīnas novirzi no kursa, noģenerēs un nosūtīs dzinējiem komandu kursu izlabot. Ja tas netiks izdarīts savlaicīgi, tad lidmašīna nokritīs, un datora izdotajām komandām vairs nebūs nekādas nozīmes. Tādas sistēmas IR reāllaika sistēmas.

.96. Cilvēka smadzenes tātad pamatā darbojas kā reāllaika sistēma. Protams, arī cilvēks var rēķināt skaitli π , un šī uzdevuma ietvaros viņš darbosies ne kā reāllaika sistēma, tomēr ne jau tādiem uzdevumiem smadzenes ir radītas. Pamatā viņu uzdevums ir operatīvi reaģēt uz notikumiem apkārtējā

³² Клайн Морис. «Математика. Утрата определенности». Мир, Москва, 1984. Oriģināls: Kline Morris. «Mathematics. The Loss of Certainty». Oxford University Press, New York, 1980.

vidē un uz paša organisma stāvokli, un ģenerēt attiecīgu rīcību. (Visumā cilvēka rīcība reducējas uz smadzeņu pavēlēm dažādiem muskuļiem izpildīt dažādas darbības; lai ko arī cilvēks apkārtējā vidē darītu, galu galā tās ir muskuļu darbības: ja viņš skrien, tad aktīvi darbojas kāju, plaušu un sirds muskuļi, ja viņš runā, tad darbojas balss saišu muskuļi, ja raksta, tad roku muskuļi utt.).

.97. Pa informācijas kanāliem (nerviem) smadzenes nepārtraukti (pat miegā!) saņem informāciju no dažādiem sensoriem (maņu orgānu elementiem) par stāvokli apkārtējā vidē un par paša organisma stāvokli (piemēram, izsalkums, sāpes utt.). Smadzenes nepārtraukti apstrādā šo informāciju, un viņu «globālais», vispārīgais uzdevums ir ģenerēt attiecīgas organisma darbības (kā mēs redzējām, gandrīz vienīgi to vai citu muskuļu darbību veidā). Smadzenes apstrādā šo informāciju pat miegā (kaut arī ierobežotā veidā), jo, ja šādas apstrādes nebūtu, tad cilvēks nevarētu pamosties (piemēram, no trokšņa utt.).

.98. Raugoties uz šādu reāllaika sistēmu un tās uzdevumiem no datorprogrammētāja viedokļa, diezgan ātri kļūst skaidrs, kā šādai sistēmai jābūt uzbūvētai – vismaz savos pamatprincipos. Skaidrs, ka tajā jābūt daudziem paralēli strādājošiem procesoriem, tajā skaitā šauri specializētiem, kuri katrs seko kādai vienai lietai (piemēram, viens procesors seko ūdens daudzumam asinīs un brīdina «augšējos procesorus», ja ūdens trūkst; šī procesora brīdinājumsignāli mums izpaužas kā slāpes; otrs specializēts procesors seko barības vielu daudzumam asinīs, un viņa brīdinājumsignāli mums izpaužas kā izsalkums; trešais specializētais procesors seko spermas daudzumam sēkliniekos, un šī procesora signāli «augšup» izpaužas kā dzimumtieksme, – utt.).

.99. Bez šādiem šauri specializētiem procesoriem, kuri darbojas paralēli un kurus (nosacīti) varam pieskaitīt «zemākajai» sistēmas daļai, arī «augstākajā» daļā vēl jābūt daudziem paralēli strādājošiem procesoriem (savādāk nebūtu iespējams realizēt visu to, ko cilvēks var).

.100. Pamatos tādam sistēmai jādarbojas tā, ka dažādi procesori ģenerē savus «priekšlikumus» jeb prasības un nodod tās «augstākajiem» procesoriem izlemšanai. Atsevišķu procesoru prasības var būt savā starpā pretrunīgas, piemēram, grāmatā LEON1 bija aplūkots piemērs {LEON1.2302}³³, kad viens (specializēts) procesors prasa, lai organisms uzņemtu barību (izsalkums), bet otrs procesors (vadoties no apsvērumiem par novājēšanas derīgumu) prasa neēt.

.101. Sistēmā vienmēr jābūt vienam «visaugstākajam» jeb «galvenajam» procesoram, kurš šādu pretrunīgu prasību gadījumos pieņem galīgo lēmumu. Fiziski tam nav jābūt vienmēr vienam un tam pašam procesoram, šo lomu var dažādos momentos izpildīt dažādi procesori, bet katrā dotā momentā kāds no procesoriem «spēlē šo lomu» (kamēr kāds no procesoriem neizpilda šo funkciju, galīgais lēmums nevar tikt pieņemts).

.102. Lai izpildītu kādas darbības, kādam no procesoriem vispirms ir jāģenerē šo darbību programma. Pēc tam kādam (citam) procesoram tiek dota pavēle šo programmu izpildīt (ja nodoms tiek realizēts), vai arī netiek dota šāda pavēle (ja darbības paliek tikai nodomā).

.103. Tā pašos galvenajos vilcienos izskatās mūsu pieņemtais cilvēka psihiskās darbības modelis. Reāllaika sistēma ar daudziem paralēli strādājošiem procesoriem, kuri savā starpā sadarbojas vai pat sacenšas, vieni nepārtraukti ģenerē citiem programmas, kuras tad tiek izpildītas vai netiek, atkarībā no galīgā lēmuma, kuru pieņem kāds no procesoriem – tāda mūsu modelī ir cilvēka psihiskā darbība.

§16. Modeļa spekulatīvais raksturs

.104. Kā mēs redzējām, šis modelis tika izveidots, zinot, kādi uzdevumi tiek stādīti vienai noteiktai informācijas apstrādes sistēmai, zinot, kādos apstākļos tai jādarbojas, un vadoties no «tīri programmistiskiem» apsvērumiem par to, kā tādai sistēmai būtu jābūt uzbūvētai un kā tai jādarbojas, lai tā spētu izpildīt uzliktās prasības. Savos pamatos modelis tika izstrādāts no informācijas apstrādes sistēmu projektētāja viedokļa: kā tas būtu jādara, «ja man vajadzētu uzbūvēt tādu sistēmu».

.105. Tāpēc modelis (vismaz sākotnēji) ir visai «abstrakts» un «spekulatīvs». Mūs pašlaik neinteresē, vai tas vai cits procesors atrodas smadzeņu labajā vai kreisajā puslodē, vai tas lokalizēts garozā vai kur citur. No mūsu pamatmodeļa viedokļa tie ir otršķirīgi jautājumi. (Ar laiku varam pamēģināt lokalizēt atsevišķus procesorus, bet tas neietekmēs būtiski mūsu tālākos secinājumus).

.106. Mēs savā modelī nedefinjām arī konkrētu un pilnu procesoru sastāvu. (Arī to varbūt ar laiku varēsim konkretizēt). Pašlaik mēs deklarējam tikai modeļa pašus pamatprincipus: pastāv paralēli strādājoši procesori; katrs no tiem izpilda savas darbības; viņi sūta viens otram signālus jeb ziņojumus vai prasības; prasības var konfliktēt; kāds procesors pieņem galīgo lēmumu; vieni procesori var ģenerēt

³³ Latviski šo piemēru skat. {1825}.

programmas priekš citiem procesoriem; šīs programmas var tikt realizētas vai arī var netikt realizētas un palikt tikai projektā.

.107. Mēs redzēsim, ka ar šiem modeļa pamatprincipiem vien jau pietiek, lai izdarītu ļoti tālejošus secinājumus.

.108. Šāda «spekulatīva» pieeja zinātnē nav nekas jauns. Piemēram, pagājušā gadsimta³⁴ vācu dabaszinātnieks Augusts Veismans (*Weismann*) savā dzīvo organismu iedzimtības modelī deklarēja, ka pastāv «iedzimtības plazma», kura pāriet no vecāku organismiem uz bērnu organismiem, kamēr pats organisms ir tikai it kā piebūve pie šīs «plazmas». Tas bija ne mazāk «spekulatīvs» modelis kā mūsējais, un par savu «iedzimtības plazmu» Veismans faktiski neko nevarēja pateikt. Tomēr pamazām, vadoties no šī modeļa, tika konstatēts, ka «iedzimtības plazma» lokalizējas šūnu kodolos un, konkrēti, hromosomās. Vēl vēlāk «iedzimtības plazma» tika identificēta kā dezoksiribonukleīnskābes (DNS) molekula, un beidzot tika atšifrēts arī iedzimtības kods DNS dubultspirālē. Tā sākotnēji spekulatīvais, bet fundamentāli pareizi (veiksmīgi) pieņemtais modelis apmēram 70 gadu laikā virzīja daudzu pētnieku domas pareizā gultnē, līdz tika gūti izsmeljoši panākumi.

.109. Arī Darvina sugu izcelšanās teorija saturēja tīri spekulatīvu postulātu par spontānām, gadījuma rakstura izmaiņām organismu iedzimtajā uzbūvē, nosauktām par «mutācijām». Neviens, ieskaitot pašu Darvinu, nevarēja pateikt, kas tās mutācijas tādas ir un no kurienes rodas. Vienkārši Darvina modelis deklarēja, ka tādas pastāv – un viss. Tikai apmēram simt gadus vēlāk mutācijas tika identificētas kā dažādu faktoru izsauktas kļūdas DNS struktūras replikācijā (kopēšanā).

.110. Tāpēc arī mums nevajag baidīties no mūsu modeļa (pagaidām) spekulatīvā rakstura. Ja modelis ir fundamentāli pareizs (veiksmīgs), tad gan jau ar laiku viss noskaidrosies.

§17. Svarīgākie postulāti

.111. Augstāk {60} mēs jau aplūkojām vispārēju sakarību starp modeli un postulātiem kā fundamentālu šim modelim raksturīgu īpašību izteikumiem. Pievērsīsim tagad uzmanību dažām svarīgām mūsu modeļa īpašībām.

.112. Pirmkārt, modelī deklarēto procesoru darbība izteic cilvēka psihi pilnīgi. Nevajag domāt, ka bez šo procesoru darbības psihē pastāv vēl kaut kas (piemēram, sajūtas, jūtas, domas utt.). Mūsu modelī nebūtu pareizi teikt, piemēram, ka izsalkuma sajūtu IZSAUC zināma specializēta procesora signāli. Šī procesora signāli arī IR šī sajūta. Analogiski jebkura cita sajūta IR zināmi procesi smadzeņu procesoru konglomerātā. Mūsu sajūtas ir tikai šo procesu «izskats no iekšpuses».

.113. Šādi apgalvojumi jeb uzskati acīmredzot principiāli nav pierādāmi, un te jo sevišķi spilgti izpaužas to postulātiskā daba. Viegli var iedomāties tādu modeli, kurā tāpat darbojas dažādi smadzeņu procesori, taču viņu darbība IZSAUC kaut ko tādu, kas nav pati šī darbība, bet kas rodas un pastāv tai «līdzās» vai «virs tās». Šādu modeli lietoja marksistiskais «dialektiskais materiālisms», un droši vien daudzi lasītāji no tiem, kuri principā pieņemtu procesoru modeli, tomēr gribēs «līdzās šiem procesiem» redzēt «vēl kaut ko», kas nav reducējams tikai uz šiem procesiem³⁵. Protams, var lietot arī tādu modeli, ja tas labāk patīk, taču es šeit speciāli atzīmēju, ka tas tomēr nav mans modelis. Manā modelī «līdzās» vai «virs» šiem procesiem nav nekā cita: šie procesi arī IR mūsu sajūtas un viss pārējais; nekas cits nav vajadzīgs, lai izskaidrotu zināmos faktus. Tas, kā mēs to subjektīvi redzam un sajūtam, ir skats «no iekšpuses»; tas, kā to attēlo procesoru modelis, ir «skats no ārpusēs», bet šie «skati» ir uz vienu un to pašu lietu.

.114. Otrkārt – un to var noformulēt kā atsevišķu postulātu, kaut gan tas faktiski jau izriet no iepriekšējā –, nekas nepastāv «tikai mūsu domās», kā kaut kas nereāls. Ja es kaut ko «tikai iedomājos», tad tas nebūt nenozīmē, ka šī lieta nekur neeksistē realitātē. Tieši otrādi, līdzko es kaut ko esmu iedomājies, tā šī lieta reāli eksistē manās smadzenēs kā kaut kāds process vai struktūra, jo manas domas un šis process smadzenēs ir viens un tas pats.

.115. Tādēļ mūsu modelī jau tas fakts vien, ka cilvēks ir kaut ko iedomājies, ir pierādījums, ka viņa smadzenēs eksistē attiecīga struktūra, tātad kaut kāds materiāls objekts, – un mums tūdaļ ir tiesības runāt par šo objektu, apspriest to, piešķirt tam kaut kādu nosaukumu utt.

³⁴ XIX gadsimta – šis grāmatas REVIS teksts rakstīts vēl XX gadsimtā.

³⁵ Šī ir viena no fundamentālajām Vēras teorijas pamata filosofijas atšķirībām no padomju laiku «dialektiskā materiālisma»; par to skat., piem., {VITA2.855}.

3. Smadzeņu programmas

§18. Atšķirības starp smadzenēm un datoru

1997.11.09 15:02 svētdiena
(pēc 6 dienām, 23 stundām, 39 minūtēm)

.116. Augstāk {.91} mēs kompjūterus iedalījām divās lielās grupās: bioloģiskajos un rūpnieciskajos, jeb attiecīgi smadzenēs un datoros.

.117. Abām šīm kompjūteru grupām piemīt vienādas pamatpazīmes: tie apstrādā informāciju, un šī apstrāde ir to darbības būtība un eksistences jēga; informācija tiek kodēta kaut kādās materiālās struktūrās; šo kompjūteru procesori izpilda tiem dotās programmas; programmas, tāpat kā informācija, tiek kodētas kaut kādās materiālās struktūrās.

.118. Tomēr pastāv arī būtiskas atšķirības starp smadzenēm un tagadējiem rūpnieciskajiem datoriem. Mēs šeit nosauksim divas galvenās atšķirības:

.119. 1) Tagadējos datoros parasti tiek ņemts vērā ikviens signāls. Piemēram, ja mēs nospiežam datora peles taustiņu, tad uz attiecīgo procesoru tiek nosūtīts VIENS signāls, kurš arī tiek attiecīgi apstrādāts. Tikai sevišķi svarīgos gadījumos (piemēram, specializētos datoros, kuri vada raķetes, lidmašīnas utt.) signālu dublē trīskārtīgi (divkārtīgi nedublē tādēļ, ka pretrunīga signāla gadījumā nebūs skaidrs, kurš signāls ir pareizs). Bioloģiskajos kompjūteros, turpretī, signāli tiek dublēti desmitiem, simtiem vai pat tūkstošiem reižu, un reakcija parasti iestājas tikai tad, kad signālu skaits pārsniedz zināmu daudzumu, kuru mēs nosauksim par sliekšni. Viens atsevišķs signāls parasti vispār netiek ņemts vērā.

.120. 2) Bioloģisko kompjūteru elementu bāze ir šūnas, kuras pašas ir dinamiski un svārstīgi veidojumi, kuros noris dažādi bioķīmiski procesi. Šis apstāklis, sevišķi kopā ar iepriekšējo, nosaka iespēju ķīmiski (tajā skaitā farmaceutiski – ar zāļu palīdzību) ietekmēt bioloģiskā kompjūtera darbību. Piemēram, ja ir atrasta viela, kura apspiež vai stimulē tikai kāda viena noteikta smadzeņu procesora šūnu darbību (vai kādas zināmas procesoru grupas darbību), tad ar šīs vielas palīdzību varēs izmainīt attiecības starp smadzeņu procesoriem, līdz ar to visu iekšējo smadzeņu situāciju un gala rezultātā – cilvēka psihisko darbību. Citas vielas var samazināt vai paaugstināt sliekšņus savstarpējos sakaros un arī tādā ceļā ietekmēt smadzeņu iekšējo ainu un cilvēka psihi.

.121. Tomēr no informācijas apstrādes viedokļa šīs atšķirības nav principiālas: arī rūpnieciskajos datoros varētu iebūvēt tādas lietas, ja vien kādam tas būtu vajadzīgs un ražotājfirmas to gribētu. Varētu, piemēram, no peles sūtīt procesoram no 1 līdz 1000 signāliem sekundē, atkarībā no spēka, ar kuru mēs spiežam taustiņu, un reaģēt uz taustiņa nospiešanu tikai tad, ja nāk, teiksim, ne mazāk kā 300 signāli sekundē. Tālāk, varētu starp peli un procesoru ielikt kaut ko līdzīgu reostatam, kura kloķi grozot, lietotājs varētu regulēt sliekšņa augstumu vai signālu skaitu sekundē pie noteikta spiediena uz peles taustiņu. Varētu šādus sliekšņus un reostatus salikt starp lokālā datortīkla procesoriem un tad, grozot dažādus kloķus, vērot, kā mainās summārā sistēmas uzvedība. Tad mēs ar rūpnieciskām komponentēm būtu dabūjuši sistēmu, ļoti līdzīgu bioloģiskajiem kompjūteriem. Bet pamatprincipi šajā sistēmā paliktu tie paši: informācija, procesori, programmas, algoritmi.

.122. Dažs var vēlēties piebilst, ka bioloģiskie kompjūteri ir pašprogrammējoši, kamēr datoriem programmas raksta cilvēks, t.i. – ārēja priekš datora būtne. Tomēr šī atšķirība nav starp pašiem kompjūteriem, bet gan starp to operētājsistēmām. Tādas pašlaik izplatītas datoru operētājsistēmas kā MSDOS, WINDOWS, UNIX u.c. nav pašprogrammējošas³⁶, tās tikai vada cilvēka veidotu programmu izpildi, reaģējot uz cilvēka komandām. Tomēr arī pašreizējiem datoriem varētu uzrakstīt tādas vadības sistēmas, kuras pašas programmē savu tālāko darbību.

³⁶ Ļoti niecīgos apmēros tagad eksistējošajās operētājsistēmās un zem tām strādājošajos produktos tiek izmantoti arī pašprogrammēšanās elementi. Tā, piemēram, dažas sistēmas «apmācās» un pieskaņojas sava lietotāja darba stilam: sākumā kaut ko dara vai izdod kādu jautājumu, bet, «redzot», ka lietotājs vienmēr izvēlas kādu vienu variantu, arī programma sāk automātiski to lietot.

§19. Majora Dervotas programmas

.123. Laikam katrs manas paaudzes cilvēks Latvijā atceras, kā Jozefs Šveiks, pārgērbies krievu karagūstekņa atstātās drēbēs, krita austriešu gūstā pie Felštinas un pēc tam nonāca Pržemišļas garnizona priekšnieka ģenerāļa Finka fon Finkelšteina vadītajā karatiesā, kā ģenerālis «avansa veidā» vēl pirms nāves sprieduma pasludināšanas nosūtīja pie viņa feldkurātu Martinecu un kā vēlāk, ģenerāļa rīkotajās viesībās piedzēries, viens no tiesas dalībniekiem, majors-auditors Dervota, bez šineļa un zobena ieradās garnizona cietumā Šveiku nopratināt, bet aizmirska kādēļ nācis, un pārgulēja uz Šveika lāviņas nakti. Dervotas tālāko rīcību no rīta autors apraksta tā:

.124. «Sardzes telpās majors vairs necēla nekāda trača, bet apvaldīti pavēlēja aizsūtīt pēc ormaņa, un, kamēr rati kratījās pa Pržemišļas nožēlojamo bruģi, viņu neatstāja domas, ka notiesātais ir gan pirmās šķiras stulbenis, taču acīm redzot nevainīgs lopiņš, bet viņam, majoram, cits nekas neatliek kā vai nu nošauties savā dzīvoklī, vai aizsūtīt pie ģenerāļa pēc šineļa un zobena, aizbraukt uz pilsētas pirti, pēc pirts iestiprināties Follgrubera restorānā un beidzot pasūtīt pa tālruni biļeti uz vakara izrādi vietējā teātrī. Viņš vēl nebija nobraucis galā, kad jau bija izšķīries par pēdējo»³⁷.

.125. Izmantosim šo ainu kā piemēru pašprogrammēšanās ilustrēšanai. Braucot «pa Pržemišļas nožēlojamo bruģi», kāds no majora Dervotas smadzeņu procesoriem uzģenerēja divas programmas šīs sistēmas (sauktas par «majoru Dervotu») tālākai darbībai:

- .126. 1) «nošauties savā dzīvoklī»;
- .127. 2) a) «aizsūtīt pie ģenerāļa pēc šineļa un zobena,
- .128. b) aizbraukt uz pilsētas pirti,
- .129. c) pēc pirts iestiprināties Follgrubera restorānā
- .130. d) un beidzot pasūtīt pa tālruni biļeti uz vakara izrādi vietējā teātrī».

.131. Pirmā programma sastāvēja no viena bloka, bet otrā no četriem (augstākā līmeņa) blokiem. Tālāk kāds no majora Dervotas smadzeņu procesoriem izvērtēja abas šīs programmas un pieņēma galīgo lēmumu realizēt otro.

.132. Kā jau mēs atzīmējām, runājot par fundamentāliem mūsu modeļa postulātiem {.114}, nevajag domāt, ka abas šīs programmas nekur reāli nepastāvēja, ka tās bija «tikai nodoms». Nebūt nē, kompjūteros nekas tāds nav iespējams. Abas programmas bija uzģenerētas kā reāli objekti smadzenēs, un tikai kā šādi objekti tās varēja tikt izanalizētas un novērtētas no dažādiem aspektiem (ko majors arī darīja, pirms izšķīrās īstenot otro programmu un palaida attiecīgo procesoru tās izpildīšanai).

.133. Otrā programma sastāvēja no četriem augstākā līmeņa blokiem, taču neviens no šiem blokiem, protams, nav elementārs. Piemēram, lai realizētu (izpildītu) pirmo bloku («aizsūtīt pie ģenerāļa pēc šineļa un zobena»), nāktos to sadalīt vairākos otrā līmeņa blokos, teiksim, tā:

- .134. 1) uzģenerēt saucienu: «Hans, panāc šurp!»;
- .135. 2) pārbaudīt, kad ir iestājusies situācija, kad kalpotājs ir atnācis un dzird sava kunga rīkojumus;
- .136. 3) uzģenerēt teikumu: «Aizej uz ģenerāļa fon Finkelšteina dzīvokli un atnes manu šineli un zobenu»;
- .137. 4) gaidīt, līdz kalpotājs atgriežas;
- .138. 5) saņemt šineli un zobenu.

.139. Analogiskā veidā mēs varam sadalīt sīkākos blokos jebkuru no augstākā līmeņa blokiem, piemēram, pirmās programmas vienīgais bloks («nošauties savā dzīvoklī») sastāvēs no šādiem otrā līmeņa blokiem: 1) ieiet savā dzīvoklī; 2) atpogāt pistoles maksti; 3) izņemt pistoli; 4) pielādēt to; 5) pielikt stobru pie deniņiem; 6) nospīest mēlīti.

.140. Arī otrā līmeņa bloki nebūt nav elementāri, bet sastāvēs no vairākiem trešā līmeņa blokiem. Piemēram, bloks «atpogāt pistoles maksti» sastāvēs no veselas virknes vienkāršāku kustību (kuru realizēšanai arī tomēr ir vajadzīga sava programma), tādu kā: 1) pavirzīt labo roku pa labi, lai tā neķeras aiz gurna; 2) pavirzīt roku uz leju līdz jostas vietai; 3) pavirzīt roku atpakaļ, kur atrodas pistoles maksts; 4) satvert pirkstos maksts vāciņa pogu... utt.

.141. Punktā {.134} minētais otrā līmeņa bloks sastāvēs, piemēram, no tādiem trešā līmeņa blokiem kā: 1) atrast atmiņā, kāds vārds ir kalpotājam; 2) ģenerēt komandas balss saišu muskuļiem šī vārda izrunāšanai; 3) ģenerēt pavēli «Panāc šurp!»... utt.

³⁷ Hašeks Jaroslavs. «Krietnā kareivja Šveika dēkas Pasaules karā», III–IV, LVI Rīgā 1957.; no čehu valodas tulkojusi Anna Bauga, 267.–268. lpp. {[L-SVEJK4](#)}.

.142. Arī pavēles «Panāc šurp!» ģenerācija nebūt nav vienkārša. Droši vien šīs programmas izpilde saturēs sevī vairāku alternatīvu pavēles variantu ģenerāciju, variantu izvērtēšanu un viena varianta izvēli (tāpat kā tas notika ar visaugstākā līmeņa programmām {.131}). Piemēram, majors Dervota varēja ģenerēt pavēli vāciski vai čehiski. Bez tam pavēle varēja skanēt dažādos sadzīves variantos (piemēram, «Atnāc pie manis!», «Nāc šurp!» utt.) un reglamenta prasītajā variantā (es nezinu austriešu armijas reglamentu, bet tajā armijā, kurā nācās dienēt man, virsniekam bija jāsaka vienīgi tā: «Ко мне!» – «Pie manis!»).

.143. Kalpotāja vārda izrunāšanai nāksies uzģenerēt un izpildīt veselu programmu, kura saturēs pavēles mēles, lūpu, balss saišu un plaušu muskuļiem izdarīt tādas specifiskas darbības, kuru rezultātā secīgi viena pēc otras iznāks skaņas: *h-a-n-s* un pēc tam neilga pauze līdz nākošajai skaņu sērijai. Bez tam šī programma saturēs arī tādus elementus, kuri noteiks intonāciju: dusmīgu, vienaldzīgu, augstprātīgu utt.

.144. Vienas pašas skaņas, piemēram, «h», izrunāšanai vien ir vajadzīga vesela programma: salikt lūpas tā, lai tās veidotu šauru spraugu (izrunājiet to un pavērojiet, kādā stāvoklī jums ir lūpas!), novietot mēli zināmā stāvoklī un izpūst gaisu.

§20. Programmu līmeņi

.145. Tātad mūsu modelī smadzeņu pašprogrammēšanās notiek daudzos līmeņos, pie kam augstākajos līmeņos operē ar «lielgabarīta» blokiem, bet zemākajos darbības kļūst arvien elementārākas.

.146. Tāpat kā augstāk mēs necentāties lokalizēt dažādus smadzeņu procesorus un definēt to pilnu sastāvu, tā šeit mēs necentīsimies noteikt precīzu līmeņu skaitu. (Droši vien tas ir mainīgs, atkarībā no konkrētas augstākā līmeņa programmas). Mēs definējam tikai pašu principu: pašprogrammēšanās iespējama tikai, izmantojot daudzlīmeņu programmas.

.147. Pie kam smadzeņu programmu strukturēšana vairākos līmeņos nav vienkārši mūsu patvaļīgs izdomājums savā modelī, bet gan pastāv smadzenēs objektīvi. Punktā {.125} majoram Dervotam bija jāizvēlas starp divām lielām savas tālākās rīcības programmām. Lai izdarītu izvēli starp tām, bija šīs programmas jāizanalizē, jāparedz to realizācijas sekas utt. Šāda analīze nebūtu iespējama, ja abas programmas nebūtu strukturētas, ja katra no tām būtu tikai milzīgs vienlaidu masīvs, sastāvošs no viselementārākajām operācijām, tādām kā «novietot mēli zināmā stāvoklī skaņas *h* izrunāšanai». Ar tādu vienlaidu masīvu nekāds procesors (izņemot interpretatoru – to procesoru, kurš programmu tiešām izpilda) neko nevarētu iesākt. Lai (neizpildot programmu!) novērtētu tās izpildīšanas sekas (kas notiks, ja es nošaušos? kas notiks, ja es aiziešu uz pirti?) – lai novērtētu šādu «lielu», neelementāru programmu sekas, šīm programmām jāeksistē arī «lielu», neelementāru bloku veidā, tātad tām obligāti jābūt strukturētām³⁸.

§21. Programmu attīstība

.148. Vispārējā tendence ir tāda, ka augstāko līmeņu programmas cilvēks (tātad zināms viņa smadzeņu procesors) var sastādīt samērā brīvi. Piemēram, majors Dervota viegli varēja uzģenerēt divas programmas: «nošauties» un «aiziet uz pirti». Viņš varētu ģenerēt arī vēl citas programmas, tādas kā, piemēram, «dezertēt no Austrijas armijas», «pārbēgt pie krieviem», «atkal piedzerties» utt.

.149. Taču, jo zemāks programmu līmenis, jo «automātiskāk» tās darbojas un jo grūtāk ir pārprogrammējamas. Vismāko līmeņu programmas (vismaz daudzas no tām) droši vien ir vispār iedzīmtas, t.i. – izveidotas DNS (ģēnu) diriģēto hormonu vadībā. Tālāk zināmas programmas tiek izveidotas cilvēka pirmajos dzīves gados, kad organisms aug, un praktiski nav pārprogrammējamas vēlākajos dzīves posmos. Ne jau velti «Mauglis» un «Tarzāns» ir tikai leģendas. Visi cilvēcei reāli zināmie bērni, kas izauguši pie dzīvniekiem, ir bijuši dziļi un nelabojami plānprātīgi. Viņu zemāko līmeņu programmas bija bērībā izveidotas ne tādas, kādas vajadzīgas cilvēkiem, bet pēc dzīvnieku parauga, un vēlāk vairs nebija pārprogrammējamas.

.150. Mūsu piemērā ar majoru Dervotu viszemākā līmeņa programma no aplūkotajām bija: programma skaņas «h» izrunāšanai. No Hašeka grāmatas mēs zinām, ka majors Dervota gan saprata un runāja čehiski, bet ar kļūdām. Acīmredzot arī programmas dažādu skaņu izrunāšanai viņam bērībā bija izstrādātas tādas, kādas tās vajadzīgas vācu valodai, un tāpēc čehiski viņš runāja ar akcentu. Tieši tādēļ,

³⁸ Vēl viens iemesls, kādēļ Latvijas «zinātnieki» noliedza Vēras teoriju un izturējās pret to tik naidīgi, es domāju, ir tas, ka viņi (pat tie, kas saistīti ar informātiku, kā MII darbinieki un Imants Freibergs) nezina un nespēj iedomāties, kā ir jābūt veidotai informātiskai sistēmai, lai tā būtu pilnīgi pašprogrammējoša – tas ir, šo cilvēku informātiskās un programmistiskās kvalifikācijas līmenis bija pārāk zems.

ka zemāko līmeņu programmas ir ļoti grūti maināmas, mēs visi tik viegli pazīstam latgaliešu, krievu, vācu, angļu, igauņu un citus akcentus latviešu valodā, un runātāji, kaut arī gribētu, pa lielākai daļai nespēj tikt no šī akcenta vaļā.

.151. Acīmredzot zemāko līmeņu programmas, kādreiz izstrādātas, vēlāk ļoti reti un ļoti maz tiek mainītas, bet tiek vienkārši izmantotas augstāko līmeņu bloku sastādīšanai un tad izpildītas šo bloku sastāvā.

.152. Jo augstāks līmenis, jo programmu grozīšanas iespējas kļūst lielākas, tomēr arī augstākajos līmeņos ļoti bieži un ļoti plaši tiek izmantoti jau kādreiz agrāk izstrādāti gatavi programmu bloki (t.s. «stereotipi»). Pie kam, jo vecāks cilvēks, jo vairāk viņš izmanto savas vecās programmas (savus vecos «stereotipus») un jo mazāk ģenerē kaut ko jaunu.

.153. Turpretī jauni cilvēki samērā bieži un samērā daudz ģenerē jaunas (vismaz priekš viņiem jaunas) smadzeņu programmas. Tas ir dabisks turpinājums visam augšanas procesam. Apmēram līdz 5 gadu vecumam cilvēki pamatos izstrādā visas programmas, kas nepieciešamas runāšanai dzimtajā valodā un šādas runas atšifrēšanai. Apmēram līdz 15 gadu vecumam nostiprinās galvenie uzvedības algoritmi, kuri nosaka cilvēka izturēšanos šajā pasaulē. Pasaule cilvēkam visumā paliek visu mūžu tāda, kāda tā viņam bija 15–20 gadu vecumā. (Man, piemēram, Ukraina vai Kazahija nekad nebūs tik «īstas» neatkarīgas valstis kā, teiksim, Somija, jo viņas tādas nebija tolaik, kad man bija 15–20 gadi).

.154. Aptuveni līdz 20 gadiem cilvēki gandrīz pilnīgi izstrādā to programmu kompleksu, kas nepieciešams viņu eksistencei šajā pasaulē. (Ja šajā izstrādē ir bijuši kādi defekti, vēlāk tos izlabot ir ļoti grūti vai, – pa lielākai daļai, – neiespējami, un jo vecāks, jo grūtāk). Šajā vecumā pamatos ir apgūta – tā, kā nu tā ir apgūta – ārpasaules jeb visas cilvēces pieredze.

.155. Vecums apmēram no 20 līdz 25 gadiem ir tas laiks, kad tālākai programmu izstrādei vajadzētu rimties, bet, ja tas nenotiek, tad tieši šajā periodā parasti tiek ģenerētas jaunas ne vien priekš paša cilvēka, bet arī priekš visas cilvēces programmas un shēmas. Ņūtons, Darvins, Einšteins – visi viņi savas galvenās idejas izstrādāja tieši šajā vecumā, ja arī publicēja tās daudz daudz vēlāk. (Arī tas modelis, kuru es pašlaik aprakstu, pamatos tika izstrādāts laikā, kad man bija starp 20 un 25 gadiem).

.156. Arī šizofrēniju jeb t.s. «agrīno plānprātību» («*dementia praecox*») daudzos gadījumos droši vien var izskaidrot kā smadzeņu programmu tālāku, bet nu jau nenormālu attīstību.

§22. Pašprogrammēšanās pamatshēma

.157. Piemērā ar majoru Dervotu mēs jau redzējām pašprogrammēšanās pamatshēmu, kura paliek visumā nemainīga un var realizēties dažādos līmeņos (sal. { .131 } un { .142 }), izņemot pašus zemākos. Šī pamatshēma ir tāda:

- 1) ģenerēt vairākus programmu variantus;
- 2) izvērtēt šos variantus un to sekas;
- 3) izvēlēties vienu no variantiem;
- 4) realizēt to.

.158. Protams, dažos gadījumos shēma var būt vienkāršota, kad tiek ģenerēts tikai viens programmas variants, un šis pats vienīgais tiek arī realizēts.

.159. Un tā, cilvēka psihisko darbību mēs savā modelī iedomājamies kā nemitīgu informācijas apstrādi par ārējo pasauli un par paša organisma stāvokli, kā nemitīgu dažādu līmeņu programmu sastādīšanu minētās apstrādes rezultātā, šo programmu un to izpildes seku pastāvīgu izvērtēšanu un kā lēmumu pieņemšanu par tās vai citas programmas realizēšanu jeb izpildīšanu.

.160. Nav šaubu, ka cilvēka (un arī citu dzīvnieku) smadzenes ir visai labi un ātrdarbīgi kompjūteri. Lai to saprastu, pietiek pavērot, teiksim, Larisas Neilandes tenisa spēli un iedomāties, cik smalkai un precīzai informācijas apstrādei jānotiek, kad viņa ar skatienu seko bumbiņas lidojumam, cik daudz precīzu programmu ātri jā sastāda, izvērtējot, kur atrodas pretiniece un kurš laukuma stūris ir brīvs, cik zibenīgi tās jārealizē, lai ar tādu veiklību vadītu dažādus ķermeņa muskuļus un ietriektu bumbiņu tieši tur, kur pretiniece to nevar aizsniegt...

§23. Pērtiķi un kompjūteri

.161. Daudzi cilvēki negribēs atzīt, ka viņi ir «tikai» kompjūteri un tāpēc vēlēšies noraidīt mūsu modeli. Šeit situācija ir tāda pati, ar kādu nācās savā laikā sadurties Čarlzam Darvinam. No viņa modeļa izrietēja, ka cilvēki ir cēlušies no pērtiķa, un tieši TAS bija neskaitāmu noraidījumu, uzbrukumu un apvainojumu cēlonis. Tā laika asprāši mēdza teikt, ka Darvins varbūt arī esot cēlies no pērtiķa, bet viņi nu gan neesot. Mūsdienu asprāši tad varētu atkārtot šo paņēmieni un teikt, ka «Valdis Egle varbūt arī ir tikai kompjūters, bet mēs gan neesam».

.162. Bet vispār es vēlreiz atgādinu, ka modeli (un tā postulātus) pieņem vai noraida tikai kompleksā ar visām tā sekām. Bez tam lasītājs var izpētīt modeli un no tā izrietošās sekas, arī nepieņemot to par visticamāko, bet tikai kā vienu no iespējamajām alternatīvām vai vienkārši kā «prāta rotaļu».

4. Ceļā uz matemātiku

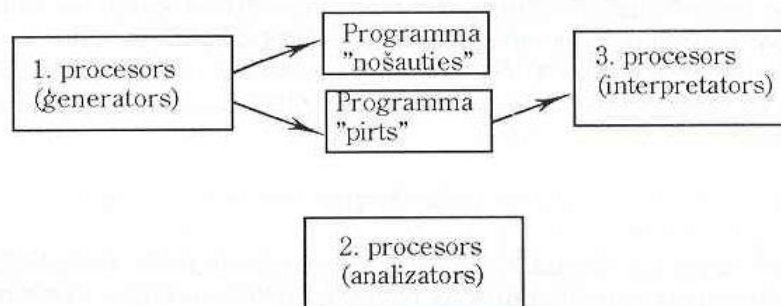
§24. Programmu analizatori

1997.11.10 18:44 pirmdiena
(pēc 1 dienas, 3 stundām, 42 minūtēm)

.163. Tagad, kad mēs esam pamatvilcienos definējuši savu modeli un arī deklarējuši, ka atmetam tradicionālos matemātikas un psiholoģijas modeļus un aizstājam tos ar savējo, sāksim pamazām virzīties uz šo abu zinātņu pusi, lai interpretētu to faktus mūsu modelī, pārmaiņus pievēršoties gan vienai, gan otram. Sāksim ar matemātiku.

.164. Atcerēsimies, kā punktā {.124} majors Dervota, kratoties «*pa Pržemišļas nožēlojamo bruģi*», izstrādāja divas savas tālākās darbības programmas, izvērtēja tās un pieņēma lēmumu izpildīt to programmu, kurā bija runa par pirti. Raugoties uz šo notikumu no programmistiskā viedokļa, mēs redzam, ka tur bija iesaistīti 3 dažādi procesori, un visu parādību pamatvilcienos attēlo sekojoša shēma:

.165.

.166. Pirmais procesors, kuru mēs (šī piemēra ietvaros) nosauksim par «ģeneratoru», izstrādāja divas alternatīvas rīcības programmas (kurām nosacīti dosim vārdus «Nošauties» un «Pirts»). Otrs procesors (kuru tāpat šī piemēra ietvaros nosauksim par «analizatoru») izanalizēja un izvērtēja abas programmas, pieņēma lēmumu izpildīt programmu «Pirts» un deva pavēli trešajam procesoram (kuru nosauksim par «interpretatoru») realizēt šo programmu.

.167. Pat ja pēc tam, kad (kādreiz nākotnē) mums izdosies lokalizēt smadzenēs šos procesorus, izrādītos, ka kādi no tiem (piemēram, 1. un 2.) fiziski ir viens un tas pats procesors, shēma tomēr paliks spēkā, jo no funkcionālā viedokļa tie ir dažādi procesori, kuru darbības ir atšķirīgas.

.168. Tagad es uzaicinu kolēģus programmētājus padomāt, kāds varētu būt 2. procesora (analizatora) darbības princips un kā kompjuērā jākodē abas programmas, lai, no vienas puses, interpretators tās varētu izpildīt, bet, no otras puses, analizators varētu tās (un to izpildīšanas sekas) novērtēt, neizpildot faktiski šīs programmas (vismaz priekš ārpusaules neizpildot).

.169. No savas puses es varu teikt, ka šis uzdevums NAV triviāls. Tomēr analizatora darbības pamatprincips varētu būt tāds, ka šis procesors it kā izpilda analizējamo programmu, bet tikai ne «pa īstam», bet «pa jokam» – «tikai domās» – un būvē ainas, kuras sekotu programmas reālai izpildīšanai, un tad novērtē šīs ainas. Piemēram, analizējot programmu «Nošauties», viņš būvē ainu, kurā majors pieliek pistoli pie deniņiem, izšauj, nokrīt, nekustīgi guļ utt. (Pats par sevi saprotams, ka šīs «iedomātās» ainas reāli eksistē kā smadzeņu struktūras, līdzīgi reāli redzētajām ainām).

.170. Viegli saprast, cik svarīga no sistēmas (cilvēka) eksistences viedokļa ir šāda iespēja «iepriekš» novērtēt to vai citu uzģenerēto programmu, pirms to faktiski realizēt. Tāpēc nav brīnums, ka Daba ir iebūvējusi šādu iespēju augstāk attīstītajos viņas radījumos.

.171. Tātad uzskatīsim, ka mūsu modelī pastāv procesori, kuri spējīgi it kā «no malas» analizēt citam procesoram «domātu» programmu, faktiski (priekš ārpusaules) to neizpildot, bet tomēr ģenerējot tādas ainas, kuras (vismaz daļēji) attēlo šo programmu izpildīšanas rezultātus. Šādu procesoru eksistencei būs fundamentāla nozīme priekš matemātikas.

§25. Kopas

.172. Vēl viena no Dabas viedokļa ļoti svarīga īpašība ir bioloģiskā kompjuāterā spēja noteikt objekta piederību noteiktai kopai. Piemēram, gan zaķim ir svarīgi zināt, ka objekts, kas parādījies aiz krūma, ir vilks (tātad nāvīgi bīstams), gan vilkam ir svarīgi zināt, ka objekts, kurš ganās pļaviņā, ir zaķis (tātad ēdams).

.173. Skaidrs, ka kompjuāters var tādas lietas noteikt, tikai analizējot zināmas pazīmes. Mēs atkal abstrahēsimies no detaļām un nemēģināsim šeit precīzi definēt, kādas tieši ir vilka un kādas zaķa pazīmes, ko izmanto attiecīgo dzīvnieku smadzenēs, kā arī kādā veidā vajadzīgās zināšanas tur nonāk. Pieņemsim tikai, ka šajos bioloģiskajos kompjuāteros pastāv zināma programma, kura prot atšķirt attiecīgos objektus no pārējiem.

.174. Arī cilvēka smadzenēs, protams, pastāv šāda veida programmas, pie kam lielā skaitā (cik daudz objektu tipu cilvēks spēj izšķirt, tik arī ir attiecīgo programmu – tātad simti tūkstošu vai pat miljoni).

.175. Kad cilvēks redz zaķi, viņam acs tīklenē (un arī dziļāk smadzenēs citās daļās) veidojas zināmas struktūras, kuras atbilst ārpusaulē eksistējošajam zaķim. Teiksim, ka zaķis ir «reālija», bet viņam atbilstošās struktūras smadzenēs – «nominālija».

.176. Cilvēks var pateikt: «visu zaķu kopa», un iedomāties šo kopu. Taču mēs atceramies {.114}, ka mūsu modelī «iedomāties» vienmēr nozīmē – uzbūvēt zināmu struktūru smadzenēs. Tagad šī jaunā struktūra it kā atbilst «visiem pasaules zaķiem kopā». Arī šajā gadījumā teiksim, ka struktūra smadzenēs ir nominālija, bet «visi pasaules zaķi» – tai atbilstošā reālija.

.177. Tomēr šajā gadījumā atbilstība starp objektu ārpus smadzenēm un smadzeņu zināmu struktūru ir daudz vairāk izplūdusi nekā tad, kad mēs runājam par vienu pašlaik redzamu zaķi. Kas ietilpst «visu zaķu kopā»? Tie zaķi, kuri pašlaik dzīvo? Vai tie, kas vispār kādreiz dzīvojuši un vēl dzīvos? Un, ja mēs atzīstam Darvina sugu izcelšanās teoriju, tad kur ir robeža starp zaķiem un tiem dzīvniekiem, no kuriem tie cēlušies? Kurš no viņiem vēl nav zaķis un kurš jau ir? Un kā būs ar tiem zaķiem, kuri šajā pašā mirklī mirst un dzimst?

.178. Uzbūvēt smadzenēs nomināliju, kura it kā atbilstot «visu zaķu kopai» (t.i. – iedomāties šo kopu) nav grūti, taču, lai tālāk operētu ar šo «kopu», ir nepieciešams to precīzāk definēt (pie kam definīcijas precizitāte būs atkarīga no apstākļiem: dažos gadījumos pietiks ar vienkāršāku definīciju, bet citos vajadzēs to precizēt).

.179. Bet ko nozīmē «definēt»? Tas nozīmē: norādīt, kā var atšķirt zaķi no nezaķa. Jeb, citiem vārdiem sakot, uzdot algoritmu, kurš ļautu atšķirt zaķus no visiem pārējiem objektiem. (Algoritms ir tas pamats, pēc kura taisa programmu un tātad viens algoritms var būt kopējs vairākām konkrētām programmām).

.180. Es varu definīciju izteikt vārdos, taču tas vienalga ir tikai algoritma apraksts, pēc kura cits cilvēks var būvēt sev smadzenēs savu programmu zaķu atšķiršanai no nezaķiem.

.181. Tātad mēs redzam, ka katra ārpusaulē objekta kopa, ja tā vispār ir kaut cik definēta, izrādās viennozīmīgi saistīta ar zināmu algoritmu priekš smadzeņu kompjuāterā, algoritmu, kurš ļauj taisīt smadzeņu programmas kopas elementu atšķiršanai no neelementiem. Kopas definīcijas precizēšana ir šī algoritma precizēšana.

.182. Kopas nominālija – tā struktūra, kuru mēs smadzenēs uzbūvējam, kad iedomājamies «visu zaķu (vai citu kādu) kopu» – ir tikai etiķete vai emblēma «kopas» apzīmēšanai. Kopas reālija – «visi pasaules zaķi (vai citi kādi objekti)» – smadzeņu kompjuāteram nav pieejami, ar tiem viņš operēt nevar. Vienīgais nozīmīgais objekts, ar kuru smadzeņu kompjuāters var patiešām operēt, kad viņš it kā operē «ar kopu», ir smadzeņu programma, kas uzbūvēta pēc zināmā algoritma – tā algoritma, kurš nosaka kopas definīciju.

.183. Tāpēc mēs savā modelī uzskatīsim, ka ikviena programma, kas ļauj atšķirt viena tipa objektus no visiem pārējiem objektiem, definē zināmu kopu, un katra kopa ir definēta ar to programmu, kura ļauj atšķirt kopas elementus no neelementiem³⁹.

§26. Kopu būvēšana

.184. Zemāko līmeņu bloki var tikt izmantoti augstāko līmeņu programmu ģenerēšanai (kā, piemēram, skaņas «h» izrunāšanas programma {.144} tiek izmantota vienmēr, kad ģenerē programmas

³⁹ Šis jautājums ir **fundamentāls** priekš matemātikas. Tas lasītājs, kurš saprata šeit pateikto, viegli sapratīs arī pārējo; tas, kurš nesaprata šo, tā arī paliks līdzīgs Ķikustam, Podniekam, Balodim vai Freibergam, kuri nav spējīgi ne uz ko vairāk, kā vien bezspēcīgi murmināt: «es nesaprotu, nesaprotu, nesaprotu...»

to vārdu izrunāšanai, kuri satur skaņu «h»). Arī to programmu, kura cilvēkam ļauj atšķirt zaķi no nezaķa, var izmantot, lai uzbūvētu tādu programmu, kura «no visiem iespējamajiem objektiem atlasa zaķus» un «saliek tos vienā vietā». Lai gan šādu programmu reāli izpildīt (ar patiešām visiem pasaules objektiem!) nebūs iespējams (nevar jau visu mūžu tikai atlasīt zaķus vien un neko citu nedarīt!), tomēr uzgenerēt tādu programmu nav grūti, un pēc tam, izmantojot punktā {.171} pieminēto iespēju, var iedomāties šādas programmas izpildes rezultātu (t.i., ka «visi zaķi» ir atlasīti).

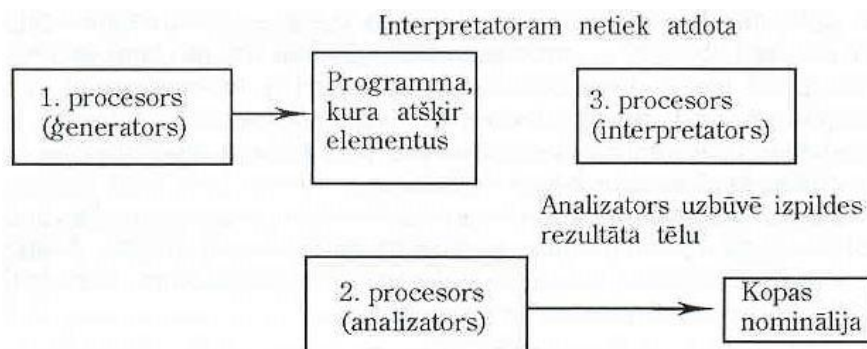
.185. Šāds ceļš ir visērtākais, mūsu modelī ievēdot kopas jēdzienu, un turpmāk tieši to mēs arī pa lielākai daļai izmantosim. Tātad, mēs ģenerējam smadzeņu programmu, kura «atlasa no visiem pasaules objektiem» vienas zināmas dabas objektus (pie kam kādas tieši dabas, to nosaka mūsu programmas centrālais bloks – tā programma, kura atšķir elementu no neelementa). Šo programmu mēs faktiski neizpildām, bet, izmantojot mums Dabas doto prognozēšanas iespēju, iedomājamies šādas izpildes rezultātu un nosaucam to par KOPU.

.186. Tātad kopa mums turpmāk būs zināmas smadzeņu programmas potenciāls produkts. «Produkts» tādēļ, ka programma it kā būvē kopu, atlasot visus kopai piederošos objektus, bet «potenciāls» tādēļ, ka faktiska programmas izpilde nenotiek. Programma ir reāla, to principā varētu palaist uz izpildi, atdodot interpretatoram {.165}, taču faktiski tas netiek darīts, analizators «no malas» uzbūvē «tās rezultātu», ar kuru tad mēs arī tālāk operējam.

.187. Šī kopas izpratne ir fundamentāla mūsu modelī. Ar to sākas ceļš uz matemātiku.

.188. Izmantojot shēmas {.165} jēdzienus, situāciju varam attēlot tā:

.189.

§27. Piebildes par kopām

.190. Atzīmēsim, pirmkārt, ka (smadzeņu) programma, kura bija kādas noteiktas kopas pamatā, var arī nestrādāt ar reāliem objektiem (precīzāk: ar reālu objektu attēliem), kā tas bija augstāk aplūkotajā piemērā. Zaķi ir reāli objekti, un programma, kura atšķir zaķi no nezaķa, darbojas ar reālu objektu attēliem cilvēka smadzenēs. Taču mēs varam uzbūvēt arī, piemēram, programmu, kura atšķir nāras no nenārām. Algoritma pamatā šeit būs: analizēt pazīmi, vai objektam ir sievietes augšpuse un zivs apakšpuse. Tādu objektu ārpusaulē nav, bet programma ir tikpat reāla, kā «zaķu analīzes» programma, un tās (iedomātais) rezultāts – arī tikpat reāls. No tālākās apstrādes viedokļa «visu nāru kopa» ir tikpat labs objekts kā «visu zaķu kopa».

.191. Otrkārt, mēs varam uzgenerēt arī tādu programmu, kura būvē (vai definē) ne vienu kopu, bet uzreiz daudzas. Piemēram, ja mums ir bloks, kurš spēj atšķirt zaķus no citiem objektiem, vilkus, lačus, lauvas utt., tad nav grūti uzgenerēt tādu programmu, kura, paņēmusi vienu objektu, pārbaudīs to pēc kārtas uz visām pazīmēm un ievietos tajā kopā, uz kuru objekts attiecas. Tādas programmas saucim par klasifikācijas programmām, bet viņu radītās kopas – par klasifikācijas taksoniem.

.192. Treškārt, arī «visu zaķu (vai nāru utt.) kopa» (precīzāk, viņas nominālija – tā smadzeņu struktūra, kuru punktā {.189} uzbūvēja analizators un kura smadzenēs pārstāv kopu) arī var tikt tālāk apstrādāta ar kādu citu programmu, veidojot (definējot) jaunas, dziļāku līmeņu kopas. Tā, piemēram, no «visu zaķu kopas», «visu vilku kopas», «visu laču kopas» utt. mēs varam veidot «visu zīdītāju kopu», «visu dzīvnieku kopu» utt.

.193. Nekādi līmeņu skaita ierobežojumi nepastāv, un kopas var kļūt arvien abstraktākas un abstraktākas. Matemātika, piemēram, ļoti ātri sāk operēt ar ļoti abstraktām kopām, taču savā modelī mēs vienmēr varam izsekot, kādi tieši smadzeņu algoritmi bija iesaistīti šo kopu daudzlīmeņu definēšanā.

§28. Kopas un nominālijas

.194. Un tā, mēs savā modeli ievēdam vispārīgu kopas jēdzienu, kurš pamatojās uz algoritmu, kas ļauj atšķirt kopas elementus no neelementiem. Vārdiskās definīcijas formula šīm kopām sākās tā: «Visu to elementu kopa, kuri...». Cilvēki (arī matemātikā) operē ar vienkāršākām kopām. Piemēram, mēs varam aplūkot ne tikai «visu zaķu kopu», bet arī, teiksim, «to divu zaķu kopu, kurus es pašlaik redzu pļaviņā». Šāda kopa it kā neprasa definīciju ar formulu «Visu to elementu kopa, kuri...».

.195. Tomēr arī šīs konkrētās kopas var reducēt uz mūsu pieņemto shēmu, piemēram, tā: «Visu to elementu kopa, kuri ir zaķi un pašreiz atrodas šajā pļaviņā». Tāpēc mūsu shēmu mēs uzskatīsim par universālu.

.196. Cilvēki šādām vienkāršām kopām, protams, parasti nebūvē savās smadzenēs tik sarežģītu programmu. Viņi vienkārši redz divus zaķus, un viss. Bet, ja viņi redz divus zaķus, tad tas nozīmē, ka viņu smadzenēs eksistē struktūra, kas atbilst šiem diviem zaķiem un kuru mēs augstāk nosaucām par nomināliju {175}.

.197. Vispārīgā gadījumā mūsu modeli tieši nominālijas eksistence nosaka kopas eksistenci. Ja ir uzbūvēta nominālija (vienalga kādā ceļā!), tad eksistē kopa, un ar šo kopu var tālāk operēt, faktiski smadzeņu programmām operējot ar nomināliju.

.198. Konkrētām kopām nomināliju var uzbūvēt, arī neiesaistot algoritmu «Visu to elementu kopa...» (lai gan, kā mēs redzējām {195}, to var arī iesaistīt). Taču abstraktas kopas, kuru elementi nav «visi reizē redzami», var definēt TIKAI caur elementu atlasē algoritmu.

.199. Beidzot, kāds smadzeņu procesors var uzbūvēt arī tādu nomināliju, kura nav saistīta nedz ar konkrētiem elementiem, nedz ar kādu atlasē algoritmu. Es vienkārši iedomājos «Kopu A» – un viss. Nominālija eksistē, bet nekas par šo kopu nav zināms. Tas nebūt nav tik nejēdzīgi, kā varētu sākumā likties. Tas ir standarta ceļš, piemēram, tajos gadījumos, kad es iepazīstos ar kādu svešu teoriju.

.200. Teorijas autors man saka: «Eksistē kopa A». Nu, labi – es iedomājos šo «kopu A», lai gan par to neko nezinu. Tālāk autors man stāsta: «Šajā kopā...» – un aina sāk detalizēties. Bet starplaikā starp šiem abiem notikumiem man eksistēja tikai nedefinēta kopa.

5. Skaitļi

§29. Klasifikācija pēc elementu daudzuma

1997.11.12 19:53 trešdiena
(pēc 2 dienām, 1 stundas, 9 minūtēm)

.201. Iedomāsimies tagad, ka kāds (teiksim, pirmatnējais) cilvēks ir iemācījies ne tikai atšķirt zaķi no vilka, bet arī atšķirt kopu, kurā ir viens elements, no kopas, kurā ir divi elementi, – atšķirt tieši pēc šīs pazīmes. Tas nozīmē, ka tagad viņa smadzenēs eksistē programma šādu objektu atšķiršanai. Pieņemsim arī, ka viņš var atšķirt kopu ar vienu elementu no kopas ar vairākiem elementiem. Tad viņš visas kopas var klasificēt trīs grupās, jeb (kas ir tas pats) skaitīt: «viens, divi, daudz» (ar šiem vārdiem apzīmējot attiecīgos savas klasifikācijas taksonus).

.202. Tas ir tipisks sākumposms ceļā uz matemātiku. Pirms eiropiešu atnākšanas daudz Austrālijas un Polinēzijas tautu valodās eksistēja tikai divi skaitļavārdi: «viens» un «divi». Arī visi mūsdienu cilvēki agrā bērnībā skaita tieši tā.

.203. Tālāk attīstot savas šāda veida programmas, cilvēki sāk atšķirt kopas ar trīs, četriem utt. elementiem, līdz uzgenerē sev programmu, kura spēj izšķirt iebkuru elementu daudzumu kopās. Šāda programma, saskaņā ar mūsu pieņemto modeli, definē bezglīgu taksonu virkni. Reāli izpildot šādu programmu, tā katru tai doto kopu ievietos tajā vai citā taksonā, atkarībā no elementu daudzuma kopā.

.204. Protams, patiesībā šī programma (atdota interpretatoram no punkta {165}), strādā ar (samērā) nelielām kopām (nu, cik tālu katrs no mums ir reāli skaitījis?). Bet nekas netraucē analizatoram (no tā paša punkta {165}) iedomāties šo programmu par nostrādājušu «līdz galam» un visus (bezglīgi daudz) taksonus par uzbūvētiem. Analizators vienkārši uzbūvē šīs bezglīgās virknes tēlu tāpat, kā punktā {169} viņš būvēja ainas, kurās majors Dervota pieliek pistoli pie deniņiem, izšauj, nokrīt, guļ... – kaut gan īstenībā nekas tamlīdzīgs nenotika.

.205. Līdz ar to smadzenēs ir uzbūvēta nominālija, kura atbilst «kopu klasifikācijas visu taksonu kopai», un ar šo (nu jau bezglīgo) kopu var sākt tālāk operēt.

.206. Par cik cilvēki nonāca pie šāda priekšstata jau antīkajos laikos, bet par kompjūteriem un to programmām viņiem nojēgas toreiz nebija (un jo vairāk nebija domas, ka arī cilvēka smadzenes varētu

būt kompjūters), tad izskaidrot visu šo lietu tā, kā mēs to tikko izdarījām, viņi nevarēja, un iedomājās, ka viņu atrastā bezgalīgā virkne sastāv no kaut kādiem (diezgan noslēpumainiem) objektiem – dažreiz tos iedomājās kā punktiņus, citreiz savādāk –, sauktiem par «skaitļiem» (mūsdienās, kad ir zināmi arī citi skaitļi, šos te sauku par «naturālajiem skaitļiem»).

.207. Mēs savā modelī tomēr atteiksimies no šīs virknes vilinājuma un ievēdīsim sev skaitļa jēdzienu savādāk.

.208. Bet, pirms to darīt, nofiksēsim šī sava domājuma rezultātus. Programmu, kura bija aprakstīta šajā paragrāfā un kura klasificē visas kopas pēc elementu daudzuma tajās, nosauksim par **N1** (šis apzīmējums nav jālasa kā «numur 1», bet gan ir veidots no vārdiem «naturālie» un «primārie»).

.209. Šī programma definē (jeb potenciāli var uzbūvēt) bezgalīgu klasifikācijas taksonu virkni, kuru nosauksim par kvantolīnu. Vienu atsevišķu taksonu nosauksim par izokvantu (katrā izokvantā klasifikācijas procesā, ja programmu patiešām izpildītu, nonāktu kopas ar vienādu elementu daudzumu: mums būs «izokvanta 1», «izokvanta 2» utt.)⁴⁰.

§30. Kopu mērīšana

.210. Lai savā modelī ievestu skaitļus, mēs ņemsim nevis programmu N1, kura klasificē kopas, bet citu, mazliet sarežģītāku programmu – kura klasificē kopu PĀRUS (protams, runa ir par smadzeņu programmām).

.211. Piemēram, ir dots viens divu kopu pāris: viena sastāv no 1 elementa, otra arī no 1 elementa. Tālāk ir dots otrs divu kopu pāris: viena sastāv no 100 elementiem, otra – arī no simt. Visus šādus pārus, kur abas kopas vienādas, mūsu programma saliks vienā klasifikācijas taksonā, kuru nosauksim par «skaitli 1» un piešķirsim tam grafisko apzīmējumu: «1».

.212. Tālāk, pieņemsim, ir dots kopu pāris, kur pirmajā kopā ir 1 elements, bet otrajā 2 elementi. Un otrs pāris, kur pirmajā kopā ir 33 elementi, bet otrajā – 66. Visus šādus pārus, kur otrā kopa ir tieši divreiz lielāka par pirmo, saliksīm īpašā taksonā, kuru nosauksim par «skaitli divi» un piešķirsim tam grafisko apzīmējumu: «2».

.213. Lasītājam jau būs skaidrs, kā mūsu programma definēs visus pārējos naturālos skaitļus. Mūsu modelī naturālie skaitļi ir tie kopu pāru klasifikācijas taksoni, kuros ietilpst pāri, kam pirmā kopa (nosauksim to par vienību) ietilpst otrajā (sauktā par mērāmo) precīzi (bez atlikuma) zināmu skaitu reižu.

.214. Nevajag domāt, ka mūsu programma jau izmantoja skaitļa jēdzienu. Šo jēdzienu izmantoju tikai ES, lai programmu aprakstītu. Pati programma par skaitļiem neko nezina: viņa tikai «akli» pāriet abās kopās no viena elementa uz nākamo un katrreiz, kad visi Vienības elementi ir izsmelti, pārbauda, vai Mērāmajā vēl ir palikuši elementi, un, ja ir, tad pārlec uz nākamo klasifikācijas taksonu. To viņa prot – it kā kukainis cilātu kājas –, bet par skaitļiem viņai sajēgas nav.

.215. Toties mums gan tagad ir šāda sajēga: naturālie skaitļi ir tie taksoni, kur Mērāmo kopu var izmērīt ar Vienību bez kādām daļām un atlikuma.

.216. Un automātiski – bez kādu aritmētisko darbību ieviešanas! – mums parādās arī visi daļskaitļi (tie, kurus matemātikā sauc par «pozitīvajām racionālajām daļām»). Tie ir tie gadījumi, kad Mērāmo kopu nevar izmērīt ar Vienību veselos gabalos – bez daļām.

---

⁴⁰ Reālas lasītāju atsauces rāda, ka šis iztirzājums tomēr bieži paliek īsti nesaprasts. Tiek runāts par it kā šeit pastāvošo tautoloģiju; it kā šeit jau tiek izmantots skaitļa jēdziens utt. It kā jau tas viss atbilstot mūsu «intuitīvajam» jēdzienam par skaitļiem, it kā jau te neesot nekā jauna... Tāpēc es īpaši pasvītroju, ka, saskaņā ar piedāvāto koncepciju, skaitļi **NAV** elementāri jēdzieni; skaitļiem (un tālāk citiem matemātikas pamatjēdzieniem) ir gara «priekšvēsture», tie dabiski izriet no smadzeņu pašprogrammēšanās aparāta īpašībām un īpatnībām. Šis aparāts, ciktāl tas augstāk bija aprakstīts, **neizmantoja** skaitļa jēdzienu, bet gan programmas spēju atšķirt divelementu kopu no triselementu kopas (un tamlīdzīgi), kas **NAV** tā pati skaitīšana. Lai atšķirtu viena apjoma kopu no otra apjoma kopas, programmai pietiek prast pārbaudīt, vai katrā no kopām eksistē kārtējais elements un prast konstatēt, ka vienā no kopām elementi beidzas ātrāk. Lai izpildītu šādas darbības, programmai (un subjektam, kurš šo programmu nes) var nebūt nekādas sajēgas par to, kas ir skaitļi. Šāda prasme pārbaudīt un konstatēt ir primāra, bet skaitļa jēdziens – sekundārs, kurš tieši arī veidojas kā minētās primārās prasmes apkopojums un rezultāts. Tālāk, fundamentāla ir atziņa, ka skaitļi (un tālāk citi matemātikas pamatjēdzieni) ir smadzeņu pašprogrammēšanās aparāta darbības rezultāts. Tas nozīmēs, ka skaitļu (un tālāk citu matemātikas pamatjēdzien) patieso dabu un īstās īpašības var izziņāt, tikai pievērsoties smadzeņu pašprogrammēšanās aparātam un pētot tā īpašības. Labi, ja tādas izziņāšanas rezultāts sakrīt ar tradicionālās matemātikas viedokli (kā tas vairumā gadījumu arī ir). Bet ja nu nesakrīt, tad no šīs fundamentālās atziņas izrietēs, ka tradicionālās matemātikas viedoklis ir **nepareizs**, bet pareizs ir tas viedoklis, kurš izriet no smadzeņu pašprogrammēšanās aparāta pētīšanas.

.217. Piemēram, pāris, kur pirmajā kopā ir 15 elementi, bet otrajā 20, – un pāris, kur pirmajā ir 18510 elementi, bet otrajā 24680 – abi šie pāri nonāks vienā taksonā, kuru nosauksim par «skaitli viens un viena trešdaļa» ar grafisko apzīmējumu «4/3».

.218. Šo kopu pāru (jeb kopu attiecību) klasificēšanas programmu nosauksim par **R1** (no «racionālie» un «primārie»).

.219. Protams, atkal mūsu programma reāli (interpretatorā) strādās ar nedaudziem un nelieliem skaitļiem, bet atkal analizatoram nav nekādu problēmu uzbūvēt «līdz galam» nostrādājušas programmas rezultāta tēlu, ar kuru mēs tālāk varam operēt kā ar «pozitīvajiem racionālajiem skaitļiem», runājot tradicionālajā terminoloģijā. Bet šo tradicionālo terminoloģiju mēs tagad arī sāksim atstāt, un nosauksim mūsu dabūto skaitļu kopu par «metriskajiem skaitļiem» (no vārda «mērit» – jo galvenais moments mūsu programmā bija Mērāmās kopas mērīšana ar Vienību).

.220. Programma R1 definē bezgalīgu taksonu kopu, pie kam bezgalīgu it kā divos virzienos: veselo skaitļu taksonu ir bezgalīgi daudz, un starp katriem diviem veselajiem skaitļiem ir atkal bezgalīgi daudz daļskaitļu taksonu.

.221. Nosauksim vienu iegūtās klasifikācijas taksonu par proporciju, bet visu proporciju bezgalīgo kopu par proporkvantu.

.222. Tātad mūsu modelī Proporcijas arī ir metriskie skaitļi. Tie (zināmā mērā) atbilst tradicionālās matemātikas pozitīvajiem racionālajiem skaitļiem un nullei (jo, kaut gan mēs augstāk to speciāli nepieminējam, abas mūsu programmas N1 un R1 varēja klasificēt arī tukšas kopas). Es izteicos «zināmā mērā atbilst», jo īstenībā pastāv atšķirība starp mūsu metriskajiem skaitļiem un tradicionālajiem pozitīvajiem, ko mēs drīzumā apskatīsim {.234}.

§31. Lineārā orientācija

.223. Tagad paņemsim programmu R1, nokopēsīm to, un, saglabājot neskartu oriģinālu, modificēsīm kopiju tādā veidā, ka ievēdīsīm vēl vienu papildus kritēriju šīs programmas centrālā bloka algoritmā: tajā vietā, kur tiek pārbaudīts, vai kopu pāri pieder tai vai citai Proporcijai.

.224. Šo modificēto programmu nosauksim par **RL1** (no «racionālie» un «lineāri»), bet jaunais kritērijs būs sekojošs. Pieņemsim, ka cilvēks (līdz ar programmas RL1 izstrādāšanu savās smadzenēs) kļūst spējīgs atšķirt ne tikai Mērāmā un Vienības attiecības pēc lieluma (pēc elementu daudzuma), bet arī viņu attiecības pēc orientācijas virzienā «turp-atpakaļ».

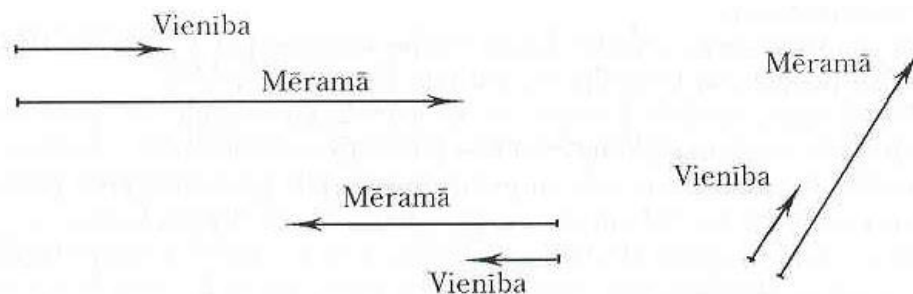
.225. Visvienkāršākais (un droši vien arī vēsturiski pirmais) lineāri orientētu kopu piemērs ir: «es dodu» – «man dod». Mūsdienās var atrast ļoti daudz kopu lineārās orientācijas piemēru: termometra stabiņš krītas vai ceļas, bultiņas uz papīra vienā virzienā vai pretējā utt.

.226. Tātad jaunais papildinājums (kuru mēs ievēdām programmā RL1, salīdzinot ar R1) pārbauda, vai Mērāmā un Vienība ir vienādi orientēti, vai pretēji. Un, atkarībā no šī kritērija, katra agrākā Proporcija sadalās divos taksonos, kurus mēs nosauksim par linproporcijām (bet visu linproporciju kopu par linproporkvantu).

.227. Ja Mērāmā un Vienība ir vienādi orientēti, tad linproporciju sauksim par pozitīvu, bet ja dažādi orientēti, tad par negatīvu. Tagad mēs esam ieguvuši pozitīvus un negatīvus skaitļus. Pielietosim to apzīmēšanai parastos un visiem zināmos apzīmējumus «+» un «-», bet pašus skaitļus nosauksim par «lineāri orientētajiem» jeb vienkārši par «lineārajiem» skaitļiem.

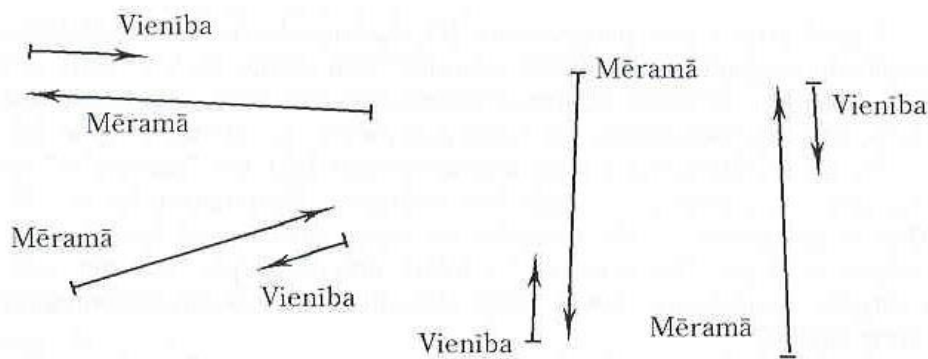
.228. Piemēram, zīmējumā {.229} ar bultiņām attēlotie kopu pāri, klasificēti ar programmu RL1, visi nonāktu tajā taksonā, kuru mēs apzīmējam kā «+3», jo tām visām Mērāmā kopa ir orientēta tāpat kā Vienība, bet pēc lieluma ir trīsreiz lielāka par Vienību.

.229.

.230. Turpretī visi zīmējumā {.231} attēlotie kopu pāri nonāktu taksonā «-3», jo Mēramā kopa ir trīsreiz lielāka par Vienību, bet pretēji vērsta.

.231.

.232. Taču, ja šos kopu pārus klasificētu ar programmu R1 (nepievēršot vērību orientācijai, bet skatoties tikai uz lielumu), tad gan viena, gan otra pāru grupa nonāktu taksonā «3» (kurš nav ne pozitīvs, ne negatīvs).

.233. Ja mēs rīkojamies tā, ka vispirms saklasificējam pārus ar programmu R1 (un iegūstam taksonu «3»), bet pēc tam tajā esošos pārus klasificējam ar programmu RL1, tad iegūstam kopas «3» divas apakškopas: «+3» un «-3». Uzskatīsim, ka tieši tā mēs arī vienmēr rīkojamies, un mūsu modelī ikvienam metriskajam skaitlim (kurš pats ir kopa!) ir divas apakškopas pēc lineārās orientācijas: pozitīvā un negatīvā.

.234. Te mēs arī redzam punktā {.222} pieminēto atšķirību starp metriskajiem skaitļiem un tradicionālās matemātikas «pozitīvajiem racionālajiem skaitļiem». Atšķirībā no tradicionālās matemātikas modeļa, mums skaitlis «3» un skaitlis «+3» ir dažādi objekti.

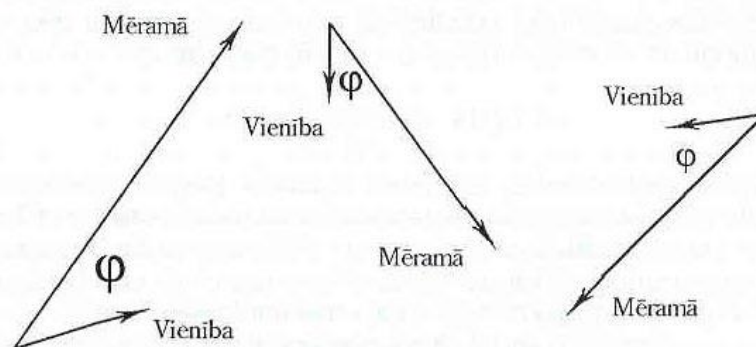
.235. Tradicionālajā modelī skaitlis «3» (jeb «+3», kas tur ir tas pats) ir skaitļa «-3» modulis jeb absolūtā vērtība. Līdz ar to situācija nav simetriska: pozitīvie skaitļi ir it kā «privileģētā lomā», jo negatīvs skaitlis NAV pozitīvā modulis. Mums, turpretim, situācija ir simetriska: skaitlis «3» ir modulis jeb «absolūtā vērtība» gan negatīvajam skaitlim «-3», gan pozitīvajam «+3», un vārdi «absolūtā vērtība» nozīmē, ka netiek ņemta vērā orientācija virzienā «turp vai atpakaļ».

§32. Planārā orientācija

.236. Tagad pieņemsim, ka cilvēks ir iemācījies atšķirt ne tikai orientāciju «turp-atpakaļ», bet arī orientāciju plaknē. Visērtāk plaknē orientētas kopas attēlot kā bultiņas uz papīra. Tomēr mazāk uzskatāmā, toties praktiski vairāk noderīgā veidā plaknē orientētas kopas novērojamas visur, kur notiek rotācija jeb griešanās ap asi.

.237. Visi zīmējumā {.238} ar bultiņām attēlotie kopu pāri ir līdzīgi ar to, ka visos tajos Mēramā kopa ir trīsreiz lielāka par Vienību un pagriezta attiecībā pret Vienību pretēji pulksteņa rādītāja virzienam par leņķi φ .

.238.

.239. Ievedīsim tagad programmā R1 (viņas kopijā, nosauktā par **RP1** – no «racionālie» un «planāri») bloku, kurš nosaka, vai Mēramā kopa un Vienība ir vienādi orientētas plaknē attiecībā viena

pret otru. Tālāk rīkosimies tāpat, kā punktā {.233}: vispirms saklasificēsim punkta {.238} kopu pārus ar programmu R1 (visi pāri nonāk taksonā «3»), bet pēc tam ar programmu RP1.

.240. Tagad skaitlis «3» mums sadalās bezgalīgi daudzās apakškopās (planārajos skaitļos), atkarībā no pagrieziena leņķa φ . Skaitlis «3» visiem tiem ir modulis jeb absolūtā vērtība, bet paši skaitļi tradicionālās matemātikas apzīmējumos būs kompleksie skaitļi $3(\cos \varphi + i \sin \varphi)$.

.241. Tātad katra Proporcija, ja ievēro planāro orientāciju, sadalās bezgalīgi daudzos taksonos (kurus nosauksim par planproporcijām, bet visu viņu kopu – par planproporkvantu).

.242. Planproporkvanta jeb planārie skaitļi pamatos atbilst tradicionālajiem kompleksajiem skaitļiem (bez viņu iracionālajām komponentēm).

§33. Iracionālie skaitļi

1997.11.13 17:40 ceturtdiena
(pēc 21 stundas, 47 minūtēm)

.243. Iracionālos skaitļus mēs zemāk vēl aplūkosim ļoti pamatīgi (daudz pamatīgāk nekā pārējos), tāpēc šeit, lai skaitļu kopu būvēšana būtu pabeigta un varētu izdarīt dažus vispārīgus secinājumus, tikai īsumā pateiksim lietas būtību.

.244. Iracionālie skaitļi mūsu modelī, tāpat kā racionālie, ir definēti kā proporcijas starp kopām, t.i. kā kopu attiecību (pāru) klasifikācijas taksoni pēc elementu daudzuma. Bet tikai tie ir taksoni tādām proporcijām, kuras faktiski neeksistē. Taksons eksistē, bet reālu objektu, kurus varētu šajā taksonā ielikt klasifikācijas gaitā, nav. (Sal. ar «visu nāru kopu» punktā {.190}).

.245. Tāpēc mēs tos sauksim arī par pseudotaksoniem. No kurienes pseudotaksoni rodas, to iztirzāsim mazliet vēlāk. Tagad uzskatīsim, ka pseudotaksonus ģenerē (vai definē) noteikta programmu grupa, kuru apzīmēsim ar identifikatoru **Ig1** (no «iracionālie», «grupa» un «primārie»).

§34. Skaitļu kopas

.246. Tagad paskatīsimies, kas mums ir iznācis. Pamatojoties uz iepriekš ievesto priekšstatu par abstraktām kopām kā dažādu objektu atšķiršanas algoritmu potenciālajiem produktiem {.186}, mēs pakāpeniski ievēdam vienu programmu N1 kopu klasificēšanai pēc elementu daudzuma un trīs programmas kopu savstarpējo attiecību klasificēšanai:

.247. – programmu R1, kura klasificē kopu pārus, ievērojot tikai elementu daudzumu tajās;

.248. – programmu RL1, kura klasificē kopu pārus, ievērojot elementu daudzumu tajās plus lineāro orientāciju «turp–atpakaļ»;

.249. – programmu RP1, kura klasificē kopu pārus, ievērojot elementu daudzumu tajās plus viņu savstarpējo orientāciju plaknē.

.250. Beidzot, mums vēl ir programmu grupa Ig1 kopu neeksistējošu attiecību klasificēšanai.

.251. Visas šīs programmas cilvēki izstrādāja savās smadzenēs, un to izstrādāšana nozīmēja, ka viņi pakāpeniski iemācījās izšķirt arvien jaunas lietas: 1) sākumā vienkārši elementu daudzumu kopās; 2) tad kopu attiecības jeb proporcijas pēc elementu daudzuma; 3) tad kopu orientāciju virzienā «turp–atpakaļ»; 4) tad kopu orientāciju plaknē; 5) un, beidzot, faktiski neeksistējošas, bet tikai iedomātas kopu attiecības.

.252. Pirmās trīs no šīm lietām tika apgūtas, strādājot tieši ar dažādām reālām kopām, bet pēdējās divas – aplinku ceļā, darbojoties jau tīri «matemātikas laukā» un ne sevišķi apzinoties sakaru ar planāri orientētām un neiespējamām kopām.

.253. Negatīvos skaitļus visagrāk sāka lietot Indijā un saprata kā parādu, tātad šī doma radās, vērojot naudas un citu labumu kopas, kas virzījās «pie manis un no manis», nevis aiz abstraktiem matemātiskiem apsvērumiem. Kompleksie un iracionālie skaitļi, protams, vēsturiski tika ievesti no matemātiskiem apsvērumiem bez tiešas kopu vērošanas. Tomēr savā modelī mēs visus skaitļus ievēdam pēc vienota principa – pēc tā principa, ar kuru matemātika sākās, kad cilvēki iemācījās atšķirt kopas ar diviem elementiem no kopām ar trim elementiem.

.254. Ar programmu R1, RL1, RP1 un Ig1 palīdzību mēs uzbūvējam (definējam) veselu virkni (bezgalīgu) abstraktu kopu, kuras identificējam kā visus matemātikai pazīstamos skaitļus komplekso skaitļu sistēmas ietvaros. Kvaternionus un citus tālākos veidojumus šeit neaplūkosim: kompleksie skaitļi ir viselegantākā un vispilnīgākā skaitļu sistēma, vienīgā, kurā visas matemātiskās operācijas vienmēr ir

izpildāmas tā, ka rezultāts atkal ir komplekss skaitlis, tāpēc mēs apmierināsimies, noveduši savā modelī skaitļa jēdzienu līdz šai «vislabākajai» sistēmai.

.255. Mēs uzbūvējām (definējām) šīs kopas, vadoties ne no kādiem matemātikai specifiskiem apsvērumiem, bet izejot no tiem pašiem principiem, pēc kuriem iepriekš klasificējām zaķus un vilkus – tikai kritēriji, kurus lietoja mūsu programmas, bija citi: tie neskatījās, vai objektam ir garas ausis, bet skatījās, cik daudz elementu ir kopās un kā tās orientētas.

.256. Mēs uzbūvējām (definējām) šīs kopas, neievēdot nevienu aritmētisko operāciju, bet izejot no viena vienīga principa: kopu klasifikācijas pēc tās vai citas pazīmes. Vēl vairāk: atteikušies no programmas N1 pakalpojumiem {.207}, mēs visus skaitļus (ieskaitot naturālos, negatīvos, kompleksos un iracionālos) ievēdām kā kopu pāru klasifikācijas taksonus – kā kopu ATTIECĪBU klasifikācijas taksonus.

.257. Nosauksim mūsu ievestos skaitļus par **PARITĀRAJIEM** skaitļiem (no latīņu «paritāre» – gatavot, «pariter» – reizē, un pēc asociācijas ar latviešu «pāris»).

6. Skaitļu kopu salīdzināšana

§35. Skaitļu ievēšana matemātikā

.258. Salīdzināšanai palūkosimies, kā skaitļu sistēmas tiek ievestas tradicionālajā matemātikā (mācībgrāmatās). Tur vispirms tiek ievesta naturālo skaitļu kopa un nulle (Kantors: «*Naturālais skaitlis ir tas kopējais, kas piemīt kopām ar vienādu elementu daudzumu*» – tas principā atbilst mūsu programmai N1, tikai izteikts mazāk precīzi).

.259. Tad tiek ievestas aritmētiskās operācijas: saskaitīšana un atņemšana. Atņemšanu naturālajos skaitļos ne vienmēr var izpildīt (piemēram: $6 - 8$), tāpēc ievēd negatīvos skaitļus un dabū veselo skaitļu kopu.

.260. Tad ievēd reizināšanu un dalīšanu. Dalīšanu veselos skaitļos ne vienmēr var izpildīt (piemēram: $4/3$), tāpēc ievēd daļskaitļus (pozitīvos un negatīvos) un dabū racionālo skaitļu kopu.

.261. Tad ievēd kāpināšanu un saknes vilkšanu. Sakni ne vienmēr var izvilkt racionālos skaitļos (piemēram, kvadrātsakne no 2), tāpēc ievēd iracionālos skaitļus un dabū reālo skaitļu kopu.

.262. Bet sakni no negatīva skaitļa vienalga nevar izvilkt (piemēram, kvadrātsakne no -1), tāpēc ievēd imagināros skaitļus un dabū kompleksos skaitļus. Nu beidzot viss ir kārtībā, un visas operācijas var izpildīt.

.263. Protams, varbūt tā ir gaumes un ieraduma lieta, bet man šis ceļš liekas mazāk elegants nekā mūsējais. Te viss pamatojas uz vienām vienīgām neveiksmēm: to nevar izdarīt, un šo nevar izdarīt, un tāpēc jāievēd arvien jauni skaitļi.

.264. Un nerunājot jau nemaz par to, ka tūlīt pēc naturālajiem skaitļiem pazūd jebkāds sakars ar ār pasauli, matemātika pārvēršas par «zinātņi sevī», kura it kā nodarbojas ar ciparu (skaitļu apzīmējumu) pārveidošanu, un neviens vairs nevar izskaidrot, kāpēc šāda ciparu pārveidošana var būt cilvēkiem noderīga. Mūsu modelī, turpretim, visu laiku paliek pārskatāms ceļš no reālajiem objektiem uz matemātikas abstrakcijām⁴¹.

§36. Skaitļu attiecību ainas

.265. Taču savā modelī mēs dabūjam pavisam savādākas skaitļu kopu un atsevišķu skaitļu savstarpējās attiecības nekā tradicionālajā matemātikā.

.266. Tradicionālās matemātikas ievestās skaitļu kopas viena pret otru attiecas kā apakškopas:

.267.

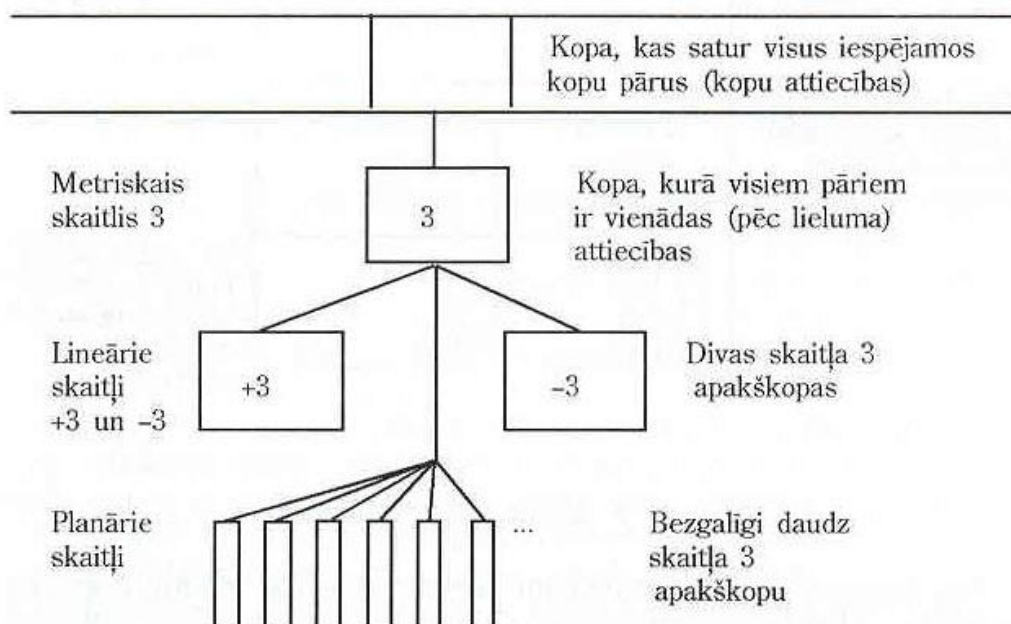
⁴¹ Pēc šī sacerējuma publicēšanas izlases krājumā LASE1 es saņēmu virkni atsauksmju, starp kurām visvērtīgākā bija LU Fizikas un matemātikas fakultātes un vienlaicīgi Teoloģijas fakultātes pasniedzēja *Dr.habil.phys.* Jura Tamberga atsauksme, kuru viņš bija veidojis kopā ar *Dr.habil.phys.* M. Balodi un *Dr.phys.* T. Krastu. Tamberga kunga recenziju (un manu atbildi uz to) skat. failā {[VISUS.1459](#)}; vēl tālākā diskusija ar viņu ir ievietota failā {[VITA1.227](#)}. Akadēmiķes filozofes Maijas Kūles atsauksmi skat. {[VITA2.1019](#)}, rektora, tagad jau nelaiķa, filozofa Pētera Laķa atsauksmi {[VITA2.991](#)}, filozofa Viļņa Zariņa recenziju – failā {[IDOM-1](#)}.

- .268. Attiecības starp atsevišķiem skaitļiem tradicionālajā matemātikā:
 .269. 1) skaitļi $3, -3, 3(\cos \varphi) + i \sin \varphi$ eksistē līdzās un nav viens otra apakškopas;
 .270. 2) tomēr skaitlis 3 ir īpašs, jo ir divu pārējo modulis;
 .271. 3) skaitļi $3, +3$ un $3(\cos 0 + i \sin 0)$ ir viens un tas pats skaitlis.
 .272. Mūsu modelī, turpretim, katra nākamā kopa ir plašāka, bet nav iepriekšējās virskopa, izņemot naturālos, kuri ir metrisko skaitļu apakškopa:
 .273.

- .274. Toties paši skaitļi ir viens otra apakškopas, bet lineāro un planāro skaitļu modulis ir tas metriskais skaitlis, kura apakškopa tie ir.
 .275.

.276. Tradicionālā skaitļu klasifikācija:

.277.

Kompleksie skaitļi						
Reālie skaitļi					Imaginārie	
Racionālie			Iracionālie			
Vesēlie		Daļskaitļi				
Naturālie	0	Negatīvie	Pozitīvie	Negatīvie	Pozitīvie	Negatīvie

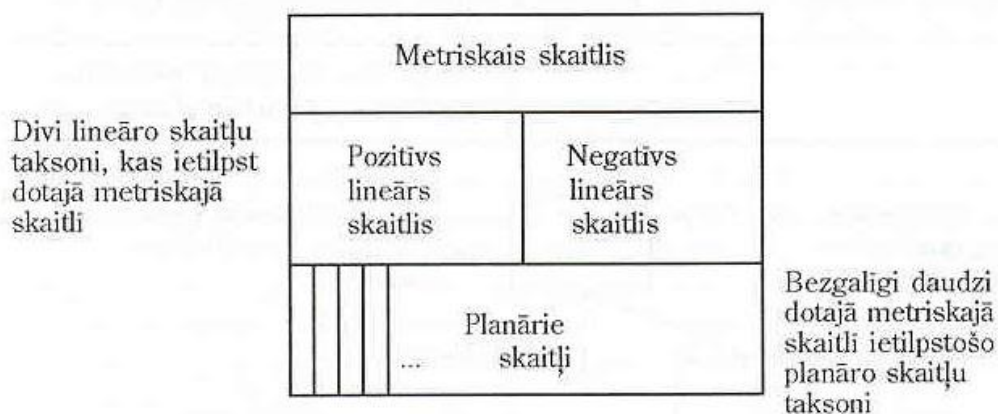
.278. Skaitļu klasifikācija mūsu modelī:

.279.

Neorientētie			Orientētie					
Metriskie			Lineārie			Planārie		
Taksoni		Pseido	Taksoni		Pseido	Taksoni		Pseido
Vesēli	Daļas	Irac.	Vesēli	Daļas	Irac.	Vesēli	Daļas	Irac.

.280. Viena skaitļa klasifikācija:

.281.

§37. Vai labot matemātiku?

.282. Neskatoties uz šīm atšķirībām priekšstatos par skaitļu kopu un atsevišķu skaitļu savstarpējām attiecībām, lielumielais vairums matemātisko faktu, protams, saglabāsies arī mūsu modelī.

.283. Ja savā laikā, būvējot mūsdienu matemātikas celtni, cilvēki būtu vadījušies no mūsu modeļa, no augstāk aprakstītajiem priekšstatiem par skaitļu dabu un viņu savstarpējām attiecībām, tad, protams, matemātiskā simbolika izskatītos nedaudz savādāka (piemēram, izšķirtu skaitļus «3» un «+3»). Taču mūsdienās, tajā reālajā situācijā, kas tagad ir izveidojusies, mainīt matemātisko tekstu tradicionālo attēlojuma (un arī izklāsta) veidu nav nepieciešamības, jo tas tikai radītu jucekli, ievērojot, ka eksistē milzīga pēc apjoma matemātiskā literatūra.

.284. Tomēr apzināties, ka, izejot no daudz plašākiem, ne specifiski matemātiskiem apsvērumiem, dabiskāk būtu skaitļu sistēmas būvēt savādāk, – to apzināties ir nepieciešams.

.285. Un, ievērojot, cik fundamentāla loma matemātikā ir skaitļa jēdzienam, mūsu modeļa ieviešana nevarētu būt vienaldzīga matemātikai kā zinātnei.

.286. Tagadējās tradicionālās matemātikas skaitļu sistēmu pamatos izveidoja Kārlis Gauss ar savu 1801.gadā iznākušo grāmatu «*Disquisitiones Arithmeticae*» – «Aritmētiskie pētījumi» (pabeidza Kantors, Veierštrāss un Dedekinds ar iracionālo skaitļu teoriju).

.287. Tātad jau pirmais solis, ko mēs, ievēdami savu jauno cilvēka domāšanas modeli, spērām matemātikas virzienā, uzreiz noveda pie šo dižo pagātnes domātāju un zinātnieku uzskatu būtiskas korekcijas. Vai nav patīkami apzināties, ka tāda mēroga idejas šoreiz ir nākušas no Latvijas?

§38. Platonisms

.288. Punktā {204} mēs redzējām, kā analizators uzbūvē programmas N1 ģenerētās taksonu virknes tēlu jeb, mūsu terminos, nomināliju. Punktā {219} analogiski redzējām, kā tiek būvētas skaitļu kopu nominālijas. Pēc savas fiziskās būtības šādas nominālijas smadzenēs principiāli neatšķiras no punktā {175} aplūkotā zaķa tēla jeb nominālijas. Tāpēc viegli iedomāties, ka, tāpat kā zaķa nominālijai ārpusaulē atbilst zaķa reālija (pats zaķis), tā arī skaitļu tēliem ārpusaulē atbilst kaut kādas reālijas.

.289. Protams, mēs saprotam, ka skaitļu nominālijām ārpusaulē nekādu materiālu reāliju nav. Tomēr mēs viegli varam saprast sengrieķu filosofu Platonu, kurš apgalvoja, ka šādas reālijas pastāvot nemateriālā ideju pasaulē (ja izsakām Platona domu mūsu modeļa terminos).

.290. Tātad mēs pieņemam platonismu, tikai precizējot, ka Platona «ideju pasaule» ir smadzeņu dažādu programmu un algoritmu potenciālo produktu «pasaule».

7. Notātes un aksiomas

§39. Sekundārie algoritmi

1997.11.15 14:37 sestdiena
(pēc 1 dienas, 20 stundām, 57 minūtēm)

.291. Un tā, augstāk mēs aplūkojam smadzeņu programmu grupu (N1, R1, RL1, RP1, Ig1), kuras mums definēja dažādas skaitļu kopas. Šīs programmas mēs saucām par «primārajām», nenorādot, kāpēc lietojam šādu vārdu.

.292. Bet lietojam tādu vārdu mēs tādēļ, lai šīs grupas programmas atšķirtu no otras lielas grupas smadzeņu programmām, kuras saucim par «sekundārajām».

.293. Punktā {211} mēs vienai no mūsu definētajām kopām piešķirām grafisko apzīmējumu «1», punktā {212} citai kopai – apzīmējumu «2». Tādā ceļā visus skaitļus var kaut kā apzīmēt ar grafiskiem simboliem (kurus parasti raksta uz papīra, tāfeles utt.). Neaplūkosim šo apzīmējumu sistēmu sīkāk, jo tā lasītājam neapšaubāmi ir labi zināma.

.294. Ievērosim tikai, ka šie apzīmējumi, protams, nav paši skaitļi, bet gan tikai objekti, kuri pēc zināmiem likumiem (pēc noteikta algoritma) ir piekārtoti skaitļiem kā tiem atbilstoši. Nosauksim šādus grafiskos apzīmējumus par notātēm.

.295. Notāte, tāpat kā punktā {175} zaķis, ir materiāls, cilvēkam ārējs objekts, kuru tas var, piemēram, redzēt. Kad cilvēks redz notāti, viņam smadzenēs eksistē notātes tēls jeb nominālija. Ar šo nomināliju cilvēka smadzeņu programmas var kaut kā operēt (piemēram, noteikt, vai divas notātes apzīmē dažādus skaitļus vai vienu un to pašu skaitli).

.296. No otras puses, lai uzrakstītu notāti, arī ir vajadzīgas savas smadzeņu programmas, tāpat kā punktā {143} majoram Dervotam bija vajadzīga vesela programma, lai izrunātu viņa kalpotāja vārdu «Hans!». Šīs programmas nebūt nav triviālas. Ir jāzin algoritms, pēc kura kodē skaitļus ar notātēm, ir jāzin, kādas komandas dot rokas muskuļiem, lai zīmulis atstātu pēdas uz papīra tieši cipara «2» un nevis kaut kāda ķebura veidā utt.

.297. Vēl sarežģītāku programmu prasa uzdevums: uzrakstīt to notāti, kura jāraksta pēc teksta «2+2=». Kā lai zina, ka jāraksta tieši notāte «4»? Tas ir galvā jānoskaidro, un šajā noskaidrošanā būs iesaistītas vēl kaut kādas smadzeņu programmas. Un, jo sarežģītāks matemātiskais teksts, jo vairāk dažādu programmu iesaistīšanu prasīs attiecīgo notāšu ģenerācija.

.298. Lūk, šīs smadzeņu programmas, kas iesaistītas cilvēka darbā ar skaitļu notātēm, mēs saucim par sekundārajām programmām, bet algoritmus, kas tajās tiek izmantoti – par sekundārajiem

algoritmiem. Skaidrs, ka šīs programmas NAV tās pašas, kuras mums augstāk klasificēja kopas un definēja skaitļus.

.299. Tomēr pamatlikumi, kurus izmanto sekundārie algoritmi, izriet no primārajiem algoritmiem. No sekundārajiem algoritmiem nebūt neizriet, ka pēc « $2+2=$ » jāraksta tieši «4». Tas izriet no tām reālajām kopām, ar kurām strādā primārie algoritmi. Ja mums ir divas atšķirīgas kopas A un B , katrā pa diviem elementiem, tad, apvienojot šīs kopas, dabūsim kopu C ar četriem elementiem. Kopas A un B (vai to attiecības pret vienību – kopu ar vienu elementu) klasifikācijas programma abas ievietotu taksonā «2», bet kopu C – taksonā «4». Tieši no šīm objektīvajām attiecībām mēs dabūjam, ka pēc « $2+2=$ » jāraksta «4» un nekas cits.

.300. Tādējādi mēs redzam zināmu atbilstību starp darbībām ar kopām un darbībām ar notātēm jeb atbilstību starp primārajiem un sekundārajiem algoritmiem (programmām). Arī šī atbilstība ir fundamentāls un ārkārtīgi svarīgs moments matemātikas mūsu modelī. Šī atbilstība iet cauri visai matemātikai, un tieši šīs atbilstības dēļ – tikai un vienīgi šīs atbilstības dēļ – matemātika kā darbošanās ar skaitļu apzīmējumiem (notātēm) var dot derīgas uzziņas par reālās pasaules kopām.

.301. Līdzko šīs atbilstības nebūs (bet pastāv zināmas lietas tradicionālajā matemātikā, kur, kā mēs vēlāk redzēsim, šādas atbilstības nav), tā darbošanās ar notātēm pārvēršas par vienkāršu rotaļu, kura principiāli nevar dot neko noderīgu reālajā dzīvē.

.302. Un, ja mēs ar savu modeli patiešām iedibinātu jaunu novirzienu matemātikā, tad pirmais un viens no galvenajiem šī novirziena uzdevumiem būtu: izsekot šai primāro un sekundāro lietu atbilstībai tālāk par elementāro piemēru « $2+2=4$ », – izsekot to pat tur «matemātikas dārza» džungļos, kur figurē visādi diferenciāļi, integrāļi un tamlīdzīgas lietas.

§40. Aritmētiskās operācijas

.303. Jautājumā par aritmētiskajām operācijām jeb darbībām mums nekādu domstarpību ar klasisko matemātiku nav. Jau pats nosaukums rāda, ka tās ir darbības (bet kompjūteri, tajā skaitā smadzenes, nekādas darbības nevar izpildīt bez programmas). Atliek tikai noskaidrot, kādas programmas un ar kādiem objektiem šīs darbības izpilda.

.304. Mūsu modelī eksistē DIVAS ar aritmētiskajām darbībām saistīto programmu grupas. Vienas pieder primārajām programmām, otras sekundārajām. Pirmās strādā ar kopām, otrās ar notātēm, un starp abām pastāv atbilstība. Bet algoritmi, pēc kuriem būvētas abas programmu grupas, kardināli atšķiras.

.305. Aplūkosim to visu reizināšanas piemērā, jo reizināšanā kardinālās atšķirības starp abām aritmētisko darbību programmu grupām vislabāk redzamas. Kurš sapratīs to no reizināšanas piemēra, tam būs skaidrs arī viss attiecībā uz citām aritmētiskajām operācijām, tāpēc pie tām vairāk nekavēsimies un uzskatīsim tās par ievestām.

.306. Tātad reizināšana. Pieņemsim, ka mums ir kopa A , kura sastāv no 7 kopām $B_1, \dots, B_7$, bet katra « B » grupas kopa sastāv no 6 elementiem. Ko dara primārā reizināšanas programma? Viņa klasificē kopu A (precīzāk, tās attiecību pret vienību – kopu ar 1 elementu; turpmāk izklāsta vienkāršības labad no šīs precizēšanas atteiksimies, atceroties, ka tā «īstenībā» būtu jādara) – un konstatē, ka kopa A pieder taksonam «7». Tad programma klasificē kopas B (un atrod, ka tās visas pieder taksonam «6»), tad apvieno kopas B , dabūjot kopu C , kuru atkal klasificē, konstatējot, ka tā pieder taksonam «42».

.307. Ko dara sekundārā programma? Tā ģenerē notāti «6», tad raksta reizināšanas zīmi, tad notāti «7», tad zīmi « $=$ », pēc tam pievēršas reizrēķinu tabulai, kura cilvēka bērnības laikā skolā iekalta viņa smadzenēs, dabū notāti «42» un uzraksta to. Ja jāreizina lielāki skaitļi, tad tiek izmantots vēl algoritms, saskaņā ar kuru zināmus ciparus raksta un zināmus «patur prātā», reizinājuma starprezultātus pieraksta stabiņa veidā, nobīdot katru nākamo rindiņu pa kreisi un tad saskaita, piemēram, tā:

.308.

$$\begin{array}{r}
 1234 \\
 \times 42 \\
 \hline
 2468 \\
 4936 \\
 \hline
 51828
 \end{array}$$

.309. Rezultātā dabū notāti, kura norāda uz to pašu taksonu (skaitli), kuru dabūtu, izpildot primāro programmu.

.310. Skaidrs, ka primārās programmas reāli tiek izpildītas tikai skolas jaunākajās klasēs, kad ar (ļoti) mazām kopām grib pārliecināties par sekundāro programmu rezultāta pareizību, bet vēlākajos gados cilvēki reizināšanu izpilda tikai ar sekundārajām programmām, parasti par primārajām vispār aizmirstot. Tad sāk izskatīties, ka matemātikas priekšmets ir ciparu pārveidošanas likumi.

.311. Sekundāro programmu priekšrocība ir tā, ka tās var izpildīt daudz ērtāk un ātrāk nekā primārās, pie tam tās var izpildīt arī tad, kad pašas tās kopas, uz kurām aprēķins attiecas (viņu reālās $\{.175\}$), fiziski nav pieejamas mērīšanai (piemēram, ja rēķina kaut ko par zvaigznēm), un primārās programmas vispār nevar izpildīt. Tomēr skaidrs, ka sekundārās programmas (un viņu lietotie algoritmi) var būt cilvēkam noderīgi tikai par tik, par cik tās dod to pašu rezultātu kā primārās. Tātad sekundāro programmu būtība ir tā, ka tās ļoti efektīvi aizstāj primārās programmas, dodot to pašu rezultātu.

§41. Aksiomas

.312. Tagad pieņemsim, ka nāk kāds vīrs, teiksim, vārdā Džuzepe, un saka: «Eksistē kopa N » (sal. ar punktu $\{.200\}$). Labi, mēs iedomājamies tādu kopu. Tālāk viņš saka: «Šajā kopā eksistē divi īpaši elementi, kurus apzīmējam kā 0 (nulle) un 1 (vieninieks), un starp kopas elementiem ir definētas tādas attiecības, kuras apzīmējam ar simboliem $a + b$ un $a \times b$, sauktas par summu un reizinājumu». Labi, ir definētas, varam iedomāties, ka diviem elementiem pēc kaut kāda likuma ir piekārtots trešais. Tad šis vīrs stāsta tālāk: «Šajā kopā ir spēkā sekojošas aksiomas:

.313. E1) $\neg (0 = x + 1)$, jeb nulle nav nekāda elementa summa ar vieninieku (atcerēsimies – V.E. –, ka šis vīrs nav teicis, ka viņš runā par skaitļiem: tas nemaz nav vēl zināms, par kādu kopu viņš te mums stāsta);

.314. E2) $\neg (x = y) \supset \neg (x + 1 = y + 1)$, jeb no divu elementu nevienādības izriet, ka nevienādas ir arī šo elementu summas ar vieninieku;

.315. E3) $x + 0 = x$, jeb elementa summa ar nulli ir tas pats elements;

.316. E4) $x + (y + 1) = (x + y) + 1$, jeb summējot elementu y ar 1 un tad ar x , dabūsim to pašu, ko pa priekšu summējot x ar y un tad ar 1;

.317. E5) $x \times 0 = 0$, jeb elementa reizinājums ar nulli ir nulle;

.318. E6) $x \times (y + 1) = (x \times y) + x$, jeb reizinot elementu y un 1 summu ar x , dabūsim to pašu, ko pa priekšu reizinot elementus x un y , bet pēc tam pieskaitot x ;

.319. E7) $B (0) \& (\forall x) (B (x) \supset B (x + 1)) \supset (\forall x) B (x)$, jeb, ja kaut kāds spriedums ir spēkā attiecībā uz nulli, un mēs redzam, ka tas paliek spēkā arī, pārejot no viena elementa uz viņa summu ar 1, tad tas ir spēkā vispār visiem kopas elementiem».

.320. Nu un, pasludinājis šīs aksiomas attiecībā uz savu «Kopu N », mūsu sarunu biedrs sāk vienu pēc otras izvest dažādas teorēmas, kuras no viņa pasludinātajām aksiomām izriet un kuras ir spēkā viņa «Kopā N ».

.321. Kā mums izturēties pret šo vīru un viņa teoriju? Stingri ņemot, viņa «Kopai N » nav nekāda sakara ar mūsu agrāk ievestajām skaitļu kopām, primārajām un sekundārajām smadzeņu programmām. Bet, no otras puses, mēs redzam, ka viņa aksiomas VAR interpretēt tā, ka tās apraksta mūsu naturālos skaitļus, saskaitīšanas un reizināšanas operācijas tajos.

.322. Patiešām, primāro programmu laukā nultais (tukšo kopu) taksons ir pirmais, un tam priekšā nav neviena cita taksona (aksioma E1). Patiešām, ja paņemsim kopas x un y no dažādiem klasifikācijas taksoniem un pievienosim katrai pa elementam, tad iegūtās kopas atkal būs dažādos taksonos (aksioma E2).

.323. Sekundāro programmu laukā, ja mēs ņemsim kādu notāti x un citu notāti y , un pieskaitīsim katrai pa vieniniekam, tad atkal dabūsim atšķirīgu skaitļu notātes.

.324. Tātad, pārbaudījuši visas aksiomas, mēs varam pieņemt, ka tās adekvāti apraksta mūsu ievesto skaitļu sistēmu (t.i. pašas kopas un darbības ar skaitļiem), pie kam, par cik primārie un sekundārie algoritmi viens otram atbilst rezultāta ziņā, tad mēs varam uzskatīt, ka aksiomas apraksta gan vienus, gan otros vai pēc izvēles jebkuru no abām grupām.

.325. Taču vispārīgā gadījumā, vērtējot aksiomātisko pieeju vispār, jāatceras, ka aksiomātiski definētā «Kopa N » (vai «Kopa R » utt.) ir CITS objekts nekā skaitļi, kā tos ievēdam mēs savā modelī. Ja kādreiz atklāsies kaut kādas atšķirības starp skaitļiem un šādām aksiomātiski definētām kopām, tad objekti uzreiz ir jāatdala viens no otra, un tas, kas ir spēkā skaitļiem, var nebūt spēkā aksiomātiskai kopai un otrādi. Tādā gadījumā objekti vienkārši viens otram neatbilst – un viss.

.326. Viens no tagadējās diskusijas «Revisere» pamatadresātiem (sk. punktu {.1}) – Kārlis Podnieks – savā grāmatā⁴² mēģina mūs pārliecināt, ka aksiomātiskās kopas arī esot viss matemātikas priekšmets. Bet Peāno pirmoreiz ievēda naturālo skaitļu aksiomātiku tikai 1892.gadā. Ar ko tad nodarbojās matemātika pirms tam?

§42. Aksiomātiskais aparāts

.327. Taču mēs neesam aizmirsuši savu pamatmodeli – cilvēka smadzenes kā bioloģisku kompjūteru. Paraudzīsimies tagad no šī modeļa viedokļa, kādas smadzeņu programmas bija iesaistītas Peāno galvā, kad viņš ģenerēja savas aksiomas, kad viņš pierādīja savas teorēmas, un mūsu galvās, kad mēs klausījāmies viņa stāstu, būvējām savās domās nedefinētu (sākumā) «Kopu N », kuru pēc tam pamazām aprakstījām ar aksiomām un no tām izrietošajām teorēmām.

.328. Skaidrs, ka visā šajā lietā bija iesaistīta (ļoti liela un sarežģīta) smadzeņu programmu grupa (pamēģiniet piespiest parasto datoru visu to izdarīt!). Skaidrs arī, ka šīs programmas nav identiskas nedz ar tām, kuras mēs nosaucām par «primārajām» un kuras strādā ar kopām, nedz arī ar tām, kuras mums figurēja kā «sekundārās» un kuras operē ar skaitļu notātēm.

.329. Tātad mums ir darīšana ar jaunu, nu jau trešo uz matemātiku attiecīgu smadzeņu programmu grupu, kuru mēs varam nosaukt par «aksiomātisko aparātu».

§43. Bezgalības

.330. Punktā {.203} mēs redzējām, kā programma $N1$ (potenciāli) varēja būt bezgalīgu taksonu virkni, klasificējot kopas pēc elementu daudzuma tajās.

.331. Tālāk, punktā {.204} mēs redzējām, kā analizators, «no malas» pētot šo programmu (bet reāli to neizpildot), uzbūvēja programmas $N1$ (bezgalīgā) darbības rezultāta tēlu (nomināliju), ar kuru tad varēja tālāk operēt kā ar bezgalīgu kopu. Bezgalīgi strādājošas programmas rezultātu mēs varam iedomāties (t.i. – uzbūvēt viņa tēlu) divos veidos. Mēs varam iedomāties, ka programma strādā un strādā, un ģenerē arvien jaunus un jaunus produktus. Šāda bezgalīgi notiekoša procesa tēls ievēda mūsu domāšanā potenciālo bezgalību.

.332. Taču mēs varam iedomāties šo bezgalīgo procesu par beigušos, un visus produktus par uzbūvētiem un eksistējošiem vienlaicīgi. Šāds tēls ievēda mūsu domāšanā aktuālo bezgalību. Tomēr mēs zinām, ka programmas rezultātu bezgalīgā kopa tika būvēta pēc noteikta algoritma, un šī algoritma īpatnības ir atstājušas zināmas «pēdas» rezultējošajā kopā. Piemēram, ja mēs iedomājamies naturālo skaitļu virkni kā noteiktas programmas būvētu un zinām, ka šī programma uz katriem diviem skaitļiem būvēja vienu pārskaitli un vienu nepārskaitli, tad mēs varam secināt, ka arī aktuāli bezgalīgajā rezultējošajā kopā pārskaitļu būs divreiz mazāk nekā visu skaitļu.

.333. Beidzot, mēs varam iedomāties bezgalīgu kopu kā tādu, kura vispār nav būvēta ne pēc kāda algoritma, bet vienkārši pasludināta un pēc tam aksiomātiski aprakstīta, kā to tikko kā darīja sinjors Džuzepe ar savu «Kopu N » {.312}. Tādā gadījumā šai kopai ir tādas īpašības, kādas pasludinātas aksiomās (atklāti vai, – kā tas dažos gadījumos mēdz būt, – slēptā, noklusētā veidā). Šāda tipa bezgalību, lai atšķirtu no iepriekšējās, saucim par aksiomātisko bezgalību.

.334. Mēs savā modelī varam operēt ar visu trīs veidu bezgalībām, taču mēs prasām, lai spriedumu un secinājumu gaitā šīs dažādās bezgalības netiktu jauktas. Tradicionālajā matemātikā, kā mēs redzēsīm mazliet zemāk, pastāv ļoti plaša secinājumu grupa (viss, kas balstās uz Kantora diagonālo procesu), kura pamatojas uz sajukumu dažādos bezgalību tipos un kur spriedumu gaitā tiek (tradicionālajiem matemātiķiem nemanāmi, jo viņi neatšķir aktuālo bezgalību no aksiomātiskās) pārlekt no viena bezgalības tipa uz otru, tādējādi iegūstot aplamus secinājumus.

⁴² Подниекс К.М. «Вокруг теоремы Геделя». Зинатне, Рига, 1992.

8. Aksiomātiskā metode

§44. Modeļa jēdziena precizējums

1997.11.21 13:52 piektdiena
(pēc 5 dienām, 23 stundām, 15 minūtēm)

.335. Sava izklāsta sākumā (punktā {.77} un tam apkārt) mēs runājām par dažādiem modeļiem (skaitā tūkstošos vai pat miljonus), kurus cilvēks būvē un izmanto, tā vai citādi iedomādamies apkārtējās pasaules lietas. Toreiz mēs vēl nebijām ievēduši kopas, nominālijas, reālijas, smadzeņu programmas u.c. sava modeļa jēdzienus, tāpēc nevarējām izteikties precīzāk. Tagad mēs to varam.

.336. Ikviens modelis (tāpat cilvēka priekšstats par to vai citu reālās pasaules daļu) satur zināmu daudzumu dažādu kopu (kuras smadzenēs ir pārstāvētas kā nominālijas); šīs kopas savā starpā atrodas zināmās attiecībās (vienas ir otru elementi, apakškopas, virskopas utt.); nekonkrētās (abstraktās) kopas raksturojas ar zināmām smadzeņu programmām jeb algoritmiem (kā atšķirt šo kopu elementus no neelementiem).

.337. Objekta kustības attēlojumu smadzenēs mēs savā modelī iedomājamies kā objekta daudzu nomināliju (tēlu) secīgu pastāvēšanu smadzenēs, tāpat arī kā kopu, tikai tādu, kuras elementi eksistē nevis vienlaicīgi, bet secīgi laikā.

.338. Tāpēc mēs varam teikt vispārināti, ka modeļi vispār ir noteiktas smadzenēs uzbūvēto kopu sistēmas, un šīs kopas raksturojas ar savām nominālijām, savstarpējām attiecībām un tiem smadzeņu algoritmiem, kuri ļauj atšķirt kopu elementus no citiem objektiem jeb, kā mēs vienojamies sacīt {.186}, kuri kopas būvē vai definē.

.339. Tas attiecas uz absolūti visām cilvēka darbības sfērām, jo, lai arī ko cilvēks darītu, viņa smadzenes ir un paliek kompjūters, kurš darbojas pēc mūsu aprakstītajiem pamatprincipiem. Lingvistikā eksistē vārdu, vārdformu, morfēmu, fonēmu u.c. kopas; bioloģijā – indivīdu, šūnu, orgānu, sugu, klašu utt. kopas. Lai kur arī mēs pagrieztos, visur mēs ieraudzīsim tās vai citas kopu sistēmas, visur būs kopas pārstāvošas nominālijas smadzenēs un tām atbilstošas (materiālas vai platonistiskas) reālijas ārpusaulē, visur būs iesaistīti savi smadzeņu algoritmi un pēc tiem būvētās programmas šo kopu definēšanai, būvēšanai un darbībām ar šīm kopām.

§45. Teorika

.340. Tāpat mūsu modelī ikviena teorija ir zināma kopu sistēma cilvēka smadzenēs, pie kam šīs kopas tiek aplūkotas kā smadzeņu kompjūtera programmu darbības rezultāti.

.341. Šādu mācību par teorijām kā bioloģiskā kompjūtera programmu darbības rezultātiem, par kopu sistēmām kā smadzeņu algoritmu (parasti) potenciālajiem produktiem es savā laikā (1979.gadā, kad šī mācība pirmoreiz ieguva detalizētus apveidus) nosaucu par «teoriku».

.342. Tāpēc to modeli, kurš šeit tiek izklāstīts un kuru mēs līdz šim saucām bez īpaša vārda nenoīkoti par «mūsu modeli», turpmāk sauksim arī par Teorikas modeli⁴³.

§46. Aksiomatizācija

.343. Turpat sava izklāsta sākumā, kur mēs runājām par modeļiem, mēs pieminējām arī postulātus kā zināmus modeli raksturojošus momentus vai izteikumus {.60}. Aksiomas un postulāti ir viens un tas pats, ja vien šiem vārdiem kādā modelī nav piedota īpaša atšķirīga nozīme.

.344. Var teikt, ka katrs modelis balstās uz zināmiem postulātiem (pieņēmumiem, kuri izmantoti modeļa celtniecībā). Aprakstot modeli (piemēram, ar mērķi, lai citi cilvēki savās galvās uzbūvētu tādu pašu modeli, t.i. – saprastu stāstītāju), atsevišķi modeļa momenti var tikt izdalīti un pasvītroti, lai klausītājs (lasītājs) tos ātrāk un precīzāk aptvertu un rekonstruētu savā galvā.

⁴³ Grāmatā REVIS, kas uzrakstīta 1997.gadā, tiek lietoti termini «Teorikas modelis» un «Teorikas koncepcija»; ar 1998.gadu tika ieviests jauns apzīmējums: «Vēras teorija», kurš tad arī kļuva par vienīgo tālāk lietoto.

.345. Aksiomātiskā metode ir šī principa novedums «līdz galam» – līdz absolūtai prasībai. Šajā gadījumā tiek izvēlēts zināms skaits modeļa pamatmomentu, kuri vienīgi tiek sākotnēji pasludināti klausītājam, un tad no tiem tiek loģiskā (deduktīvā) ceļā izvestas visas pārējās modeļa īpašības.

.346. Tomēr reāli aksiomātisko metodi var izmantot tikai samērā vienkāršu modeļu aprakstīšanai (tādu modeļu, kur ir maza sākotnējo elementu dažādība un līdz ar to maz postulātu). Praksē aksiomātisko metodi izmanto gandrīz tikai vienīgi matemātikā, kur, teiksim, ģeometrijā, sākotnējie elementu tipi ir tikai: punkts, taisne, plakne – un viss, – bet sākotnējās attiecības arī var uzskaitīt uz pirkstiem: «pieder», «atrodas starp» utt.

.347. Pielietojot aksiomātisko metodi, teiksim, bioloģijā, būtu jāpostulē miljoniem dažādu bioloģisko sugu un citu objektu eksistence un to savstarpējās attiecības. Viegli iedomāties, par ko pārvērstos bioloģijas mācībgrāmata, ja tur tiktu pielietota šāda metode.

§47. Formalizācija

.348. Lietojot aksiomātisko metodi, ārkārtīgi svarīgu lomu iegūst pierādījumi, jo visi no modeļa (teorijas) izrietošie praktiski noderīgie fakti ir jāizsecina no aksiomām – pašas aksiomas parasti nesniedz neko praktiski noderīgu.

.349. Pierādījumu izklāstus cenšas padarīt arvien «stingrākus», bet parasti sasniegtā «stingrība» drīz vien vairs neapmierina. Galu galā teorijas mūsdienu matemātikā tiek «formalizētas», cenšoties reducēt pierādījuma izklāstu uz zināmu simbolu «automātisku» rakstīšanu, pie kam formalizācija nereti tiek uzskatīta par augstāko sasniegumu. (Piemēram, jau pieminētais K. Podnieks {326} aizstāvēja šādu viedokli agrākajās diskusijās).

.350. Paraudzīsimies uz aksiomātisko metodi un formalizāciju no mūsu pieņemtā modeļa viedokļa. Pieņemsim, kāds matemātiķis izstrādā aksiomātisku teoriju, t.i., pierāda kādas teorēmas un pēc tam (viņš pats vai kāds cits) formalizē šo teoriju, t.i., pieraksta ar zīmēm, kas līdzīgas šādām:

.351. $E7) B(0) \ \& \ (\forall x) (B(x) \supset B(x+1)) \supset (\forall x) B(x)$ utt.

.352. Protams, visas šīs darbības (kā vispār jebkuras cilvēka darbības) notiek ar kaut kādu smadzeņu programmu līdzdalību, t.i., darbības tiek izpildītas attiecīgo programmu vadībā. Starp šeit iesaistītajām programmām viegli izdalīt trīs grupas.

.353. Pirmkārt, viena programmu grupa izsecina, ka no tādām un tādām aksiomām izriet tāds un tāds fakts («vērojums» – grieķiski: teorēma). Šīs programmas neoperē ar vārdiem, bet gan ar kopām, ar tām nominālijām, ar kurām aksiomas ir smadzenēs kodētas (neizmirsīsim, ka mūsu modelī nekas nevar eksistēt savādāk, kā vien materiālas struktūras veidā; ja reiz cilvēks zin aksiomu, tad šī aksioma ir viņa smadzenēs kaut kādā veidā kodēta). Lūk, pirmās grupas programmas operē ar šiem aksiomu kodējumiem un realizē pierādījuma pašu dziļāko slāni. Nosauksim šo programmu grupu par splieduma programmām.

.354. Otrās grupas programmas pierādījumu noformulē kaut kādos izteikumos par modeļa kopu attiecībām, t.i., tās ģenerē pierādījuma vārdisko formu. Nosauksim šo programmu grupu par izteikumu programmām.

.355. Beidzot, trešās grupas programmas ģenerē pierādījuma formalizēto pierakstu. Nosauksim šo programmu grupu par formalizācijas programmām.

.356. Skaidrs, ka visas šīs programmas ietilpst iepriekš deklarētajā Aksiomātiskajā aparātā {329} (taču bez šīm tur ir vēl citas programmas arī).

.357. Varētu iebilst, ka «īsts» matemātiķis iztiek bez otrās grupas programmām un ģenerē uzreiz formalizēto pierakstu (vai varbūt pat iztiek bez pirmās grupas programmām, nemaz neiedomājoties aksiomu kaut kāda tēla veidā, bet ņemot no paša sākuma tikai tās formalizētu pierakstu, līdzīgu punktā {313} un tālākajos redzamajiem). Reāli tomēr tā nenotiek. Praktiski visiem, arī visniknākajiem formalizācijas aizstāvjiem «paralēli» formalizētajam iet arī neformalizētais (saturiskais) teksts, un formalizācija tiek lietota tikai tādēļ, lai kontrolētu, vai pierādījumā netiek izmantotas kādas «intuitīvas», aksiomās un izvedumu kārtulās nefiksētas lietas.

.358. Ja teorija netiek formalizēta, tad trešās grupas programmu nav, vai arī tās nestrādā.

.359. Tikko kā aplūkotās trīs programmu grupas darbojas matemātiskās teorijas autora smadzenēs, kad viņš ģenerē izrietošos no aksiomām secinājumus un apraksta tos saturiskā un formalizētā veidā. Acīmredzot, pirms sākt lietot šīs programmu grupas (t.i., pirms sākt pierādīt teorēmas), autora galvā būs jānostrādā vēl divām programmu grupām:

.360. 1) jāuzģenerē pats modelis, kurš tiek teorēmās aprakstīts, un

.361. 2) starp daudzajiem modeļa momentiem (iespējamajām aksiomām) jāizvēlas tie, kurus autors savā teorijā ņems par sākotnējiem, pasludinot tos par aksiomām.

.362. Tātad pavisam aksiomatizētas un formalizētas teorijas autora galvā strādājošajās programmās mēs izdalījām piecas grupas, kuras pieder Aksiomātiskajam aparātam.

§48. Modeļa rekonstrukcija

.363. No teorijas klausītāja (lasītāja) viedokļa lieta izskatās savādāk. Kā jau mēs redzējām punktā {312} un tālākajos, viņam viss sākas ar nedefinētu kopu deklarēšanu, tad viņam ir jāuzklausā un jāatsifrē izteikumi par aksiomām, un beidzot teorēmas un to pierādījumi.

.364. Skaidrs, ka arī šo darbu veic kaut kādas smadzeņu programmas un, tā kā klausītāja darbs atšķiras no autora darba, tad arī programmas ir citas. Taču arī tās pieder Aksiomātiskajam aparātam.

.365. Lai autora un klausītāja lietotās Aksiomātiskā aparāta daļas izskatītos simetriskas, arī klausītāja programmas iedalīsim piecās grupās:

.366. 1) pirmā grupa būvē sākotnējās nedefinētās kopas (t.i. – viņu nominālijas);

.367. 2) otrā dešifrē apgalvojumus par aksiomām un uzbūvē aksiomu tēlus (t.i. – kā mēs «parastajā dzīvē» teiktu – saprot, ko īsti aksioma apgalvo), tātad kodē aksiomu smadzenēs tāpat, vai vismaz apmēram tāpat, kā tā ir kodēta autora smadzenēs;

.368. 3) trešā dešifrē formalizēto tekstu (vai nu pa priekšu translējot to saturiskā tekstā, vai arī – vairāk pieredzējušiem profesionāļiem – tieši kodējot galīgajā iekšējā formā);

.369. 4) ceturtnā dešifrē saturisko pierādījuma tekstu, kodējot to iekšējā formā (kā jau modeļi tiek kodēti: kopas, algoritmi utt. {336});

.370. 5) beidzot, piektā programmu grupa pārbauda, vai autora dotais pierādījums patiešām ir patiess, t.i. – vai uzbūvētajos iekšējos modeļa kodējumos patiešām ir spēkā visi autora apgalvojumi.

.371. Tā pašos galvenajos vilcienos mēs savā modelī iedomājamies cilvēka Aksiomātisko aparātu un aksiomātiskās metodes būtību.

§49. Aksiomātiskā modeļa atbilstība

.372. Tagad, kad mums ir šī shēma, atgriezīsimies vēlreiz {325} pie jautājuma par aksiomātisku teoriju atbilstību «īstenībai».

.373. Punktā {360} mēs pieminējām ka aksiomātiskās teorijas autors sāk ar kaut kāda modeļa ģenerāciju savā galvā. Kas ir šis modelis, un no kurienes rodas? Ir iespējami divi gadījumi: 1) autors ņem un vienkārši izdomā pilnīgi jaunu modeli, kurš nestāv nekādā sakarā ne ar kādām jau agrāk šajā pasaulē pastāvējušām lietām; 2) autors tomēr ņem kādu jau agrāk pastāvējušu modeli (piemēram, skaitļus) un tikai grib tos aksiomātiski aprakstīt.

.374. No klausītāja viedokļa, kā mēs redzējām, viss sākas ar nedefinētām kopām, kuru īpašības pēc tam (daļēji) parādās aksiomās un beidzot (pilnīgi) atklājas teorēmās.

.375. Bet tagad ir ļoti svarīgs viens moments: ko autors apgalvo par savu teoriju, uz ko tā pretendē?

.376. 1) Ja autors nepretendē uz to, ka viņš ir aprakstījis aksiomās kādu jau agrāk pazīstamu modeli, un

.377. a) mēs pārlicināties, ka apraksts tomēr atbilst agrāk zināmam modelim (kā tas bija, piemēram, punktā {324}), tad mēs varam sasist plaukstu un iesaukties: «Vai, kāda laimīga sagādīšanās!»;

.378. b) mēs pārlicināties, ka apraksts neatbilst agrāk zināmam modelim, tad arī viss ir kārtībā: tie ir dažādi modeļi, un autors jau arī nepretendē uz to, ka būtu aprakstījis mums zināmo modeli.

.379. 2) Turpretim, ja autors pretendē uz to, ka ir aprakstījis aksiomās kādu agrāk pazīstamu modeli, un

.380. a) mēs pārlicināties, ka apraksts tiešām atbilst agrāk pazīstamajam modelim, tad viss ir kārtībā, un autors patiešām ir izdarījis to, uz ko pretendē;

.381. b) mēs pārlicināties, ka apraksts neatbilst agrāk zināmajam modelim, tad aksiomātiskais apraksts ir nepareizs, tas neatbilst tam modelim, uz kura aprakstu viņš pretendē, viņš apraksta kādu citu modeli.

.382. Lai cik triviāli vienkāršas neliktos šīs lietas, iepriekšējo diskusiju pieredze rāda, ka tās tika atkal un atkal noliegtas. Oponenti pastāvīgi centās iegalvot, ka skaitļu īpašības izrietot no aksiomām utt.

.383. Šīs lietas ir arī ārkārtīgi svarīgas, jo vistuvākajā laikā mēs sadursimies ar situāciju, kad skaitļu īpašības NEatbilst tām, kuras tiem piedēvē tagadējā matemātikā un kuras it kā izrietot no aksiomām. Tāpēc ir ļoti svarīgi jau tagad vispārinātā veidā izskatīt šos jautājumus par aksiomātisko teoriju atbilstību «īstenībai», lai mēs jau būtu gatavi priekšā stāvošajai sadursmei.

.384. Ir jāsaprot, ka nekādas jaunas skaitļu īpašības no aksiomām principiāli nevar izrietēt. Ar skaitļiem cilvēki sāka operēt vismaz četrus gadu tūkstošus pirms pirmās aksiomātiskās skaitļu teorijas parādīšanās. Viss sākās ar tiem senajiem cilvēkiem, kuri skaitīja «viens, divi, daudz», tādējādi uzsādami lielo darbu kopu un viņu attiecību klasifikācijā. Šie cilvēki izveidoja un gadsimtos pilnveidoja savas smadzeņu programmas darbam ar skaitļiem (primārās programmas) un viņu notātēm (sekundārās programmas), un par kaut kādām aksiomām viņiem nebija nekādas daļas. Tāpēc tikai un vienīgi no šīm programmām, no tajās iebūvēto algoritmu īpašībām izriet skaitļu patiesās īpašības.

.385. Mēs savā modelī ievēdam (paritāros) skaitļus, izmantojot tikai primāros algoritmus (kuri strādā ar kopām). Tradicionālā matemātikā ievēda naturālos skaitļus, balstoties uz primārajiem algoritmiem {258}, bet tālākos skaitļus – uz sekundārajiem algoritmiem (kuri strādā ar cipariem {259} – {262}). Bet vienalga abos gadījumos skaitļus definē smadzeņu programmas.

.386. Un tādēļ mēs ar mierīgu sirdi varam atmest visas aksiomātiskās skaitļu teorijas un nelikties par tām ne zinīs, aplūkojot vienīgi primārās un sekundārās smadzeņu programmas. Ja no viņu aksiomātiskajām teorijām izriet tādas pašas skaitļu īpašības, kā no programmām, tad viņi patiešām savās teorijās ir aprakstījuši skaitļus. Ja no tām izriet citas īpašības, tad viņi NAV aprakstījuši skaitļus, bet gan CITUS objektus, kuri mūs neinteresē un kurus mēs negribam aplūkot, bet kurus viņi ir nosaukuši arī par «skaitļiem», tādējādi radīdami lielu jucekli: labāk būtu nosaukt tos kaut kā savādāk, jo vārds «skaitlis» bija aizņemts jau tūkstošiem gadu pirms viņiem.

§50. Aksiomātiskās metodes absolutizācija

.387. Tagadējā matemātikā aksiomātiskā metode ir absolutizēta un tās nozīme hipertrofēta (pārspīlēta). Lai kādai matemātikas nozarei mēs pievērstos, visur redzam tikai aksiomas un aksiomas. (Tas liecina par tagadējo matemātiķu standartveida domāšanu, kuri nespēj paraudzīties uz savu zinātņi no kardināli cita viedokļa, piemēram, tā, kā to izdarījām mēs ar savu modeli). Rezultātā, kā mēs redzējām {326}, parādās pat viedokļi, ka matemātikā vispār neesot nekā cita, kā vien aksiomas un no tām izrietošās sekas.

.388. Patiesībā (ja mēs pieņemam augstāk aprakstīto cilvēka domāšanas modeli) matemātikas priekšmets (piemēram, skaitļi) ir cilvēka smadzeņu pēc noteiktiem algoritmiem (ar noteiktām programmām) būvētas abstraktas kopas, un šīs smadzeņu programmas un viņu radītās kopas var tikt aplūkotas un aprakstītas arī bez aksiomātiskās metodes, līdzīgi, kā tas tiek darīts citās zinātnēs, piemēram, bioloģijā.

.389. Vēl vairāk: jāšaubās vispār, vai programmu un tajos izmantoto algoritmu aprakstīšanai aksiomātiskā metode ir tā vislabākā. Datorzinātnēs, piemēram, programmas neviens neapraksta ar aksiomām, bet gan lieto algoritmiskās valodas.

.390. Ja mēs pieņemam, ka modeļa aprakstīšanas mērķis ir: panākt, lai viena cilvēka (teiksim, pasniedzēja) galvā esošais modelis (teorija) tiktu pēc iespējas precīzāk rekonstruēts citu cilvēku (teiksim, studentu) galvās, tad nav pamata uzskatīt aksiomātisko metodi par vienīgo iespējamo un absolūti labāko. Laba ir tā metode, kura ļauj ātrāk un precīzāk realizēt modeļa rekonstrukciju, «pārņemšanu» no vienām smadzenēm otrās.

.391. Galvenais iemesls, kādēļ aksiomātiskā metode matemātikā tika absolutizēta, bija tas, ka matemātiķiem nebija priekšstata par savu zinātņi kā par smadzeņu programmu darbības lauku. Matemātikas priekšmeta būtība likās visai neskaidra un noslēpumaina, un neatlika nekas cits, kā vien likt uzsvāru uz aksiomām.

§51. Datorkanonizācija

.392. Teorikas modeļa pielietošana stāvokli būtiski maina. Ja mēs aiz matemātikas abstraktajām kopām, operācijām un aksiomām redzam smadzeņu programmas un viņu darbību, tad šīs programmas mēs varam, pirmkārt, apspriest un aprakstīt arī savādāk, nekā tikai aksiomu sistēmās (varam rīkoties ar tām tāpat kā ar datorprogrammām, piemēram, aprakstīt algoritmiskajās valodās) un, otrkārt, šīs programmas var tikt modelētas rūpnieciskajos datoros.

.393. Cilvēka domāšana ir visai jucekļīga, un tas ir dabiski, jo smadzenes ir pašprogrammējošs kompjuters, kuram visu laiku jāmeklē labākie risinājumi, kuram neviens nedod gatavas programmas no

ārpuses. Nav vajadzības datoros modelēt visu šo jucekli un šos meklējumus. Par cik datoram programmas tiek dotas no ārpuses (tās uzrakstām mēs), tad modelējošajās programmās mēs varam attēlot tikai smadzeņu programmu darbības rezultējošo, maģistrālo līniju, atmetot visus reālos smadzeņu līkločus.

.394. Ja mēs esam šādi nomodelējuši kādu smadzeņu programmu (vai viņu grupu) rūpnieciskajā datorā, tad mēs esam ieguvuši absolūti precīzu priekšstatu par viņu uzbūvi un darbību. Šādu cilvēka domāšanas procesu modelēšanu datorā, viņu sistematizāciju un racionalizāciju (atmetot reālos smadzeņu ceļu līkločus) nosauksim par datorkanonizāciju.

.395. Grāmatā {[NATUR](#)} 1979.–1980. gados tika detalizēti aprakstīta datorprogrammu sistēma (nosaukta par Eiklīdosu) un tās lietotā algoritmiskā valoda (nosaukta par Eiklīdolu), un ar šiem līdzekļiem izpildīta visu to smadzeņu algoritmu datorkanonizācija, kuri nepieciešami, lai ievestu metriskos skaitļus {.219}, primārās aritmētiskās operācijas ar tiem {.304} un loģiskās operācijas (tādas, kā kopu apvienošana)⁴⁴.

.396. Ļoti interesanta tēma varētu būt Aksiomātiskā aparāta {.329} vai vismaz viņa rekonstruējošās daļas {.363} datorkanonizācija.⁴⁵ Pēdējais nozīmētu, ka mēs iemācām datoram ja ne pašam generēt aksiomātiskas teorijas, tad vismaz atšifrēt un pārbaudīt cilvēka radītu teoriju.

9. Eiklīda telpa

§52. Telpa un laiks

.397. Tagad pievērsīsimies otrajai no senākajām matemātikas pamatdisciplīnām – ģeometrijai. Kas tad mūsu modelī ir Eiklīda trīsdimensiju telpa?

.398. Jau antīkajos laikos tika izstrādāts priekšstats par telpu kā par bezgalīgu visos virzienos. Senie grieķi apsprieda, kā Ahilejs var šaut bultu, un no tās vietas, kur tā nokrīt, šaut atkal tālāk, un tā bez gala. Priekšstats par bezgalīgo telpu bija cieši saistīts ar priekšstatu par bezgalīgo (pagātnē un nākotnē) laiku. Grieķi runāja, ka, ja pie milzu klints reizi tūkstos gados atlidotu ērglis un patrītu knābi pret klinti, un ja klints no tā pilnīgi nodiltu, tad no Mūžības būtu pagājis tikpat niecīgs brīdis, cik niecīgs ir viens smilšu graudiņš pret visiem tuksnešu smiltājiem.

.399. Šāds priekšstats par telpu un laiku saglabājās līdz pat 20.gadsimta sākumam, un šādā modelī tika uzbūvēta visa klasiskā fizika. Tomēr, kā mēs zinām, 20.gadsimts pilnīgi pārgrozīja šos priekšstatus. Vispirms 1905.gadā Einšteins nāca ar savu speciālo relativitātes teoriju, tad 1950.gadu beigās kļuva neapšaubāms, ka Visumam (vismaz tam Visumam, kuru mēs pazīstam, par citiem iespējamiem visumiem neko nezinot) ir bijis sākums t.s. Lielā Sprādziena veidā.

.400. Kļuva skaidrs, ka klasiskais telpas un laika modelis ir nepareizs un neatbilst īstenībai. Ja līdz tam varēja domāt (un patiešām arī domāja), ka Eiklīda trīsdimensiju telpa ir tā pati faktiskā fiziskā telpa, tad tagad tā domāt vairs nekādi nav iespējams (ja vien, protams, nemēģina noliegt relativitātes teoriju un Lielo Sprādzienu). Un līdz ar to rodas jautājums, kas tad tā Eiklīda telpa tāda īsti ir, kuras realitāti mēs tik neapslāpējami jūtam?

.401. Uz to mēs ar savu cilvēka modeli atbildam tā: Eiklīda trīsdimensiju telpa ir iedomāta telpa. Cilvēks iedomājas telpu tādu, kādu mēs to jūtam: kā bezgalīgu trīs dimensijās, kā milzīgu bezgalīgi mazu punktu kopu.

.402. Principā tas ir tāpat, kā mēs, domādami par programmu N1 {.204}, iedomājamies visus tās produktus par realizētiem, iedomājamies bezgalīgu skaitļu kopu. Galvenā starpība ir tā, ka programma N1, ar kuru cilvēks klasificē kopas pēc elementu daudzuma, viņam nav iedzimta, tā tiek izstrādāta mūsdienu cilvēkam bērībā (kad viņš mācās skaitīt), bet mežonīgām ciltīm var vispār netikt izstrādāta. Turpretim telpas uztveršanas programmas ir iedzimtas, un cilvēks nemaz nevar neapgūt un neizstrādāt

⁴⁴ Vekordijā Eiklīdosa aprakstu skat. sējumā {[R-NATUR2](#)}.

⁴⁵ **V.E. 2017-05-20:** Šis teksts tika uzrakstīts 1997.gada novembrī un sasauca ar idejām, kas agrāk (1996.gada aprīlī) deklarētas grāmatā MUIG1.2407 {[MUIGB](#)}: izstrādāt Eiklīdosa otro kārtu (aksiomatizācijas datorkanonizāciju). Tāds mēģinājums tiešām tika izdarīts 1998.gadā, un noveda pie slēdziena, ka tādu datorsistēmu radīt NAV IESPĒJAMS, jo (pretēji matemātiķu apgalvojumiem) no aksiomām NEIZRIET tie secinājumi, kurus tām piedēvē. Lai dabūtu šos secinājumus, ir vajadzīgs liels daudzums CITAS informācijas, kura neietilpst aksiomās un nav ar tām nekādi saistīta (bet ir saistīta ar smadzeņu programmām). Tādējādi «aksiomātiskā metode» īstenībā ir leģenda, kārtējā matemātiķu izdomātā pasaciņa. Ja līdz 1998.gadam es pret «aksiomātiskām teorijām» izturējos ar zināmu pietāti, tad pēc 1998.gada tikai smejos par tām: tās nav «ne plika graša vērtas».

sev šīs programmas. Daba tās ir izstrādājusi jau tālākiem cilvēka senčiem, un pērtiķi, ar apbrīnojamu veiklību lēkājot pa koku zariem, neapšaubāmi uztver telpu (vismaz) tikpat labi kā cilvēks.

.403. Šis apstāklis – ka telpas uztveršanas programmas smadzenēs ir iedzimtas un ka tās ir vienīgās, ar kurām mēs vispār varam uztvert ārējo objektu telpisko izvietojumu – tieši šis apstāklis nosaka to ne ar ko nesalīdzināmo realitātes sajūtu, kāda mums visiem ir pret Eiklīda telpu.

.404. Skaidrs, ka Daba nebūtu izstrādājusi tieši šādu aparātu objektu telpiskā izvietojuma uztveršanai, ja tas nedotu praktiskajai dzīvei (un dabiskajai izlasei) pietiekoši labu tuvinājumu «īstajai» fiziskajai telpai. Un tomēr, tagad mēs neapšaubāmi zinām, ka tas ir tikai tuvinājums. «Īstā» telpa ir savādāka.

.405. Tagad mēs kā informācijas apstrādes sistēmu speciālisti, varam sev uzdot jautājumu: kas ir tas visfundamentālākais, kas raksturo Eiklīda trīsdimensiju telpu? KĀ jābūt uzbūvētām telpas uztveršanas programmām, lai telpa subjektam izliktos tāda, kāda tā izliekas cilvēkam?

.406. Un atbilde šeit var būt tikai viena: objektu telpiskais izvietojums ir jāraksturo ar trīs neatkarīgi mainīgiem lielumiem! Lūk, no kurienes nāk tik «acīmredzamais» telpas trīsdimensionālais raksturs. Mūsu smadzeņu mehānismi ir tā uzbūvēti, ka viņi telpu nemaz savādāk nevar uztvert, kā vien, raksturojot objekta telpisko novietojumu pēc trīs «skalām»: «uz priekšu vai atpakaļ», «pa labi vai pa kreisi», «uz augšu vai uz leju».

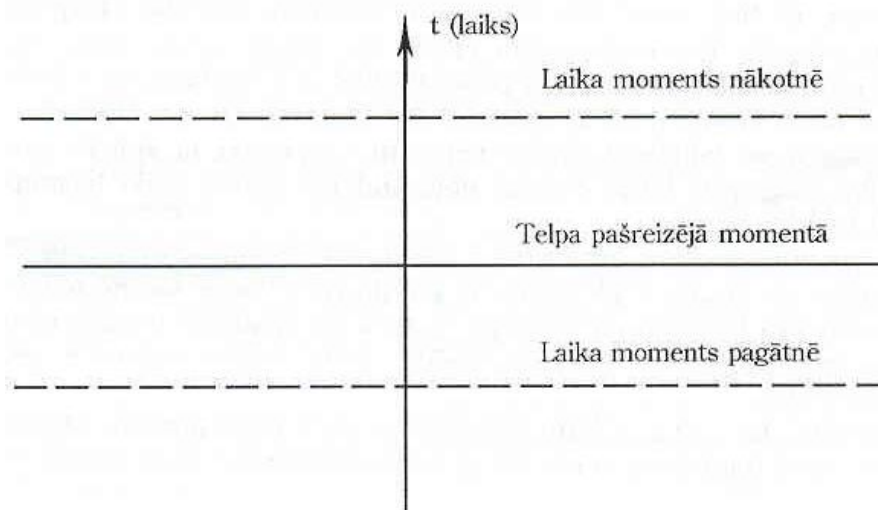
.407. Bez tam, pilnīgi pēc cita principa – sakārtojot iespaidus secīgi vienā rindā («chronoloģiski») – cilvēka smadzenes uztver laiku kā ceturto, bet principiāli savādāku dimensiju.

§53. Klasiskais telpas un laika modelis

.408. Attēlosim priekšstatus par telpu un laiku divdimensiju zīmējumā. Lai tas būtu iespējams, «atņemsim» telpai divas dimensijas, t.i., attēlosim to kā līniju (bet atceroties, protams, ka šī līnija mums apzīmē trīsdimensiju telpu). Laika ritējumu attēlosim kā šīs līnijas (telpas) kustību attēlojuma plaknē. Kāds notikums zināmā telpas vietā un zināmā laika momentā tad attēlojas kā plaknes punkts.

.409. Klasiskais priekšstats par telpu tad mums jāattēlo kā taisna līnija, un viss telpas un laika klasiskais modelis izskatīsies šāds:

.410.

.411. Bezgalīga, neierobežota Eiklīda telpa neierobežoti virzās gar laika asi. Zīmējumā telpa ir attēlota ar taisni, bet savās domās mēs to varam iztēloties kā plakni, kura kustas vienā virzienā pa laika asi.

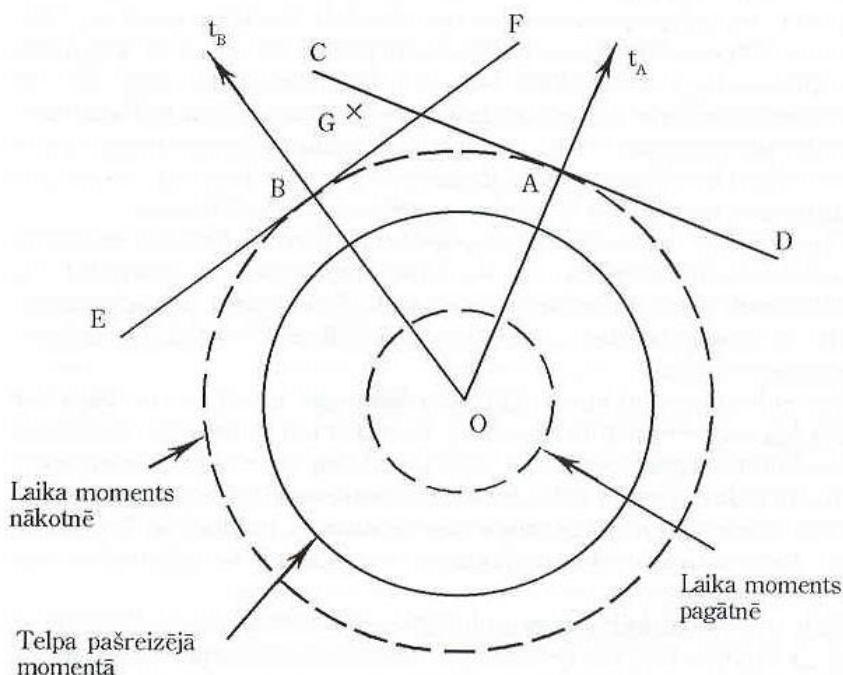
.412. Kā jau mēs redzējām, šis priekšstats par telpu un laiku neatbilst 20.gadsimtā konstatētajiem fizikālajiem faktiem. Tātad klasiskais modelis ir jānomaina ar kādu citu.

§54. Alternatīvais telpas un laika modelis

.413. Visvienkāršākais modelis, ar kuru var aizstāt klasisko, ir sekojošs. Telpa ir «izliekta» un noslēgta, un zīmējumā mēs to attēlojam kā riņķa līniju (bet domās varam iztēloties kā sfēru). Laika tecējumam ir sākums Lielā Sprādziena brīdī. Modeļa attēlojums ir šāds:

.414.

.415. Laika tecējums ir riņķu (vai sfēru) izplešanās. Visumam ir «absolūtais centrs» Lielā Sprādziena brīdī. Katram telpas punktam ir sava laika ass. Laika ass iet no Visuma centra (Lielā Sprādziena) uz visām pusēm.

.416. Šādu modeli es izdomāju 1978.gada vasarā, tajā pašā vasarā, kad tika izdomāti paritārie skaitļi un teorikas pamatprincipi. Šis modelis ir tik vienkāršs, ka droši vien to ir aplūkojuši arī citi pirms manis, tomēr es nekad nebiju par tādu dzirdējis vai lasījis līdz tai 1978.gada vasarai, un neesmu neko dzirdējis arī līdz šaidienai, tāpēc uzskatu šo modeli par savu.

.417. Droši vien arī šis modelis neatbilst īstenībai, un visu fizikālo faktu izskaidrošanai vajadzēs sarežģītāku modeli (piemēram, telpa nav ideāla «sfēra», bet izliekta atkarībā no matērijas masu atrašanās tajā utt. – Einšteina vispārējā relativitātes teorija). Tomēr šis modelis ir tuvāks «īstenībai» nekā klasiskais. Tajā ir tāds elements kā Lielais Sprādziens, tajā automātiski izriet Visuma izplešanās un (astronomiski novērojamā) galaktiku savstarpējā attālināšanās.

.418. Mēs šo modeli šeit izmantosim tikai vienam nolūkam: lai ilustrētu Teorikas modeļa tēzi par Eiklīda telpu kā par iedomātu telpu.

.419. Patiešām, viens novērotājs, atrazdamies punktā A , virzās gar savu laika asi t_A un iedomājas savu laiku par absolūtu, bet telpu kā (bezgalīgu) taisni CD . Otrs novērotājs, atrazdamies punktā B , arī, savukārt, iedomājas savu laika asi t_B par absolūtu, bet telpu kā (bezgalīgu) taisni EF . No šīs iedomāšanās izriet dažādi relativitātes efekti un paradoksi. Piemēram, attiecībā par punktu G (t.i., zināmu notikumu laikā un telpā) abiem novērotājiem ir atšķirīgi viedokļi: novērotājs A uzskata, ka tas atrodas pagātnē, bet novērotājs B , – ka tas vēl tikai būs nākotnē.

.420. Visi cilvēka «acīmredzami» priekšstati (un arī fizikālie aprēķini, vismaz klasiskie) attiecas uz šo telpu, iedomāto kā taisni (t.i. kā Eiklīda telpu), tāpēc arī realitāte tajos iznāk tik sarežģīta un paradoksāla. Ja cilvēka priekšstats par telpu atbilstu fizikālajai īstenībai, tad nekādu paradoksu nebūtu.

.421. Bet iedomājas abi novērotāji savu laiku par absolūtu un telpu par Eiklīda telpu (nevis liektu) tikai tādēļ, ka viņiem tā ir uzbūvēti (evolūcijas ceļā radītie un tagad iedzimtie) telpas un laika uztveršanas mehānismi smadzenēs, kuri uztver laiku kā vienvirziena secību, bet ārējo objektu telpisko novietojumu raksturo ar trīs neatkarīgi mainīgiem lielumiem (kuri matemātiskos atspoguļojumos – notātēs – pārvēršas par koordinātēm).

.422. Šādi telpas un laika atspoguļošanas (uztveršanas) mehānismi ir bijuši pietiekoši labi, lai apmierinātu praktiskās indivīda vajadzības un nostiprinātos evolūcijas gaitā, bet nav bijuši pietiekoši precīzi, lai pareizi atspoguļotu Visumu kopumā.

§55. Ģeometrijas priekšmets

.423. Un tātad: visas ģeometriskās konstrukcijas Eiklīda trīsdimensiju telpā (vai tās apakškopās – plaknē un taisnē) ir konstrukcijas iedomātā telpā, kuras īpašības nesakrīt ar fiziskās telpas īpašībām un izriet tikai no tā cilvēka smadzeņu mehānisma, ar kuru šis bioloģiskais kompjūters apstrādā informāciju par ārējo objektu telpisko izvietojumu, un, konkrēti, no tā apstākļa, ka tas raksturo telpu ar trim lineāri mainīgiem (bet orientētiem { .224 }) lielumiem.

.424. Visi ārējās pasaules objekti atbilst šai «ideālajai ģeometrijai» tikai vairāk vai mazāk tuvināti. Ja mēs, piemēram, uztaisīsim reālu kvadrātu no koka, skārda vai kāda cita materiāla, tad šī kvadrāta mala un diagonāle būs samērojamas ar jebkuru mums praktiski pieejamu precizitāti. Ja šī precizitāte kļūs «pārāk liela», tad mērīšana pazaudēs jēgu, jo kvadrāta ideāli pareiza stūra vietā mēs atradīsim mikroskopiskus nelīdzenumus un molekulu struktūras vai atomu kristālisko režģi. Ja nu mēs tomēr «līstu vēl dziļāk» – elementārdaļiņu jomā, – tad sāktu izpausties iedomātās Eiklīda telpas neatbilstība fizikālajai telpai: mūsdienu priekšstati par fizikas elementārdaļiņu vienlaicīgi korpuskulāro un viļņveida dabu, par elektronu kā «izsmērētu» mākonī ap atoma kodolu nedod nekāda pamata domāt, ka mēs varētu bezgalīgi tālu meklēt reāla kvadrāta stūri.

.425. Tāpēc arī mēs sakām, ka kvadrāta mala ir nesamērojama ar diagonāli tikai tajā – iedomātajā – Eiklīda telpā, kuru arī pēta mums pazīstamā ģeometrija.

10. Iracionālie skaitļi

§56. Hipāzija noslīcināšana

1997.11.21 19:42 piektdiena
(pēc 5 stundām, 50 minūtēm)

.426. Iracionālo skaitļu atklāšana (vai, pareizāk sakot, izgudrošana) vēsturiski bija saistīta ar kvadrāta malas un diagonāles nesamērojamības atklāšanu. Leģenda vēstī⁴⁶, ka pitagorieši (drīz pēc paša Pitagora nāves) reiz braukuši jūras ceļojumā. Pitagors bija nodibinājis slepenu slēgtu ordeni, kura biedri pielūdza skaitļus kā dievus, ticēja dvēseļu pārceļošanai utt. Šā ceļojuma laikā viens no pitagoriešiem, vārdā Hipāzijs no Metaponta, vienreiz izdomājās, ka, ja kvadrāta malas ir vienu vienību garas, tad diagonāle izsakāma ar daļu, kurai saucējs ir vienlaicīgi pārskaitlis un nepārskaitlis. Par šādu dievu zaimošanu saniknoti, pārējie pitagorieši izsvieduši Hipāziju pār bortu, un viņš noslīcis Vidusjūrā.

.427. Tas ir pirmais man zināmais gadījums, kad matemātiķi vajājuši tos, kas apdraud matemātikas zinātnes skaistumu. Arī mani par Kantora diagonālprocesa noliegšanu Latvijas matemātiķi agrāko diskusiju laikā droši vien labprāt būtu noslīcinājuši Rīgas jūras līcī, taču tagad ir citi laiki, un prokuratūra varētu to nepareizi saprast, tāpēc man ir iespēja šodien turpināt savu noziedzīgo izklāstu.

.428. Hipāzija noslīcināšana tomēr neatbrīvoja matemātiku no kvadrāta malas un diagonāles nesamērojamības. Arī pēc viņa nāves vēl joprojām iznāca, ka diagonāles garumam, izteiktam ar daļu, saucējs būs reizē pāra un nepāra skaitlis.

§57. Hipāzija pierādījums mūsdienu tehnikā

.429. Paskatīsimies, kā to pierāda mūsdienu mācībgrāmatās. No Pitagora teorēmas uzreiz izriet, ka, ja kvadrāta mala ir 1 vienību gara, tad diagonāles garums izsakāms ar tādu skaitli, kura kvadrāts ir 2.

.430. Tālāk es citēju Fihtengolca grāmatas⁴⁷ pirmo nodaļu tulkojumā no krievu valodas (Fihtengolca mācībgrāmata «Курс дифференциального и интегрального исчисления» bija manas paaudzes studentiem galvenais mācību līdzeklis šajā matemātikas nozarē fizikas un matemātikas fakultātē; mēs, inženieri, mācījāmies pēc vienkāršākām grāmatām). Tātad Fihtengolcs:

.431. «...Patiešām, starp racionālajiem skaitļiem neeksistē bieži vien saknes pat no veseliem pozitīviem (naturāliem) skaitļiem, piemēram, $\sqrt{2}$, t.i. nav tādas racionālas daļas p/q (kur p un q – naturāli skaitļi), kuras kvadrāts būtu vienāds ar 2.

⁴⁶ Клайн Морис. «Математика. Утрата определенности». Мир, Москва, 1984, 123.lpp.

⁴⁷ Фихтенгольц Г.М. «Курс дифференциального и интегрального исчисления». Том I. Физматгиз, Москва, Ленинград, 1958, 11.lpp.

.432. Lai to pierādītu, pieņemsim pretējo: lai eksistē tāda daļa p/q , ka $(p/q)^2 = 2$. Mums ir tiesības uzskatīt šo daļu par nesaīsināmu, t.i. p un q nesatur kopējus reizinātājus. Tā kā $p^2 = 2q^2$, tad p ir pāra skaitlis: $p = 2r$ (r – vesels) un, tātad, q – nepārskaitlis. Ieliekot p vietā viņa izteiksmi, dabūsim $q^2 = 2r^2$, no kurienes izriet, ka q – pārskaitlis. Dabūtā pretruna pierāda mūsu apgalvojumu...»

.433. Fih tengolcs, negribēdams ilgi kavēties pie tik vienkāršas lietas, izlaiž veselus slēdzienu blokus. Atjaunosim tos. Un tā, mēs pieņemam, ka eksistē tāds daļskaitlis p/q , ka

$$.434. \quad (p/q)^2 = 2$$

.435. Ja šo daļu var saīsināt, tad ņemam tās vietā saīsināto daļu un tālāk uzskatām par nesaīsināmu. Tad

$$.436. \quad p^2 / q^2 = 2,$$

$$.437. \quad p^2 = 2 q^2$$

.438. un skaitļa p kvadrāts ir pārskaitlis. Bet tad arī pats p ir pārskaitlis, jo nepārskaitļa kvadrāts vienmēr ir nepārskaitlis. (Jebkuru nepārskaitli var uzrakstīt kā $2n + 1$, un viņa kvadrāts tad ir

$$.439. \quad (2n + 1)^2 = 4n^2 + 4n + 1 = 2(2n^2 + 2n) + 1$$

.440. ,t.i. – nepāra skaitlis).

.441. Ja jau p ir pāra skaitlis, tad q ir nepārskaitlis (savādāk daļu varētu saīsināt, dalot abus skaitļus ar 2). Ja reiz p ir pārskaitlis, tad viņu var pierakstīt kā $p = 2r$. Tā kā

$$.442. \quad p^2 = 2 q^2 \quad , \text{ tad}$$

$$(2r)^2 = 2 q^2$$

$$4 r^2 = 2 q^2$$

$$2 r^2 = q^2$$

.443. Tātad q kvadrāts ir pārskaitlis, un pats q arī ir pārskaitlis, kas ir pretrunā ar punktu {.441}.

§58. Hipāzija pierādījums primārajās kopās

.444. Tā Hipāzija pierādījums izskatās mūsdienu apzīmējumos un izpildīts ar tagadējo matemātisko tehniku (t.i., izpildīts ar sekundāro algoritmu palīdzību). Taču mūs pašlaik interesē, kas aiz tā slēpjas primārajās lietās – «kopu laukos», par kādām kopu situācijām ir runa.

.445. Atcerēsimies kvantolīnu – bezgalīgu taksonu rindu kopu klasifikācijā pēc elementu daudzuma {.209}.

.446. Uzdosim sev jautājumu: kādai kvantolīnas objektīvai īpašībai atbilst Hipāzija atklātais fakts, kurš viņam maksāja dzīvību? No KĀ izriet augstāk dotais pierādījums, no kurienes rodas tā pretruna, ja mēs negribam «akli» lietot tagadējo matemātisko tehniku, bet aiz «spēles ar zīmēm» gribam redzēt arī primāros objektus – kopas?

.447. Šajā nolūkā mums vajag vērtīgāk ieskatīties izteiksmē {.437}, kura tagadējās matemātikas līdzekļiem izvestajā pierādījumā pazibēja tikai kā starprezultāts: p kvadrāts ir vienāds ar diviem q kvadrātiem! Viens kvadrāts ir precīzi vienliels ar diviem citiem vienādiem kvadrātiem...

.448. No mūsu modeļa viedokļa (raugoties uz skaitļiem kā uz smadzeņu programmu izdarītās kopu vai to pāru klasifikācijas potenciālajiem produktiem {.186}) «kvadrāts» kvantolīnā būs: «tik daudzu kopu apvienojums no kāda taksona, cik elementu satur katra šī taksona kopa», jeb, citiem vārdiem sakot, « N kopu apvienojums no taksona N ».

.449. Tad lūk, – viena no kvantolīnas objektīvajām īpašībām ir tāda, ka NEVIENS kvadrāts tajā nevar būt precīzi vienliels ar diviem citiem (vienādiem) kvadrātiem. Tieši pateicoties šim (primārajam) faktam, ir iespējams izvest (ar sekundārajiem matemātikas līdzekļiem) augstāk doto kvadrātsaknes no 2 iracionalitātes pierādījumu.

.450. Runājot par kvantolīnu, šis pierādījums izskatītos tā: pieņemsim, ka kopa no taksona p ir kāpināta kvadrātā (punkta {.448} nozīmē) un ir vienliela ar divu taksona q kopu kvadrātu summu. (Ņemam minimālās kopas, t.i. vispirms izdarām ar kopām to operāciju, kurai sekundārajā tehnikā atbilst daļu saīsināšana, un tādā veidā iegūstam garantiju, ka kopā q ir nepāra skaits elementu).

.451. Tad kopas p kvadrātā jābūt pāra skaitam elementu (jo tur ir DIVI q kvadrāti). Bet, ja p kopas kvadrātā ir pāra skaits elementu, tad arī pašā kopā p elementu daudzums izsakāms ar pārskaitli (izdarot spriedumu, kurš analogisks punktam {.439}, tikai izdarītam ar kopām).

.452. Bet, ja pašā kopā p ir pāra skaits elementu (tā ir divkāršota kāda cita kopa), tad kopas p kvadrātā elementu skaits ir nevis vienkārši pārskaitlis (divkāršots), bet tas ir noteikti četrkāršots! Lūk, kur tas suns aprakts! Nav iespējams tāds divkāršotas kopas kvadrāts, kurš nebūtu četrkāršots (jeb, sekundārajos apzīmējumos: nav iespējams tāds pārskaitļa kvadrāts, kurš nedalītos ar četri).

.453. Bet, ja reiz kopas p kvadrāts ir četrkāršots un pie tam vienāds ar diviem kopas q kvadrātiem, tad automātiski seko, ka viens q kvadrāts ir divkārtīgs, un līdz ar to arī pašai kopai q jāpieder pārskaitļa taksonam...

.454. Viens kvadrāts varētu būt vienliels ar diviem citiem vienādiem kvadrātiem tikai tad, ja kaut kādā veidā būtu iespējams, palielinot kvadrāta pamatu divas reizes, arī pašu kvadrātu palielināt tikai divas, bet nevis uzreiz četras reizes. Lūk, tad gan q kvadrāts varētu neizrādīties pārskaitlis...

§59. Kvantuālās situācijas

.455. Šo skaisto pierādījumu mēs izmantosim, lai ilustrētu vairākas lietas. Taču vispirms piešķirsim tam vārdu, kurš tagadējā matemātikā ir netaisnīgi noklusēts.

.456. Noslīcinājuši pašu Hipāziju, pitagorieši tomēr netika vaļā no viņa atrastā pierādījuma un galu galā bija spiesti to atzīt. Tieši no viņiem tas kļuva zināms visai grieķu pasaulei (un līdz ar to tālāk mūsu pasaulei). Taču pitagorieši acīmredzot atriebās Hipāzijam tā, ka nedeļa šim novērojumam (teorēmai) viņa vārdu, kā bija devuši sava elka vārdu Pitagora teorēmai, kaut gan ir pamats domāt, ka nebūt ne Pitagors pirmais to pierādīja vispārīgā veidā. Mēs atkāpsimies no pitagoriešu ievestās tradīcijas un piešķirsim šim pierādījumam **Hipāzija teorēmas** nosaukumu.

.457. Tātad Hipāzija teorēma var ilustrēt vairākas mūsu modelim svarīgas lietas.

.458. Mēs redzējām, no vienas puses, kā šo pierādījumu izpilda ar tagadējās matemātiskās tehnikas līdzekļiem (kurus mēs saucam par sekundārajiem). Tur apzīmē skaitļus vispārīgā veidā ar burtiem (šajā gadījumā « p » un « q »), pieņem, ka eksistē kaut kas (šajā gadījumā daļa p/q), ar diezgan formāliem (bet vēl ne pilnīgi formalizētiem) līdzekļiem izved pretrunu un secina, ka pieņēmums ir bijis aplams.

.459. No otras puses, mēs redzējām, ka šai (sekundārajai) tehnikai atbilst noteiktas lietas tajās kopu ainās, kuras mēs saucam par primārajām (šajā gadījumā: Hipāzija teorēmai atbilst tas apstāklis, ka nevienas kopas kvadrāts nevar būt vienliels ar divu citu vienādu kopu kvadrātu, jo, «kāpinot kvadrātā» divkārstotu kopu, vienmēr dabū četrkārstotu, un nevis tikai divkārstotu, kopu).

.460. Šādas lietas, šādas sakarības primārajās kopu ainās mēs saucam par kvantuālajām situācijām un uzskatām, ka tieši kvantuālo situāciju realitātes (objektīvi pastāvošas sakarības) – un nevis formāls pierādījums – nosaka tā vai cita matemātiskā fakta eksistenci jeb realitāti.

.461. Formāls pierādījums tikai tad ir patiesāms paties, kad to (vismaz principā) var reducēt uz tām vai citām kvantuālajām situācijām jeb, citiem vārdiem sakot, kad aiz formālā pierādījuma var atrast zināmas sakarības kvantuālajās situācijās.

.462. Mūsdienu matemātika ignorē šo prasību, uzskatot formālu pierādījumu pašu par sevi jau par pietiekamu tā vai cita matemātiskā fakta konstatēšanai. Vairumā gadījumu tas nenoved ne pie kādām ļaunām sekām, jo lielāko daļu formāli izsecināto matemātisko faktu VAR reducēt uz attiecīgajām kvantuālajām situācijām – un līdz ar to eksistē atbilstība starp (reālajām un objektīvajām) kvantuālajām situācijām un attiecīgo (sekundāro) matemātisko aparātu. Tieši pateicoties šai atbilstībai (un tikai pateicoties tai), doto matemātisko aparātu (šo it kā ne ar ko nesaistīto «spēli ar matemātiskām zīmēm») var tik efektīvi izmantot reālajā dzīvē.

.463. Matemātikas «jaunības laikos» cilvēki vēl kaut cik sekoja tam, ko mēs saucam par «kvantuālajām situācijām», bet, pamazām pārliecinājušies par sekundārā aparāta doto pierādījumu allažo pareizību, sāka arvien vairāk paļauties uz formāliem pierādījumiem, pilnīgi aizmirstot par primārajām lietām un arvien vairāk atraujoties no realitātes. Galu galā tas noveda pie rezultātiem, kurus nevar apzīmēt savādāk, kā vien par katastrofāliem. Vesela milzīga matemātikas nozare izrādījās NEatbilstoša nekādām kvantuālajām situācijām (tātad neatbilstoša nekādai realitātei) un līdz ar to šo nozari principiāli nav iespējams izmantot nekur reālajā dzīvē.

.464. Paši matemātiķi, protams, neredz šo principiālo neiespējamību (jo vispār nepazīst robežu starp izmantojamu un neizmantojamu aparātu; tie viņiem ir saplūduši) un cer, ka kādreiz («pēc simt vai divsimt gadiem») šai nozarei atradīsies pielietojums. Taču mēs, šo robežu izšķirdami un zinādami, KAD matemātiskais aparāts var tikt pielietots (kad viņš atbilst kvantuālajām situācijām) un kad nevar tikt pielietots (kad neatbilst tām), redzam, ka ŠIS aparāts NEKAD nevarēs tikt nekur izmantots.

.465. Ar nākošo nodaļu mēs sāksim aplūkot šo matemātikas nozari un redzēsīm, ka tur viss sākas no formālās puses tieši tāpat, kā Hipāzija pierādījumā: kaut ko pieņem, no tā izved pretrunu un secina, ka pieņēmums bijis nepareizs. Tikai... tikai kvantuālās situācijās visu to interpretēt nav iespējams – un formālā pieeja ir izrādījusies katastrofāli kļūdaina.

§60. Iracionālo skaitļu izgudrošana

.466. Bet, pirms ķerties pie šīs pieminētās nozares, pabeigsim vēl to, kas palicis sakāms par Hipāzija pierādījumu. Ar Hipāzija teorēmu viss ir kārtībā: tā balstās uz primāru un objektīvu faktu, ka neviens reālas kopas kvadrāts nevar būt vienliels ar divu citu vienādu kvadrātu summu, jeb (kas ir tas pats) neeksistē tāda proporcija $\{.221\}$ p/q , ka kopas p kvadrāts $\{.448\}$ ir vienliels ar 2 kopas q kvadrātiem.

.467. Bet nekas netraucē mums iedomāties, ka šāda proporcija eksistē, un iekļaut to (attiecīgajā vietā) proporciantā $\{.221\}$ – visu proporciju bezgalīgajā rindā. Savā laikā mēs iedomājāties, ka eksistē «visu nāru kopa» $\{.190\}$, ka programma N1 ir nostrādājusi līdz galam un ir uzbūvēta visa bezgalīgā izokvantu rinda $\{.204\}$, ka ir uzbūvētas visas proporcijas utt. (arī ka majors Dervota ir nošāvis $\{.169\}$). Tas mums jau sen ir standartgājiens: kāds smadzeņu procesors uzģenerē nomināliju, kura it kā atbilstot tādai proporcijai, kurā $p^2 = 2q^2$ – un lieta darīta. Piešķiram šai proporcijai (arī proporcija ir kopa) grafisko apzīmējumu $\sqrt{2}$ un strādājam ar to (sekundārajā aparātā), atceroties, ka ikreiz, kad attiecīgo skaitli jākāpina kvadrātā, dabūsim 2 – un viss.

.468. Līdz ar to mēs esam ieguvuši pirmo iracionālo skaitli. Mēs ievēdam to tieši tāpat kā visus savus paritāros skaitļus – kā kopu attiecību jeb kā kopu pāru klasifikācijas taksonu. Kas par to, ka, reāli klasificējot kopu pārus, neviens pāris nekad nenonāks šajā taksonā? Taksons taču eksistē. Tas ir tikpat daudz, kā operēt ar «visu nāru kopu» – tur arī «nārām paredzētā vieta» ir sagatavota, kaut gan neviens reāls objekts šajā vietā nekad nenonāks. Bet kopas nominālija smadzenēs eksistē, un smadzeņu programmas ar tām var strādāt.

.469. Un tā mēs, vienu pēc otra, ievēdam visus iracionālos skaitļus (kurus zinām un pazīstam). Katrs būs kāda iedomāta proporcija, kura faktiski kopās neeksistē, bet kurai mēs pierakstām zināmas īpašības (piemēram, ka tā ir riņķa līnijas garuma attiecība pret diametru utt.).

.470. Šādā ceļā mēs varam ievest tikai atsevišķus, konkrētus iracionālos skaitļus; katram ir savas atšķirīgas īpašības, katru nosaka individuāla smadzeņu programma. Šeit nav tā, kā ar racionālajiem skaitļiem, kurus visus ievēda viena un tā pati pāru klasifikācijas programma R1 $\{.218\}$. Tāpēc arī punktā $\{.245\}$ mēs teicām, ka iracionālos skaitļus definē nevis viena programma, bet vesela smadzeņu programmu grupa Ig1.

.471. Maksimāli paplašinot šo grupu Ig1, mēs dabūsim visus tos iracionālos skaitļus, kurus var iegūt no sākotnējiem (tādiem, kā saknes, π , e u.c.) ar visām iespējamajām aritmētiskajām operācijām (un varbūt nearitmētiskajām, bet, vienalga, kaut kādām operācijām). Tā tad arī ir pilna iracionālo skaitļu kopa.

.472. Un nekādu citu iracionālo skaitļu pasaulē nav (kaut gan tradicionālā matemātika apgalvo, ka esot).

.473. Pirms sākt izskatīt šo tradicionālās matemātikas apgalvojumu, uzdosim sev vēl tikai vienu jautājumu. Ja jau iracionālie skaitļi ir tikai kopu attiecību klasifikācijas pseidotaksoni $\{.245\}$, t.i., ja tādas reālas kopu attiecības faktiski neeksistē, kā tad ir ģeometrijā kaut vai ar to pašu kvadrāta malu un diagonāli – tās taču eksistē kā punktu kopas!?

.474. Eksistē gan, bet tikai KUR? Iedomātā Eiklīda telpā. Mēs jau redzējām $\{.424\}$, ka reālajā pasaulē visas kvadrātu malas un diagonāles ir vai nu samērojamas (ar pieejamo precizitāti), vai arī šāda samērošana zaudē jēgu vēl pirms tā beigusies. Nu, bet iedomātā pasaulē kādēļ gan lai nevarētu eksistēt iedomātas attiecības starp kopām?

.475. Skaidrs, ka iracionālo skaitļu izgudrošana (t.i., tāda paņēmiena atrašana, kurš ļauj iedomāties primāro kopu laukos zināmas neeksistējošas kopu attiecības par eksistējošām, bet sekundāro matemātisko zīmju laukos zināmas neizpildāmas operācijas par izpildāmām) bija vērtīgs ieguvums priekš matemātikas. Tas padarīja visas aritmētiskās operācijas par izpildāmām un ļāva daudz brīvāk operēt ar skaitļiem, neradot nekādus sarežģījumus. Ja iracionālie skaitļi tikai pazibēja starprezultātos, tad viņu iedomātais raksturs vispār neietekmēja rezultāta precizitāti (ļaujot izdarīt to, ko citādi izdarīt vispār nevarētu), bet ja tie parādījās gala rezultātā, tad to vienmēr varēja noapaļot ar vajadzīgo precizitāti.

11. Kantora teorēma

§61. Trīs vācu profesori

1997.11.24 15:35 pirmdiena
(pēc 2 dienām, 19 stundām, 53 minūtēm)

.476. Katrā enciklopēdijā var izlasīt, ka iracionālo skaitļu teoriju izveidoja 19. gadsimta 70-tajos gados Kantors, Veierštrāss un Dedekinds – trīs ķeizariskās Vācijas universitāšu profesori. Veierštrāss un Dedekinds lika priekšā divus dažādus modeļus, kā iedomāties reālos skaitļus (t.i. – racionālos plus iracionālos), bet Kantors ievada apgalvojumu, ka iracionālo skaitļu esot bezgalīgi daudz reižu vairāk nekā racionālo, un uz šīs bāzes attīstīja veselu lielu un tagad slavenu teoriju, sauktu par kopu teoriju.

.477. Šo Kantora apgalvojumu šeit sauksim vispārīgā veidā par «Kantora teorēmu», kaut gan, kā mēs redzēsīm, pastāv vairāki līdzīgu pierādījumu varianti, un ne visus tos ir devis pats Kantors. Tomēr Kantors bija tas, kurš pirmais iesāka spriest tādā garā, citi tikai sekoja viņam, tāpēc vispārīgais apzīmējums «Kantora teorēma» nebūs pārāk rupja neprecizitāte.

.478. Jaunās teorijas celtniecību Kantors iesāka ar atbilstības jēdziena ievēšanu bezgalīgām kopām. Piemēram, var nodibināt viennozīmīgu atbilstību starp visiem naturālajiem skaitļiem un visiem pārskaitļiem šādā veidā:

.479.	1	2	3	4	5	6	7	...
	2	4	6	8	10	12	14	...

.480. Abas virknes ir bezgalīgas, tāpēc var domāt, ka pārskaitļu nekad neaptrūks (kaut gan to it kā būtu «divreiz mazāk» nekā «visu naturālo skaitļu»), un tāpēc atbilstību IR iespējams nodibināt.

.481. 1873.gada 29.novembrī sākās notikumi, kuri tagadējā matemātikā ir leģendāri. Šajā dienā 28 gadus vecais Georgs Kantors, kurš Halles universitātē tajā laikā ieņēma profesora palīga vietu (profesors tikai no 1879.gada), raksta viņam draudzīgajam 42-gadīgajam Braunšveigas Augstākās tehniskās skolas profesoram Rihardam Dedekindam vēstuli, kurā parāda, kā nodibināt viennozīmīgu atbilstību starp naturālajiem un racionālajiem skaitļiem. Vispirms jāraksta visas nesaīsināmās daļas, kur skaitītāja un saucēja summa ir 2, tad visas daļas, kur summa ir 3 utt.:

.482.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1/1,	1/2,	2/1,	1/3,	3/1,	1/4,	2/3,	3/2,	4/1, ...
summa 2		summa 3		summa 4		summa 5		

.483. Vēstulē Kantors arī jautā, vai nevarētu visus reālos skaitļus sanumurēt ar naturālajiem. Atbildes vēstulē Dedekinds parādīja, kā sanumurēt visus algebriskos skaitļus (t.i. – skaitļus, kuri var būt kāda vienādojuma saknes). Bet sanumurēt visus reālos skaitļus viņš nevarēja.

.484. Nākošajā vēstulē 1873.gada 7.decembrī Kantors raksta, ka sanumurēt reālos skaitļus nav iespējams, un dod savu pirmo, leģendāro «Kantora teorēmas» pierādījumu. Viņš pieņem, ka reālie skaitļi ir sanumurēti, dabū pretrunu, atrodot vēl vienu reālo skaitli, kura noteikti nav starp sanumurētajiem, un secina, ka reālo skaitļu ir nesalīdzināmi daudz reižu vairāk nekā racionālo vai algebrisko, jo tos var sanumurēt, bet reālos nevar... Šo Kantora oriģinālo pierādījumu mēs izskatīsim mazliet zemāk {.601}, bet pagaidām padomāsim, kas te notiek vispār.

§62. Atbilstības dibināšana un pretrunas atrašana

.485. Ja mēs pieņemam Teorikas modeli {.342}, kurš raugās uz cilvēka garīgo darbību kā uz bioloģiska kompjūtera darbošanos, ko tad nozīmē abi Kantora lietotie paņēmieni: pirmkārt, «nodibināt viennozīmīgu atbilstību» un, otrkārt, «atrast vēl vienu skaitli, kura nav starp sanumurētajiem»?

.486. Skaidrs, ka abas šīs lietas nozīmē: uzģenerēt divas smadzeņu programmas atbilstošo darbību izpildīšanai. Nekādu citu līdzekļu Kantoram nav un nevar būt. Lai uzģenerētu šīs divas smadzeņu programmas, vispirms ir jāatrod algoritms, pēc kura šādas programmas taisīt. Punktos {.479} un {.482} ir aprakstīti divi algoritmi pirmās programmas («nodibināt atbilstību...») divu variantu veidošanai.

.487. Otrās programmas («atrast vēl vienu skaitli...») vairāku variantu algoritmus mēs aplūkosim mazliet zemāk {.505}, {.603}, bet tagad tikai atzīmēsim, ka arī tā ir tikai smadzeņu programma un nekas cits.

.488. Lai mums būtu precīzāki apzīmējumi, nosauksim pirmo programmu («nodibināt atbilstību...») par atbilstības programmu (un attiecīgi tās algoritmu par Atbilstības algoritmu), bet otro programmu («atrast vēl vienu...») par diagonālprocesa programmu (bet tās algoritmu attiecīgi par Diagonālprocesa algoritmu). Kāpēc tieši par «diagonālprocesa», to redzēsim mazliet tālāk {.507}.

.489. Tātad Kantors būvē savā galvā divas smadzeņu programmas, kuras paredzētas darbībām ar bezgalīgām kopām. Skaidrs, ka reāli izpildīt ar bezgalīgām kopām šīs programmas nevar, tāpēc Kantors tikai «papilda» tās kādu gabaliņu no bezgalīgās virknes sākuma (lai demonstrētu viņu darbības principu), bet tālāk, izmantojot nu jau mums parasto pieeju, analizē, pēta šo programmu darbību «no malas», kā tas notika, piemēram, punktā {.165}.

.490. Pats Kantors, neko nezinādams par kompjūteriem (līdz kuru izgudrošanai vēl bija jāpaiet kādiem 75 gadiem) gan nesaprata, kas te notiek, un Platona garā {.289} iedomājās bezgalīgās kopas par eksistējošām kaut kur ārpusaulē (Kantors bija mistiski un reliģiozi noskaņots cilvēks un, kad laikabiedri viņa jauno mācību apstrīdēja, pieveda pat argumentus no antikajām un viduslaiku filozofijām un no teoloģijas tā, ka matemātiskie žurnāli reizēm atsacījās viņa darbus publicēt).

.491. Tātad Kantors ievada matemātikā divu tipu smadzeņu programmas: Atbilstības programmas un Diagonālprocesa programmas. Ja viņam izdevās atrast attiecīgo algoritmu un līdz ar to uztaisīt priekš kādas kopas Atbilstības programmu, tad viņš secināja, ka abas kopas ir ar vienādu apjomu (ko saprata kā vispārinātu uz bezgalīgām kopām «vienāda elementu daudzuma» jēdzienu). Ja viņam (vai viņa sekotājiem) izdevās atrast Diagonālprocesa algoritmu (un uztaisīt attiecīgo smadzeņu programmu) kādai kopai, tad viņi secināja, ka šai kopai ir lielāks apjoms nekā «skaitāmajai kopai» (naturālajiem skaitļiem).

.492. Zemāk mēs izanalizēsim vairākus abu tipu programmu variantus un pārbaudīsim, cik šāda veida secinājumi ir pamatoti, kādi ir patiesie apstākļi, kuros Atbilstības vai Diagonālprocesa programmas strādā, kādi ir nosacījumi, kad var un kad nevar atrast Atbilstības vai Diagonālprocesa algoritmus tām vai citām kopām.

.493. Bet pagaidām paraudzīsimies uz problēmu no ļoti vispārīga viedokļa. «*A priori*» var teikt, ka attiecībā uz kādu bezgalīgu kopu vispār iespējami četri varianti:

.494. 1) nevar atrast ne Atbilstības, ne Diagonālprocesa algoritmu (Kantors un viņa sekotāji tad teiktu, ka kopai ir nezināms apjoms);

.495. 2) var atrast Atbilstības, bet nevar atrast Diagonālprocesa algoritmu (Kantors teic, ka tai ir «skaitāmās kopas» apjoms);

.496. 3) nevar atrast Atbilstības, bet var atrast Diagonālprocesa algoritmu (Kantors apgalvo, ka kopai ir «kontinuumas» apjoms);

.497. 4) var atrast gan Atbilstības, gan Diagonālprocesa algoritmu (Kantora teorija sabrūk).

.498. Kantoram par laimi (un matemātikai par nelaimi) pēdējais variants nav iespējams, jo Atbilstības algoritma atrašanas NEiespējamībai un Diagonālprocesa algoritma atrašanas Iespējamībai, kā mēs redzēsim {.768}, ir viens un tas pats nosacījums tā, ka abi reizē tie nevar pastāvēt. Tāpēc Kantora teorija arī varēja noturēties vairāk nekā gadsimtu.

§63. Kantora teorēma Veierštrāsa modeļi

.499. Profesors Kārlis Veierštrāss (pie kura Kantors bija savā laikā studējis un kuram leģendārajā 1873.gadā bija jau 58 gadi) interpretēja iracionālos skaitļus kā bezgalīgas decimālciparu (aiz komata) virknes. «Visu reālo skaitļu kopu» tad iedomājās kā bezgalīgu šādu pierakstu daudzumu, starp kuriem ir gan daļas ar galīgu vai periodisku ciparu daudzumu aiz komata (racionālie skaitļi; galīga ciparu skaita gadījumā daļu var pa labi papildināt ar nullēm pēc vēlēšanās), gan bezgalīgas neperiodiskas virknes (iracionālie skaitļi).

.500. No mūsu modeļa viedokļa tie nav skaitļi, bet gan notātes {.294}. Katram skaitlim, kuru mēs esam ievēduši kā zināmu proporciju jeb kopu attiecību klasifikācijas taksonu, var (ar sekundāro algoritmu palīdzību) piekārtot savu notāti. Bet vai katrai notātei, kuru man var ienākt prātā uzrakstīt kā bezgalīgu neperiodisku decimāldaļu, atbilst arī savs skaitlis kā zināms taksons proporkvantā (kura papildināta ar iracionālajiem skaitļiem pēc punkta {.467} principa)?

.501. Stingri ņemot, tādas garantijas nav, bet, tā kā iracionālie skaitļi vispār ir iedomātas proporcijas, tad principā mēs varam iedomāties, ka «iztrūkstošie» skaitļi (kam būtu jāatbilst dažām Veierštrāsa

notātēm, bet kuri nav ģenerēti ar primārajiem algoritmiem) proporkvantā patiešām pastāv. Ar tādu atrunu mēs Veierštrāsa modeli pieņemt varam.

.502. Kāds no Kantora sekotājiem (manis lasītā literatūra noklusē, kurš tieši bija pirmais; Kantora oriģinālo darbu krājumā šāda «Kantora teorēmas» pierādījuma varianta nav) izveda «Kantora diagonālprocesu» Veierštrāsa modeli sekojošā veidā.

.503. Pieņemsim, ka ir nodibināta viennozīmīga atbilstība starp naturālajiem un reālajiem skaitļiem intervālā starp 0 un 1, t.i., ka visi šā intervāla reālie skaitļi ir sanumurēti, piemēram, tā:

.504.

1	0,65742906513874...
2	0,34208234719740...
3	0,98532086445321...
...	

.505. Būvējam jaunu skaitli sekojošā veidā. Vispirms rakstām «0,», pēc tam skatāmies uz pirmā sanumurētās kopas skaitļa pirmo ciparu (tas ir «6») un rakstām vienalga kādu ciparu, tikai ne «6», piemēram, 0,4. Tad skatāmies uz otrā skaitļa otro ciparu (tas ir «4») un rakstām jebkuru ciparu, tikai ne «4», piemēram: 0,47.

.506. Tā ejam pa diagonāli cauri visai sanumurēto skaitļu virknei un katrā pozīcijā (n) rakstām ciparu, kurš atšķiras no n -tā skaitļa n -tā cipara. Acīm redzams, ka dabūtais skaitlis atšķirsies no visiem skaitļiem, kuri ir sanumurētajā virknē. Tātad mūsu pieņēmums, ka sanumurētajā kopā atrodami VISI reālie skaitļi no intervāla $(0,1)$ ir bijis aplams, un šī intervāla reālos skaitļus sanumurēt nav iespējams.

.507. Tieši no šāda tipa pierādījuma ir cēlies slavenais «diagonālprocesa» jeb «diagonālās metodes» nosaukums, jo Kantora oriģinālajā pierādījumā nekādas diagonāles nav { .602 }.

.508. Programmētājiem ir labi zināms, ka katru decimālajā sistēmā pierakstītu skaitli var izteikt arī daudzās citās skaitīšanas sistēmās (heksadecimālajā, oktālajā, binārajā utt.). No pieraksta sistēmas izmaiņas lietas būtībā nekas nemainās. Mūsu tālākajos spriedumos lietotās tabulas iznāks īsākas, ja decimālās sistēmas vietā mēs lietojam bināro, tāpēc pāriesim uz to. Tātad Kantora «diagonālā metode» Veierštrāsa modeli ar bināro pierakstu:

.509.

1	0, 0 1 0 0 1 0 0 1 1 1 0 ...
2	0, 1 1 0 1 0 0 1 0 1 1 0 ...
3	0, 0 1 0 0 1 1 1 1 0 1 1 ...
...	

.510. Pieņemam, ka binārās virknes ir sanumurētas, būvējam jaunu virkni, rakstot aiz komata n -tajā pozīcijā «pretējo» ciparu tam, kurš stāv n -tajā virknē n -tajā pozīcijā, un secinām, ka binārās virknes nav sanumurējamas, tātad to ir vairāk nekā naturālo skaitļu.

.511. Tāds ir tagadējās matemātikas viedoklis. Tas izskatās loģisks...

§64. Diagonālprocesa konkretizācija

.512. ...tikmēr, kamēr nemēģina situāciju detalizēt.

.513. Šeit mēs redzam to pašu formālo paņēmieni, kurš tika pielietots Hipāzija pierādījumā { .458 } un kurš izpildīts ar matemātikas sekundārajiem līdzekļiem. Taču Hipāzija teorēmas gadījumā mēs varējām paskatīties, kas aiz formālā pierādījuma stāv primārajās kvantuālajās situācijās (un tur patiešām aiz formālā pierādījuma stāvēja objektīva sakarība «kopu laukos»).

.514. Pamēģināsim tagad to pašu izdarīt ar Kantora teorēmu. Kādas objektīvas sakarības stāv aiz šī formālā pierādījuma?

.515. Kantora diagonālprocesu realizē noteikta smadzeņu programma. Citu līdzekļu, kā to izpildīt, pasaulē nav. Bet katra programma strādā ar tiem vai citiem objektiem, tajos vai citos apstākļos. Kas faktiski notiks, programmai strādājot, var uzzināt, tikai precīzi zinot, ar KĀDIEM objektiem un KĀDOS apstākļos programma strādā. Spriedelējumi par programmas darbu ārpus šiem konkrētajiem apstākļiem ir mulķības.

$$\begin{array}{r}
 0, \boxed{0} 0 0 \\
 0, 0 \boxed{0} 1 \\
 0, 0 1 \boxed{0} \\
 0, 0 1 1 \\
 0, 1 0 0 \\
 0, 1 0 1 \\
 0, 1 1 0 \\
 0, 1 1 1
 \end{array}$$

.532. Un, jo tālāk aizgājis ģenerācijas process, joniecīgāku daļu no virknēm aptvers diagonālais process (tas aptvers tikai n virknes no visām 2^n virknēm). Tāpēc tā virkne, kuru ir uzbūvējis diagonālais process, īstenībā virkņu kopā IR (tikai tā atrodas diagonālprocesa neaptvertajā virkņu daļā), un secinājums, ka uzbūvēta ir tāda jauna virkne, kuras nav sanumurētajā kopā, ir klūdains. Tas balstījās tikai uz ilūziju par divām bezgalībām un uz faktisko programmas darba apstākļu NEzināšanu.

.533. Var izdomāt arī tādus algoritmus, kuri būvē «kvadrātisku matricu», t.i. ka virkņu ģenerācijas programma būvē katrā solī tikai vienu jaunu virkni klāt. Tādā kopā diagonālais process patiešām aptvers visu kopu un būvēs tādu virkni, kuras sanumurētajā virkņu kopā nav. Taču šajā gadījumā nepatiess būs sākotnējais pieņēmums, ka sanumurētas ir VISAS binārās virknes.

.534. Tātad, ja mēs pieņemam, ka kopa, kurā izved diagonālo procesu, tiek būvēta pēc kaut kāda algoritma, tad Kantora teorēmas (šī varianta – realizētas Veierštrāsa modelī) pierādījums satur kļūdu.

.535. Pieņemsim tagad, ka virkņu kopa netiek būvēta ne pēc kāda algoritma, bet Kantora teorēmas pierādītājs to vienkārši iedomājas kā bezgalīgu divos virzienos. Tādā gadījumā šai kopai ir tādas īpašības, kādas tās autors ir (apzināti vai neapzināti) tai piešķīris, to iedomādamies. Šāds kopas tēls arī ir viens no daudzajiem cilvēka smadzeņu izmantotajiem modeļiem {77} (jo cilvēkam taču ir kaut kāds priekšstats par šo kopu, savādāk viņš vispār ar to nevarētu neko iesākt). Tāpat kā visi modeļi, arī šis priekšstats balstās uz tiem vai citiem postulātiem par modeļa elementu savstarpējām attiecībām.

.536. No teorēmas pierādītāja secinājumiem ir redzams, ka viņš iedomājas virkņu kopu kā vienādi bezgalīgu abos virzienos: pa labi un uz leju (jo tikai tādā kopā diagonālprocess patiešām būvē tādu virkni, kuras nav sākotnējā kopā). Tātad teorēmas pierādītājs jau iepriekš ir pieņēmis postulātu, ka virkņu kopa «ir kvadrātiska», t.i., ka ciparu virknēs ir tikpat daudz, cik pašu virkņu. TĀDĀ kopā, protams, diagonālo procesu izvest var, dabūjot jaunu virkni (kuras patiešām nav sanumurētajā kopā). TĀDA kopa patiešām nesatur visas iespējamās virknes (bet kāds tad ir pamats sākotnējam apgalvojumam, ka sanumurētas ir VISAS virknes?).

.537. Un tā, mēs redzam, ka jebkura situācijas konkretizācija un detalizācija ir šim Kantora teorēmas varianta pierādījumam nāvējoša. Secinājumus, kurus izdara teorēmas pierādītājs, var izdarīt tikai tad, ja situācija paliek joprojām miglaina. Īstenībā nekāda pretruna netiek dabūta.

.538. Formāls paņēmieni ir pielietots (sekundārajā aparātā), bet aiz tā nestāv nekādas primāras kopu situāciju realitātes.

12. Dedekinda pamatteorēma

§65. Otrais iracionālo skaitļu modelis

1997.11.28 15:07 piektdiena
(pēc 3 dienām, 23 stundām, 32 minūtēm)

.539. Punktā {476} mēs pieminējām, ka ķezariskās Vācijas divi profesori – Veierštrāss un Dedekinds – deva divus dažādus modeļus iracionālo skaitļu ievēšanai, un tradicionālajā matemātikā skaitās, ka līdz ar šo modeļu izstrādāšanu (pieskaitot vēl arī Kantora secinājumu par iracionālo skaitļu it kā lielāko daudzumu) iracionālo skaitļu teorijas izstrādāšana bija pabeigta.

.540. Veierštrāsa modeli mēs pirmajā tuvinājumā jau aplūkojām. Tas balstījās uz to, ka pašu skaitļu vietā sāk apskatīt viņu notātes – t.i., pierakstus decimālajā vai kādā citā skaitīšanas sistēmā. Šādas pieejas šaubīgumu acīmredzot jūt arī vairums matemātiķu, tāpēc otrs, Dedekinda modelis mūsdienās ir populārāks. Piemēram, tas pats Fihtengolcs, kura mācībgrāmatu universitāšu matemātikas

fakultātēm mēs jau citējām $\{.430\}$, arī izmanto Dedekinda modeli (kurš pirmoreiz izklāstījis sacerējumā «Nepārtrauktība un iracionālie skaitļi» 1872.gadā).

.541. Vispirms izlasīsim Fihtengolca tekstu⁴⁸:

§66. Sekojot Dedekindam

.542. Mēs izklāstīsim iracionālo skaitļu teoriju, sekojot Dedekindam (*R. Dedekind*). Šīs teorijas pamatā ir jēdziens par šķēlumu racionālo skaitļu apgabālā. Aplūkosim visu racionālo skaitļu kopas sadalījumu divās netukšās (t.i. patiešām vismaz pa vienam skaitlim saturošās) kopās A, A' . Mēs sauksim tādu sadalījumu par šķēlumu, ja izpildās nosacījumi:

.543. 1. katrs racionālais skaitlis nonāk vienā un tikai vienā no kopām A vai A' (lai gan tas apstākļi, ka katrs racionālais skaitlis nonāk TIKAI vienā no klasēm, izriet no prasības 2.);

.544. 2. katrs skaitlis a no kopas A ir mazāks par katru kopas A' skaitli a' .

.545. Kopa A saucas par šķēluma zemāko klasi, kopa A' par augstāko klasi. Šķēlumu apzīmēsim ar $A|A'$.

.546. No šķēluma definīcijas izriet, ka ikviens racionāls skaitlis, kas mazāks par skaitli a no zemākās klases, arī pieder zemākajai klasei. Analogiski, ikviens racionāls skaitlis, kas lielāks par a' no augstākās klases, arī pats pieder augstākajai klasei.

.547. **1. PIEMĒRS.** Definēsim A kā visu tādu racionālo skaitļu kopu, kuriem izpildās nevienādība $a < 1$, bet kopai A' pieskaitīsim visus skaitļus a' , kuriem $a' \geq 1$.

.548. Viegli pārbaudīt, ka tādā veidā mēs patiešām iegūsim šķēlumu. Skaitlis 1 pieder klasei A' un ir tajā acīm redzami vismazākais skaitlis. No otras puses, nav vislielākā skaitļa klasē A , tā kā, lai kādu skaitli no A mēs neņemtu, vienmēr var uzrādīt racionālo skaitli a_1 , kurš atrodas starp to un vieninieku, tātad lielāku par a un arī piederošu klasei A .

.549. **2. PIEMĒRS.** Zemākajā klasē A ieskaitīsim visus racionālos skaitļus a , kuri mazāki vai vienādi ar $1 : a \leq 1$; augstākajā – racionālos skaitļus a' , lielākus par $1 : a' > 1$.

.550. Tas būs arī šķēlums, pie kam šeit augstākajā klasē nav vismazākā skaitļa, bet zemākajā ir vislielākais (un proti, 1).

.551. **3. PIEMĒRS.** Ieskaitīsim klasē A visus pozitīvos racionālos skaitļus a , kuriem $a^2 < 2$, skaitli 0 un visus negatīvos racionālos skaitļus, bet klasē A' – visus pozitīvos racionālos skaitļus a' , kuriem $a'^2 > 2$.

.552. Kā viegli pārlicināties, mēs atkal dabūjam šķēlumu. Šeit nedz klasē A ir vislielākais skaitlis, nedz klasē A' – vismazākais (...).

.553. Viegli saprast, ka nevar eksistēt šķēlums, kuram vienlaicīgi zemākajā klasē atrastos vislielākais skaitlis a_0 , bet augstākajā klasē – vismazākais a'_0 (...).

.554. Tādējādi var pastāvēt tikai trīs veidu šķēlumi, kurus tieši arī ilustrē piemēri 1., 2., 3.:

.555. 1) vai nu zemākajā klasē A nav vislielākā skaitļa, bet augstākajā klasē A' ir vismazākais skaitlis r ;

.556. 2) vai arī zemākajā klasē A ir vislielākais skaitlis r , bet augstākajā klasē A' nav vismazākā;

.557. 3) vai arī, beidzot, nedz zemākajā klasē ir vislielākais skaitlis, nedz augstākajā klasē – vismazākais.

.558. Pirmajos divos gadījumos mēs sakām, ka šķēlumu izpilda racionālais skaitlis r (kurš ir robežskaitlis starp klasēm A un A') vai ka šķēlums definē racionālo skaitli r . Piemēros 1., 2. par tādu skaitli r bija 1. Trešajā gadījumā robežskaitļa nav, šķēlums nedefinē nekādu racionālo skaitli. Ievedīsim tagad jaunus objektus – iracionālos skaitļus, vienojoties teikt, ka ikviens veida 3) šķēlums definē zināmu iracionālo skaitli α . Šis skaitlis α aizstāj trūkstošo robežskaitli, mēs it kā iespraužam to starp visiem skaitļiem a no klases A un visiem skaitļiem a' no klases A' . Piemērā 3) šis jaunradītais skaitlis, kā viegli uzminēt, arī būs $\sqrt{2}$.

.559. Neievedot priekš iracionālajiem skaitļiem nekādus vienvēda apzīmējumus, mēs vienmēr saistīsim iracionālo skaitli α ar to šķēlumu $A|A'$ racionālo skaitļu apgabālā, kurš to definē.

.560. Vienveidības labad mums bieži būs ērti to pašu izdarīt arī attiecībā uz racionālo skaitli r . Bet katram skaitlim r eksistē DIVI viņu definējoši šķēlumi: abos gadījumos skaitļi $a < r$ pieder zemākajai klasei, skaitļi $a' > r$ – augstākajai, bet pašu skaitli r var patvaļīgi iekļaut vai nu zemākajā klasē (tad viņš

⁴⁸ Фихтенгольц Г.М. «Курс дифференциального и интегрального исчисления». Том I. Физматгиз, Москва, Ленинград, 1958, 17.–25.лpp.

tur būs vislielākais), vai arī augstākajā (un r tur būs vismazākais). Noteiktības labad vienosimies reizi par visām reizēm, runājot par šķēlumiem, kuri definē racionālo skaitli r , iekļaut šo skaitli augstākajā klasē.

.561. Racionālie un iracionālie skaitļi ir ieguvuši kopēju nosaukumu: reālie skaitļi. Reālā skaitļa jēdziens ir viens no matemātiskās analīzes pamatjēdzieniem (...).

.562. Noteiksim tagad visu reālo skaitļu apgabala blīvuma īpašību (...); precīzāk, mēs pierādīsim sekojošu apgalvojumu:

.563. **LEMMA 1.**: Lai kādi arī nebūtu divi reālie skaitļi α un β , kur $\alpha > \beta$, vienmēr atradīsies racionāls skaitlis r , kurš ieslēgts starp tiem: $\alpha > r > \beta$ (un tātad – bezgalīga tādu racionālo skaitļu kopa).

.564. Tā kā $\alpha > \beta$, tad skaitli α definējošā šķēluma zemākā klase A pilnīgi satur sevī skaitļa β zemāko klasi B , nesakrīt ar B . Tāpēc klasē A atradīsies tāds racionālais skaitlis r , kurš neietilpst klasē B un, tātad, pieder B' ; tam

$$\alpha > r > \beta$$

.565. (vienādība varētu būt tikai tad, ja β ir racionāls). Bet tā kā klasē A nav vislielākā skaitļa, tad, vajadzības gadījumā palielinot r , var izslēgt vienādību.

.566. **PIEZĪME.** Konstatējot, ka starp reālajiem skaitļiem α un β (kur $\alpha > \beta$) noteikti atrodas RACIONĀLS (bet ne tikai reāls) skaitlis, mēs faktiski pierādījām stiprāku reālo skaitļu apgabala īpašību nekā blīvums. Turpmāk mums nāksies izmantot šo pastiprināto blīvumu (...).

.567. **REĀLO SKAITĻU APGABALA NEPĀRTRAUKTĪBA.** Pievērsīsimies tagad kādas visai svarīgas visu reālo skaitļu apgabala īpašības aplūkošanai, īpašības, kura to būtiski atšķir no racionālo skaitļu apgabala. Aplūkojot šķēlumus racionālo skaitļu apgabalā, mēs redzējām, ka dažreiz tādām šķēlumam šajā apgabalā nav atrodams robežskaitlis, par kuru varētu sacīt, ka tas izdara šķēlumu. Tieši šī racionālo skaitļu apgabala nepilnība, šo tukšumu klātbūtne arī bija par pamatu jaunu skaitļu – iracionālo – ieviešanai. Sāksim tagad aplūkot šķēlumus visu reālo skaitļu apgabalā. Ar tādu šķēlumu mēs saprotam šī apgabala sadalīšanu divās netukšās kopās C, C' , kurā:

.568. 1. katrs reālais skaitlis nonāk vienā un tikai vienā no kopām C, C' ;

.569. 2. katrs skaitlis α no kopas C ir mazāks par katru skaitli α' no kopas C' .

.570. Rodas jautājums: vai tādām šķēlumam $C|C'$ vienmēr atradīsies – starp reālajiem skaitļiem – robežskaitlis, kurš veic šo šķēlumu, vai arī šajā apgabalā eksistē tukšumi (kuri varētu noderēt par pamatu vēl kādu jaunu skaitļu ieviešanai)?

.571. Izrādās, ka patiesībā tādu tukšumu nav:

.572. **PAMATTEORĒMA** (Dedekinda). Jebkuram šķēlumam $C|C'$ reālo skaitļu apgabalā eksistē reālais skaitlis β , kurš izpilda šo šķēlumu. Šis skaitlis β būs 1) vai nu vislielākais zemākajā klasē $C, 2)$ vai arī vismazākais augstākajā klasē C' .

.573. Šo reālo skaitļu apgabala īpašību sauc par viņa pilnumu, kā arī – par nepārtrauktību (vai kontinuumu).

.574. **PIERĀDĪJUMS.** Apzīmēsim ar A visu to racionālo skaitļu kopu, kuri pieder C , bet ar A' – visu kopai C' piederošo racionālo skaitļu kopu. Viegli pārliecināties, ka kopas A un A' veido šķēlumu visu racionālo skaitļu apgabalā.

.575. Šis šķēlums $A|A'$ definē zināmu reālo skaitli β . Tam jānonāk vienā no klasēm C, C' ; pieņemsim, ka β nonāk, piemēram, zemākajā klasē C , un pierādīsim, ka tad realizējas gadījums 1), un proti, ka β ir klasē C vislielākais. Patiešām, ja tas nebūtu tā, tad atrastos cits skaitlis α_0 no šīs klases, lielāks par β . Iespraudīsim (pamatojoties uz lemmu 1) starp α_0 un β racionālu skaitli r :

.576. $\alpha_0 > r > \beta$.

.577. r arī pieder klasei C un, tātad, pieder klasei A . Mēs esam nonākuši pie pretrunas: skaitli β definējošā šķēluma zemākajai kopai piederošais racionālais skaitlis r ir lielāks par šo skaitli! Ar to ir pierādīts mūsu apgalvojums.

.578. Analogisks spriedums rāda, ka, ja β nonāk augstākajā klasē C' , tad realizējas gadījums 2).

.579. **PIEZĪME.** Vienlaicīgi eksistēt klasē C vislielākais skaitlis un klasē C' vismazākais nevar; tas tiek konstatēts tāpat, kā šķēlumiem racionālo skaitļu kopā (ar lemmas 1 palīdzību).

§67. Kontinuumā nepārtrauktība

.580. No punktiem $\{.567\} - \{.571\}$ ir redzams, kā tradicionālajā matemātikā tiek interpretēta «Dedekinda pamatteorēma» $\{.572\}$: tiek apgalvots, ka reālo skaitļu kopā, atšķirībā no racionālajiem skaitļiem, neesot «tukšumu», ka šis apstāklis būtiski atšķirot tos no racionālajiem skaitļiem utt. (pat nosaukums ir dots: «kontinuum», «nepārtrauktība»...).

.581. Neticēsim tomēr Dedekindam (kā arī Fihtengolcam un pārējiem Dedekinda sekotāju tūkstošiem) uz vārda, bet paraudzīsimies no mūsu modeļa viedokļa, kas te īsti notiek.

.582. Tātad Dedekinds (un Fihtengolcs) vispirms iedomājas «racionālo skaitļu apgabalu» kā dotu $\{.542\}$, bet iracionālie skaitļi ir vēl tikai jāieved. Tas atbilst situācijai mūsu modelī pēc programmas RL1 ieviešanas $\{.224\}$: ir definēti (pozitīvie un negatīvie) vesēlie skaitļi un racionālās daļas (definēti kā klasificējošās programmas RL1 potenciāli radītā bezgalīgā taksonu kopa).

.583. Dedekinds (un Fihtengolcs) gan neuzskata šos objektus (skaitļus) par kaut kādas programmas potenciālajiem produktiem, bet tas nav svarīgi. Viņi nepiedāvā arī nekādu citu šo objektu dabas skaidrojumu. Jautājums par racionālo skaitļu dabu tiek vienkārši ignorēts, tāpēc mēs nevaram teikt, ka viņu uzskati līdz šai vietai būtu kaut kādā pretrunā ar mūsējiem.

.584. Un tā, no Teorikas modeļa viedokļa notiek sekojošais: Dedekinds iedomājas bezgalīgi strādājošo programmu RL1 par izpildītu «līdz galam» un visus tās produktus par radītiem un eksistējošiem vienlaicīgi. Tas mums jau sen ir «standartgājienis» un nekādus iebildumus neizraisa. Dedekinds iztēlojas šos objektus sev kā punktņus uz «skaitļu ass» (uzskatāmākā no iespējamajām interpretācijām, lai gan spriedumos nekas uz to nebalstās – tur runā tikai par kopām). Ļoti labi, mums joprojām nav nekādu iebildumu.

.585. Dedekinds ievēd šķēluma jēdzienu... Šo darbību ir vērts aplūkot detalizētāk. Ko nozīmē «sadalīt racionālos skaitļus divās kopās A un A' »? Kā to var izdarīt? Nu skaidrs, ka nevienā kompjuērā, tajā skaitā smadzenēs, to nevar izdarīt nekādi savādāk, kā vien pēc tā vai cita algoritma uztaisot programmu, kura tad arī definēs šīs divas kopas (kā jau mums vispār dažādas programmas definē dažādas kopas $\{.183\}$). Piemēros $\{.547\}$, $\{.549\}$ un $\{.551\}$ ir doti nekas cits, kā algoritmi trim šāda veida programmām.

.586. Tātad šīs trīs smadzeņu programmas sadala programmas RL1 produktus divās kopās («zemākajā» un «augstākajā») trīs dažādos veidos. Pirmajā gadījumā augstākajā klasē ir vismazākais taksons (skaitlis), otrajā gadījumā zemākajā klasē ir vislielākais taksons... Trešajā gadījumā ir atrasts tāds algoritms, kurš sadala RL1 produktus divās klasēs bez vislielākā un vismazākā.

.587. Tālāk Dedekinds definē (!) iracionālo skaitli kā šāda veida šķēlumu racionālo skaitļu kopā. Savas «pamatteorēmas» pierādījumā viņš atkal pielieto parasto formālo metodi: pieņem, ka «tas nav tā» $\{.575\}$, ka reālais (iracionālais) robežskaitlis nav vislielākais zemākajā klasē, dabū pretrunu $\{.577\}$ un secina, ka pieņēmums bijis nepareizs.

.588. Bet mēs jau zinām, ka formālajam pierādījumam nav lielas nozīmes. Ir jāskatās, KĀPĒC varēja dabūt šo pretrunu (ja patiešām varēja, kā Hipāzija teorēmas pierādījumā $\{.449\}$, jo, piemēram, Kantora teorēmas gadījumā īstenībā nemaz nebija nekādas pretrunas $\{.537\}$).

.589. Dedekinda «pamatteorēmas» gadījumā pretrunu dabū tādēļ, ka ir spēkā lemma $\{.563\}$, un starp skaitli β un skaitli α_0 var iespraust racionālo skaitli r $\{.576\}$. Bet lemma ir spēkā tādēļ $\{.564\}$, ka iracionālos skaitļus α un β definējošie racionālo skaitļu šķēlumi atšķiras (atšķiras kopas A un B). Ja eksistētu divi atšķirīgi iracionālie skaitļi α un β , kuri tomēr dotu vienu un to pašu šķēlumu racionālajos skaitļos (kopas A un B punktā $\{.564\}$ sakristu), tad nekādas pretrunas nebūtu, un Dedekinda «pamatteorēma» spēkā arī nebūtu.

.590. Tātad mēs redzam, ka Dedekinda «pamatteorēma» galu galā izriet no paša Dedekinda dotās iracionālo skaitļu definīcijas. Viņš ir definējis iracionālos skaitļus (t.i. – uzbūvējis savu modeli) tā, ka šajā modelī starp reālajiem skaitļiem iespraust vēl kādus citus skaitļus nav iespējams.

.591. Patiešām, ja divi iracionālie skaitļi α un β dod vienādus šķēlumus racionālo skaitļu kopā, tad, saskaņā ar definīciju $\{.558\}$, tie ir viens un tas pats skaitlis (un starp vienu un to pašu skaitli, protams, neko iespraust nevar).

.592. Ja mēs pieņemtu, ka bez racionālajiem skaitļiem R un iracionālajiem skaitļiem I eksistē vēl kaut kādi hipotētiski «hiperskaitļi» H kā šķēlumi REĀLO skaitļu apgabalā $R+I$, tad katrs šāds šķēlums reālo skaitļu kopā iznāktu vienlaicīgi arī šķēlums kopā R , tātad – saskaņā ar Dedekinda definīciju! – atkal tikai reāls skaitlis.

.593. Reālo skaitļu apgabala nepārtrauktība, kuru tradicionālā interpretācija iztēlo kā kaut kādu objektīvu īpašību, piemītošu kaut kādiem objektīvi pastāvošiem reālajiem skaitļiem, izriet vienīgi no tā veida, kādā Dedekinds ir definējis iracionālos skaitļus.

.594. Tātad Dedekinda «pamatteorēma» ir pareiza (ja pieņem Dedekinda definīciju), bet ir jāsaprot divas lietas: 1) šai t.s. «kontinuumā nepārtrauktībai» nav nekāda sakara ar elementu daudzumu kopās (konkrēti, ar reālo skaitļu kopas apjomu) un 2) tā ir tikai un vienīgi Dedekinda modeļa īpašība un izriet tikai no tā veida, kādā Dedekinda modelī ir definēti iracionālie skaitļi.

.595. Ja mēs pieņemsim Dedekinda modeļa vietā citu modeli un tajā definēsim, ka pastāv bezgalīgi daudz dažādu iracionālu kvadrātsakņu no 2, kuras visas dod racionālajos skaitļos vienu un to pašu šķēlumu, bet savā starpā ir atšķiramas pēc kaut kāda algoritma As (neprecizēsīm, kas tas ir par algoritmu, bet pieņemsim, ka esam tādu izdomājuši un uztaisījuši attiecīgu smadzeņu programmu; smadzeņu programmas vispār mēs varam ģenerēt visvisādas), tad mums uzreiz iracionālo skaitļu kļūs bezgalīgi daudz reižu vairāk (!), bet kontinuuma nepārtrauktība būs izzudusi (!), un starp bezgalīgi daudzajām dažādajām kvadrātsaknēm no 2 mēs varēsīm spraut iekšā kā reālo skaitļu šķēlumus (pēc kaut kādiem algoritmiem Ah) savus hipotētiskos hiperskaitļus H .

.596. Protams, algoritmi As un Ah , kuri tādā gadījumā būtu iesaistīti jauno «hiperskaitļu» definēšanā, neizriet dabiski no praktiskajām matemātikas sekundārā (rēķināšanas) aparāta vajadzībām, kā no tām izrietēja kvadrātsaknes no 2 rēķināšanas algoritms. Algoritmi As un Ah būtu vairāk vai mazāk mākslīgs veidojums, un šis fakts ir vienīgā objektīvā realitāte, kas slēpjas aiz Dedekinda definīcijas. Tomēr šādu algoritmu ieviešanas principiālā iespējamība (un līdz ar to «kontinuuma» «nepārtrauktības» sarašanās iespējamība, palielinot pie tam iracionālo skaitļu daudzumu) parāda Dedekinda un vispār tradicionālās matemātikas secinājumu pareizības īstenās robežas.

.597. Tātad «Dedekinda pamatteorēma» ir pareiza (Dedekinda modelī), bet tradicionālā tās interpretācija ir nepareiza. Šajā interpretācijā Dedekinda modelis tiek absolutizēts un iztēlots par objektīvu realitāti, par vienīgo iespējamo modeli.

.598. Tā, lūk, tradicionālā matemātika, aizrāvusies ar formāliem pierādījumiem sekundāro lietu laukā un nesaskatot aiz tām primārās lietas, taisa visādas dīvainas interpretācijas, kur īstā lietu būtība parādās kā greizā spoguļī.⁴⁹

13. Kantora kopu teorija

§68. Kantora teorēma Dedekinda modelī⁵⁰

1997.12.01 12:40 pirmdiena
(pēc 2 dienām, 21 stundas, 33 minūtēm)

.599. Augstāk {.503} mēs jau aplūkojām Kantora teorēmas variantu iracionālo skaitļu Veierštrāsa modelim un pārliecinājāmies, ka tur šī teorēma nav spēkā, tās secinājumi izriet tikai un vienīgi no lietas apstākļu neprecīzas apzināšanas; jebkura situācijas precizēšana parāda, ka nekādas pretrunas, kura it kā apgāžot sākotnējo pieņēmumu (ka reālie skaitļi ir sanumurēti ar naturālajiem) īstenībā nav.

.600. Leģendārās Kantora teorēmas oriģinālais pierādījums (paša Kantora rakstītais) ir dots ne Veierštrāsa, bet Dedekinda modelī. Aplūkosim tagad to.

.601. Tātad Kantors pieņem, ka visi reālie skaitļi ir sanumurēti ar naturālajiem skaitļiem kaut kādā noteiktā secībā (un veido kopu S). Tālāk viņš ņem kaut kādu intervālu (a, d) «uz skaitļu ass» (reālo skaitļu kopā) un sadala to trīs intervālos (a, b) , (b, c) un (c, d) . Tad viņš ņem pirmo no sanumurētajiem reālajiem skaitļiem s_1 un skatās, kur tas var atrasties attiecībā pret trim iegūtajiem intervāliem. Tas var atrasties vispār ārpus sākotnējā intervāla (a, d) , tas var atrasties vienā no trim iedalītajiem intervāliem vai to galos un, beidzot, tas var atrasties uz robežas starp diviem iedalītajiem intervāliem. Taču jebkurā gadījumā ir garantija, ka noteikti ir vismaz viens no trīs iedalītajiem intervāliem tāds, ar kuru skaitlis s_1 noteikti nav saistīts, – neatrodas nedz tam iekšā, nedz galos.

.602. Kantors ņem šo vienu garantēto intervālu un atkal sadala trīs daļās. Tad ņem otro no sanumurētajiem reālajiem skaitļiem (s_2) un atkal skatās, kur tas var atrasties. Atkal no trim ir vismaz viens intervāls, ar kuru tam noteikti nav nekāda sakara. Tagad trīs daļās sadala šo intervālu un ņem skaitli s_3 ...

.603. Tā turpinot, iegūst virkni arvien šaurāku un šaurāku intervālu, kuriem noteikti nav sakara ar skaitļiem s_1, s_2, s_3, s_4 ... – ne ar vienu no sanumurētajiem reālajiem skaitļiem. Robeža, uz kuru tiecas šī arvien šaurāko intervālu virkne, ir tāds reālais skaitlis, kura nav sanumurētajā kopā S . Tātad ir iegūta pretruna, un pieņēmums, ka kopā S ir bijuši sanumurēti VISI reālie skaitļi, ir nepareizs. Reālos skaitļus sanumurēt nav iespējams... Ar vārdu sakot, parastais formālais «gājiens».

⁴⁹ Līdz šai vietai grāmatas REVIS teksts bija ievietots izlases krājumā LASE1.

⁵⁰ No šīs vietas grāmatas REVIS teksts bija ievietots izlases krājumā LASE2.

.604. Šis Kantora teorēmas pierādījuma variants cieš no tiem pašiem trūkumiem kā iepriekšējais. Secinājumi var izlikties loģiski tikai tikmēr, kamēr neprecizē situāciju, kamēr priekšstati par to ir miglaini.

.605. Ko nozīmē «ņemt intervālu (a, d) », kā var «sadalīt to trīs daļās» utt.? Ja Kantors nav mistiska būtne, kura darbojas ar kaut kādiem mistiskiem objektiem (kā viņš, būdams reliģiozi un mistiski noskaņots, īstenībā to arī iedomājās), ja Kantora smadzenes ir parasta informācijas apstrādes sistēma, kurā darbojas parastie informācijas apstrādes sistēmu (kompjūteru) likumi, tad viņš var to izdarīt tikai vienā ceļā: sastādot smadzeņu programmu šo darbību izpildīšanai.

.606. Tātad patiesībā Kantors atkal («no malas») analizē vienu savu smadzeņu programmu (to faktiski neizpildot «līdz galam»). Viņš tikai kādu laiciņu papilda šo programmu, un pēc tam spriež par tās potenciālajiem rezultātiem.

.607. Bet spriež par tiem viņš neprecīzi, neiedziļinoties faktiskajos lietas apstākļos, reālajā situācijā, kādā šī programma strādās.

.608. Aplūkosim reālos apstākļus. Savā pirmajā solī šī programma sadala sākotnējo intervālu (a, d) trīs intervālos un ņem vienu no kopas S skaitļiem s_1 . Otrajā solī programmai jābūt potenciālajai iespējai izdalīt jau deviņus intervālus, lai tā būtu izpildāma, un izskatīti ir divi skaitļi no kopas $S - s_1$ un s_2 . Trešajā solī programmai nepieciešamo intervālu skaits ir 27, bet pārbaudīti ir 3 skaitļi no kopas S . Vispārīgā gadījumā solī n pārbaudīti ir n skaitļi no kopas S , bet programmai vajadzīga iespēja izdalīt 3^n intervālus.

.609. Skaidrs, ka potenciālo intervālu skaits aug daudz straujāk nekā pārbaudīto reālskaitļu daudzums no kopas S . Situācija ir līdzīga punktā $\{.528\}$ fiksētajai. Tur virkņu daudzums auga kā 2^n , kamēr virknes garums kā n . Šeit intervālu daudzums aug kā 3^n , kamēr pārbaudīto skaitļu daudzums kā n .

.610. Kā Kantors var pierādīt, ka iespēja izdalīt kārtējos trīs intervālus netiks izsmelta ātrāk nekā kopa S , ka, tēlaini runājot, aizvien šaurāko intervālu robeža nebūs sasniegta, pirms vēl būs pārbaudīti visi skaitļi no kopas S ? Un, ja šī robeža būs sasniegta (un attiecīgais reālais skaitlis atrasts), pirms vēl būs pārbaudīti visi skaitļi no kopas S , tad nekādas pretrunas NAV, un nekādus secinājumus no tās izdarīt NEVAR. Vienkārši netika pārbaudīta kopa S visa pilnībā, iegūtais skaitlis atrodas tās nepārbaudītajā daļā – un viss.

.611. Šeit, tāpat kā iepriekšējā Kantora teorēmas pierādījuma variantā, viss ir atkarīgs no tā, kādas mēs iedomājamies kopu S un to kopu, kurā izdala intervālus. Vai tās ir būvētas pēc kaut kāda algoritma? Ja jā, tad pēc kāda? Ja nē, tad kādas īpašības mēs atklāti (aksiomās) vai netieši (kopas iedomājoties) tām pierakstām? Bez visu šo lietu precizēšanas šīs Kantora teorēmas «pierādījums» ir vienkārši miglaina spriedelēšana «par to, nezin ko».

.612. Iedomādamies, ka bezgalība ļauj vienlīdz labi pārbaudīt n -tajā solī n reālskaitļus no kopas S un izdalīt 3^n intervālus, Kantors jau iepriekš ir (slēpti) postulējis, ka kopa S ir daudz mazāka nekā tā kopa, kurā izdala intervālus. Nu, un tad viņš arī dabū to rezultātu, kuru pats tikko kā ir postulējis: ka kopa S ir mazāka.

§69. Par Kantora oriģinālo teorēmu

.613. Matemātiskajā literatūrā tradicionāli tiek apgalvots, ka agrākie matemātiķi (Gauss u.c.) atsacījās aplūkot aktuālo bezgalību, bet Kantors, lūk, pirmais sāka rīkoties ar aktuāli bezgalīgām kopām principā tāpat kā ar galīgām kopām. Tāpēc iebildumus pret Kantora pieeju cenšas interpretēt kā iebildumus tieši pret aktuālo bezgalību (agrākajās diskusijās oponenti pastāvīgi centās man piedēvēt aktuālās bezgalības noliegšanu).

.614. Tie matemātikas novirzieni, kuri vēl arī šodien negrib samierināties ar Kantora idejām (piemēram, t.s. «konstruktīvā matemātika») arī noliedz «aktuālās bezgalības abstrakciju» (viņi noliedz arī «trešā izslēgtā likumu» loģikā, izvīzot savu īpašu «konstruktīvo loģiku», kurā pierādījumi pēc shēmas «pieņemam vienu, atrodam pretrunu, secinām pretējo» nav spēkā).

.615. Tas viss nav vajadzīgs, lai noliegtu Kantora secinājumus. Mēs savā modelī neatsakāmies nedz no aktuālās bezgalības, nedz no «parastās» loģikas. Pierādījumi «izejot no pretējā» mums ir pilnīgi likumīgi, tikai jāskatās rūpīgi, vai pretruna patiešām ir dabūta, vai arī tā ir bijusi tikai šķietama, tikai neprecīzas domāšanas izsaukta mirāža.

.616. Mēs neatsakāmies aplūkot arī aktuālo bezgalību. Vēl vairāk, mēs neatsakāmies aplūkot pat «visu nāru kopas» $\{.190\}$, Platona ideju pasauli $\{.288\}$, šizofrēnijas murgus, halucinācijas – vispār mēs esam gatavi savā modelī izskatīt jebkuru fenomenu, ko vien spēj izstrādāt cilvēka smadzenes. Vienīgais

mūsu nosacījums: mēs vienmēr skatāmies, kas īstenībā notiek šajās smadzenēs, kad tās izstrādā to vai citu «brīnumu».

.617. Kantora oriģinālajā pierādījumā sanumurētā kopa S un intervāls (a, d) ir aktuālas bezgalības? Lūdzu, lai viņas ir aktuālas bezgalības (kā tās saprata Kantors), kuras nav būvētas ne pēc kādiem algoritmiem. Bet, kad Kantors «ņem pirmo skaitli s_1 no kopas S », «ņem otro skaitli s_2 ...», «dala intervālu trīs daļās», «ņem to daļu, kura...», atkal «dala trīs daļās», kad «intervālu virkne tiecas uz robežu...» – TAS taču IR process, lai arī darbojas ar aktuālām bezgalībām? Pat Kantors pats to nevar iedomāties savādāk, kā vien procesa veidā.

.618. Bet, ja tas ir process, tad viņš sastāv no diviem atsevišķiem procesiem: no intervālu izdalīšanas procesa un no kopas S caurskatīšanas procesa. Abi šie procesi, kā Kantors (un arī mēs) to iedomājamies, kaut kad beidzas: viens beidzas, sasniedzot reālo skaitli kā arvien šaurāko intervālu virknes robežu; otrs – izsmēlot visu kopu S . Bet kur ir pierādījums, ka abi šie procesi beidzas vienlaicīgi? Kā Kantors to var pierādīt? Skaidrs, ka viņš to pierādīt nevar nekādā veidā – un līdz ar to viņa secinājums ir klūdains.

.619. Klasiskajā (pirmskantora) matemātikā arī ir daudz lietu, kur situācijas neprecizēšana un nedetalizēšana var novest pie pārsteidzošiem secinājumiem (piemēram, pie formāliem līdzekļiem izpildīta pierādījuma, ka 2 reiz 2 ir 5, neievērojot to apstākli, ka «pierādījumā» slēpti izmantota dalīšana ar nulli). Kantora teorēma, kuras pierādījumā arī ir izmantoti neprecīzi jēdzieni un slēpti apstākļi, nav vairāk vērtā, kā attiecīgie klasiskās matemātikas «paradoksi».

.620. Viņa vārdā tagad nosauktās teorēmas pierādījumu Kantors, kā jau minēts {484} pirmoreiz deva 28 gadu vecumā vēstulē Dedekindam 1873.gadā. Publicēt viņš to mēģināja «Krelles Žurnālā», bet Kantora bijušais skolotājs, 51-gadīgais Berlīnes Zinātņu Akadēmijas īstenais loceklis Leopolds Kronekers (*Kronecker*) kā šī žurnāla recenzents rakstu noraidīja. Tikai Dedekinda iejaukšanās galu galā panāca Kantora raksta publikāciju 1874.gadā, kad Kantoram bija 29 gadi, un viņš joprojām bija tikai profesora asistents.

.621. Tomēr vairums laikabiedru Kantora šī veida idejas neatzina. Kronekers sauca savu bijušo studentu par «šarlatānu». Parīzes universitātes profesoram Anrī Puankarē (*Poincaré*) pieder slavenie vārdi: «*Nākamās paaudzes uzskatīs kopu teoriju par slimību, no kuras tās izārstējušās*», teikti 1908.gadā, kad Puankarē bija 54 gadi, Kantoram 63 (un viņš jau 29 gadus bija pilns profesors), bet Kronekers bija miris pirms 17 gadiem.

.622. Pati kopu ideja ir ļoti vērtīga un auglīga. Tā ir jāizmanto arī turpmāk. Bet mācība par it kā pastāvošām atšķirībām bezgalīgu kopu apjomā ir muļķības, kuras balstās tikai uz neprecīzu domāšanu, un Teorikas modelī tas redzams īpaši skaidri.

.623. Neskatoties uz Puankarē pareģojumu, pirmās cilvēku paaudzes pēc Kantora tomēr «neizārstējās» no kopu teorijas, un tagad tā matemātikā ir vispāratzīta, ieskaitot mācību par dažādajiem bezgalīgo kopu apjomiem. Teorikas modeļa pieņemšana piepildītu Puankarē pareģojumu.

§70. Alefu skala

.624. Ieguvis rezultātu, ka reālo skaitļu (kurus Dedekinds, absolutizējot savu iracionālo skaitļu modeli un pārspilējot savas «pamatteorēmas» nozīmi, nesen bija nosaucis par «kontinuumu») it kā esot daudz vairāk nekā racionālo un pat algebrisko skaitļu, Kantors bija dabūjis divus dažādus bezgalīgo kopu apjomus: «skaitāmo apjomu» (naturālo skaitļu kopas apjoms) un «kontinuuma apjomu» (reālo skaitļu kopas apjoms).

.625. Tālāk viņš pierādīja vēl vienu teorēmu, kura arī nes viņa vārdu un pamatojas uz to pašu metodi: ka ikvienai kopai var atrast kopu ar vēl lielāku apjomu. Piemēram, katras netukšas kopas apakškopai ir lielāks apjoms nekā sākotnējai kopai.

.626. Ilustrēsim to ar galīgām kopām. Kopai A , kurā ir 1 elements, ir divas apakškopas: tukša kopa un apakškopa, sakrītoša ar pašu kopu A . Kopai B ar diviem elementiem (b_1 un b_2) ir četras apakškopas: tukša, saturoša elementu b_1 , saturoša elementu b_2 un sakrītoša ar B . Vispārīgā gadījumā kopai ar n elementiem ir 2^n apakškopu.

.627. Skaidrs, ka 2^n vienmēr ir lielāks par n , ja n naturāls skaitlis, tāpēc Kantora apgalvojums {625} pēc savas būtības mums iebildumus izraisīt nevar. Taču iebildumus izraisa tā interpretācija, kas šim atzinumam tiek dota, un tās metodes, kuras Kantors pielieto.

.628. Ja jau katrai kopai var atrast vēl lielāka apjoma kopu, tad skaidrs, ka kopu apjomu rinda ir bezgalīga. Naturālo skaitļu un tai pēc apjoma ekvivalento («skaitāmo») kopu apjomu Kantors apzīmēja

ar $\aleph_0$ (lasa «alef-nulle»); alefs – senebreju alfabēta pirmais burts). Kontinuumas kopas apjomu⁵¹ viņš apzīmēja ar $\aleph_1$, tālākos apjomus ar $\aleph_2$, $\aleph_3$ utt. Tā tika iegūta tā saucamā «alefu skala», uz kuras atzīmēti «alefi» – t.s. «bezgalīgie kardinālie skaitļi», kurus tradicionāli uzskata par naturālo skaitļu vispārinājumu uz bezgalīgām kopām.

.629. Man ir gadījies dzirdēt, kā ebreji uzskata Kantoru par «savējo», t.i. par ebreju tādēļ, ka viņš izmantoja «alefiem» senebreju rakstu zīmi. Kantors nebija ebrejs. Viņa tēvs bija dānis, protestants, kurš pārcēlies uz dzīvi Krievijā, kur apprecējās ar katolieti, acīmredzot no Krievijas vāciešiem (dažādi manis lasītie avoti sniedz pretrunīgas ziņas par Kantora mātes tautību). Pats Kantors piedzima Sankt-Pēterburgā. Kad viņam bija 11 gadi, tēvs saslima, un, atzinusi Pēterburgas klimatu par kaitīgu, ģimene pārcēlās uz Frankfurti. Visa tālākā Kantora dzīve noritēja Vācijā.

.630. Alefu skala, kardinālie, ordinālie, transfīnītie skaitļi – tie ir Kantora iedibinātās un tagadējās «oficiālās» matemātikas pilnīgi atzītās mācības pamatelementi. Ar šo mācību katrs var iepazīties desmitos enciklopēdiju un simtos mācībgrāmatu. Mēs to tālāk neaplūkosim, jo tāpat ir jau skaidrs, ka paši šīs mācības PAMATI ir aplami.

.631. Izskatīsim tikai vēl pēdējo, trešo pierādījumu no tiem, kas izpildīti pēc Kantora «diagonālās metodes», ņemtu no tās mācībgrāmatas, pēc kuras matemātikas fakultāšu manas paaudzes studenti mācījās kopu teoriju, – pierādījumu, kurš vispārīgā veidā rāda, ka katrai kopai var atrast vēl lielāka apjoma kopu.

14. Kantora galvenā teorēma

§71. Aleksandrova mācībgrāmata

1997.12.02 14:23 otrdienā
(pēc 1 dienas, 1 stundas, 43 minūtēm)

.632. Tātad PSRS akadēmiķa, galvenā tā laika mūsu toreizējās sabiedrības speciālista kopu teorijā, visu padomju enciklopēdiju rakstu par kopu teoriju autora, P.S. Aleksandrova mācībgrāmata «Введение в теорию множеств и общую топологию» (Наука, Москва, 1977) – «Ievads kopu teorijā un vispārējā topoloģijā». Tulkojums no krievu valodas:

.633. **TEORĒMA 15.** Lai X un Y ir divas vienalga kādas netukšas kopas, kuras apmierina tikai vienu nosacījumu, ka Y sastāv no vairāk nekā viena elementa. Visu dažādo kopas X attēlojumu kopai kopā Y ir apjoms lielāks nekā kopas X apjoms.

.634. Šeit mēs, dabīgi, uzskatām divus kopas X attēlojumus f_1 un f_2 kopā Y par dažādiem, ja vismaz vienam elementam x no kopas X kopas Y elementi $f_1(x)$ un $f_2(x)$ savā starpā atšķiras.

.635. **PIERĀDĪJUMS.** Apzīmēsim ar Y^X visu kopas X attēlojumu kopu kopā Y . Saskaņā ar kopu apjoma nevienādības definīciju, mums ir jāpierāda:

.636. 1) Eksistē kopas X savstarpēji viennozīmīgs attēlojums kopas Y^X apakškopā.

.637. 2) Neeksistē kopas X savstarpēji viennozīmīgs attēlojums visā kopā Y^X .

.638. Pirmā apgalvojuma pierādīšanai izvēlēsimies kopā Y divus dažādus y' un y'' un katram elementam x_0 no kopas X izveidosim kopas X attēlojumu fx_0 kopā Y sekojošā veidā: dotā x_0 attēls pie attēlojuma fx_0 ir $fx_0(x_0) = y'$, bet jebkura x no kopas X , kurš atšķiras no x_0 attēls pie attēlojuma fx_0 ir $fx_0(x) = y''$. Dažādiem kopas X elementiem x_1, x_2 atbilst dažādi attēlojumi; patiešām

$$fx_1(x_1) = y'$$

$$fx_2(x_1) = y''$$

.639. Un tātad, mēs esam nodibinājuši savstarpēji viennozīmīgu atbilstību starp kopu X un kopas Y^X daļu.

.640. Pierādīsim tagad, ka neeksistē nekāda savstarpēji viennozīmīga atbilstība starp kopu X un kopu Y^X .

.641. Pieņemsim, ka tāda atbilstība eksistē un apzīmēsim ar f^ξ to kopas Y^X elementu, kurš pēc šīs atbilstības atbilst elementam ξ no kopas X . Meklējamo pretrunu mēs iegūsim, ja atradīsim kopas Y^X elementu f , kurš atšķiras no visiem f^ξ .

⁵¹ Kantors šaubījās, vai $c = \aleph_1$, bet faktiski kontinuumas ir pirmā par $\aleph_0$ lielākā bezgalība, kuru var izsecināt lai no neprecīziem, bet tomēr vismaz no kaut kādiem spriedumiem.

.642. Tādu elementu f , t.i. tādu kopas X attēlojumu kopā Y , mēs izveidosim sekojošā ceļā. Aplūkosim brīvi izvēlētu ξ no kopas X . Šī elementa tēls attēlojumā f^ξ ir elements $f^\xi(\xi)$ no kopas Y . Definēsim tagad $f(\xi)$ kā $f(\xi) = \eta$, kur η – kāds kopas Y elements, izvēlēts ar to vienīgo nosacījumu, lai tas atšķirtos no $f^\xi(\xi)$ (šis nosacījums ir vienmēr izpildāms, jo pēc iepriekš pieņemtā, kopa Y satur vismaz divus elementus).

.643. Mēs apgalvojām, ka attēlojums f atšķiras no visiem attēlojumiem f^ξ . Patiešām, ja f sakristu ar kādu noteiktu f^ξ , tad, konkrēti elementam ξ no kopas X , būtu

$$f(\xi) = f^\xi(\xi),$$

.644. pretēji attēlojuma f definīcijai. Līdz ar to teorēma ir pierādīta.

.645. **PIEZĪME 1.** Tikko kā izklāstīto teorēmu, kura pieder pie kopu teorijas visbrīnišķīgākajiem izteikumiem, ir pierādījis, un pie tam tieši ar šeit doto metodi, kopu teorijas nodibinātājs Kantors. Pati šī pierādījuma metode ir pazīstama ar Kantora diagonālā procesa nosaukumu.

§72. Visbrīnišķīgākā teorēma

.646. Lūk, vēl viena (acīmredzot pati galvenā) Kantora teorēma, par kuru akadēmiķis Aleksandrovš, Padomju Savienības cilvēks Nr.1 kopu teorijas jomā, raksta, ka tā «pieder pie kopu teorijas visbrīnišķīgākajiem izteikumiem».

.647. Teorēma apgalvo, ka starp kopām X un Y^X nav iespējams nodibināt savstarpēji viennozīmīgu atbilstību, un ka, tātad, kopas Y^X apjoms ir lielāks nekā kopas X apjoms. Tajā pašā laikā citas teorēmas apgalvo, ka starp kopām, piemēram, X un XY (kopu X un Y Dekarta reizinājums) tādu atbilstību nodibināt var (ja X un Y skaitāmas kopas) un, tātad, kopu X un XY apjomi ir vienādi.

.648. Pie kam kopu apjomi šeit tiek interpretēti tieši kā vispārinājums jēdzienam par elementu daudzumu kopās.

.649. Tagad aplūkosim šos jautājumus Teorikas koncepciju gaismā, un proti, salīdzināsim apsvērumus par potenciālo elementu daudzumu kopās X , XY un Y^X . Paskatīsimies, kā lietas apstāv īstenībā, un pēc tam novērtēsim to, ko dara Kantors.

.650. Noteiktības labad (lai varētu dot ilustrācijas, piemērus) par X ņemsim tipisku skaitāmo kopu – naturālos skaitļus (ar nulli) vai arī mūsu kvantolīnu $\{.209\}$. Par Y ņemsim minimālo kopu, kura sastāv tikai no diviem elementiem: skaitļiem 0 un 1.

.651. Vispirms paskaidrosim, ko nozīmē «kopas X attēlojums kopā Y ». Tikko kā pieņemtajā konkrētajā kopu X un Y variantā tas nozīmē sekojošo. Ņemam pēc kārtas visus naturālos skaitļus (0, 1, 2, ...) un katram piekārtojam vienu elementu no Y (tātad 0 vai 1). Pirmais attēlojums var būt tāds, ka visiem X elementiem (0, 1, 2, ...) piekārtojam vienu un to pašu elementu no Y , un proti: 0. Tabulā $\{.671\}$ tā ir pirmā rindiņa ailē Y^X .

.652. Otrais attēlojums var būt tāds, ka kopas X elementiem 0 un 1 piekārtojam kopas Y elementu 0 (tāpat kā pirmajā attēlojumā), bet kopas X elementam 2 piekārtojam kopas Y elementu 1. Tabulā $\{.671\}$ tā ir otrā rindiņa ailē Y^X , un šis attēlojums atšķiras no pirmā.

.653. Nu, un tādā garā kombinējot, dabūjam visus iespējamus attēlojumus. Ja kopā Y ir 2 elementi (kā mūsu piemērā), bet kopā X ir n elementi, tad visu iespējamo attēlojumu skaits ir 2^n – tāpēc arī tāds apzīmējums: Y^X .

.654. Tā Kantora teorēma, kuru mēs pašlaik izskatām, tātad aplūko iespēju piekārtot katram attēlojumam (piemērā $\{.671\}$ vienai ailes Y^X rindiņai) vienu kopas X elementu (piemērā $\{.671\}$ vienu skaitli no ailes X).

.655. Diagonālo procesu Kantors izved sekojoši. Viņš ņem pirmo pāri pirmajā attēlojumā, tad otro pāri otrajā attēlojumā utt. (skat. ierāmētos pārus tabulā $\{.671\}$), un katrreiz nomaina pāra otro pusi ar alternatīvu elementu (tabulas $\{.671\}$ piemērā, tātad, aizstāj 0 ar 1). Tā viņš dabū attēlojumu, kurš noteikti atšķiras no visiem... no visiem, kuriem viņš ir izbraucis cauri. Atliek tikai noskaidrot, kad viņš var izbaukt cauri VISIEM attēlojumiem, kuri atbilst kopas X elementiem, un kad nevar.

.656. Šajā nolūkā precizēsim atbilstības jēdzienu, kuram mēs jau pieskāramies punktā $\{.478\}$, kad, sekojot Kantoram, nodibinājām atbilstību starp visiem naturālajiem skaitļiem un pārskaitļiem. Atbilstības nodibināšana mūsu modelī ir process, kuru var izpildīt tikai kāda zināma smadzeņu programma. Ielūkosimies tuvāk tajos konkrētajos apstākļos, kādos šī programma var strādāt, kādā veidā tā var sadarboties ar citām smadzeņu programmām, kuras ģenerē jeb definē dažādas kopas.

.657. Aplūkosim detalizēti to pašu atbilstības nodibināšanu starp visiem naturālajiem skaitļiem un visiem pāra skaitļiem. Mēs varam iedomāties divus būtiski atšķirīgus veidus, kā tas notiek.

.658. Šīs atbilstības nodibināšanā mums ir iesaistītas trīs smadzeņu programmas⁵²: viena (*A*) tajā vai citā veidā nosaka naturālos skaitļus, otra (*B*) tajā vai citā veidā nosaka pārskaitļus, un trešā (*C*) nodibina, vai vismaz mēģina nodibināt starp pirmo divu produktiem atbilstību.

.659. Tagad fundamentāli svarīgs ir jautājums par to, kādā veidā savā starpā sadarbojas programmas *A* un *B*. Vai programma *B* strādā patstāvīgi, «nepievēršot uzmanību» tam, ko dara *A*, vai arī programma *A* nostrādā vispirms, bet *B* darbojas tikai ar viņas produktiem?

.660. Pirmajā gadījumā *B* ģenerē patstāvīgu bezgalīgu kopu, kuru attiecībā pret programmas *A* ģenerēto kopu nosauksim par neatkarīgu.

.661. Otrajā gadījumā programmas *B* ģenerēto kopu nosauksim par atkarīgu no programmas *A* ģenerētās kopas.

.662. Neatkarīgas ģenerācijas gadījumā aina līdz abu programmu (*A* un *B*) sestajam solim izskatās šādi:

.663.

Programma A Naturālie skaitļi	Programma B Pārskaitļi
1	2
2	4
3	6
4	8
5	10
6	12
...	...

.664. Ir uzbūvēti visi otrās rindas locekļi līdz tam, kurš atbilst pēdējam pirmajā rindā uzbūvētajam (rindas tiek veidotas neatkarīgi, visu laiku uzturot atbilstību). Abas rindas var bezgalīgi turpināt, sasaistot kārtējos locekļus. Atbilstību nodibināt var.

.665. Atkarīgas ģenerācijas gadījumā aina pēc pirmās programmas (*A*) sestā soļa izskatās šādi:

.666.

Programma A Naturālie skaitļi	Programma B Pārskaitļi
1	2
2	4
3	6
4	...
5	
6	
...	

⁵² Padomju laiku diskusijās 1980.gados visasākie strīdi notika tieši ap Kantora teorēmām (tāpēc arī tā diskusija ir nosaukta par «Kantoriānu»). Mani pretinieki ne par ko negribēja kaut vai kā hipotēzi pieņemt un aplūkot Vēras teorijas pašu pamatpostulātu un būtību: **visas kopas ir smadzeņu programmu potenciālie produkti**. Nekādas citas kopas vispār domāšanā un līdz ar to matemātikā neeksistē. Lai saprastu manis sacīto, ir pastāvīgi jāpatur prātā šis fundamentālais atzinums. Bezjēdzīgi ir, kā to padomju laikos darīja Kārlis Podnieks un Paulis Ķikusts, truli atkārtot, ka Georgam Kantoram kopas esot bijušas aktuāli bezgalīgas. Nu, labi, bet kas ir «aktuālā bezgalība»? Kantora smadzenes vienai bija informācijas apstrādes sistēma jeb kompjūters; reāli nekāda aktuāla bezgalība tur nepastāvēja un tas, ko viņš iedomājās kā aktuālu bezgalību, bija viņa smadzeņu programmu (algoritmu) rezultāti, kad viņš uzskatīja, ka šīs (īstenībā bezgalīgi strādājošās) programmas ir pabeigtas un ka to produkti ir pieejami visi vienlaicīgi. Tā arī visa «aktuālā bezgalība». Aktuālā bezgalība nav jānoliedz, bet ir jāsaprot aktuālās bezgalības **būtība**. Un to mani līdzšinējie oponenti ne par ko nav gribējuši (tieši nav gribējuši, nevis nav varējuši) saprast. Kantors spriež par aktuālajām bezgalībām, nezinot, kas tās tādas ir un no kurienes radušās (un tāpēc pieļauj veselu lērumu kļūdu). Es piedāvāju spriest par aktuālajām bezgalībām, **zinot**, kāda ir viņu būtība. Tādējādi runa šeit ir ne tik daudz par formālām loģiskām domāšanas kļūdām, cik par **pamatpieņēmumu** (jeb postulātu). Lai saprastu, ko es runāju, **ir jāizdara** šis pamatpieņēmums.

.667. Ir uzbūvēti tikai tie otrās rindas locekļi, kuri atrodami jau uzbūvētajā pirmās rindas daļā (otrā rinda tiek būvēta no pirmās). Abas rindas var bezgalīgi turpināt, bet atbilstību nodibināt nevar.

.668. Skaidrs, ka Kantors, kad viņš nodibina atbilstību starp visiem naturālajiem skaitļiem un pārskaitļiem, izmanto priekšstatu par neatkarīgu ģenerāciju. Viņš, tiesa gan, vispār nedomā, ka kopas tiktu kaut kādā veidā ģenerētas, tomēr, arī izmantojot aktuālo bezgalību, viņš faktiski uzskata kopas par neatkarīgām vienu no otras. (Un, kad mums intuīcija mazliet pretojas šādai Kantora pieejai, tad tur runā tieši priekšstats par savstarpēji atkarīgām kopām).

.669. Tagad izdarīsim to pašu, tikai pārskaitļu kopas vietā paņemsim «visu attēlojumu kopu» Y^X .

.670. Kantora teorēmas pierādījums pie atkarīgas kopu ģenerācijas pēc pirmās programmas (A) trešā soļa izskatās šādi:

.671.

Programma A X	Programma B Y^X
0	0-0 1-0 2-0 ...
1	0-0 1-0 2-1
2	0-0 1-1 2-0
...	0-0 1-1 2-1
	0-1 1-0 2-0
	0-1 1-0 2-1
	0-1 1-1 2-0
	0-1 1-1 2-1
	...

Diagonālais process ir pabeigts (novests līdz pēdējam radītajam kopas X elementam)

.672. Ir uzbūvēti visi jau radīto kopas X elementu attēlojumi (otrā kopa tiek veidota no pirmās). Diagonālais process ir novests līdz galam, patiešām var izveidot tādu attēlojumu, kurš neatbilst nevienam no kopas X elementiem. Kantora pierādījums ir pareizs, bet tiek izmantots priekšstats par atkarīgām kopām.

.673. Kantora teorēmas pierādījums pie neatkarīgas kopu ģenerācijas pēc abu programmu (A un B) astotā soļa:

.674.

Programma A X	Programma B Y^X
0	0-0 1-0 2-0 ...
1	0-0 1-0 2-1
2	0-0 1-1 2-0
3	0-0 1-1 2-1
4	0-1 1-0 2-0
5	0-1 1-0 2-1
6	0-1 1-1 2-0
7	0-1 1-1 2-1
...	...

Diagonālais process nav pabeigts (nav novests līdz pēdējam kopas X elementam), bet pa horizontāli elementiem ir jau izsmelti.

.675. Uzbūvēti tikai pirmo trīs kopas X elementu attēlojumi (kopas tiek būvētas neatkarīgi, uzturot atbilstību). Attēlojumu, kurš atšķirtos no visiem sanumurētajiem, nav iespējams izveidot (to būtu iespējams izveidot tikai tad, ja kopā Y^X pa horizontāli būtu 8 stabiņi). Meklētā pretruna nav dabūta, pierādījums ir nepareizs.

.676. Tātad mēs redzam, ka Kantora «viena no visbrīnišķīgākajām» teorēmām ir pareiza un ir spēkā tikai tad, ja tajā izmanto priekšstatu par atkarīgām kopām.

.677. Tagad mēs jautājam: kāpēc Kantors vienā vietā izmanto vienu priekšstatu par kopām, bet otrā vietā citu? Tāda pārlešana no viena priekšstata uz otru klasiskajā loģikā tiek kvalificēta kā loģiska kļūda, kā loģikas pirmā likuma – tāpatības likuma – pārkāpums. Visā spriedumu gaitā ir jā saglabā viens un tas pats priekšstats par lietu, lietai jāpaliek tai pašai.

.678. Protams, mēs varam arī paši atbildēt uz savu jautājumu: Kantors lēkā no viena priekšstata uz otru tādēļ, ka viņš (un aiz viņa visa tradicionālā matemātika) gluži vienkārši neizšķir šīs divas lietas; viņu domāšana nav tik detalizēta, nav tik precīza, viņi apmierinās ar miglainu priekšstatu, un tad viss izskatās tā, kā viņi to redz.

.679. Bet mēs šo atšķirību saskatām, un tāpēc «visbrīnišķīgāko» Kantora teorēmu mēs par pierādītu atzīt nevaram.

.680. Tas ir, mēs, protams, varam atzīt, ka kopa Y^X ir lielāka par kopu X , bet tādā gadījumā arī visu naturālo skaitļu ir divreiz vairāk nekā pārskaitļu. Tad mēs esam konsekventi turējušies pie atkarīgo kopu principa.

.681. Vai arī, ja pārskaitļu ir tikpat daudz, kā visu naturālo skaitļu, tad atbilstību starp X un Y^X nodibināt VAR, atšķirīgais attēlojums NAV izveidots, jo diagonālais process NAV izpildīts, pretruna NAV dabūta, un Kantors neko NAV pierādījis. Tad mēs esam konsekventi turējušies pie neatkarīgo kopu principa.

§73. Vai 2 ir lielāks par 5?

.682. Nepastāv no elementu daudzuma viedokļa nekāda principiāla atšķirība starp kopām XY un Y^X (no kurām pēc tradicionālās matemātikas domām pirmā ir ar «skaitāmu», bet otrā ar «kontinuumu» apjomu). Tiesa, elementu kopā Y^X vienmēr būs vairāk nekā kopā XY , bet, ja tā arī ir meklētā principiālā atšķirība starp kopām XY un Y^X , tad tā pastāv jau starp kopām X un XY .

.683. Tabulā {.684} ir attēlotas algoritmu X , XY un Y^X uzģenerētās kopas pēc ceturtā viņu izpildīšanas soļa pie atkarīgās ģenerācijas:

.684.

X	Y	XY	Y^X
0	0	0-0	0-0 1-0 2-0 3-0
1	1	0-1	0-0 1-0 2-0 3-1
2		1-0	0-0 1-0 2-1 3-0
3		1-1	0-0 1-0 2-1 3-1
		2-0	0-0 1-1 2-0 3-0
		2-1	0-0 1-1 2-0 3-1
		3-0	0-0 1-1 2-1 3-0
		3-1	0-0 1-1 2-1 3-1
			0-1 1-0 2-0 3-0
			0-1 1-0 2-0 3-1
			0-1 1-0 2-1 3-0
			0-1 1-0 2-1 3-1
			0-1 1-1 2-0 3-0
			0-1 1-1 2-0 3-1
			0-1 1-1 2-1 3-0
			0-1 1-1 2-1 3-1

Elementu skaits = 4   Elementu skaits = 8   Elementu skaits = 16

.685. Pie atkarīgās ģenerācijas kopas X atbilstību nevar nodibināt nedz ar kopu XY , nedz ar kopu Y^X . Turpretī pie neatkarīgas ģenerācijas var nodibināt ar abām. Tāda ir aina, ja mēs izvērtējam situāciju no kopu elementu daudzuma viedokļa un no atbilstības nodibināšanas iespēju viedokļa.

.686. Paliel vēl viens jautājums: kāpēc Kantors (un aiz viņa visa tradicionālā matemātika) tomēr nonāk pie atšķirīgiem secinājumiem par kopām XY un Y^X ? Skaidrs, ka pamatā ir neprecīza domāšana, bet tomēr, kāpēc pie šī domāšanas veida viņi dabū atšķirību starp abām kopām? Citiem vārdiem sakot, kāpēc (pie viņu domāšanas veida) kopā Y^X var izvest diagonālo procesu, bet kopā XY nevar?

.687. Atbilde ir ļoti vienkārša: tāpēc, ka kopā Y^X katrā tās elementā elementu skaits aug, bet kopā XY paliel nemainīgs. Ja pēc tabulā {684} attēlotās situācijas mēs izdarīsim vēl vienu ģenerējošo programmu soli, tad ailē Y^X jau būs 5 stabiņi, bet ailē XY joprojām paliks tikai viens. Turpinot šo procesu bezgalīgi, stabiņu skaits ailē Y^X arī tieksies uz bezgalību, un tieši tāpēc (ja ignorē atkarīgās un neatkarīgās ģenerācijas atšķirību) būs iespējams izvest diagonālo procesu. Bet ailē XY , kur ir tikai viens stabiņš – kāds tur var būt diagonālais process?

.688. Tātad mēs redzam, ka faktiskā iespēja izvest diagonālo procesu (un līdz ar to dabūt kopai «kontinuumu apjomu») izriet nevis no kopas pašas elementu daudzuma, bet gan no elementu daudzuma šīs kopas elementos (!).

.689. Un tradicionālā matemātika no $T\bar{A}$ (!) taisa slēdzienu, ka pašai kopai esot lielāks apjoms.

.690. Tas ir tāpat, kā, teiksim, ja mēs ņemtu divas kopas: vienu (kopu A) sastāvošu no diviem elementiem – skaitļiem π un e , kuru decimālpierakstā ir bezgalīgi daudz ciparu; un otru (kopu B), sastāvošu no pieciem skaitļiem 1, 2, 3, 4, 5. Un tad taisītu slēdzienu, ka kopā A ir vairāk elementu nekā kopā B (un 2 ir lielāks par 5) tādēļ vien, ka abos iracionālajos skaitļos ir bezgalīgi daudz zīmju.

.691. Tas ir fantastiski, bet tradicionālā matemātika savā kopu teorijā caur diagonālprocesu rīkojas tieši tā.

15. Rezultāti

§74. Graudi un pelavas

1997.12.03 15:15 trešdiena
(pēc 1 dienas, 52 minūtēm)

.692. Un tā, mēs esam izskatījuši trīs dažādas «Kantora teorēmas», divas no kurām pirmoreiz ir pierādījis pats Georgs Kantors, bet vienu – kāds nezināms (man) autors pēc viņa metodes.

.693. Neviena no šīm teorēmām nav pierādīta korekti, un nevienu no tām nav iespējams interpretēt Teorikas modelī (t.i. – reducēt uz tām lietām, kuras mēs uzskatām par primārām {300}).

.694. Šāds stāvoklis nebūt nav ar visām matemātikas teorēmām. Tieši otrādi – lielumlielais vairums matemātisko faktu VAR tikt reducēti uz primārajām lietām smadzeņu programmās, kā tas bija, piemēram, ar Hipāzija teorēmu {446}.

.695. Ja mēs šajā izklāstā vairāk skārām tieši tās vietas tradicionālajā matemātikā, kuras šādi reducēt nevar, tad tas bija darīts tikai tāpēc, lai parādītu mūsu pieņemtā modeļa nozīmi matemātikā. Ja mēs būtu skatījuši tikai matemātiskās lietas, kuras VAR interpretēt mūsu modelī, tad oponentu standartgājienis būtu vārdi: «Valdis Egle nav devis neko jaunu, viņš tikai citiem vārdiem izstāstījis to, kas visiem jau sen zināms» (daudzkārt pielietots paņēmiens agrākajās diskusijās).

.696. Tātad es atkārtāju: viss patiešām derīgais matemātikas potenciāls mūsu modelī saglabājas. Visus matemātiskos faktus, kurus cilvēki tik tiešām izmanto savā praktiskajā darbībā, VAR interpretēt mūsu modelī. Vēl vairāk: tieši tāpēc, ka pastāv atbilstība starp sekundāro matemātisko aparātu un primārajām smadzeņu programmu lietām, – un tikai tāpēc sekundārais aparāts arī var būt derīgs cilvēkiem. Sekundārais aparāts (šī «spēle ar zīmēm», šīs aksiomas, šīs teorēmas) var būt derīgas praktiskajā dzīvē TIKAI tādēļ, ka īstenībā ir derīgas tās smadzeņu programmas, kurām sekundārais aparāts atbilst.

.697. Un otrādi: līdzko sekundārais aparāts vairs neatbildīs primārajām smadzeņu programmu lietām, tā šis aparāts principiāli nekad nevarēs tikt izmantots reālajā dzīvē. Tā kopu teorijas daļa, kura balstās uz Kantora diagonālprocesu, neatbilst primārajām smadzeņu programmu lietām un tādēļ principiāli nekad netiks izmantota nekur citur, kā vien jaunu blēņu «teoriju» sacerēšanai.

.698. Izmantojot patiešām vērtīgo matemātikas daļu, cilvēki būvē tiltus, mājas, lidmašīnas, raķetes, ir aizlidojuši uz Mēnesi, aizsūtījuši automātus uz Venēru, Marsu, Saturnu... Tur strādā aritmētika, strādā matemātiskā analīze, strādā atvasinājumi, diferenciāļi, integrāļi, diferenciālvienādojumi... Bet nekur un nekad neviens inženieris nav izmantojis Kantora ordinālos, kardinālos un transfinītos skaitļus. (Un neizmantos ar).

.699. Šeit iet robeža starp zinātni un mistiku. Diferenciāli un integrāli IR zinātne. Transfinītie un kardinālie skaitļi NAV zinātne. Tie ir pasaciņas, kādas var sacerēt tūkstošiem (vajag tik prast domāt miglaini un pieļaut kļūdas pierādījumos).

.700. Tradicionālajā matemātikā šī robeža ir pazaudēta, jo matemātiķi ir pazaudējuši saiti ar primārajām lietām, redz tikai sekundārās un paļaujas uz formālu pieeju: pieņemu vienu, dabūju pretrunu – un viss *okei!*

.701. Teorikas modelis dod cilvēcei līdzekli, kā atšķirt graudus no pelavām.

§75. Nāru kopas teorija

.702. Kantora t.s. «intuitīvā kopu teorija» nonāca krīzē 1902.gadā, kad Bertrands Rasels piedāvāja tai izskatīt «visu to kopu kopu, kuras nesatur sevi kā elementu». Tas ir t.s. Rasela paradokss. Patiešām, ja šī kopa nesatur sevi kā elementu, tad tas nozīmē, ka arī viņa pieder šai kopai, tātad satur sevi kā elementu.

.703. Tā kā matemātika tajā laikā bija jau kļuvusi ļoti formāla (tai vairs nepietika vienkārši ar formālu pieeju, bet bija jau pat sācies «īstās» formalizācijas periods: ar visām tām implikācijām, kvantoriem utt.), tad šīs pretrunas atklāšana radīja lielu efektu.

.704. Teorikas modelī Rasela paradokss nekādu efektu neizsauktu. Ko nozīmē «visu to kopu kopa, kuras nesatur sevi kā elementu»? Tas nozīmē, ka es esmu izdomājis (uzģenerējis) starp tūkstošiem vai miljoniem citu smadzeņu programmu vēl vienu, kura atlasa elementus pēc šādas pazīmes. Nu un tad? Tagad vienkārši jāskatās, kas notiks, ja es reāli laidīšu šo programmu uz izpildi. Kas notiks – tas ir atkarīgs no konkrētajiem apstākļiem, kuros tā startēs: kādas man būs iepriekš uzģenerētas kopas, ar kurām tā strādās, utt. Un viss, nekādas katastrofas te nav.

.705. Tradicionālajai matemātikai, turpretim, tas bija milzu notikums, kura atbāsis vēl tagad skan tūkstošos visdažādāko grāmatu. Tā vietā, lai beidzot ķertos pie primāro lietu izskatīšanas, matemātiķi metās pretējā virzienā – vēl dziļāk sekundārajos džungļos un vēl tālāk no lietu īstenās būtības.

.706. – Aksiomas, aksiomas, aksiomas! – viņi sauca. – Un formalizācija, formalizācija, formalizācija!

.707. Tika radīta aksiomatizēta un formalizēta kopu teorija. Aksiomas piemeklēja tā, ka tik banālas pretrunas, kā Rasela paradokss, jaunajā teorijā neizrietēja. Un tagad lepojas, ka līdz šim pretrunas šajā teorijā vispār nav atklātas, vienlaicīgi baidoties, ka kādreiz tās tomēr varētu atklāties. (Un man iepriekšējās diskusijās daudzkārt stāstīja, ka mans modelis tikai tad būšot nozīmīgs, ja es atklāšot viņu teorijā pretrunas).

.708. Tas tikai liecina, cik viņiem drausmīgi primitīva standartveida un stereotipa domāšana. Aksiomas, formalizācija, pretrunas – tradicionālās matemātikas standartarsenāls, kura ietvaros viņi visu mūžu grozās un no kuriem nekādi nespēj izrauties, lai paskatītos uz lietām globāli, fundamentāli no cita viedokļa.

.709. Es nemaz netaisos meklēt kaut kādas pretrunas kaut kādās aksiomātiskās teorijās. Mani tās vispār neinteresē (ne aksiomas, ne pretrunas).

.710. Augstāk mēs paraudzījāmie uz matemātiķu no fundamentāli cita viedokļa, atmetot tradicionālos modeļus un pieņemot, ka matemātiķu ir radījušas cilvēka smadzenes kā bioloģisks kompjūters. No šā viedokļa skatoties, mēs globāli novērtējām aksiomātiskās metodes būtību un nozīmi {383}, un redzējām, ka aksiomātiskās metodes loma tradicionālajā matemātikā ir pārspīlēta.

.711. Aksiomātiskā metode principiāli nevar dot nekādas jaunas, derīgas zināšanas. Viens no diviem: vai nu aksiomātiskā teorija ATbilst kaut kādām smadzeņu programmām (un tad tā ir praktiski izmantojama reālajā dzīvē), vai arī tā NEatbilst nekādām smadzeņu programmām (un tad tā nav nekur izmantojama praktiskajā dzīvē, bet ir tikai «prāta rotaļa»).

.712. Ne vienā, ne otrā gadījumā aksiomātiskā teorija mūs nevar interesēt. Pirmajā gadījumā mēs dodam priekšroku smadzeņu programmām un pētām labāk pašas šīs programmas bez kādas aksiomu starpniecības, bet otrajā gadījumā aksiomātiskā teorija ir tikpat daudz vērtā, kā vecmammiņas pasaciņas, kuras tā vakarā pirms gulētiešanas stāsta mazbērniem. (Tās var pētīt kā kaut kādu folkloras vai kultūras fenomenu, bet nevar uztvert kā zinātnisku koncepciju).

.713. Tāpēc arī aksiomatizētas kopu teorijas (tādas, kā ZF vai ZFC) mēs šeit neaplūkosim. Vai nu mazums ko var sacerēt cilvēka auglīgais prāts? Dažus gadsimtus atpakaļ, lūk, rakstīja neskaitāmus traktātus par to, cik eņģeļu var novietoties uz adatas asā gala. Mēs varētu paņemt kādā arhīvā šos sacerējumus, nopūst putekļus un aksiomatizēt šo teoriju. Tad no tām aksiomām varbūt izrietētu, ka uz

parastās šujamadas var novietoties $\aleph_0$ eņģeļu, uz spraužamadas $\aleph_1$, bet uz Zingera šujmašīnas adatas gala veseli $\aleph_2$ eņģeļi.

.714. Vai arī varētu, teiksim, aksiomatizēt «Visu nāru kopas» teoriju. Mēs varētu ar $\aleph_0$ apzīmēt parastās upju nāras gurnu apjomu, ar $\aleph_1$ – jūras nāru gurnu apjomu, tad aktuālo problēmu sarakstā ar pirmo numuru ierakstīt problēmu, vai eksistē kaut kāds nāru gurnu apjoms starp $\aleph_0$ un $\aleph_1$, un pēc gadus četrdesmit ilgām pārdomām secināt, ka tas ir atkarīgs no sākotnējā pieņēmuma.

.715. Ar vārdu sakot, iespēju šeit ir daudz, bet mēs necentīsimies tās izmantot.

§76. Daudzbalsīgs murgojums gadsimta garumā

.716. Tomēr, lai arī tāds lasītājs, kurš agrāk nav bijis sevišķi cieši saistīts ar matemātiku, varētu labāk izprast, cik nozīmīgas ir izmaiņas tradicionālajā matemātikā, ko ienes mūsu Teorikas modeļa pieņemšana, palasīsim mazliet grāmatu⁵³, kuru sarakstījis Kārlis Podnieks, viens no šīs diskusijas pamatadresātiem.

.717. Grāmatā {LEONI} mēs jau iztīrījām šī viņa sacerējuma pirmo nodaļu («Par matemātikas dabu»)⁵⁴ un redzējām, ka pēc Podnieka domām matemātika pētot vienīgi aksiomātiskas teorijas, kamēr mēs redzam matemātikas īsteno priekšmetu noteiktos smadzeņu algoritmos (tādos, piemēram, kā skaitļus ģenerējošās programmās N1, R1 u.c. iebūvētie, kā tie algoritmi kuri nodibina atbilstību starp kopām, izved diagonālo procesu vai atlasa «visas tās kopas, kuras nesatur sevi kā elementu»).

.718. Tagad palasīsim (tulkojumā no krievu valodas) Podnieka otro nodaļu, kura veltīta kopu teorijai. Lasītāj, necentieties saprast itin visus autora apgalvojumus – par formalizāciju utt. Tam visam vienai nav nekādas nozīmes, jo mēs jau izskatījām visu šo lietu pamatus trīs Kantora un vienā Dedekinda teorēmā, un redzējām, ka šie pamati ir aplami. (Nu kādu gan teoriju var uzbūvēt uz tādiem pamatiem!?).

.719. Pievērsiet uzmanību tikai tam, cik daudzi cilvēki, cik ilgā laikā un ar cik nopietnām sejmām ir darbojušies šajā laukā, kur viss balstās uz secinājumu, ka kopa $\{\pi, e\}$ ir lielāka par kopu $\{1,2,3,4,5\}$, jo skaitļa π pieraksts ir garāks – vai uz tam līdzvērtīgiem secinājumiem.

.720. Kad jūs būsiat pienācīgi novērtējuši visas šīs ilggadīgās pūles, tad varēsiet arī labāk izprast, cik briesmīgs satricinājums tradicionālajai matemātikai būtu Teorikas modeļa pieņemšana un no kurienes rodas tā dzelžainā pretestība, kuru šis modelis sastop no profesionālajiem matemātiķiem.

§77. Podnieka otrā nodaļa

.721. «...Priekšstats par taisnes nogriežņiem kā par punktu kopām parādījās pašā «tūrās» matemātikas attīstības sākumā – VI gs.p.m.ē. Dabiski, tolaik runa varēja būt tikai par pozitīvu izmēru punktiem un par galīgu to skaitu katrā nogrieznī. Ja vēl pie tam uzskatīt, ka visi punkti ir vienādi, tad viegli izdarīt secinājumu, ka jebkuru divu nogriežņu attiecība izsakāma ar racionālu skaitli. Tāda intuīcija jau bija paspējusi diezgan stipri iesakņoties, kad tika atklāta nesamērojamu nogriežņu eksistence (pirmām kārtām kvadrāta diagonāles un tā malas nesamērojamība). Ar šo atklājumu ir saistīta pirmā matemātikas pamatu krīze: diskrētā ģeometriskā intuīcija bija cietusi krahu. Izeja no krīzes tika atrasta V gs.p.m.ē. – no priekšstata par taisnes nogriezni kā punktu kopu nācās atteikties. Tā vietā nogriežņi iedomājās kā nepārtrauktu vidi, kurā var atzīmēt atsevišķus punktus, var noteikt divu nogriežņu attiecību utt. Šī jaunā intuīcija saglabājās praktiski bez izmaiņām līdz XIX gs. 70-tajiem gadiem (..).

.722. 1873.gada rudenī iestājās izšķirošais lūzums: 29.septembrī⁵⁵ Kantors raksta vēstulē R. Dedekindam, ka var nodibināt savstarpēji viennozīmīgu atbilstību starp racionālajiem un naturālajiem skaitļiem (..). Tajā pašā vēstulē Kantors jautā: vai neizdosies arī visus reālos skaitļus sanumurēt ar naturālajiem skaitļiem?

.723. Tā bija vesela revolūcija priekšstats par matemātisko kontinuumu! G. Kantors jau uzskata skaitļu taisni par punktu kopu – nevis vienkārši vidi, kur var atzīmēt atsevišķus punktus, bet vidi, kura sastāv no punktiem, kur cita nekā nav! (..).

.724. Atbildes vēstulē R. Dedekinds parādīja, kā var sanumurēt ar naturālajiem skaitļiem visus algebriskos skaitļus. Bet sanumurēt visus reālos skaitļus viņam neizdevās...

⁵³ Подниекс К.М. «Вокруг теоремы Геделя». Зинатне, Рига, 1992.

⁵⁴ Latvīsko variantu skat. {L-MUIGB}.

⁵⁵ K. Podnieks izmantojis kļūdainu avotu; pareizais datums ir 29.novembrī: kāds ir sajaucis XI ar IX.

.725. Protams, tā nebija nejaušība, jo savā nākošajā vēstulē R. Dedekindam (1873.g. 7.decembrī) G. Kantors parāda, ka savstarpēji viennozīmīga atbilstība starp naturālajiem un reālajiem skaitļiem nav iespējama (...). Tā bija vēl viena revolūcija – priekšstats par matemātisko bezgalību. Izrādās, līdzās bezgalīgajai naturālo skaitļu kopai pastāv «vēl bezgalīgāka» reālo skaitļu kopa, t.i. pastāv vismaz DIVU tipu bezgalības. Kantora teorēma dod arī pārsteidzoši vienkāršu transcendentu skaitļu eksistences pierādījumu (un vienlaicīgi pierāda, ka transcendentu skaitļu ir «daudz vairāk» nekā algebrisko (...)). Tiesa, konkrētus transcendentus skaitļus uzbūvēja jau 1844.g. Ž. Luivils, bet 1873.g. Š. Ermits pierādīja, ka transcendentus ir skaitlis e .

.726. Atklājis divu bezgalības tipu eksistenci, G. Kantors gāja tālāk: vēstulē R. Dedekindam 1874.g. 5.janvārī viņš raksta par saviem mēģinājumiem salīdzināt dažādu dimensiju kontinuumus. Piemēram, kur ir vairāk punktu: kvadrāta iekšienē vai taisnes nogrieznī? Liktos, ka, jo vairāk dimensiju, jo vairāk jābūt punktu. G. Kantors arī noticēja tam un vairāk nekā 3 gadus pūlējās pierādīt. Tikai pēc tam viņš beidzot nolēma pamēģināt pierādīt pretējo (neticamo!) – ka kvadrātā ir tikpat daudz punktu kā nogrieznī. Un tas viņam uzreiz izdevās, par ko viņš paziņoja R. Dedekindam 1877.g. 20.jūnijā. G. Kantora konstrukciju viegli izskaidrot katram skolniekam. Kvadrāta $[0,1] \times [0,1]$ attēlojums nogrieznī $[0,1]$ tiek uzdots ar koordināšu decimālā pieraksta palīdzību:

.727.

$$\begin{aligned}(x,y) &\rightarrow z, \\ x &= 0,abcd\dots, \\ y &= 0,ABCD\dots, \\ z &= 0,aAbBcCdD\dots\end{aligned}$$

.728. (...) Tajā pašā laikā, 1877.g., G. Kantors nonāca pie kontinuumu problēmas: pastrādājis ar visdažādākajām punktu kopām (taisnē, plaknē, telpā), viņš atrada tikai divus bezgalīgu kopu tipus:

.729. – skaitāmās kopas (to elementus var sanumurēt ar naturālajiem skaitļiem),

.730. – kopas, kuras ekvivalentas visam kontinuumam (piemēram, taisnes nogrieznim).

.731. Nekādas «starpapjoma» kopas (kuras saturētu vairāk elementu nekā naturālie skaitļi, bet mazāk nekā kontinuumus) netika atrastas (...). Tāpēc G. Kantors pieņēma, ka tādas kopas vispār nepastāv. Šo minējumu pieņemts saukt par kontinuumu hipotēzi: ikviena bezgalīga punktu kopa taisnē ir vai nu skaitāma, vai arī ekvivalenta visam kontinuumam.

.732. Daudzus gadus G. Kantors izlietoja, mēģinādams pierādīt šo hipotēzi. Kontinuumu problēma ir viena no visskaistākajām problēmām visā matemātikā (tās būtību taču viegli izskaidrot katram skolniekam). Atrisināt to neizdevās nedz G. Kantoram, nedz daudzajiem viņa sekotājiem (...). Kantora jēdzienā par brīvu bezgalīgu kopu ir novesti līdz loģiskajam galam matemātiskās domāšanas principi, kas raksturīgi visam iepriekšējam periodam (...).

.733. Tajā nozīmē, kā to saprata G. Kantors, kontinuumu problēma nav atrisināta līdz šim laikam.

.734. Strādājot pie kontinuumu hipotēzes pierādījuma, G. Kantors radīja kārtībskaitļu (vai – kā šodien pieņemts sacīt – ordinālu teoriju). Kārtībskaitļi ir naturālo skaitļu vispārinājums. Ja naturālos skaitļus izmanto galīgu kopu elementu skaitīšanai, tad kārtībskaitļus – jebkuru kopu (tajā skaitā bezgalīgu) elementu skaitīšanai (...).

.735. Noderīga ir sekojoša definīcija: ordināls α saucas par kardinālu, ja α nevar savstarpēji viennozīmīgi attēlot nekādā ordinālā $\beta < \alpha$. Tieši kardinālus ir dabīgi izmantot bezgalīgu kopu elementu daudzuma mērīšanai. Viegli redzēt, ka visi naturālie skaitļi ir kardināli, bet ω – vismazākais bezgalīgais kardināls. Bet tālāk – aiz ω – vai eksistē vēl kardināli? (...) Var pierādīt, ka aiz katra kardināla k eksistē kardināls $l > k$, t.i. kardināls, kuru nevar savstarpēji viennozīmīgi attēlot uz k (tā ir F. Hartogsa teorēma, pierādīta 1915.g.) (...).

.736. Tādējādi kardinālu secība izrādās neierobežota. Bezgalīgo kardinālu apzīmēšanai ir pieņemts izmantot ebreju alfabēta pirmo burtu $\aleph$ (alef) ar indeksiem. Tā $\aleph_0$ apzīmē ω , t.i. pirmo bezgalīgo kardinālu (skaitāmais apjoms). Tālāk nāk $\aleph_1$ – pirmais neskaitāmais apjoms, $\aleph_2$ – otrs neskaitāmais apjoms utt. Bet aiz visiem $\aleph_n$ (n – naturālie skaitļi) seko jauns kardināls – $\aleph_\omega$ (...).

.737. Tāds ir G. Kantora radītais aparāts bezgalīgu kopu «apjoma» (elementu daudzuma) mērīšanai. Tiesa, alefī der tikai to kopu apjoma mērīšanai, kuras var pilnīgi sakārtot (...).

.738. Kontinuumu hipotēze apgalvo, ka jebkura bezgalīga reālo skaitļu kopa ir vai nu skaitāma (tai ir apjoms $\aleph_0$), vai arī tai ir kontinuumu apjoms (apjoms c). Tādā gadījumā alefu skalā starp $\aleph_0$ un c nekādi apjomi atrasties nevar un tāpēc $c = \aleph_1$. Tik vienkārši ir formulējama kontinuumu hipotēze G. Kantora radītajā alefu aparātā. Protams, tas varēja tikai nostiprināt G. Kantora ticību, galīgā kontinuumu problēmas atrisinājuma tuvumam...

.739. Tomēr tikai 1905.gadā J. Kenigs spēja pierādīt, ka c nav vienāds ar $\aleph_0$ (un tālāk: $c \neq \aleph_\alpha$, ja $\alpha = \omega * 2, \omega * 3, \dots, \omega * \omega, \dots$ un vispār, ja α – skaitāms robežordināls). Pēc būtības tas ir viss, kas zināms uz šo brīdi. Neviens nav spējis pierādīt ne ka $c \neq \aleph_2$, ne ka $c \neq \aleph_3$ utt.

.740. Tagad mēs zinām, ka šīs grūtības nav nejaušas. Noslēpuma atrisināšanas sākums pieder K. Gēdelim, kurš 1939.g. pierādīja, ka kontinuuma hipotēze, ja to pieņem bez pierādījuma, neizsauc jaunas pretrunas. Precīzāk, ja ar $Con(T)$ apzīmē apgalvojumu «teorija T ir nepretrunīga» (Con – consistent), tad K. Gēdeļa rezultāts izskatās tā:

$$Con(ZF) \supset Con(ZFC + \langle\langle c = \aleph_1 \rangle\rangle).$$

.741. Tādējādi, ja izvēles aksiomas un kontinuuma hipotēzes pieņemšana novestu pie pretrunas, tad pretrunu varētu atklāt jau teorijā ZF . K. Gēdelis tādējādi pierādīja arī visai šaubīgās izvēles aksiomas «drošumu»! K. Gēdeļa izmantoto ideju vispārīgā veidā bija piedāvājis jau D. Hilberts. Vadoties no tā fakta, ka, neskatoties uz visām viltībām, nevienam neizdodas uzbūvēt punktu kopu ar apjomu starp $\aleph_0$ un $\aleph_1$, D. Hilberts lika priekšā pamēģināt pierādīt, ka tādas kopas arī nemaz nevar uzbūvēt (varbūt tās «eksistē», bet tās nevar uzbūvēt). Pagāja gadi, un tikai 1939.g. K. Gēdelis spēja realizēt šo ideju.

.742. K. Gēdelis definē kopu virkni $\{L_\alpha | \alpha \in On\}$ (mūsu izklāsts seko K. Devlinas grāmatai⁵⁶ [1977]): (...). Par cik kopu teorijas valodā eksistē tikai skaitāms daudzums formulu, tad funkciju $Def(m)$ var definēt absolūti korekti (vienu no variantiem skat. T. Jeha grāmatā⁵⁷ [1973]).

.743. K. Gēdelis parādīja, ka, ja teorijai ZF pievieno kā aksiomu apgalvojumu $V=L$ («visas kopas ir konstruktīvas»), tad var pierādīt (kā teorēmas) gan izvēles aksiomu, gan (kā bija sagaidījis D. Hilberts) – kontinuuma hipotēzi ($c = \aleph_1$). Tālāk K. Gēdelis pierādīja, ka

$$Con(ZF) \supset Con(ZF + \langle\langle V=L \rangle\rangle).$$

.744. No šejienes seko, ka gan «skandalozo» izvēles aksiomu, gan kontinuuma hipotēzi var pieņemt kā aksiomas, nebaidoties iekrist pretrunā. Tiesa, kontinuuma hipotēze nevar pretendēt uz īstas aksiomas lomu – tik nabadzīgas ir sekas, ko var no tās iegūt (...).

.745. K. Gēdeļa 1939.g. iegūtais rezultāts nebija pretrunā ar (1918.g. mirušā) G. Kantora cerībām atrisināt kontinuuma problēmu. Tomēr pagāja vēl 25 gadi un amerikāņu matemātiķis Pols Koens pierādīja (1963.g.), ka šīs cerības tomēr ir bez pamata:

$$Con(ZF) \supset Con(ZFC + \langle\langle c = \aleph_2 \rangle\rangle),$$

$$Con(ZF) \supset Con(ZFC + \langle\langle c = \aleph_3 \rangle\rangle),$$

...

...

.746. un vispār

$$Con(ZF) \supset Con(ZFC + \langle\langle c = \aleph_{\alpha+1} \rangle\rangle),$$

.747. jebkuram galīgam vai skaitāmam ordinālam α . Tādējādi mēs varam, neiekrītot pretrunās, pieņemt kā aksiomu jebkuru no sekojošiem apgalvojumiem:

$$c = \aleph_1, c = \aleph_2, c = \aleph_3, \dots$$

.748. un pat (kā vienreiz pajokoja N.N. Luzins) $c = \aleph_{17}$. Apvienojot kopā K. Gēdeļa un P. Koena pierādīto, nākas konstatēt, ka ZF aksiomas, pat ja tām pievieno izvēles aksiomu, kontinuuma problēmas atrisināšanai ir nepietiekamas. Kā novērtēt šo secinājumu? (...)

.749. Un tāpat, kā rīkoties situācijā, kad kopu teorijas aksiomas ir izrādījušās nepietiekamas ļoti svarīgas problēmas atrisināšanai (...)? Strādājoša matemātiķa tipisku reakciju uz šādu situāciju parāda sekojošs N.N. Luzina izteiciens, izdarīts 1927.g. (cit. pēc L.V. Keldišas raksta⁵⁸ [1974]):

.750. «Kontinuuma apjoms, ja tikai iedomāties to kā punktu kopu, ir zināma vienota realitāte, un tai jāatrodas uz alefiskās skalas tur, kur tā ir (mans pasvītrojums – K.P.), nav nelaime, ja šīs vietas noteikšana ir apgrūtināta vai, kā piebilstu Ž. Adamars, pat neiespējama mums, ļaudīm».

.751.

⁵⁶ Devlin K.J. «The axiom of constructibility. A guide for the mathematician». Lecture Notes in Computer Science. Springer. Berlin, Heidelberg, New York, 1977. Vol.617, 96 p.

⁵⁷ Йех Т. «Теория множеств и метод форсинга». Мир, Москва, 1973. 150 с.

⁵⁸ Келдыш Л.В. «Идеи Н.Н. Лузина в дескриптивной теории множеств». «Успехи математических наук». 1974. Т.29, вып.5. С.183–196.

.752. Kopu teorijas aksiomas neļauj izlemēt, kur tieši alefiskajā skalā atrodas kontinuuma apjoms, kaut arī tās ļauj pierādīt, ka tas kaut kur uz šīs skalas atrodas. Matemātiķis-platonīķis (..), skatoties uz alefiskās skalas ģeometrisko attēlu, meklē šo vietu ar acīm! Viņš nevar iedomāties situāciju, kad punkts atrodas uz taisnes (pierādīts, ka atrodas!), bet noteikt precīzu tā atrašanās vietu nav iespējams. Tas ir normāls strādājoša matemātiķa platonisms, kurš stimulē nodarbošanos ar jebkuras sarežģītības problēmām – iepriekš taču nav zināms, ir problēma atrisinājama, vai nav.

.753. Taču, pārejot pie metodoloģisku jautājumu risināšanas, piemēram, par P. Koena rezultātu nozīmi, vairs nedrīkst ļaut vaļu platonistiskiem ieradumiem (..). Tas nozīmē pieļaut tādas ideju pasaules («kopu pasaules») eksistenci, kura nav atkarīga no matemātiķu spriedumos izmantojamajām kopu teorijas aksiomām. Tad matemātiskais platonisms pārvēršas par filozofisko platonismu. Tādi cilvēki apgalvo, ka kopu teorijas aksiomas neatspoguļo adekvāti «īsto kopu pasauli», ka ir jāmeklē «adekvātākas» aksiomas un pat – ka nekāda fiksēta aksiomu sistēma nav spējīga pilnībā pārstāvēt kopu pasauli. Tā ir dzīšanās pēc mirāžām – nekādas «īstās kopu pasaules», kas nebūtu atkarīga no aksiomām, ar kuru palīdzību tās tiek pētītas, protams, nav. Korekts P. Koena rezultātu vērtējums ir sekojošs.

.754. Un tāpat, ir pierādīta teorēma $(\exists \alpha) c = \aleph_\alpha$, bet nav iespējams noteikt konkrētu α vērtību. Šis efekts liecina par tradicionālās kopu teorijas iekšējo nepilnību (bet ne par tās neatbilstību «kopu pasaulei»). Varbūt vajag ķerties pie teorijas aksiomu pilnveidošanas. Un izrādās, ka attīstības varianti šeit var būt vairāki (..).

.755. Tādējādi abi virzieni (konstruktivitātes aksioma un determinētības aksioma) jau ir devuši bagātīgu skaistu un interesantu rezultātu krājumu. Šīs divas kopu teorijas ne ar ko nav sliktākas par tradicionālo teoriju, bet tās ir pretrunā viena ar otru. Tādējādi par tuvošanos vienīgajai «īstajai kopu pasaulei» nevar būt ne runas».

16. Nobeigums

§78. Matemātikas priekšmets

1997.12.04 21:04 ceturtdiena
(pēc 1 dienas, 5 stundām, 49 minūtēm)

.756. Nu lūk, te atkal $\{.717\}$ ir redzams viss Podnieka priekšstats par matemātikas dabu. Ir aksiomātiska kopu teorija *ZF* (no uzvārdiem «Zermelo» – Cermelo – un «Frenkel»), pieliek klāt konstruktivitātes aksiomu, dabū teoriju *ZFK*; pieliek determinētības aksiomu, dabū teoriju *ZFD* utt... Tāda veida teorijas arī esot viss, ar ko matemātika nodarbojas.

.757. Ko matemātika pētīja, kad radīja diferenciāļus un integrāļus simt un divsimt gadu pirms bija nācis Peāno ar savām pasaulē pirmajām skaitļu aksiomām, to Podnieks mums nepaskaidro, tāpat kā nepastāsta, ar ko tad nodarbojās Kantors, pirms bija nācis Cermelo ar pirmajām kopu aksiomām.

.758. Protams, Podnieka koncepcija neiztur nekādu kritiku, un metodoloģiskie jautājumi, kurus viņš ņemas risināt punktā $\{.753\}$ viņam acīm redzami nav pa spēkam.

.759. Skaidrs, ka matemātikas priekšmets pastāvēja arī pirms aksiomātisko teoriju radīšanas, un mēs varam arī atbildēt uz jautājumu, kas tas bija par priekšmetu: tās bija zināmas smadzeņu programmas un viņu potenciālie darbības rezultāti. Šis priekšmets tika faktiski pētīts, kaut gan cilvēki, nebūdami informēti par kompjūteriem un to programmām, protams, neapzinājās, ka viņi pēta tieši šādu priekšmetu (un vairums arī vēl tagad neapzinās).

.760. «Īstenā kopu pasaule», kuras eksistenci Podnieks noliedz, ir šo programmu radīto kopu pasaule. Protams, cik daudz dažādu programmu cilvēks var uzģenerēt (izdomāt), tik daudz dažādu kopu arī var pastāvēt, un šajā ziņā kaut kādas «vienīgās īstās» kopu pasaules nav.

.761. Bet aksiomas šīm kopām un to īpašībām var atbilst vai neatbilst, tā ka jautājums par aksiomu adekvātumu $\{.753\}$ ir pilnīgi likumīgs. Smadzeņu programmas ir primāras, aksiomas – sekundāras.

§79. Kontinuuma problēmas atrisinājums

.762. Podnieks mums galvenajos vilcienos izstāstīja, kā kontinuuma problēma izskatās sekundārajā teorijā *ZF*. Gadsimta garumā Kantors, Hilberts, Gēdelis, Koens un tūkstoši citu, mazāk slavenu vīru (un pat sievu) ir laužījuši galvu par šo «vienu no visskaistākajām problēmām visā

matemātikā» {.732}, un tā īsti tā arī tagad vēl nav atrisināta {.733} – nav atrisināta sekundāro lietu laukā.

.763. Bet primāro lietu laukā tā ir elementāra, un tās atrisinājumu, kā teiktu Kārlis Podnieks, «var izskaidrot katram skolniekam».

.764. Podnieks stāsta mums {.728}, ka Kantors «*pastrādājis ar visdažādākajām punktu kopām (taisnē, plaknē, telpā)*», «*atrada tikai divus bezgalīgu kopu tipus*» – skaitāmo un kontinuuma. Dabīgi, neko citu jau viņš nevarēja atrast. Punktā {.687} mēs noskaidrojām, ka diagonālā procesa izvešanas iespējamības priekšnosacījums ir tas, ka kopas elementi ir bezgalīgi. Ir divas iespējas: ja kopas elementi ir galīgi, tad Kantors dabū «skaitāmu» kopu, ja bezgalīgi, tad «kontinuumu» – un visa māksla.

.765. Ja bezgalīgas kopas elementi ir galīgi, tad kopu var uzģenerēt ar lineāru algoritmu, t.i. ar tādu algoritmu, kurš veido elementus vienu pēc otra un nemodificē jau agrāk uzģenerētos. Tāpēc tos var sanumurēt un pārliecināties, ka kopa ir «skaitāma».

.766. Ja bezgalīgas kopas elementi ir bezgalīgi, tad tādu kopu ar lineāru algoritmu uzģenerēt nevar (jo ir jātuvojas vienlaicīgi divām bezgalībām kā punkta {.521} piemērā). To var uzģenerēt tikai ar tādu algoritmu, kurš modificē agrāk uzģenerētos elementus, katrā nākošajā solī pārvēršot tos par vairākiem jauniem elementiem. (Bet vispār uzģenerēt tādas kopas nav nekāda problēma, jo attiecīgās programmas var viegli sastādīt gan smadzenēm, gan datoram).

.767. Tāpēc šādai kopai nevar atrast Atbilstības (ar naturālajiem skaitļiem) algoritmu {.486} tādā nozīmē, kādā tas bija iespējams, kad lineārs algoritms ģenerēja kopu ar galīgiem elementiem. Šeit var nodibināt atbilstību tikai tādā nozīmē, kādā tā ir redzama punkta {.674} piemērā – atbilstību uz laiku pēc katra kārtējā soļa izpildīšanas; katrā nākošajā solī katrs elements pārvērtīsies par vairākiem jauniem, un atbilstība būs jādibina par jaunu. Ja šāda veida atbilstību izslēdz no atbilstības jēdziena definīcijas, tad var teikt, ka kopām ar bezgalīgiem elementiem Atbilstības algoritms nav atrodamas.

.768. Toties tieši šīm kopām (un tikai tām) ir atrodamas Diagonālprocesa algoritms. Tātad mēs redzam, ka viena algoritma atrašanas iespējamības un otra neiespējamības nosacījums ir viens un tas pats, un proti: bezgalīgi elementi kopā.

.769. Tāpēc arī Kantors dabū divus bezgalību «tipus», un nedabū nekādu «starpapjomu» {.731}. Ar elementu daudzumu PAŠĀS kopās tam nekāda sakara nav, bet ir sakars tikai ar elementu daudzumu kopu elementos.

.770. Ja runājam par PAŠU kopu apjomu, tad nekādas starpības starp «skaitāmās» kopas un «kontinuumu» apjomiem nav, un pastāv tikai VIENS bezgalības tips.

.771. «Alefū skala» ir uzbūvēta, pamatojoties tikai uz «visbrīnīšķīgāko» teorēmu {.633}. Bet mēs jau redzējām {.681}, ka tā izmanto atkarīgo kopu jēdzienu. Ja mēs šo pašu jēdzienu pielietosim naturālo skaitļu apakškopām (kurām Kantors pielieto neatkarīgo kopu jēdzienu), tad mēs arī naturālajos skaitļos dabūsim daudzus bezgalību tipus (piemēram, pārskaitļu kopas apjoms būs lielāks nekā to skaitļu kopas apjoms, kuri dalās ar 3).

.772. Tad mēs varēsim šos bezgalīgos apjomus nosaukt par «cisfīnītajiem skaitļiem», apzīmēt ar ebreju alfabēta pēdējo burtu $\aleph$ «tav» un dabūto rindu nosaukt par «tavisko skalu».

.773. Tātad viens no diviem: vai nu mēs lietojam atkarīgo kopu jēdzienu, un tad mums ir gan «alefiskā», gan «taviskā» skala, gan «transfīnītie», gan «cisfīnītie» skaitļi, – vai arī mēs lietojam neatkarīgo kopu jēdzienu, un tad mums nav nedz vienu, nedz otru.

.774. Lūk, tik elementārs ir kontinuuma problēmas atrisinājums.

§80. Nav tiesību uz eksistenci

.775. Ar 1984.gada 4.maiju datētā dokumentā Paulis Ķikusts rakstīja {[TRANS.2547](#)} par augstāk izklāstīto koncepciju:

.776. «Tam ne tik drīz varētu būt kāds sakars ar matemātiku. Tagad es šo sakaru pilnīgi noraidu (...). Katrā ziņā, pašlaik Valda Egles “materiālistiskā matemātika” istiem matemātiķiem ir tukša skaņa ar milzīgām pretenzijām. Bet ja, piedevām, tajā nav Kantora diagonālprocesa, tad...».

.777. No Ķikusta vārdiem var secināt, ka viņš nav diez ko augstās domās par īsto matemātiķu prāta spējām. Patiešām, ja mēs atceramies, ko visu viņi nav sabrūvējuši vesela gadsimta garumā, tad sāk likties, ka Ķikustam varētu būt zināmā mērā taisnība.

.778. Ar 1984.gada 22.septembri datētā dokumentā Kārlis Podnieks rakstīja {[CANTO.1153](#)}:

.779. «*Es varētu atzīt sistēmas M eksistenci, taču neatzīstu viņas tiesības uz šo eksistenci.*».

.780. («Materiālistiskā matemātika», «sistēma M» – tie ir daži no apzīmējumiem, kādi savulaik ir tikuši lietoti mūsu aplūkojamā modeļa un no tā izrietošo seku nosaukšanai).

.781. Tātad Podnieks 1984.gadā viennozīmīgi deklarē, ka neatzīst mūsu modeļa tiesības vispār pastāvēt. Pašu pastāvēšanu (acīmredzot nelikumīgu) viņš gan varētu (ja gribētu) atzīt (bet tomēr, jādomā, negrib).

.782. Nav grūti iedomāties, kā Podniekam līdzīgi vīri velk Džordano Bruno uz sārtu... Bet tas Džordano jau patiešām arī bija vainīgs. Viņš jau bija vēl trakāks par Koperniku. Koperniks gan atzina, ka Zeme riņķojot ap Sauli, bet vismaz zvaigznes lika mierā. Bet šis Bruno taču sludināja, ka arī zvaigznes esot tādas pašas saules, ap kurām arī varot riņķot tādas pašas planētas kā Zeme... Tādām sistēmām nu gan nav nekādu tiesību uz eksistenci, vai ne, Kārli?

.783. Lasītājs var neticēt man, ka vienam Latvijas Universitātes pasniedzējam var būt tik tumsonīgi viduslaiku uzskati. Tāpēc šeit zemāk es dodu Kārļa Podnieka pašrocīga autogrāfa faksimilu. Manā rīcībā ir arī viņa rokkraksta oriģināls, kuru vajadzības gadījumā varu nodot grafologiskai ekspertīzei. Toreizējā diskusija («Kantoriāna») notika krieviski, tāpēc arī Podnieka manuskripts ir uzrakstīts krievu valodā:

.784.

a) Я не могу принять существование системы М, если, не принять, что есть проблема на это существование.

МБ

89 09 22

.785. Būtībā tas arī ir vienīgais iebildums, kuru līdz šim 17 gados Latvijas «oficiālā zinātne» ir spējusi izvirzīt pret Teorikas koncepciju. Katrs var paņemt «Kantoriānas» dokumentu krājumu – grāmatu CANTO – un pats pārlicināties, ka nekādu citu argumentu tur NAV.

§81. Kas būs soģis?

.786. Šāda noliedzoša un naidīga attieksme, protams, nav nejauša. Tā dabiski izriet no cilvēku psiholoģijas. Ļaudis ļotiniecīgā mērā savā domāšanā vadās no loģiskiem apsvērumiem. Parastais cilvēka bioloģiskā kompjūtera darbības algoritms ir tāds: «Es gribu lietu A. Tātad...» – un seko pierādījums, kurā tiek izmantota visa šim kompjūteram pieejamā loģika un visi argumenti, ko vien viņš spēj izdomāt, lai pierādītu, ka lieta A ir pareiza, taisnīga, godīga, loģiska utt. utt. utt.

.787. Vēlēšanās ir primāra, «loģisks» pierādījums – sekundārs.

.788. Tā nesenā mūsu valsts pagātnē interfrontieši vēlējās, lai skaitītos, ka Latvija nav bijusi okupēta 1940.gadā, ka viņi vai viņu vecāki te ir ienākuši kā atbrīvotāji, kā lielās brāļu tautas palīdzīgi pārstāvji utt. Viņi to vēlējās tādēļ, ka tāds uzskats nodrošināja viņiem komfortu, kamēr pretējais uzskats apdraudēja viņu intereses. Un nekādiem loģiskiem, vēsturiskiem u.c. argumentiem te nebija nekādas nozīmes. Viņi vienkārši vēlējās to, ko viņi vēlējās – un viss. Un, cenšoties to apstiprināt, tad nāca viss tas, ko mēs varējām lasīt avīzēs «Единство», «Советская Латвия» vai klausīties pārraidēs no Interfrontes kongresiem.

.789. Tieši tāpat arī, piemēram, Podnieks VĒLAS, lai Kantora kopu teorija būtu pareiza un lai Teorikas modelis būtu nepareizs. Viņš ir jaunībā mācījies šo teoriju, viņš droši vien ir rakstījis par to disertāciju (es gan nezinu viņa disertācijas tēmu), viņš ir sarakstījis par to grāmatīņu vairākos variantos, viņš ir gadiem ilgi to mācījis studentiem... Kas tad iznāk, – ka tas viss bijis blēņas? (Nu, un nerunājot jau nemaz par to, ka tādā gadījumā, šis pienācējs no malas, šis diletants, šis izlecējs Valdis Egle ir bijis gudrāks par MANI?!?!?!).

.790. Podnieks (un arī Ķikusts) NEGRIB, lai tas viss tā būtu, un tikai TĀPĒC viņi noliedza Teorikas koncepciju. Un nekādai loģikai, nekādiem argumentiem te nekādas nozīmes nebija. Vēlēšanās bija primāra, visi argumenti sekundāri.

.791. Lasītāj, neesiet slinks, paņemiet dokumentu krājumu CANTO {18} ar «Kantoriānas» diskusijas protokoliem⁵⁹ un izlasiet pats, cik daudz muļķību tik samērā mazā lappušu skaitā var sarunāt divi Latvijas Universitātes pasniedzēji, kad viņi ņemas aizstāvēt neglābjamu tēzi!

.792. Protams, arī man vēlēšanās spēlē lomu. Arī es GRIBU, lai Teorikas modelis uzvarētu – un šajā ziņā mana vēlēšanās konfliktē ar Podnieka vēlēšanos.

.793. Paveicieties ir tam, kura vēlēšanās sakrīt ar objektīvo īstenību. Toreiz, Interfrontes laikos, arī latvieši taču VĒLĒJĀS, lai pierādītos, ka Latvija ir bijusi okupēta utt. Un ir taču skaidrs, ka Latvija patiešām tika okupēta 1940.gadā, un tādējādi latviešu vēlēšanās sakrita ar objektīvo īstenību, kamēr interfrontiešu vēlēšanās nesakrita. Un galu galā mēs uzvarējām, bet interfrontiešiem nācās samierināties ar zaudējumu.

.794. Tāpat arī mana vēlēšanās sakrīt ar objektīvo īstenību. Kantora domāšana un pierādījumi patiešām IR nekorekti, un kopu teorija savā tagadējā veidā ir neglābjami lemta tādām pašām liktenim, kāds piemeklēja viduslaiku traktātus par eņģeļiem uz adatas gala. Un Podniekam, tāpat kā interfrontiešiem, būs vien jāsamierinās ar zaudējumu.

.795. Protams, tāpat kā pulkvedis Viktors Alksnis tā arī neatzina savu sakāvi un toreiz runāja, ka ir zaudēta tikai kauja, bet ne viss karš, tāpat arī Kārlis Podnieks var turpināt kaut ko runāt pretī, tā arī neatzīdams savu zaudējumu. Nepievērsiet tam uzmanību, lasītāj! Viņš mums sen vairs nav nekāds soģis. Viņa intereses un viņa vēlēšanās mums ir skaidras. Lai runā vien, paklausīsimies, ko viņš tagad spēs izdomāt.

.796. Paļaujieties tikai uz SAVU prātu, uz SAVU galvu, lasītāj. Nepaļaujieties uz «profesionālu matemātiķu» autoritāti. Viņi pārsvarā ir personas, kas ieinteresētas negatīvā slēdzienā. Ir vajadzīga ļoti liela domāšanas neatkarība un drosme, lai profesionāls matemātiķis atmetu savas visu dzīvi lietotās shēmas un stereotipus, lai paraudzītos uz lietām no fundamentāli cita viedokļa.

.797. Visi argumenti, teorēmas, pierādījumi ir Jūsu priekšā, lasītāj. Paļaujieties tikai uz SEVI un uzticieties tikai SEV. Protams, lai pašam to visu pārdomātu, ir vajadzīgs mazliet sasprindzināties. Bet vairāk arī neko nevajag. Tur nav vajadzīga nekāda speciālā matemātiskā izglītība vai kas tamlīdzīgs. Katrs cilvēks ar vidējo izglītību (nerunājot jau nemaz par augstāko jebkurā specialitātē) var pats to visu pārdomāt un saskaftīt. Vajag tikai nebūt slinkam.

.798. Es gribētu, lai visi Latvijas izglītotie un patstāvīgi domāt spējīgie ļaudis paši novērtētu ja ne Teorikas modeļa pareizību (kaut gan labāk arī to), tad vismaz šī modeļa un vispār šīs lietas potenciālo nozīmīgumu priekš PASAULES zinātnes. Tagad tūkstošos grāmatu simtiem pasaules valodās ir ierakstīts, ka reālo skaitļu esot vairāk kā racionālo. Tas viss būtu jāsvītro ārā un jāraksta iekšā pavisam kas cits. Tūkstošos grāmatu ģirb Kantora vārds. Tur būtu jāraksta... kā vārds?

.799. Es gribētu, lai tas būtu Latvijas vārds. Ja (kad) mani aicinās uz zinātniskām konferencēm un tamlīdzīgiem pasākumiem, kuri tradicionāli ir «zinātniskās darbības» sastāvdaļa, es turp nebraukšu. Jaunībā es nerakstīju disertācijas, kā visi četri šīs diskusijas pamatadresāti, un negribu dzīties pēc zinātniskiem grādiem un citiem grabuļiem arī tagad. Es labprāt atdotu visu slavu un visus labumus Latvijai, pretī prasot tikai vienu: dod man, Latvija, iespēju mierīgi dzīvot un rakstīt tālāk savas grāmatas!

§82. Labosim pagātnes riebiņās pēdas?

.800. Ar to es arī pagaidām beigšu mūsu mazo ekskursiju matemātikas zinātnes virzienā. Mūsu modeļa nodarītie postījumi šajā laukā jau tā ir drausmīgi. Drupās sagrauta guļ tradicionālā kopu teorija, ir sašķobīti tradicionālie priekšstati par skaitļiem, par telpu, par aksiomām, par formalizāciju... Viss, viss, izskatās pavisam savādāk – ja tikai mēs pieņemam Teorikas modeli.

.801. Katrā ziņā neviens nevar pamatoti apgalvot, ka Valda Egles koncepcija tikai citiem vārdiem atkārtoti visiem jau sen zināmas lietas vai arī dublē kādu no tagadējā matemātikā pastāvošajiem novirzieniem. Tieši otrādi, Teorikas modeļa pieņemšana matemātikā nozīmētu fundamentālu apvērsumu – laikam gan pašu fundamentālāko, kāds vien tās vēsturē ir bijis.

.802. Lai cik dziļi matemātiķu satricināja tādas lietas, kā Hipāzija atklātie iracionālie lielumi vai leģendārais Rasela paradokss, tie tomēr neskāra visus matemātikas pamatus, visu matemātikas būtību tik dziļi, tik fundamentāli, kā to izdarītu Teorikas modeļa ieviešana matemātikā.

.803. Tāpēc, mani kungi, šīs diskusijas sākumadresāti, doktor Balodi, doktor Ķikut, doktor Podnieks un doktor Ķikust, – saprotiet, ka likme šajā spēlē ir ļoti, ļoti augsta. Es uzliku jums četriem personisku atbildību par Latvijas godu šajā lietā. No jūsu turpmākās rīcības būs atkarīgs, vai Latvija

⁵⁹ Vekordijā šie protokoli atrodas sējumos {[R-CANTO](#)} un {[R-CANTO2](#)}.

gadījumā nepalaidīs garām tai kaut ko ļoti ļoti nozīmīgu, ja šī koncepcija atkal – tāpat kā 1980.gados – tiks nokauta, aprakta un «zeme līdzena virsū nomīta».

.804. **Doktor Balodi**, Jūs esat Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta direktors (un pat, ja tajā brīdī, kad Jūs saņemsiet šo papīru, Jūs vairs tas arī nebūtu, tad atbildība tiks uzlikta jaunajam direktoram arī, bet no Jums vienalga tā netiks noņemta). Vai tas slavenais latviešu profesors Kārlis Balodis, kura vārds ir citēti šīs burtnīcas epigrāfā, nav Jums kāds radagabals?

.805. Lai nu kā, bet viņa vārds ir ļoti dziļi un pareizi. «Cilvēki, GAN SPĒJ, BET LABPRĀT NEGRIB DOMĀT!..». Es zinu, ka arī Jūs labprāt negribētu domāt. Bet šoreiz tomēr nāksies padomāt – es Jūs piespiedīšu. Lūdzu, uzrakstiet šai diskusijai «Revisere» savu slēdzienu par visu augstāk izklāstīto, un kā vadmotīvu savā dokumentā ierakstiet atbildi uz galveno jautājumu: «Vai Latvijas valstij un Latvijas sabiedrībai ir jāsekmē un jāatbalsta Teorikas koncepcijas ieviešana un tālāka attīstīšana?».

.806. **Jāni Ķikut!** Tu tagad esi III direktora vietnieks. Arī Tu labprāt negribētu domāt, – bet arī Tevi es piespiedīšu. Lūdzu, arī Tu uzraksti – savā vārdā – tādu pašu papīru kā Baloža kungs un atbildi uz to pašu galveno jautājumu.

.807. **Kārli Podniek un Pauli Ķikust!** Jūs bijāt divi galvenie starp tiem, kuri 1980.gados iemina dubļos un noslīcināja purvā manu koncepciju. Savu viedokli jūs jau esat izteikuši, un es to augstāk citēju. Taču tagad es jūs abus konfrontēju ar Latvijas ļaudīm.

.808. Daudzi latvieši ir patrioti, viņi priecājas, ja kāds latvietis kļūst, teiksim, par pasaules čempionu motokrosā vai kamaniņu sportā. Viņi priecātos arī, ja izrādītos, ka viens latvietis ir matemātikā redzējis tālāk par veselu baru vāciešu. Viņiem nav žēl Kantora kopu teorijas, Dedekinda kontinuuma un Gausa skaitļu. Tas viss «aiziet pa gaisu» no viena latvieša teorijas? Nu jauki, vienkārši lieliski! – tā viņi domās.

.809. Kārli Podniek un Pauli Ķikust, es neprasu, lai jūs atbildētu man. Bet atbildiet VIŅIEM – šiem Latvijas cilvēkiem: KĀPĒC nedrīkst skatīties uz lietām tā, kā skatos es? KĀPĒC mana teorija ir tikai «tukša skaņa» un KĀPĒC tai «nav tiesību uz eksistenci»? Kas tieši nav pareizi manos spriedumos un secinājumos? Lūdzu, esiet tik laipni un izskaidrojiet to Latvijas ļaudīm.

.810. Vai arī, protams, jūs varat publiski atsaukt savus vārdus, ja atzīstat to par vajadzīgu. Tas, ko jūs rakstījāt un darījāt «Kantoriānā», nesaturēja NEVIENU iebildumu pret Teorikas koncepciju, bet bija visparastākā demagoģija. Par to es jūs literāri sodīju, – un to nenožēloju. Alga, kuru jūs saņēmāt, bija godam nopelnīta, jo jūsu nodarītais ļaunums gan Latvijas zinātnei, gan man personīgi ir ļoti liels. Taču nākotne var būt savādāka. Varbūt «labosim pagātnes riebīgās pēdas, laime nāks atpakaļ, priecīgs būs vaigs»⁶⁰?

.811. Bet, kamēr jūs visi četri domājat pie savām atbildēm, mēs, pārējie, izdarīsim tādu pašu ekskursiju psiholoģijas virzienā, kādu tikko kā veicām matemātikas jomā⁶¹.

⁶⁰ Grāmatas REVIS epigrāfā bija rindas no Eduarda Veidenbauma dzejoļa «Nost reiz metīšu skumību tumšo».

⁶¹ Līdz šai vietai grāmatas REVIS teksts bija ievietots krājumā LASE2; tālākais bija tikai pašā REVIS.

4. Grāmatas REVIS turpinājums pēc burtnīcas MODEL

Vēstule darba grupu centrālpersonām

§83. Centrālpersonas

1997.12.19 18:41 piektdiena
(pēc 14 dienām, 21 stundas, 37 minūtēm)

.812. Kā jau bija teikts {.26}, diskusijas «Revisere» rīkošanas plāns paredz organizēt četras darba grupas. Katrā darba grupā vienai personai jābūt centrālajai, kura iesaista diskusijā pēc viņas domām piemērotus cilvēkus, pirmā saņem no manis diskusijas jaunākos materiālus un organizē savas grupas dalībnieku iepazīšanos ar tiem, bet pēc tam kārtā atsauksmju nogādāšanu atpakaļ.

.813. Būt attiecīgajās darba grupās par centrālpersonām tiek aicināti pirmām kārtām:

.814. – matemātiķu grupā LU Matemātikas un informātikas institūta direktora vietnieks, Latvijas Interneta tīkla (Latnet) direktors Jānis Ķikuts;

.815. – psihologu grupā ārsts psihiatrs Ilmārs Mičulis⁶²;

.816. – filosofu grupā Latvijas Kultūras akadēmijas rektors Pēteris Laķis;

.817. – «Latvijas Vēstneša» grupā informācijas redaktore Rūta Jaksona⁶³.

.818. Ja kāds no viņiem atteiksies, tad tiks meklētas citas centrālpersonas.

.819. Šis dokuments ir adresēts darba grupu centrālpersonām un izklāsta diskusijas tuvākās daļas plānu un dažus momentus, kurus vajadzētu ievērot darba grupās.

.820. Darba grupas iedalās trīs ārējās – matemātiķu, psihologu un filosofu – grupās (ar kurām man ir vājāki kontakti) un vienā iekšējā – «LV» grupā (ar kuru kontakti ir ciešāki).

.821. Diskusija «Revisere» formāli iesākās 1997.gada 10.oktobrī, kad es pieņēmu lēmumu par tās organizēšanu un uzrakstīju tās pirmo dokumentu {.1}.

.822. Reāli diskusija sākas ar 1998.gada 1.janvāri; pēc šī datuma aicinātās ārējo darba grupu centrālpersonas saņems diskusijas pirmos materiālus un uzaicinājumu būt par centrālpersonām savās grupās. (Iespējams, ka tieši ar 1.janvāri startēs tikai matemātiķu grupa, bet pārējās nedaudz vēlāk).

§84. Sākotnējie diskusijas materiāli

.823. Pirmie diskusijas materiāli satur grāmatas REVIS sākumdaļu līdz punktam {.1060} (latviski) un 10 «vecās» grāmatas (krieviski) – visas, kuras man izdevās izlaist 1997.gadā.

.824. Visām darba grupām tiek piegādātas grāmatas REVIS un LEON1 kā «svaigākās» (jaunākās), un tās ir galvenais apspriešanas priekšmets.

.825. Pārējās 9 grāmatas tiek sadalītas starp ārējām darba grupām (katrai pa 3 grāmatām), un tām ir vairāk ilustratīvs raksturs (lai būtu iespējams iegūt plašāku priekšstatu par Mediotēku). Tās pa grupām sadalās sekojoši.

.826. Matemātiķu grupai tiek dotas grāmatas:

NATUR – «О природе чисел»

TRANS – «Для денег диссертации печатать?»

CANTO – «Канториана»

.827. Psihologu grupai tiek dotas grāmatas:

ROAD – «Путь Материи»

FOURT – «Куда-то мчится загнанный мой конь»

SUHOV – «Суховиана»

.828. Filosofu grupai tiek dotas grāmatas:

VIEWS – «Иль вольно медитации писать?»

⁶² Kāds man pazīstams psihiatrs, kurš solīja savest mani kontaktos ar Medicīnas universitātes Psihiatrijas katedru.

⁶³ Kāda Redakcijas darbiniece, ar kuru es tolaik strādāju kopā un kura interesējās par manām grāmatām.

RULES
PRACT

– «Законы пути»

– «Семьдесят миль по Большой дороге»

.829. Ja diskutanti izrādīs interesi, vēlāk varēs starp grupām organizēt apmaiņu ar šīm fakultatīvajām grāmatām.

§85. Diskusijas pirmais posms

.830. Kā tas redzams no punkta {.804} un tālākajiem, diskusijas pirmajā posmā tikai matemātiķu grupas «obligātie» dalībnieki tiek lūgti izteikties par publicētajiem materiāliem. Pārējo grupu dalībniekiem pagaidām vēlams ieņemt nogaidošu pozīciju, būt tikai lietas kursā, iepazīties ar materiāliem, sekot diskusijas gaitai un pakāpeniski formēt savu viedokli.

.831. Kā tas noprotams no punkta {.13}, matemātiķiem tiek dots orientējoši pusgads laika savu atbilžu sagatavošanai (tātad līdz 1998.gada 1.jūlijam). Tikmēr es uzrakstīšu REVIS grāmatas sākotnējo psiholoģijai veltīto daļu, tad materiāli ar šīm nodaļām un ar matemātiķu atbildēm tiks izplatīti darba grupās, un visas darba grupas tiks aicinātas izteikties.

§86. Seriāla pamatprincipi

.832. Grāmata LEON1 ir vienīgā pabeigtā, kura pieejama visām darba grupām un sastāda (līdz ar REVIS) galveno apspriešanas priekšmetu. Tāpēc es vēlos dot par šo grāmatu īpašus paskaidrojumus.

.833. Neviena grāmata pasaulē pati par sevi nav nedz laba, nedz slikta. Ikviens vērtējums ir subjektīvs un tiek izdarīts pēc tiem vai citiem kritērijiem (apzinātiem vai neapzinātiem). No tā, cik lielā mērā tas vai cits darbs apmierina dotā subjekta izvēlētos kritērijus, arī ir atkarīgs šī konkrētā subjekta dotais novērtējums.

.834. No otras puses, arī autors, grāmatu rakstīdams, vadās pēc zināmiem kritērijiem (apzinātiem vai neapzinātiem), un vērtētājam vienmēr būtu derīgi zināt tos kritērijus, no kuriem ir vadījies autors. Grāmatas LEON1 gadījumā autora kritēriji ir gandrīz pilnīgi apzināti un var tikt sistemātiski izklāstīti. Galvenie no tiem tiks šeit zemāk nosaukti.

.835. Izplatīts ir tradicionālais priekšstats, ka literatūra pamatvilcienos dalās divās daļās, kuras šeit nosacīti nosauksim par «daiļliteratūru» un «reālliteratūru».

.836. Daiļliteratūrā darbojas galvenokārt izdomāti personāži (varbūt ar reāliem prototipiem, tomēr vairāk vai mazāk prototipa tēls ir sagrozīts), norisinās galvenokārt izdomāti notikumi, tiek aprakstīti izdomāto personāžu izdomāti pārdzīvojumi. Izklāsts tiek poetizēts, valoda izpušķota (beletrizēta ar metaforām, epitetiem utt.), stāstam bez tiešās nozīmes tiek piešķirta arī pārnesta, simboliska nozīme, tiek lietoti zemteksti, mājiieni. Tieši visu šo elementu plaša pielietošana tiek uzskatīta par vienu no galvenajām laba daiļliteratūras darba pazīmēm.

.837. Reālliteratūra, turpretim, apraksta īstenībā pastāvošas lietas, un tajā par vienu no galvenajām laba darba pazīmēm tiek uzskatīts «akadēmisks», bezkaislīgs stils, t.i. tieši beletristisko elementu prombūtne. Var teikt, ka daiļliteratūra pamatā ir orientēta, lai iedarbotos uz jūtām, bet reālliteratūra – uz prātu.

.838. Grāmata LEON1 iemieso ideju par mākslas darbu, kurā apzināti nojaukta robeža starp šiem diviem literatūras pamattipiem ar nolūku iedarboties vienlaicīgi gan uz prātu, gan uz jūtām.

.839. Grāmatas LEON1 uzbūves pamatprincipi ir sekojoši:

.840. 1) darbojas TIKAI reāli personāži (tātad kā reālliteratūrā); ne jau velti grāmatai priekšā ir tas zobgalīgais epigrāfs, kas tur ir⁶⁴; personāžiem ir īstie vārdi, izņemot gadījumus, kad personāžs ir izteicis vēlēšanos noslēpties aiz pseidonīma un to pieļauj darbības raksturs;

.841. 2) norisinās TIKAI reāli notikumi (piemēram, sarakste un sadursme ar Maskavas rakstnieku Krotovu); šiem notikumiem varbūt nav liela mēroga («kādu dzīvi dzīvoju, tādu dzīvi aprakstu»), taču mērogu šim vienkāršajam sižetam piešķir tās filosofiskās, psiholoģiskās, vēsturiskās u.c. zinātniskās atkāpes, kuras kā satelīti iet līdzīvi vienkāršajam sižetam;

.842. 3) sižets ne tikai nav izdomāts, bet nav arī pārredzams autoram «no sākuma līdz beigām», kā tas parasti ir, kad apraksta jau pagātnē aizgājušu, beigušos notikumu sēriju; šeit, turpretim, autors pats nezina, kā tālāk pavērsīsies sižeta līnija, notikumi tiek aprakstīti to gaitā, «no iekšpusēs»; autors it kā spēlē zināmu spēli ar dzīvi: viņš izdara kādu «gājienu», dzīve viņam atsviež kaut ko pretī, un viņa uzdevums tad ir iemontēt šo dzīves pasviesto materiālu savā «romānā», vadoties no vispārīgās

⁶⁴ Grāmatai LEON1 bija divi epigrāfi: «*Всерьез говорят только шуты* (еврейская пословица)» un «*Все лица, действующие в этих книгах, реальны. Всякое сходство с выдуманными персонажами случайно*».

romāna idejas; rezultātā veidojas it kā mozaīka, kuru ir radījusi ne tikai autora iecere, bet arī dzīves reālā pretpēle⁶⁵;

.843. 4) tas viss tiek beletrizēts un poetizēts (tātad kā daiļliteratūrā, lietojot parastos daiļliteratūras paņēmienus: metaforas, epitetus, zemtekstus, simbolus utt.);

.844. 5) kā daiļliteratūrā tiek aprakstīti arī personāžu pārdzīvojumi (kāpēc izdomātu personāžu pārdzīvojumus drīkst smalki aprakstīt, bet reālu nedrīkst?; ja lasītājs ir gatavs ziedot savu laiku kāda romāna izdomāta varoņa izdomātas psiholoģijas izpētīšanai, tad kāpēc viņš nevar ziedot tādu pašu laiku, lai iepazītos ar neizdomātu cilvēku psiholoģiju?);

.845. 6) izklāsts tiek piesātināts ar ziņām, kurām ir populārzinātnisks raksturs;

.846. 7) piedevām vēl kā viena no sižeta līnijām attīstās stāsts par pilnīgi jaunām zinātniskām koncepcijām, kuras pretendē uz vispasaules nozīmi; lasītājs tiek it kā iesaistīts šo koncepciju cīņā par eksistenci, viņš ir tur klāt, tur «iekšā», tur piedalās, nevis tikai no malas uzzin galarezultātu;

.847. 8) un beidzot, apzināti un ar nolūku tiek līdzās vienā sējumā likti matemātiskie un psiholoģiskie teksti: ne tikai tādēļ, ka autora secinājumi abās šajās nozarēs izriet no vienas un tās pašas koncepcijas, bet vēl arī tādēļ, ka vairums cilvēku labprāt lasa psiholoģiskos tekstus, bet negrib skatīt matemātiskos; tāpēc psiholoģija tiek izmantota par «esmu», kurai jāpievilina lasītājs, un gan jau tad viņš kaut cik arī iepazīsies ar matemātisko tekstu – vismaz pamanīs, par ko tur ir runa.

.848. Tāda pamatos ir grāmatas LEON1 (un vispār visas «Leoniānas») iecere: «romāns ar reāliem personāžiem, kuri reāli darbojas tieši romānā, autoram iepriekš nezinot, kā viņi rīkosies, romāns, kura galvenā sižeta līnija ir dažādu ideju sadursme un cīņa».

.849. Var teikt, ka «Valdis Egle ir nemākulīgs diletants, kurš neprot uzrakstīt nedz īstu daiļliteratūras romānu, nedz īstu reālliteratūras monogrāfiju», bet var arī sacīt, ka «Valdis Egle iedibināja Latvijas literatūrā savu īpatnēju žanru, kurā neatdarināja nevienu no viņam zināmajiem autoriem». Ja tā labi padomā, tad abi šie vērtējumi atšķiras visai maz, un atšķiras galvenokārt ar teicēja subjektīvo attieksmi pret autora personību.

.850. Lai nu kā, bet augstāk nosauktie astoņi «Leoniānas» pamatprincipi paliks spēkā arī šeit, diskusijā «*Revisere*». Visi diskutanti var uzskatīt sevi par zināma «romāna» personāžiem, kuri darbojas tieši romānā bez autora ziņas, paši nosakot, kāds viņu tēls īstenībā ir. Romāna sižetu veido noteiktu zinātnisku ideju cīņa par savu eksistenci, un neviens, ieskaitot pašu autoru, nezina, ar ko tas viss beigsies.

.851. Esmu dzirdējis, ka televīzijā rādot kaut kādus bezgalīgus «seriālus» ar simtiem sēriju un bez jebkāda satura. Nu, arī mums būs kaut kas līdzīgs daudzsēriju filmai, tikai saturs mums būs nesalīdzināmi nozīmīgāks.

§87. Par diskusiju teoriju

.852. Grāmatā LEON1 ir daudz zemtekstu un tādu lietu, kur aiz it kā nejaugas un nenozīmīgas sīku gadījumu rotaļas slēpjas daudz vispārīgākas lietas ar fundamentālu un pat globālu nozīmi. Tā, piemēram, autora šķietami maznozīmīgās sadursmes ar Maskavas rakstnieku Krotovu apraksts īstenībā satur veselu teoriju par diskusiju izvešanu ar reālu, dzīvu piemēru piedevām.

.853. Es gribētu, lai šī «diskusiju teorija» būtu maksimāli skaidra arī šīs diskusijas – «*Revisere*» – dalībniekiem un lai «teorijas» zināšana maksimāli novērstu visus nepatīkamos starpgadījumus, kuri citādi būtu pilnīgi neizbēgami. Tāpēc konspektīvi atkārtosu šeit vēlreiz dažus galvenos momentus.

.854. Šāda veida diskusijas var uzskatīt par spēli – līdzīgu šaha spēlei –, kur viena puse izdara savu «gājienu», otra atbild ar pretgājienu utt. Tajā poetizējumā, kurš lietots grāmatā LEON1, tā tiek attēlota arī kā bruņinieku turnīrs, kā (prāta) divcīņas, kurās pretinieki var «sakrustot šķēpus», viens otru «izsist no segliem» utt.

.855. Pirmais, par ko es, vadoties no iepriekšējo diskusiju sāpīgās pieredzes, gribētu brīdināt diskusijas «*Revisere*» nākamās dalībniekus, ir: neiedomājieties, ka Jūs esat soģis vai tiesnesis, kurš pasludina galīgo spriedumu. Tā ir daudzu iepriekšējo diskutantu **standartklūda**, ka viņi (galvenokārt neapzināti) iedomājās sevi par tiesnešiem, kas pasludina nepārsūdzamu lēmumu. Jūs esat tikai spēlmanis, kurš izdara savu gājienu – un tam praktiski neizbēgami sekos pretgājien; vai arī Jūs esat tikai bruņinieks, kurš izdara savu sitienu ar šķēpu – un Jums ir jāzina, ka sekos pretsitiens.

.856. Jums būs noderīgi zināt arī vismaz dažus no tiem pamatprincipiem, pēc kuriem šis pretgājien vai pretsitiens sekos. Neuztveriet to kā draudus (praktiski visi iepriekšējie diskutanti šādu

⁶⁵ Šo vajadzētu ievērot arī Niveādas lasītājiem, jo aprakstītie principi būtībā saglabājas arī te.

paskaidrojums dēvēja par draudiem) – es tikai izskaidroju spēles noteikumus un daru to pirmām kārtām Jūsu paša labā.

.857. Slavēt un atbalstīt, protams, NAV bīstami, ja vien sacītais atbilst patiesībai un nav jūtama liekulība vai viltus. Bet nopelt un apstrīdēt IR bīstami, jo tam var sekot atbilde. Tāpēc šāda veida uzbrukumi ir rūpīgi jāpamato. Izvairieties vismaz no tām tipiskajām kļūdām, kuras pielaida daudzi agrāko diskusiju dalībnieki un kuras es tūdaļ uzskaitīšu.

.858. 1) Neapelējiet pie savas profesijas, diplomiem un zinātniskajiem grādiem. Tā ir loģiskā kļūda «*Ad hominem*». Ar šiem vārdiem parasti apzīmē situāciju, kad tā vietā, lai apgāztu pašu pretinieka tēzi, sāk pierādīt, ka pretinieks ir SLIKTS cilvēks, ļauns, ķildīgs, zaglis utt. Apelācija pie saviem (vai svešiem) tituliem ir šīs situācijas apgriezts variants: tā vietā, lai pierādītu pašu tēzi, sāk pierādīt, ka tēzes izteicējs ir LABS cilvēks: slavens, dižs, autoritatīvs utt. Skaidrs, ka ne viens, ne otrs variants neko neizsaka par PAŠU tēzi.

.859. Jūs esat speciālists, diplomēts, zinātniski titulēts? Nu, ļoti jauki: tādā gadījumā Jums taču ir zināms kāds FAKTS, kāds APSTĀKLIS, kurš attiecas uz pašu tēzi? Tad dodiet šurp pašu šo faktu, šo apstākli, bet nevis žvazdiniet savus titulus. Bet, ja Jums ir tikai tituli un nav zināms neviens fakts, neviens apstāklis, tad Jūsu tituli vien neko nenožīmē. Tieši otrādi: viņi Jums atnesīs tikai ļaunu.

.860. Amerikā policijai pēc aizdomās turētā apcietināšanas ir pienākums tūlīt brīdināt viņu, ka visas viņa liecības var tikt izmantotas pret viņu. Līdzīgā kārtā arī es Jūs brīdinu: visi Jūsu tituli var tikt izmantoti PRET Jums. Paskatieties, piemēram, grāmatā LEON1: Kārļa Podnieka tituli («...matemātikas zinātņu doktors...» utt.) tur parādās taisni tajos brīžos, kad viss viņa sacītais ir tā labi pamatīgi sagrauts ({[LEON1.1406](#)}, {[LEON1.1573](#)}, {[LEON1.1700](#)}, {[LEON1.1751](#)} u.c.).

.861. Neapelējiet pie saviem tituliem, un otrādi: neapelējiet pie tā, ka man šādu titulu vai diplomu nav. Arī tā ir loģiskā kļūda «*Ad hominem*». Ne jau velti grāmatā LEON1 pazībnī zobgalīgais paraksts «Valdis Egle (bez tituliem)» ({[LEON1.97](#)}, {[LEON1.2051](#)}, {[LEON1.2105](#)}, {[LEON1.2140](#)}). Ja Jūs, titulēts speciālists, cietīsiet loģisku sakāvi no netitulētā Valda Egles, tad tas tikai pastiprinās efektu un tāpēc tiks visādi pasvītrots.

.862. 2) Neapgalvojiet, ka, piemēram, Teorikas koncepcijā nevar izskaidrot to un to. To Jūs nevarat zināt, var vai nevar to izskaidrot Teorikas koncepcijā. Īstenībā Jūs varat tikai apgalvot: «Es, tāds un tāds, nevaru to izskaidrot Teorikas koncepcijā». Nu, Jūs nevarat, bet Valdis Egle varbūt var? Kā «pretgājiens» šādiem Jūsu apgalvojumiem var tūlīt sekot demonstrējums, ka Valdis Egle ir spējīgāks par Jums.

.863. Apgalvot, ka kaut ko NEvar izskaidrot Teorikas koncepcijā Jūs nedrīkstat, bet es gan drīkstu apgalvot, ka kaut ko VAR tajā izskaidrot. Pierādīt, ka kaut kas nav iespējams, vispār ir daudz grūtāk nekā pierādīt, ka kaut kas ir iespējams. Lai pierādītu, ka kaut ko var, vajag tikai to izdarīt. Bet, lai pierādītu, ka kaut ko nevar, nepietiek neprast to izdarīt. Te vajag vai nu pierādīt pa priekšu kādu vispārīgu lietu, no kuras tad izrietētu konkrētās lietas neiespējamība (piemēram, ja fizikā uzskata par pierādītu enerģijas nezūdamības likumu, tad no tā izriet «mūžīgā dzinēja» neiespējamība) vai arī no pieņēmuma, ka kaut kas ir, dabūt pretrunu kā Hipāzija pierādījumā {443}.

.864. Bet, protams, ja es saku, ka kaut ko izskaidrot Teorikas koncepcijā var, tad Jūs tūlīt varat prasīt, lai es to arī izdaru. Ja es to nevarēšu, tad tas būs liels pluss noliedzēju labā, taču arī mana neprasme vēl NAV pierādījums šāda izskaidrojuma neiespējamībai.

.865. 3) Nemēģiniet noliegt modeļu salīdzināšanas principu {68}. Pirmkārt jau patiešām cilvēku uzskati vienmēr balstās uz zināmiem nepierādāmiem postulātiem un, ja Jūs to nesaprotat, tad tas tikai parāda, ka Jūsu domāšana nav dziļa. Piemēram, Jūs nekādi nevarat pierādīt, ka cilvēka smadzenes NAV «tikai» bioloģisks kompjuters – tas ir «tīri» postulātu jautājums.

.866. Otrkārt, ja Jūs noliedzat modeļu (sistēmu) salīdzināšanas principu, uzskatot savu modeli par «vienīgo pareizo», tad līdz ar to automātiski iznāk, ka tas, kurš pieturas pie citas sistēmas (piemēram, es), ir vienkārši muļķis. Varbūt Jūs tā nedomājat, tas ir, varbūt Jūs neizdarāt no savas pozīcijas visus secinājumus līdz galam. Bet tas neko nenožīmē: galvenais ir, ka ES izdaru šos secinājumus. Un, tā kā Jūs mani uzskatāt par muļķi, tad līdz ar to es iegūstu morālas tiesības visiem lasītājiem nodemonstrēt, ka muļķis esat JŪS.

.867. Modeļu (sistēmu) salīdzināšanas idejas noliegšana principiāli neatstāj pretiniekam nekādus citus cīņas līdzekļus, kā vien demonstrēt oponenta muļķību. Tāpēc ziniet: uz modeļu (sistēmu) salīdzināšanas principa noliegšanu atbildes standartgājiens būs – Jūsu aprobežotības parādīšana. Kā tas tiek darīts, redzams grāmatā LEON1, piemēram, sižetā ar rakstnieku Krotovu, kurš arī noliedza šo principu ({[LEON1.786](#)}).

.868. Gudrs un tālredzīgs cilvēks jau arī nenoliegs salīdzināšanas principu. Bet, ja Jūs neesat gudrs un tālredzīgs, tad Jūs pielaidīsiet ne tikai šo kļūdu, bet arī vēl daudzas citas. Jūs tās droši vien pats neredzēsiet, bet es redzēšu. Un izvilkšu tās gaismā, un rādīšu tās visiem, un izsmiešu Jūs. Tāpēc labāk nemēģiniet noliegt Salīdzināšanas principu – vinnestu tas Jums vienalga neatnesīs.

.869. Salīdzināšanas princips dod Jums pietiekošas iespējas manevram. Jūs varat ticēt kristiešu Dievam vai budistu dvēseļu pārceļošanai utt., atzīstot šos modeļus par sev pieņemamākiem. Bet nevajag tādēļ uzreiz noniecināt citu cilvēku priekšstatus par pasauli.

.870. 4) Nenāciet ar apvainojumiem, izturieties diskusijā korekti. Nemēģiniet mani apvainot kaut kādos it kā nekorektos nodarījumos, kā apvainoja, piemēram, rakstnieks Krotovs savā otrajā vēstulē {LEON1.443}. Visas manas darbības ir ļoti dziļi un ļoti rūpīgi pārdomātas un nesatur neko tādu, ko es uzskatītu par nekorektu. Tātad, ja kāds šādus apvainojumus izvērza, tad tie no mana viedokļa ir nepamatoti, bet pats apvainotājs ir vai nu ļaunprātīgs, vai ne sevišķi gudrs (tātad muļķis), viņš līdz ar to ir jau vainīgs manā priekšā un ir sodāms. Sods būs parastais: viņa muļķības demonstrācija.

.871. Neizturieties nievājoši pret manu teoriju: arī tas tiks uzskatīts par nodarījumu, kurš sodāms ar izsmieklu. Neņemiet piemēru no manis, teiksim, punktā {714} un apkārtējos, kur es iztuos nievājoši pret Kantora kopu teoriju. Tur es tā iztuos tādēļ, ka pirms apmēram 20 gadiem izstrādāju alternatīvu teoriju un pirms apmēram 17 gadiem liku to priekšā Latvijas matemātiķiem (bez kāda nievājuma), taču šī teorija tika nepamatoti noliegta un izsmieta. Kad Jūs būsiet izstrādājis kādu vispasaules nozīmes teoriju un 17 gadus klausījies nepamatotu izsmieklu, tad arī Jūs būsiet ieguvis tādas pašas tiesības nievāt šos savus pretiniekus, kādas tagad ir man. Un arī tad Jums būs tiesības izsmiet tikai pašus tos nepamatotus noliedzējus, bet ne mani, jo es nekādas Jūsu teorijas neesmu nepamatoti noliedzis un izsmējis.

.872. Vispār ievērojiet, ka Diskusija ir zināma veida cīņa. Un ne jau bez zemteksta grāmatā LEON1 parādījās epizode ar Napoleonu un Melasu {LEON1.405}. Karojiet tā, it kā Jums pretī stāvētu otrs Napoleons, nevis tā, it kā Jums būtu darīšana ar otru Melasu.

.873. Visumā šīs četras prasības ir elementāras un tām būtu jābūt pašām par sevi saprotamām: izturieties diskusijā korekti, nenoliegt zinātnisku diskusiju pamatprincipus, nepieļaut vienkāršas loģiskas kļūdas. Taču iepriekšējo diskusiju ilgstošā pieredze rāda, ka līdz šim praktiski visu oponentu galvenā nodarbošanās ir bijusi nemitīga šo principu pārkāpšana.

.874. Un arī tagad, kad viss šeit ir tik skaidri izteikts un visi ir brīdināti, es varētu saderēt, ka noteikti vienalga atradīsies oponenti, kuri pārkāps šos principus.

.875. Tikai filosofu sacerētos izdomātos dialogos (piemēram, Platona vai Galileja rakstos) cilvēki operē ar saprātīgiem un loģiskiem argumentiem. Reālās, neizdomātās diskusijās savu nedalītu triumfu aizvien svin tā cilvēku gara īpašība, ar kuru viņi ir visbagātāk apdāvināti, kura ir visas cilvēces galvenais virzītājspēks un kuru savā nemirstīgajā himnā tik aizrautīgi ir slavīnājis Roterdamas Erasms⁶⁶.

.876. Tomēr mēs neatteiksimies no reālas diskusijas idejas, jo tāda ir šī piedzīvojumu romāna iecere.

§88. Par diviem veciem principiem

.877. Pirms daudziem gadiem, būdams vēl Universitātes students, es pieņēmu dažus principus, kuri man likās pašsaprotami, tāpēc iemiesojami dzīvē, un kopš tā laika esmu, cik nu tas bijis manos spēkos, turējies pie šiem principiem. Divus no tiem es šeit pieminēšu, jo tiem ir zināms sakars ar šajā diskusijā publicējamajiem materiāliem.

.878. Pirmais. Sēdēdams Universitātes bibliotēkā un studēdams dažādu literatūru ar tās atsaucēm uz savukārt citām grāmatām, es nevarēju vien beigt brīnīties, kāpēc cilvēce nav izdomājusi neko gudrāku par atsaucēm citātos uz lappusēm. Es lasu vienu grāmatu, tā atsaucas uz citu grāmatu un norāda konkrētu lappusi konkrētā izdevumā; bibliotēkā šī grāmata ir, es to varu paņemt, bet – cits izdevums. Un viss. Beigas. Citēto vietu atrast es vairs nevaru.

.879. «Jācītē ir nevis pēc lappusēm, bet pēc sacerējuma iekšējām struktūrvienībām, kuras nav atkarīgas no izlaiduma. Un grāmatu struktūrai jābūt orientētai uz to, lai šāda pret izdevumu invariānta citēšana būtu maksimāli ērta, precīza un viennozīmīga» – es sev teicu tajā bibliotēkas zālē.

⁶⁶ Ir pagājuši septiņi gadi, kopš es uzrakstīju šos vārdus. Šajos septiņos gados Roterdamas Erasma slavīnātā dāma (Muļķība) dejoja vēl trakāku triumfa deju nekā visos iepriekšējos gados. Viņa lēkāja, apkampusies ar pašu Latvijas Valsts prezidenti un viņas vīru, ar «izcilākajiem Latvijas filozofiem», ar tagadējo LR Izglītības un zinātnes ministrijas valsts sekretāru un daudziem daudziem citiem...

.880. Galu galā šis princips (uz kuru es visu mūžu esmu tiecies) ir tagad iemiesojies manu grāmatu lineāri sanumurētajos punktos un lakoniskajos piecūrtīgajos grāmatu identifikatoros.

.881. Ja šo principu vispārinātu uz visu cilvēci, tad pilna, globāla norāde uz grāmatas LEON1 noteiktu rindkopu varētu izskatīties, piemēram, šādi:

LV-V.Egle-LEON1.1234

.882. Aizstājot valsts un autora identifikatorus ar attiecīgi citiem, mēs iegūtu ļoti kompaktu, bet fantastiski precīzu un visu pasauli aptverošu citēšanas mehānismu, ja vien autori (vai viņu rakstu pēcnāves kārtotāji) būtu parūpējušies par to, lai sacerējumiem būtu piešķirti lakoniski identifikatori un sanumurētas rindkopas (vai citas struktūrvienības). Nedaudz paplašinot identifikatorus, varētu viegli tikt galā ar tulkojumiem, kolektīviem darbiem utt.

.883. Protams, nav jau daudz cerību, ka cilvēce varētu būt tik saprātīga un pieņemt šādu sistēmu. Taču tas netraucē vismaz man vienam pašam to realizēt savās grāmatās.

.884. Normāls cilvēks (skat. {[LEON1.3027](#)}) manu grāmatu sanumurētos punktus, protams, uzskatīs par narcisisma pazīmi {[TRANS.2549](#)}. Patiesībā te ir viens no (manā dzīvē tik daudzajiem) gadījumiem, kad ar nepielūdzamu konsekvenci tiek realizēts kāds aiz racionāliem apsvērumiem pieņemts Princips.

.885. Princips prasa, lai, piemēram, punkts {[LEON1.3027](#)} paliktu viens un tas pats jebkuros izlaidumos. Grāmatu LEON1 var izdot saīsinātu (tad punktu numerācijā būs «caurumi»), var sastādīt izlasi no vairāku grāmatu fragmentiem (tad punktu numuri vienā sējumā var atkārtoties, bet būs norāde, no kuras grāmatas attiecīgais gabals ir), var ievietot Internetā, izlaist disketēs vai kompaktdiskos utt., taču punktam {[LEON1.3027](#)} vienmēr un visur jāpaliek tam pašam.

.886. Otrais. Apmēram tajā pašā laikā, kad tika pieņemts šis princips, es izstrādāju vēl vienu. «Kāpēc cilvēce nav tik saprātīga, lai pieņemtu vienu starptautisku valodu līdzās nacionālajām?» – es domāju. – «Tas būtu tik vienkārši: katrs cilvēks zina vismaz divas valodas – savu dzimto un starptautisko. Nav nekādas nacionālās kultūras noniecināšanas. Bet katrs var braukāt pa visu Zemeslodi, zinot, ka viņam nekur nebūs problēmu ar valodu. Visus cik necik nozīmīgus rakstus izdod uzreiz divās valodās: nacionālajā un starptautiskajā (vai arī tikai starptautiskajā, bet ne tikai nacionālajā). Un viss, lai tas būtu izdots Argentīnā, Dienvidkorejā vai Tanganjikā, uzreiz kļūst pieejams un saprotams ikvienam visā pasaulē».

.887. Galvenokārt šī principa dēļ es savā laikā atteicos no latviešu valodas kā savu sacerējumu pamatvalodas, kas arī tika paskaidrots Mediotēkas pašā sākumā (skat. {[VIEWS.1356](#)}). Es rakstīju tajā valodā, kura tajos konkrētajos apstākļos, kādos es atrados, varēja vislabāk izpildīt starptautiskās valodas funkciju – un tā bija krievu valoda.

.888. Tagad, kad pasaule, kurā mēs tolaik dzīvojām, ir sabrukusi, būtu jāraksta angļu valodā kā vistuvākajā starptautiskās valodas lomai. Bet priekš manis jau ir par vēlu: es esmu pārāk vecs, lai iemācītos kādreiz angļiski rakstīt pareizā valodā un labā stilā. Tāpēc es to nemaz necenšos sasniegt.

.889. Vairums literātu pasaulē var rakstīt pareizi un labā stilā tikai vienā valodā. Tomēr viena daļa spēj rakstīt vienlīdz labi divās valodās (piemēram, Nobela prēmijas laureāts Brodskis rakstīja gan krieviski, gan angļiski). Tādu literātu ir krietni mazāk nekā vienā valodā rakstošo, tomēr es viņu vidū esmu. Bet literātu, kuri rakstītu vienlīdz labi TRĪS valodās, ir ārkārtīgi maz (ja tādi vispār ir: es personīgi zinu tikai vienu tādu – tas ir Kārlis Markss, kurš ir rakstījis vāciski, franciski un angļiski; tomēr nav zināms – vismaz man –, cik labi viņš rakstīja franciski un vai tur nepielika kāds franču redaktors savu roku klāt). Katrā ziņā starp šiem ārkārtīgi retajiem trīsvalodīgajiem literātiem manis nekad nebūs.

.890. No punktā {.17} pieminētajām 16 grāmatām 3 ir uzrakstītas latviski, bet 13 krieviski. Arī šī, septiņpadsmitā, ir rakstīta latviski, tomēr sevišķu gandarījumu tas man nesniedz. Cik daudz ir to cilvēku, kas var izlasīt šo sacerējumu latviski un cik viņiem liela ietekme pasaulē? Es tomēr labāk būtu rakstījis starptautiskā valodā. Mana domāšana vienmēr ir bijusi orientēta uz vispasaules, nevis uz Latvijas apvāršņiem. Arī Teorikas koncepcija pretendē uz nozīmi vispasaules, nevis tikai Latvijas zinātnē vien.

§89. Valdnieki un vēsture

.891. Visas augstāk pieminētās grāmatas iznāk, kā teikts to titullapās, «*Viņa Gaišības Gunta Ulmaņa spožā vārda aizsardzībā*». Prezidents šeit ir Latvijas valsts un sabiedrības simbols, un vēršanās pie viņa nozīmē arī vēršanos pie valsts un sabiedrības. Zobgalīgais tonis un konteksts tiek lietots tādēļ, ka, pirmkārt, paša Prezidenta aparāts savā laikā neuzskatīja par vajadzīgu pat atbildēt uz manu Prezidentu aizstāvošu brošūru un, otrkārt – simboliskajā plaknē –, arī «māte Latvija» līdz šim nav lutinājusi mani ar savu uzmanību un atbalstu.

.892. Tie, kas 1980.gados noslīcināja manu teoriju, bija latvieši, nevis krievi vai angļi... Un tamlīdzīgus faktus es varētu no savas dzīves nosaukt visai daudz. Godīgi sakot, ja neskaita dažas tīri kriminālas dabas epizodes, tad «likumīgā ceļā» man latvieši ir darījuši daudz vairāk ļauna, nekā visu pārējo tautību pārstāvji kopā. Tāpēc, kaut arī es – neskatoties ne uz ko – mīlu savu tautu, un arī Ulmanis ir, manuprāt, labs prezidents, tomēr manu zobgalību viņi visi ir tik tiešām pelnījuši.

.893. Var teikt, ka mana «Izdevniecība *Praesidēns*»⁶⁷ un pārējās zobgalības ir tikai līdzīgas situācijai pazīstamajā fabulā «Москва лает на слона»⁶⁸. Patiesībā tomēr tas vēl nav zināms, kurš no mums ir ievērojamāka personība: Guntis Ulmanis vai es.

.894. Es šeit apelēju pie visu lasītāju loģiskās domāšanas un veselā saprāta. Kurš no lasītājiem nezina, kas ir Īzaks Ņūtons? Nu skaidrs, ka visi zin. Bet cik daudzi no lasītājiem var pateikt, kāds karalis valdīja Anglijā, kad tur dzīvoja Ņūtons?

.895. Kurš nezina Kārli Gausu? Vairums jau laikam tomēr zin. Viņš bija Hannoveres karalistes galvenais astronoms. Bet kas tajā laikā bija šīs karalistes galvenais karalis?

.896. Pieredze rāda, ka «miera laiku» valdnieki vēsturē nepaliek. Viņus atceras tikai tad, ja viņiem izdodas kā, teiksim, Aleksandram Lielajam, iekarot Persiju vai izdarīt kaut ko tamlīdzīgu. Tā kā ir visai mazas cerības, ka Guntis Ulmanis, neskatoties pat uz viņa rīcībā esošo Sužu izlūkdesanta bataljonu, varētu iekarot Persiju, tad viņa izredzes palikt vēsturē izskatās visai bēdīgas⁶⁹.

.897. Labāk nav arī ar dzīves laika slavu. Kurš no lasītājiem zin, kas pašlaik ir, teiksim, Urugvajas prezidents? Bet Urugvaja, starp citu, ir trīsreiz lielāka par Latviju. Daudzi lasītāji droši vien nezina pat, kā sauc pašreizējo Indonēzijas prezidentu, kaut gan Indonēzijā ir apmēram tikpat daudz iedzīvotāju kā 60 vai 70 Latvijās. Cerēt, ka pasaule varētu zināt Latvijas prezidentu, šķiet visai naivi.

.898. Turpretī, ja man izdosies apgriezt matemātiku ar kājām uz leju, tad tas būs iekšā visās skolu mācībgrāmatās, un to zinās visa pasaule. Tā ka spriediet paši, vērtējiet paši...

§90. Izdevniecības «Prezidēns» grāmatas

.899. Katras «Izdevniecības *Praesidēns*» izdotās grāmatas beigās ir dota formula: «*Tirāža: 3 eksemplāri: 1) Latvijas Republikas prezidentam, 2) autoram, 3) kādai no vadošajām Rīgas bibliotēkām. Papildtirāža: pēc vajadzības*».

.900. Savā laikā avīzes rakstīja, ka Guntis Ulmanis bieži saņemot dāvinājumā grāmatas un esot no tām izveidojis Valsts prezidentu bibliotēku, kura pāriešot mantojumā no viena prezidenta uz otru. Lūk, šai bibliotēkai arī ir paredzēts uzdāvināt vienu katras manis izlaistās grāmatas eksemplāru. Vai nav patīkami apzināties, ka paies, teiksim, simt gadi, un Latvijas prezidenti, ieejot šajā telpā, kādreiz paņems un pašķirstīs manas grāmatas...

.901. Izdevniecības «Prezidēns» izlaistās grāmatas es drukāju mājās no sava personīgā datora ar savu personīgo lāzerprinteri, un viens jauns grāmatas eksemplārs (neskaitot grāmatas rakstīšanā, rediģēšanā un maketēšanā ieguldīto darbu un datortechnikā ieguldīto naudu – tikai viena kārtējā eksemplāra izgatavošana) man prasa apmēram darba dienu laika, strādājot pie printera, un apmēram 15 latus naudas (tonerim, papīram, iesiešanai).

.902. Tātad 17 grāmatu viena eksemplāra izgatavošana prasa apmēram 3 nedēļas «tīrā darba laika» plus aptuveni 200 latus. Trīs nedēļas un 200 lati Prezidenta eksemplāra izgatavošanai; vēl trīs nedēļas un vēl 200 lati – autora eksemplāra izgatavošanai; vēl trīs nedēļas un vēl 200 lati – bibliotēkas eksemplāram...

.903. Tāpēc katras grāmatas beigās dotā formula nav izpildāma ātri. Tomēr, kā mēdza teikt mana vecāamma, «labs nāk ar gaidīšanu, silts ar sildīšanu». Varbūt atradīsies līdzekļi ātrākai un lētākai kopēšanai vai tipogrāfijai. Formula paliek spēkā. Latvijas prezidenti saņems vienu eksemplāru (ja nepaspēšu atdot Ulmanim, saņems nākošais); otru dabūs kāda no Rīgas publiskajām bibliotēkām (visticamāk, tā būs Latvijas Zinātņu Akadēmijas fundamentālā bibliotēka; katrā ziņā tai es domāju piedāvāt šo dāvinājumu vispirmām kārtām)⁷⁰.

⁶⁷ Visām 1990.gados ar lāzerprinteri izdrukātajām Veddas grāmatām kā izdevējs bija norādīta «Izdevniecība *Praesidēns*».

⁶⁸ Rindiņa no slavenas Ivana Krilova fabulas.

⁶⁹ Šajā sakarībā, Sniegbaltīte, man ir viens aizraujošs stāsts par to, kas ar mani un Ulmani atgadījās jau pēc grāmatas REVIS uzrakstīšanas, bet to es Tev pastāstīšu kādreiz vēlāk.

⁷⁰ Pašreiz Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā ir, ja pareizi atceros, astoņas manas grāmatas; vēl tikpat stāv gatavas mājās, un tās vajadzētu tikai aiznest un uzdāvināt, lai tās tur būtu. Bet tagad man tas vairs nav interesanti. Es esmu atteicies no papīra grāmatām un pārgājis uz elektroniskām. Tās ir daudz efektīvākas.

.904. Bet prezidenti un publiskās bibliotēkas var arī pagaidīt – vispirmām kārtām ar šo grāmatu eksemplāriem tiek apgādāti Diskusijas dalībnieki. Un cerams, tagad viņi sapratīs, kāpēc es nevaru visas darba grupas apgādāt ar grāmatām, kāpēc tās tiek dalītas starp grupām. (Pēc diskusijas beigām darba grupās esošie eksemplāri tiks atdoti bibliotēkām, tāpēc uzskatiet, ka esat tos paņēmuši bibliotēkā).

.905. Izdevniecības «*Praesidēns*» grāmatu pasītēs ir norādīts, ka tās «izdotas bez licences». Grāmatu izdošanai licenci prasa⁷¹ LR likums «Par uzņēmējdarbību». Uzņēmējdarbība ir darbošanās ar mērķi iegūt peļņu. Tātad pēc Latvijas likumiem es nedrīkstētu bez licences izdot grāmatas ar nolūku iegūt peļņu. Bet es izdodu grāmatas bez peļņas un bez uzņēmējdarbības. Juridiski manām grāmatām ir manuskriptu statuss. (Tikai mūsdienu tehnika ļauj izgatavot augstas kvalitātes manuskriptus).

.906. Padomju laikā bija (noklusēts) likums: «Ja tu rakstīsi tā un tā, tad varēsi publicēties». Es atteicos rakstīt «tā un tā», un npublicējos. Tagad atkal ir tāds pats likums: «Ja tu rakstīsi tā un tā, tad tevi iespiedīs». Tikai kritērijs ir mainījies. Agrāk bija jāslavē padomju iekārta, bet tagad ir jāuzskata lasītājs par muļķi. Nu, nekas, es nepielāgojos padomju laikā un nepielāgošos arī tagad. Katrā ziņā es esmu rakstījis un arī turpmāk rakstīšu tā, kā pats to gribu, un nevis tā, kā VAJAG, pat ja tas mani ierobežotu tikai ar izdevniecību «*Praesidēns*» un liegtu pieeju citām izdevniecībām.

.907. Ar to es beidzu šo paskaidrojošo vēstuli darba grupu centrālpersonām.

---

⁷¹ Tagad šis likums ir grozīts, un grāmatu izdošanai licence vairs nav vajadzīga; tā ir vajadzīga tikai periodikas (avīžu utt.) izdošanai.

5. Etīde par Džordano Bruno

§91. Modeļa dedzināšana⁷²

1997.12.25 21:21 ceturtdiena
(pēc 6 dienām, 2 stundām, 40 minūtēm)
Ziemassvētki

.908. Vispilgtākā ar sistēmu salīdzināšanas principa noliegšanu saistītā epizode eiropiešu civilizācijas vēsturē ir Džordano Bruno dzīve un mocekļa nāve, kura jau sen ir kļuvusi simboliska. Itāļu mūks, garīdznieks un filosofs Džordano Bruno pirmais izvirzīja pasaules modeli, saskaņā ar kuru zvaigznes tika uzskatītas par mūsu Saulei līdzīgiem spīdošiem ķermeņiem, ap kuriem var riņķot mūsu Zemei līdzīgas planētas, uz kurām savukārt var dzīvot cilvēkiem līdzīgas būtnes. Tā vietā, lai pieņemtu šo modeli kā vienu no iespējamajiem un godīgi izvērtētu to līdzās ar agrāko modeli, salīdzinātu abos izrietošās sekas un galu galā pieņemtu ticamāko, katoļu baznīca sodīja Džordano Bruno ar nāvi, dzīvu sadedzinot viņu sārtā.

.909. Mūsu dienās, protams, par autora dedzināšanu sārtā vairs runa nevar būt, taču, kā rāda iepriekšējo 17 gadu pieredze, daudzu mūsdienu cilvēku domāšana neko stipri neatšķiras no viduslaiku inkvizitoru domāšanas. Modeļu salīdzināšanas princips joprojām bieži vien tiek noliegts, paša modelis tiek atzīts par vienīgo pareizo, bet cita modeļa paudzjs tiek uzskatīts labākajā gadījumā par muļķi, bet sliktākajā – par noziedznieku, kurš pelnījis ja ne sārtu, tad vismaz morālu nosodījumu.

.910. Tāpēc, – ar nolūku iespaidot tā šīs grāmatas lasītāja jūtas un prātu, kurš ir jau gatavs sašust par to, ka kāds te izvirza modeli, no kura izriet, ka mēs visi esam tikai bioloģiski kompjuāteri, – pirms tuvoties ar jaunu modeli psiholoģijai, es šajā ievadā īsi pastāstīšu vēlreiz par Džordano Bruno dzīvi un nāvi.

.911. Vienlaicīgi tas būs arī neliels paraugs no tām psiholoģiskajām biogrāfijām jeb «psihogrāfijām», kā es tās saucu, kuras mūsu ekskursijā uz psiholoģijas zinātne noderēs par galveno «ēsmu» lasītāju pievilināšanai un izklaidēšanai šajā citādi varbūt visai garlaicīgajā un pārāk teorētiskajā grāmatā. Katrā ziņā līdz šim tieši psihogrāfijas ir vislabprātāk lasītas no visiem maniem sacerējumiem.

.912. Vairums cilvēku orientējas psiholoģijā visai slikti. Tas attiecas arī uz lielāko daļu literātu, un tāpēc tradicionāli dotās biogrāfijas parasti satur psiholoģiski nepareizas faktu interpretācijas un greizus vērtējumus. Mēs savās «psihogrāfijās» centīsimies izlabot šos sagrozījumus un atklāt psiholoģiski patieso notikumu ainu. Jau stāstā par Džordano Bruno jūs varēsiet redzēt, kā tas tiek darīts.

.913. Lai «aizraktos» līdz psiholoģiskajai patiesībai, kad es lasu kāda cita autora dotu kāda cilvēka dzīves aprakstu (un es jau visas ziņas smeļu gandrīz tikai no grāmatām), pats pirmais noteikums ir – neticēt nevienam autora vērtējumam. Visu, ko autors stāsta, es pirmām kārtām sadalu divās daļās: lūk, tie ir 1) autora apgalvojumi, bet šeit ir 2) aprakstāmās personas dzīves fakti un citāti no viņas pašas rakstītā vai (retāk) teiktā. Visu pirmo daļu var atmetst nost, un tad skatīties, par ko liecina otrā daļa. Lūk, šīs otrās daļas liecības es arī nododu Jums savās psihogrāfijās.

§92. Bruno jaunība

.914. Tas cilvēks, kuru pasaule pazīst kā Džordano Bruno, piedzima Nolas pilsētiņā 1548.gadā (datums nav zināms) un tika nokristīts par Filipu. Nolas pilsētiņa atrodas dažas jūdzes no Neapoles, pusceļā starp Vezuvu un jūru. Nolu apmēram 750 gadus pirms Kristus dzimšanas bija nodibinājuši grieķi, un laimīgā kārtā ne Romas, ne Vidus laikos pilsētiņa nebija tā īsti izpostīta, tāpēc tur līdz pat Bruno laikiem bija saglabājušās grieķu tradīcijas un ietekme. Droši vien arī starp Bruno senčiem daudzi bija cēlušies no grieķiem (arī «Filips» ir grieķu vārds). Viņa tēvs bija sīks muižnieks, karavīrs un saucās par Džovanni Bruno, bet māte par Fraulisu Savolīnu.

.915. Leģenda vēstī (dokumentāli to, protams, grūti pārbaudīt), ka mazais Filips pirmoreiz sācis runāt sekojošos apstākļos. Viņa šūpulī ielīdusi indīga čūska un jau apvijusies ap viņu, bet puisēns bijis

⁷² No šīs vietas stāsts par Džordano Bruno bija ievietots izlases krājumā LASE1.

nomodā un, pārbijies, sācis artikulētā valodā saukt tēvu, kurš bijis blakusistabā, ieskrējis un nositis čūsku. Visumā Filipa bērība bijusi samērā laimīga, bez lielākām psihotraumām.

.916. Piecpadsmit gadu vecumā jauneklis iestājās Neapoles dominikāņu klosterī un, pieņemot mūka kārtu, dabūja vārdu Džordano, ar kuru tad arī nodzīvoja atlikušos 37 gadus un iegāja vēsturē. Visas manis lasītās Džordano Bruno biogrāfijas apgalvo, ka klosterī viņš iestājās, lai iegūtu tālāko izglītību un iespēju nodoties garīgai darbībai. Tas izklausās ticami. Atzīmēsim tikai, ka acīmredzot viņš negribēja iet tēva pēdās un kļūt par karavīru.

.917. Pēc deviņiem gadiem, 24 gadu vecumā Bruno saņēma garīdznieka tiesības un, atstājis klosteri, kļuva par katoļu mācītāju. Izkļuvis no klostera, viņš ieguva iespēju izlasīt starp daudzām citām grāmatām arī nesen izlaisto Kopernika «*De revolutionibus orbis*» saīsināto izdevumu (pirmais šīs grāmatas izdevums bija iznācis jau 5 gadus pirms Bruno dzimšanas 1543.gadā, bet aizliegta tā vēl nebija: tās «ķecerību» inkvizīcija pilnībā novērtēja un Kopernika grāmatu aizliedza tikai 16 gadus pēc Bruno sadedzināšanas – 1616.gadā).

.918. Bruno uzreiz kļuva par Kopernika mācības piekritēju. Jau klosterī viņš bija izstrādājis sev pasaules uzskatu, kurš visai stipri atšķīrās no ortodoksālā katolicisma priekšstata, bet tagad acīmredzot šis uzskats ieguva savus galīgos apveidus kosmoloģijas sfērā.

.919. Džordano Bruno bija arī rakstnieks un dzejnieks. Vēl klosterī (jādomā, slepus no savas dvēseles uzraugiem) viņš bija uzrakstījis lugu (komēdiju) «Spīdeklis» (*Il Candelaio*) un dialogu «Noasa šķirsts» (pagaidām tie bija tikai rokrakstā; komēdiju Bruno vēlāk iespieda, bet dialogs acīmredzot nekad nav ticis drukāts, rokraksts ir zudis, un dialoga saturs ir zināms tikai pēc paša Bruno dotajiem citātiem savās citās grāmatās).

.920. Komēdijā tiek izsmieta Neapoles tā laika sabiedrība, Bruno līdzpilsoņu ticība alķīmijai un burvestībām, kā arī tā laika «oficiālā» zinātne. Dialogā dažādi dzīvnieki strīdas, kuram dodama priekšroka iekļūšanai Noasa šķirstā, un galu galā izrādās, ka goda vieta ierādāma ēzelim.

.921. «*Ak, svētā muļķība, svētā aprobežotība! Ak, godājamais stulbums un svētulīgā dievbijība! Jūs padarāt ļauzu dvēseles tik tikumīgas, ka jūsu priekšā neko vairs nenozīmē prāts un dažādas zināšanas*» – izsauca Bruno. Dialogs bija veltīts – protams, ar ironiju – pāvestam Pijam V.

§93. Bruno psiholoģiskais tips

.922. Viegli saskatīt daudzas paralēles starp Džordano Bruno un šo rindiņu autoru: zinātnes un filosofijas savienojums ar beletristiku un poēziju, uzbrukumi «oficiālajai zinātnei», viedoklis, ka apkārtējā sabiedrībā dominē muļķība un aprobežotība... Bruno savu dialogu ironiski veltī pāvestam Pijam, es – prezidentam Ulmanim... (Bet nevajag domāt, ka es atdarinu Bruno. Vēl sākot rakstīt šo grāmatu REVIS, vienīgā paralēle, ko es saskatīju starp Džordano Bruno un sevi, bija: ka viņš izvirzīja modeļi, kurš fundamentāli grozīja kosmoloģiskos priekšstatus, bet es – modeļi, kurš fundamentāli groza matemātiskos un psiholoģiskos priekšstatus, un ka abi šie modeļi sastapa niknu sava laika «oficiālo» priekšstatu pretestību. Tikai nupat, nolēmis papildināt šo grāmatu ar sistēmu salīdzināšanas pretiniekiem tik pamācošo stāstu par Džordano Bruno un šajā nolūkā izpētījis man pieejamo literatūru par viņu, atklāju pārējās paralēles).

.923. Šīs paralēles acīmredzot nozīmē, ka arī Džordano Bruno būs piederējis tam pašam psiholoģiskajam tipam, kuram, kā tas redzams no grāmatas LEON1, es jau pieskaitīju Danti un Einšteinu. Kāds var sacīt, ka es visas slavenības ieskaitu tajā pašā grupā, kur pats sevi. Pirmkārt, tas nav taisnība – savā «psiholoģiskajā ekskursijā» mēs izskatīsim visus 16 cilvēku tipus un redzēsim, ka slavenības nonāk visās 16 grupās, – tikai dažādās atkarībā no viņu darbības rakstura. Nebūt ne visu tipu pārstāvjiem ir vienāda varbūtība gūt izcilus panākumus kādā noteiktā nozarē.

.924. Noteiktā nozarē panākumus gūst vienmēr viena un tā paša (vai vismaz līdzīga) tipa cilvēki. Un otrādi: noteikta psiholoģiska tipa cilvēki gūst izcilus panākumus vienā un tajā pašā nozarē vai vismaz līdzīgās.

.925. Mūsu (Dantes, Bruno, Einšteina, mana) tipa – saukta par ISFJ⁷³ – cilvēkus jūs neatradīsiet nevienu starp izciliem karavadoņiem, izciliem biznesmeņiem vai izciliem afēristiem. Tas ir citu psiholoģisko tipu «lauciņš». Mūsu tips – tas ir poētiski noskaņota domātāja tips ar kritisku skatu uz realitāti un patstāvīgām, neatkarīgām idejām. Un ŠAJĀ «lauciņā» jau nu karavadoņi, biznesmeņi un afēristi ar mums sacensties nevar. Tā ka viss ir tikai likumsakarīgi.

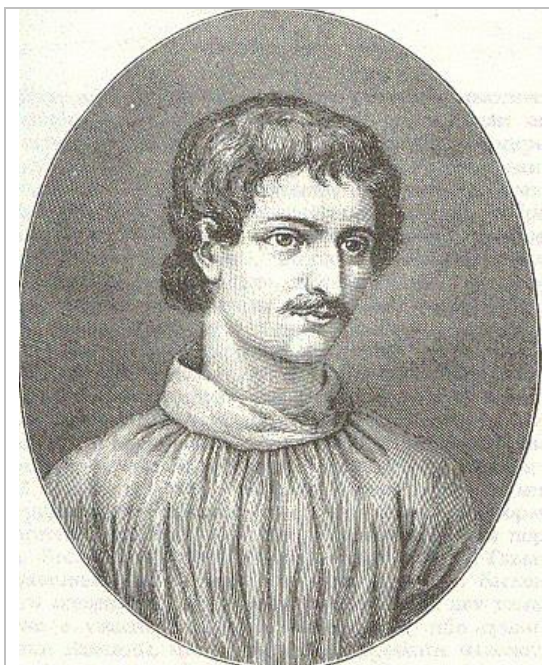
⁷³ Uz Junga tipoloģijas bāzētā Maijeres un Brigsas tipoloģija tiek aplūkota daudzās manās grāmatās, tajā skaitā LEON1, kuru šis stāsts (grāmata REVIS) it kā pavada.

.926. Cilvēka psiholoģisko tipu lielā mērā var noteikt arī pēc ārējā izskata (sejas). Tā nebūt nav mānītība, līdzīga zīlēšanai pēc plaukstas. Psiholoģiskā tipa un ārējā izskata sakarību nosaka tas apstākļi, ka abus šos faktorus ir radījis viens un tas pats gēnu komplekts, kā arī tas apstākļi, ka psihiskais stāvoklis vienmēr atspoguļojas mīmikā (pat ja jūs to pūlaties noslēpt).

.927. Tāpēc Džordano Bruno psiholoģiskā tipa noteikšanai būtu interesanti aplūkot viņa portretu – bet tikai patiesu, nevis izdomātu. Visās man pašreiz pieejamajās enciklopēdijās un biogrāfijās ir ievietots viens un tas pats Džordano Bruno portrets (es doodu to punktā {.929}). To ir gravējis Leipcigas gravieris Hedans. Enciklopēdijās nav Hedana vārda, tāpēc es nezinu, kad tieši viņš ir dzīvojis. Bet, tā kā viņš ir gravējis arī tādu cilvēku portretus, kuri dzīvojuši krietni vēlāk par Džordano Bruno, tad skaidrs, ka Hedans nav Bruno laikabiedrs un nav pats ar viņu saticies un viņu redzējis. Tādā gadījumā kādu avotu viņš izmantoja, gravējot Bruno portretu? Vai bija kāds vecāks portrets? Vai pēc vārdiska apraksta? Vai pēc savas iedvesmas?

.928. Visus šos jautājumus droši vien varētu (vismaz daļēji) noskaidrot, ja ziedotu tam pietiekoši daudz laika. Bet šo laiku ziedot es negribu, jo jautājums nav būtisks un mūs gaida daudz svarīgākas lietas. Šī diskusija ir publiska un, ja kādam lasītājam ir precīzākas ziņas par Džordano Bruno portretu, tad, lūdzu, dodiet mums tās, un es ievietošu tās tālākajos materiālos.

.929.

Hedana gravētais Džordano Bruno portrets

.930. Šeit attēlotais cilvēks pilnīgi varētu būt mūsu ISFJ psiholoģiskā tipa pārstāvis. Venēcijas inkvizīcijas protokolos ir dots īss Džordano Bruno apraksts: «*vidēja auguma ar kastaņbrūnu bārdu*». Nu, bārdas, protams, jaunībā varēja arī nebūt. Par dažiem Bruno sacerējumu personāžiem, kuros, kā domā biogrāfi, viņš ir attēlojis pats sevi, ir sacīts, ka viņam bijušas «*dziļi iekritušas, nemierīgas acis*». Šajā portretā, turpretim, acis ir drīzāk nedaudz izspiedušas... Katrā ziņā pagaidām šo portretu es nevaru uzskatīt par pietiekami autentisku, lai uz tā pamata taisītu kādus secinājumus.

§94. Konflikts ar baznīcu

1997.12.27 22:43 nakts uz svētdienu
(pēc 2 dienām, 1 stundas, 22 minūtēm)

.931. 1575.gadā, 27 gadu vecumā, Bruno atgriezās sv. Dominika klosterī. Drīz viņam gadījās saruna ar mūku Montalčino, kurš izteicās, ka Arijs un viņa sekotāji esot bijuši tumsonīgi ļaudis. Aleksandrijas mācītājs Arijs (Áreios, miris 0336.g.) noliedza Kristus dievišķo dabu, atzīstot, ka Dievs tēvs esot radījis viņu no nekā un tāpat viņš nevarot būt tikpat augsta dievība kā Dievs tēvs. Ariānisms bija agrīnajā kristietībā galvenā opozīcija tam kristietības novirzienam, kurš tagad skaitās «pareizais».

Nikejas koncils 0325.gadā⁷⁴ atzina Arija mācību par «ķecerību», taču drīz pēc tam Ariju atbalstīja imperators Konstantīns (kristietības ieviesējs Romā; miris 0337.g.), un pēc 0359.gada ariānisms kļuva pat par valdošo novirzienu kristietībā, taču ar Konstantinopoles koncila lēmumu 0381.gadā tika vēlreiz atzīts par ķecerību, Romas impērijā aizliegts un kādu laiku saglabājās tikai barbaru valstīs.

.932. Bruno aizstāvēja Ariju (varbūt ne tik daudz pašu Arija mācību, cik viņa tiesības domāt citādāk), Montalčino nosūdzēja viņu, un Dominikāņu ordeņa vietējais Neapoles priekšnieks ierosināja pret Bruno lietu. Bruno aizbēga no Neapoles uz Romu, cerēdams pie ordeņa augstākās vadības panākt «savu taisnību».

.933. Sākumā ordeņa prokurators Romā viņu arī it kā atbalstīja, bet tad no Neapoles pienāca ziņa, ka, izdarot Bruno cellē, kā tagad teiktu, «kratīšanu», atrastas svēto Joanna Zeltamutes un Hieronīma grāmatas ar Roterdamas Erasma komentāriem, kuras Bruno acīmredzot lasījis. Erasmus, kuru mūsdienu cilvēks visvairāk pazīst pēc rotaļīgā «Muļķības slavinājuma»⁷⁵, bija pirmais, kurš pēc sv. Hieronīma, pēc vairāk nekā tūkstoš gadiem, vēlreiz pārtulkoja latīniski no grieķu valodas Jauno Derību, atklādamas daudzas kļūdas vecajā «Vulgātā» (oficiālajā Bībelē) un pat oriģinālam pilnīgi pretējas vietas; viņš izdeva un komentēja arī citus Baznīcai svarīgus rakstus; dzīves laikā viņa darbu pāvesti vairāk vai mazāk atbalstīja, bet beigās, 23 gadus pēc Erasma nāves, ar 1559.gada Trientas koncila lēmumu visi viņa raksti bija aizliegti.

.934. Tagad pret Bruno ierosināja lietu arī Romā, un viņš aizbēga vēl tālāk uz ziemeļiem: sākumā klīda pa Ziemeļitālijas pilsētām (kur Venēcijā izdeva savu pirmo grāmatu «Laika zīmes»⁷⁶), tad pārcēlās uz Šveici, kur Ženēvā izdeva pret vienu no tur valdošo kalvinistu filosofiem (Delafē) vērstu brošūru⁷⁷. Par to viņš pirmoreiz nonāca cietumā, kur žēnēvieši iesēdināja viņu kopā ar brošūras izdevēju Beržonu. Abus gan drīz atbrīvoja, taču izdevējam piesprieda lielu naudassodu, bet Bruno nācās doties tālāk uz Franciju. Turpmāk Kalvina piekritējus, kurus visi sauca par «reformatoriem», Bruno dēvēja tikai par ticības «deformatoriem».

.935. Rodas iespaids, ka tajos laikos grāmatas izdot bija viegli. Ne Bruno, ne Kampanellam, ne kādam citam to laiku autoram no tiem, par kuriem esmu lasījis, nav bijušas nekādas problēmas ar izdošanu. Pabijis Ženēvā divus mēnešus, Bruno paspēj iepazīties ar Delafē darbiem, uzrakstīt kritiku, izdot to, nokļūt cietumā un iznākt no tā. Acīmredzot izglītotu un rakstīt spējīgu cilvēku bija maz un izdevēju vidū pieprasījums pēc autoriem liels. Aina būtiski mainās 19.gadsimtā: tā laika autoriem jau visiem nākas sadurties ar publicēšanas problēmu. Edgaram Po, piemēram, par katru grāmatu nācās izcīnīt ilgu un reizēm pat dramatisku cīņu. Savu pirmo grāmatiņu viņš izdeva pats (kopā ar draugu) 40 eksemplāru tirāžā⁷⁸.

.936. Tulūzas universitātē Bruno 1578.gadā 30 gadu vecumā nolika attiecīgos eksāmenus, dabūja doktora grādu un tajā brīdī vakanto filosofijas katedru kā ordinārs (t.i. «vienkāršs») profesors. Taču viņš uzstājās pret Aristoteli, darīja to emocionāli asi un sanaidojās ar pārējiem Tulūzas profesoriem, tāpēc 1580.gadā pārcēlās uz Parīzi.

.937. Sorbonnas universitātē pēc ievadlekcijām viņam atkal piedāvāja filosofijas katedru, taču viņš atteicās, jo te no profesora prasīja obligāti apmeklēt dievkalpojumus, ko Tulūzā neprasīja. Šis fakts liecina, ka Bruno acīmredzot jau uzskatīja sevi par katoļu baznīcas ienaidnieku.

§95. Galvenie darbi

.938. Parīzē Bruno izdeva grāmatu «Ideju ēnas»⁷⁹ (*De umbris idearum*) par Lullija «Dižo Mākslu» (kuras piekritējs Bruno zināmā mērā bija) un veltīja to Henrikam III, toreizējam Francijas karalim. Karalis, pateicoties par viņam veltīto grāmatu, iecēla Bruno par ekstraordināru (t.i. «izcilu»⁸⁰) profesoru bez pienākuma apmeklēt dievkalpojumus. Taču intrigas universitātē un karš Francijā lika viņam 1583.gadā 35 gadu vecumā pārcelties uz Londonu, kur viņš ieradās pie Francijas sūtņa ar karaļa ieteikuma vēstuli.

⁷⁴ Gadskaitļi manos sacerējumos ir pierakstīti «naturālajā sistēmā», kur priekšējā nulle ir svarīga. Šī gadu skaitīšanas sistēma aprakstīta sējumā {[VIEWS.537](#)}.

⁷⁵ Roterdamas Erasms. «Muļķības slavinājums». Zvaigzne, Rīga, 1985.

⁷⁶ Bruno Džordano. «Laika zīmes». Venēcija, 1576.

⁷⁷ 1577.gadā.

⁷⁸ Poe Edgar. «Tamerlane and other Poems by a Bostonian». Calvin F.S. Thomas, printer. Boston, 1827.

⁷⁹ 1581.gadā.

⁸⁰ Ironija – red. – Ordinārs profesors ir tāds, kuram ir katedra; ekstraordinārs – bez tās. (Šāda piezīme šim tekstam bija «Lasē»).

.939. Vēstulē Anglijas vicekancleram Bruno sauc sevi par «*pilnīgākas teoloģijas doktoru, augstākas nekā parastās gudrības profesoru*», kuru «*zina visi, izņemot barbarus*». Tajā laikā Oksfordas universitātes kanclers grāfs Leičesters par godu tur iebraukušajam poļu augstmanim Laskim sarīkoja «prāta bruņinieku turnīru», kurā izsaucās piedalīties arī Bruno. Viņš publiskā disputā sacentās ar teoloģijas doktoru Nundiniusu, kurš aizstāvēja Aristoteļa un Ptolemaja uzskatus. Bruno vēlāk rakstīja, ka 13 reizes sakāvis Nundiniusu, taču Oksfordas zinātnieki nostājās pret viņu, Bruno apsauca viņus par «*pedantu zvaigznāju, kuri ar savu aprobežotību, pašpārliecinātību un rupjību varētu izvest no pacietības pašu Jovu*», un atstāja Oksfordu. («Jovu» ir teikts Antonovska grāmatā⁸¹ – V.E. –; Jovs ir Bībeles Vecās Derības 18. grāmatas personāžs, kurš nemītīgi žēlojas par Dieva uzsūtītajām nelaimēm; varbūt Bruno būs šeit domājis Jupiteru vai Dievu; latīņu *Iuppiter* ceļas no «*Diovis pater*» – latviešu «Dievs tēvs» – un locījumos otro sakni atmeta: *Iovis, Iove...*).

.940. Šī laikam bija pirmā reize, kad Bruno plašākai auditorijai publiski sludināja savu jauno pasaules modeli. Ir septiņi momenti Bruno mācībā, kurus vēlākā zinātne pilnīgi apstiprināja, kaut gan Bruno bija paudis tos «tīri spekulatīvi»: 1) Zemei tikai tuvināti ir lodes forma, polos tā ir saspiesta; 2) arī Saule griežas ap savu asi; 3) Zemes ass virziens ar laiku mainās; 4) nekustīgās zvaigznes arī ir saules; 5) ap šīm saulēm pa elipsēm riņķo planētas, kuras tikai nav redzamas lielā attāluma dēļ; 6) komētas ir sava veida planētas, kuras riņķo ap Sauli; planētu vispār ir vairāk nekā cilvēki redz pie debesīm; 7) pasaules un to sistēmas ar laiku mainās, tām ir sākums un beigas, nemainīga ir tikai radošā enerģija un atomu kustība.

.941. 1584.gadā Folks Grevils uzaicināja Bruno pie sevis uz pusdienām gavēņa pirmās nedēļas trešdienā. Bija ielūgti arī Anglijas lielākie zinātnieki un augstākās sabiedrības pārstāvji. Mājastēvs gribēja paklausīties, kā slavenais itālietis aizstāvēs savu mācību. Šī disputa aprakstu Bruno izdeva grāmatā «*La Cena della Ceneri*» («Pusdienas gavēņa trešdienā»). Tā ir pirmais drukātais pasaules jaunās sistēmas apraksts.

.942. Tur Bruno, starp citu, raksta arī tā: ja tik ļoti tiek slavīnāts Kolumbs, kurš atklāja jaunu kontinentu, tad kāda gan slava pienākas tam, kurš atklājis bezgalīgi daudzas jaunas pasaules? Laikam gan uz Zemes nav neviena izcila cilvēka, kurš nebūtu apzinājis sava sasnieguma izcilumu un nozīmi. Bez tādas apziņas nebūtu iespējams aizstāvēt savu sistēmu un neatlaidīgi virzīties uz mērķi. Bet, protams, ne katrs, kurš uzskata sevi par izcilu, tāds patiešām arī ir. Var teikt vispārīgi, ka uzskatīt sevi par izcilu, ir izcilības nepieciešams, bet ne pietiekams nosacījums.

.943. Pēc izdzīšanas no Oksfordas Bruno divus gadus dzīvoja Londonā pie Francijas sūtņa de Kastelno, kurš bija gan kārtīgs katolis, bet tolerants cilvēks un ar kuru Bruno iedraudzējās. Sūtņa mājā sarakstīti galvenie Džordano Bruno darbi. Bez jau minētās tur radītas grāmatas «Par cēloni, visa sākumu un vienoto»⁸², «Par bezgalīgo, visumu un debess ķermeņiem»⁸³, «Triumfējošā dzīvnieka izdzīšana»⁸⁴, «Pegasa zirga slepenā mācība ar Silēna ēzeļa tādu pašu mācību»⁸⁵, «Par varonīgo entuziasmu»⁸⁶.

.944. Anglijā Bruno rakstīja itāļiski (pirms tam un vēlāk arī latīniski). Bez šīm divām valodām viņš runāja vēl franču un spāņu valodās un varēja lasīt grieķu valodā. Viņa itāļu grāmatas ir parakstītas: «Giordano Brvno Nolano», bet latīņu – «Iordani Brvni Nolani»; latviski tas būtu «Jordāna Bruņa Nolieša (grāmata)». «Nolietis» – tā viņš visur sevi sauca dzimtās pilsētas vārdā⁸⁷, un pat savu filosofiju viņš dēvēja par «Nolas filosofiju».

.945. No visām Bruno grāmatām inkvizīcija vēlāk uzbruka visvairāk «Triumfējošā dzīvnieka izdzīšanai». Bez jaunas kosmoloģijas Bruno gribēja izstrādāt arī jaunu ētiku (pievēršanās ētikai – klasiska psiholoģiskā ISFJ tipa pazīme), un minētā grāmata bija pirmais solis šajā virzienā. Grāmatā visas eksistējošās reliģijas tiek kritizētas dievu sanāksmē pie Jupitera un tiek atzīts, ka neviena neder prāta un filosofiskas reliģijas lomai, kaut gan ellinisms tiek atzīts par labāko.

.946. Šajā grāmatā parādās arī zināms Džordano Bruno antisemitisms. Viņš uzskatīja, ka reliģisko u.c. veida neiecietību eiropeiešiem ir atnesuši ebreji. Vecās Derības nežēlīgie likumi, kuri prasa atriebties nevainīgiem bērniem par tēvu nodarījumiem tagad ir ieviesti Eiropā. Ebreji vienmēr bijuši pērkama,

⁸¹ Антоновский Ю.М. «Джордано Бруно. Его жизнь и философская деятельность». Биографический очерк. В книге «Дж. Бруно. Бэкон. Локк. Лейбниц. Монтескье. Биографические повествования». Урал, Челябинск, 1996, 33.lpp.

⁸² Brvno Giordano Nolano. «De la Causa, Principio et Uno».

⁸³ Brvno Giordano Nolano. «De l'Infinito, Universo e Mondi».

⁸⁴ Brvno Giordano Nolano. «Spaccio de la bestia trionfante».

⁸⁵ Brvno Giordano Nolano. «Cabala del cavalla Pegaseo coll'aggiunta del Asino Cillenico».

⁸⁶ Brvno Giordano Nolano. «Degli eroici furori».

⁸⁷ Protams, atdarinot Aristoteli, kuru bieži sauca par Stagīrītu – dzimtās pilsētas vārdā.

noslēgta, pret apkārtējiem nedraudzīga tauta, kura visus ienīdusi un tāpēc pati tikusi nicināta. Visā sliktajā ebreji esot iemaisīti, un nav nekā cēla un laba, ko viņi paši sev nepierakstītu, jo viņu augstprātība ir tas viņos vissliktākais. Cilvēce ir zemu kritusi, kopš pieņēmusi ebreju dubulto morāli: viena tikumība attiecībās ar saviem ticības brāļiem, un pavisam cita, – būtībā atbrīvota no visām morāles normām, – attiecībās ar citticībniekiem.

.947. Protams, Bruno nav gluži taisnība: kas tad spiestu eiropiešus pieņemt tādu morāli, ja viņi paši arī nebūtu tādi? Platona «Valstī» ellinam ellinu⁸⁸ pataisīt par vergu ir noziegums, bet «barbaru» – pavisam cita lieta. Tomēr viduslaiku ebreju noslēgtās kopienas bija spilgts šādas morāles iemiesojums, un tajā ziņā Bruno ir taisnība.

.948. Grāmata «Par varonīgo entuziasmu» ir vienīgā vieta, kur Bruno skar «sieviešu jautājumu». Viņš uzskata par cilvēka necienīgu, līdzīgi Petrarkam, ziedot visu savu enerģiju mīlestībai uz sievieti – tikai tiekšanās uz Patiesību ir īsti varonīga cilvēka cienīga. Var mīlēt arī sievieti, tomēr nedrīkst aizmirst, ka mēs pielūdzam arī bezgalību. Viņa iemīlotā esot Sofija (gudrība), kaut gan «arī mani ir mīlējušas nimfas» (*peramarunt me Nymphae*). Kā mūks un katoļu garīdznieks Bruno bija devis celibāta solījumu, un nav zināms, cik lielā mērā viņš ir no tā atkāpies, kad nonāca konfliktā ar katoļu baznīcu. Dažās vietās viņš cildina sievietes, sevišķi sava mājastēva de Kastelno meitu Mariju, par kuru viņš nezinot «vai tā dzimusi uz Zemes, vai nokāpusi no debesīm». Tomēr nav zināms, cik tālu šīs attiecības gājušas (droši vien ne sevišķi tālu). Galvenie Bruno biogrāfijas avoti ir viņa liecības Venēcijas inkvizīcijai par savu dzīvi un viņa sacerējumi. Bet šajos avotos par mīlestības lietām nekas daudz nav teikts.

§96. Neirastēniķa klejojumi

.949. 1585. gadā sūtni de Kastelno atsauca no Anglijas, un Bruno kopā ar viņu atgriezās Parīzē. Te viņš iesniedza Sorbonnas universitātes rektoram 130 tēzes ar lūgumu ļaut tās publiski aizstāvēt. Atļauja tika dota, un disputs notika 1586. gada 25. maijā. Rezultātā Bruno nācās trešajā dienā pēc disputa burtiski bēgt no Parīzes. Viņš devās uz Vāciju. Maincā, Visbādenē un Marburgā viņam atteica, bet Vittenbergā viņš dabūja tiesības lasīt lekcijas un palika tur divus gadus, līdz luterāņu vietā pie varas nāca kalvinisti, un Bruno bija pamats baidīties no vajāšanām.

.950. 1588. gadā viņš devās tālāk uz Prāgu, kur atradās Svētās Romas imperatora Rūdolfa II galms. Bruno veltīja imperatoram kārtējo grāmatiņu («Par 160 tēzēm pret mūsdienu matemātiķiem un filosofiem») un saņēma no viņa 300 dālderu, taču palika Prāgā tikai pusgadu, lai dotos tālāk uz Hannoveri (kura tad vēl bija ne karaliste { .895 } kā pēc 1815. gada, bet tikai hercogiste)...

.951. Bruno uzturēšanās laiki dažādās pilsētās kļūst arvien īsāki, bet viņa grāmatās aizvien vairāk, kā izsakās cara laiku Bruno biogrāfs Antonovskis, «dveš augsta pašapziņa» (51. lpp.).

.952. No imperatoram Rudolfam II veltītās Bruno grāmatas: «...*Es uzskatītu to par nepateicību attiecībā pret man no Dieva doto augstākās sapratnes gaismu, ja neuzstātos kā cīnītājs pret sarūsējušo skolas*⁸⁹ *gudrību...*»⁹⁰.

.953. No padomju laiku Bruno biogrāfa Balandina grāmatas:

«Viens no parastajiem Bruno retoriskajiem paņēmieniem tagad uzskatāms par neatļautu: jau iepriekš izdalīt slavinājumus tiem, kas piekrīt taviem uzskatiem, un apvainot tos, kas nepiekrīt. Auditorijai jāizdara sava izvēle brīvprātīgi, bet te orators brīdina: nemēģināsi mani apgāzt – tāpat jūs esat izglītoti un gudri cilvēki; mēģināsi apstrīdēt – tāpat jūs esat skaudīgi nevēģas»⁹¹.

.954. Šī no vienas puses arvien pieaugošā Bruno pašslavināšanās un no otras – aizvien niknākā pretinieku apvainošana muļķībā, kā arī nespēja noturēties nevienā vietā ilgāk par dažiem mēnešiem, – objektīvi tas viss liecina, ka Bruno psihiskais stāvoklis kļūst arvien sliktāks. Jau daudzus gadus viņš zin par pasauli to, ko nezina vēl neviens, bet visur sastop tikai izsmieklus un naidu...

⁸⁸ *Red.piez.:* mēs mēģinājām autoru pārliecināt, ka te latviski būtu jāsaka «helēnim helēni», taču viņš palika pie sava, apgalvojot, ka šeit viņam labāk patīkot franciskā izruna. (Tāda piezīme šim tekstam bija «Lasē»).

⁸⁹ «Skolas» – tas, protams, nozīmē sholastiku.

⁹⁰ Антоновский Ю.М. «Джордано Бруно. Его жизнь и философская деятельность». Биографический очерк. В книге «Дж. Бруно. Бэкон. Локк. Лейбниц. Монтескье. Биографические повествования». Урал, Челябинск, 1996, 52. lpp.

⁹¹ Баландин Р. «Странствующий рыцарь истины. Жизнь, мысль и подвиг Джордано Бруно». Детская литература, Москва, 1988, 127. lpp.

.955. Helmštate, Frankfurte pie Mainas, Cīrihe, atkal Frankfurte... No kā viņš pārtiek? Par kādu naudu ceļo? Visu laiku jā mēģina kaut kas izlūgties no mecenātiem... Kamēr tiek izdota kāda grāmata, viņš dzīvo izdevēja mājā: tāds tajos laikos bija parastais autora honorārs.

§97. Liktenīgā atgriešanās

.956. 1591.gadā Bruno Frankfurtē grāmatu gadatirgus laikā saņēma ielūgumu no Venēcijas. Bagāts patricietis Džovanni Močenigo aicināja viņu pie sevis, lai Bruno apmācītu viņu savās mākslās. Klāt bija pielikta nauda – it kā dāvanai, bet īstenībā avansam. Paņēmis naudu (kuras, tāpat kā mūsdienās, protams, vienmēr trūka), Bruno vairs nevarēja nebraukt. Tā viņš atgriezās Itālijā, un šis brauciens viņam kļuva liktenīgs.

.957. Tomēr pati par sevi atgriešanās Itālijā nebija tik neprātīga, kā varētu likties mūsdienās. Bruno iebrauca nevis Neapoles karalistē vai Romas pāvesta valstī, kurās pret viņu bija savā laikā iesāktas lietas, bet Venēcijas republikā. Kaut gan Venēcijas īstie ziedu laiki jau bija aiz muguras, tomēr tā vēl joprojām bija visstiprākā un bagātākā no Itālijas valstīm un Romas pāvestu visumā neklausīja. Pāvesta inkvizitoru viņi bija izdzinuši un iecēlušī paši savu inkvizīciju. Reliģijas jautājumi Venēcijā bija otršķirīgi, salīdzinot ar valsts un tirdzniecības drošības jautājumiem. Venēcijas inkvizīcija, kaut arī tiesāja ķecerus, taču ne uz nāvi.

.958. Bruno nodzīvoja Venēcijā un tai pakļautajā Padujā vairāk nekā pusgadu, un neviens viņu neaiztīka. Viss sākās no konflikta ar Bruno mājastēvu Močenigo. Šis 34-gadīgais patricietis bija neapmierināts ar to, ko viņam mācīja 44-gadīgais doktors Bruno. Močenigo acīmredzot bija visai tumsonīgs cilvēks un bija gaidījis, ka iegūs no Bruno kaut kādas slepenas zinības (varbūt: kā taisīt no svina zeltu vai tml.). Kad nu viņš redzēja, ka šādu praktiski noderīgu lietu vietā viņam stāsta visādas ķecerīgas blēņas par citām pasaulēm, tad viņš acīmredzot sāka uzskatīt Bruno par krāpnieku, kurš izmānījis viņam naudu, bet savas īstās zināšanas slēpj. Tāpēc viņš uzņēma kursu uz dilemmu: vai nu tu man atklā savas slepenas zinības, vai arī es tevi izdošu inkvizīcijai. Pie šī kursa viņš turējās līdz pat pēdējām minūtēm pirms inkvizīcijas kareivju atnākšanas.

.959. Vispirms Močenigo izdabūja no Bruno solījumu, ka tas neaizbrauks neatvadījies. Kad pēc (acīmredzot visai asās) izskaidrošanās ar namatēvu Bruno 1592.gada 21.maijā paziņoja, ka aizbrauc atpakaļ uz Frankfurti, Močenigo centās viņu piespiest palikt gan ar žēlabām, ka ne visu vēl ir iemācījies, gan ar draudiem, ka atradīs līdzekļus, kā piespiest Bruno palikt un atklāt savas zināšanas.

.960. Nākošajā dienā, 22.maijā, Bruno galīgi paziņoja, ka aizbrauc rītausmā un pat jau aizsūtīja bagāžu sev pa priekšu. Naktī Močenigo piekļauvēja pie viņa istabas durvīm un teica, ka viņam neatliekami jāparunā ar skolotāju. Bruno atvēra, un istabā ienāca līdz ar Močenigo vēl septiņi viņa salasīti vīri. Viņi piespieda Bruno apģērbties, aizveda viņu uz bēniņiem un tur ieslēdza. No rīta Močenigo atkal nāca pie Bruno, lūdzās, lai tas atklāj savas slepenas zinības un draudēja citādi izdot viņu inkvizīcijai. Bruno, tāpat kā iepriekš, atbildēja, ka ir atklājis visas savas zināšanas un ka no inkvizīcijas nebaidās, jo viņš nevienu nav spiedis ticēt savādāk nekā tas grib.

.961. Beidzot ieradās inkvizīcijas kapteinis ar sardzi un aizveda Bruno uz cietumu, bet Močenigo iesniedza inkvizīcijai savu sūdzību par Bruno (kuru vēlāk divreiz papildināja: 25. un 29.maijā).

.962. Venēcijas inkvizīcijas dokumenti Džordano Bruno lietā ir saglabājušies, tāpēc viss tur notikušais ir labi zināms. Inkvizīcijas tiesa sastāvēja no trim pastāvīgiem un trim mainīgiem locekļiem (tātad katrā sēdē piedalījās četri tiesneši). Tiesas priekšsēdētājs bija tēvs inkvizitors (*Pater Inquisitor*) Džovanni Gabrielli; tālāk divi pastāvīgie locekļi bija pāvesta sūtnis Venēcijā Lodoviko Taberna un Venēcijas bīskaps Lorencio Priuli. Kā ceturtais sēdēs piedalījās viens patricietis no laicīgās varas orgāna – Desmitu Padomes.

.963. Vispirms (26.maija un 29.maija sēdēs) tiesa nopratināja lieciniekus: grāmatu tirgotājus Čjotto un Britanno, kuri bija pazinuši Bruno Frankfurtē un savā laikā nodevuši viņam Močenigo ielūgumu. Abi teica, ka arī tur, luterāņu zemē, viņi neesot redzējuši Bruno rīcībā neko katolīm nepiedienīgu. Neko pret Bruno nestāstīja arī vēl daži citi liecinieki.

.964. 29.maija sēdē sāka pratināt pašu Bruno. Šajā un nākošajā sēdē Bruno pamatīgi stāstīja par savu dzīvi, un šis tiesas protokols ir galvenais avots viņa biogrāfijai. 2. un 3.jūnijā tiesa klausījās Bruno mācību. Protams, Bruno dažādi izlocījās, visu laiku atsaukdami uz to, ka viņa mācība jāvērtē tikai no filosofiskā, bet ne reliģiskā viedokļa. Tā bija veca tēze par patiesības divdabīgo raksturu, kura dēļ zinātne un reliģija varot pastāvēt blakus, netraucējot viena otrai. Laterano koncils 1512.gadā bija šo tēzi nosodījis kā ķecerīgu, tomēr (pat Roma) bieži skatījās uz to caur pirkstiem, un Bruno to jau agrāk bija daudzārt izmantojis. Uz jautājumiem par reliģiju Bruno atbildēja tā, kā pienākas īstam katolīm.

.965. Tomēr 2.jūnija sēdes nobeigumā tēvs inkvizitors noturēja bargu runu, kurā atkārtoja visus apsūdzības punktus un brīdināja Bruno, ka, ja viņš tiepīgi noliegs visu to, ko viņam vēlāk varēs pierādīt, tad viņam nav jābrīnās, ja inkvizīcija izmantos tās rīcībā nodotos likumīgos līdzekļus, kas paredzēti lietošanai pret tiem, kuri negrib pazīt Dieva žēlastību un šīs svētās iestādes kristīgo mīlestību, un kas virzīti uz to, lai tumsā esošos pievērstu gaismai un no īstā ceļa nokļīdušos – mūžīgās dzīvošanas takai...

.966. Acīmredzot svētās iestādes kristīgā mīlestība ļoti stipri iedarbojās uz Džordano Bruno, jo nākošajā dienā viņš izskatījās pilnīgi nomākts un atteicās no savas mācības. Visas kļūdas, kuras viņš līdz šim esot izdarījis pret baznīcu, visas ķecerības, kurās vainojams, viņš tagad atmetot un apsoluties turpmāk no tām vairīties; viņš nožēlojot visu, ko domājis, teicis vai darījis pret baznīcas mācību; viņš karsti lūdzot svēto iestādi piedot viņam viņa vājumu un dot viņam iespēju atgriezties baznīcas klēpī un sajūst pie sevis Dieva žēlastību.

.967. Tad astoņas nedēļas tiesa Bruno lietā nesanāca uz sēdēm (parasti šajā periodā notika spīdzināšanas, kuru mērķis bija pārbaudīt, vai apsūdzētais teicis patiesību; ja viņš spīdzināšanas izturēja – ar Dieva palīgu, protams, – neatsakoties no saviem vārdiem, tad tas nozīmēja, ka viņam bijusi taisnība; tādā ceļā, piemēram, Kampanella izbēga no sārta, jo izturēja visas spīdzināšanas un tātad – pēc inkvizīcijas loģikas – bija bijis savos vārdos paties).

.968. 30.jūlijā Džordano Bruno atkal nostājās tiesnešu priekšā un teica, ka esot ļoti iespējams, ka savā ilgajā prombūtnē no baznīcas viņš esot iekritis arī citos maldos bez tiem, kurus jau nožēlojis. Tad viņš nokrita ceļos un ar asarām lūdzās:

«Es pazemīgi lūdzu Dievu to Kungu un jūs piedot man visus maldus, kuros esmu kritis; ar gatavību es pieņemšu un izpildīšu visu, ko jūs nolemsiet un atzīsiet par derīgu manas dvēseles glābšanai. Ja tas Kungs un jūs izrādīsiet man žēlsirdību un dāvāsiet man dzīvību, tad es apsolos laboties un izlabot visu to ļauno, ko agrāk esmu darījis»...

.969. Ar to lietas izskatīšana Venēcijas inkvizīcijā beidzās. Tiesa Bruno lietā nepieņēma nekādu lēmumu. Visus materiālus nosūtīja uz Romu. Roma pieprasīja izdot Džordano Bruno tiesāšanai Romā. Venēcija atbildēja, ka izdošana neatbilstu Venēcijas republikas godam un suverenitātei. Roma prasīja atkal un atkal: Bruno neesot Venēcijas pilsonis, kā mūks viņš esot pāvesta jurisdikcijā, viņam esot nepabeigtas lietas Neapolē un Romā, viņš neesot vis vienkāršs ķeceris, bet superķeceris, ķeceru vadonis...

.970. Beidzot, pēc pusgada Venēcijas Augstākā padome 1593.gada 7.janvārī pieņēma lēmumu tomēr izdot Džordano Bruno Romai.

§98. Autodafē

1997.12.29 17:57 pirmdienā
(pēc 1 dienas, 19 stundām, 14 minūtēm)

.971. Atšķirībā no Venēcijas tiesas dokumentiem, Romas tiesas materiāli ir saglabājušies tikai daļēji, tāpēc par šo procesu ir daudz neskaidrību. Pirmām kārtām nav īsti skaidrs, kāpēc Bruno nosēdēja Romas cietumā 7 gadus. Parasti inkvizīcija lietas atrisināja vienā vai otrā virzienā daudz ātrāk. Piemēram, no 1599.gada 5.aprīlī sastādītā saraksta redzams, ka tajā dienā Romas inkvizīcijas cietumā bijuši 20 ieslodzītie, no kuriem vairums sēdējuši tikai dažus mēnešus, no pārējiem 19 visilgākais laiks bijis 2 gadi, un tikai viens pats Bruno nosēdējis jau vairāk nekā 6 gadus.

.972. Ir zināms, ka Bruno lietā pratināti četri bijušie Venēcijas inkvizīcijas gūstekņi, kuri tur sēdējuši vienā kamerā ar Bruno. Visi viņi liecināja, ka Bruno atteikšanās Venēcijā no saviem maldiem bijusi neīsta. Interesants, bet noslēpumains ir viena no viņiem, kāda Čelestino liktenis. Ar Bruno «atmaskošanu» pierādījis savu neliekuļoto nožēlu par agrākajiem ķecerīgajiem izteicieniem, viņš tika apžēlots un nosūtīts uz klosteri. Taču pēc kāda laika viņš no turienes atsūtīja vēstuli inkvizīcijai, un drīz vien vēstulei pa pēdām ieradās arī pats. Vēstule un viņa pratināšanas protokoli bija ārkārtīgi slepeni un nav saglabājušies. Čelestino sadedzināja, taču ne tā, kā parasti – dienā un pūļa priekšā –, bet gan naktī un slepus, kas ir ārkārtīgi rets gadījums inkvizīcijas vēsturē. (Izskatās, ka Čelestino būs bijis psihiski slims – V.E.).

.973. Venēcijas inkvizīcija gan lika Bruno sastādīt pilnu viņa iespiesto un neiespiesto sacerējumu sarakstu, taču daudzu grāmatu tās rīcībā nebija. Romas inkvizīcijai, turpretim, kāds anonīms «labvēlis»

no Anglijas caur Franciju atsūtīja tur savā laikā izdotās Bruno grāmatas, tajā skaitā visķecerīgāko no visām: «Triumfējošā dzīvnieka izdzīšanu»⁹² {.945}.

.974. Viss tas kopā varēja atmaskot Bruno kā nelabojamu ķeceri, kurš mēģina apmānīt «svēto iestādi» ar liekuļotu atteikšanos no saviem maldiem. Tomēr tādā gadījumā nav īsti saprotams, kādēļ viņu nesadedzināja daudz ātrāk – pēc gada vai diviem –, kāpēc Romas inkvizitori tā noņēmas ap viņu 7 gadus. Šī laika spriža pēdējais posms ir atkal samērā labi apgaismots dokumentos, un te mēs redzam situāciju, kas zināmā mērā pretēja Venēcijas situācijai: inkvizīcija gandrīz vai lūdza, lai Bruno atteiktos no saviem uzskatiem, bet Bruno atsakās atteikties.

.975. Romas inkvizīcijas tiesa («kongregācija») Bruno lietā sastāvēja no vairākiem kardināliem, un tajā ņēma dalību arī pats pāvests. Par «Lielo Inkvizitoru» bija kardināls Madruči, nākošais pēc svarīguma bija kardināls Sanseverino, bet par ekspertu zinātnes jomā uzstājās daudzu katolicismu aizstāvošu grāmatu autors kardināls Belarmīns.

.976. 1599.gada 14.janvārī kongregācija izskatīja Belarmīna iesniegtās 8 tēzes no Bruno darbiem, kuras atzīstamas par ķecerīgām. Lēmums: prasīt no Bruno atteikties no šīm tēzēm, taču iepriekš vēlreiz izskatīt viņa sacerējumus un papildināt šīs astoņas tēzes ar vēl citām.

.977. Pēc trim nedēļām kongregācija izskata papildinātās tēzes un nolemj: uzrādīt šīs tēzes apsūdzētajam kā ķecerīgas; «*ja atzīs tās par ķecerīgām, tad labi; ja neatzīs, tad dot viņam 40 dienas pārdomām*». Bruno neatzina tēzes par ķecerīgām.

.978. 21.decembrī apsūdzētajam Bruno atkal jautā, vai viņš vēlas atteikties no saviem maldiem. Bruno atbild, ka viņš nevar un negrib atteikties, ka viņam nav no kā atteikties, jo viņš nezina, par ko viņu apvaino.

.979. Kongregācija sūta pie Bruno ordeņa ģenerāli Hipolītu Mario un viņa vietnieku (vikāru) Paolo Mirandolu. Bruno atsakās atzīt viņam priekšā liktās tēzes par ķecerīgām un apgalvo, ka neko ķecerīgu nav runājis, ka inkvizīcija ir sagrozījusi viņa vārdus.

.980. Beidzot, 1600.gada 20.janvārī notiek pēdējā tiesas sēde Bruno lietā. Tiek nolemts izdot brāli Džordano laicīgajai varai (kura tad arī izpildīja dedzināšanu; pati inkvizīcija ar to nenodarbojās).

.981. 1600.gada 9.februārī Bruno aizveda uz Lielā Inkvizitora (Madruči) pili, tur lika nostāties uz viena ceļgala un nolasīja spriedumu: viņam tiek atņemtas mūka un garīdznieka tiesības, bet pats viņš tiek izdots laicīgajai varai, uzticot tai izpildīt «visžēlsirdīgāko sodu bez asinsizliešanas» (tā skanēja parastā formula).

.982. Bruno noklausījās to visu klusēdams un tikai pašās beigās pacēla galvu un pateica vārdus, kuri vēlāk kļuva par leģendu: «Varbūt jūs nolasāt spriedumu ar lielākām bailēm nekā es to noklausos»⁹³.

⁹² Pret manu etīdi par Džordano Bruno visnopietnāk iebilda Johans Korins (grāmatas «Dižais Gars» autors). Cita starpā viņš rakstīja tā: «*Viss, ko esmu lasījis, liek man apšaubīt tīri astronomiskos secinājumus. Īstenībā es domāju, ka par astronomiju Bruno nebija pārāk liela sajēga un ka "daudzās pasaules ar saprātīgām būtnēm" viņš domāja drīzāk hermētiskā nevis fizikālā nozīmē*». Patiešām, 18. un 19. gadsimtu tradīcija ir pārspilējusi astronomijas lomu Džordano Bruno lietā (ko viegli izskaidrot ar toreiz aktuālo cīņu starp zinātnisko domu un reliģiju). Džordano Bruno «ķecerībās» un viņa sadedzināšanā viņa uzskatiem par Kosmosa uzbūvi bija visumā otršķirīga loma. Kad es rakstīju «Etīdi par Džordano Bruno», es nebiju pats lasījis nevienu viņa darbu – un ne slinkuma dēļ, bet tādēļ, ka tajā laikā Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā, kuras pastāvīgs lasītājs es biju, nebija dabūjams neviens Džordano Bruno darbs nevienā valodā. Bet divus gadus vēlāk, 1999.gada beigās daži no tiem parādījās Latvijā pārdošanā krievu tulkojumā, un es tos nopirku («Изгнание торжествующего зверя», «О причине, начале и едином». Минск, Харвест, 1999). Pirmā no šīm grāmatām, kā zināms, skaitījās «visķecerīgākā» {.945}. Šajā grāmatā par astronomiju nav ne vārda; tās saturs ir **ĒTIKA** (izklāstīta simboliskā formā: debesīs tagad ir **zvēru** zvaigznāji – tos vajag izdzīt, un vietā nolikt **tikumu** zvaigznājus). Lai spriestu par to, ko īsti Džordano Bruno ir teicis par Visuma uzbūvi (vai tad no galvas biogrāfi izdomājuši to, kas uzskaitīts punktā {.940}?), vajadzētu dabūt viņa sacerējumu «Pusdienas gavēņa trešdienā» {.941}, bet to es joprojām neesmu redzējis. Taču es stipri šaubos, ka Džordano Bruno uzskatu būtība reducējas uz hermētismu. Iepazīšanās ar Bruno grāmatām vēl vairāk nostiprināja manī pārliecību, ka viņš bija MANA tipa cilvēks (viņš gandrīz vienmēr rīkojas tieši tā, kā analogiskos apstākļos varētu rīkoties es). Hermētiskās mācības bija mistiskas, bet **mums** NAV tieksmes uz mistiku (tieši otrādi, mēs to izsmejam). Astronomiskās (un, iespējams, racionālistiskās) «Pusdienas gavēņa trešdienā» bija **agrāks** Bruno sacerējums nekā ētikai veltītā «Zvēra izdzīšana»; izskatās, ka noliegts un izsmiets par «Pusdienām», Bruno pēc tam pievēršas «Zvēriem» un to «izdzīšanai». Tādā gadījumā viņa ceļš ir bijis tieši tāds pats kā man: vispirms fundamentāla zinātniska koncepcija, kura apkārtņē tiek noliegta un izsmieta, bet pēc tam – pievēršanās šajā sakarībā cilvēku (manā gadījumā, piemēram, Vairas Viķes) morālei un ētikai. Bet Bruno rakstīja simbolos (ko arī es nereti daru), un tāpēc dažiem komentatoriem, kuri **paši** bija mistiski noskaņoti, nenācās grūti interpretēt viņa sacerējumus hermētiskā garā.

⁹³ *Majori forsitan cum timore in me dicitis sententiam quam ego accipiam.*

.983. Arī pēc sprieduma pasludināšanas kongregācija (un pāvests) vēl gaidīja, ka Bruno «apdomāsies», taču viņš nenāca ne ar kādām iniciatīvām. Viņš teica: «Es mirstu kā mocekļis brīvprātīgi un zinu, ka mana dvēsele līdz ar pēdējo dvašu pacelsies paradīzē».

.984. Džordano Bruno tolaik bija 51 gads – taisni tikpat, cik man ir pašlaik.

.985. 1600.gada 17.februārī viņu sadedzināja Romā, Ziedu laukumā (*campo dei Fiori*). Simtiem tūkstošu cilvēku noraudzījās šajā skatā. Bruno veda svinīgā procesijā; viņa rokas un kājas bija iekaltas važās. Šillers to apraksta tā (tiesa gan, nevar zināt, vai viņš kādas detaļas nav pats izdomājis):

«Asinsšķāvis karogs nāca viņam pa priekšu; gājienam pavadīja visu pilsētas zvanu kopīgas skaņas; priekšā gāja garīdznieki un dziedāja garīgās himnas. Aiz tiem nāca notiesātais grēcinieks, apģērbs dzeltenā tērpā, uz kura melnā krāsā uzzīmēti velni. Galvā viņam bija papīra cepure, kuras galā liesmu apņemta cilvēka figūra riebīgu dēmonu ielēkumā. Vērstu projām no notiesātā nesa krucifiksu, jo glābiņa viņam vairs nebija. No šī brīža ugunij piederēja viņa mirstīgais ķermenis, bet elles liesmām – viņa nemirstīgā dvēsele. Aiz grēcinieka nāca garīdznieki svētku tērpos, valdības personas un muižnieki; tēvi, kas bija viņu notiesājuši, noslēdza baismīgo gājienam»⁹⁴.

.986. «Bruno saglabāja apziņu līdz pēdējam mirklim; neviens lūgums, neviens vaids neizlauzās no viņa krūtīm; visu laiku, kamēr vilkās nāvessods, viņa skatiens bija vērst pret debesīm»⁹⁵

– raksta biogrāfs Antonovskis...

§99. Nolāpītais reālists

.987. Pamēģināsim tomēr novērtēt situāciju reālistiskāk. No kā vispār mirst cilvēki, kurus sadedzina sārtā dzīvus?

.988. Visticamāk šķiet, ka viņi mirst nosmokit. Dūmi un ugunīgās gāzes ceļas augšup, un upuris ir spiests tās ieelpot. Visdrīzāk, ka, pirms vēl liesmas ir nodarījušas kādu nāvējošu kaitējumu pārējām viņa ķermeņa daļām, viņam jau ir apdedzināti elpošanas ceļi un plaušas. Lai kliegtu, ir dziļi jāievelk plaušās gaiss un tad ar spēku tas jāizgrūž. Bet, ja ieelpotais gaiss apdedzina, tad, jādomā, tūlīt sākas spazmas un krampji; cilvēks vienkārši nevar pakliegt.

.989. Arī Bruno skatiens bija vērst uz debesīm, jādomā, ne tik daudz tāpēc, ka viņš domātu par citām pasaulēm vai paradīzi, bet drīzāk tādēļ, ka viņš refleksiīvi centās novērst seju no apdedzinošās gaisa strāvas un ieraut pēdējo nesakarsētā gaisa malku...

.990. Salīdzinot Bruno izturēšanos Venēcijas inkvizīcijā un Romas procesa pēdējā posmā, Antonovskis raksta, ka «iegāja Bruno cietumā ne kā varonis, bet kā varonis viņš iznāca no tā»⁹⁶. Arī to man gribētos novērtēt reālistiskāk.

.991. Varonība... Viens no tiem ar cilvēka psihisko darbību saistītajiem sensenajiem jēdzieniem, kuri sen jau būtu jāmet laukā un jāaizstāj ar mūsdienu zinātnei atbilstošākiem jēdzieniem (ko mēs arī daudzārt darīsim savā gaidāmajā ekskursijā uz psiholoģijas laukiem).

.992. Tātad kāds ir objektīvais fakts? Venēcijā 1592.gada vasarā Džordano Bruno pilnīgi atsakās no savas mācības un visām «ķecerībām», lūdz saglabāt viņam dzīvību un solās laboties. Pēc 7,5 gadiem viņš nekādi nav pierunājams atzīt savu mācību par ķecerīgu.

.993. Skatoties no Teorikas modeļa viedokļa, jāteic, ka viens zināms bioloģiskais kompjūters (Džordano Bruno smadzenes) divās līdzīgās situācijās pieņem divus dažādus, diametrāli pretējus lēmumus. Kas ir izmainījies pa šo laiku? Kādi motīvi nosaka vienu un otru lēmumu? Kas tie ir par apstākļiem, kuri izsauc šo lēmumu atšķirību?

.994. Es domāju, ka galvenie motīvi, kuri noteica tādu pagrieziena Džordano Bruno uzvedības stratēģijā, bija trīs.

.995. 1) Pirmais un visbūtiskākais bija tas, ko psihiatrijā sauc par depresiju. Jau punktā {.954} mēs konstatējām apstākļus, kuri vērtīgi un zinošai acij neapšaubāmi liecina par neirstēnību, par Bruno nervu sistēmas «vājumu». Tomēr Venēcijā, sava ieslodzījuma pašā sākumā, viņš vēl cīnās par savu dzīvību – viņš GRIB dzīvot. Pēc septiņarpus gadus ilga mokoša ieslodzījuma, pēc kameras biedru nodevības {.972}, pēc spīdzināšanām viņš vairs necīnās par savu dzīvību, viņš vairs NEGRIB dzīvot.

⁹⁴ Антоновский Ю.М. «Джордано Бруно. Его жизнь и философская деятельность». Биографический очерк. В книге «Дж. Бруно. Бэкон. Локк. Лейбниц. Монтескье. Биографические повествования». Урал, Челябинск, 1996, 77.лpp.

⁹⁵ Антоновский, 78.лpp.

⁹⁶ Антоновский, 74.лpp.

.996. O, tā ir ļoti labi pazīstama noskaņa: visapkārt vieni vienīgi muļķi, visur totāls, neglābjams stulbums; neko nav iespējams pierādīt; es zinu to, ko nezina neviens, bet tie neapņemas, tie auni, tie ēzeļi tikai stulbi zviedz... Visapkārt nodevība, nežēlība, necilvēcība... Viss tik pretīgs un riebiģs – nav nekādas jēgas censties, pūlēties kaut ko sasniegt, vienalga nekas nav panākams...

.997. Lai izdarītu pašnāvību, ir jāpiepūlas, kaut kas jādara. Kādēļ tas viss, ja pietiek vienkārši ļauties straumei – lai tā pati nes uz loģisko galu...

.998. Tā sauktās varonības pa lielākai daļai ir slēptas pašnāvības. Kādreiz skolā mums mācīja, kā padomju kareivis Matrosov varonīgi meties un ar krūtīm aizsedzis ložmetēja ligzdu. Nu, skolā es tam varbūt arī vēl ticēju, bet tūlīt pēc skolas gan vairs ne. Ne jau pacilātība, bet depresija un izmisums diktē tādas soļus.

.999. Nu jau divarpus tūkstošus gadu visa pasaule apbrīno Sokrata aukstasinību, ar kuru tas pēc Atēnu tiesas sprieduma izdzēra savu velnarutka indes kausu. Par ko liecina šī aukstasinība? Tā liecina vienīgi par to, ka Sokrats iekšēji uzskatīja tiesas spriedumu par visumā taisnīgu un šo indes kausu par pareizu un loģisku savas dzīves noslēgumu.

.1000. Sokrats bija apvainots par «jaunu dievu ieviešanu» un «jaunekļu samaitāšanu». Mūsdienu valodā otrais apvainojums skanēs: par homoseksuālismu. Sokrata sievas Ksantipes vārds nu jau divarpus tūkstošus gadu skaitās «ļauņas un ķildīgas sievietes apzīmējums», kā to var izlasīt pat latviešu «Svešvārdu vārdnīcā»⁹⁷. Interesanti, kāda tad viņa varēja būt, ja vīrs viņu neaiztieka un nodarbojas tikai ar jaunekļiem? Cauri visai Sokrata filosofijai, kā to var izlasīt jebkurā enciklopēdijā (arī LPE⁹⁸), aužas motīvs: «Iepazīsti pats sevi!». Kādēļ tieši šis motīvs Sokratam bijis tik svarīgs? Jā, patiešām, iepazīsti pats sevi: kādēļ tevi nevelk pie sievietēm, bet velk pie jaunekļiem?... Sokrats, protams, izjuta zināmu savu vainu – lai arī Senā Grieķija, bet tomēr ne jau mūsdienu sabiedrība, kur homo- un biseksuālisms jau faktiski kļuvis par normu. Un šī vainas sajūta Sokratam arī lika nāvēssoda priekšvakarā melanholiski palūgt arfu («Kad gan es vēl paspēšu iemācīties spēlēt arfu, ja ne šovakar?») un pēc tam no rīta vienaldzīgi izdzert savu kausu...

.1001. – Ū, nolādētais reālists! – kāds lasītājs šeit izsauksies par mani. Nu, jā – es brīnumiem neticu. Brīnumi nenotiek: ne matemātikā ar Kantora bezgalībām, ne psiholoģijā ar varonību. Varonība ir bioloģiskā kompjūtera zināmi lēmumi zināmā situācijā, un šiem lēmumiem vienmēr ir savi motīvi. Bet atgriezīsimies pie Džordano Bruno.

.1002. 2) Otrs apstākļis, kas atviegloja Bruno viņa 1600.gada lēmuma pieņemšanu, bija viņa ticība Dievam. Džordano Bruno, protams, bija ķeceris no ortodoksālā katolicisma viedokļa, taču viņš nebūt nebija ateists, kā to apgalvo 1951.gada padomju enciklopēdija⁹⁹ (1971.gada enciklopēdija vairs nesauc viņu par ateistu, bet gan par panteistu¹⁰⁰). Džordano Bruno, kā liecina punkts {.983}, tomēr ticēja aizkapa dzīvei un paradīzei, tāpēc nāve viņam bija tikai tāds pagaidu šķērslis, kurš jāpārvar, lai sasniegtu labākas eksistences laukus. Uzņemdam kursu uz nāvi, Bruno nebūt neatvadījās uz visiem laikiem no savas pastāvēšanas.

.1003. 3) Pilnīgi vīlies savos laikabiedros un uzskatīdam viņus par neglābjami stulbu ēzeļu baru (ēzelis – Bruno iemīļotais tēls), viņš lika visas cerības uz nākamajām paaudzēm. Kādā savā latīniski uzrakstītā dzejolī Bruno saka:

«Drošsirdīgi cīnījos es, domādams, ka uzvara ir sasniedzama. Bet miesai nebija dots spēks, kāds garam piemīt, un ļaunais liktenis kopā ar dabu apspieda manus centienus... Es redzu, ka uzvara ir likteņa ziņā. Bija tomēr manī kaut kas tāds, kas varēja būt šādos apstākļos un ko nenoliegs NĀKAMIE GADSIMTI, un proti: “Bailes no nāves viņš nepazīna, – teiks pēcnācēji, – rakstura spēka viņam bija vairāk kā jebkuram citam, un augstāk par visām izpriecām dzīvē viņš vērtēja cīņu par patiesību”. Mani spēki bija vērsti uz to, lai iegūtu nākotnes atzinību»¹⁰¹.

.1004. Orientācija uz nākamajām paaudzēm ir dabiska reakcija, kad laikabiedri tevi noliedz un izsmej vai pat vajā, bet tu zini, ka taisnība ir tev un nevis viņiem. Orientēdamies uz nākošajām paaudzēm, Bruno, ja jau reiz bija uzņemts kurss uz nāvi, gribēja atstāt uz tām pēc iespējas spilgtāku

⁹⁷ «Svešvārdu vārdnīca». Izdevniecība «Liesma», Rīga, 1969., 371.lpp.

⁹⁸ LPE, 9.sēj. Šķirkļis «Sokrats». Galvenā Enciklopēdiju Redakcija, Rīga, 1987., 140.lpp.

⁹⁹ БСЭ-2. Том 6. Статья «Бруно Джордано». 1951 г., 175.lpp.

¹⁰⁰ БСЭ-3. Том 4. Статья «Бруно Джордано Филиппо». 1971 г., 63.lpp.

¹⁰¹ Антоновский Ю.М. «Джордано Бруно. Его жизнь и философская деятельность». Биографический очерк. В книге «Дж. Бруно. Бэкон. Локк. Лейбниц. Монтескье. Биографические повествования». Урал, Челябинск, 1996., 75.lpp.

iespaidu, un sadedzināšana sārtā, protams, bija nesalīdzināmi efektīgāka par vienkāršu pašnāvību. Šodien mēs redzam, ka šī Džordano Bruno orientācija ir pilnīgi attaisnojusi. Tagad praktiski visa cilvēce ir viņa un nevis inkvizīcijas pusē, bet viņa sadedzināšana ir kļuvusi par vispasaules simbolu.

.1005. Franču zinātnieks Ernests Renāns vienā no savām pirmajām esejām raksta, ka zinātnieki mocekļi nav vajadzīgi. Kāpēc gan zinātniekam formāli neatteikties no saviem uzskatiem, kad to prasa vara, ja viņš tāpat zin, ka neatkarīgi no viņa atsaukumiem patiesība vienalga izplatīsies? Un Renāns pretstata Galileju ar viņa publisko atteikšanos «tukšajam sapņotājam un neprātim» Džordano Bruno, kurš labāk izvēlējās nāvi nekā atteikšanos no savas «nepierādītās filosofijas».

.1006. Bet Antonovskis polemizē ar Renānu tādā garā, ka, lūk, pastāvot atšķirība starp zinātni un filosofiju: zinātnieks varot atteikties, bet īsts filosofs ne, jo īstai filosofijai jāpiedalās vispārcilvēcisku ideālu veidošanā¹⁰².

.1007. No mana viedokļa raugoties, ne viens, ne otrs no viņiem nesaprot lietas būtību. Viņi polemizē mērķa kategorijās: «vajag tā darīt, vai vajag šitā darīt». Kādreiz, kādā sen nogrimušā pasaulē man dialektiskā (vai vēsturiskā – neatceros īsti) materiālisma kursā lika mācīties vienu citātu no Marksa: «Agrākie filozofi pasauli tikai izskaidroja, bet lieta tā, ka to vajag pārveidot» – apmēram tā skanēja šis citāts. Tad lūk, es acīmredzot esmu tipisks «agrākais filozofs», jo mērķis pasauli pārveidot vai pat tikai ietekmēt man vispār ir ļoti tāls. Es pasauli tikai izskaidroju. Kategorijās «jādara kā Galilejs», vai «jādara kā Bruno» es tikpat kā nevaru domāt. Es varu tikai izskaidrot, kāpēc pastāvēja tāda atšķirība starp Galileja un Bruno izturēšanās stratēģiju.

.1008. Un šī starpība bija psiholoģiska. Galilejs nebija depresijā, bet Bruno bija, un inkvizīcijas cietumā viņam amitriptilīnu (mūsdienās izplatītāko antidepresantu) laikam nedevis. Galilejs 70 gadu vecumā apprecēja jauniņu meiteni un viņai piedzima bērns – tas kaut ko izsaka par dzīvesprieku, vai ne? Bet Bruno nebija ne sievas, ne bērnu, un tas, protams, sekmēja viņa neirozes un depresijas vēl pirms inkvizīcijas cietuma, lai ko arī viņš tur nestāstītu par savu mīlestību uz Sofiju {.948}. Un kad vēl nāca vispārēja noliedzība un naidīga attieksme pret viņa mācību, nodevība, cietums un spīdzināšana, tad vispār...

§100. Mūsdienu sārta

.1009. Pasaules stulbums arī mūsdienu domātāju var iedzīt depresijā, bet cerēt, ka arī viņu varētu sadedzināt sārtā ar tādu pašu efektu kā Džordano Bruno, mūslaikos ir visai grūti. Tagad depresijas lielākoties izpaužas savādāk.

.1010. Angļu rakstnieku Džeromu Klapku Džeromu latviešu lasītājs pazīst pirmām kārtām pēc grāmatas «Trīs vīri laivā, neskaitot suni». Taču manuprāt tas nebūt nav viņa labākais sacerējums. Džeromam ir arī brīnišķīgais stāsts «Kā mēs rakstījām romānu». Tur, līdzīgi kā mūsu eņģeļā {.841}, aprakstītas reālas personas un nav gandrīz nekāda sižeta. (Visu sižetu var izteikt vārdos: «Četri jaunekļi nolēmuši kopīgi rakstīt romānu un šajā nolūkā salasās kopā, lai to apspriestu, bet satiekas viņi arvien retāk un retāk un galu galā neko neuzraksta»).

.1011. Bet ap šo vienkāršo sižetu (ja to vispār var nosaukt par sižetu) ir saliktas apkārt tāda dziļuma un tādas nozīmes atkāpes, ka... nezinu pat ko teikt. Ar vienu vārdu – brīnišķīgi. Vienu no šīm atkāpēm mēs tagad paņemsim¹⁰³:

.1012. Kad es biju jauns, es alku dzirdēt svešu viedokli par mani un par visu, manis radīto; tagad es visvairāk tiecos pēc tā, lai kaut kā no tā izvairītos. Ja tajos laikos man paziņoja, ka kaut kur par mani ir nodrukāta pusrindiņa, es biju gatavs kājām izstaigāt visu Londonu, lai dabūtu avīzes eksemplāru. Tagad, redzot veselu sleju, kuras virsrakstā dižojas mans vārds, es steidzīgi aizveru avīzi, nolieku viņu malā un, apspiežot dabisko tieksmi uzzināt, kas tur uzrakstīts, saku: «Priekš kam tas tev? Tas tikai izsitīs tevi no sliedēm uz visu dienu».

.1013. Jaunībā man bija draugs. Kopš tiem laikiem manā dzīvē ir ienākuši daudzi draugi, – palaikam visai dārgi un tuvi man, – bet neviens no viņiem nav kļuvis priekš manis par to, kas bija tas... Jo viņš bija mans pirmais draugs, un mēs ar viņu dzīvojām pasaulē, kura bija plašāka par tagadējo; tajā pasaulē bija vairāk prieku un bēdu, un tajā mēs mīlējām un ienīdām dziļāk nekā mīlam un ienīstam tajā šaurākajā pasaulītē, kurā es esmu spiests eksistēt tagad.

¹⁰² Антоновский, 12.–13. lpp.

¹⁰³ Джером К. Джером. «Трое в лодке... Как мы писали роман. Рассказы». Звайгзне, Рига, 1985, 241.–245. lpp.

.1014. Manam draugam bija tieksme, kas piemīt daudziem jauniem ļaudīm: viņš dievināja, ka viņu kritizē, un mums kļuva par paradumu, ka izrādām viens otram šo uzmanību. Tajā laikā mēs nezinājām, ka, prasot «kritiku», domājām atbalstu. Mums likās, ka esam stipri – tā parasti ir cīņas sākumā – un esam spējīgi uzklaut patiesību.

.1015. Saskaņā ar iesakņojušos paradumu, katrs no mums uzrādīja otram viņa kļūdas, un mēs bijām tik aizņemti ar to, ka mums nepietika laika pasacīt otram uzslavas vārdu.

.1016. Esmu pārliecināts, ka katrs no mums domāja to vislabāko par sava drauga talantu, bet mūsu galvas bija piebāztas ar muļķīgām parunām. Mēs teicām sev: «Slavēs daudzi, bet tikai draugs pateiks jums taisnību». Mēs runājām arī tā: «Neviens neredz savus trūkumus, bet, ja kāds cits norāda uz tiem, vajag būt pateicīgam un censties tikt no tiem vaļā».

.1017. Kad mēs labāk iepazīnām pasauli, mēs sapratām tamlīdzīgu priekšstatu mātīgumu. Bet bija jau pārāk vēlu, jo ļaunums jau bija noticis.

.1018. Kaut ko uzrakstījis, katrs no mums lasīja savu sacerējumu otram un, beidzis lasīšanu, teica: «Tagad pasaki man, ko tu domā par to, – atklāti kā draugs».

.1019. Tādi bija vārdi. Bet domās katram, kaut arī viņš to varēja nezināt, bija:

.1020. «Pasaki man, ka tas ir gudri un labi, mans draugs, pat ja tu tā nedomā. Pasaule ir ļoti nežēlīga pret tiem, kas vēl nav to iekarojuši, un kaut arī mēs izrādām bezrūpīgu ārieni, mūsu jaunās sirdis asiņo. Bieži mēs nogurstam un kļūstam mazdūšīgi. Vai tad tā nav, mans draugs? Neviena netic mūsu panākumiem, un izmisuma brīžos mēs paši šaubāmies par sevi. Tu esi mans biedrs. Tu zini, cik daudz personīgo jūtu un domu es ieliku šajā sacerējumā, kuru citi kūtri pāršķirstīs pusstundas laikā. Saki man, ka tas ir izdevies, mans draugs! Atbalsti mani kaut nedaudz, es tevi lūdzu!»

.1021. Bet otrs, pārpilns ar kritisku azartu, kas civilizētiem cilvēkiem aizstāj cietsirdību, atbild drīzāk atklāti, nekā draudzīgi. Tad autors dusmīgi iekaista un apmainās ar savu kritiķi niknām replikām.

.1022. Reiz vakarā draugs nolasīja man savu lugu. Tajā bija daudz laba, bet bija arī neveiksmes (mēdz taču būt lugas ar trūkumiem); tos tad arī es satvēru un sāku zototies par tiem. Es nevarētu izturēties pret lugu kodīgāk, pat ja būtu profesionāls kritiķis.

.1023. Līdzko es biju beidzis šo izpriecu, kā viņš pietrūkās kājās, paķēra no galda rokrakstu, pārplēsa to uz pusēm un iemeta ugunī (viņš bija ļoti jauns, to nevajag aizmirst), bet pēc tam, stāvot manā priekšā ar nobālušu seju, izteica man, bez kāda lūguma no manas puses, visu, ko domāja par mani un par manu mākslu. Laikam nav jāstāsta, ka pēc šī divkāršā atgadījuma mēs šķīrāmies lielās dusmās.

.1024. Es netiku redzējis viņu daudzus gadus. Dzīves ceļi ir ļaužu pilni, un ja mēs kāda roku esam palaiduši vaļā, tad mūs drīz atstums tālu nost.

.1025. Iznācis no Vaithollas pēc banketa un priecīgi ieelpojot svaigu gaisu, es devos mājup pa krastmalu. Kāds smagiem soļiem vilkās zem kokiem un apstājās, kad es biju nonācis līdzās.

.1026. «Vai jūs nevarētu iedot man uguntiņu, saimniek?» – vārdi noskanēja dīvaini un kaut kā nesaskanēja ar runātāja figūru.

.1027. Es uzrāvu sērkociņu un iedevu svešiniekam, ar roku aizklājis uguns liesmiņu no vēja. Kad vājā uguntiņa apgaismoja viņa seju, es atrāvos atpakaļ un izmetu sērkociņu.

.1028. «Harij!»

.1029. Viņš atbildēja ar īsu sausu smieklīgu.

.1030. «Nezināju, ka tas esi tu, – viņš teica. – Es nebūtu tevi apturējis».

.1031. «Kā tu līdz tam esi nonācis, vecīt?» – es jautāju, liekot viņam roku uz pleca. Viņa mētelis bija netīrs, notaukots, un es, ātrāki atrāvis roku, pacentos to nemanāmi noslaucīt kabatlakatiņā.

.1032. «O, tas ir garš stāsts, – nevēlēti atbildēja viņš, – un pārāk banāls, lai būtu vērts to stāstīt. Vieni paceļas, kā tu zini. Bet citi nolaižas. Stāsta, tev lietas neejot slikti».

.1033. «Laikam jau, – es atbildēju, – esmu uzlīdis dažas pēdas augšup pa taukiem ieziestu stabu un nu cenšos noturēties. Bet mēs nerunājam par mani. Vai es nevaru kaut ko tavā labā izdarīt?»

.1034. Šajā mirklī mēs gājām gar gāzes laternu. Viņš pieliecās pie manis, mūsu galvas satuvojās, un gaisma spilgti un nežēlīgi apspīdēja viņa seju.

.1035. «Vai tad es izskatos pēc cilvēka, kuram tu vari kaut ko līdzēt?» – viņš pajautāja.

.1036. Mēs klusējot gājām soli pie soļa, un es mēģināju izdomāt vārdus, kas varētu atstāt uz viņu iespaidu.

.1037. «Neraizējies par mani, – no jauna ierunājās viņš pēc klusuma brīža, – es jūtos pietiekoši labi. Tur, kur es esmu nolaidies, uz dzīvi skatās vienkārši. Mums nemēdz būt vilšanās».

.1038. «Kāpēc tu bēgi kā nožēlojams glēvulis? – es iedegos. – Tev bija talants. Tu būtu izsities, ja būtu izrādījis vairāk neatlaidības».

.1039. «Varbūt, – viņš atbildēja tajā pašā vienmērīgajā un vienaldzīgajā tonī. – Laikam man nebija vajadzīgā ķēriena. Domāju, ja kāds būtu noticejis man, tas būtu varējis man palīdzēt. Bet neviena neticēja uz mani, un galu galā es pats pazaudēju ticību sev. Bet kad cilvēks zaudē ticību sev, viņš kļūst līdzīgs gaisa balonam, no kura izlaista gāze».

.1040. Es klausījos viņā, augot sašutumam un izbrīnam.

.1041. «Neviens tev neticēja! – es atkārtoju. – Bet es taču tev vienmēr ticēju, tu to zini. Es...»

.1042. Te es apklusu, atcerējies mūsu savstarpējo «atklāto kritiku».

- .1043. «Patiešām? – mierīgi iebilda viņš. – Tu man nekad to netiki teicis. Ardievu».
- .1044. Virzoties uz Strendas pusi, mēs bijām nonākuši līdz Savoņas apkārtnē, un viņš nozuda vienā no tumšajām ejām.
- .1045. Es steigšus viņam nopakaļ, saucot viņu vārdā, un, kaut arī kādu laiku man likās, ka dzirdu priekšā viņa soļus, drīz vien tie saplūda ar citu soļu skaņām tā, ka, nonācis līdz laukumam, kur stāv baznīca, es pazaudēju viņa pēdas.
- .1046. Pie baznīcas sētas stāvēja polismens. Es sāku iztaujāt viņu.
- .1047. «Kā šis džentlmenis izskatījās, ser?» – viņš vaicāja.
- .1048. «Garš, vājš, ļoti netīri ģērbies, – varētu domāt, ka tas ir klaidonis».
- .1049. «O, tādu pilsētā ir daudz. Baidos, ka jums būs grūti viņu atrast», – atbildēja policists.
- .1050. Tā es otro reizi dzirdēju, kā tālumā izgaist mana drauga soļi, un zināju, ka nekad vairs nedzirdēšu tos tuvojamies.
- .1051. Turpinot ceļu, es pārdomāju, – tāpat kā biju to darījis agrāk un darīju vēlāk, – vai Māksla, pat ar lielo burtu, ir vērtā to ciešanu, kuras tā velk līdz, vai tā gūst pārsvaru un vai kļūstam mēs labāki, pateicoties tai nicinājuma un izsmiekla, skaudības un naida masai, kura gāžas uz mums tās vārdā.
- .1052. Un Zinātne arī – piebildīsim mēs no savas puses...
- .1053. Lūk, tādos sartos arī mūs laikos sadeg depresijās iedzītie, kaut gan Džeroms to ir rakstījis pirms apmēram simt gadiem.

§101. Pieminēkli un kauna stabi

1997.12.30 18:23 otrdienā
(pēc 1 dienas, 26 minūtēm)

.1054. 1879.gadā skulptors Ettore Ferrari izgatavoja Džordano Bruno bronzas statuju, un sākās 10 gadus ilga cīņa par tiesībām to uzstādīt Romas Ziedu laukumā, tieši tajā vietā, kur pirms 279 gadiem Bruno tika sadedzināts. Romas katoliski noskaņotā municipālā padome to neļāva. Kaislības ap pieminēkli auga augumā, līdz beidzot pat Romas universitātē uz ilgu laiku nācās pārtraukt mācības, jo studenti visvisādi izrādīja savu neapmierinātību tiem profesoriem, kuri kā municipālās padomes locekļi bija balsojuši pret pieminēkli. 1889.gada 17.februārī, Bruno sadedzināšanas gadadienā, Romas Kolēģijā tika sarīkota grandioza Bruno godināšana, kurā piedalījās pat Itālijas premjerministrs. Drīz pēc tam nāca municipālās padomes vēlēšanas, kurās Bruno pretinieki tika izbalsoti, un jaunā padome tūlīt deva atļauju pieminēkļa uzstādīšanai Ziedu laukumā.

.1055. Pieminēkli atklāja 1889.gada 9.jūnijā, un tā bija varbūt visgrandiozākā šāda veida ceremonija visā pasaules vēsturē. Seši tūkstoši delegāciju ne tikai no visas Itālijas, bet arī no Vācijas, Francijas, Anglijas, Beļģijas, Holandes, Zviedrijas un Norvēģijas, Dānijas, Ungārijas, Grieķijas, ASV un Meksikas nolieca savus karogus Bruno statujas priekšā. Visi Romas laukumi un ielas bija izrotāti kā svētkos, nami izdaiļoti ar ziedu vītņiem apvienotās Itālijas karoga krāsās. Vairāk nekā simt kori un orķestri stāvēja ap pieminēkli... Tikai katoļu baznīcas klusēja slēgtas, kaut gan bija Trīsvienības diena.

.1056. Uz pieminēkļa postamenta bija rakstīts:

*IX jūnijā MDCCCLXXXIX
Džordano Bruno
no laikmeta, kuru viņš paredzēja,
vietā, kur tika iedegts sārts*

.1057. Katoļu baznīcai, protams, bija tiesības atņemt Džordano Bruno mūka un garīdznieka kārtu, ja jau viņš nepieturējās pie baznīcas mācības. Bet inkvizīcijai nebija tiesību noliegt pašu dažādu sistēmu jeb modeļu brīvas sacensības principu. Ja šis princips toreiz tiktu ievērots, tad Bruno nebūtu draudējušas nekādas briesmas.

.1058. Punktā { .953 } biogrāfs pārmet Bruno «neatļautu paņēmienu»: «*jau iepriekš izdalīt slavinājumus tiem, kas piekrīt taviem uzskatiem, un apvainot tos, kas nepiekrīt*». Var jau būt, ka Bruno patiešām nepietiekoši diferencēja šīs lietas, taču vismaz mums tās ir šeit jāizšķir: jau iepriekš izdalīt slavinājumus tiem, kas piekrīt, un apvainojumus tiem, kas nepiekrīt manam modelim – patiešām ir «neatļauts paņēmiens». Bet jau iepriekš izdalīt slavinājumus tiem, kas piekrīt, un apvainojumus tiem, kas nepiekrīt pašam modeļu salīdzināšanas, sacensības principam – tas ir paņēmiens likumīgs.

.1059. Protams, pat ja Bruno savās lekcijās šīs lietas nepietiekoši diferencēja, īstenībā viņš bija tieši sistēmu brīvas sacensības piekritējs. Atbild taču viņš punktā {.960} savam nodevējam Močenigo, ka nav nevienu spiedis ticēt pret savu sirdsapziņu.

.1060. Nākošajās lappusēs mēs dosimies ceļojumā pa cilvēku psiholoģijas laukiem. Es ieiešu tur ar tādu cilvēka psihes modeli, kurš varbūt daudziem liksies tikpat absurds, cik absurds kardinālam Madruči likās Džordano Bruno sludinātais kosmoloģiskais modelis. Un es jau iepriekš izdalu slavinājumus visiem tiem, kuri (varbūt neatzīstot pašu šo modeli) tomēr atzīst tiesības modeļiem brīvi sacensties. Un es jau iepriekš izdalu apvainojumus visiem tiem, kuri sistēmu salīdzināšanas principu noliedz – jūs, kardināli mādruči, atcerieties: jūsu noziedzīgais fanātisms var gan iedzīt mūs depresijās un likt nosmakt ugunsкура dūmos, paša uzmauktā cilpā vai alkohola tvaikos, bet vienmēr pienāk laiks, kad cilvēce ceļ pieminekļus mums un kauna stabus jums¹⁰⁴.

Printed in Latvia

Valsts Prezidenta eksemplārs drukāts 1998.g. 18.novembrī

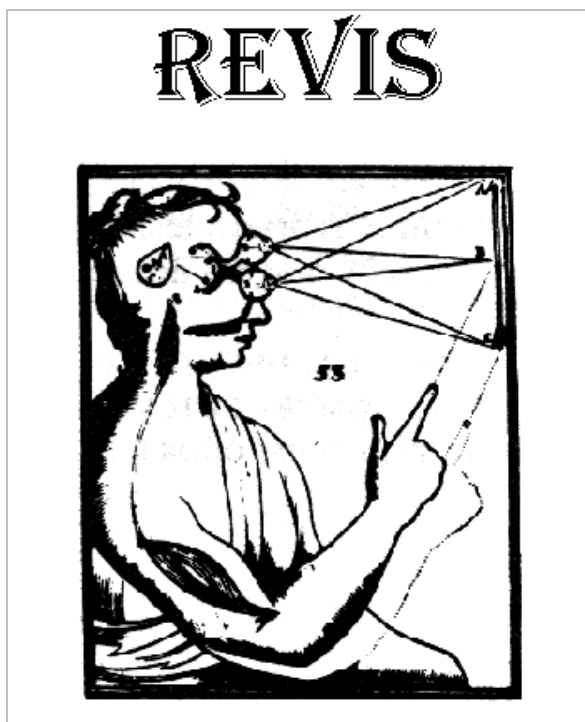
Sērija LASE ir viena autora neperiodisks zinātniski satīrisks izdevums vienam lasītājam – Latvijas Valsts Prezidentam. Iznāk kopš 1998.g. 18. novembra. Prezidenta eksemplāra izdošanas brīdis ir "Lases" ķārtēja laidiena oficiālas publikācijas moments. Pārējie eksemplāri ir tikai oriģināla kopijas un var tikt tirāzēti ilgā laika periodā. Pārējie lasītāji nav obligāti, bet visi, kam tas interesē, ir aicināti piebiedroties.

Izlasses krājuma LASE1 noslēgums

¹⁰⁴ Līdz šai vietai stāsts par Džordano Bruno bija ievietots krājumā LASE1.

6. Grāmatas REVIS vidus. Psiholoģiskā daļa. Burtnīca «Dvesa»

1. Ceļā uz psiholoģiju

Grāmatas REVIS logotips¹⁰⁵

tiks dots). Mūsu uzdevums: no šāda informātikas speciālista viedokļa novērtēt sistēmas (cilvēka) darbību un padomāt KĀ jābūt uzbūvētai kompjūtera programmu sistēmai, lai kļūtu iespējami cilvēku darbībā novērojamiem fenomeniem.

.1063. Šis uzdevums ir līdzīgs tam, ko mēs risinām, piemēram, tad, kad saņemam kādu jaunu, teiksim, «Microsoft» firmas programmu produktu. Mēs to esam nopirkuši, saņemtajā licencē ir ierakstīts, ka mēs apņemamies nemēģināt to «uzlauzt», deasemblēt¹⁰⁸ utt. Mēs to arī nedarām, tāpēc precīzu šī produkta programmu struktūru mēs nezinām. Tomēr, būdami speciālisti, kuri paši varētu

§102. Informātikas speciālista pieeja

1998.01.01 01:27 Jaungada nakts
(pēc 1 dienas, 7 stundām, 4 minūtēm)

.1061.¹⁰⁶ Apsolīto «ekskursiju uz psiholoģijas laukiem» mēs sāksim tāpat kā savā laikā iesākām gājienus uz «matemātikas dārzu»: atmetīsim visus līdz šim psiholoģijas zinātnē eksistējušos modeļus un to jēdzienus. Pieņemsim, ka nav bijuši pirms mums ne Hipokrāts, ne Kants, ne Freids, ne Pavlovs, ne Jungs, ne visi pārējie, ieskaitot Vorobjovu¹⁰⁷. Ir mums tikai viens priekšstats par cilvēku: tā ir materiāla sistēma, kuras darbību reāllaika režīmā {.95} vada bioloģisks kompjūters – smadzenes.

.1062. Vēl mēs esam redzējuši cilvēkus reālajā dzīvē un mums ir zināms (vismaz aptuveni) priekšstats par to, ko šāda sistēma (cilvēks) vispār var darīt un ko nevar. Mēs esam speciālisti informācijas apstrādes sistēmās (pieņemsim, ka mēs tādi esam, kaut gan šāda speciālista jēdziens prasīs zināmu precizējumu, kas mazliet zemāk arī

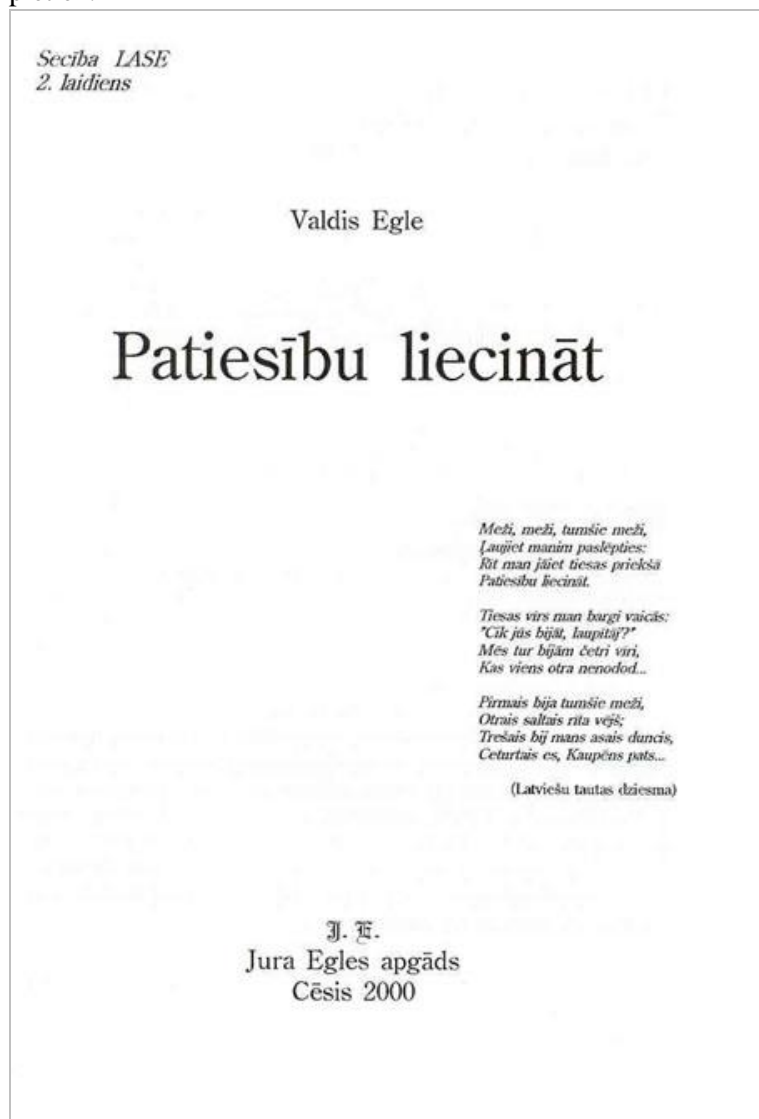
¹⁰⁵ Logotipā reproducēta ilustrācija no Renē Dekarta 1664. gadā izdotā «Traktāta par cilvēku», kurā izklāstīti viņa «mehānistiskie uzskati» par «cilvēku kā mašīnu». Vēddā grāmatas logotips palika nemainīgs tās izlaidumos dažādos papīra izdruku formātos un HTML versijā.

¹⁰⁶ Sākot ar šo vietu grāmatas REVIS teksts bija ievietots izlases krājumā LASE2.

¹⁰⁷ P.S. Daugavpils pedagoģiskās universitātes psiholoģijas katedras profesors, kurš izdeva atjaunotajā Latvijā pirmo psiholoģijas mācību grāmatu: Vorobjovs A. «Psiholoģijas pamati». Eksperimentāls mācību līdzeklis. Atļāvis lietot Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija. Mācību apgāds, Rīga, 1996.

¹⁰⁸ P.S. Programmētāji raksta datorprogrammas kādā no t.s. programmēšanas valodām, un šis viņu uzrakstītais programmas teksts saucas par sākumkodējumu. Pēc tam sākumkodējumu apstrādā ar īpašu programmu – translatoru – un iegūst izpildmoduli, pēc kura dators strādā. Tādi programmatūras ražotāji kā Microsoft dod saviem pircējiem tikai izpildmoduli, aizliedzot programmu modificēt. Citi ražotāji (galvenokārt nekomerciāli) dod saviem lietotājiem gan izpildmoduli, gan sākumkodējumu, un tad lietotājs var programmu pats izmainīt, grozot sākumkodējumu un to no jauna translējot. Par **deasemblēšanu** sauc darbību, pretēju translācijai, t.i. mēģinājumu no izpildmoduļa iegūt (vismaz tuvinātu) sākumkodējumu (ar īpašu programmu – «antitranslatoru»). Deasemblēšanu speciāli aizliedz Microsoft u.c. firmu licences, taču daži lietotāji to mēģina darīt. Arī datorvīrusu apkarotāji, tādi kā Kasperskis, Nortons u.c., katru jaunu vīrusu pirmām kārtām deasemblē, lai izpētītu, kā tas darbojas.

uztaisīt tādu produktu, ja vien būtu pietiekoši daudz laika un naudas, mēs varam (vismaz principiāli) iedomāties, kā tādai sistēmai jābūt uzbūvētai, kādiem tur jābūt galvenajiem, principiālajiem blokiem, programmu struktūrai utt. Protams, tās ir tikai tuvinātas zināšanas, varbūt īstenībā «Microsoft» programmētāji ir izmantojuši mazliet savādākus algoritmus, būvējuši mazliet savādākas struktūras (to mēs varētu noskaidrot, deasemblējot viņu programmas), tomēr mūsu mērķiem arī šī tuvinātā priekšstata pietiek.

Izlasses krājuma LASE2 titullapa

lauks tagad ir ļoti plašs, un arī speciālisti attiecīgi ir dažādi. Viens labi orientējas Internetā un var pat atšifrēt (zinot, kur kas jāmeklē), no kurienes «terorists Viktors»¹⁰⁹ ir sūtījis savas draudu vēstules. Otrs ir speciālists, teiksim, «Microsoft Access» datubāzēs un prot tās efektīvi izmantot. Trešais labi zin, pieņemsim, banku sistēmas, kas veidotas uz «Oracal» platformas utt.

.1067. Visas tās ir derīgas zināšanas, un visi viņi ir patiešām informātikas speciālisti, t.i. – speciālisti zināmā informātikas nozarē. Un tomēr ir pilnīgi iespējams, ka pat viņi (nerunājot jau nemaz par «parasto» cilvēku) nesapratīs, ko es viņiem saku, vai sapratīs tikai daļēji.

.1068. Nesen man gadījās būt Latvijas Patentu valdē. Man vajadzēja atdot valdes darbiniekam disketi ar vienkāršu teksta failu, lai viņš tekstu paredīgētu un atdotu man atpakaļ. Valdes darbinieki (kuri neuzskata sevi par datorspeciālistiem, jo viņu galvenās funkcijas ir pavisam citas) izrādījās tā «iebidēti», ka atteicās vienkārši ielikt manu disketi savā IBM tipa personāldatorā un pārrakstīt failu pie sevis. Tā esot jānes pie viņu datoristiem pārbaudīt uz vīrusiem. Mēs aizgājām pie cilvēka, kurš

.1064. Lūk, tāda pati situācija mums ir arī ar cilvēka smadzeņu programmu sistēmu. Varbūt kādreiz fizioloģiski pētījumi «uzlauzīs» šo sistēmu, un tad kļūs skaidras visas detaļas. Bet mēs ar to nenodarbosimies, mēs apmierināsimies ar principiālu modeli, kuru informātikas speciālists var uzbūvēt «vienkārši no galvas» – tikai novērojot sistēmas darbības ārējos, redzamos fenomenus.

.1065. «Ekskursijā uz matemātiku» mēs jau redzējām, cik auglīga pat šāda «tīri spekulatīva» pieeja bija tur: daži desmiti lappušu ar spriedumiem informātikas garā, – un izskaidrotas izrādījās visas skaitļu sistēmas līdz kompleksajiem skaitļiem ieskaitot, atklāti «defekti» «vecajās» skaitļu sistēmās, atrisināta «kontinuumā problēma», pavisam savādāk izvērtēta aksiomātiku loma utt. Varbūt arī psiholoģijā mūsu modeļa ieviešana ļaus ieraudzīt kaut ko jaunu vai vismaz veco savādākā gaismā?

§103. Kas ir informātikas speciālists

.1066. Vispirms es gribētu precizēt, kāda rakstura cilvēkus es domāju, kad šeit runāju par «informātikas speciālistiem». Informātikas

¹⁰⁹ P.S. Igaunijā dzīvojošs krievu datorspeciālists, kurš 1990.gados ar e-pasta draudu vēstuļu palīdzību mēģināja izspiest naudu no Latvijā strādājošiem norvēģu firmas veikalēm; Latvijas policijas datorspeciālisti atšifrēja viņa datora adresi, viņš tika arestēts un Igaunijā notiesāts.

acīmredzot Patentu valdē pārzin datortīklu. Tas jau, protams, bija informātikas speciālists. Es viņam pateicu, ka, vienkārši pārrakstot no disketes teksta failu, ienest vīrusu savā datorā nav iespējams. «Kā nav iespējams!? – viņš iesaucās. – Bet ja vīruss ir “boot” sektorā? Man pašam bija tāds gadījums!». Mūsu strīds nebija sevišķi ilgs, jo es atmetu ar roku. Es negribu apstrīdēt, ka šis cilvēks varbūt patiešām ir labs informātikas speciālists savā nozarē (katram jau neuzticēs tik unikālas iestādes datortīklu, kāda ir Patentu valde). Bet sajēgas par datora iekšējo, dziļāko darbību šim cilvēkam nav.

Egle V. Patiesību liecināt.
Sērija LASE. Otrais laidniens.
Jura Egles apgāds, Cēsis 2000.

Egle V.
To Testify the Truth
Journal LASE, second release
Publishing House Juris Egle, Cēsis 2000
(in Latvian)

Redaktore: Ināra Egle
Makets: Valdis Egle
Punkti un norādes: programmu sistēma TECUS
Grāmatā ir saglabāta autoru ortogrāfija un punktuācija
Garnitūra (fonts): Egle Gum Normal

Sērijas LASE otrā grāmata. Satur tālākos materiālus diskusijā "Revisere" par Vēras teoriju — par vienu Latvijā radītu cilvēka garīgās darbības koncepciju un tās sekām matemātikā un psiholoģijā. Materiāli: 1) Kontinuuma problēmas atrisinājums matemātikā; 2) Vēras teorijas pamati psiholoģijā (cilvēku tipoloģija); 3) Operētājsistēmas projekts datorvadītai mehāniskai lelei Dollijai; 4) Priekšlikumi Valsts prezidentei Vairai Viķei-Freibergai; 5) Satira par Nobela prēmijām latviešiem un par kaprāja dienesta pakāpēm.

© Valdis Egle, 1999

ISBN 9984-9395-0-2
ISBN 9984-9395-2-9

Izslases krājuma LASE2 prettituls

tad speciāli, ļaunprātīgi nodotu tam vadību. Protams, neviena no standartkopēšanas programmām tā nedara.

.1072. Īstenībā no disketes Jūs varat inficēt savu datoru ar vīrusu divos gadījumos:

.1073. 1) Jūs pārrakstāt (jeb iekopējat) pie sevis kādu inficētu programmu, teiksim, AAA. Tad Jūs mēģināt šo programmu palaist. Operētājsistēma atdod vadību it kā programmai AAA, bet, tā kā tā ir inficēta, tad patiesībā vadību dabū vīruss. Viss. Kopš šā mirkļa ir iespējams viss kas, jo datoru jau kontrolē vīruss.

.1074. 2) Jums diskete ir ielikta diskvadā un Jūs pārlādējat datoru (vai nu gribēdams ielādēties no šīs disketes, vai arī gribēdams ielādēties no «cietā diska», bet aizmirsis, ka diskete Jums ir ielikta). Šajā gadījumā (ja attiecīgais diskvads Jums ir definēts kā primārs attiecībā pret «cieto disku») «Biosa» programmas pārbaudīs primārā diskvada (tātad tā, kur atrodas diskete) gatavību, pārliecināsies, ka tas ir gatavs un tātad ielādei jānotiek no tā un nevis no «cietā diska», nolasīs no disketes ielādes jeb «boot» sektoru un nodos tam vadību (!). Lūk, ja šai disketei ielādes sektors būs inficēts, tad vadību faktiski dabūs vīruss, un situācija kļūs nekontrolējama.

.1069. Vīruss var «sēdēt» disketē vienalga kurā vietā, arī ielādes jeb «boot» sektorā. Vīrusu var arī nolasīt atmiņā (operatīvajā) no disketes, bet tas vēl neko nenozīmē. Izšķirošais ir mirklis, kad vīruss saņem vadību, t.i. kad kāda programma, kura ir strādājusi līdz tam, beidz savu darbu un beidz to tādā veidā, ka atdod «vadības grožus» tieši vīrusam. Kāda velna pēc Nortona komanders (armijā ir komandieri, flotē komandori, bet datoros komanderi) vai cita kāda kopēšanas programma, kura tikko kā nolasīja atmiņā teksta failu, — kāda velna pēc tā mēģinās atdot vadību šim teksta failam? Tad taču dators «pakārtos» (vai vismaz kopēšanas programma abortētos) ikreiz, kad teksta failā vīrusa nebūtu.

.1070. Failu kopēšanas programmas nelasa arī ielādes («boot») sektorus. Un, pat ja lasītu, tad neatdotu tam vadību. Ja tas nebūtu tā, tad ikreiz, kopējot failu, dators «pats no sevis» pārlādētos, pie kam ne no cietā diska, bet no disketes.

.1071. Inficēt jūsu datoru Patentu valdes speciālista norādītajā ceļā būtu iespējams vienīgi tad, ja Jūsu kopēšanas programma speciāli pārbaudītu, vai disketē ir vīruss un, ja tā tur nav, tad neatdotu no disketes nolasītajam failam vai sektoram vadību, bet, ja vīruss IR,

.1075. Tātad neturiet svešu disketi ieliktu diskvadā. Ielieciet, nokopējiet teksta failu un tūdaļ izņemiet. Ja Jūs zināt, ka tikmēr, kamēr diskete bija iekšā, datora pārlādes nebija, tad nekādi šīs disketes «boot» vīrusi Jums nav bīstami. Ja Jūs gribat iekopēt pie sevis nevis vienkārši teksta vai bilžu failus utt., bet programmas (vai pašatarhivējošos arhīvus utt. – vispār visu, kas var dabūt vadību), tad, protams, noteikti pārbaudiet tās uz vīrusiem.

.1076. Atšķirība starp mani un minēto Patentu valdes speciālistu ir tā, ka es varētu pats uzrakstīt vīrusa programmu, bet viņš noteikti nevarētu (savādāk viņš nerunātu tādas aplamības).

.1077. Cilvēks var būt labs speciālists, jo zina, ko var izdarīt ar tādu un tādu konkrētu (parasti ārzemju) datorprogrammu un zina kā to izdarīt: kurā vēlē kas atrodams utt. («Vēle» ir manis izdomāts vārds angļu «menu» latviskošanai. Oficiālā datorzinātņu terminoloģijas komisija ir ieteikusi šim nolūkam vārdu «izvēlne». Daudzi viņu ieteiktie termini ir labi, piemēram, termins «dators» ir vienkārši lielisks. Bet termins «izvēlne» ir valodniecisks kroplis, un mans «vēle» ir nesalīdzināmi labāks – es domāju, šeit man piekritīs ikviens, kam ir latviska literārā un filoloģiskā gaume. Tāpēc savās grāmatās es lietošu vārdu «vēle», nevis oficiāli ieteikto «izvēlne»).

.1078. Tātad cilvēks var labi pārzināt dažādus ārzemju programmu produktus un zināt, kādās vēlēs kas ir un kas nav atrodams, bet es varu to nezināt, jo produktu ir daudz, un visu laiku nāk jauni un jauni klāt. Lai tos pārzinātu, ir jāiegūst ļoti daudz informācijas, ko es nedaru. Šajā ziņā tas cilvēks var būt labāks informātikas speciālists par mani. Bet tajā pašā laikā viņš, rīkojoties tikai ar dažādu programmu vēlēm, var nemaz nezināt datora un programmu sistēmu dziļāku iekšējo uzbūvi. Viņš nevarētu PATS uztaisīt operētājsistēmu «plikā mašīnā». Bet es to varu. (Un ne tikai varu, bet arī esmu izdarījis {[TRANS.2796](#)}).

.1079. Šajā sacerējumā es ar vārdiem «informātikas speciālists» saprotu tādu cilvēku, kurš VAR pats uztaisīt operētājsistēmu un jo īpaši – reāllaika sistēmu. Tieši no ŠĀDA speciālista¹¹⁰ viedokļa mēs arī aplūkojam cilvēka smadzeņu darbību un vērtējam tās redzamos fenomenus.

2. Ierosa, apstrāde un temperaments

§104. Psihiskās funkcijas un to grupējumi

1998.01.01 17:24 Jaungada diena
(pēc 15 stundām, 57 minūtēm)

.1080. Un tā, sāksim novērtēt cilvēka (sauksim viņu arī par «sistēmu», jo no mūsu modeļa viedokļa viņš ir tikai zināma noteikta materiāla sistēma) fenomenus no informātikas speciālista viedokļa. Kādai, vismaz pamatos, jābūt viņa vadības kompjūtera programmu struktūrai, lai sistēma izturētos tā, kā to mēs varam novērot reālajā dzīvē?

.1081. Pirmkārt ir skaidrs, ka šajā sistēmā ir ļoti ļoti daudz dažādu programmu, kuras katra dara savu darbu. Datorprogrammēšanā lieto dažādus apzīmējumus dažādu programmu struktūrvienību nosaukšanai. Lieto vārdus «programma», «apakšprogramma», «modulis», «bloks», «procedūra», «funkcija» un citus. Tā vai cita apzīmējuma izvēle ir atkarīga galvenokārt no dotās programmēšanas vides vai valodas tradīcijas.

---

¹¹⁰ **P.S.** Šis ievads par to, kādas ir informātikas speciālistu šķiras, Spārīša kungs (*Niveādā – V.E. – sējumam NIX-003, kur ietilpa šis teksts, adresāts bija profesors Ojārs Spārītis, tāpēc dažās zemsvītras piezīmēs notiek vēršanās pie viņa*), man bija vajadzīgs, lai jau iepriekš aizsargātos pret varbūtējiem uzbrukumiem no tādu cilvēku puses, kuri Latvijā uzskata un sauc sevi par informātikas speciālistiem. Kad es 1970–1980.gados strādāju ZA Elektronikas un skaitļošanas tehnikas institūtā (ESTI), šis institūts bija vadošais Padomju Savienībā skaitļošanas jeb, kā tagad saka, datortīklu jomā, un mēs pēc vadības gribas mēģinājām sacensties ar Rietumu firmām un institūcijām tīklu izstrādē. Tas bija bezcerīgs mēģinājums, jo PSRS nebija tāda rūpnieciskā un tehnoloģiskā potenciāla, lai reāli sacenstos, un faktiski šī sacensība bija vairāk mūsu vadības organizēta izlikšanās un imitācija. Tomēr mums kā šo plānu faktiskajiem izpildītājiem bija reāli jādomā par fundamentālām tādu milzīgu informātisku sistēmu problēmām un jācenšas tās atrisināt. Tagadējiem Latvijas datorspeciālistiem tādas problēmas priekšā nestāv. Viņiem ir dots jau gatavs Internets un milzīgi plašs Rietumu programmatūras klāsts, un atliek to visu tikai adaptēt Latvijas vajadzībām vai piebūvēt kaut ko savu maziņu klāt priekš kāda konkrēta lokāla mērķa. Ar tām globālajām problēmām, kuras nodarbināja mūs, viņi nesaskaras. Tāpēc ir pilnīgi iespējams, ka viņi var nesaprast tos fundamentālos spriedumus, ko es aprakstu, un uzskatīt mani par nekompetentu.

.1082. Mēs par galveno terminu kādas vairāk vai mazāk noslēgtas, no citām vismaz funkcionāli norobežotas un vairāk vai mazāk nedalāmas programmu vienības apzīmēšanai lietosim vārdu «funkcija», jo tas gan sakrīt ar vienu no tradicionālajiem programmēšanas terminiem, gan arī var tikt interpretēts vispārcilvēciskā nozīmē¹¹¹. Tātad, nekaitējot no zināmas tautoloģijas, varam teikt: «funkcija ir tāda elementāra programmu vienība, kura izpilda zināmu noteiktu funkciju», pie kam pirmoreiz šajā teikumā vārds «funkcija» ir lietots programmistiskā nozīmē, bet otrreiz – vispārcilvēciskā nozīmē.

.1083. Mana programmu sistēma TECUS¹¹², kura organizē Jums redzamo grāmatu punktus, norādes, literatūras sarakstus u.c. elementus, sastāv apmēram no tūkstoš atsevišķām funkcijām. Skaidrs, ka šī programmu sistēma ir daudz vājāka par cilvēka reāllaika sistēmu, kura spēj daudz ko vairāk izdarīt. Tātad funkciju skaitam cilvēka smadzenēs ir jābūt daudz lielākam. Cik tieši viņu ir, to mēs pateikt nevaram (un dažādiem cilvēkiem šis skaitlis, protams, ir dažāds, bez tam arī vienam cilvēkam tas nepārtraukti mainās, jo viņš, kā pašprogrammējošās sistēma, nepārtraukti sastāda arvien jaunas programmas un aizmirst daļu no vecajām).

.1084. Bet orientējoši varam teikt, ka cilvēka sistēmas funkciju skaits ir ļoti liels un varbūt pat sniežas miljonos.

.1085. Šīs funkcijas var dažādi grupēt, apvienojot zināmā «aparātā» zināmu daudzumu funkciju. Mēs atceramies {.626}, ka, ja kopā ir n elementu, tad tajā var izdalīt 2^n apakškopu (vai, ja atmetam tukšo apakškopu un to apakškopu, kura sakrīt ar pašu kopu, tad $2^n - 2$ īstas apakškopas). Tātad, ja cilvēka smadzenēs ir, teiksim, miljons funkciju, tad pavisam var izdalīt ($2^{1000000}$) – 2 dažādu funkciju grupu.

.1086. Lai novērtētu šo skaitli, izteiksim to aptuveni kā desmitnieka pakāpi:

.1087.

$$\lg 2^{1000000} = 1000000 \cdot \lg 2 \approx 1000000 \cdot 0,3010 = 301000$$

$$2^{1000000} \approx 10^{301000}$$

.1088. Tātad aptuveni šis skaitlis ir pierakstāms kā vieninieks ar 301 tūkstoši nulļu. Šajā grāmatā¹¹³ no tās sākuma līdz šai vietai ir apmēram 380 tūkstoši zīmju (burtu). Tātad, ja mēs gribētu dabūto skaitli pierakstīt ne kā 10 pakāpi, bet rakstot visas nulles, tad šī skaitļa pieraksts vien aizņemtu tikai nedaudz mazāk lappušu nekā ir šajā grāmatā līdz šai vietai.

.1089. Tas nozīmē, ka cilvēka psihē var izdalīt ārkārtīgi milzīgu skaitu dažādu funkciju grupu. Protams, šādos apstākļos neviens dalījums nevar būt absolūts, un arī grupām robežas precīzi novilkt nav iespējams. Tomēr vismaz aptuveni, orientējoši mēs sāksim izdalīt dažādas funkciju grupas. Jāatceras tikai, ka visi šie dalījumi ir nosacīti un ka ir iespējams arī milzīgs skaits citu dalījumu.

.1090. Atkarībā no izdalītajām funkciju grupām un šo grupu īpašībām konkrētajā cilvēkā, mēs arī pašus cilvēkus iedalīsim dažādās grupās (psiholoģiskajos tipos). Tā mēs iegūsim dažādas cilvēku klasifikācijas jeb **tipoloģijas**. Par cik ir iespējams izdalīt milzīgu skaitu dažādu funkciju grupu, tad arī cilvēku dažādu tipoloģiju var būt ļoti daudz, un tās nebūt nav pretrunā viena ar otru. Pēc vienas tipoloģijas divi cilvēki var atrasties vienā klasē, bet pēc citas – dažādās klasēs. Un otrādi: tie, kas pirmajā tipoloģijā bija atšķirīgās klasēs, otrajā var izrādīties vienā grupā. Tā ir normāla parādība, jo psihisko funkciju iespējamo grupējumu un tālāk cilvēku iespējamo tipoloģiju skaits ir milzīgs.

¹¹¹ **P.S.** Vispārcilvēciskā nozīmē funkcija ir «tas, kas ļauj izpildīt kādu darbību». Piemēram, viena funkcija varētu būt: pacelt labo roku; otra funkcija – pacelt kreiso kāju utt. Ja cilvēks (teiksim, traumas dēļ) nevar pacelt labo roku, tad viņš ir šo funkciju zaudējis. Programmistiskā nozīmē funkcija ir **struktūra** smadzenēs, kura ģenerēs un nosūtīs muskuļiem tos impulsus, kas vajadzīgi, lai cilvēks paceltu labo roku vai kreiso kāju. Šāda struktūra smadzenēs atbilst izpildmodulim datorā. Ja cilvēka smadzenēs nepastāvētu šīs struktūras, tad viņš nevarētu pacelt ne roku, ne kāju (un, ja viņa smadzenes ir bojātas un struktūras sagrautas vai izolētas, tad viņš arī nevar neko pakustināt). Taču, lai šī struktūra smadzenēs pastāvētu, tā pa priekšu ir **jārada**. Tādu struktūru radīšanu sauc par programmēšanu. Programmēšanu var izpildīt subjekts, kurš atrodas ārpus programmējamās sistēmas (kā cilvēks programmē datoru) vai subjekts, kurš atrodas iekšā pašā programmējamajā sistēmā. Otrajā gadījumā struktūru radīšanu sauc par pašprogrammēšanu.

¹¹² **P.S.** Sistēma TECUS uzturēja Veddas jeb Sestās Mediotēkas grāmatas; jaunajiem Niveādas tekstiem tā vairs netiek lietota. Taču vecajos tekstos viņas darbības pēdas ir joprojām redzamas, piemēram, punktu numuri šajā lappusē.

¹¹³ Oriģinālajā REVIS (*Piezīme Niveādā*).

§105. Ierosa un apstrāde

.1091. Tagad sāksim izdalīt dažas psihisko funkciju grupas. Lūk, cilvēks dzīvo, kustas, kaut ko dara. Viņa maņu orgāni (acis, ausis utt.), viņam pašam parasti to nemaz nemanot (t.i. – nedomājot speciāli par to), seko apkārtējās vides stāvoklim – kaut ko redz, kaut ko dzird utt.

.1092. No informātikas speciālista viedokļa, no sistēmas uzbūves viedokļa tomēr ir skaidrs, ka ir jābūt zināmai smadzeņu funkciju grupai, kura seko šai nepārtraukti organismā ienākošai informācijas plūsmai un izdala no tās tos momentus, kuri (pēc šo funkciju «domām») ir «cienīgi» tikt apstrādāti, analizēti, izpētīti rūpīgāk nekā parastā «fona» apstrāde.

.1093. Izdalīsim kā pirmo šo funkciju grupu un nosauksim tās par **IEROSAS funkcijām** (jo viņu uzdevums ir izdalīt no pastāvīgā informatīvā «fona» «svarīgākos» momentus un ierosināt to pastiprinātu analīzi).

.1094. Tālāk ir dabiski izdalīt to funkciju grupu, kuras šo pastiprināto analīzi izpilda, ja reiz tā ir ierosināta. Nosauksim tās par **APSTRĀDES funkcijām**.

.1095. Ar šīm divām funkciju grupām vien mums jau pietiks, lai ievestu savu pirmo tipoloģiju visu cilvēku (sistēmu) klasificēšanai.

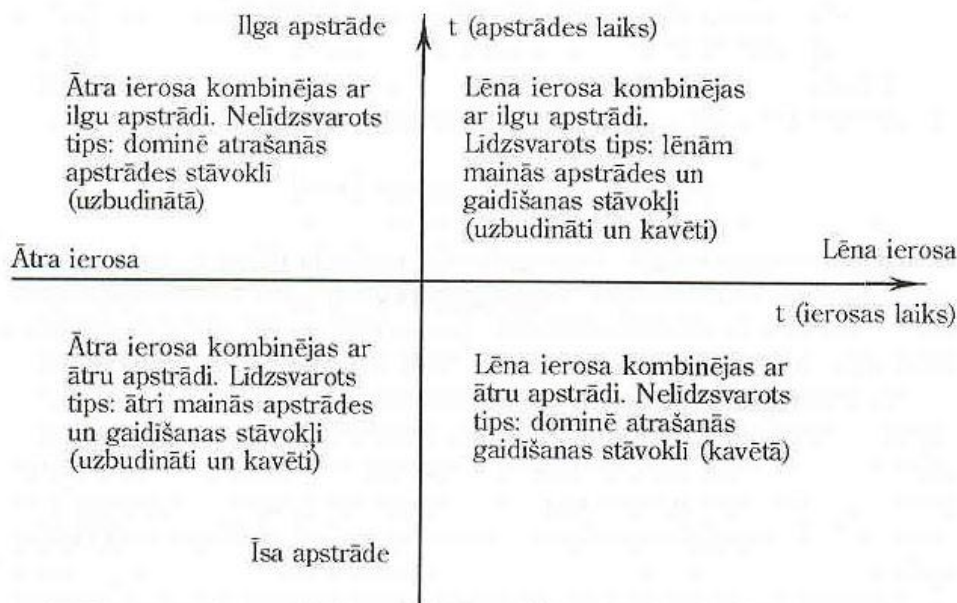
.1096. Pieņemsim, ka dažādiem cilvēkiem ierosas funkcijas var strādāt dažādi. Vienam tās ļoti daudz ko atzīst par «ievēribas cienīgu», citam maz ko. Pirmajam tad tās nostrādā ātri (bieži dod ierosas signālus), otrajam lēni (reti dod ierosas signālus). Pieņemsim tālāk, ka, neskatoties uz visām individuālajām īpatnībām attiecībā pret konkrēto informācijas raksturu un uz neprecīzi noteiktajām ierosas funkciju grupas robežām, tomēr mēs varam cilvēka ierosas funkciju darbības vidējo, dominējošo ātrumu izteikt ar kādu skaitli un atzīmēt to uz «skaitļu ass».

.1097. Pieņemsim to pašu arī attiecībā uz apstrādes funkcijām: tās arī var dažādiem indivīdiem strādāt dažādi. Vienam ierosinātā apstrāde ātri beidzas, nav ilgstoša; otram tā turpinās ilgi un nevar vien beigties. Pieņemsim, ka arī šīs grupas funkciju darbības laiku mēs varam izteikt ar vidējo, dominējošo skaitli un atzīmēt uz skaitļu ass.

.1098. Sakrustojot abas asis, mēs iegūsim Dekarta koordināšu sistēmu, un katra cilvēka «vietu» šajā sistēmā raksturo viens noteikts punkts, kura koordinātes noteiks viņa ierosas un apstrādes funkciju vidējie, dominējošie ātrumi.

.1099. Šādu sistēmu es izstrādāju pirms apmēram gadsimta ceturkšņa¹¹⁴ un nosaucu to par «**Psiholoģijas karti**»:

.1100.

.1101. Mēs esam ieguvuši četrus «kartes» kvadrantus jeb četrus cilvēku pamattipus pēc ierosas un apstrādes funkciju darba dominējošā ātruma¹¹⁵.

¹¹⁴ P.S. 1970.gadu pirmajā pusē.

¹¹⁵ P.S. Gan šajā grāmatā, gan attiecībā pret psiholoģiju vispār mans galvenais mērķis, Spārīša kungs, nav atklāt kaut kādus jaunus psiholoģiskus faktus vai noliegt zināmos, bet gan parādīt, kādā veidā psiholoģijai labi zināmie fakti reducējas uz pašprogrammējoša smadzeņu kompjūtera parametriem un īpašībām, parādīt, ka visi šie

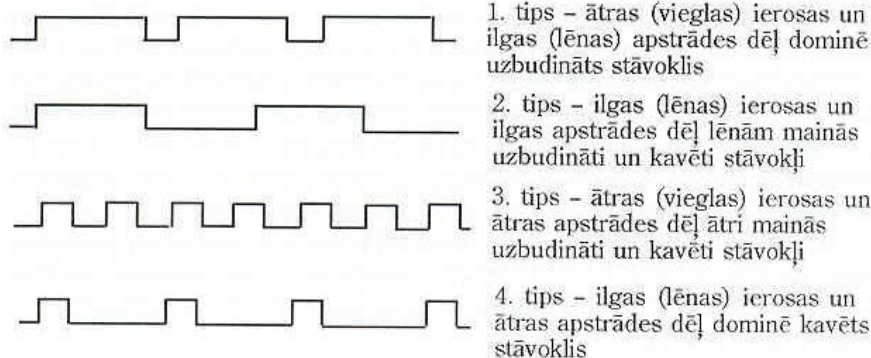
.1102. Izdalīsim (protams, nosacīti un shematiski) divus cilvēka stāvokļus:

.1103. 1) periods, kad ierosas funkcijas nav ierosinājušas nekāda notikuma informācijas apstrādi; to nosauksim par **gaidīšanas jeb kavētu** stāvokli;

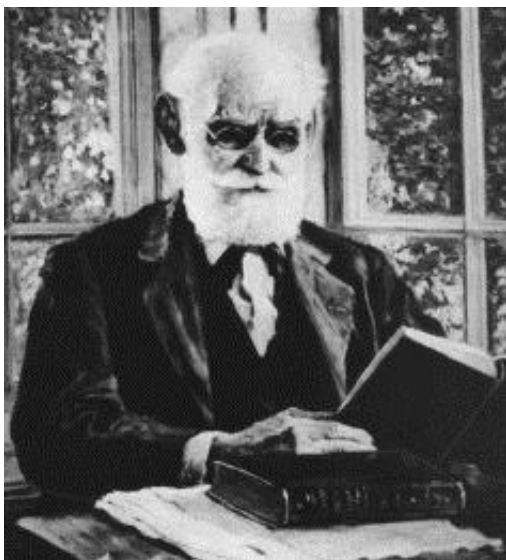
.1104. 2) periods, kad apstrādes funkcijas ir ierosinātas un darbojas, kad notiek informācijas apstrāde par ierosas funkciju izdalīto notikumu; to nosauksim par **apstrādes jeb uzbudinātu** stāvokli.

.1105. Apzīmējot uzbudinātu stāvokli ar paceltu līniju, bet kavētu stāvokli ar nolaistu līniju, atšķirības starp četriem cilvēku pamattipiem shematiski var attēlot šādi:

.1106.

§106. Četri temperamentī

Ivans Petrovičs Pavlovs
1849.09.26¹¹⁶ – 1936.02.27
(Rjazaņa – Ļeņingrada)

.1107. Tie lasītāji, kuri kaut cik pārzin cilvēka psiholoģiju, viegli atklās, ka šie 4 pamattipi ir tie paši kopš antīkajiem laikiem pazīstamie un Hipokrāta aprakstītie četri temperamentī: 1. holēriķis; 2. flegmātiķis; 3. sangviniķis; 4. melnholiķis.

.1108. Tikai tradicionālajā psiholoģijā šie tipi tiek postulēti uz empīrisku novērojumu pamata, bet mēs tos dabūjam kā loģiskas sekas no mūsu modeļa pēc divu smadzeņu funkciju grupu izdalīšanas.

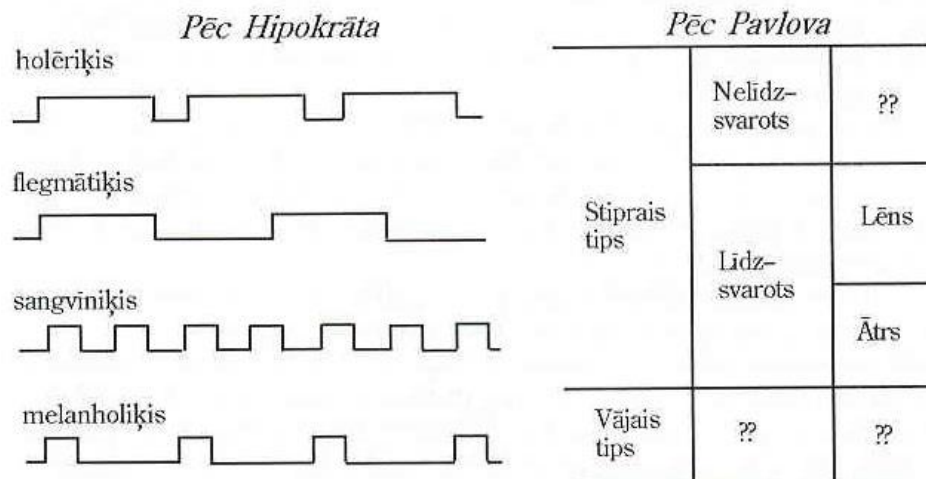
.1109. Šeit ir arī redzams, kāpēc temperamentu ir tieši četri un nevis, teiksim, 3 vai 5. (Hipokrāts temperamentu rašanos izskaidroja ar noteikta šķidrums – «dzeltenās žults», «gļotu», asins vai «melnās žults» – pārsvaru organismā. Taču kādēļ jāņem tieši četri šķidrumi? Kāpēc ne, teiksim, vēl arī limfa, aizkuņģa dziedzera sula utt.?).

.1110. Nobela prēmijas (1904.g.) laureāts Pavlovs arī nonāca pie šiem četriem tipiem, taču viņa oriģinālā (nemodificētā) klasifikācija ir vēl «briesmīgāka»:

.1111.

fakti dabiski izriet no tām. Pašlaik mēs tātad uz smadzeņu kompjūtera parametriem reducējam visiem jau kopš skolas laikiem labi zināmos Hipokrāta četrus temperamentus. Tomēr šāda reducēšana parasti (un arī šoreiz) ienes dažus jaunus aspektus psiholoģiskā fakta izprašanā. Dažas lietas kļūst skaidrākas, citas, it kā vispārpieņemtas, turpretim, sāk likties neiespējamās un neticamas (kā, piemēram, Freida un Junga koncepcijas).

¹¹⁶ 14.septembrī pēc toreiz Krievijā lietotā Jūlija kalendāra. Pareizticīgo mācītāja dēls, arī pats beidzis Rjazaņas garīgo semināru, pēc tam Pēterburgas Medicīniski ķirurģisko akadēmiju. Bija Iljas Ciona, slaveno «Cionas gudro protokolu» autora, skolnieks (skat. {L-CION}).

.1112. Pavlova klasifikācijai ir trīs pakāpes: vispirms visi cilvēki (un arī dzīvnieki) iedalās «stiprajā tipā» un «vājajā tipā». Vājais tips nekādi tālāk nedalās, bet stiprais iedalās «nelīdzsvarotajā» un «līdzsvarotajā». Nelīdzsvarotais atkal tālāk nedalās, bet līdzsvarotais dalās «lēnajā» un «ātrajā». Īstenībā Pavlovam būtu jādabū ne 4, bet 8 tipi, ja viņš izvērstu savu klasifikāciju līdz loģiskajam galam.

.1113. Taču Pavlova dotie tipu raksturojumi ir principā, pamatvilcienos pareizi. Melanholiskais ir patiešām «**vājš**» tips (dominē kavētība); flegmātiķis un sangviniķis ir patiešām **līdzsvaroti** tipi (viņiem ierosas un apstrādes funkciju ātrums ir savstarpēji samērojams – vienam abi ir lēni, otram abi ātri); holēriķis un melanholiķis ir **nelīdzsvaroti** tipi, jo viņiem ierosas un apstrādes funkciju ātrumi neatbilst viens otram – holēriķiem ir ātra ierosa un lēna apstrāde, melanholiķiem otrādi).

3. Sistēmas darbības pamatprincips

§107. Baudas un šausmu pedāļi

1998.01.03 19:25 sestdiena
(pēc 2 dienām, 2 stundām, 1 minūtes)

.1114. Pamēģināsim tagad «tīri spekulatīvi» izsecināt, kādām šo četru psiholoģisko tipu īpašībām loģiski jāizriet no tā fakta, kādas katram tipam ir ierosas un apstrādes funkciju grupu attiecības.

.1115. Bet, lai to aprakstītu, mums nāksies vispirms izdalīt vēl divas smadzeņu funkciju grupas, kuru esamība tik fundamentāli nosaka cilvēka reāllaika programmu sistēmas vispārējo stratēģiju, ka tieši ar šo funkciju aplūkošanu varēja arī sākt mūsu «ekskursiju uz psiholoģijas laukiem».

.1116. 1952.gadā amerikāņu pētnieks Oldss strādāja pie savas disertācijas profesora Milnera vadībā Makgilla universitātē¹¹⁷. Milners pētīja smadzeņu funkcijas ar žurkām galvā ieaudzētu elektrodu palīdzību. Oldsa uzdevums bija noskaidrot, vai «nomoda centra» kairināšana hipotalamusa aizmugures daļā var likt žurkai vairīties no tās būra daļas, kurā viņai dots strāvas impulss.

¹¹⁷ P.S. Tā raksta Godfrūā (Годфруа Ж. «Что такое психология». Том I. Мир, Москва, 1992, с.268). Internetā atrodama Oldsa biogrāfija dod šādu pārskatu par viņa pārvietošanos pa universitātēm: *Jim received his master of arts degree in 1951 and his Ph.D. in 1952 in psychology at Harvard University, where he remained for one additional year as a lecturer and research associate in the laboratory of social relations. He then received a U.S. Public Health Service fellowship to do postdoctoral research at McGill University from 1953 to 1955. Jim then spent an additional two years (1955-57) as an associate research psychobiologist in the anatomy department of the University of California, Los Angeles, following up on his discovery of the brain reward pathways in the exciting environment of the Brain Research Institute founded by Horace Magoun and Donald Lindsley. In 1957 Jim was appointed associate professor of psychology at the University of Michigan and was promoted to full professor in 1959. He remained at the University of Michigan until 1969, when he moved to the California Institute of Technology, where he held the position of Bing professor of behavioral biology. He remained at Cal Tech until his untimely death in 1976.*

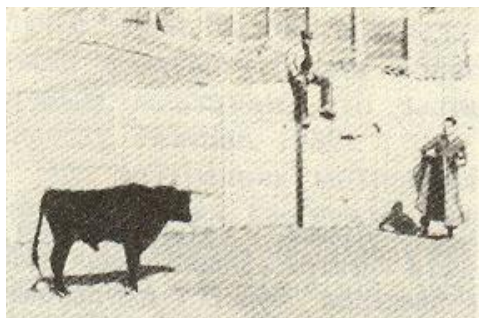
James Olds,
1922.05.30 – 1976.08.21
Dzimis Čikāgā, audzis Ņujorkā
un Vašingtonā

.1117. Visas žurkas arī patiešām pēc elektriskā trieciena saņemšanas drīz vien vairs negāja uz «aizliegto» būra daļu. Izņemot vienu žurku, kura, tieši otrādi, sāka sistemātiski tur iegriezties. Oldss nolēma, ka tai ir pazemināta jūtība un palielināja strāvas stiprumu. Bet tad žurka sāka vēl intensīvāk meklēt šo vietu.

.1118. Atvēris žurkas galvaskausu, Oldss atklāja, ka elektrods tai kļūdas dēļ ir ieaudzēts nepareizā vietā blakus īstajai. Tad sāka sistemātiski pētīt šo nejausi atklāto parādību – «baudas centru». Žurkām ieaudzēja elektrodu baudas centrā un ļāva pašām, nospiežot pedāli, dot sev smadzenēs elektrisko impulsu. Rezultāti bija pārsteidzoši: neviens stimulators – ne seksuāls, ne visgaršīgākā barība – nespēja sacensties ar «baudas pedāli». Neviena cita balva tik ātri neizstrādāja žurkām tieksmi atkārtoti izdarīt «apbalvoto» darbību. Žurkas spieda «baudas pedāli» dažreiz pat 100 reizes minūtē (gandrīz 2 reizes sekundē), bet vidēji pa visām žurkām un pa visu diennakti – 200 reizes stundā. Dažreiz, kad eksperimentatori palielināja impulsa stiprumu, žurka no dabūtā trieciena atsprāga krātiņa malā un gulēja apdullusi, taču, līdzko atjēdzās, tā tūdaļ atkal steidzās pie pedāļa, lai saņemtu vēl vienu tādu pašu triecienu. Nogurušas žurkas dažas minūtes gulēja vai steidzīgi ēda, lai pēc tam atkal skrietu pie pedāļa¹¹⁸.

.1119. Drīz vien tika atklāti arī citi «baudu centri», kā arī pretējas iedarbības – «šausmu centri». 1954.gadā pētnieks Delgado tos efektīgi demonstrēja vēršu cīņas arēnā. Delgado rokā bija tālvadības pults, bet vērsim smadzenēs – «šausmu centrā» ieaudzēts elektrods. Fotografējās redzams, kā saniknotais vērsis metas virsū Delgado, bet pēkšņi apstājas, sastingst un sviežas projām, saņemis impulsu «šausmu centrā».

.1120.¹¹⁹

.1121. Attiecīgi smadzeņu «centri» tika atklāti arī cilvēkiem, un parādījās pat pirmie «elektromāni», kuri, eksperimentos reiz saņēmuši impulsu «baudas centrā», par katru cenu gribēja dabūt vēl vienu tādu pašu impulsu.

.1122. Šie spožie eksperimenti no mūsu modeļa viedokļa skaidri parāda cilvēka (un arī dzīvnieku) reāllaika vadības sistēmas pamatalgoritmu, pašu fundamentālāko darbības stratēģiju.

.1123. Tātad šajā sistēmā neapšaubāmi pastāv divu īpašu grupu procesori¹²⁰. Vienas grupas procesori («baudu centri»), saņēmuši signālus (normālos apstākļos no citiem smadzeņu procesoriem, bet

¹¹⁸ **P.S.** Tagad Internetā ir pieejami smalki šo leģendāro eksperimentu apraksti, un es tos ievietošu Niveādā – taču ne šeit. Grāmata REVIS lai paliek tāda, kādu es to uzrakstīju 1998.gadā. Svarīgi ir tikai saprast, ka gan «baudas centri», gan «šausmu centri» ir struktūras cilvēka (un citu dzīvnieku) **pašprogrammēšanās sistēmās**. Saņēmuši impulsus (normālā gadījumā no citām smadzeņu struktūrām, bet šajos eksperimentos – no elektrodiem), šie «centri» organizē attiecīgajai reakcijai nepieciešamo smadzeņu programmu ģenerāciju un tālāk – šo programmu izpildi.

¹¹⁹ Годфруа Ж. «Что такое психология». Том I. Мир, Москва, 1992, с.270. (**P.S.** Precīzas ziņas par Delgado, viņa portrets un pilni eksperimentu apraksti pagaidām uz šo brīdi – 2005.04 – Internetā vēl nav atrodami).

¹²⁰ **P.S.** Nevajag iedomāties «procesorus» kā kaut kādas strikti mehāniskas ierīces, līdzīgas datoru mikroshēmām. Procesora termins tika ieviests grāmatas REVIS pirmajā daļā un ir abstrakts kaut kādu funkciju realizētāja apzīmējums. Tāpat kā vārds «funkcija» mums apzīmē vienu jebkuru organisma darbību, tā vārds «procesors» vispārīgi apzīmē kaut kādu funkciju grupu realizējošo smadzeņu struktūru. Procesors smadzenēs var būt «difūzs», t.i. – fiziski izkaisīts pa visām smadzenēm utml. Būtiskais ir tas, ka šī smadzeņu struktūra izpilda

aprakstīto eksperimentu apstākļos – no ārienes), organizē sistēmas arī tālāku darbību tajā virzienā, kurš bija novedis pie signālu sūtīšanas šīs grupas procesoriem.

.1124. Otrās grupas procesori, turpretim, saņēmuši signālus, organizē sistēmas izvairīšanos no tālākas darbības tajā virzienā, kurš izsauca šos signālus.

.1125. «No ārpusēs», no malā esoša novērotāja viedokļa tie ir tikai signāli zināmiem procesoriem un tālāk šo procesoru organizētā atbildes darbība. «No iekšpusēs», subjektīvi pašam cilvēkam tie izskatās kā bauda vienā gadījumā un šausmas vai sāpes otrā. Objektīvi «ārējais» un «iekšējais» viedoklis ir skats uz vienu un to pašu lietu.

.1126. Skaidrs, ka Daba savā ilgajā organismu veidošanas procesā ir sasaistījusi «baudas procesorus» ar organismam (vai visai bioloģiskajai sugai) derīgajām lietām (tādām kā barība, sekss utt.), bet «šausmu procesorus» – ar organismam bīstamajām lietām (tādām kā ienaidnieku tuvums, barības vai seksuālā partnera trūkums utt.).

.1127. Samērā vienkāršs princips, vai ne? Bet tāds nu reiz ir mūsu reāllaika sistēmas darbības pamatalgoritms, kuram apkārt grupējas viss pārējais. Izturēties tā, lai impulsi plūstu uz «baudas procesoriem» un neplūstu uz «šausmu procesoriem» – lūk, arī viss mūsu smadzeņu reāllaika sistēmas pats fundamentālākais darbības princips.

§108. Emocijas

.1128. Oldsa un Delgado eksperimentos dzīvnieki saņēma spēcīgus impulsus attiecīgajos smadzeņu «centros» (procesoros), un arī šo procesoru organizētās atbildes darbības bija spilgti izteiktas. Visa Delgado vērsa poza, piemēram, liecina par to, ka visiem organisma muskuļiem ir nosūtītas pavēles nekavējoties apturēt uzbrukumu un gatavoties bēgšanai.

.1129. Skaidrs, ka ne vienmēr attiecīgo procesoru darbība būs tik spilgti izteikta (jo ne vienmēr tos stimulējošais impulss būs tik spēcīgs). Pie mērenākiem impulsiem arī šo procesoru organizētās un vadītās reakcijas būs mērenākas un izpaudīsies tikai kā vispārēja organisma gatavošanās tām vai citām darbībām (pozitīvām, ja tās nosaka «baudas procesori» vai negatīvām, ja tās organizē «šausmu procesori»).

.1130. Lūk, šo vispārējo organisma stāvokli, vispārējo gatavošanos un iepriekšējo gatavību tām vai citām darbībām mēs savā modelī saucam par emocijām¹²¹.

.1131. Protams, organisma (sistēmas) pāreju no viena vispārējā stāvokļa otrā organizē (vada) tie vai citi smadzeņu (vadības sistēmas) procesori. Protams, tie ir cieši saistīti ar «baudas» un «šausmu» procesoriem. Tomēr atstāsim līdz galam neizšķirtu jautājumu par to, vai emocionālo stāvokļu maiņu organizētāji ir vienīgi tie paši «baudu» un «šausmu» procesori, vai arī šajās stāvokļu maiņās ir iesaistīti bez tiem vēl arī kādi citi procesori.

.1132. Mūsu turpmākajiem secinājumiem šis jautājums nav sevišķi būtisks (tāpat kā nav būtiski, kur tieši smadzenēs ir lokalizēti «baudas» un «šausmu» procesori; svarīgs ir tikai tas fakts, ka mūsu pētāmajā reāllaika sistēmā tie neapšaubāmi pastāv).

.1133. Katrā ziņā ir arī skaidrs, ka mūsu reāllaika sistēmā pastāv tādi procesori, kuri organizē sistēmas pāreju no viena (t.s. emocionālā) stāvokļa otrā un ka šo stāvokļu būtība ir pakāpeniska organisma gatavošanās kādām noteiktām darbībām.

.1134. Aplūkosim, piemēram, tādu emocionālo stāvokli kā bailes. Lūk, organisms bija kādā neitrālā stāvoklī, dzīvnieks mierīgi ganījās vai cilvēks ar kaut ko mierīgi nodarbojās. Te pēkšņi kāds (vai kādi) apkārtējo situāciju analizējošie procesori sāk signalizēt par draudošām briesmām. Parādījušies, piemēram, plēsoņas vai ienaidnieka kareivji. Par reakciju atbildīgais procesors (vai procesori) tūlīt organizē sistēmas gatavību bēgšanai (kura dabā miljoniem gadu gaitā ir bijusi galvenā reakcija uz briesmām). Būs vajadzīga pastiprināta enerģijas un skābekļa piegāde muskuļiem, tāpēc «baiļu procesors» organizē intensīvāku sirdsdarbību un elpošanu (sirds sāk «dauzīties»). Kaut gan «virsprocesors» varbūt vēl bremzē (ar savām pavēlēm kavē) pašu bēgšanas procesu, taču muskuļi jau saņem gan stimulējošus impulsus no «bēgšanas procesora», gan bremzējošus no «virsprocesora», un šo pretrunīgo impulsu rezultātā parādās trīcēšana...

---

kaut kādu noteiktu darbību grupu, kuru mēs esam norobežojusi no pārējām darbībām. Šādā nozīmē, piemēram, eritrocītus asinīs var uzskatīt par «procesoru», kurš piegādā šūnām skābekli un aizvāc no tām oglekli.

¹²¹ P.S. Šeit, Spāriša kungs, mēs reducējam emocijas uz smadzeņu kompjūtera darbību. Literatūra ir pilna ar visvisādiem prātojumiem par to, ka kompjūteriem neesot emociju utt. Protams, ka viņiem to nav – kamēr tās viņos nav iebūvētas. Bet iebūvēt tās viņos nav problēmu, – ja vien zina, kas tās emocijas tādas vispār ir.

.1135. Vai, teiksim, aplūkosim agresivitāti. Lūk, organisms bija kādā neitrālā stāvoklī, dzīvnieks mierīgi ganījās vai cilvēks ar kaut ko mierīgi nodarbojās. Te pēkšņi kāds (vai kādi) apkārtējo situāciju analizējošie procesori sāk signalizēt par to, ka kāds ciltsbrālis dara kaut ko tādu, ko šie procesori uzskata par dotā indivīda tiesību pārkāpumu. (Vispār, dara kaut ko, kas pēc indivīda domām viņam kaitē). Organisms nonāk paaugstinātas gatavības stāvoklī (kuru, saprotams, organizē kāda smadzeņu funkciju grupa). Muskuļi sasprindzinās, seja nomācas. Lūk, ciltsbrālis atkāpjas. Organisms nedaudz atslābinās, taču līdz sākotnējam bezrūpīgajam stāvoklim vēl nenonāk. Tuvojas otrs ciltsbrālis ar tādiem pašiem nolūkiem vai citādi aizskardams dotā indivīda intereses. Par cik sākotnējais stāvoklis jau bija «uzskrūvēts», tad tagad reakcija šit vēl augstāku vilni. Cilvēks izmet asu repliku, suns sāk rūkt. Ciltsbrālis attālinās. Bet nu nāk trešais, un «agresivitātes procesors» izlemj: «Tas nu vienreiz ir pa daudz!» – un trešais ciltsbrālis saņem arī par diviem iepriekšējiem, kaut gan varbūt ir paspējis izdarīt mazāk kā tie...

.1136. Šāda agresivitātes pakāpeniska «uzskrūvēšana» ir tipisks paša agresivitātes akta priekštecis. Emocionālais svārstis, šūpodamies starp agresīvu uzbudinājumu un cerībām, ka bez agresijas varēs iztikt, beigās izšūpo afektu. Tikai vieni svārstīšanās periods ir ilgāks, citiem īsāks. (Man, piemēram, rodas vēlēšanās sist pēc trešās reizes; es domāju, ka tas ir samērā īss periods, raksturīgs cilvēkiem ar «vājiem nerviem»). Nu, bet no agresīvā akta cietušais, parasti, protams, uzskata, ka viņš neko sliktu nav darījis, un tas, kurš izrādīja agresivitāti, ir bijis vienkārši ļauns nelietis. Abu sistēmu attiecīgo procesoru izdarītais situācijas novērtējums atšķiras.

.1137. Procesori, kuri vada cilvēka «emocionālo sfēru» (t.i. organizē sistēmas pāreju dažādos gatavības stāvokļos) acīmredzot ir filoģenētiski daudz vecāki par tā sauktā «prāta» procesoriem, t.i. – viņi ir radušies agrākā evolūcijas posmā (jau dzīvniekiem), un šo procesoru izmantotie algoritmi ir daudz vienkāršāki par «intelektuālajiem» algoritmiem – būtībā emocionālo procesoru darbības principi ir visai egoistiski.

§109. Procesori un funkciju grupas

.1138. Augstāk mēs lietojam gan terminu «procesors», gan «funkciju grupa». Ar «procesoru» mēs saprotam smadzenēs vairāk vai mazāk lokalizētu, no citiem «procesoriem» norobežotu darbības organizatoru. Bet, protams, visas procesorā strādājošās funkcijas arī veido «funkciju grupu». Taču «funkciju grupai» nav obligāti jābūt kaut kur vienā vietā smadzenēs lokalizētai. Vienā grupā var apvienot arī funkcijas, kuras «izmētātas» pa dažādiem procesoriem dažādās smadzeņu vietās.

§110. Pašanalīze kā ierosas funkciju daļa

1998.01.10 15:47 sestdiena
(pēc 6 dienām, 20 stundām, 22 minūtēm)

.1139. Priekš mūsu tālākajiem secinājumiem svarīgi ir atzīmēt, ka cilvēka pašanalīzes funkcijas ietilpst ierosas funkciju grupā.

.1140. Kad mēs esam izdalījuši divas tādas lielas funkciju grupas kā ierosas un apstrādes funkcijas, tad varam šajos terminos cilvēka darbību iedomāties sekojoši: ierosas funkcijas izdala apkārtējā situācijā kaut ko «ievēribas cienīgu»; apstrādes funkcijas šo izdalīto lietu analizē un ģenerē sistēmas atbildes reakciju uz to; tad cilvēks analizē, izvērtē pašas šīs apstrādes un atbildes rezultātus; ievērojot šī vērtējuma rezultātus, atkal izdala, ierosina kaut ko jaunai apstrādei; atkal analizē, vērtē nu jau šīs jaunās apstrādes rezultātus, kurus tad ievēro pie atkal nākošās ierosas un tā joprojām.

.1141. Tātad iepriekšējo ierosu uzsākto apstrāžu rezultāti tiek arvien analizēti, un šīs analīzes rezultāti ietekmē nākošās ierosas. Līdz ar to mēs redzam, ka apstrādes funkciju darbības rezultātu analīze attiecas uz ierosas funkcijām, jo nosaka jaunu ierosu parādīšanos.

.1142. Ja iepriekšējo apstrāžu rezultāti tiks atzīti par neapmierinošiem, tad sistēma «būs piesardzīga» jaunu ierosu ģenerēšanā, bet ja iepriekšējo apstrāžu rezultātus atzīs par apmierinošiem, tad sistēma ģenerēs jaunas ierosas daudz vieglāk un ātrāk.

§111. Psihiskās slimības kā funkciju anomālijas

.1143. Otrs mūsu tuvākajai analīzei svarīgs moments, kas šeit jāatzīmē, ir psihisko slimību vieta mūsu modelī.

.1144. Psihiskās slimības no mūsu modeļa viedokļa ir tādas smadzeņu funkciju darbības īpatnības, kuras noved pie visas sistēmas (cilvēka) «nenormālas» rezultējošās darbības.

Ernst Kretschmer

1888.10.08 – 1964.02.08

(Wüstenrot, Ger. – Tübingen, W.Ger.)

.1145. Šis «nenormālās» smadzeņu funkciju īpatnības var parādīties smadzeņu fizisku (organisku) bojājumu rezultātā, taču daudzu psihisko slimību gadījumos organiskus bojājumus (piemēram, patoloģiski anatomiskajā izmeklēšanā) neatrod; šajos gadījumos funkciju traucējumi ir bijuši «tīri programmistiski» – informātikas speciālisti teiktu, ka tās ir bijušas «tikai kļūdas smadzeņu programmās».

.1146. Par cik ne tikai «nenormālās», bet arī «normālās» cilvēka psihi parādības izriet no viņa smadzeņu funkciju īpatnībām, tad mūsu modeļi loģiski iznāk secinājums, pirmkārt, par visai relatīvo robežu starp «normālo» un «nenormālo» cilvēka psihē un, otrkārt, par dziļi būtisku sakarību starp tām smadzeņu funkciju īpatnībām, kuras vēl uzskatāmas par «normālām» un tām, kuras tradicionāli jau pieņemts saukt par «nenormālām» jeb slimīgām.

.1147. Patiešām, ja mēs (kā augstāk) esam izdalījuši divas lielas smadzeņu funkciju grupas (ierosu un apstrādi), tad var sagaidīt, ka samērā nelielas svārstības šo funkciju grupu darbības īpatnībās tiks uzskatītas par «personas normālām īpatnībām», bet citas, daudz būtiskākas svārstības tiks uztvertas kā «nenormālas» jeb kā slimības izsauktas.

.1148. Tātad jāpastāv dziļai korelācijai (sakarībai) starp «normālajām» cilvēka psihi īpatnībām no vienas puses un psihiskajām slimībām no otras puses. «Norma» ir tikai «atšķaidīta slimība» vai arī slimība ir tikai «hipertrofēta, pārspīlēta norma».

.1149. Šis secinājums mums šeit atkal (sal. ar {.1108}) iznāca kā loģiskas sekas no mūsu modeļa, bet empīriski to pirmāis novēroja un aprakstīja¹²² vācu psihiatrs Ernsts Krečmers (1888–1964).

.1150. Zemāk mēs redzēsim, ka pastāv šāda sakarība starp temperamentiem kā «normālām» cilvēka psihi īpatnībām un «lielās psihiatrijas» slimībām kā «nenormālām» psihisko funkciju īpatnībām:

.1151.

temperaments	psihoze
holēriskais	epilepsija
flegmātiskais	šizofrēnija
sangviniskais	maniakāldepresīvā psihoze (ciklotīmija)
melanholiskais	histērija

4. Cilvēku četru pamattipu īpašības

§112. Vispārēji spriedumi

.1152. Tagad, kad mēs esam ievēduši jēdzienus par cilvēka reāllaika sistēmas pamatstratēģiju («baudas» un «šausmu» procesoriem) un emocijām (kā organisma gatavības stāvokļiem uz dažādām reakcijām), atgriezīsimies pie mūsu izdalītajiem četriem cilvēku (arī dzīvnieku) pamattipiem un padošanās, kādām sistēmas summārajām īpašībām jāizriet no tās vai citas attiecības starp ierosas un apstrādes funkciju darbības laikiem.

.1153. Tie ir «tīri teorētiski» secinājumi, nevis empīriski novērojumi. Mēs izejam tikai no sava modeļa, no izdalītajām (pagaidām) divām smadzeņu funkciju grupām, vadāmies no tā, kāds darbs šīm funkciju grupām ir jādara un cik labi (vai slikti) tās šo darbu veic, un ievērojam sekojošus momentus:

.1154. – jo ilgāk strādā tās vai citas funkcijas, jo (vidēji) vairāk tās padara un jo (caurmērā) labāks ir to darbības rezultāts; šis pieņēmums, protams, nav absolūts, jo principā funkcijas var ilgi strādāt «tukšgaitā» un, otrādi, var, ātri nostrādājot, dabūt labu rezultātu; tomēr visumā, caurmērā, vidēji: jo ilgāk funkcijas strādā, jo labāks (pārdomātāks, dziļāks, pamatīgāks) ir viņu darbības rezultāts;

¹²² Kretschmer Ernst. «Körperbau und Charakter». J. Springer, Berlin, 1921. (Krievu tulkojums «Строение тела и характер», 1923; angļu tulkojums «Physique and Character», 1925).

- .1155. – apstrādes funkciju rezultāts izpaužas darbībā ārējā pasaulē (sistēmas reakcijā uz to lietu, kuras apstrādi bija izsaukušas ierosas funkcijas);
- .1156. – ierosas funkciju šeit būtiskākā komponente ir iepriekšējo apstrāžu rezultātu analīze jeb cilvēka «pašanalīze»;
- .1157. – cilvēka pašanalīzes rezultāts jeb viņa iepriekšējo apstrāžu seku novērtējums ir visumā pareizs, tas pamatos atbilst lietu faktiskajam stāvoklim;
- .1158. – pašanalīzes pozitīvs rezultāts izsauc signālus «baudas procesoram», tātad pozitīvas emocijas un tālākās darbības stimulāciju; pašanalīzes negatīvs rezultāts izsauc signālus «skumju procesoram», tātad negatīvas emocijas un tālākās darbības bloķēšanu;
- .1159. – nelielas atkāpes (punkti tuvu «Psihologijas kartes» centram) izpaužas kā personas īpatnības «normas robežās»; lielas svārstības (tālu no kartes centra) izpaužas kā psihiskās slimības.

§113. Holēriķi jeb epileptoīdi

- .1160. Pirmais tips – holēriķis. Ātra ierosa un ilga apstrāde, tātad abas funkciju grupas ir savstarpēji nelīdzsvarotas, pie kam apstrādei ir pārsvars.
- .1161. Par cik ierosa ir ātra, tad holēriķis daudz kam pievērsīs uzmanību. Viss viņu interesēs, visur viņš iejauksies, labprāt runās un izsacīsies.
- .1162. Par cik apstrāde ir ilga, tad ātri viņš nerimsies, nepametīs iesākto; tieši otrādi – bieži vien iestrēgs (pat sīkumos) un «ieciklosies» (nevarēs vien beigt, kaut gan citiem «viss jau ir skaidrs»).
- .1163. Dominēs uzbudinātības (apstrādes) stāvoklis. Tā kā ierosa ir ātra, tad nākošā uzbudinātība varēs viegli pārklāt iepriekšējo, ātri sasniedzot afektētu, eksplozīvu stāvokli.
- .1164. Par cik apstrāde ir ilga (tātad samērā pamatīga), tad arī tās rezultāti būs vidēji labāki par īsās (sangvinīku un melanholiķu) apstrādes rezultātiem. Tas vien jau piedos holēriķim pašpārliecinātību, ticību sev.
- .1165. Par cik ierosa (tajā skaitā arī pašanalīze) ir īsa, tad holēriķis daudz ar pašanalīzi neno-darbosies, kas vēl vairāk palielinās viņa pašpārliecinātību un, par cik dominēs uzbudināts stāvoklis, tad šī pašpārliecinātība arī netiks īpaši maskēta («nav laika») un tiks viegli izpausta uz āru.

Cesare Lombroso 1835.11.06 – 1909.10.19
(Verona, Austria¹²³ – Torino, It.)

baudu). Itāļu psihiatrs Lombroso (Lombroso, 1835–1909; pats epileptiķis) sauc epilepsiju par «svēto slimību».

- .1170. Pēc sakara ar epilepsiju mēs sauksim šī cilvēces kvadranta pārstāvjus arī par «epileptoīdiem» (burtiski: epileptiķim līdzīgs).
- .1171. Par cik ierosa (tajā skaitā pašanalīze) holēriķiem strādā vāji (ātri, sekli), tad arī citu cilvēku psihiskajos stāvokļos viņi orientēsies vāji un visumā būs slikti psihologi. Dažus no viņiem, rakstniekus (piemēram, Dikensu un Dostojevski), tradīcija uzskata par labiem psihologiem, kuri «radījuši spilgtu tēlu galeriju». Īstenībā tomēr šie tēli ir vai nu pilnīgi izdomāti un neatbilstoši reālu cilvēku psihiskajām īpašībām (Dikenss), vai arī, labākajā gadījumā, attēlo tikai pašu epileptoīdu noskaņas (Dostojevskis).

.1166. Par cik pašanalīzes (cik nu tās holēriķim ir) rezultāti būs apmierinoši (kas ilgās apstrādes dēļ arī visumā atbildīs patiesībai), tad dominēs pozitīvas emocijas un tālākās darbības stimulācija.

.1167. Rezultātā mēs dabūsim enerģisku, azartisku, pašpārliecinātu cilvēku, kurš daudz nedomās par savu tēlu citu cilvēku acīs («tāpat skaidrs, ka tas ir labs!»). Šāds cilvēks būs labs organizators, nezau-dēs galvu ekstremālos apstākļos, būs spējīgs uz varo-nību (kā savas pašpārliecinātības izpausmi).

.1168. Vispiemērotākais ampuā tādam cilvēkam: līderis ekstremālos apstākļos, piemēram, karavadonis.

.1169. Ārpus normas robežām mēs dabūsim pārmērīga, jau konvulsīva uzbudinājuma (epileptiskās lēkmes) kombināciju ar pozitīvām emocijām (vairums epileptiķu pirms lēkmes izjūt ekstāzi,

¹²³ Lombroso ir Itālijas ebrejs, rabīna dēls, kurš dzimis tajā Itālijas daļā, kas viņa dzimšanas laikā ietilpa Austrijas impērijā.

.1172. Kaut arī apstrāde holērikiem ir visumā ilga un dziļa, taču pašanalīzes vājums, pašpārliecinātība un pārliecīgā uzbudinātība (kura neļauj «visu mierīgi līdz galam pārdomāt») padarīs viņu gara ražojumus par sasteigtiem un «līdz pilnībai nenovestiem». Piemēram, Pavlovs sauca sevi par holēriki, bija patiešām izcils zinātnieks un nopelnīja Nobela prēmiju, taču normālu savu psiholoģisko tipu klasifikāciju izstrādāt viņš tā arī nespēja {.1112}.

.1173. Vispār holēriku uzbudinātība un pašpārliecinātība padarīs viņus teorētiskajā jomā piemērotus vairāk reliģiju, nevis zinātņu attīstīšanai. Lielākie reliģiju dibinātāji un reformatori ir bijuši epileptoīdi vai pat epileptiķi: Ehnatons, Mozus, Sauls-Pauls, Muhameds, Luters u.c.

.1174. Epileptoīda pašpārliecinātība un uzbudinātība bieži izsauks viņam slēdzienus par partnera vainu dažādās dzīves situācijās. Vainot (un tātad prasīt sodīt) citus būs raksturīga viņa rīcības iezīme. No šejienes – viņa pastāvīga (bieži vien slēpta) agresivitāte, kura jo sevišķi izpaudīsies, kad alkohols noņems parastās bremzes. Tie paši iemesli izsauks viņa noslieci uz autoritāru domāšanu un autoritāru sabiedrisko iekārtu. (Pat ja formāli epileptoīds atzīs demokrātiju, «sirdī» viņš tomēr paliks autoritārisma piekritējs).

§114. Flegmātiķi jeb šizoīdi

.1175. Otrais tips – flegmātiķis. Ilga ierosa un ilga apstrāde, tātad abas funkciju grupas līdzsvarotas un strādā pamatīgi.

.1176. Ilgās ierosas dēļ mazāk nekā holērikiem būs to lietu, kas ir «uzmanības cienīgas»; flegmātiķis nepievērsīsies katram sīkumam kā holēriķis un, pateicoties tam, viņam nākošais uzbudinājums parasti nepārklās iepriekšējo; afektēti, eksplozīvi stāvokļi būs daudz retāki («flegmātiskais miers»).

.1177. Apstrāde, tāpat kā holēriķim, ir ilga un pamatīga, taču, atšķirībā no holēriķa, kuram arvien jaunas ierosas nedod iespēju lāgā pabeigt apstrādāt iepriekšējās, flegmātiķis, ignorējot jaunas ierosas, varēs biežāk izdomāt «visu līdz galam», tāpēc rezultāti parasti būs vēl labāki nekā holēriķim (ko viņš pats arī apzināsies).

.1178. Arī flegmātiķim labie apstrādes rezultāti visumā dos pārliecību par sevi, taču šī pārliecība netiks tik klaji izpausta (jo nebūs tik liela uzbudinājuma, kā arī parādīs sevi dziļāka pašanalīze); pašpārliecinātība tiks vairāk noklusēta (toties izpaudīsies klusējošā stūrgalvībā).

.1179. Flegmātiķis ir vienīgais no četriem pamattipiem, kuram abas funkciju grupas strādā ilgi un pamatīgi. Tāpēc tas būs vispiemērotākais tips teorētiskajai darbībai, domātāja tips, oriģinālu ideju radītājs un nesējs.

.1180. Ārpus normas robežām varam sagaidīt, ka ideju oriģinalitāte pārvērtīsies par murgu idejām, bet domāšanas dziļums – par neproduktīvu ieciklošanos un rezonēšanu. Tad mēs būsīm dabūjuši šizofrēnijas ainu.

.1181. Pēc sakara ar šizofrēniju mēs sauksim šī cilvēces kvadranta pārstāvjus arī par «šizoīdiem» (burtiski: šizofrēniķim līdzīgs).

.1182. Kā jau var sagaidīt no «domātāja tipa», lielāko daudzumu pasaules intelektuālo vērtību (filosofisko un zinātnisko sistēmu) ir radījuši šizoīdi.

.1183. Par cik pašanalīze šizoīdam ir dziļāka nekā epileptoīdam, tad viņa pašpārliecinātība, kaut arī novērojama, nebūs tik absolūta kā holēriķim. Tā vairāk attieksies uz šizoīda teorētiskajiem secinājumiem un mazāk uz viņa praktisko rīcību.

.1184. Abu funkciju grupu ilgā un dziļā darbība radīs noslieci uz autismu¹²⁴ – «iegrimšanu sevī». Kad alkohols noņems bremzes, tad atklāsies ne agresivitāte kā holēriķim, bet vēl dziļāks autisms («klus dzērājs»).

.1185. Nosliece uz autismu padarīs šizoīdu par «iedzimtu individuālistu», bet individuālisms – par atsvešinātu indivīdu neatkarīgas demokrātijas piekritēju, atšķirībā no epileptoīdā autoritārisma.

¹²⁴ P.S. Autisms (no grieķu *autos* – pats) bija mūsu psiholoģijā un psihiatrijā labi pazīstams termins, kas apzīmēja tendenci uz noslēgtību un «ieiešanu sevī», – kamēr nebija atnākuši amerikāņi. Bet amerikāņu smadzenes strādā tik ātri un pavisā, ka viņi nav spējīgi saglabāt kaut kur dzirdēto terminu sākotnējo nozīmi un to obligāti sagroza. Pēc tam viņi, būdami milzīgi bagāti, uzspiež visai pārējai pasaulei šo sagrozīto nozīmi, – bet letīgi ar nožēlojamu gatavību to tūdaļ pieņem. Tā amerikāņi sagrozīja vārda «psihopātija» nozīmi (sāka par psihopātiem saukt bezjūtīgus slepkavas), un tā viņi sagrozīja arī vārda «autisms» nozīmi, sākot šajā vārdā saukt Dauna slimību. Es tomēr turos pie antiamerikāniskās terminoloģijas, un man autisms nozīmē nevis oligofrēniju, bet gan jebkura, arī vesela cilvēka tendenci noslēgties sevī.

.1186. Visu funkciju ilgā un dziļā darbība padarīs šizoīdu par racionālistu, kurš kritiski izturas pret visu, netic vai ļoti maz tic reliģijām un pārdabiskām lietām, vairāk orientēts uz zinātņi, bet, ja vide tomēr padarīs viņu par ticīgo, tad viņa ticība būs samērā racionāla un toleranta pret citām ticībām (piemērs: Tomass Mors).

.1187. Abu funkciju grupu rūpīgā darbība radīs šizoīda tieksmi uz teorijām, shēmām, principiem. Visu, ko viņš darīs, viņš nevis vienkārši darīs, bet mēģinās pamatot ar Teoriju, Shēmu vai Principu. Tāpēc starp visiem četriem pamattipiem šizoīds būs visneatkarīgākais no apkārtējās vides un no nejausiem apstākļiem. (Holēriķis, kaut arī vēl pašpārliecinātāks par šizoīdu, tomēr savas ātrās ierosas dēļ galu galā izrādīsies vairāk piesaistīts pie konkrētās realitātes).

.1188. Tieši starp šizoīdiem atrodami vislabākie psihologi (lai gan ne katrs šizoīds ir labs psihologs). Vislabāk psiholoģijā orientēsies tie šizoīdi, kuri tuvāki melanholiķu kvadrantam, jo tieši te no vienas puses dziļas un pamatīgas pašanalīzes funkcijas sastopas ar vēl pietiekoši dziļām apstrādes funkcijām.

§115. Sangviniķi jeb cikloīdi

.1189. Trešais tips – sangviniķis. Ātra ierosa un ātra apstrāde, tātad abas funkciju grupas līdzsvarotas un strādā virspusēji.

.1190. Tā kā ierosa ātra, tad viss viņu interesēs, līdzīgi holēriķim, bet, atšķirībā no tā, interese būs ne uz ilgu laiku, jo arī apstrāde ir ātra. Tas būs viskustīgākais, visdzīvākais tips no visiem, visvairāk orientētais uz ikdienišķām lietām.

.1191. Tā kā apstrāde ir ātra, tad tā nebūs sevišķi pamatīga un rezultāti visumā būs sliktāki nekā holēriķiem un flegmātiķiem. Tāpēc sangviniķi reti kļūs par izciliem karavadoņiem vai zinātnisku sistēmu autoriem. Viņu amplitūda būs tur, kur vajadzīga ātra reakcija, bet šīs reakcijas pārdomātības dziļums nav būtisks.

.1192. Viņi parasti arī apzināsies savu slēdzienu pavisrību, tāpēc viņu pretenzijas nebūs augstas, bet tas viņus sevišķi nesarūgtinās, jo arī pašanalīze būs ātra, pavisra un visu laiku nāks arvien jaunas ierosas; bēdāties nebūs laika – būs «jādzīvo sava zemes dzīve».

.1193. Tie būs sabiedriski, jautri cilvēki un sadzīvē vissimpātiskākie. Demokrātijas apstākļos tieši tādiem ir vislielākās izredzes vinnēt vēlēšanās, un visumā tieši viņi nosaka demokrātisko valstu politiku (kura rezultātā ir gan cilvēcīga, bet nav sevišķi gudra).

.1194. Sangviniķi ir vienīgais no visiem četriem pamattipiem, kuram neviena funkciju grupa nestrādā ilgi un pamatīgi, tāpēc nav arī nekāda stimula noslēgtībai (kura, kaut arī dažāda rakstura un dažādu cēloņu izsaukta, piemīt visiem trim pārējiem tipiem, kuriem kaut viena funkciju grupa strādā ilgi). Tāpēc sangviniķa impulsi tūlīt izpaudīsies uz āru un būs salīdzinoši labi redzami apkārtējiem cilvēkiem.

.1195. Tas attiecas arī uz sangviniķa tonusa svārstībām. Šādas svārstības vispār piemīt visiem cilvēku tipiem, taču sangviniķa sabiedriskuma un atklātības dēļ tieši viņam tās ir vislabāk ārēji novērojamas.

.1196. Aiz normas robežām šīs tonusa svārstības izpaudīsies kā dziļas endogēnas depresijas vai maniakāli stāvokļi, un mēs dabūsim maniakāli depresīvo psihozi jeb ciklotīmiju.

.1197. Pēc sakara ar šo slimību mēs sauksim šī cilvēces kvadranta pārstāvjus arī par «maniakoīdiem» (burtiski: maniakāldepresīvās psihozes slimniekam līdzīgs) vai «cikloīdiem» (burtiski: ciklotīmijām līdzīgs).

.1198. Alkohols, noņemdam bremzes, vēl vairāk atbrīvos cikloīda sabiedriskumu un jautrību bez epileptoīdās agresivitātes un šizoīdā autisma. Sangviniķi ir vienīgie, kuri iedzēruši patiešām priecājas.

.1199. Sangviniķi ir ļoti sintoni, viegli spēj iejusties «cita ādā» un palīdzēt tam. Šajā ziņā viņus varētu uzskatīt par «labiem psihologiem» «praktiskajā psiholoģijā». Taču teorētiskā izpratne par notiekošo viņiem, atšķirībā no šizoīdiem psihologiem, nav dziļa.

.1200. Sabiedriskajā dzīvē sangviniķi būs demokrātijas piekritēji, taču tieksies ne uz atsvešinātu indivīdu abstraktu demokrātiju kā šizoīdi, bet gan uz praktisku, dabisku sadarbību. Ja vide uzspiedīs viņiem autoritārismu, tad viņi viegli ar to samierināsies un varēs kļūt par despota visbezprincipiālākajiem kalpiem (piemēram, epileptoīdam Staļinam tāds rokaspūsis bija sangviniķis Berija).

.1201. Vispār abu funkciju grupu ātrā (virspusējā) darbība izsauks sangviniķa vienaldzību pret visām teorijām, shēmām, principiem. No visiem četriem pamattipiem viņš vislielākajā mērā būs atkarīgs no apkārtējās vides: laba vide – sangviniķis arī labs; slihta vide – viņš varēs kļūt par pilnīgu bezprincipu nekauņu.

§116. Melanholiķi jeb histeroīdi

.1202. Ceturtais tips – melanholiķis. Lēna ierosa un ātra apstrāde, tātad abas funkciju grupas nelīdzsvarotas, pie kam ierosai ir pārsvars.

.1203. Par cik apstrāde ir ātra, tad tā, tāpat kā sangviniķiem, būs samērā pavirša, un iegūtie rezultāti parasti būs virspusēji. Taču, atšķirībā no sangviniķiem, pašanalīze ir ilga un dziļa, tāpēc iepriekšējās apstrādes rezultāti tiks ilgi un rūpīgi pētīti. Šīs analīzes rezultāti parasti būs neapmierinoši (jo melanholiķis, tāpat kā sangviniķis, visumā apzināsies savas apstrādes vājos rezultātus).

.1204. Bet melanholiķi, atšķirībā no sangviniķa, šāds pētījuma rezultāts sarūgtinās, radīs priekšstatu par savu mazvērtību un izsauks signālu plūsmu «skumju» vai pat «šausmu procesoros». Būtībā tieši ar to arī sāksies melanholiķi raksturojošā «melanholija».

.1205. No visiem četriem cilvēku pamattipiem melanholiķis ir vienīgais, kurš pašanalīzē dabūs šādu negatīvu rezultātu (pārējiem tipiņiem vai nu pašanalīzes rezultāts būs visumā labs, vai arī pašanalīze vispār gandrīz nenotiek). Tāpēc visa melanholiķa personības tālākā būtība pamatos grozīsies ap šo faktu, kaut gan ārējās izpausmes varēs būt visai dažādas, atkarībā no tā, kādu uzvedības stratēģiju viņš izvēlēsies savas negatīvās pašanalīzes kompensēšanai.

.1206. Šī tipa cilvēka visu uzvedības stratēģiju pamatā būs, pirmkārt, cenšanās noslēpt traģiskās pašanalīzes rezultātu, lai par to neuzzinātu citi cilvēki, un, otrkārt, cenšanās to revidēt paša acīs¹²⁵. Mērķis ir viens, taču to var mēģināt sasniegt dažādos ceļos, no kuriem galvenie ir šādi:

.1207. 1) žēloties par savu ļauno likteni, lai visi redzētu, ka ne melanholiķis pats ir vainīgs notikušajā, bet gan nelabvēlīgie apstākļi (tieši šī stratēģija visvairāk saistās ar vārdu «melanholija»; nosauksim to par **melanholisko stratēģiju**);

.1208. 2) par katru cenu demonstrēt un pasvītrot savu spēku vai skaistumu, vai gudrību utt., vispār savu pārākumu (vairāk vai mazāk atklāti lielīties), lai neviens neuzzinātu īstenību, bet, ja tā tomēr atklājas, tad cilvēks (nevilšus) reaģēs slimīgi (**histeriskā stratēģija**);

.1209. 3) demonstratīvi neatzīt, apkarot autoritātes un tos kritērijus, pēc kuriem melanholiķis iznāk neveiksmnieks (**anarhistiskā stratēģija**);

.1210. 4) ignorēt reālo dzīvi, īstenību, dzīvot izdomātā pasaulē izdomātā lomā, pat pastāvīgos melos (**fantastiskā stratēģija**);

.1211. 5) kā zināma anarhistiskās un fantastiskās stratēģijas izsmalcinātāka kombinācija: demonstratīvi neatzīt, nicināt «rupjo materiālismu» un par galvenajiem kritērijiem personas vērtēšanai izvirzīt «māksliniecisko izsmalcinātību» utt., kurā, protams, dotajai personai izrādās labvēlīgāks vērtējums (**estētiskā stratēģija**).

.1212. Kad alkohols noņems bremzes, šāda tipa cilvēka pieņemtā stratēģija kļūs vēl izteiktāka: melanholiskās stratēģijas lietotājs sāks raudāt, histeriskās stratēģijas lietotājs sāks nevaldāmi lielīties un citus noniecināt, anarhistiskās stratēģijas lietotājs sāks demolēt (vilcienus, automobiļus, veikalus utt.).

.1213. Ārpus normas robežām šim temperamentam raksturīgās īpatnības parādīsies kā histērija ar «lielajām» un «mazajām» histēriskajām lēkmēm, histēriskajām stigmām (sāpes, aklums, kurlums, paralīzes utt. bez fiziska iemesla), kuras pēkšņi sākas un pēkšņi pāriet.

.1214. Pēc sakara ar histēriju mēs sauksim šī cilvēces kvadranta pārstāvjus arī par «histeroīdiem» (burtiski: histēriķim līdzīgs).

.1215. Histeroīdi parasti ļoti interesējas par psiholoģiju (jo tā viņiem ir aktuālāka nekā jebkurai citam kvadrantam), taču (vājās apstrādes dēļ) viņu zināšanas parasti nerasniedz lielāku dziļumu.

¹²⁵ P.S. Histeroīdās personības, Spārīša kungs, starp visiem četriem cilvēku pamattipiem izceļas ar to, ka tieši ar šīm personībām visvairāk nākas nodarboties citiem cilvēkiem. Sava negatīvā iekšējā pašvērtējuma dēļ šīs personības cenšas nepalaist garām nevienu iespēju, lai sarīkotu kaut kādu jandāliņu vai skandālu vai vēl kaut ko, lai tikai piespiestu citus cilvēkus nodarboties ar viņu problēmām un lai pašas atrastos uzmanības centrā. Tāpēc nav brīnums, ka gandrīz vienmēr izrādās, ka jampadrača centrā stāvošā persona ir tieši histeroīda. Šajās dienās (2005.04.06) tika publicēts Eiropas Cilvēktiesību tiesas lēmums atteikt pieņemt izskatīšanai Jutas Mencenas prasību pret Latviju. Kopš 1999.gada sešus gadus šī 1972.gadā dzimusī (un tātad tagad 33-gadīgā) histēriķe cīnījās ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi, Rīgas Centra rajona tiesu, Rīgas apgabaltiesu, Augstākās tiesas Senātu, Satversmes tiesu un Eiropas Cilvēktiesību tiesu, lai panāktu, ka viņas LR pasē uzvārds būtu rakstīts nevis «Mencena», bet «Mentzen». Par laimi mana sieva nav histēriķe – un tikai tāpēc es esmu varējis ar viņu nodzīvot 28 gadus un netaisos šķirties arī turpmāk. Bet daudzas histēriķes ir bijušas starp manām lasītājām, un viņas ir rīkojušas vai izsaukušas daudzus skandālus un jandāliņus. To es saku, lai lasītājs nebrīnītos, ka diagnoze «histeroīda personība» parādās manos rakstos tik bieži un ka viņām ir pievērsti tik daudz uzmanības. Tas ir dabīgi, jo tieši histeroīdās personības ar savu rīcību piespiež citus cilvēkus (un mani tajā skaitā) nodarboties ar šīm personībām un stādīt viņām diagnozes.

Vislielāko dziļumu psiholoģijas zināšanas sasniedz tur, kur melanholija sastopas ar šizoīdiju un kur, no vienas puses, psiholoģija melanholisko simptomu dēļ ir indivīdam aktuāla, bet, no otras puses, atšķirībā no «tīrajiem» histeroīdiem, piemīt arī pamatīgākas apstrādes funkcijas.

.1216. Sabiedriskajā dzīvē histeroīdiem būs raksturīga nekonsekvence. Histeroīds noliegs autoritāru varu, kas viņu «apspiež kā personību», bet tajā pašā laikā labprāt pieturēsies pie autoritāras varas, ja tā piederēs viņam pašam (holēriķis, piemēram, atzīs autoritāti arī tad, kad pats viņš būs padotā lomā; viņš sirdī piekrīt autoritārisma vispār – kā institūcijai: «kārtībai jābūt!»). Histeroīds, turpretim, savā pieejā autoritārisma vadīsies no savas personības pamatjautājuma: «Kādā mērā autoritārisms sekmē labvēlīgāku pašanalīzes rezultāta iegūšanu?».

.1217. Par cik apstrādes funkciju darbs ir samērā vājš, tad histeroīdi labprāt ticēs dažādām pārdabiskām lietām («okultajām zinātnēm» utt.). Sevišķi labprāt viņi tām pievērsīsies, ja tās varēs kaut kādā veidā demonstrēt histeroīdās personības izcilību, neparastumu, neikdienišķumu (un tādā veidā sekmēt labvēlīgāku pašanalīzes rezultātu). Piemēram, histeroīds labprāt centīsies pierādīt, ka viņš ir ārkārtīgi jūtīgs ekstrasenss, ka ir saticies ar citplanētiešiem utt.

.1218. Histeroīdi visumā ir ārēji (ķermeniski) visskaistākie cilvēki un visvairāk mākslinieciskie. Vairums izcilu aktieru, dzejnieku un mākslinieku ir bijuši histeroīdi. Psiholoģijā histeroīds bija Freids un, kā mēs zemāk redzēsim, arī viņa mācība kritiku neiztur.

§117. Summāri secinājumi

.1219.

Strādājot pie uzdevuma risinājuma,
vienmēr ir derīgi zināt atbildi.

Precizitātes likums (viens no
«Mērfija likumiem» {[FIFTH.290](#)})

.1220. Nu ko tur teikt? – mēs, protams, zinājām atbildi, kad risinājām uzdevumu par to, kādām cilvēka īpašībām jāizriet no funkciju īpašību tās vai citas kombinācijas starp ierosas un apstrādes grupām.

.1221. Bet piekūrtiet: pat neskatoties uz atbildes jau iepriekšēju zināšanu, izskaidrojums iznāca visai pārliecinošs – tieši tādas cilvēku psiholoģisko tipu īpašības taču arī ir pilnīgi loģiski sagaidīt, ja mēs pieņemam, ka viņu smadzeņu funkcijām ir attiecīgās īpatnības.

.1222. Jāievēro tikai, ka šī aina, tāpat kā visas pārējās cilvēku klasifikācijas, ir shematiska, orientējoša. Augstāk {1088} mēs redzējām, cik milzīgu daudzumu dažādu funkciju grupu var izdalīt cilvēka psihē. Katra no šīm grupām dažādiem cilvēkiem var atšķirties visādos virzienos, tāpēc arī reālā cilvēku dažādība nav pilnīgi iekļaujama nevienā klasifikācijā, kura sastāv no četrām vai pat sešpadsmit grupām. Cilvēce ir bagātāka par jebkuru reālu klasifikāciju, tomēr **klasifikācijas ir nepieciešamas, jo ļoti palīdz orientēties** šajā milzīgajā cilvēku dažādībā. Nevajag tikai šīs klasifikācijas absolutizēt.

.1223. Tātad mēs redzējām, ka visvecākā (jau Senajā Grieķijā Hipokrāta aprakstītā) cilvēku klasifikācija pēc viņu psihiķes īpašībām viegli atrod savu interpretāciju mūsu modelī: tā ir klasifikācija pēc ierosas (ieskaitot pašanalīzi) un apstrādes (cilvēka reakcijas ģenerācijas) funkciju darbības ilguma jeb pamatīguma.

.1224. Holēriķiem (epileptoīdiem) un flegmātiķiem (šizoīdiem) ir pamatīgāka apstrāde jeb vidēji ilgāks un dziļāks darbs pie savas reakcijas ģenerēšanas. Sangviniķiem (maniakoīdiem) un melanholiķiem (histeroīdiem) šis darbs ir ātrāks un virspusējāks.

.1225. Toties ar pašanalīzi vairāk nodarbojas šizoīdi un histeroīdi, kamēr maniakoīdus un epileptoīdus tā neinteresē.

.1226. Cilvēces vīrišķā dzimuma «smaguma centrs» ir vairāk nobīdīts epileptoīdā kvadranta virzienā, sievišķā dzimuma – histeroīdā kvadranta virzienā.

.1227. Epileptoīdi un histeroīdi ir pretpoli (kaut gan līdzīgi ar savu nenosvērtību, kura tikai ir pretēji vērsta). Arī šizoīdi un maniakoīdi ir pretpoli kvadranti (lai gan atkal zināmā mērā līdzīgi ar savu nosvērtību).

.1228. Toties starp kaimiņu kvadrantiem vērojama noteikta līdzība ne tikai nosvērtībā vai nenosvērtībā, bet arī pašās tipu īpašībās. Tā, teiksim, holēriķiem būs zināma līdzība no vienas puses ar šizoīdiem (piemēram, nopietnībā un atbildībā) un, no otras puses – ar sangviniķiem (piemēram, viņu orientācijā uz dzīves realitāti).

.1229. Analogiski sangviniķiem būs līdzība ar holēriķiem no vienas puses un histeroīdiem no otras. Un tā tālāk.

.1230. Tā kā cilvēce nedalās strikti diskrētos (nodalītos) tipos, tad psiholoģisko tipu īpašības viennozīmīgi būs redzamas tikai personībām ar spilgti izteiktām attiecīgā tipa īpašībām (pasvītrotām, akcentuētām personībām), kamēr daudziem citiem tipu īpatnības būs redzamas vāji, un viņus bieži vien vispār būs grūti pieskaitīt viennozīmīgi tam vai citam tipam. Tas viss ir jāatceras, taču tas nevar padarīt pašu tipoloģiju par nevērtīgu.

5. Četri temperamentī

§118. Labi un slikti psiholoģiskie tipi

1998.01.13 22:22 otrdienā
(pēc 3 dienām, 6 stundām, 35 minūtēm)

.1231. Gandrīz visas cilvēku psiholoģiskajiem tipiem veltītās grāmatas pēc tipu ieviešanas tūdaļ steidzas skart jautājumu par «labiem» un «sliktiem» tipiem. Un standartatbilde parasti seko: «visi tipi ir vienādi labi». Es gan tā nerīkošos. Skaidrs, ka visi tipi nevar būt vienādi labi. Bet lieta tā, ka jēdzienam «labi» vispār nav nekādas nozīmes tikmēr, kamēr mēs neesam precizējuši: «labi priekš kā?», «labi kādam mērķim, kādai darbībai?».

.1232. Un līdzko mēs to precizēsim, tā izrādīsies, ka vienam mērķim viens cilvēku tips neapšaubāmi ir daudz piemērotāks nekā pārējie (labāks, spējīgāks). Bet citam mērķim, tieši otrādi, šis pats tips var izrādīties tas visnespējīgākais.

.1233. Napoleons Bonaparts pazina Pjēru Simonu Laplasu (vēlāk slaveno «Pasaules sistēmas izklāsta»¹²⁶ autoru) kopš savas artilēristu skolas laikiem, kur Laplass bija eksaminators. Līdzko Napoleons 1799.gada 18.brimerī izdarīja valsts apvērsumu, lai kļūtu par diktatoru, viņš tūdaļ nākošajā dienā iecēla Laplasu par iekšlietu ministru... un pēc pusotra mēneša atlaida no amata, bet vēlāk, Svētās Helēnas salā, izsmējīgi rakstīja:

.1234. «Pirmklasīgs ģeometrs, Laplass drīz vien parādīja sevi par galīgi viduvēju administratoru; viņa pirmie soļi pārliecināja mūs, ka mēs esam viņā vīlušies. Zīmīgi, ka nevienu no praktiskās dzīves jautājumiem Laplass neredzēja tā patiesajā gaismā. Viņš visur meklēja kaut ko, viņa idejas izcēlās ar noslēpumainību un, beidzot, visu viņu caurda bezgalīgi mazo lielumu gars, kuru viņš ienesa pat administrēšanā»¹²⁷.

.1235. Laplass bija klasisks šizoīds, ģeniāls zinātnieks, matemātiķis un filozofs. Bet bija jābūt apveltītam ar Napoleona prātu (kā gandrīz visi holēriķi, Napoleons bija slikts psihologs), lai iedomātos, ka tādēļ Laplass būs arī labs ministrs (un vēl iekšlietu!).

.1236. Galvenais ētiskais apvainojums, ko var sagaidīt mana shēma, ir tāds, ka saskaņā ar to visas smadzeņu funkcijas visstiprāk strādā šizoīdiem, kamēr citiem tipiem vai nu viena grupa, vai pat abas ir vājākas un līdz ar to šizoīdi iznāk «visgudrākie cilvēki». Pie kam šādu apvainojumu galvenokārt var sagaidīt no histeroīdiem.

.1237. Normāls holēriķis nelasīs manas grāmatas, bet ja nu tomēr viņam gadīsies šo te rakstu izlasīt, tad viņš sašutumā to nosviedīs malā: ir taču skaidrs, ka viņš, holēriķis ir pārāks par mani un kaut kādas tur muļķīgas Valda Egles shēmas jau nu nevar sašķobīt tik acīmredzamu patiesību. Arī sangviniķis nelasīs, bet ja kāds viņam to nolasīs priekšā, tad viņš pasmaidīs un pajautās: «Kas šodien ir pa televizoru?». Citi šizoīdi piekrītoši mās ar galvām: «Jā, jā, te viss ir labi un pareizi». Un tikai histeroīds uzņems šādu teoriju kā personisku apvainojumu, kā vēl vienu, kārtējo mēģinājumu noniecināt viņa personību. Tāpēc tālākie mani paskaidrojumi ir adresēti tieši histeroīdiem.

.1238. Vispirms es mēģināšu tikt galā ar dāmām. Man ir zināma pieredze šajā jomā. Piemēram, grāmatā LEON1 figurēja divas dāmas ar vārdiem Natālija un Leonīda. Abas pieder vienam psiholoģiskajam tipam, taču lietoja dažādas kompensācijas stratēģijas: Natālija melanholisko {1207}, bet Leonīda histerisko {1208}. Natālija jau daudzus gadus bez ierunām atzīst manas psiholoģiskās teorijas un tikpat daudzus gadus bez kādiem sirdsapziņas pārmetumiem ekspluatē mani visdažādākajiem saviem mērķiem (punktā [LEON1.401](#) redzamais sacerējums ir tikai viens no daudzajiem). Leonīda, turpretī,

¹²⁶ Laplace Pierre-Simon. «Exposition du système du monde». Paris, 1796–1824.

¹²⁷ Лаплас П.С. «Изложение системы мира». Наука, Ленинград, 1982, с.360. (P.S. Napoleona raksti, protams, nav citēti pašā Laplasa darbā, bet gan plašajā viņa biogrāfijā, kas «Pasaules sistēmas» Ieņingradas izdevumam pievienota ([VIEWS.1042](#))).

bija ieņēmusi galvā, ka viņa izpelnīsies simpātijas un tiks uzskatīta par gudru, ja apstrīdēs manas teorijas un diskutēs ar mani «kā līdzīgs ar līdzīgu». Protams, šis aprēķins izrādījās kļūdains, un par gudru sievieti es uzskatu tieši Natāliju.

.1239. Tāpēc, daiļās dāmas, kuras varbūt lasīs šo sacerējumu, ja jūs gribat izskatīties simpātiskas (un jādomā, ka jūs to gribat, savādāk nebūtu saprotams, kādēļ jūs tik daudz laika, spēku un līdzekļu veltāt kosmētikai, apģērbam utt.), tad nevajag stādīt sev mērķi pierādīt, ka jūs smadzeņu funkcijas strādā tikpat pamatīgi kā flegmātiskiem vīriešiem. Ne jau tādā veidā gudra sieviete sevi apliecina. Pirmkārt, jūs to nespēsiet pierādīt¹²⁸ (man pietika piegrūst pirkstu Leonīdas teorētiskajām būvēm, lai tās tūdaļ sabruktu, un es neticu, ka citām veiksies labāk) un, otrkārt, pat ja jums tas izdotos, tad jūs uzreiz zaudētu visas simpātijas vīriešu acīs.

.1240. Grūtāk būs tikt galā ar histeroīdiem vīriešiem. Ko man šeit teikt? Teorija ir pareiza, apstrādes funkcijas histeroīdiem cilvēkiem patiešām caurmērā ir vājākas nekā šizoīdiem, un tas izpaužas arī intelektuālajā rezultātā. Grāmatās, kuras sarakstījuši tādi psihoterapeiti, kas strādā ar cilvēkiem, viņi izvairās no šī jautājuma un taisa tādu seju, it kā visiem psiholoģiskajiem tipiem būtu vienādas iespējas radīt teorētiskus sacerējumus un it kā visas teorijas būtu vienādi labas. Nu, nav tas taisnība, nav visas teorijas vienādi stipras. Es izliktos un melotu, ja teiktu, ka tam piekrtu, un es nesaprotu, kādēļ man būtu šeit jāmelos vai jāklusē.

.1241. Piemēram, šīs grāmatas pirmajā daļā tik bieži pieminētais Georgs Kantors bija maniakoīds, un viņa bezgalīgo kopu teoriju var uzskatīt par tipisku maniakoīdā gara ražojumu.

.1242. Es negribu atteikties ne no viena savas teorijas secinājuma, arī no šī ne. Bet es negribu arī rīkot sacensības cilvēku vērtējumos. Ne jau kāds viens kritērijs, teiksim, viņa spējas radīt dziļas teorijas, nosaka cilvēka vērtību. Būtībā, atzīdami šizoīdu pārākumu teorētiskajā jomā, pārējie tipi neko nezaudē. Ir taču tik daudz citu kritēriju. Protams, histeroīds Salvadors Dalī nespētu radīt dziļu teoriju, bet toties es nespētu radīt tādas gleznas kā viņš... Es nespētu būt ministrs, es nespētu pacelt tādu svaru stieni, kādu ceļ pasaules čempions... Kādēļ mani tas ne mazākajā mērā neuztrauc, un kādēļ Jūs uztrauc, ka Jūs nevarat radīt kādu tur teoriju? Pasaulē taču ir vēl tik daudz visa kā cita...

.1243. Es zinu, ka mani vārdi ne mazākajā mērā nepārlicināja histeroīdo lasītāju, taču tas ir viss, ko es varēju pateikt, un ar to tad es arī beidzu šo kutelīgo paragrafu.

§119. Par autortiesību izmantošanu

1998.04.11 21:34 sestdiena
(pēc 2 mēnešiem, 28 dienām, 23 stundām, 12 minūtēm)

.1244. Mūsu ievestos cilvēku četrus pamattipus lieliski ir attēlojis vienā no savām karikatūrām dāņu mākslinieks Herlufs Bidstrups. Zemāk es dodu šos zīmējumus kopā ar saviem komentāriem. Taču iepriekš es esmu spiests uz īsu brīdi pievērsties autortiesību jautājumam. No Latvijas un starptautiskajām autortiesību normām formāli izriet, ka, lai ievietotu šeit Bidstrupa zīmējumus, man būtu iepriekš jāizprasa atļauja no viņa vai viņa mantiniekiem (es nezinu pat, vai viņš ir vēl dzīvs; ja Bidstrups ir vēl dzīvs, tad šoruden viņam palīks 86 gadi). Taču tas priekš manis ir pilnīgi nereāli: man nav ne jausmas, kā viņu atrast. Tas pats attiecas, piemēram, uz Delgado fotogrāfijām punktā {1120} un uz citiem attēliem, ko es vēl varētu ievietot šeit un citās savās grāmatās.

.1245. Tāpēc šeit un pārējās savās grāmatās es vados no sekojošiem principiem:

.1246. 1) Autortiesību normas pēc savas būtības ir domātas tam, lai novērstu situāciju, kad kāds darbonis sāk pelnīt naudu ar kāda autora ražojumiem; piemēram, ja es sāktu drukāt un pārdot Bidstrupa albūmus bez viņa atļaujas, tad tas būtu klasisks viņa autortiesību pārkāpums.

.1247. 2) Vienkārša atsevišķu cita autora ražojumu izmantošana sava darba ilustrēšanai (pie tam tāda darba, kurš domāts kultūras un zināšanu līmeņa pacelšanai un kura finansiālais izdevīgums ir

¹²⁸ P.S. Kad es pirms septiņiem gadiem rakstīju šos vārdus, man bija bijusi darīšana tikai ar «parastām» sievietēm (kā lasītājām). Bet kopš tā laika stāvoklis ir mainījies. Man iznāca darīšana ar divām «augstu stāvošām» dāmām, un konkrēti: ar LZA akadēmiķi Maiju Kūli un LZA akadēmiķi Vairu Vīķi-Freibergu (un «burtnīca DVESA» pabija pie viņām abām). Protams, manis toreiz sacītais attiecas arī uz viņām; protams, nevar būt ne runas, ka kāda no viņām spētu sacensties ar mani intelektuālā, teorētiskā un literārā ziņā (attiecībā uz Vairu Vīķi-Freibergu, Jūs, Spārīša kungs, to jau redzējāt failā {NIX-001} – un arī citur, bet attiecībā uz Maiju Kūli vēl redzēsiet {NIX-032}). Bet šādām «augsti stāvošām» (un vēl pie tam feministiski noskaņotām!) dāmām ir sevišķi grūti atzīt, ka man ir taisnība. Tāpēc viņas savu (acīmredzamo) intelektuālo vājumu mēģināja kompensēt ar sava «augstā stāvokļa» pasvītrotu demonstrēšanu. Nu, bet darīt kaut ko tādu pret Valdi Egli – tas dārgi maksā, kā Jūs saprotat, Spārīša kungs ©.

ārkārtīgi apšaubāms) ir pavisam cita lieta pēc savas būtības; pēc šīs būtības tā ir līdzīga citēšanai, kuru autortiesību normas atļauj.

.1248. 3) Autortiesības ietilpst civiltiesību jomā, un šajā jomā, atšķirībā no krimināltiesībām, tikai pati ieinteresētā puse var izvirzīt pretenzijas (tātad mūsu gadījumā tikai pats Bidstrups, viņa mantinieks vai viņu pilnvarota persona var celt pret mani kādu prasību, bet ne kāda trešā persona no malas).

.1249. 4) Tātad visas pārējās iespējamās pretenzijas es uzreiz noraidu, bet ja parādīsies pats autors, viņa mantinieks vai pilnvarotais, tad es viņiem teikšu: «Es sīkos apmēros izmantoju Jūsu darbu cilvēces garīgā līmeņa celšanai, nesagādājot Jums reālus zaudējumus, neesiet mantkārīgi, atbalstiet kultūru un dodiet man šādu atļauju!».

.1250. 5) Ja nu viņi tomēr būs tik mantkārīgi, ka nedos atļauju bez maksas vai par pieņemamu cenu – nu, tad lai sūdz mani tiesā, tiesāsimies.

.1251. Pieņēmis priekš visām savām grāmatām šādu pozīciju, es tagad ievietoju šeit Bidstrupa zīmējumus¹²⁹.

§120. Bidstrupa «Četri temperamentī»

.1252. Šie zīmējumi ir apceļojuši daudzas psiholoģijas grāmatas, tajā skaitā tie ir atrodami jaunākajā latviešu valodā iznākušajā psiholoģijas mācību grāmatā¹³⁰, kuru sarakstījis Daugavpils Pedagoģiskās universitātes Psiholoģijas un pedagoģijas katedras vadītājs profesors Aleksejs Vorobjovs (interesanti, vai profesors ir prasījis Bidstrupam atļauju, vai arī ir rīkojies tāpat kā es?).

.1253. Tātad četri zīmējumi¹³¹ ar īsiem komentāriem.

.1254.

.1255. Šeit Bidstrups ir pareizi uztvēris holēriķa (epileptoīda) ārējo veidolu. Tie patiešām parasti ir atlētiskas miesas būves cilvēki ar pašapzinīgu izskatu. Reakcijas pamatmotīvs ir «VAINAS prezumpcija»: platmales saspiedējs ir vainīgs un ir attiecīgi sodāms.

.1256.

¹²⁹ P.S. Šis ir it kā atkāpe no grāmatas REVIS tēmas, tomēr vienu reizi visā Niveādā ar tās simtiem sējumu tas ir jāpasaka.

¹³⁰ Vorobjovs A. «Psiholoģijas pamati». Eksperimentāls mācību līdzeklis. Atļāvusi lietot Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija. Mācību apgāds, Rīga, 1996., 220.lpp.

¹³¹ Bidstrups Herlufs. Karikatūru albums. Liesma, Rīga, 1980., 77.lpp.

.1257. Flegmātiķa (šizoīda) ārējais veidols ir uztverts mazāk veiksmīgi un vairāk atbilst sabiedrībā izplatītajam priekšstatam par flegmātiķiem, nekā patiesajai realitātei. Vairums šizoīdu ir kalsni cilvēki. Flegmātiskais miers ir tikai ārējs. Iekšā īstenībā notiek visai aktīva smadzeņu darbība. Pirmajā zīmējuma daļā smadzenes ir aizņemtas ar kādas problēmas risināšanu (un nevis atrodas pusmiegā, kā varētu likties). Otrajā zīmējuma daļā (kad atklājas platmales saspiešanas fakts), tiek vispusīgi novērtēti dažādi iespējamās reakcijas varianti. Šī vērtējuma galvenais rezultāts ir tāds, ka ne ar vienu no iespējamajām reakcijām platmale nav izlabojama. Uzbrukumi un pārmetumi vainīgajam no cietušā prasīs tikai jaunus enerģijas zaudējumus un tikai uz vēl ilgāku laiku atraus no iepriekšējās problēmas risināšanas. Tādēļ vissaprātīgāk ir vispār nekādā veidā nereaģēt. Bez tam platmales formai (kā vispār apģērbam un tamlīdzīgām lietām) nav lielas nozīmes, salīdzinot ar galvenās problēmas risināšanu, kura tad arī tiek turpināta.

.1258.

.1259. Šeit attēlotais melanholiķis (histeroīds) no piecām mūsu izdalītajām kompensēšanas stratēģijām lieto pirmo {1207}. Vispārējais reakcijas motīvs ir tāds: «Viss jau tāpat ir tik slikti, un VĒL šis te!». Ja šajā situācijā būtu nokļuvis histeroīds, kurš lieto, teiksim, otro kompensēšanas stratēģiju {1208}, tad pirmais viņa smadzeņu darbs būtu izvērtēt, kuru no divām galvenajām iespējamajām reakcijām izvēlēties: 1) vai nu tēlot holēriķi ar bargu uzbrukumu (taču tas būtu iespējams tikai bez iekšējas pašpārliecības un ar faktisku gatavību maskēti atkāpties pretspāra izrādīšanas gadījumā); 2) vai arī tēlot sangviniķi, parādot, cik histeroīdā personība ir augstsirdīga un cik varonīgi tā var panest zaudējumus. Reakcijas izvēle būtu galvenokārt atkarīga no sava pretinieka novērtējuma: kurā ceļā histeroīdā personība var cerēt labāk nodemonstrēt savu pārkumu.

.1260.

.1261. Sangviniķis (maniakoīds) ir attēlots tā, ka labi saskatāms gan viņa reakciju dziļuma iztrūkums, gan jautrā un pievilcīgā daba.

§121. Kartes rašanās

1998.10.27 13:45 otrdienā

(pēc 6 mēnešiem, 15 dienām, 16 stundām, 11 minūtēm)

.1262. «Psiholoģisko karti», bāzējot to uz smadzeņu mehānismu divu grupu darbības ilguma (pamatīguma) četrām iespējamajām kombinācijām, es izstrādāju 1970.gados (praktiski lietoju apkārtējo

cilvēku vērtēšanā, cik atceros, jau 1960.gadu beigās; pirmoreiz aprakstīju «Psiholoģiskajās meditācijās» 1977.gadā).

.1263. Par saviem «priekštečiem» es toreiz nosaucu Hipokrātu, Pavlovu un Krečmeru. Hipokrāts ievēda pašus četrus temperamentus, gan izskaidrojot tos mūsdienās pilnīgi nepieņemamā veidā ar saviem šķidrumiem. Pavlovs izvirzīja ideju, ka temperamenti ir atkarīgi tieši no nervu sistēmas darbības tipa un nevis no kādas citas substances; viņš ievēda arī ierosu un kavēšanu kā divus galvenos procesus nervu sistēmas darbībā, taču, kā mēs tikko redzējām, viņš nesasaistīja visvienkāršākajā kombinācijā ātru–lēnu ierosu ar ātru–lēnu kavēšanu, lai visloģiskākajā veidā dabūtu četrus pamattemperamentus; tā vietā viņš uzbūvēja sarežģītu un juceklīgu klasifikāciju, kurā loģiski vajadzētu būt 8 tipiem un no kuras tika paņemti tikai puse tipu, bet pārējie nezin kādēļ atmesti.

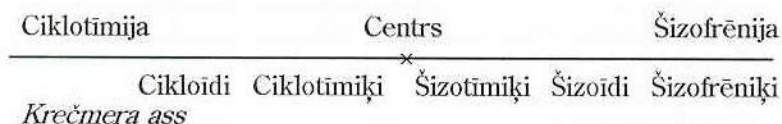
.1264. Tomēr ideja par ātras–lēnas ierosas vienkāršu kombinēšanu ar ātru–lēnu kavēšanu kaut kur Pavlova skolas perifērijā figurēja. Es to tiku kaut kur lasījis 1960.gadu beigās un paņēmu savai «Psiholoģijas kartei». Tolaik es negatavojos rakstīt par šo tematu grāmatas un nefiksēju avotus. Vēlāk, sācis rakstīt, es mēģināju atrast to avotu, no kura savā laikā paņēmu šo ideju: pārskatīju tās grāmatas, kuras tajā laikā lasīju, kā arī daudzas citas – bet, kā tas mēdz būt, tā arī neatradu.

.1265. Tātad ideja par temperamentu izskaidrojumu ar vienkāršu ātras–lēnas ierosas kombināciju ar ātru–lēnu kavēšanu nepieder man, kaut arī es nevaru pateikt, kam tā pieder. Taču simtprocentīgi mana ir ideja par pašas ierosas un kavēšanas izskaidrošanu ar smadzeņu divu dažādu funkciju jeb programmu grupu darbību. Pavlovam šīs parādības bija četri fizioloģiskas: nu, šūnas uzbudinās – it kā sāktu trīcēt vai spīdēt –, bet pēc tam nomierinās – un šādi uzbudināšanās un nomierināšanās viļņi izplatās pa dažādām šūnu grupām: lūk, būtībā arī visa Pavlova «ierosa» un «kavēšana». Mūs, turpretī, šūnu «trīcēšana vai spīdēšana» neinteresē; savā modelī mēs pieņemam, ka eksistē divi fundamentāli svarīgi uzdevumi smadzenēm kā informācijas apstrādes reāllaika sistēmai, divi uzdevumi, kuri paceļas augstu pāri visam pārējam: 1) **uz ko** reaģēt; un 2) **kā tieši** reaģēt.

.1266. Trešais «priekštecis» – Krečmers – ienesa ideju par psiholoģisko tipu saistību ar psihiskajām slimībām, par sakarību starp «normāla» cilvēka (piemēram, «šizoīda») īpatnībām, kuras ārpus «normas robežām», savā hipertrofētajā veidā, pārvēršas par slimības simptomiem. Sadzīvē cilvēki (bieži vien arī vēl tagad) vadās no priekšstata, ka, lūk, ir divi diskreti stāvokļi: «psihiski vesels» un «psihiski slims». Šādu modeli psihiatri bija atmetuši jau ilgi pirms Krečmera, ievēdot psihopātijas un citus «robežstāvokļus» un vispār radīdami t.s. «mazo psihiatriju». Lai gan Krečmera darbi robežu starp psihisko «normu» un psihisko «slimību» nojauca vēl tālāk, tomēr tas bija tikai turpinājums jau agrāk iesāktam procesam. Turpretī ideja par «normāla» tipa atbilstību noteiktas slimības tipam, bija jauna, un pilnībā pieder Krečmeram.

.1267. Šo ideju Krečmers iemiesoja mācībā par t.s. «šizo–ciklo asi» (pašam Krečmeram nav šāda nosaukuma; to izdomāja vēlāk un laikam popularizatori; tomēr šis nosaukums un priekšstats par «asi» ir ērts un veiksmīgs: savā laikā, jādomā, tieši no «Krečmera ass» man cēlās doma par divdimensiju psiholoģisko karti). Tātad «Krečmera» ass vienā galā ir maniakāldepresīvā psihoze (pēc cita nosaukuma: ciklotīmija), bet otrā galā – šizofrēnija.

.1268.

.1269. Katru cilvēku var novietot kaut kur uz šīs ass. Centrā nonāks «līdzsvaroti» cilvēki. Mazliet novirzoties no centra uz vienu vai otru pusi, atradīsim cilvēkus ar viegli izteiktām «ciklotīmiskām» vai «šizotīmiskām» iezīmēm; vēl tālāk no centra atradīsim cilvēki ar spilgti izteiktām attiecīgajām iezīmēm («cikloīdi» vai «šizoīdi» – bet joprojām «psihiski veseli»). Vēl tālāk, pašos ass galos dabūsim «psihiski slimos» ar maniakāldepresīvo psihozi vai ar šizofrēniju.

.1270. Pats Krečmers tālāk negāja; ārpus viņa shēmas palika gan tāda vispāratzīta «lielās psihiatrijas» slimība kā epilepsija, gan arī histērija, kuru pēc tagad valdošās klasifikācijas neuzskata par «īstu» «lielās psihiatrijas» slimību, bet pieskaita neirozēm.

.1271. To, ka Krečmera shēma ir nepietiekama, atzina daudzi un ātri vien pēc viņa klasiskā darba «Kermeņa uzbūve un raksturs»¹³² publicēšanas 1921.gadā. Tika izstrādāta analogiska «epilepsijas – histērijas» ass. Kas to pirmais izdomāja, es nezinu: tas izplatītākajā psiholoģiskajā un psihiatriskajā

¹³² Kretschmer Ernst. «Körperbau und Charakter». J. Springer, Berlin, 1921.

literatūrā tiek kaut kā noklusēts, kaut gan pati šī «ass» šur tur figurē (vai vismaz figurē pats epileptoīdu un histeroīdu pretnostatījums). Nekur es neesmu līdz šim sastapies ar norādījumu, kādas būtu šīs ass un «Krečmera ass» savstarpējās attiecības: parasti, ja tiek minētas tās abas reizē, tad tā, it kā tās eksistētu katra pati par sevi.

.1272. Lūk, no visiem šiem priekšstatiem es 1970.gadu pirmajā pusē arī sintezēju savu «Psiholoģijas karti» kā tagadējās Vēras teorijas psiholoģiskās daļas sākumaizmetni. Krečmera ass un epilepsijas – histērijas ass Kartē pārvērtās par diagonālēm un bija savstarpēji perpendikulāras, bet psiholoģisko tipu īpatnības tika izskaidrotas ar smadzeņu divu funkciju grupu darbības intensitātes četrām iespējamajām kombinācijām.

§122. Īpatnību izteiktības pakāpes

.1273. Pēc «novirzes no Kartes centra» lieluma (tātad pēc attiecīgajam tipam raksturīgo pazīmju izteiktības spilgtuma) cilvēki tika iedalīti četrās pakāpēs: 1) neizteikti; 2) izteikti; 3) psihopātiski; 4) slimīgi.

.1274. Pirmajā (neizteiktajā) pakāpē (Kartes centra tiešā tuvumā) attiecīgā tipa īpatnības ir tik vāji izteiktas, ka tās vispār grūti vai neiespējami konstatēt, grūti cilvēku pieskaitīt tam vai citam no četriem psiholoģiskajiem tipiem.

Karl Leonhard
(1904.03.21 – 1988.04.23)

.1275. Nākošajā (izteiktajā) pakāpē (tālāk no Kartes centra tajā vai citā virzienā) tipa īpatnības jau ir tik labi redzamas, ka nav nekādu grūtību konstatēt, kuram tieši tipam cilvēks pieder. Pēc Krečmera parauga šādus cilvēkus var saukt attiecīgi par «epitīmiķiem», «šizotīmiķiem», «ciklotīmiķiem» vai «histerotīmiķiem» (sākotnēji aprakstot Karti, es šādus terminus ievēdu, taču vēlāk pats tos lietoju ļoti reti). Vēlāk vācu psihiatra Leonharda¹³³ darbos¹³⁴ es sastāpu terminu «akcentuētās personības» (Leonhards nezina kādēļ raksta «akcentuētās» nevis «akcentētās», kaut gan manuprāt tūri labi varētu teikt arī vienkārši «akcentētās»; nekāds juceklis ar to nerastos¹³⁵). Šis termins pilnīgi atbilst manai «izteiktajai pakāpei», un es to tagad labprāt lietoju.

.1276. Trešajā (psihopātiskajā¹³⁶) pakāpē tipa īpatnības kļūst tik krasi izteiktas, ka «traucē dzīvot» vai nu pašam indivīdam, vai arī apkārtējiem. Akcentētajām personībām viņu īpatnības bija izteiktas spilgti, tomēr ciešanas visumā neradīja. Turpretī psihopātiskajām personībām tieši viņu īpatnību izsuktās ciešanas kļūst par galveno vai

vismaz būtisku dzīves problēmu. Psihiatriskajā literatūrā ir daudz dažādu psihopātijas definīciju, taču par veiksmīgāko un galveno var uzskatīt tieši šo: «psihopāti ir personas, kuras ar savām psihiskajām īpatnībām rada ciešanas sev vai citiem». Tomēr psihopāti nav «psihiski slimi» «lielās psihiatrijas» nozīmē: viņi netiek hospitalizēti (ievietoti slimnīcās), netiek atzīti juridiski par «nepieskaitāmiem», nes pilnu atbildību par savu rīcību utt. Viņi nav arī «plānprātīgi» nevienā (nedz sadzīvīskajā, nedz psihiatriskajā) nozīmē. Tieši otrādi, daudzas psihopātiskas personības (tieši pateicoties sava tipa īpatnību ārkārtīgi spilgtajai izpausmei) ir bijušas ļoti apdāvināti, talantīgi, pat ģeniāli cilvēki.

.1277. Sekojot Krečmeram, psihopātiskā līmeņa personības varētu saukt attiecīgi par «epileptoīdiem», «šizoīdiem», «histeroīdiem» vai «cikloīdiem» (pēdējo Krečmera terminu es gan aizstāju ar vārdu «maniakoīdi», atvasinot to no otra tās pašas slimības nosaukuma; man tas liekas vairāk piemērots, jo termins ar sakni «ciklo» it kā pasvītro tonusa svārstību lomu, bet manuprāt ne jau svārstības ir tas būtiskākais šajā lietā). Sākotnēji aprakstot Karti, es šos terminus ar izskaņu «-oīds» tā arī ievēdu šādā trešās izteiktības pakāpes nozīmē, tomēr vēlāk ar šiem vārdiem vairāk apzīmēju visus

¹³³ Vai latviski varbūt jāsaka: Leonarda?

¹³⁴ Leonhard, K. und Mitarb.: Normale und abnormale Persönlichkeiten. Volk und Gesundheit, Berlin 1964. Леонгард Карл. «Акцентуированные личности». Киев, 1981 (pirmais izdevums krieviski, pirmo lasīju). Леонгард Карл. «Акцентуированные личности». Феникс, Ростов-на-Дону, 1997 (tas izdevums, kas man mājās).

¹³⁵ P.S. Varbūt tas ir krievu tulkotāju izgudrojums? Vācu virsrakstā ir: *Normale und abnormale...* Bet krievu literatūrā «акцентуированные личности» tagad ir absolūti nostiprinājies termins.

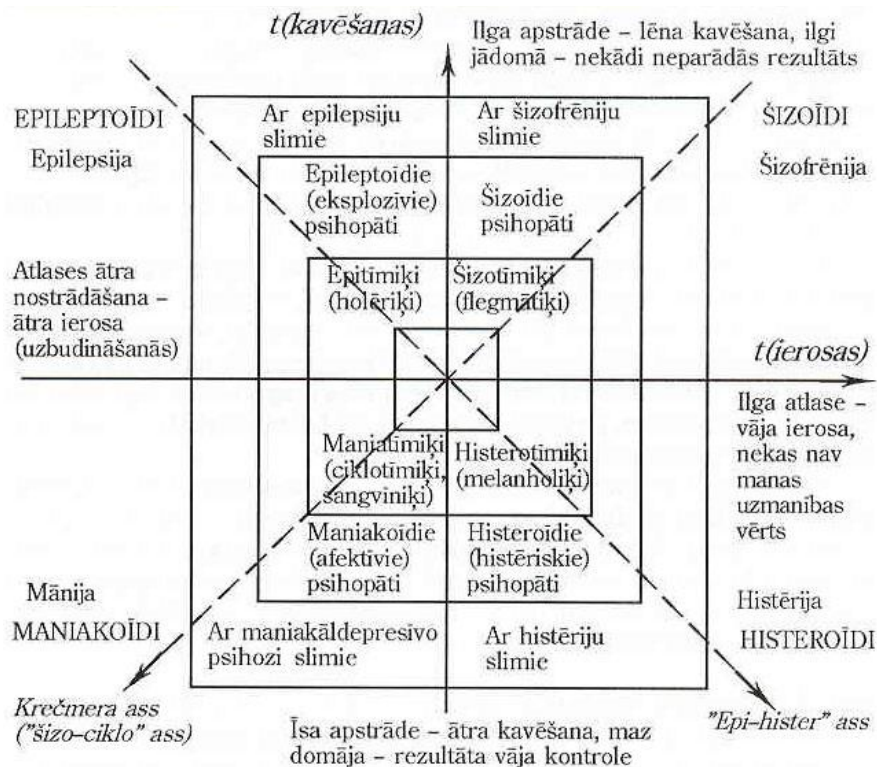
¹³⁶ P.S. Kā jau es teicu, muļķa amerikāņi ir izkropļojuši šī vārda nozīmi. Vārdu «psihopātija» ievēda Kandinskis 19.gadsimtā, lai apzīmētu psihisko stāvokli, kas atrodas vidū starp normu un slimību, un tam nav nekāda sakara ar to nejutību, ko amerikāņi tagad saprot ar «psihopātu». Psihopāti var būt ļoti jūtīgi un līdzjutīgi.

attiecīgā kvadranta «iemītniekus», neatkarīgi no īpašību izteiktības pakāpes. Pie pēdējā šo vārdu lietojuma tad arī paliksim, bet, ja vajadzēs norādīt tieši uz trešo izteiktības pakāpi, tad izmantosim papildus vēl sakni «psihopāt-».

.1278. Beidzot, ceturtajā (slimības) pakāpē tipa īpatnības «pārsniedz visas robežas» un pārvēršas par psihozi. Te jau ir psihiatrisko slimnīcu regulārie vai pastāvīgie iemītnieki; daļa no viņiem tiek atzīti par nepieskaitāmiem, par rīcībnespējīgiem utt. Tomēr arī vēl šeit joprojām ir sastopamas talantīgas un ģeniālas personības. Par to mēs drīz pārliecināsimies mūsu psihogrāfijās.

.1279. Un tā, 1970.gados izstrādātā rezultējošā «Psiholoģijas karte» iznāca šāda:

.1280.

§123. Secinājumi psihiatrijas jomā

1998.11.03 14:03 otrdienā
(pēc 7 dienām, 18 minūtēm)

.1281. Karte bija jau izstrādāta, kad es ķēros pie psihiatriskās literatūras pētīšanas, rūpīgi izstudējot vairākas grāmatas, starp kurām pirmām kārtām jāmin «Latvijas psihiatrijas galvas», toreizējā RMI Psihiatrijas katedras vadītāja profesora Imanta Eglīša mācībgrāmata¹³⁷ «Psihiatrija» un «padomju psihiatrijas tēva» Pjotra Gannuškina darbi; šīs grāmatas ir lasītas daudzkārt, un lieli fragmenti no tām ir bieži citēti manos sacerējumos.

.1282. Toreiz mans mērķis nebija komentēt psihiatrijas grāmatas savu teoriju gaismā (tāds nodoms ir parādījies tikai tagad). Es vienkārši gribēju tikt skaidrībā pats par savām psihiskajām problēmām (psihopātiskā izteiktības pakāpe; ciešanas, kuru dēļ visu mūžu bijis aktuāls pašnāvības jautājums), kā arī «apgaismot» savus līdzcilvēkus, kuru viedoklis un secinājumi šajos jautājumos bija absolūti analfabētiski.

.1283. Šo studiju, citēšanas un «apgaismošanas» rezultāts bija tāds, ka zināmā paziņu lokā es sāku skaitīties par «psiholoģijas speciālistu» un pie manis sāka griezties pēc dažādām konsultācijām un padomiem. Reiz, pirms gadiem astoņiem kādi paziņas griezās pie manis jautājumā par sava dēla psihisko stāvokli, un es «uzstādīju viņam diagnozi». Pēc tam Rīgas psihiatriskajā slimnīcā no diplomētiem ārstiem viņi dabūja to pašu diagnozi.

.1284. Tātad, iepazīstoties ar psihiatrisko literatūru, man nebija mērķa to kritizēt un ietekmēt psihiatrijas zinātni. Tomēr, lasīdams šīs grāmatas, es nevarēju nesalīdzināt tās ar (tolaik jau izstrādāto)

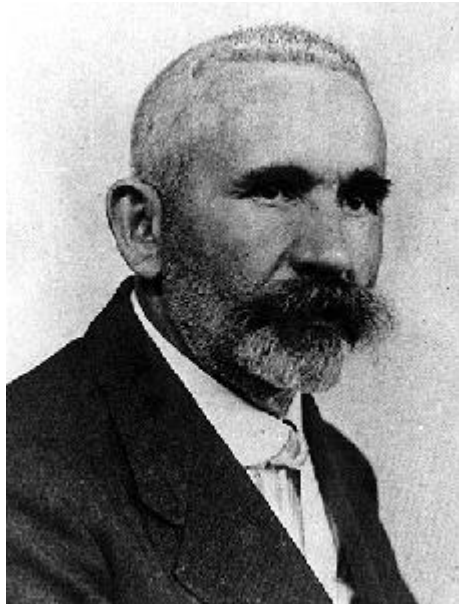
¹³⁷ Eglītis I. «Psihiatrija». Zvaigzne, Rīgā, 1974.

savu Karti un teorijas pamatiem. Varbūt pats vispārīgākais iespaids no šīs literatūras studēšanas, kurš sākumā mani diezgan stipri pārsteidza, bija tāds, ka psihiatrija visumā ir ļoti jauna zinātne un ka tai faktiski vispār nav nekādu teorētisku pamatu.

.1285. Matemātikā, piemēram, jau ilgi pirms Kristus senajā Aleksandrijā Eiklīds līdz tādai pilnībai sistematizēja ģeometriju, ka vairāk nekā divus tūkstošus gadu, līdz pat Lobačevskim, neviens nespēja tur pat vienu vienīgu teikumu pārgrozīt. Jau 1700.gados bija faktiski pilnīgi gatava visa diferenciālrēķinu teorija, un Eilers jau bija izdevis tādu šedevru, kā formulu, kura apgalvo, ka

$$e^{\pi} = -1,$$

.1286. kuru «vienkāršais mirstīgais» nemaz nevar tā uzreiz saprast.

Emil Kräpelin, 1856.02.15 – 1926.10.07
(Neu-Strelitz – Monaco)

.1287. Bet vēl simt gadus pēc tam psihiatrijas zinātne faktiski neeksistēja. Psihiski slimie bija vienkārši «jukuši» bez jebkādas tālākas diferenciācijas un kaut kādu slimību izdalīšanas (labi vēl, ka tā paša «Eilera gadsimta» beigās Pinels Francijā bija viņiem vismaz važas noņēmis un Anglijas Bedlemē pārstāja viņus par naudu rādīt publikai). Tikai 1890.gados Krepelīns pirmoreiz izdalīja atsevišķas slimības: šizofrēniju un maniakāli depresīvo psihozi, un varēja sākties kaut kāda novērojumu un faktu sistematizācija.

.1288. Faktiski psihiatrija vēl arī tagad nav izgājusi no šī novērojumu un faktu vākšanas, grupēšanas un apkopošanas posma. Tiesa, faktu jau nu tagad ir savākts milzīgs daudzums, un viņi ir arī cik necik sagrupēti pa «sindromiem», «nozoloģijām», «psihopātijām» utt., taču visi šie grupējumi (tik dažādi dažādiem autoriem) atstāj neglābjami empīrisku iespaidu: vienkārši ārsti, sastapdamies ar aizvien jauniem un jauniem praktiskās dzīves gadījumiem un nejudzami nekādu teorētisku pamatu zem kājām, ir salikuši šos gadījumus pa tādiem plauktiņiem, kādi nu kuro reizi ir likuši piemērotāki.

.1289. Profesora Eglīša mācībgrāmatā, piemēram, par visām galvenajām psihiskajām slimībām atkārtojas viena un

tā pati frāze: «*Slimības etioloģija (izcelšanās – V.E.) nav zināma, patoloģiski anatomiskajā ainā nekādas izmaiņas neatrod*».

.1290. Tā nu, iepazīstoties ar visu šo jūkli, man radās doma, ka psihiatrijas teorētiskajiem pamatiem pašā pirmajā tuvinājumā vajadzētu būt sekojošiem. Visas psihiskās slimības vajadzētu sadalīt divās lielās grupās: pirmkārt, tās, kuru «etioloģija ir zināma» un «patoloģiski anatomiskajā ainā izmaiņas konstatē» – tātad slimības, kuras izraisījuši kādi «mehāniski» bojājumi smadzenēs vai vispār nervu sistēmā. Tāda ir, piemēram, progresīvā paralīze, kur «vainīgas» ir sifilisa spirohetas; tāda ir senilā (vecuma) plānprātība, kur vainīga smadzeņu audu atrofija, tādas ir ķīmiskās, tajā skaitā narkotiskās, intoksikācijas (saindēšanās) vai mikroorganismu infekcijas (piemēram, encefalīts), tāda ir skleroze ar smadzeņu asinsvadu «aizsērēšanu» utt. Šīs grupas slimības NAV atkarīgas no cilvēka psiholoģiskā tipa, no viņa psihiskās konstitūcijas (uzbūves); psiholoģiskais tips jeb konstitūcija var gan ietekmēt slimības gaitu, taču nav tās cēlonis un būtība.

.1291. Un otrajā grupā vajadzētu ieskaitīt tās psihiskās slimības, pie kurām nekādu «mehānisku» bojājumu smadzenēs vai nervu sistēmā nav, kuras izsauc nenormāla smadzeņu programmu attīstība. Runājot analogijās no rūpniecisko kompjūteru jomas, pirmajā grupā sistēmas nenormālajā funkcionēšanā vainīgi ir «hardvera» defekti: bojāta diska virsma, pārrauts kabelis, nav kontakta pie mikroshēmas utt. Bet otrajā grupā vainīgi ir defekti operētājsistēmas programmatūrā («softverā»): visiem programmētājiem tik labi pazīstamās «klūdas programmā».

.1292. Te, savukārt, var izdalīt divas apakšgrupas: kad operētājsistēmas attīstība ir aizkavēta vai pilnīgi bloķēta (šajā apakšgrupā būs oligofrēnija un visas tās debilitātes, idiotijas utt.: te cilvēks arī nekad nav bijis normāls, viņš jau no paša sākuma ir veidojies «bojāts»), un otrajā apakšgrupā ievietojami tie gadījumi, kad attīstība ir izgājusi cauri «normālajai» stadijai un tikai pēc tam «aizgājusi neceļos».

.1293. Un te, šajā otrās grupas otrajā apakšgrupā (kura arī ir mums visinteresantākā, jo tā ir it kā «tīrā psihiatrija», atmetot organisko bojājumu izsuktās psihozes un bērnu neattīstīšanos, bet aplūkojot tikai tos gadījumus, kad «nezin kādēļ», it kā «bez iemesla» psihiski saslimst «agrāk normāli» cilvēki) – šeit galvenā loma ir tieši cilvēka psiholoģiskajam tipam, bet uz pašu slimības attīstību var raudzīties kā

uz tipoloģisko īpatnību pārmērīgu, pārspīlētu, hipertrofētu attīstību. Bet tā kā cilvēku galvenie psiholoģiskie tipi ir tieši četri, tad arī galvenās psihozes šeit būs četras (epilepsija, šizofrēnija, maniakāldepresīvā un histērija). Un attiecīgi arī pamatpsihopātijas būs tieši četras: epileptoīdā, šizoīdā, maniakoīdā un histeroīdā. Pārējais ir tikai šo galveno iedaļu variācijas.

.1294. Ar tādiem uzskatiem es iznācu no psihiatriskās literatūras «džungļiem». «Oficiālajai» psihiatrijai ir savādāks viedoklis par visu to (kaut gan tai vispār ir ļoti daudz dažādu un savstarpēji atšķirīgu viedokļu). Starp šiem daudzajiem dažādajiem viedokļiem es vienā vietā sastapu arī tādu, kurš bija ļoti tuvs manējam. Tas bija profesora Gannuškina klasiskajā darbā¹³⁸ par psihopātijām. Viņš rakstīja tā:

.1295. «Vispārpieņemtas psihopātijas klasifikācijas nav: daži psihiatri, kā piemēram, Krepelīns, vadās no praktiskiem apsvērumiem, citi, turpretim, cenšas klasificēt psihopātus pēc psiholoģiskiem un karakteroloģiskiem (*rakstura – V.E.*) kritērijiem. Lielu uzmanību izraisīja jau augstāk minētais Krečmera mēģinājums iedalīt visus normālos cilvēkus divās lielās grupās: šizoīdos un cikloīdos. Tāda divdaļīga grupējuma acīmredzamā nepietiekamība jau ļoti ātri ierosināja pievienot Krečmera tipiem jaunas grupas, piemēram, epileptoīdus. M.O. Gurevičs nesēn lika priekšā četrdaļīgu psihopātijas dalījumu šizoīdajā, cikloīdajā, epileptoīdajā un histeroīdajā jeb reaktīvi labīlajā grupās. Mēs atzīstam par labāku visumā palikt uz Krepelīna iepriekšējās klasifikācijas augsnes, kura rēķinās galvenokārt ar praktiskās dzīves vajadzībām»¹³⁹.

.1296. Tas bija nodrukāts 1933.gadā, tātad vārds «nesēn» varētu attiekties uz 1930.gadu sākumu vai 1920.gadu beigām. Gannuškins gan piemin «pareizo» dalījumu, bet tūdaļ pat to arī atmet, un vairāk es ar to neesmu nekur sastapies. Gureviča idejas mani netika ietekmējušas, jo mans dalījums bija jau izstrādāts, kad es izlasīju šos Gannuškina vārdus, taču man gribējās uzzināt kaut ko vairāk par to cilvēku, kurš gadus 15 pirms manas dzimšanas bija jau nonācis turpat, kur tagad stāvu es.

.1297. Pagaidām esmu noskaidrojis, ka M.O. Gurevičs bija Maskavas universitātes psihiatriskās klīnikas ārsts un Gannuškina kolēģis. Vēl 1907.gadā viņi abi kopā nostājās opozīcijā pret toreizējo klīnikas vadītāju Serbski¹⁴⁰. Tātad 1930.gadā Gurevičs vairs nebija jauns¹⁴¹.

6. Sešpadsmit apakštipi

§124. Netaisnība ar senčiem

.1298. 1980.gados visu cilvēku iedalījums četros pamattipos man sāka likties nepietiekams; gribējās dabūt lielāku daudzumu smalkāk diferencētu tipu. Tāpēc es katru Psiholoģijas kartes kvadrantu sadalīju vēl četrās daļās, izveidojot 16 tipus un iegūstot zemāk aprakstīto shēmu. Šiem 16 tipiem vajadzēja dot nosaukumus; kā jau tas zinātnē pieņemts (piemēram, kad atklāj kādu jaunu asteroīdu, kas riņķo ap Sauli, utt.), vislabāk likās ņemt tos no grieķu vai romiešu mitoloģijas. Tomēr šajā gadījumā tās izrādījās pārāk nabadzīgas: nevienu piemērotu mītu tur neatradu (leģenda par Psihi nevar dot 16 vārdus).

.1299. Tā nu man neatlika nekas cits, kā ķerties pie mūsu pašu, t.i. – seno baltu mitoloģijas. Galu galā tas taču nav taisnīgi: visur tikai grieķi un grieķi, it kā mēs būtu sliktāki. Katram cilvēkam ir tieši divi vecāki, vienalga, vai viņš grieķis vai latvietis, četri vecvecāki, astoņi vecvecvecāki utt.; *n* paaudzes atpakaļ katram no mums ir 2ⁿ senči. Ja paaudzes vidējo ilgumu pieņem, teiksim, 25 gadi, tad gadsimtā ietilpst 4 paaudzes, tūkstošgadē 40 paaudzes, un kopš Homēra aprakstītajiem laikiem ir aizgājušas apmēram 130 paaudzes. Tātad Trojas kara laikā ikvienam no mums bija 2¹³⁰ senču. Katrs var viegli pats izrēķināt, ka tas ir

$$1 \cdot 361 \cdot 129 \cdot 467 \cdot 683 \cdot 753 \cdot 853 \cdot 853 \cdot 498 \cdot 429 \cdot 727 \cdot 072 \cdot 845 \cdot 824$$

.1300.

personas: tieši tik daudz katram šīsdienas cilvēkam (neatkarīgi no viņa nacionalitātes!) Menelāja laikā bija tiešo vecvec...vecāku. Tātad vairāk nekā tūkstoš trīssimt miljardu miljardu miljardu miljardu. Tā ir tīra un neapšaubāma matemātika – nekādu fokusu: neviens taču nevarēja piedzimt bez tēva un mātes. Šitāda senču bagātība – un nekādu leģendu. Tas jau nu gan nevar būt!

¹³⁸ Ганнушкин П.Б. «Клиника психопатий, их статика, динамика, систематика». Север, Москва, 1933.

¹³⁹ Ганнушкин П.Б. Избранные труды. Медицина, Москва, 1964, 126–127. lpp.

¹⁴⁰ «Обозрение психиатрии, неврологии и экспериментальной психологии», 1907, № 2.

¹⁴¹ Līdz šai vietai izdrukāta, grāmata REVIS tika izplatīta 1998.gada aprīlī kopā ar vēstuli {[Vissus.15](http://www.vissus.lv)}.

§125. Leģenda par Dvesu

.1301. (Leģenda sākotnēji pierakstīta krieviski 1995.gadā; šis ir tulkojums no krievu valodas¹⁴²).

1995.05.13 14:32 sestdiena

(pirms 3 gadiem, 5 mēnešiem, 20 dienām, 23 stundām, 31 minūtes)

.1302. Sen sen atpakaļ, apmēram tajā laikā, kad ahajieši Agamemnona vadībā devās uz Troju pēc Helenas – Trojas valdniekdēla Parīda nolaupītās Spartas valdnieka Menelāja sievas –, tālu tālu ziemeļos, apmēram tur, kur tagad stāv krievu pilsētiņa Kromi¹⁴³, pacēlās vietējā valdnieka Mensas¹⁴⁴ koka pils. Paies vēl apmēram pusotra tūkstoša gadu, pirms šajās zemēs no dienvidrietumiem ienāks slāvi, bet pēc tam no ziemeļrietumiem arī varjagi¹⁴⁵, kuri atnesīs sev līdzī vārdu «rus»¹⁴⁶. Bet pagaidām vēl šajos apgabalos dzīvoja senie balti, Aušras Augustinavičutes¹⁴⁷ un mani senči vai viņu radinieki, un sarunājās savā seno baltu valodā¹⁴⁸.

.1303. Valdniekam Mensam bija meita, kā jau tas mēdz būt, apžilbinoši skaista, uz kuru neviens vīrietis, nedz jauns, nedz vecs, nevarēja paraudzīties bez satraukuma sirdī, līdzīga tam, ko mēs izjūtam, kad ausmas dieviete Aušra paceļas savos sārtajos tērpos, un tumšā līdz tam pasaule piepildās ar maigu gaismu un putniņu priecīgo čivināšanu. Valdniekmeitu sauca Dvesa, kas tulkojumā nozīmē «dvaša» (Oriģinālā «душа» – *red.*).

.1304. Rūpīgi sargāja Mensa savu meitu, bīdamies no valdnieka drošsirdīgo, bet nevaldāmo karavīru kārtīgas ielaušanās. Neviens nevarēja iekļūt pie Dvesas caur durvīm, jo tās veda tieši paša valdnieka guļamistabā; neviens nevarēja piekļūt pie viņas caur mazo lodziņu, kurš vērās augstu augstu torņa sienā.

¹⁴² **P.S.** Te, protams, es blēņojos un jokoju (bija tāds laiks, kad es vēl spēju jokot; tagad man ir tāda sajūta, ka tā trulā publika, kas Latvijā saucas par «zinātniekiem», nekādus jokus saprast nevar principā, un saskata tajos tikai manas muļķības vai vājprāta pazīmi). «Leģenda» par Dvesu tika uzrakstīta vienai no manām lasītājām ar nolūku ievest burtu apzīmējumus Psiholoģijas kartes kvadrantiem, kā arī lai dotu nosaukumu pašai tipoloģijai, par kuru minētā lasītāja dzīvi interesējās.

¹⁴³ .1708. *Red.piez.* («Lasē»): Kromi ir baltu vārds un nozīmē «krami», «akmeņi»; pie Kromiem 1919.gada rudenī latviešu strēlnieki sakāva ģenerāļu Drozdova un Markova vadītos krievu virsnieku izlases pulkus no Deņikina armijas.

¹⁴⁴ **P.S.** «Valdnieka Mensas» un viņa meitas Dvesas vārdi, protams, bija izvēlēti simboliski. Seno baltu vārds «mensa» nozīmēja «gaļa, miesa»; latviešu «miesa» ir cēlies no šī vārda (skat. Karulis K. «Latviešu etimoloģijas vārdnīca», Avots, Rīga, 1992., I, 591.lpp.). Tātad Miesa ir tēvs, kurš radījis Dvesu (Dvēseli). Miesa ir valdnieks, pavēlnieks – utt.

¹⁴⁵ .1709. *Red.piez.* («Lasē»): Par varjagiem Krievijā sauc to pašu, ko Rietumeiropā par normāņiem vai vikingsiem; visi šie vārdi ir senskandināvu cilmes: «normāņi» – ziemeļu vīri vai ziemeļu cilvēki; «vikingsi» – normāņu valodā «karavadoņi» (sakne «king» radniecīga angļu «king» un latviešu «kungs», kas arī ir aizņēmums no skandināviem); «Vaeringjar» normāņu valodā nozīmēja «karavīrs», un no tā Bizantijā normāņu algotņus sauca par «Barangoi» (izrunāja «varangoi»), bet Krievijas hronikās kņazu dinastijas dibinātājus par «varjagiem». Tagadējā Krievijā aiz «nepilnvērtības kompleksa» pa lielāku daļu mēģina noliegt, ka kņazu un tātad arī caru dinastijas dibinātāji bijuši normāņi un nevis slāvi; hronikas tomēr stāsta viennozīmīgi. Normāņi bija tā laika Eiropas lielākie karotāji un dibināja dinastijas daudzās zemēs; arī, piemēram, Anglijā Plantaganetu dinastijas dibinātājs Vilhelms Iekarotājs bija normānis (kura priekšteči pie tam vēl bija iepriekš iekarojuši lielu tagadējās Francijas daļu – Normandiju).

¹⁴⁶ .1710. *Red.piez.* («Lasē»): «Русь» ir slāvu vārds normāņu apzīmēšanai; tas nozīmēja nevis zemi, bet tautu: igauņu senčus slāvi sauca par «чудь», mūsu senčus par «леть», bet skandināvus par «русь». Kad normāņu karavadoņi nodibināja mūsu senčiem atņemtajās slāvu zemēs savu valsti, slāvi šo valsti sāka saukt par «Русь», no kurienes tad arī aizgāja pasaulē visas tagadējās Russia un Россия. Kāpēc slāvi tā iesauca skandināvus, grūti pateikt. Dažreiz šādi nosaukumi radās no tautas pašnosaukuma (mūsu senči paši sevi tā sauca: «letgola»), citreiz no slāvu jēdzieniem («чудь» = dīvainie). Pastāv hipotēze, ka par «русь» normāņus iesauca tādēļ, ka viņi nāca pa upēm («русло»); otra hipotēze: ka viņi paši sevi tā sauca pēc kāda skandināvu vietvārda.

¹⁴⁷ .1711. *Red.piez.* («Lasē»): Aušra Augustinavičute ir lietuviešu psiholoģe, kura vēl padomju laikā lika priekšā cilvēku tipoloģiju, sastāvošu no 16 tipiemi, un kļuva populāra Padomju Savienībā tās pēdējos gados. (**P.S.** Tā mana lasītāja, kurai «leģenda par Dvesu» tika rakstīta, bija Augustinavičutes dibinātās «sacionikas» sekotāja un piekritēja).

¹⁴⁸ .1712. *Red.piez.* («Lasē»): Slāvu ķīlis baltus vēlāk sašķēls divās daļās un sāks spiest vienus uz austrumiem, uz Volgas mežiem, kur viņi galu galā izmirs, otru uz rietumiem, uz Latviju un Lietuvu (kur dzīvoja citas baltu ciltis). Latgaļi, lielākā senlatviešu cilts, kura deva vārdu Latvijai un latviešiem, ienāca tagadējā Baltijā no tagadējās Krievijas un Baltkrievijas zem slāvu spiediena; kad pēc Livonijas kara zviedri un poļi sadalīja savā starpā arī šīs jaunās latgaļu zemes, cilts sašķēlās protestantiskajos vidzemniekos un katoliskajos latgaliešos.

.1305. Bet vienreiz rudens naktī, mazliet uz rītausmas pusi, taču vēl joprojām pilnīgā tumsā, Dvesa pamodās no svešiem glāstiem. Kāda vīra stiprās rokas aptvēra viņas ķermeni, kāda karstās lūpas aizspieda viņai muti... Tas bija indoeiropisko debesu augstākais dievs, – tas pats, kuru balti pazina kā Devu, romieši kā Deusu, bet grieķi kā Zevu, – vecais meitu mednieks, kurš tikko kā nesen bija nolaupties Eiropu, – un daudzas daudzas citas.

.1306. Deva sieva, «vecās», pirmsāriešu Eiropas zemes galvenā dieviete, kuru balti pazina kā Zemes māti, bet grieķi kā Gaju, traucās, kā parasti, pa pēdām savam nerimtīgajam vīram, mēģinot atriebties visām viņa iemīļotajām. Uzbruka viņa arī Dvesai, nolādēja viņu un pareģoja tai mūžīgas, neremdināmas un nebeidzamas mokas bez iemesla – tikai pašai no sevis vien.

.1307. Kad bija pagājis noliktais laiks no tās rudens nakts, pašā vasaras saulgriežu dienā, kad visi balti apkārt svinēja Jāņus¹⁴⁹, Dvesa dzemdēja uzreiz četrus dēlus, un izauga viņi katrs pilnīgi savādāks.

.1308. Viens – viņu sauca par Zelu – bija drosmīgs, viegli aizkaitināms, pašpārliecināts, atlētisks, ar reljefiem vaibstiem un muskuļiem. Daudzus gadsimtus vēlāk viens grieķis, vārdā Hipokrats, pateiks, ka tādiem esot daudz žults. Otrais dēls, vārdā Asins, bija apaļīgs, labsirdīgs, jautrs, runīgs un dzīvespriecīgs. Par viņu vēlāk teiks, ka viņā pilnā sparā brāzmo asinis. Trešais, Gluds, bija trausls, tievs, atturīgs, it kā vēss, kaut gan reizēm arī dzirkstošs, veikls un izmanīgs, un Hipokrats nosprieda, ka tādos esot daudz gļotu. Ceturtais, Melns, bija maigs, ļoti skaists un smalks, bet pārlieku visu pārdzīvoja un bieži skuma. Ļaudis domāja, ka viņā pludo melnā žults.

.1309. Un notika tā, ka šiem Dvesas dēliem atkal bija katram tieši pa četriem dēliem, – un bija viņi līdzīgi saviem tēviem, – un tajā pašā laikā ar kaut ko atšķirīgi.

.1310. Zela dēli bija it kā mantojuši tēva žulti, bet trijiem no viņiem tā likās it kā atšķaidīta ar trim citiem šķidrumiem, un tikai vienam no zeladēliem žults bija saglabājusies tīrā, neatšķaidītā veidā. Viņu ļaudis iesauca par Zelzeli, bet trīs pārējos dēvēja tēva vārdā kopā ar tā tēvabrāļa vārdu, kuram viņš bija mazliet mazliet līdzīgs: par Zelasinu, Zelgludu un Zelmelnu.

.1311. Tieši tāpat arī tikai vienam no Asina dēliem asinis bija saglabājušās tīrā veidā (viņu sāka dēvēt par Asinasinu), bet trim pārējiem tās bija it kā atšķaidījušās, un viņus sauca tēva un tēvoču vārdos: par Asinzelu, Asingludu un Asinmelnu.

.1312. Tikai viens no Gluda dēliem – Gludgluds – bija saglabājis tēva īpašības tīrā un spilgtā veidā, bet trīs pārējie – Gludzels, Gludasins un Gludmelns – bija «atšķaidījuši» tās ar savu tēvabrāļu īpašībām.

.1313. Un, beidzot, trīs no melnadēliem – Melnzels, Melnasins un Melngluds – arī bija it kā pārņēmuši rakstura īpašības no tēvočiem, un tikai viens pēdējais – Melnmelns – bija saglabājis tēva īpašības tīrā veidā.

.1314. Un tā no tiem laikiem ļaudis mēdz būt ļoti dažādi, un tomēr ikviens no viņiem ir ar kaut ko līdzīgs vienam no sešpadsmit valdnieka Mensas mazmazdēliem (kura vārds baltu valodā nozīmē «miesa»), vienam no sešpadsmit jaukās un nelaimīgās valdniekmeitas Dvesas mazdēliem (kuras vārds baltiski ir «dvēsele»), vienam no sešpadsmit jauneklīem sensenajā Kromu pilī, kuras vārds baltu mēlē skan: «akmeņi»...

§126. Mitoloģijas izmantošana

.1315. Nav, protams, nekādas vajadzības šaubīties par šīs teikas senumu, kura noteikti aizsniedzas līdz Homēra, «Iliādas» un «Odisejas» laikiem un neapšaubāmi tikai kļūdas dēļ nav tikusi pierakstīta tajos laikos, bet varbūt arī ir tikusi pierakstīta, bet tikai vienkārši šis raksts nav saglabājies tādēļ, ka materiāls, uz kura to zīmēja, ir bijis ļoti īslaicīgs, jo senie balti taču savas piezīmes taisīja uz koka dēlīšiem un nevis uz apdedzinātām māla plāksnītēm kā to koku trūkuma dēļ bija spiesti darīt asīrieši un ne uz akmeņiem kā ēģiptieši.

.1316. Tāpēc mēs, kā tas zinātnē ir vispārpieņemts, mums nepieciešamos zinātniskos terminus izveidosim no mums tikpat nepieciešamo mitoloģisko varoņu vārdiem. Četrus galvenos cilvēku tipus (līdzās «vecajiem», psiholoģijā vispārzināmajiem nosaukumiem, tādiem kā «flegmātiķis», «šizoīds», «introverts» utt.) apzīmēsim vēl arī ar terminiem, kas atvasināti no Dvesas un Deva četru dēlu vārdiem:

.1317.

¹⁴⁹ .1713. *Red.piez.* («Lasē»): Jāņi ir pirmskristiešu, «pagāniskie» baltu svētki; Jānis, Jonis, nozīmē «jātnieks», debesu jātnieks, tāpat Saule; «pa gadskārtu Jānīts nāca» – katru gadu vienreiz saule paceļas visaugstākajā punktā. Kristieši pielāgojās šim vecajam mītam, identificējot Jāni ar senebreju Joannu.

Zels:	zeliķi	= holēriķi;	zeloīdi	= epileptoīdi;
Asins:	asiniķi	= sangviniķi;	asinoīdi	= maniakoīdi;
Gluds:	gludiķi	= flegmātiķi;	gludoīdi	= šizoīdi;
Meln:	melniķi	= melnholiķi;	melnoīdi	= histeroīdi.

.1318. Būtībā pašiem šiem četriem tipiem jauni nosaukumi nemaz nebija vajadzīgi, bet tie ir absolūti nepieciešami sešpadsmit apakštipiem, kuriem izveidot kompakts un ērtus apzīmējumus no «vecajiem» terminiem likās pilnīgi neiespējami. Lūk šo sešpadsmit apakštipu tabula:

.1319.

zelzeli ZZ	zelgludi ZG	gludzeli GZ	gludgludi GG
zelasini ZA	zelmelni ZM	gludasini GA	gludmelni GM
asinzeli AZ	asingludi AG	melnzeli MZ	melngludi MG
asinasini AA	asinmelni AM	melnasini MA	melnmelni MM

.1320. Laimīgas sagādīšanās dēļ Dvesas dēļu vārdi sākas katrs ar savu burtu: Z, G, A, M. Tas dod mums iespēju apzīmēt ar vienu burtu pamattipu, bet ar diviem burtiem – apakštipu. Lūk visu sešpadsmit apakštipu apzīmējumi: ZZ, ZG, ZA, ZM, GZ, GG, GA, GM, AZ, AG, AA, AM, MZ, MG, MA, MM. Pirmais tips identificē pamatkvadrantu Psiholoģijas kartē; otrais burts – apakškvadrantu.

.1321. Tas pats, izteikts ar mazāk romantiskiem, toties pierastākiem vārdiem, būs:

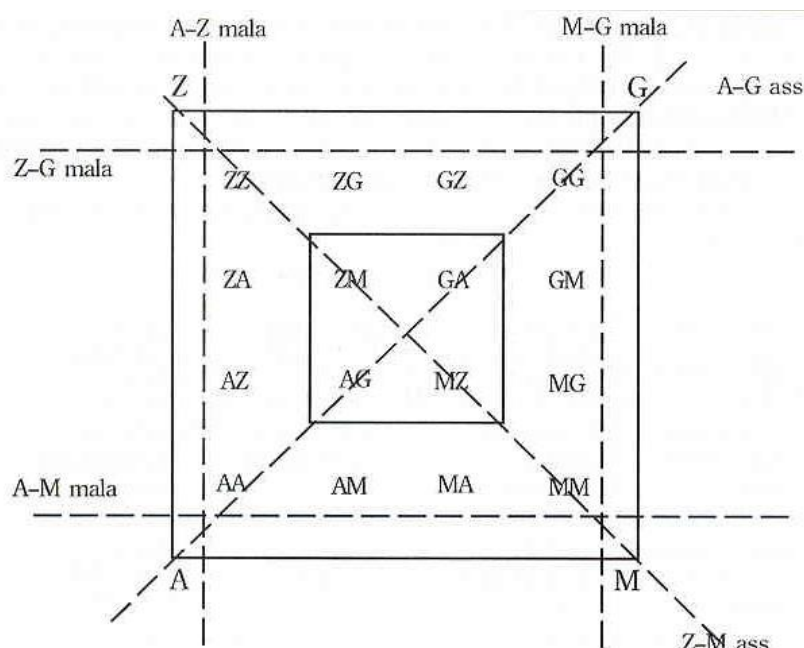
.1322.

epileptoidie (holēriskie) epileptoīdi	šizoīdie (flegmātiskie) epileptoīdi	epileptoīdie (holēriskie) šizoīdi	šizoīdie (flegmātiskie) šizoīdi
maniakoidie (sangviniskie) epileptoīdi	histeroīdie (melanholiskie) epileptoīdi	maniakoidie (sangviniskie) šizoīdi	histeroīdie (melanholiskie) šizoīdi
epileptoīdie (holēriskie) maniakoīdi	šizoīdie (flegmātiskie) maniakoīdi	epileptoīdie (holēriskie) histeroīdi	šizoīdie (flegmātiskie) histeroīdi
maniakoidie (sangviniskie) maniakoīdi	histeroīdie (melanholiskie) maniakoīdi	maniakoidie (sangviniskie) histeroīdi	histeroīdie (melanholiskie) histeroīdi

.1323. Jāatceras, ka šeit ir attēlota KARTE – tā pati «Psiholoģijas karte» un atsevišķi «reģioni» tajā. Tā kā pati «karte» ir veidota, kombinējot «ierosas» un «kavēšanas» procesu (saprastu kā cilvēka smadzeņu zināmu programmu darbošanās) dažādu laiku attiecības, tad arī apakškvadranti veidojas pēc tā paša principa. Piemēram, MA apakškvadrantam, tāpat kā MM apakškvadrantam, «ierosas» laiks ir lielāks par vidējo (pie ļoti maza apstrādes laika), tomēr MA tipam ierosas laiks ir mazāks nekā MM tipam.

.1324. Apakškvadrantu jeb «psiholoģisko tipu» izvietojumu kartē var attēlot kā kvadrātu AZGM. Pievērsiet uzmanību, kā mainās tipi pa tā malām un diagonālēm. Šiem maiņas ceļiem (4 malām un 2 diagonālēm) piešķirsim īpašus apzīmējumus, lai vēlāk varētu par tām runāt, un sauksim attiecīgi par A-Z, Z-G, A-M, M-G malām un par A-G, Z-M diagonālēm vai asīm (virzieni tika pieņemti pēc iespējas atbilstoši koordināšu asu virzieniem). Lielā kvadrāta iekšienē atrodas (pēc aptverto tipu daudzuma) trīsreiz mazāks kvadrāts.

.1325.

7. Apakštīpu piemēri

§127. Dvesas tipoloģija

1999.07.07 15:33 trešdiena

(pēc 4 gadiem, 1 mēneša, 25 dienām, 1 stundas, 1 minūtes)

.1326. Šādu cilvēku tipoloģiju ar 16 iedaļām es pieņēmu 1980.gados un izmantoju to praktiskai cilvēku raksturošanai. Vēlāk uzzināju, ka tipoloģiju ar 16 iedaļām (gan pēc cita principa veidotām) ir piedāvājusi Aušra Augustinavičute un aiz viņas to sākuši lietot daudzi padomju un krievu psihologi; vēl pēc tam iepazīnos ar Brigsas un Maijeres 16 tiem. Krievu autoru (piemēram, Filatovas¹⁵⁰ tipoloģijas likās ļoti vājas (nebalstītas ne uz kādiem reāliem pamatiem), un es tās noraidīju (sīkāk sk., piem., {.2244}). Brigsas (jeb MBTI) tipoloģiju, turpretī, es pieņēmu, neatsakoties tomēr arī no savas (kurai, lai to būtu ērtāk turpmāk pieminēt, dosim vārdu «**Dvesas tipoloģija**»).

.1327. Ar MBTI tipoloģiju mēs vēl sastapsimies, bet tagad pabeigsim runu par Dvesas tipoloģiju. Abstraktā veidā plaši aprakstīt katru no 16 tiem un tā īpatnības būtu ārkārtīgi ilgi un garlaicīgi, tāpēc iesim citu ceļu un raksturosim tikai vispārīgo ainu Kartē, un pie tam katru no 16 tiem ilustrēsim ar vienu vai vairākiem piemēriem: ar tādiem cilvēkiem, kuri pašreizējam (1999.gada) latviešu lasītājam būtu cik necik pazīstami.

.1328. Atcerēsimies, ka holēriķi (Z) un melanholiķi (M) ir nelīdzsvaroti tipi, kamēr sangviniķi (A) un flegmātiķi (G) – līdzsvaroti. Demokrātiskā valstī, kāda tagad ir arī Latvija, nelīdzsvarotajiem tiem ir grūtāk nonākt politikas virsotnēs (jo šis ceļš ir lielā mērā atkarīgs no popularitātes, bet nelīdzsvarotie tipi to ātrāk zaudēs). Autoritārās un jo sevišķi totalitārās iekārtās tas ir otrādi: tur līderi (vismaz spilgtie) būs pa lielākai daļai tieši nelīdzsvarotas personības. Tāpēc Latvijas tagadējie politiķi grupējas galvenokārt ap A-G diagonāli Kartē.

.1329. Nevajag domāt, ka tie raksturojumi, ko es tagad došu dažādiem cilvēkiem, ir kaut kas absolūts un negrozāms. Daudzi no tiem, kas pēdējo gadu desmitu laikā ir atradušies manu psiholoģisko koncepciju iespaidā, ir gandrīz vai pārmetuši man, piemēram, tā: «Lūk, desmit gadus atpakaļ tu teici, ka Ļeņins ir asinzels (AZ), bet tagad apgalvo, ka viņš ir zelasins (ZA)!». Jā, padomju laikā liela daļa faktu par Ļeņina dzīvi un darbību tika slēpti, bet pats viņš pastāvīgi attēlots kā kaut kas līdzīgs Ziemassvētku vecītim. Protams, mēs pilnībā tam visam neticējam, tomēr informācijas tendenciozā pasniegšana zināmā mērā ietekmēja radušos iespaidu un likās, ka Ļeņinam ir sangviniska bāze ar noslieci uz holērismu. Kad

¹⁵⁰ Филатова Е. «Соционика для Вас», издание второе, переработанное, «Сибирский Хронограф», 1994.

kļuva zināmi visi fakti par viņa dzīvi, tad nāca redzams, ka viņam īstenībā ir holērisks pamats ar noslieci uz sangvinismu, un rezultātā viņš man pārceļoja no viena apakškvadranta uz blakusesošo.

.1330. Līdzīgi tas ir arī ar tām personām, kuras es gatavojos raksturot tagad. Lielāko daļu no viņiem esmu vērojis tikai «pa televizoru» vai lasījis par viņiem grāmatās un secinājumus taisījis tikai no šādas informācijas. Precīzāku ziņu atnākšana un novērojumi jaunos apstākļos var ienest grozījumus secinājumos. Protams, maz ticams, ka persona varētu «pārceļot» uz pavisam citu Kartes stūri, bet «pāriešana» uz blakuskvadrantu ir pilnīgi iespējama. Tāpēc lūdzu neuztvert zemāk sacīto kā «patiesību pēdējā instancē». Būtībā mūs vispār interesē ne tik daudz dažādu konkrētu personu raksturošana un pieskaitīšana vienam vai otram tipam, cik Dvesas tipoloģijā vispār izdalīto tipu būtības parādīšana.

§128. Psihotipa noteikšana

1999.09.07 16:21 otrdiena
(pēc 2 mēnešiem, 48 minūtēm)

.1331. Vispirms apzināsim un iegaumēsim, ko sadzīvīskā, t.i. ārējo izpausmju ziņā nozīmē katrs no mūsu tipoloģijas apzīmējumos lietotajiem burtiem. Ko tie nozīmē smadzeņu iekšienē, to mēs zinām no augstāk dotajām daudzajām shēmām: Z ir ātra ierosa un ilga apstrāde; G ir ilga ierosa un ilga apstrāde; M ir ilga ierosa un ātra apstrāde; A ir ātra ierosa un ātra apstrāde. Bet tagad par to, kā šie faktori izpaužas ārēji un kā tie ir redzami tam novērotājam, kurš par visādām tur smadzeņu kompjūterā notiekošām ierosām un apstrādēm neinteresējas.

.1332. **Z** – tas ir vara un spēks, ne intelektuālais spēks, bet gan primitīvs fiziskais spēks un psihiskās pašpārliecinātības spēks, azarts un «instinkti», pirmām kārtām seksuālie. Centrālais jautājums Zeliem visās lietās būs VARA tajā vai citā tās izpausmē, pie kam šī «varaskāre» viņiem būs ne aiz vēlēšanās «pašapliecināties», bet gan aiz tik lielas iekšējās pārliecības par sevi, ka no viņa viedokļa ir pats par sevi saprotams, ka varai jāpieder viņam. Teorijas? – jā, teorijas, protams, ir laba lieta (kaut gan arī bez tām viss jau tāpat ir skaidrs). Pašapliecināšanās? – nu, ap to tikai sīki ļautiņi rušinās, bet, protams, nesekmīgi. Pēc ārējā izskata šie cilvēki, Zeli parasti ir muskuļoti, atlētiski, miesas būve spēcīga; izturēšanās parupji droša.

.1333. **G** – tas ir intelekts: zināšanas, teorijas, shēmas, principi; arī to var nosaukt par spēku, bet tikai ne par pirmatnējo, bet par garīgo pārliecināšanas un ietekmēšanas spēku. Centrālais jautājums Gludiem aizvien būs teorijas jeb Sistēmas pareizība un reāli notiekošo lietu atbilstība vai neatbilstība tai vai citai shēmai. Vara? – nē, man nevajag citu varu, kā vien ideju varu. Pašapliecināšanās? – ar tādiem niekiem nav laika nodarboties, kad jādoma par Sistēmu. Pēc ārējā izskata šie cilvēki parasti ir kalsnēji, izturēšanās apvaldīta.

.1334. **M** – tas ir stāvoklis, pretējs Zeliem: pastāvīgas šaubas par sevi, mūžīgi «pašapliecināšanās» meklējumi, vienmēr rakņāšanās sevī un iekšēja nedrošība, pat ja ārēji to izdodas gandrīz pilnīgi nomaskēt. Centrālais jautājums Melniem vienmēr ir: «Kas es esmu? Kāds es esmu? Ko es varu? Kā es izskatos starp citiem?». Vara? – jā, vara var noderēt, lai apliecinātu sevi. Teorijas? – arī teorijas šeit var noderēt: var piebiedroties kādai slavenai mācībai; var izvīrīt kaut kādu ekstravagantu ideju – ne tāpēc, ka būtu iekšēja pārliecība par tās pareizību, bet tāpat vien: – varbūt to visi atzīs un es kļūšu slavens? Pēc ārējā izskata šie cilvēki vairumā gadījumu ir smalki un skaisti, izturēšanās artistiska.

.1335. **A** – tas ir stāvoklis, pretējs Gludiem: nekādu teoriju un shēmu – visas teorijas ir... neteiksim, muļķības, bet vienkārši viņām nav praktiski nekādas nozīmes; uz viņām vispār nav ko skatīties. Centrālie jautājumi Asiniem vienmēr ir «dzīves realitāte»: kas, konkrēti, jādara šodien, šeit, tagad, lai būtu labi man un citiem? Vara? – nē, varu man nevajag, labāk omulīga sadarbība. Pašapliecināšanās? – ak, kas te ko tik daudz uztraukties, viss taču tāpat ir labi. Pēc ārējā izskata šie cilvēki pārsvarā ir apaļīgi, izturēšanās omulīga un pļāpīgi sabiedriska.

.1336. Ja jūs gribat novērtēt kādu jums zināmu cilvēku pēc Dvesas tipoloģijas, tad pirmām kārtām nosakiet, kuram no šiem četriem raksturojumiem jūs interesējošais cilvēks vairāk atbilst. Ja viņš viennozīmīgi, «tīrā veidā» atbilst vienam no šiem raksturojumiem, tad viņš ir attiecīgi ZZ, GG, MM vai AA tips – raksturojams ar diviem vienādiem burtiem.

.1337. Bieži vien tomēr cilvēks neatbild viennozīmīgi kādam vienam raksturojumam. Piemēram, it kā viņš būtu Z tips, valdonīgs un pašpārliecināts, bet tajā pašā laikā viņa dzīvē liela nozīme ir teorijām, shēmām un principiem. Tādā gadījumā viņš raksturojams ar diviem burtiem: Z un G. Tagad jāskatās, kura no tendencēm viņam tomēr ir pamatā, un kura ir tikai papildinājums pie šī pamata. Ja pamatā ir

pašpārliecinātā «varaskāre», bet intelektuālās noslieces ir tikai piedeva, tad viņš būs ZG tips; ja, turpretim, pamatā ir intelekts, bet «varaskāre» ir tikai papildinājums tam, tad viņš būs GZ tips.

.1338. Protams, te paliek zināmas iespējas subjektivitātei vērtējumā: viens vērtētājs var uzskatīt, ka pamatā ir Z, un G ir tikai piedeva, bet otrs vērtētājs var domāt, ka pamats ir G, un Z ir piedeva. Tas ir neizbēgami gan tādēļ, ka dažādi vērtētāji var katrs savas lietas saskatīt un citas neievērot, gan arī tādēļ, ka cilvēku dažādība vispār ir daudz daudz plašāka nekā tai paredzētie 16 rāmīši. Tāpēc katrs vērtējums jāuzskata tikai par orientējošu, nosacītu, aptuvenu. Tas attiecas ne tikai uz Dvesas tipoloģiju, bet arī uz MBTI un visām pārējām iespējamajām. Tomēr arī tādā, no paša sākuma ierobežotā, veidā tipoloģijas ir ļoti noderīgas un labi palīdz orientēties cilvēku milzīgās dažādības jūklī.

.1339. Vislabāk būtu, protams, ja būtu izstrādāti tādi testi, kur, atbildot uz, teiksim, simt jautājumiem un tad sasummējot atbildes, apsekojamais pats noteiktu, kādam Dvesas tipam viņš pieder. Bet pie tādiem testiem es neesmu strādājis un droši vien arī nekad tos netaisīšu. Vispār šo tipoloģiju es radīju pats savām vajadzībām un publicēju to šeit par tik, par cik cilvēku vērtējumi MANOS sacerējumos bieži vien izmanto šo klasifikāciju.

.1340. Un tā, savā pašreizējā stāvoklī Dvesas tipoloģija ir lielā mērā subjektīva. Lai tās ietvaros dažādu cilvēku izdarītie vērtējumi saskanētu, ir vajadzīgs, lai abiem vai visiem vērtētājiem būtu (vismaz aptuveni) vienāds priekšstats par to, kas īstenībā notiek vērtējamā cilvēka galvā, kad viņš rīkojas tā vai citādi. Iespējams, ka panākt šādu vienādu priekšstatu vispārīgā gadījumā ir grūti, taču man jau daudzus gadus ir savi sekotāji (vairāk gan sekotājas), un labākie no tiem parasti dod tādus vērtējumus, kuri gandrīz simtprocentīgi sakrīt ar manējiem. Tā ka zināma vienprātība tomēr ir iespējama.

.1341. Man bieži ir vaicājuši: «Kā jūs varat tā uzreiz pateikt, kuram tipam cilvēks pieder?». Tad es parasti atjokojos, ka es to vienkārši redzu, tāpat kā redzu, vai man pa ielu pretī nāk eiropietis, nēģeris vai mongoloīds. Ja tomēr gribam šajā lietā iegremdēties dziļāk nekā joka līmenī, tad man būtu jāatbild tā: «Ir uzmanīgi jāvēro visa cilvēka rīcība, sevišķi ievērojot un iegaumējot zīmīgās, būtiskās, viņa tipu raksturojošās pazīmes; un, protams, ir jāzin un jāsaprot, kādi iekšēji motīvi slēpjas aiz tā vai cita rīcībsola».

.1342. Pirmām kārtām jābrīdina lasītājs nekad nejaukt Z tipa iekšējo un neviltoto pašpārliecinātību ar M tipa bieži lietoto pašpārliecinātības masku. Abi var runāt un darīt (kādu laiku) gandrīz vienu un to pašu, kādēļ mazāk pieredzējis vērtētājs var abus attiecināt uz vienu tipu. Un tomēr nav pārāk grūti atšķirt, kad pašpārliecinātība ir patiesi iekšēja, un kad tā ir tikai ārēja, lai nomaskētu iekšēju nedrošību.

.1343. Paņemsim konkrētu piemēru, kurš pašreizējiem Latvijas lasītājiem būs labi zināms un droši vien liksies pat aktuāls: jaunā Latvijas Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga. Kad Juris Bojārs viņu 1999.gada 17.jūnijā pirmoreiz izveda televīzijas ekrānos, viņas pirmie vārdi bija apmēram tādi: «Mani neviens ietekmēt nevarēs...», «Es esmu strādājusi NATO...», «Mani gandrīz ievēlēja par Monreālas saimniecības vadītāju...», «Man ir liela pieredze interviju sniegšanā...» utt.

.1344. Varētu domāt, ka te runā ļoti pašpārliecināts cilvēks, vai ne? Un tomēr man tāda versija toreiz pat prātā neienāca – tik acīm redzami bija, ka to saka cilvēks, kurš cenšas par katru cenu nomaskēt savu nedrošību. Kā to var redzēt un konstatēt? To ir ļoti grūti izstāstīt vārdos. Protams, vērotāja smadzeņu kompjuters pamana un analizē desmitiem vai pat simtiem sīku detaļu, kuras neatbilst pašpārliecināta cilvēka uzvedībai.

.1345. Tāpat komponentes M klātbūtne bija acīm redzama. Es pat vienu brīdi nodomāju: «Nu! – ievēlēs mums tagad histēriķi par prezidentu!». Tomēr diez vai «tīra» histēriķe (MM) būtu sasniegusi, sevišķi jau zinātnē, to, ko ir sasniegusi Vaira Vīķe-Freiberga. «Jādomā, ka komponente G arī tur ir klāt».

.1346. Tādējādi jaunās prezidentes psiholoģiskās komponentes bija skaidras «no pirmā acu uzmetiena», un atlika tikai noteikt, vai pamats ir M, bet G ir piedeva, vai otrādi: G ir pamats, ko tikai papildina M. Pirmais gadījums būtu visai nelabvēlīgs Latvijai; otrais variants būtu ārkārtīga veiksmē Latvijai, jo, kā mēs redzēsīm zemāk, tieši apakškvadrants GM apvieno ļoti daudzus gan Latvijā, gan pasaulē ļoti mīļētus un cienītus cilvēkus¹⁵¹.

¹⁵¹ P.S. Visu šo, Spāriša kungs, es domāju un rakstīju Vairas Vīķes-Freibergas «valdīšanas» pirmajos mēnešos, bet viņa to saņēma un lasīja savas prezidentūras pirmā gada beigās. Kā redzat, toreiz es vadījos no viņai maksimāli labvēlīgiem pieņēmumiem par viņas psiholoģiju. Tā es daru vienmēr – starta pozīcijā domāju par cilvēku to vislabāko, ko par viņu ir iespējams domāt dotajos apstākļos. Gandrīz vienmēr atklājas, ka šī pozīcija ir bijusi kļūdaina: cilvēks izrādās sliktāks, nekā es par viņu esmu domājis. Tomēr es nekad nenožēloju savu sākotnējo pārāk labo vērtējumu, uzskatot, ka tā ir principiāli pareiza nostādne: vienmēr sākumā izdarīt par cilvēku viņam vislabvēlīgāko pieņēmumu, – un nākošreiz rīkojos atkal tāpat. Vairums cilvēku, turpretī, rīkojas tieši otrādi: sākumā izdara par otru cilvēku (piemēram, par mani) to vissliktāko pieņēmumu (piemēram, ka es esmu vājprātīgs,

.1347. Tā nu, kad man gadījās redzēt jauno prezidenti televīzijā, es viņu uzmanīgi vēroju. Lūk, nosūta atpakaļ uz Saeimu Valodas likumu. Izsvērts solis, neko teikt. Un izdarīts ļoti taktiski. Ja vien tas nav tūri no vīra ietekmēts, tad, protams, liecina par G pamatu. Lūk, uzstājas televīzijā par Pensiju likumu. Rokas pirkstos sakrampētas – tātad joprojām grūti pārvarams iekšējs sasprindzinājums¹⁵². Interesanti – kuras rokas pirksti augšā un kuras apakšā? Ieskatos vērīgāk: augšā labā roka, apakšā kreisā. Ja vien nav kreile, tad acīmredzot komponente G dominē.

.1348. Lasu «Latvijas Vēstnesī»:

«Vakar, 5.jūlijā, Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) pilnsapulcē par Latvijas Zinātņu akadēmijas īsteno locekli (akadēmiķi) aizklātā balsošanā tika ievēlēta LZA ārzemju locekle, jaunievēlēta Latvijas Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga (...). Akadēmiķe Vaira Vīķe-Freiberga: – Es ļoti priecājos par šo apliecinājumu man kā zinātniecei (...). Paldies par šo uzticības apliecinājumu. Es ticu, ka to tiešām esmu godam pati nopelnījusi ar savu zinātnieka darbu».

.1349. Tā, – «godam nopelnījusi». Tātad pati šaubās, vai ir «godam nopelnījusi» un cenšas pārliecināt gan sevi, gan citus, ka tas tā tiešām ir; tam, kurš par to nešaubītos, nemaz neienāktu prātā to pieminēt...¹⁵³

.1350. Viņa ir studējusi psiholoģiju. Tātad, jādomā, jaunībā ir bijušas psiholoģiskas problēmas: «Pie psiholoģijas nonāk ne aiz labas dzīves» (Vladimirs Levi).

.1351. Interviju televīzijai dod Imants Freibergs: «Viņai ir ārkārtīga taisnīguma izjūta...». Taisnīgums, ētika – klasiskie jautājumi, kas vienmēr bijuši centrā GM tipa cilvēkiem! MG tipam jau dominētu viņa paša personība. Dod, Dievs, lai Freiberga teiktais būtu patiesība!

.1352. Nu lūk, es ceru, ka esmu devis lasītājam nelielu ieskatu par to, kādā veidā tiek konstatēts cilvēka psiholoģiskais tips. Kas attiecas konkrēti uz Vairu Vīķi-Freibergu, tad galīgo slēdzienu parādīs laiks¹⁵⁴, bet pagaidām es sliecos domāt, ka ar visai lielu varbūtību tas ir GM tips – tāds pats, kā Jānim Rainim vai Zentai Mauriņai.

§129. M-G līnija

.1353. Tagad izanalizēsim, kāda būtu starpība, ja Vaira Vīķe-Freiberga izrādītos GM vai MG tips, jeb izdarīsim to, ko psihiatrijā sauc par «diferenciāldiagnozi».

.1354. MG tipam, kaut arī te klāt ir komponente G, pamatā tomēr paliktu rūpes par SAVU personību, par to, kā ES izskatos prezidentes krēslā, kāds MAN ir «reitings» utt. Ja arī tiktu lietoti vispārīgi atzinumi par taisnīgumu un kopējā labuma principi, tad tomēr savā dziļākajā būtībā MG tipa smadzeņu kompjūteram darbības algoritmi vienmēr vai gandrīz vienmēr skatītos pirmām kārtām uz

---

kā to izdarīja Freibergi {[NIX-001](#)}. Ar Freibergiem atkal (tāpat kā ar daudziem citiem iepriekš) atkārtojās viena un tā pati situācija. Es gāju viņiem pretī domādams: «Viņi ir labi un gudri!»; Freibergi gāja man pretī, domādami: «Viņš ir stulbs un vājpriātīgs!». Mēs visi kļūdījāmies, un visi tagad to redzam un sirdī (ja ne publiski) atzīstam. Tomēr, Spārīša kungs, kā Jūs saprotat, pastāv liela morāla un tikumiska atšķirība starp to, kā kļūdījās otri.

¹⁵² P.S. Kad Vaira Vīķe-Freiberga 2000.gada 7.jūnijā saņēma manu grāmatu ar šiem tekstiem, viņas rokas momentā pazuda no televīzijas ekrāniem. Visas intervijas, ko viņa turpmāk deva Latvijas televīzijai, bija uzņemtas tikai tā, lai rokas nebūtu redzamas. «Johaidī!» – es domāju – «viņa taču izturas kā jauniņa meitene, kura mulst zem vīriešu skatieniem!». Tikai vienā intervijā Londonā Anglijas televīzijai (kur, acīmredzot viņa nevarēja diktēt savus noteikumus) es pēc gada vai diviem atkal ieraudzīju viņas rokas – gan uzņemtas no liela attāluma. Latvijas televīzijā Vairas rokas atkal sāka parādīties tikai apmēram 4,5 gadus vēlāk, jau pēc «*Stukach*» failiem un pēc NIX-001 saņemšanas. Psiholoģiski tas ir viegli izskaidrojams, jo pie tāda atklāta kara jau paliek vienalga, ko par tevi domās pretinieks.

¹⁵³ P.S. Lūk, šīs epizodes un vēl dažu līdzīgu manu «gājienu» dēļ Vaira Vīķe-Freiberga arī neatbildēja man uz manu grāmatu sūtījumu un neļāva atbildēt Imantam Freibergam. Kad Imants Freibergs 2003.gada 16.jūlijā solīja man grāmatas atdot (skat. [NIX-001](#)), viņš pārsteidzās. Es esmu pārliecināts, ka solījumu izpildīt un grāmatas man patiešām atdot Vaira viņam neļāva tāpēc, ka tad es ieraudzītu, ko viņa ir pasvītrojusi manās grāmatās. Bet mans galvenais nolūks, grāmatas atprasot, bija: tieši to paskatīties.

¹⁵⁴ P.S. Laiks parādīja, ka es, kā allaž, starta pozīcijā esmu savu pretinieku vērtējis pārāk augstu un ka īstenība ir bēdīgāka. Tagad ir skaidrs, ka Vaira nav vis nekāds GM tips, bet ir klasisks MG tips – histeroīdais elements viņai dominē pār racionālo. Kad es izdarīju tādus savus «gājienu» kā to par rokām un to par «godam nopelnījusi», pēc iecerēs tie bija psiholoģiski testi Vairai: kā viņa reagēs? Vai loģika dominēs pār patmīlību, vai otrādi? Ja viņa būtu spējusi uzņemt to ar humoru un paškritiku, tad es sāktu viņu dievināt. Nu, bet ja nē...

minētajām personīgā statusa lietām. Vispārīgie principi un vispārīgais taisnīgums tiktu atzīts un ievērots galvenokārt par tik, par cik tie nodrošina taisnīgumu attiecībā pret MANI.

.1355. GM tips, protams, arī vienmēr ņems vērā šādas personīgās lietas, tomēr galvenais un svarīgākais tam paliks vispārējais princips, vispārējais labums, taisnīgums vienādi pret visiem.

.1356. Salīdzināšanas labad paskatīsimies vēl arī tālākos blakuskvadrantus pa Kartes malu M-G. Pašā apakšējā kvadrantā (MM) šī tendence pārvērtīsies par ļoti maz ierobežotu egoismu. «Tīrs histeroīds» vadīsies gandrīz vienīgi no apsvērumiem par savu personību; citas personības tiks vienmēr vērtētas caur sava izdevīguma prizmu: ja tas ir konkurents, kurš apdraud MANI, tad tas būs gandrīz neslēpta naida objekts; ja pazīšanās ar šo personību var kaut kā pacelt MANI (piemēram, tā ir pasaules slavenība), tad šī pazīšanās tiks neatlaidīgi meklēta un pēc tam auklēta; vispārīgi principi tiks ievēroti praktiski tikai tad, ja tie ir noderīgi MANI...

.1357. Otrajā šīs līnijas galā, kvadrantā GG, turpretim, paša personības jautājums būs ļoti maz aktuāls; vispārīgie principi dominēs tik ļoti un tik abstraktā veidā, ka gandrīz nemaz vairs nebūs saistīti ar konkrētām personībām (nedz savu, nedz citām). Tāpēc «tīru» GG tipu maz saviļņos taisnīguma un ētikas jautājumi; tās vairs nebūs personiskas, bet gan abstraktas teorijas lietas, par kurām var spriest tikpat vienaldzīgi, kā par ģeometrijas teorēmām.

.1358. Tāpēc kvadrants GM ir tieši tas, kur taisnīguma un ētikas jautājumi ir vissvarīgākie. Komponentes M klātbūtne padara tos ļoti personiskus, ļoti svarīgus un būtiskus (salīdzinot ar GG tipu), bet tajā pašā laikā komponentes G dominēšana ļauj tos atrisināt ne šauri egoistiskā garā, kā MG un jo sevišķi MM kvadrantos, bet gan no vispārīgiem principiem, no «augstākiem» apsvērumiem.

.1359. Visi slavenie GM tipa pārstāvji ir ļoti interesējušies par ētiku un taisnīgumu. Benedikts Spinoza pat izklāstīja savu «Ētiku»¹⁵⁵ «ģeometriskā» formā (t.i., ar postulātiem un pierādījumiem; starp citu, nepelnīti apsmiets darbs {[CANTO.1150](#)}; varbūt kādreiz man atliks laiks to rakstiski izanalizēt). Džordano Bruno, kā mēs atceramies {.945}, arī gribēja radīt «jaunu ētiku», tikai nepaspēja. Ar ētiskiem apsvērumiem ir no viena līdz otram galam caurausta visa Dantes «Dievišķā komēdija»¹⁵⁶. Ētikas jautājumi noveda Džonatanu Sviftu pie «Gulivera ceļojumiem»¹⁵⁷ (par to mums būs vēl daudz runu priekšā), jo tie jehūzi mūžīgi rīkojas neētiski. Maksimilians Robespjērs (kurš nebūt nebija diktators, kā to domā daudzi vāji psihologi) tā paša iemesla dēļ aicināja Konventu cirst jehūziem galvas nost.

.1360. Visi minētie slavenie cilvēki piederēja GM psiholoģiskajam tipam.

.1361. Kā MG psihotipa piemērus var minēt Krievijas pēdējo caru Nikolaju II Romanovu, kurš gan nebija tirāns, par kādu viņu iztēloja revolucionāri (un tāpēc nošāva kopā ar ģimeni), bet tomēr vairāk domāja par savu personīgo lomu Krievijas likteņos, nevis par augstākiem taisnīguma apsvērumiem; var minēt krievu dzejnieku Ļermontovu, kurš (lai kaut mazliet izceltu sevi) varēja nepelnīti apvainot citus cilvēkus un kuru tāpēc nošāva divkaujā viņa vairākkārt aizskarts virsnieks.

.1362. Latvijā pazīstamākie MG tipa pārstāvji, šķiet, ir Alfrēds Rubiks, kuram personīgi aizskārums sakarā ar viņa iecerēto Rīgas metro celtniecību neļāva ievērot vispārīga taisnīguma principus un piebiedroties Atmodas kustībai, bet noveda viņu Interfrontē, pēdējā LKP CK pirmā sekretāra postenī un tālāk cietumā; var minēt Sarmīti Ēlerti, tagadējo laikraksta «Diena» galveno redaktori, kura gan var žonglēt savā avīzē ar vispārīgiem taisnīguma principu vārdiem, bet pati tajā pašā laikā rīkoties, vadīdamās vienīgi no savām personīgajām interesēm un ignorēdama visas ētikas normas (par to, ko viņa ir darījusi, es vēl kādreiz pastāstīšu sīkāk¹⁵⁸). Izskatās, ka šim pašam tipam pieder arī pašreizējais premjers Andris Šķēle; katrā ziņā arī viņam noteikti piemīt gan G, gan M komponente, un viņa izturēšanās tajā laikā, kad Krištopans bija ministru prezidents, liek domāt, ka M komponente tomēr ir dominējošā.

.1363. «Tīrs» MM tips, jādāmā, bija Ādolfs Hitlers (varbūt tomēr MG, bet tad ļoti tuvu robežai ar MM). No vēstures slavenībām te var minēt daudzus monarhus, un kā pirmo Maķedonijas Aleksandru, kāds viņš ir attēlots Plutarha «Biogrāfijās»¹⁵⁹; arī Krievijas briesmīgo caru Ivanu Bargo; senatnes slavenāko skaistuli, grieķu Ēģiptes valdnieci Kleopatru. Histeroīdi jeb MM tipi ir bijuši daudzi

¹⁵⁵ Spinoza Benedictus. «Ethica ordine geometrico demonstrata et in quinque partes distincta in quibus agitur: I. De Deo; II. De Natura et Origine Mentis; III. De Origine et Natura Affectuum; IV. De servitute humana, seu de affectuum viribus; V. De Potentia Intellectus, seu de Libertate Humana».

¹⁵⁶ Dante Alighieri. «Commedia Divina».

¹⁵⁷ Swift Jonathan. «Travels into several remote nations of the world by Lemuel Gulliver first a surgeon, and then a captain of several ships». London, Benjamin Motte, 1726.

¹⁵⁸ Skat. {[VISUS.910](#)} un apkārtējo.

¹⁵⁹ Plutarhs. «Tālo gadsimtu slava. Romas republikas noriets Plutarha biogrāfijās». Izdevniecība «Liesma», Rīga, 1975.

mākslinieki, aktieri, dzejnieki un rakstnieki, tajā skaitā starp krievu dzejniekiem man vistuvākais Sergejs Jeseņins (kurš varēja, lai pievērstu sev uzmanību, viesībās izšņaukt degunu galdautā, tādējādi izraisot kautiņu ar saimnieces vīru, kā to savās atmiņās apraksta Valentīns Katajevs¹⁶⁰, kurš pats bija tajās viesībās). Arī mana mīļotā «Šveika» autors Jaroslavs Hašeks bija MM tips un varēja, kad sievas vecāki atnāca ciemos tūlīt pēc dēla piedzimšanas, aiziet pēc alus un cīsiņiem, lai neatgrieztos vairs nekad¹⁶¹. Viņi bija lieli mākslinieki un lieli egoisti.

.1364. Atgriezoties pie šīs (M-G) līnijas otra gala, pie GG tipa, varam kā klasisku piemēru minēt Pjēru Simonu Laplasu. Viņš bija tipisks šizoīds, radīja leģendāro «Pasaules sistēmas izklāstu»¹⁶², bet ētiskie jautājumi viņu sevišķi neskāra. Pats viņš nekādas nelietības nedarīja, bet arī citu nodarījumi viņu neko daudz neuztrauca: viņš labi dzīvoja pie karaļa, pie revolucionāriem, pie Napoleona un atkal pie karaļiem. Ja neskaita vienu īsu epizodi, kad Revolūcijas kulminācijas brīdī 1793.gadā viņu apvainoja «nepietiekamā naidā pret karaļiem» un izsūtīja uz laukiem, citādi viņš visu laiku bija visu atzīts un cienīts. Vēl te var minēt «Ģeometrijas pamatu»¹⁶³ autoru Dāvidu Hilbertu, vienu no tagadējās aksiomātikas pīlāriem, Morisu Klainu, varbūt arī Īzaku Ņūtonu, sevišķi jaunībā, līdz strīdam ar Leibnicu par diferenciālrēķinu izgudrošanas prioritāti. Viņu darbi, viņu sistēmas ir lieliskas, bet tām nav tā poētiskuma, tā jūtu spraiguma, ko mēs redzam GM psihotipu radītajos darbos un ko tajos ienes M komponente. Lielākais, ko poētikā var sasniegt «tīrais» GG tips, ir kaut kas līdzvērtīgs Bernarda Šova lugām.

.1365. GM tipa cilvēki ir arī vislabākie psihologi no visiem 16 tipiem. M komponentes klātbūtne padara psiholoģiju viņiem aktuālu un iekšēji svarīgu (atšķirībā, piemēram, no GG tipiem, kurus tā sevišķi nesaviļņos), bet G komponentes dominēšana ļauj padarīt viņu psiholoģiskās zināšanas, pētījumus un novērojumus dziļus un pamatīgus (atšķirībā no, piemēram, MG un jo sevišķi no MM tipiem).

.1366. Tāpēc arī GM tipu radītajās grāmatās personāži parasti ir psiholoģiski ļoti precīzi un izturas tā, kā cilvēki patiešām izturas dzīvē. Kā piemēru var minēt Margaritu Mičelu (*Mitchel*), kura arī bija GM tips, kā to liecina viņas biogrāfija. Viņas attēlotā Skārleta O'Hara ir tipiska histeroīda (MM) sieviete. Tiem, kas apgalvo, ka šajā personāžā Mičela ir attēlojusi pati sevi, pilnīgi nav taisnība. Ja Mičela būtu bijusi MM tips, viņa nekad nebūtu spējusi uzrakstīt tādu grāmatu kā «Vējiem līdzi»¹⁶⁴. Arī visi pārējie tēli tur ir psiholoģiski ārkārtīgi precīzi – kā no dzīves paņemti¹⁶⁵.

§130. Z-G līnija

.1367. Tagad līdzīgā kārtā izstaigāsim Kartes augšējo malu. Kvadrantam GG blakusesošajā laukā GZ līdžās (vēl tomēr pamatā esošajai) G tendencei parādās arī «varaskārā» Z tendence. Ja Īzaks Ņūtons nebija «tīrs» GG tips, tad viņš droši vien novietojams šeit: dzīves otrajā posmā viņš «valdīja» sava laika zinātnē kā «absolūts despots». Kā citu GZ tipa pārstāvi var minēt Ļevu Trocki¹⁶⁶ – otro (pēc Ļeņina) «Oktobra revolūcijas» autoru. Ja viņš nebūtu bijis pamatā G tips, tad nespētu būt tik auglīgs literāts: Trockis ir sarakstījis lielu daudzumu grāmatu (pie tam labā stilā un ar racionālu pieeju). Bet Z komponentes klātbūtne deva viņam iespēju kļūt vienlaicīgi arī par Sarkanarmijas organizētāju un vadītāju Krievijas pilsoņu kara laikā, par atzītu revolūcijas vadoni.

.1368. Taču G komponentes dominēšana pār Z komponenti lika viņam pamatā vadīties tomēr no racionālām (marksistu) shēmām un teorijām, bet nevis vienkārši no «tīriem» varas sagrābšanas apsvērumiem. Tāpēc viņš arī zaudēja divcīņu ar Staļinu, kurš, būdams pamatā Z tips, vadījās vienīgi no varas sagrābšanas apsvērumiem, marksistisko teoriju izmantodams tikai par tik, par cik tā varēja sekmēt viņa varaskāros centienus. Ja Trockis 1922–1929.gados vadītos nevis no marksistiskās teorijas, bet būtu

¹⁶⁰ Катаев Валентин. «Алмазный мой венец». Советский Писатель, Москва, 1981.

¹⁶¹ Пытлик Радко. «Гашек. Документальное повествование». Молодая Гвардия, Москва, 1977.

¹⁶² Laplace Pierre-Simon. «Exposition du système du monde». Paris, 1796–1824.

¹⁶³ Hilbert David. «Die Grundlagen der Geometrie».

¹⁶⁴ Mičela Margarita. «Vējiem līdzi». 1936.

¹⁶⁵ P.S. Atšķirībā, piemēram, no Čārlza Dikensa personāžiem, kuri gandrīz visi ir gan spilgti un kolorīti, bet – nereāli.

¹⁶⁶ P.S. Tā es domāju par Trocki 1999.gadā, vadīdamies no tā, ko toreiz par viņu zināju no dažādiem (fragmentāriem) avotiem. Taču drīz pēc tam es izlasīju smalkākas un precīzākas Trocka biogrāfijas (pirmām kārtām, šķiet, Volkogonova grāmatu «Trockis»), un no šiem avotiem kļuva skaidrs, ka Ļevs Trockis pamatā bija **histeroīda** personība; tagad es viņu kvalificētu kā MZ tipu (līdzīgi Kārlim Marksam). Tādas izmaiņas personu vērtējumos ir neizbēgamas, kad cilvēks nav redzēts un vērots reālajā dzīvē, bet ir jāvadās no literatūrā pieejamās informācijas, kura bieži vien ir nepilnīga, sagrozīta, tendencioza, subjektīva...

vienkārši centies sagrābt varu, tad viņš būtu viegli uzvarējis Staļinu (bet, ja viņš būtu tāpat rīkojies arī 1904-1921.gadā, tad nebūtu kļuvis par to Trocki, par kuru kļuva; tad būtu palicis tikpat nepamanīts puteklītis Revolūcijas vētrā, kāds šajos gados bija Staļins).

.1369. No rakstniekiem kā tipisku GZ tipa pārstāvi var minēt Žilu Vernu. Jā, «zinātniskā fantastika», paredzēja visādus atklājumus; «Noslēpumu sala», «Kapteiņa Granta bērni», «20 000 ljē...». Un tomēr nav tā fantāzijas lidojuma, kas piemistu GM tipa radītajiem darbiem, nav tās poēzijas; nav tā psiholoģisma – visi personāži ir shematiski, no psiholoģijas viedokļa nepatiesi un nedziļi.

.1370. Latvijas tagadējā politikā kā GZ tipa pārstāvjus var nosaukt, piemēram, Juri Dobeli un Vili Krištopanu. Pamatā G komponente, t.i. racionāli apsvērumi; Z komponentes klātbūtne rada zināmas diktatoriskas tendences, kuras tomēr nav dominējošās, kā tas būtu «īstajiem» Z tipiem.

.1371. Ejot vēl tālāk uz rietumiem pa Kartes augšējo malu, nonākam ZG kvadrantā. No Latvijas politiķiem te jānosauca Ivars Godmanis. Z komponente jau dominē, bet G komponentes klātbūtne ļauj zināmā mērā ievērot arī racionālus apsvērumus. Visumā tomēr shēmas un teorijas vairs nav galvenais; galvenais ir daudz šaurāki, daudz lokālāki apsvērumi. Kā visi Z tipi, Godmanis bija labs vadītājs «kara laikā» (Janvāra barikāžu un Augusta puča dienās), bet «miera laikā» viņš aizveda Latviju neceļos; jēlkādas nopietnas teorijas prombūtne, teorētisku apsvērumu (pat ne ignorēšana: vienkārši nezināšana) uzsāka to lauksaimniecības un citu ekonomikas nozaru izputināšanu, to ārzemju kredītu nevajadzīgu ņemšanu un izšķērdēšanu, kas vērojama vēl šodien... Ja toreiz būtu uzņemts racionāls kurss ekonomikā un vispār Valsts dzīvē, tad šodien Latvija dzīvotu nesalīdzināmi labāk nekā to redzam īstenībā.

.1372. No lielajiem rakstniekiem kā ZG tipu var minēt Čārlzu Dikensu. Racionālās G komponentes klātbūtne ļāva viņam vispār kļūt par rakstnieku, taču dominējošā Z komponente noveda pie vispār holēriķiem raksturīgās iestigšanas sīkumos; holēriķi allaž ir bijuši slikti psihologi, un Dikensa personāži ir psiholoģiski vēl neiespējamāki un neticamāki nekā Žila Verna personāži. Viņš radīja daudz spilgtu un oriģinālu varoņu (slavenā «tēlu galerija»), bet visi tie ir tik «oriģināli», ka reālajā dzīvē tādu nav, un īstenībā cilvēki tā neizturas. Par Dikensa personāžiem var jūsmot tikai tie, kas paši orientējas psiholoģijā pietiekoši slikti, lai, ieraudzījuši Dikensa grāmatā «neparastu» personāžu, varētu domāt, ka tādi kaut kur arī pastāv. Toties ar holēriķiem raksturīgo pamatīgumu ir aprakstītas dažādas reālītes apstākļu detaļas.

.1373. Tālāk nonākam aplūkojamās līnijas otrā galā – ZZ kvadrantā. Šeit no sākotnējās GG racionalitātes nekas vairs nav pāri palicis: vara un spēks figurē tīrā veidā. Kā piemēru no PSRS vēstures te var minēt maršalu Žukovu, kura parādīšanās vien kādā no 2. pasaules kara frontēm nozīmēja drīzu uzbrukumu un parasti arī nenovēršamu uzvaru. Daudzi spilgti absolūtie monarhi un tirāni ir bijuši ZZ tipi (un tomēr ne paši talantīgākie; talantīgākajiem, kā Napoleonam, pie Z komponentes bija vajadzīga vēl cita piedeva klāt).

.1374. ZZ tipi bija Krievijas cars Pēteris Pirmais un cariene Katrīna II, kuras seksuālo instinktu izpausmes ir visā pasaulē leģendāras¹⁶⁷ un kuras valdīšanas laiks Krievijas vēsturē bija viens no visagresīvākajiem (viņa, piemēram, pievienoja Krievijai Latgali un Kurzemi; Vidzemi un Rīgu bija pievienojis vēl Pēteris I). Šie agresīvie iekarojumi vēlāk dārgi maksāja Krievijai un galu galā noveda pie potenciāli tik daudzsološās lielvalsts sabrukuma un panīkuma. (Ja Krievijā nebūtu dzīvojuši ebreji un latvieši, tad no 1905. un 1917. gada revolūcijām čiks vien būtu iznācis – ja tās vispār būtu sākušās; droši var apgalvot, ka Krievijas impēriju sagrāva ebreji un latvieši. Bet šīs tautas nedzīvotu Impērijā, ja Pēteris I un jo sevišķi Katrīna II nebūtu tās savā alkatībā tur iekļāvuši. Arī čečenus un citas Priekškaukāza tautas, kuri tagad plucina pāri palikušo Krievijas daļu, uzsāka iekarot Pēteris I, bet pabeidza Aleksandrs II).

.1375. Savā galējā, jau kariķētā formā ZZ īpatnības redzam, piemēram, slavenajā Krievijas politiķī Vladimirā Žirinovskī. Absolūta pārliecība par savu taisnību un pilnīgs paškritikas un pašvērtējuma iztrūkums noved pie izturēšanās, kura jau tiek uztverta kā psihiski defektīva.

.1376. Pašreizējā mūsu Latvijas dzīvē tāds īsts, klasisks ZZ tips nav redzams tā, lai viņu pazītu visa zeme un lai mēs varētu to šeit nosaukt kā piemēru. Atmosferas laiku Augstākajā Padomē tāds bija Māris Budovskis, taču, kā jau teicu, demokrātijas apstākļos viņiem nav lielu izredžu iegūt popularitāti (cita lieta – kara apstākļi).

¹⁶⁷ P.S. Katrīnas II seksuālie piedzīvojumi ir visā pasaulē leģendāri, un, piemēram, spāņu filozofs Ortega i Gasē (tā manā bibliotēkā esošajā viņa grāmatā; tagad raksta: i Gasets) min tieši viņu kā pirmo piemēru savam «grandes amoreuses» sieviešu tipam {[VIEWS.981](#)}. Pati Katrīna II tomēr (savam dēlam – nākošajam imperatoram Pāvelam I) atzinās tikai piecu mīļāko pastāvēšanā – un ne jau vienlaicīgi, bet secīgi dažādos laikos.

8. Pārējās līnijas

§131. A-Z līnija

.1377. Dosimies tagad lejup gar Kartes rietumu malu. Te ZZ tips nomainās ar ZA tipu. Līdz ar komponentes A parādīšanos striktā un viennozīmīgā ZZ tipu varaskāre jau mazliet mīkstinās ar sabiedriskuma, sintonisma piedevu, kura normālā gadījumā ļauj iegrozīt ZZ tipu antisabiedriskumu un padarīt pašus šo īpašību nesējus pieņemamākus plašai sabiedrībai. Tomēr komponente Z joprojām dominē, un ZA tipu spējas pilnīgāk izpaužas galvenokārt kara apstākļos.

.1378. Kā piemēru var minēt Džordžu Vašingtonu – Amerikas Savienoto Valstu dibinātāju, Neatkarības kara vadoni un pirmo ASV prezidentu. Milzīga auguma un lēndomīgs vīrs, viņš pats atzina, ka viņā trako «instinktu vētras», un tomēr, pateicoties A komponentei, viņš spēja tās apvaldīt un ārēji būt samērā mierīgs, nosvērts un apdomīgs, kas arī padarīja viņu par amerikāņu revolūcijas vispopulārāko personu.

.1379. Otrs spilgts piemērs ir Vladimirs Uljanovs (Ļeņins) – krievu revolūcijas vadonis un Padomju Savienības dibinātājs. Padomju propaganda iztēloja viņu par labsirdīgu «Ziemassvētku vecīti», kādēļ likās pat, ka A komponente viņā dominē pār Z komponenti. Tomēr tas tā nebija: Z elements viņam bija pamatā. Taču arī A komponentes klātbūtne ir nenoliedzama: ja viņš būtu bijis «vīrs» ZZ tips, tad nekad nebūtu ieguvis to popularitāti tautā, kāda viņam neapšaubāmi bija. Miljoni viņam ticēja un sekoja – bez tā boļševiku revolūcija nebūtu spējusi uzvarēt. Noticēja viņam arī latviešu strēlnieku viena liela daļa (vairāk gan jaunākie un karstgalvīgākie).

.1380. Ļeņinu gan nevar uzskatīt par tipisku ZA pārstāvi, jo viņam vīrs iedzimtajām ZA īpašībām uzslāņojās jaunībā iegūtās slimības efekti: smadzeņu sifiliss lēnām grauza viņa nervu sistēmu, pamazām arvien palielinot aizkaitināmību, nesavaldību un neiecietību, kā arī sagraujot intelektu (pēdējos dzīves gados viņš bija pilnīgi plānprātīgs – un nevis paralizēts, kā mums stāstīja padomju laikos). Ja nebūtu bijusi šī slimība, mēs redzētu krietni mierīgāku un nosvērtāku personību – vairāk līdzīgu Džordžam Vašingtonam.

.1381. Vēl tālāk uz leju gar Kartes malu A komponente sāk dominēt, bet Z kļūst tikai par piedevu. Kā tipisku piemēru var nosaukt Vinstonu Čērčilu, līdz ar Ādolfu Hitleru galveno Otrā pasaules kara¹⁶⁸ vaininieku. Tāpat kā Vašingtons un Ļeņins, viņš bija ļoti populārs savā tautā, sevišķi kara laikā. Viņš bija samērā sabiedrisks un vispusīgs: sarakstīja daudzas grāmatas un 1953.gadā pat dabūja par tām Nobela prēmiju.

.1382. ASV prezidents Franklins Rūzvelts stāstīja par Čērčilu: «Katru dienu viņam nāca galvā vismaz simt idejas, četras no kurām izrādījās noderīgas». Kā vairumam A tipu, viņam bija laba humora izjūta, un viņš bija visai asprātīgs. Reiz kāda lēdija (varbūt Astore?) asi uzbruka viņam un nobeidza savu runu ar vārdiem: «Ja es būtu jūsu sieva, es iebertu jums tējā indi!». Uz to Čērčils nesatricināmā mierā atbildēja: «Ja es būtu jūsu vīrs, es izdzertu šo tēju».

.1383. Tomēr Čērčils stāvēja tālu projām no Kartes ziemeļaustrumu stūra, kur mitinās teoriju augstie apsvērumi. Viņa «teorija» un filosofija būtībā bija diezgan primitīvs Britu imperiālisms un šovinisms. Viņš bija beidzis kavalērijas karaskolu, piedalījās Būru karā un nešaubījās, ka būru republikas, protams, ir jāpievieno Britu impērijai. Doma, ka Indija varētu kļūt neatkarīga, viņam likās bezgala aplama, un viņš nīrgājās par Gandiju, saucot viņu par «puspliku faķīru».

.1384. Čērčils atzina tās impērijas, kas jau pastāvēja, kad viņš bija jauns un pirmoreiz iepazīna pasauli (piemēram, Krievijas un Francijas impērijas), bet par to, ka arī citi (piemēram, vācieši) varētu gribēt pielīdzināties britiem, krieviem un frančiem – par to nevarēja būt ne runas. Vācieši bija jāapkaro un jānosēdina vietā. Krievijas lielkņazs Aleksandrs Mihailovičs, viens no nedaudzajiem Romanoviem, kurš palika dzīvs pēc 1918.gada apšaušanām, 1914.gadā atradās Anglijā (Romanovi bija rados ar Anglijas karaļiem) un, Pirmajam pasaules karam sākoties, steigās uz Krieviju, lai kļūtu par admirāli, Krievijas flotes virspavēlnieku. Savās 1930.gados rakstītajās atmiņās (Padomju Savienībā publicētas 1991.gadā) viņš atstāsta lēdijas Askvitas, toreizējā britu premjera sievas vārdus, kā Čērčils (viņš tad bija jūras un kara ministrs) tajā 1914.gada augusta vakarā smaidošs un starojošs enerģiski ienācis pie viņas

¹⁶⁸ P.S. ...un (bez Ādolfa Hitlera) – lielā mērā arī Pirmā pasaules kara vaininieks.

Dauningstrītā 10 un viņa vaicājusi: «Kā ir, Vinston, vai panākts miers?», bet Čērčils mirdzošām acīm atbildējis: «Nē, – karš!»¹⁶⁹.

.1385. Arī 1938–1939.gadā Čērčils bija galvenais, kurš neatlaidīgi un ietekmīgi prasīja karu ar Vāciju, neatzīdams nekādas vāciešu tiesības, uz ko Hitlers, protams, reaģēja savā aizskartas histēriskas (MM) personības manierē, katreiz paaugstinādams prasības. Ja angļi būtu atzinuši vāciešus par sev līdzvērtīgiem cilvēkiem un piekrituši apmierināt viņu prasību taisnīgo daļu, tad, kā tas ir skaidrs katram, kurš pazīst histērisko personību dabu un viņu izturēšanās algoritmus, arī Hitlers tūlīt mazinātu savas prasības, ar viņu būtu iespējams vienoties uz saprātīgiem pamatiem, un nekāda Otrā pasaules kara Eiropā nebūtu bijis.

.1386. Kad Vācija bija sakauta, Čērčils pēkšņi atklāja, ka uzvarējusi ir Padomju Savienība, bet Lielbritānija ir izkarojusies «pa tukšo». Tad viņš teica savu slaveno 1946.gada 5.marta runu Fultonā, kur bija šādi vārdi:

«Dzelzs priekšgars ir pārgriezis Eiropu no Baltijas līdz Adrijas jūrai, no Štecinas līdz Triestai. Aiz šīs līnijas ir palikušas bijušo Centrālās un Austrumu Eiropas neatkarīgo valstu galvaspilsētas: Varšava, Berlīne, Prāga, Vīne, Budapešta, Belgrada, Bukareste un Sofija – lieliskas pilsētas kopā ar saviem iedzīvotājiem un visu šo zemju iedzīvotājiem...».

Bet viņš nenosauca Tallinu, Rīgu un Viļņu – tās nebija Eiropas neatkarīgo valstu galvaspilsētas, tās bija likumīgas Krievijas impērijas sastāvdaļas, jo bija tādas, kad Čērčils bija jauns, un Krievijas impēriju, atšķirībā no Vācu impērijas, viņš taču atzina... (Cit. pēc Alēna Deko «Britu Lauva» – Čērčila biogrāfijas¹⁷⁰).

.1387. Tā izpaudās Čērčila kā AZ tipa teorētiskā aprobežotība. Viņš nespēja pacelties līdz domai par visu cilvēku līdztiesību, bet visu mūžu vadījās no šauriem, lokāliem šībrīža apsvērumiem (viņa gadījumā – par lietderīgumu priekš Britu impērijas). Šī prāta šaurība ir tipiska visam A kvadrantam un dabiski izriet no viņa pretstata «teorētiskajam» G kvadrantam.

.1388. Latvijas vēsturē spilgtākais AZ psihotipa pārstāvis ir Kārlis Ulmanis. Komponente Z piedeva viņam to uzņēmību, kuras pietrūka citiem tā laika Latvijas līderiem: 1918.gadā tieši viņam un vienīgi viņam pietika drosmes uzsākt Latvijas neatkarības pasludināšanas organizēšanu. Petrogradā latviešu Nacionālā padome (kura bija izveidota ap latviešu domniekiem Krievijas Valsts Domē), pat jau saņēmusi no Anglijas atzīšanu «*de facto*», vēl šaubījās un vilcinājās. 1918.gada 13.novembrī notika tās valdes sēde, kurā nolēma gaidīt, līdz decembrī atgriezīsies Jānis Goldmanis. «*No tā, ko Klīve (šīs sēdes dalībnieks – V.E.) raksta, nepārprotami izriet, ka, pienākot izšķirīgajam brīdim, Nacionālās padomes valdes locekļi bija nobijušies un neuzdrošinājās uzņemties atbildību*» – raksta Edgars Dunsdorfs¹⁷¹.

.1389. Bet Rīgā Kārlis Ulmanis nebaidījās uzņemties atbildību; pārvarot sabiedrības aktīvistu pretestību, kuri vēl joprojām orientējās un cerēja uz Nacionālo padomi, viņš panāca, ka Rīgā 17.novembrī tika nodibināta jauna Tautas padome, kura tad arī otrā dienā proklamēja Latvijas Republiku. Tautas padomes (goda) priekšsēdētāja vietu viņš atstāja Jānim Čakstem (kura klāt nebija un kura piekrišanu neprasiņa), bet sev paņēma Ministru prezidenta posteni (citu kandidātu faktiski nebija).

.1390. «*Grūti iedomāties, ka kāds cits būtu varējis būt Latvijas pirmais ministru prezidents*» – raksta Dunsdorfs¹⁷². – «*Nav šaubu, ka, vadoties tikai no spējām, latviešu jaunajā inteliģencē bija daudzi, kas būtu varējuši ieņemt šo amatu. Tomēr nevienam nebija vajadzīgās drosmes, lai (lietojot angļu valodu) satvertu nātres. Ulmanim šāda drosmē bija*».

.1391. Kad pēc 1930.gadu pirmās trešdaļas likās, ka parlamentārā demokrātija ar savu mūžīgo klaču tirgu ir spējīga novest tikai pie pasaules krīzēm, kamēr saprātīga autoritāra režīma priekšrocības ir acīm redzamas Itālijā, Vācijā un citur, – tad atkal tikai Ulmanim bija drosmē uzņemties atbildību un nodibināt šādu režīmu arī Latvijai.

.1392. Tā izpaudās viņa Z komponente. Taču, būdams pamatā A tips, viņš nebija nežēlīgs un asiņains diktators; visa viņa darbība bija vērsta uz līdzsvaru, mieru un saimniecību (tipiskā Asinu orientācija uz «ikdienišķo»). Bet tajā pašā laikā, atrazdamies tālu no G kvadranta, viņš pilnīgi ignorēja visus teorētiskos apsvērumus par «līdztiesību», «demokrātiju», «brīvību» utt. – tos apsvērumus, kuri

¹⁶⁹ Романов Александр Михайлович, великий князь. «Книга воспоминаний». Журнал «Юность», 1991, N3, с.53.

¹⁷⁰ Декo Алeн. «Британский Лев». В сборнике «Гайны тысячелетий», 12-й выпуск. Издательский дом «Всемирный следопыт», Москва, 1997, с.179.

¹⁷¹ Dunsdorfs E. «Kārļa Ulmaņa dzīve». Zinātne, a/s «Lana», Rīga, 1992., 92.lpp.

¹⁷² Dunsdorfs..., 95.lpp.

tālākajā vēstures gaitā izrādījās tomēr svarīgāki un nozīmīgāki par tiem pamatiem, uz kuriem balstījās autoritārisma ideja¹⁷³.

.1393. Beidzot, pašā Kartes «dienvidrietumu stūrī» atrodas AA tipu mājvieta; šeit Z komponente ir izzudusi; ātra ierosa te savienojas ar ātru reakciju, kas rada mazpārdomātus pasākumus (bet toties lielā daudzumā). No mums zināmajiem politiķiem te jāmin Ņikita Hruščovs, kurš varēja daudzīt ar zābaku pa galdu ANO Ģenerālajā asamblejā, kuram pastāvīgi radās visvisādas idejas, tādas kā audzēt leģendāro kukurūzu, kur vien to var, uzcelt komunismu līdz 1980.gadam, un kurš apmulsināja Rietumu politiķus, piedāvādams, lai PSRS iestājas NATO, uz ko Rietumu vadītāji nezināja kā reaģēt. Dabiski, ka ne par kādām teorijām Hruščovs nelikās ne zinīs.

.1394. Literatūrā klasisks AA tipa pārstāvis ir Aleksandrs Dimā-tēvs; fantastisks vieglums viņa romānu feijerejā, labākos no kuriem mēs tā mīlam vēl šodien, bet milzīgs neprecizitāšu un kļūdu lēvenis šajās grāmatās: grieķi viņam ģērbjas turku drēbēs; viesojoties Krievijā, viņš dzer tēju zem dzērvenes koka utt. Atminos, vēl pirmajos skolas gados, savas pirmās reizes lasīdams «Grāfu Monte-Kristo»¹⁷⁴, es atklāju tur daudzas pretrunas starp to, kas ir teikts dažādās romāna vietās. Tagad vairs atceros tikai vienu: cik īsti bija naudas Danglaram, kad viņš sēdēja laupītāju gūstā? Ja saskaita kopā, cik viņš maksāja par sviestmaizēm, pusdienām utt. līdz viņam nauda izbeidzās, tad summa absolūti nesaskan ar sākumā nosaukto¹⁷⁵. Aleksandrs Dimā, protams, nejuta nekādu vajadzību izdarīt šādus pedantiskus (un tikai G-tipiem raksturīgus) aprēķinus. Tādu lietu romānā ir papilnam, – tāpat kā visā Dimā dzīvē.

.1395. Par to, ka Dimā varoņiem varētu būt kaut kāda psiholoģija, protams, nav pat ko runāt; pats Aleksandrs Dimā droši vien būtu ļoti pārsteigts (un neticētu), ja kāds viņam pastāstītu, ka vispār dzīvē cilvēki tomēr mēdz šaubīties, pārdzīvot un risināt citas psiholoģiskas problēmas, kuras principā varētu attēlot arī romānos.

.1396. Sangviniskā rakstura cilvēki parasti ir simpātiski un sabiedrībā mīlēti vairāk par jebkura cita tipa pārstāvjiem savu vieglo kontaktu un pielaidības dēļ. Taču tieši te (tās pašas pielaidības dēļ) mīt arī visbezprincipiālākie bezkauņas un nelieši. Piemēram, Lavrentijs Beriņa, visbriesmīgākais no Staļina rokaspuīšiem, bija acīmredzot tieši AA tips.

¹⁷³ P.S. Tā es rakstīju 1999.gadā... Tagad, sešus gadus vēlāk, es diez vai tā vairs uzrakstītu. Demokrātija sevi ir tiktāl sakompromitējusi, ka tagad es jau gandrīz vai esmu autoritāras diktatūras piekritējs... (Sevišķi, ja tā ir tāda, kāda bija Kārļa Ulmaņa diktatūra).

¹⁷⁴ Dimā Aleksandrs. «Grāfs Monte-Kristo». No franču valodas tulkojis J. Rainis. LVI, Rīga, 1955.

¹⁷⁵ P.S. Es nupat pārlasīju «Grāfu Monte-Kristo» vēlreiz un redzu, ka mana atmiņa pa 44 gadiem no 1955. līdz 1999.gadam nebija gluži precīzi saglabājusi toreiz atklātās pretrunas būtību. Ar «Luidžija Vampas ēdienu karti» saistītā pretruna romānā ir tāda: 879.lappusē (pēc 1955.gada izdevuma) Pepino saka Danglaram: «*Pie mums ēd tikai pēc cieti noliktām cenām. Un tā tad – ēd daudz vai ēd maz, viss viena cena, – vai prasa vienu ēdienu vai desmit, – aizvien tā pati cena*» (un šī cena ir simttūkstoš franku). Bet 883.lappusē Dimā to jau ir aizmirsis, un apgalvo, ka izbadējies Danglars vairs nespēja izturēt, «*prasīja ēst un atdeva veselu miljonu*». Pie iepriekš deklarētās nostādnes Danglars **nevarēja** vienā reizē apēst miljonu franku. Dažas citas pretrunas Dimā romānā: 312.lappusē Monte-Kristo saka Albertam Romā par savu ierašanos Parīzē: «*Šodien ir marta pirmā diena (..) Vai gribat mani sagaidīt šī gada jūnija pirmā dienā (..)?*». Bet 321.lappusē, kad Alberts gaida grāfu Parīzē, tiek sacīts, ka viņi esot vienojušies pirms **diviem** mēnešiem. 227.lappusē Dantess no inspektora Boviļa nopērk Danglara denunciācijas rakstu par 200'000 frankiem, bet 724.lappusē tiek apgalvots, ka viņš to pircis par 20'000 frankiem. 644.lappusē Haide stāsta, ka viņas māte nokritis mirusi, līdzko ieraudzījusi sava vīra galvu uzdurtu uz mieta, un pēc tam Haide (viena pati) pārdota verdzībā. Bet 708.lappusē viņa stāsta, kā māte (jau pēc viņu abu pārdošanas verdzībā) piekodina viņai iegaumēt tā vīra pazīmes, kurš viņus nodeva, lika viņas tēva galvu uzdurt uz šķēpa un kura rokā «*iebīra El-Kobira zelta gabali*». 666.lappusē pēc Nuartjē sulaiņa Baroa (nejaušās) noindēšanas visi kalpotāji pamet Vilfora namu: «*Nekādi solījumi, ne algas paaugstinājums nevarēja tos atturēt; viņi uz visu atbildēja: – “Mēs ejam tādēļ, ka šis ir nāves nams”. Daudzi atstāja raudot šo vietu*». Bet tālākajās lappusēs kalpotāji turpina darboties, it kā nekas nebūtu noticis, un 794.lappusē pēc Valentīnes (šķietamās) nāves vēlreiz aizbēg: «*iestājās dziļš klusums; visi apkalpotāji līdz pēdējam bija atstājuši nelaimīgo māju*». 251.lappusē X nodaļa sākas tā: «*Florencē 1838.gada sākumā uzturējās divi muižnieki...*», un tā paša Itālijas ceļojuma aprakstā tālāk 281.lappusē: «*...otrdien, februāra 22.dienā, karnevala pirmā dienā,...*». 1838.gada 22.februāris bija **ceturtadiņa**. 251.lappusē Alberts ir nodzīvojis Itālijā četrus gadus, bet 275.lappusē – četrus mēnešus... Dažas kļūdas var būt ienesis tulkotājs (tātad Rainis) vai arī tās ir (franču vai latviešu) drukaskļūdas, tomēr ne visas.

§132. A-M līnija

1999.11.19 16:30 piektdiena
(pēc 2 mēnešiem, 12 dienām, 9 minūtēm)

.1397. Tagad noslēgsim mūsu (visai paviršo, protams) ceļojumu apkārt Psiholoģijas kartei, virzoties pa pēdējo kvadrāta malu: no A uz M. AM apakškvadrantā parādās tā melanholiskā M komponente, kura sangviniskajam dzīvespriekam piejauc jau skumju noskaņu. Šeit klasisko sangviniķu «maniakālais» (kaut arī nepārdomātais) darbīgums sāk mīties ar depresijām; tieši te atrodas «ciklotīmijas» jeb «maniakāli depresīvās psihozes» «smaguma centrs». Kamēr depresijas vēl nav dziļas, tās izpaužas kā «flegmātisms» (lasītājs būs ievērojis, ka G kvadrantu es ļoti nelabprāt saucu par «flegmātiķiem», dodams priekšroku vārdam «šizoīdi»; tas ir tāpēc, ka viss tas, ko mēs «intuitīvi» saprotam ar vārdu «flegmātisks», lielā mērā attiecas tieši uz AM tipu vairāk kā uz G tipiem; ārējās izpausmes (šķietams miers, «apātija» utt.) izskatās līdzīgas, bet iekšējā būtība ir pilnīgi dažāda).

.1398. Kad depresijas kļūst dziļākas, mēs dabūjam klasisko ciklotīmijas ainu. No mūs interesējošām personām te varam minēt Georgu Kantoru – Kopu teorijas autoru un līdz ar to Vēras teorijas galveno pretinieku matemātikā. Georgs Kantors slimoja ar tipisku maniakāli depresīvo psihozi, daudzkārt ārstējās savas universitātes psihiatriskajā klīnikā (labi, ka tāda bija turpat tuvumā), un arī nomira viņš psihiatriskajā slimnīcā.

.1399. Uzbudinājuma (maniakālajos) periodos viņš taisīja mistikas pilnas teorijas matemātikā (kuras, kā mēs zinām, neiztur racionālu kritiku, kaut gan matemātiķu vispārējās dezorientācijas dēļ ir tagad pasaulē pieņemtas un atzītas), kā arī nodevās citām tikpat mistiskām idejām (piemēram, ka Šekspīrs neesot pats sarakstījis savas lugas, bet tikai izplatījis Bēkona sacerējumus; vēlāk Kantoram arī tas bija par maz, un viņš sāka apgalvot, ka arī Bēkons bijis tikai nezināma «ģeniāla prāta prinča» aģents). Depresiju laikā, turpretim, Kantors iekrita visdziļākajā grūtsirdībā, nedarīja neko un drīz vien kārtējo reizi nonāca klīnikā.

.1400. Bet, protams, ne jau visiem AM tipiem viņu tendences izpaužas tik slimīgā formā; kā citus AM tipus var minēt krievu «flegmātisko» karavadoni Kutuzovu, kurš 1812.gadā sakāva Napoleonu (galvenokārt gan caur bēgšanu); otru krievu slaveno «flegmātiķi» Krilovu, fabulu autoru, kuru bieži liek līdzās Ezopam un Lafontēnam.

.1401. Tālāk uz M stūra pusi MA apakškvadrantā histeroīdā M komponente pārvēršas jau par dominantu, kamēr A paliek vairs tikai kā piedeva. Piemēram varam te minēt amerikāņu rakstnieku Džeku Londonu; histeroīdais pamats lika viņam visu mūžu cīnīties par «sevis apliecināšanu», sākot jau no brīža, kad viņš kā 15-gadīgs puika ar izmisīgu pārgalvību turēja zem revolveļa stobra veselu baru pieaugušu «austeru pirātu»; tad «Frisko Kida» pārgalvīgie braucieni caur Ameriku pa dzelzceļiem bez biļetes, pilnā gaitā lecot no viena vagona uz otru; zeltaču Aļaska, ceļojumi ar «Snarku»...

.1402. Tomēr nenoslāpējama melanholija skan gan viņa «Mārtinā Īdenā»¹⁷⁶, gan jo sevišķi stāstā «Semper idem»¹⁷⁷ (un, protams, tā ir pamatā arī «Džonam Miežagradam»¹⁷⁸). Vēl jaunībā viņš savās piezīmēs aizstāvēja cilvēka tiesības izdarīt pašnāvību, un beigās arī realizēja šīs tiesības, izdzerdams visu morfīnu un atropīna sulfātu devu, kas viņam bija. Bet to, ka viņš no četriem M apakštīpiem bija tieši MA, apliecina viņa sabiedriskums un draudzīgums bez tās slimīgās augstprātības, kas tik raksturīga citiem histeroīdajiem tipiem; zīmīgi, ka Džeka Londona Harnišs «Degošajā Dienasgaismā»¹⁷⁹ stiepj divreiz smagāku mugursomu nekā biedrs, jo uzskata, ka tam, kurš ir stiprāks, arī jānes ir vairāk, – un visa Džeka Londona dzīve liecina, ka tas bija arī viņa paša kredo, ko noteica A komponentes klātbūtne.

.1403. Vēl viens MA tips acīmredzot bija Antuāns de Sent-Ekziperī; viss liecina, ka nevis viņa lidmašīnu vienkārši notrieca vācieši, bet ka viņš pats notrieca sevi kopā ar vācu lidmašīnām. Latvijas politikā šī tipa pārstāvis bija Ziedonis Čevers (kamēr viņš vēl bija politikā).

.1404. Tālāk mēs nonākam atkal pie «tīri» histeroīdā MM tipa, kuru jau aplūkojām. Amerikāņu filmā «Kvēlā kaisle»¹⁸⁰ par Margaritas Mičelas dzīvi ir viena ārkārtīgi zīmīga frāze. Kad viņas pirmais

¹⁷⁶ Londons Džeks. «Mārtins Īdens». Tulkojusi Lūcija Rambeka. Kopoti raksti, VI sēj. Liesma, Rīga, 1976.

¹⁷⁷ Londons Džeks. «Semper idem». Tulkojis Ojārs Sarma. Kopoti raksti, VII sēj., 271.–275.lpp. Liesma, Rīga, 1977.

¹⁷⁸ Londons Džeks. «Džons Miežagradus». Tulkojusi Rūta Ezeriņa. Kopoti raksti, X sēj., 7.-182.lpp. Liesma, Rīga, 1978.

¹⁷⁹ Londons Džeks. «Degošā Dienasgaisma». Kopoti raksti ar Viļa Lāča ievadu, 26. sēj. Tulkojis K. Zariņš. Kaija, Rīgā, Ģertrūdes ielā Nr.49 (bez gada).

¹⁸⁰ «Kvēlā kaisle». Filma par Margaritas Mičelas dzīvi. ASV, 1994.

vīrs Reds Apšovs pēc romāna «Vējiem līdzi»¹⁸¹ iznākšanas saka autorei un savai bijušajai sievai: «Rets Batlers – tas esmu es!» – viņa atbild: «Nē, Rets Batlers, tā drīzāk esmu es, bet tu esi Skārleta!». Neņemot spriest, vai tāds dialogs starp viņiem patiešām ir bijis, vai arī to izdomājuši filmas autori, bet katrā ziņā šo vārdu psiholoģisko dziļumu nav iespējams pārspīlēt. Skārleta romānā ir attēlota kā tipiska histeroīde, un reālais Reds Apšovs arī bija tipisks histeroīds, kamēr pati Margareta Mičela tāda nebija.

§133. Kartes centrs

.1405. Apgājuši Kartei apkārt, mēs esam atstājuši neskartus Kartes centrālos apgabalus. Centrs, kā jau allaž centrs, raksturojas ar lielāku līdzsvarotību nekā tas ir malās un jo sevišķi stūros. Te katrā kvadrantā (Z, G, A, M) ir it kā piejaukta nevis blakusesošā, bet tieši pretējā kvadranta komponente.

.1406. Sāksim ar MZ. Parasti tie ir visai liela auguma cilvēki («it kā Z»), taču ar šādu viņu augumu dīvaini kontrastē histeroīdais iekšējais nedrošums un jūtīgums. Pretstatā Džekam Londonam te varam minēt citu amerikāņu rakstnieku – Ernestu Hemingveju. Atkal mūžīgā pašaplicināšanās, kā jau visiem M tipiem: gan lauvu medībās Āfrikā, gan vientuļā laivā okeānā, gan vēršu cīņās Spānijā un Spānijas pilsoņu karā. Atkal viņa plūdi un galu galā šāviens sev mutē. Bet Hemingveja varoņiem nav tā sabiedriskuma, draudzīguma un pašaieliedzības, kura piemita Džeka Londona Harnišam un kuru noteica A komponente; Hemingveja varoņi nevis stiepj vājāko mugursomas, bet gan par viņiem nīrgājas, tīksminādamies par savu pārkumu.

.1407. Anglijas karalis Ričards Lauvassirds – viens no slavenākajiem pasaules bruņiniekiem, kas vēsturiski dzīvojuši, – arī acīmredzot bija MZ tips. Tie pašaplicināšanās meklējumi, kas aizvien dzina uz priekšu Hemingveju, lika arī Ričardam traukties uz Kipru un Palestīnu, gandrīz vienatnē kļīst pa Eiropu un Angliju «klaiņojoša bruņinieka» kārtā un personīgi cīnīties ar pretiniekiem, ko karaļi pavisam reti dara.

.1408. MZ tipi bija gan Kārlis Markss, gan Mihails Bakuņins – divu revolucionāru novirzienu (komunisma un anarhisma) dibinātāji un savā starpā sāncenši. Mūžīgā histeroīdu neapmierinātība radīja viņu revolucionārismu (anarhisms vispār ir tipiski histeroīda mācība); tomēr, kā visas histeroīdu teorijas, viņu mācības nebija sevišķi dziļas (Marksa teorija gan bija galvastiesu pārāka par anarhismu, bet te, jādūmā, izpaudās Marksa drauga Fridriha Engelsa ietekme (Engelsa darbi ir daudz racionālāki un skaidrāki nekā paša Marksa darbi; Engells varēja būt GG tips; es nezinu viņa biogrāfijā tādus faktus, kas liecinātu par Z, A vai M komponentes piedevu).

.1409. MZ tipam piederēja arī Zigmunds Freids, mūsu galvenais pretinieks psiholoģijā (un arī «revolucionārs» zinātnē). Bet, kā jau visas histeroīdās mācības, viņa teorija nav sevišķi dziļa.

.1410. Pretī MZ tipam pa diagonāli atrodas ZM tips. Te viss ir tieši otrādi: parasti «mazs augums, bet liela dūša». Kā tipisku ZM pārstāvi var minēt Napoleonu Bonapartu; neapšaubāmi viņam dominējošā bija Z (holēriskā) komponente, tomēr daudzi histeroīdi (M) momenti ir skaidri redzami.

.1411. Arī Staļins acīmredzot bija ZM tips; viņam tāpat neapšaubāmi Z faktors dominēja (savādāk viņš nevarētu kļūt par tik viennozīmīgu diktatoru), un tomēr daudzas histeroīdas iezīmes raksturā ir nenoliedzamas. Krievu dziedātāja un aktrise Vera Davidova, kura bija spiesta kļūt par tirāna mīļāko, savās atmiņās¹⁸² nesauc viņu savādāk kā par «maza auguma histēriķi». Psiholoģiski tas nav gluži precīzi, un tomēr histēriskie elementi tur neapšaubāmi bija.

.1412. Šiem abiem tipiem «krusteniski iepretim» atrodas tie tipi, kur savienojas pretējās A un G komponentes. Šeit vairs nav nedz holērisma, nedz histērisma, bet kombinējas sangviniskais vienkāršums un vieglums ar šizoīdo saprātu un racionālismu.

.1413. GA tipam no šīm abām komponentēm ņem pārsvaru tomēr racionālisms, kaut gan arī sangvinisms ir labi jūtams. Tā kā racionālisms dominē, tad te ir daudzi «ne pārāk izcili» zinātnieki, bet toties visai veiksmīgi un panākumiem bagāti (viņu sabiedriskuma un labestības dēļ), – tādi kā Hanss Selje. Visizcilākais starp viņiem ir Čārlzs Darvins; viņš, protams, bija «pirmā lieluma zvaigzne» zinātnē, un tomēr viņa teorija nebija klasiski racionālistiska, kura «apriori» vadītos vienkārši no kaut kādas shēmas; tā bija novērojumu un atkal novērojumu apkopojums.

.1414. Iepretim GA tipam stāv AG tips; te, tieši otrādi, dominē sangvinisms, bet racionālisms ir gan jūtams, taču tikai kā piedeva. Sabiedriskajā dzīvē tie parasti ir ļoti patīkami, līdzsvaroti un simpātiski cilvēki. Pretstatā «tīrajam» AA tipam, kuru vieglprātība (kā Hruščovam) visiem «duras acīs», AG tipa

¹⁸¹ Margaret Mitchel. «Gone with the Wind». 1936. (P.S. Angliskajos avotos viņas uzvārdu raksta gan kā *Mitchel*, gan kā *Mitchell*, bet vairāk ar vienu «l»).

¹⁸² Гендлин Леонард. «Исповедь любовницы Сталина». Без издателя (типография МВД ЛП). Без года (около 1993).

pārstāvji atstāj solīdu un «gudru cilvēku» iespaidu (komponente G). Tomēr šī «gudrība» izrādās visai sekla, kad lieta atstāj ikdienišķo dzīvi un sāk skart teoriju plašumus (jo bāze ir tomēr ir A, un nevis G).

.1415. AG tipa pārstāvjiem, diemžēl, ir bijusi ļoti negatīva loma Vēras teorijas vēsturē. Gan Kārlis Podnieks, gan Guntis Ulmanis, – abi ir klasiski AG tipi. Sangviniskā pievilcība (A bāze), un vēl savienojumā ar it kā redzamo saprātīgumu (G piedeva) ļāva savā laikā likt uz viņiem lielas cerības. Tomēr šīs cerības abos gadījumos neattaisnojās, jo komponente G izrādījās daudz daudz par vāju; viņi nespēja aptvert dziļi teorētiskus apsvērumus; viņi neatlaidīgi turējās pie ikdienišķā, pie pierastā, pie vidusceļa un pie visa viduvējā.

.1416. Pirmais Latvijas zinātnieks, kurš Vēras teoriju atzina un novērtēja, bija profesors Juris Tambergs – klasisks GA tips: viņam G komponente jau dominēja.

9. Šeldona trijstūris

§134. Viljams Herberts Šeldons

1999.11.16 15:23 otrdienā
(pirms 3 dienām, 1 stundas, 7 minūtēm)

William Herbert Sheldon,
1898.11.19. – 1977.09.16
(Warwick, Rhode Island –
Cambridge, Massachusetts)

.1417. Tagad, kad mēs esam iepazinušies (vispārējos vilcienos) ar Psiholoģijas karti un ar Dvesas tipoloģiju, padomāsim vēl par vienu interesantu jautājumu. Atcerēsimies, ka Psiholoģijas kartes (un līdz ar to Dvesas tipoloģijas) pamatprincips bija: brīvi kombinēt cilvēku psihiskā aparāta divus parametrus (divu cilvēka operētājsistēmas pamatbloku darbības ātrumus – tā bloka, kurš izvēlas, uz ko reaģēt, un tā bloka, kurš ģenerē pašu reakciju). No šāda pamatprincipa mēs dabūjam četrus psiholoģiskos pamattipus jeb četrus (klasiskos, Hipokrāta) temperamentus.

.1418. Amerikāņu ārsts un psihologs Viljams Herberts Šeldons (Sheldon; dz. 1898.g. 19.novembrī), turpretim, kā zināms, dabūja trīs pamattipus. Viņš bija Čikāgas (no 1936.) un Hārvarda (no 1938.gada) universitāšu profesors, Kolumbijas universitātes konstitucionālo atšķirību laboratorijas direktors. Viņa oriģinālie darbi man nav pieejami nedz angļu valodā, nedz tulkojumos, tāpēc ar viņa sistēmu iepazīstināšu lasītājus pēc Maskavas universitātē sastādīta viņa grāmatas¹⁸³ rezumējuma¹⁸⁴:

§135. Šeldona koncepcija

.1419. Konstitucionālo atšķirību psiholoģija V. Šeldona darbos

.1420. Amerikāņu psihologa V.H. Šeldona galvenie darbi attiecas uz 1940.gadu sākumu. Tie turpina E.K. Krečmera uzsāktos sakaru starp ķermeņa uzbūvi un raksturu pētījumus un ienes papildinājumus un izmaiņas viņa sistēmā.

.1421. Šeldonam sākotnējs ir nevis tips (kā fizisku un psiholoģisku iezīmju kopuma), bet gan komponentes jēdziens. Lai izvēlētos ķermeņa uzbūves komponentes, Šeldons pielietoja tā saucamo antroposkopisko metodi: viņš vizuāli apsekoja 4000 kailu koledžas studentu fotogrāfijas, uzņemtas no priekšas, no sāniem un no aizmugures. Fotogrāfiju ļoti uzmanīgas analīzes rezultātā Šeldonam izdevās izvēlēties ķermeņa uzbūves pašus galējos variantus, kas maksimāli atšķiras cits no cita. Tādu variantu izrādījās pavisam trīs.

.1422. Pirmajam ir raksturīga vispārēja sfēriska forma, mīkstums, ļoti liels vēders, liels tauku daudzums plecos un gurnos, apaļa galva, lieli iekšējie orgāni, ļenganas rokas un kājas, neattīstīti kauli un muskuļi.

.1423. Otrajam bija raksturīgi plati pleci un krūšu kurvis, muskuļotas rokas un kājas, minimāls zemādas tauku daudzums, masīva galva.

.1424. Trešo tipu iemiesoja vājš cilvēks ar izstieptu seju, augstu pieri, tievām garām rokām un kājām, ar šauru krūšu kurvi un vēderu, neattīstītu muskulatūru, zemādas tauku slāņa iztrūkumu, ar labi attīstītu nervu sistēmu.

¹⁸³ Sheldon W.H. «The Varieties of Temperament. A psychology of constitutional differences». N.Y., 1942.

¹⁸⁴ «Психология индивидуальных различий. Тексты». Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. Издательство Московского университета, 1982, с.248–261.

.1425. Uz šo tipu pamata Šeldons izdalīja trīs ķermeņa uzbūves primārās komponentes, kuras ieguva šādus apzīmējumus: atbilstoši endomorfā, mezomorfā, ektomorfā. Šie termini ir cēlušies no augļa lapiņu nosaukumiem. Saskaņā ar tajā laikā bioloģijā pastāvošo uzskatu, no endodermas (iekšējās augļlapas) attīstās iekšējie orgāni, no mezodermas (vidējās augļlapas) attīstās kauli, muskuļi, sirds, asinsvadi, no ektodermas (ārējās augļlapas) – mati, nagi, receptorais aparāts, nervu sistēma un smadzenes.

.1426. Otrs Šeldona jaunievedums bija katras komponentes kvantitatīvā novērtējuma ideja katrā konkrētā indivīdā. Šajā nolūkā viņš izmantoja subjektīvās gradēšanas procedūru – vērtējumu pēc septiņu baļļu skalas (ar domātiem vienādiem intervāliem starp cipariem), tā ka 1 pārstāvēja dotās komponentes klātbūtnes absolūto minimumu, bet 7 – absolūto maksimumu. Tādējādi katra konkrēta indivīda ķermeņa uzbūve izrādījās izteikta ar atzīmi, kas sastāvēja no trim cipariem. Ķermeņa uzbūves šāda vērtēšanas sistēma ieguva somatotipēšanas nosaukumu, bet trīs ciparu kopumu, kuri raksturo dotā cilvēka ķermeņa uzbūves komponentu izteiktības pakāpi, sauca par cilvēka somatotipu.

.1427. Piemēram, indivīdam, kuram somatotips ir 4-6-1, ir aptuveni vidēja endomorfijas pakāpe, stipri izteikta mezomorfija un pilnīgi iztrūkst ektomorfija. Atbilstoši galējs endomorfs raksturojas ar formulu 7-1-1; galējs mezomorfs ar 1-7-1 un galējs ektomorfs ar 1-1-7.¹⁸⁵

.1428. Pēc tam, kad Šeldons bija dabūjis un aprakstījis trīs galvenos somatotipus, viņš ķērās pie rakstura (jeb, viņa terminoloģijā, temperamenta) detalizētas pētīšanas. Šeit viņš arī izmantoja komponentes jēdzienu.

.1429. Lai iegūtu temperamenta komponentes, Šeldons izstudēja personības psiholoģijas literatūru un izrakstīja no tās 650 personību vai raksturu paskaidrojošu iezīmju nosaukumus. Pēc tam viņš papildus izanalizēja šo iezīmju sarakstu, kombinējot pārklājošās iezīmes vienā, atmetot nenozīmīgas pazīmes utt., un galīgajā sarakstā atstājot 50 iezīmes.

.1430. Paturot prātā šo iezīmju sarakstu, Šeldons vesela gada laikā apsekoja 33 cilvēkus, pielietojot dažādas metodikas, pārrunas, anketas, aptaujas lapas, profesionālās darbības analīzi, novērojot izturēšanos un attiecības ar apkārtējiem. Sadalījis katru no 50 iezīmēm pēc septiņu baļļu skalas, viņš novērtēja katrā no apsekojamajiem indivīdiem šīs iezīmes izteiktības pakāpi.

.1431. Pēc tam Šeldons pārbaudīja visu rakstura iezīmju savstarpējo korelāciju visiem pētījuma objektiem un uz dabūto koeficientu pamata izdalīja trīs iezīmju grupas. Iezīmēm katras grupas iekšienē bija pozitīvs korelācijas koeficients no 0,6 un augstāk, bet iezīmēm no dažādām grupām bija negatīva korelācija ar koeficientu vairāk nekā 0,30 (pēc absolūtās vērtības).

.1432. Kaut gan Šeldons, pēc viņa vārdiem, mēģināja atrast ceturto tādu grupu, tas viņam neizdevās. Izdalītājās grupās kopējais iezīmju skaits izrādījās 22 (1.tabula {1441}).

.1433. Šeldons pieņēma, ka atklātās iezīmju grupas atbilst «temperamenta primārajām komponentēm», kurām vēlāk viņš deva nosaukumus: viscerotonija, somatotonija, cerebrotonija (pēc Šeldona viscerotonija ir gremošanas orgānu dominēšana; somatotonija – kustību aparāta funkcionāla un anatomiska dominēšana; cerebrotonija – augstāko nervu centru dominēšana).

.1434. Tālāk Šeldons veica lielu darbu katras grupas iezīmju saraksta paplašināšanā. Šajā nolūkā viņš četru gadu laikā meklēja un pārbaudīja uz korelācijas īpašībām (t.i. augstu pozitīvu korelāciju ar dotās grupas iezīmēm un ievērojamu negatīvu korelāciju ar citu grupu iezīmēm) jaunām īpašībām, kuras viņš ieguva galvenokārt, analizējot un aprakstot indivīdus ar stipri izteiktām iezīmēm kādā no sākotnējā saraksta grupām.

.1435. Rezultātā katras grupas iezīmju saraksts tika paplašināts līdz 20 (2.tab. {1445}).

.1436. Tādējādi katru temperamenta komponenti noteica jau 20 iezīmes. Šajā nolūkā katra iezīme tika vērtēta pēc septiņu baļļu sistēmas, un visu 20 iezīmju vērtējumu aritmētiskais vidējais pārstāvēja dotās komponentes izteiktības pakāpi.

.1437. Tādā veidā pēc visām komponentēm (t.i. pēc 60 iezīmēm) novērtēts indivīds ieguva savu temperamenta indeksu.

.1438. Tā, galēja viscerotoniķa indekss bija 7-1-1, galēja somatotoniķa indekss 1-7-1 un galējam cerebrotoniķim – 1-1-7.

.1439. Beidzot, Šeldons uzsāka pētīt sakaru starp somatotipu un temperamentu. Šajā nolūkā viņš piecu gadu laikā apsekoja 200 pieaugušus vīriešus, nosakot katram indivīdam somatotipu un temperamenta indeksu. Nokorelēnot šos datus savā starpā, viņš atklāja augstus korelācijas koeficientus (vidēji vienādus ar +0,8) starp viscerotoniju un endomorfiju, somatotoniju un mezomorfiju, cerebrotoniju un ektomorfiju (3.tab. {1509}).

.1440. Lai ilustrētu Šeldona temperamentu skalas izmantošanu (sk. 2.tab. {1445}) psiholoģisko portretu iegūšanai, dodam viņa sīku galēja viscerotoniķa aprakstu un galēju somatotoniķa un cerebrotoniķa aprakstus (ar saīsinājumiem)¹⁸⁶.

¹⁸⁵ P.S. Labāk būtu bijis to pašu apzīmēt ar skaitļiem no 0 līdz 6; tad galējs ektomorfs būtu: 0-0-6.

¹⁸⁶ Mēs – red. piez. – šos portretus izskatīsim vēlāk; sal. {1511} (Piezīme izlases krājumā LASE2)

.1441. **1.tabula. Iezīmju trīs sākotnējās grupas**

.1442. I grupa: Atslābināšanās, tieksme pēc komforta, bauda no gremošanas, uzslavas un atbalsta kāre, dziļš miegs, grūtos brīžos vajadzība pēc cilvēkiem.

.1443. II grupa: Pozu pašpārliecinātība, enerģiskums, vajadzība pēc kustībām, apņēmīgas manieres, skaļa balss, grūtā brīdī tieksme darboties.

.1444. III grupa: Pozu saspringtība, reakciju paaugstināts ātrums, sociofobija, grūtības ar sociālo kontaktu nodibināšanu, jaunu ieradumu izstrādāšanas grūtības, klusa balss, nepietiekams miegs, hronisks nogurums, manieru un ārējā izskata jauneklīgs dzīvīgums, grūtos brīžos tieksme pēc vientulības.

.1445. **2. tabula. Temperamentu skala pēc Šeldona**.1446. **I. Viscerotonija**

- .1447. 1. Atslābinātība stājā un kustībās
 .1448. 2. Tieksme pēc komforta
 .1449. 3. Palēninātas reakcijas
 .1450. 4. Mīlestība pret ēdienu
 .1451. 5. Ēšanas vajadzības sabiedriskošana
 .1452. 6. Labpatika no gremošanas
 .1453. 7. Tieksme pēc pieklājīgas izturēšanās
 .1454. 8. Sociofilija (mīl sabiedrību – V.E.)
 .1455. 9. Draudzīgs pret visiem
 .1456. 10. Tieksme pēc uzslavām un atbalsta
 .1457. 11. Orientācija uz citiem cilvēkiem
 .1458. 12. Emocionālo izpausmju stabilitāte
 .1459. 13. Iecietība
 .1460. 14. Miermīlīga apmierinātība
 .1461. 15. Dziļš miegs
 .1462. 16. Rakstura trūkums
 .1463. 17. Vieglums kontaktos un jūtu izpausmēs; viscerotonā ekstraversija
 .1464. 18. Sabiedriskums un maigums reibuma stāvoklī
 .1465. 19. Vajadzība pēc cilvēkiem grūtā brīdī
 .1466. 20. Orientācija uz bērniem un ģimenes attiecībām

.1467. **II. Somatotonija**

- .1468. 1. Drošums stājā un kustībās
 .1469. 2. Tieksme pēc fiziskas slodzes un piedzīvojumiem
 .1470. 3. Enerģiskums
 .1471. 4. Vajadzība pēc kustībām un prieks no tām
 .1472. 5. Tieksme pēc dominēšanas, varaskāre
 .1473. 6. Nosliece uz risku
 .1474. 7. Kategoriskas manieres
 .1475. 8. Drosme cīņā
 .1476. 9. Agresivitāte sacensībās
 .1477. 10. Psiholoģiska nejutība, emocionāls trulums
 .1478. 11. Klaustrofobija (nemīl slēgtas telpas – V.E.)
 .1479. 12. Žēluma un takta trūkums
 .1480. 13. Skaļa balss
 .1481. 14. Spartiska vienaldzība pret sāpēm
 .1482. 15. Vispārējs trokšņainums
 .1483. 16. Ārējais izskats atbilst vairāk padzīvojušam vecumam
 .1484. 17. Ekstraversija rīcībā, bet noslēgtība jūtās un emocijās, somatotoniskā ekstraversija
 .1485. 18. Agresivitāte un uzmācība dzēruma stāvoklī
 .1486. 19. Grūtā brīdī – tieksme rīkoties
 .1487. 20. Orientācija uz jauneklīgiem mērķiem un nodarbībām

.1488. **III. Cerebrotonija**

- .1489. 1. Atturība manierēs un kustībās, nebrīva stāja
 .1490. 2. Pārliecīga fizioloģiska reaktivitāte
 .1491. 3. Paaugstināts reakciju ātrums
 .1492. 4. Nosliece uz intimitāti

- .1493. 5. Pārlicēgs garīgs sasprindzinājums, paaugstināts uzmanības līmenis, trauksmainība
- .1494. 6. Noslēgtība jūtās, emocionāla atturība
- .1495. 7. Nemierīgas acu un sejas kustības
- .1496. 8. Sociofobija (nemīl sabiedrību – V.E.)
- .1497. 9. Grūtības sabiedrisko kontaktu nodibināšanā
- .1498. 10. Grūtības jaunu paradumu iegūšanā, vājš automātisms
- .1499. 11. Agorafobija (nemīl atklātu telpu – V.E.)
- .1500. 12. Neprasme paredzēt citu cilvēku attieksmi pret sevi
- .1501. 13. Klusa balss, bailes izraisīt troksni
- .1502. 14. Pārlicēgs jūtīgums pret sāpēm
- .1503. 15. Nepietiekams miegs, hronisks nogurums
- .1504. 16. Jauneklīgs manieru un ārējā izskata dzīvīgums
- .1505. 17. Cerebrotoniskā introversija
- .1506. 18. Alkohols un citi depresanti negroza uzvedību
- .1507. 19. Grūtā brīdī – tieksme pēc vientulības
- .1508. 20. Orientācija uz dzīves vēliniem posmiem
- .1509.

3. tabula. Korelācija starp miesas būvi un temperamentu

Miesas- būves tips	Temperamenta tips		
	Viscerotonija	Somatotonija	Cerebrotonija
Endomorfa	+0,79	-0,29	-0,32
Mezomorfa	-0,23	+0,82	-0,58
Ektomorfa	-0,40	-0,53	+0,83

§136. Šeldona trijstūris

.1510. Šeldona dotie tipu iezīmju apraksti ir visumā pareizi, un man pret tiem ir tikai viens iebildums. Kā tipisks «cerebrotoniķis» varu teikt, ka nepareizi ir formulēts punkts {1500}. Šeldons acīmredzot ir novērojis, ka «cerebrotoniķi» bieži vien rīkojas tā, ka izsauc naidīgu vai vismaz nelabvēlīgu pret sevi attieksmi apkārtējos cilvēkos. No tā viņš secina, ka «cerebrotoniķis» nav zinājis, kāda būs attieksme pret viņa rīcību. Taču šāds secinājums ir kļūdainis, jo balstās uz pieņēmumu, ka visi cilvēki – tajā skaitā «cerebrotoniķi» – cenšas panākt labvēlīgu pret sevi attieksmi. Īstenībā šāds mērķis gan figurē «cerebrotoniķa» apsvērumos, taču tam ir visai maza vērtība, salīdzinot ar daudziem citiem «augstākiem» kritērijiem, kuri tad arī nosaka «cerebrotoniķa» rīcību. Viņš var ļoti labi zināt, ka reakcija uz to vai citu soli būs nelabvēlīga, bet tomēr darīt tā, jo to prasa Princips (vienlaicīgi arī pats noskaņojoties nelabvēlīgi vai pat naidīgi pret tiem, kas šo Principu neievēro).

.1511. Pašlaik mums nav iespējas šeit citēt Šeldona dotos attiecīgo tipu konkrētu cilvēku aprakstus, kuri viņam ir ļoti spilgti. Taču arī bez šiem piemēriem ir skaidrs, ka trīs Šeldona atrastie «pamattipi» pēc Dvesas tipoloģijas būs: holēriķis (Z), melanoliski tendēts sangviniķis (AM) un histeroīdi tendēts šizoīds (GM). Psiholoģijas kartē to varam attēlot ar vienādmalu trijstūri ABC punkta {1529} shēmā.

.1512. To, ka Šeldons, vadoties pēc augstāk aprakstītās metodoloģijas, dabūja TRĪS tipus jeb trijstūri uz mūsu kartes, – šo rezultātu izskaidrot ir ļoti viegli. Viņš meklēja tipus, kuri VIENĀDI stipri atšķirtos cits no cita; Psiholoģijas kartes jēdzienos viņš tāpat meklēja tādu figūru, kuras virsotnes ir vienādi tālu cita no citas; Kartē šāda figūra ir, protams, trijstūris (un nevis kvadrāts vai piecstūris utt.).

.1513. Krietni interesantāks ir jautājums, kādēļ Šeldona trijstūris ir novietots (pagriezts) tieši tā, kā viņš stāv mūsu Kartē. Viegli redzēt, ka Šeldona trijstūra pamatprincipi ir: viena virsotne novietota tieši Z kvadranta centrā (bez nobīdēm ZZ, ZA, ZM vai ZG virzienos), bet šai virsotnei pretējā mala iet paralēli Krečmera asij (A–G asij: «šizo–ciklo»), taču mala ir nobīdīta no šīs ass virzienā uz histeroiditāti (M) (kas tad arī dod trijstūra abu pārējo virsotņu novietojumu attiecīgi AM un GM apakškvadrantos).

.1514. Izmantojot līdzīgus principus, varētu dabūt vēl trīs citus trijstūra novietojumus (kopā pavisam četrus), kā tas attēlots punktos {.1529} un {.1530}. Varētu, piemēram, vienu virsotni novietot nevis holēriskā (Z), bet šizoīdā (G) kvadranta centrā, un pretējo malu vilkt paralēli M–Z asij («epihister») ar nobīdi sangvinisma (A) virzienā (tad divas pārējās virsotnes nokļūtu ZA un MA apakškvadrantos). Varētu arī pirmo virsotni novietot sangviniskā (A) vai melanholiskā (M) kvadrantu centros ar attiecīgu pārējo virsotņu izvietojumu.

.1515. Tomēr Šeldons izvēlējās (t.i. pēc savas metodikas atrada) tieši šo vienu novietojumu no četriem iespējamajiem. Kāpēc?

.1516. No punkta {.1429} ir redzams, ka temperamentu pētīšanu Šeldons iesāka ar to, ka izrakstīja valodā pastāvošos psihisko īpašību apzīmējumus, tātad tās pazīmes, kuras gadsimtu gaitā daudzas cilvēku paaudzes bija izdalījušas kā savus ciltsbrāļus labāk raksturojošās, kā spilgtākās. Tātad varam secināt, ka šis viens trijstūra novietojums kaut kādu iemeslu dēļ dod spilgtākas, vieglāk saredzamas un izšķiramas tipu īpašības nekā pārējie trīs novietojumi. Tad mūsu agrāk formulēto jautājumu var pārveidot šādā formā: Kādēļ tas ir tā, kādēļ šis viens novietojums dod spilgtākas tipu atšķirības?

.1517. No apsvērumiem par cilvēka operētājsistēmas divu bloku (selektora un reaktora) parametru kombinācijām šādu rezultātu iegūt nevar (pēc šiem apsvērumiem visiem Šeldona trijstūra novietojumiem vajadzētu būt vienādi spilgtiem). Tātad jādomā, ka šeit lietu iespaido vēl kāds cits faktors. Man liekas, ka šis papildfaktors varētu būt miesasbūve (somatotips pēc Šeldona).

.1518. Miesasbūve iespaido šo lietu vismaz divos ceļos. Pirmkārt, tās psiholoģiskās iezīmes, kuras ir izstrādātas gadsimtos un fiksētas valodā (un ar kurām Šeldons sāka savus pētījumus), pašas par sevi ir cieši saistītas ar ķermenisko, ārējo veidolu, jo tieši tas bija tas, ko cilvēki varēja vieglāk novērot savos ciltsbrāļos, kamēr daudzas citas, dziļākas un iekšējas iezīmes palika apslēptas (un parasti paliek slēptas vēl arī mūslaikos). Būtībā Šeldons «ko meklēja, to dabūja»; viņš sāka ar iezīmēm, kuras cieši saistītas ar miesasbūvi – un dabūja augstu korelāciju starp somatotipu un psihotipu.

.1519. Šķiet, ka miesasbūve patiešām varētu būt atkarīga no trim dīgļlapām (endodermas, mezodermas un eksodermas) un tādējādi dot tieši trīs fiziskās būves pamattipus. Interesanti, ka arī Krečmers, kurš psihikā izdalīja tikai divus tipus (šizoīdo un cikloīdo), miesasbūvē izdalīja TRĪS tipus – tos pašus, ko Šeldons.

.1520. Otrkārt, informācija par sava ķermeņa iespējām un vajadzībām, bez šaubām, ļoti stipri ietekmē visas smadzeņu operētājsistēmas darbu. Cilvēka psihotips (t.i. proporcija starp selektora un reaktora darbības ātrumiem) «nekrīt no gaisa», bet veidojas visā dzīves gaitā, un veidojas kaut kādu faktoru iespaidā. Viens no šādiem faktoriem ir arī ķermeņa parametri.

.1521. Pamēģināsim tagad konstatēt, kā somatotips varētu ietekmēt psihotipu (t.i. smadzeņu operētājsistēmas parametrus), pieņemot, ka somatotipu pavisam ir tieši trīs un nevis, teiksim, četri vai pieci, vai divi.

.1522. Ja (smadzeņu) sistēmas rīcībā būs maksimāli atlētisks, muskuļots ķermenis (tipiski mezo-morfs), tad dabīgi būs sagaidīt, ka šāda sistēma jau no bērnības vairāk paļausies uz sevi, mazāk šaubīsies, pirms kaut ko uzsākt, un līdz ar to mazāk analizēs savu iepriekšējo darbību rezultātus; vienlaicīgi, būdama pārliecināta par savu galīgo uzvaru, tā neatkāpsies pusceļā, t.i. būs «neatlaidīga» (ātra ierosa, ilga reakcija; klasiskais holēriķis). Tādējādi kopš mazotnes veidosies tieši šāda tipa operētājsistēma, un var sagaidīt, ka pastāvēs cieša saite starp spēcīgu miesasbūvi un holērisku (Z) temperamentu.

.1523. Tātad holēriskums lielā mērā izriet tieši no somatotipa, no apziņas par savu spēku. Iespējams, ka spēcīgs ķermenis nav vienīgais iemesls, kas izsauc augstu korelāciju starp atlētisku miesasbūvi un Z psihotipu, bet katrā ziņā tas ir faktors, kas šo saistību var tikai veicināt.

.1524. Ja (smadzeņu) sistēmas rīcībā būs maksimāli aptaukojies ķermenis bez muskuļiem (tipiski endomorfs), vai tas var stimulēt klasiski sangviniska tipa operētājsistēmas (ar ātru ierosu un ātrām reakcijām) veidošanos? Drīzāk, ka ne: šāds ķermenis var veicināt klasiskā «flegmātiķa» veidošanos; lai dabūtu klasisko sangviniķi, būs vajadzīga zināma «holērisma», zināma «spēka» piedeva.

.1525. Ja (smadzeņu) sistēmas rīcībā būs maksimāli vājš ķermenis (tipiski ektomorfs), vai tas var sekmēt klasiski šizoīdas psihikas veidošanos (ar ilgu ierosu un ilgu apstrādi, bet nosvērtu, neatkarīgu un sevī drošu)? Arī drīzāk, ka ne – īsti šizoīdiskajai neatkarībai atkal būs vajadzīga zināma «spēka» un pašpārliecinātības piedeva; dziļi ektomorfs tips būs nobīdīts uz histeroīdo pusi.

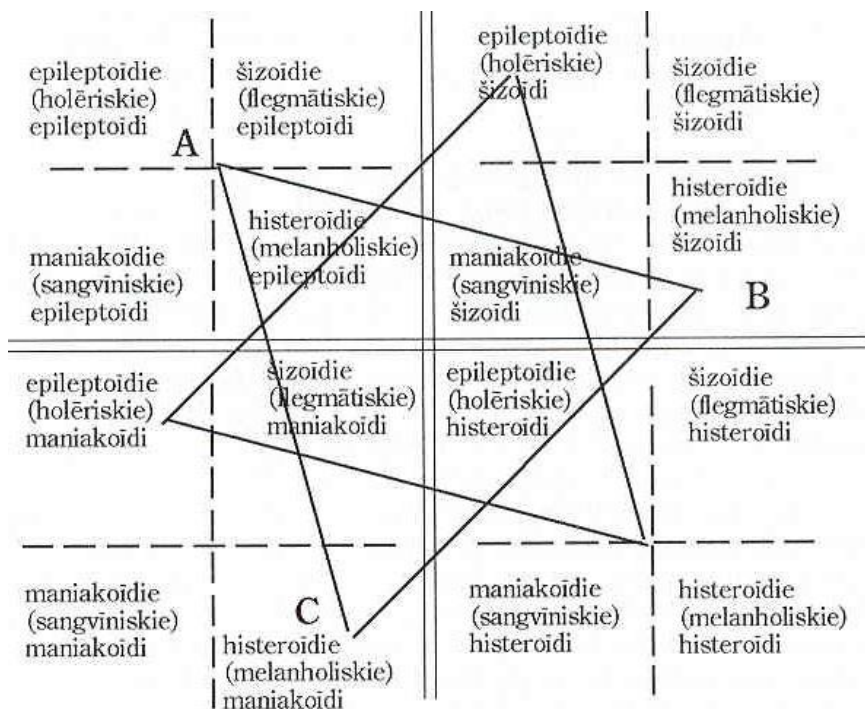
.1526. Un tā, ja mums «ir doti» trīs somatotipi un četri klasiskie psihotipi (temperamenti), tad no «tīri teorētiskiem» apsvērumiem mēs redzam, ka viennozīmīga saite pastāvēs tikai starp vienu no somatotipiem un vienu no psihotipiem, un proti: starp mezomorfo somatotipu un Z psihotipu, kamēr

pārējie somatotipi attiecībā pret pārējiem psihotipiem būs nobīdīti. Šis fakts tad arī nosaka Šeldona trijstūra orientāciju Psiholoģijas kartē.

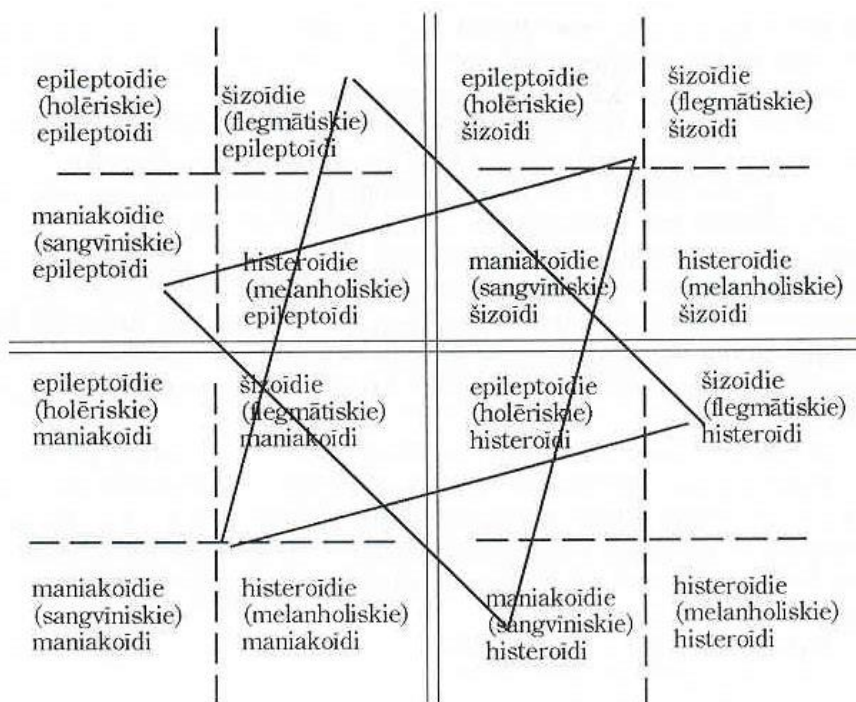
.1527. Tātad, rezumējot: mēs pieņemam, ka somatotipi (ķermeņa uzbūves tipi) pastāv neatkarīgi no psihotipiem, un tos (somatotipus) patiešām varētu noteikt pirmām kārtām trīs dīgļlapu tālākās attīstības raksturs; bet tikai viens somatotips veicina «tīra» psihotipa attīstību un tāpēc izrādās ar to viennozīmīgi saistīts.

.1528. Sekojošās shēmas parāda četrus «teorētiski iespējamus» Šeldona trijstūra novietojumus Psiholoģijas kartē:

.1529.

.1530.¹⁸⁷

¹⁸⁷ Līdz šai vietai grāmatas REVIS teksts bija ievietots izlases krājumā LASE2. Tālākais ir pirmpublicācija.

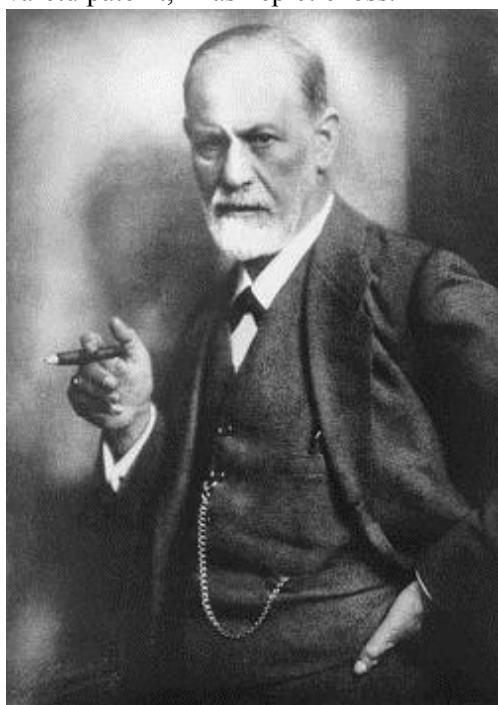
10. Stāsts par sapņiem

§137. Sapņu problēma

1998.01.20 05:32 otrdiena

(pirms 1 gada, 9 mēnešiem, 27 dienām, 9 stundām, 51 minūtes)

.1531.¹⁸⁸ Šīs burtnīcas (DVESA) aptuvens plāns man galvā bija gatavs, es zināju, ko un par ko rakstīšu. Viss gūlās savās vietās saskaņā ar Teorikas koncepciju, ieguva tajā savu interpretāciju vai, tieši otrādi, noliegumu. Tikai viens jautājums bija neskaidrs, un tā risinājums mani pašu neapmierināja – tas bija jautājums par sapņiem. Es zināju, ka DVESĀ jābūt nodaļai par sapņiem, taču tas, ko es par tiem varētu pateikt, likās nepietiekošs.

Sigmund Freud, 1856.05.06 – 1939.09.23
(Freiberg, A.-U.(Čeh.) – Hempsted, near London, Engl.)

.1532. Tāpēc ar sapņiem es sāku nodarboties īpaši, un viena no šīs īpašās intereses izpausmēm bija lēmums nopirkt Freida grāmatu «Sapņu tulkošana»¹⁸⁹ un izpētīt to. Nebija jau nu tā, ka es cerētu Freida teorijā atrast atbildi uz saviem jautājumiem – vispārīgi Freida viedokli par sapņiem es zināju gan no citiem viņa paša sacerējumiem, gan no daudzajām citu autoru grāmatām, kur tas pieminēts. Un es zināju, ka Freida modelis man nav pieņemams, jo tas atrodas pretrunā ar Teorikas modeli: tie ir nesavienojami modeļi, no kuriem jāizvēlas vai nu viens, vai otrs – un kuru izvēlēties, par to man šaubu nebija. Taču es cerēju, ka Freida grāmatas studēšana dos man ierosu pašam atrisināt sapņu jautājumu Teorikas modelī. Vēlāk tā arī izrādījās.

.1533. Kā jau tas teikts grāmatā LEON1 {LEON1.2963}¹⁹⁰, lielāko savas dzīves daļu es par sapņiem gandrīz vispār neinteresējos, piešķirdams tiem visai mazu nozīmi. Taču pēc tam, kad divi no tiem izrādījās aprakstīti LEON1 grāmatā, es sāku uzmanīgāk sekot saviem sapņiem un visam, kas ar tiem saistīts. Novērojumi principā sakrīta ar to, kas teikts LEON1. Vienmēr es varēju sapnī izšķirt divas elementu grupas: viena ir **vispārējā noskaņa**, otra – konkrēti **sapņu tēli**.

.1534. Es neesmu pārliecināts, vai lasītājs saprot, ko es domāju ar «vispārējo noskaņu». Izmetiet no sapņa visu konkrētiku – visus tēlus, situācijas, darbības utt. Un tomēr

sapnī vēl kaut kas paliek pāri: tā ir zināma sajūta bez elementiem, sajūta vispār. To tad es arī saucu šeit par «vispārējo noskaņu».

.1535. Vispārējo noskaņu es praktiski vienmēr varu viegli atpazīt kā bijušu reālajā nomoda dzīvē – parasti nesen: šodien, vakar, aizvakar. Dzīvē tā pastāvēja saistībā ar noteiktām situācijām, faktiem, darbībām. Sapnī šo reālo situāciju, faktu un darbību vairs nav. Ir pavisam citas situācijas, tēli, darbības. Tikai vispārējā noskaņa ir tā pati.

.1536. Bet tie tēli un darbības, kuri sapnī ir piekombinēti nesen bijušajai vispārējai noskaņai, vienmēr ir ņemti arī no reālām, patiešām dzīvē bijušām situācijām, tikai pavisam citām, bieži vien no tālas pagātnes. (Piemēram, šonakt, trīs stundas atpakaļ, mana kārtējā sapņa darbība norisinājās manas bērnības mājā, kura ir nojaukta pirms 32 gadiem, bet vispārīgā noskaņa bija tā, kuru es realitātē izjutu vakar, staigādams pa Jūrmalu).

¹⁸⁸ Tālākā burtnīcas «Dvesa» daļa Sestajā Mediotēkā skaitījās nepabeigta un bija tikai uzmetums daudz dziļākam iztirzājumam. Tagad, pēc 7,5 gadiem es to ievietoju Niveādā tādu, kāda nu tā toreiz palika.

¹⁸⁹ Freud S. «Die Traumdeutung». Leipzig und Wienn, 1900.

¹⁹⁰ Latviski šo vietu skat. {2488}.

§138. Sapņu atšifrēšana

.1537. Pamatojoties uz šiem novērojumiem, pirms ķeršanās pie Freida grāmatas un gatavodamies rakstīt DVESAS nodaļu par sapņiem, es taisījos teikt lasītājam sekojošo (kas paliek spēkā arī tagad, kad es par sapņiem gribu teikt daudz vairāk):

.1538. 1) **jebkuru sapni var atšifrēt** (vismaz principā);

.1539. 2) sapni **pareizi atšifrēt var tikai pats** tā redzētājs; visas sapņu tulku grāmatas ir blēņas, tāpat kā psihoanalītiķu stāsti;

.1540. 3) lai pareizi atšifrētu sapni, vispirmām kārtām **atdaliet tā vispārējo noskaņu** no konkrētajiem elementiem;

.1541. 4) **atrodiet, kur un kad šo vispārējo noskaņu** Jūs esat izjutis reālajā dzīvē;

.1542. 5) tālāk **atrodiet, kur un kad Jūs esat sastapies ar tiem konkrētajiem elementiem**, kuri figurēja sapnī;

.1543. 6) kad tas būs izdarīts, tad līdz ar to sapnis būs atšifrēts;

.1544. 7) bet šī atšifrēšana **nedos Jums neko tādu, ko Jūs nevarētu zināt arī tāpat**, bez visa sapņa; tā vienīgi var pievērst Jūsu uzmanību tām Jūsu vispārējām noskaņām, kurām citādi Jūs varbūt uzmanību nepievērstu;

.1545. 8) nedz par nākotni (kaut kādā iracionālā veidā), nedz par it kā pastāvošiem Jūsu zemapziņas noslēpumiem sapnis nestāsta neko tādu, ko uzmanīgs novērotājs (pirmām kārtām, ja Jūs pats tāds būtu) nevarētu zināt arī bez visa sapņa; kā jau teikts, sapnis var vienīgi pievērst uzmanību tam, kas arī citādi vispār jau bija redzams, bet kam Jūs uzmanību tomēr nepievērsāt, – tā tad arī ir vienīgā sapņu atšifrēšanas jēga un nozīme.

§139. Somniators nomodā

.1546. Grāmatā LEON1 es to cilvēka smadzeņu aparātu, kurš rada sapņus, nosaucu par «somniatoru»¹⁹¹; saglabāsim šo nosaukumu arī šeit. Kopš LEON1 laikiem uzmanīgāk sekodams sava somniatora uzvedībai, es atklāju, ka tas darbojas ne tikai miegā. Pirmkārt jau, pirms aizmigšanas (vai vispār, kad cilvēks grib «atslēgties», lai atpūstos), bet kad «apziņa» vēl strādā, somniatora darbība ir skaidri novērojama (prātā nāk Veidenbauma rindas: «*Un, vientulīgi sēžot, sāk domas tālu skriet, Sen aizmiguši tēli gar acīm garām iet...*»).

.1547. Freids savas «Sapņu grāmatas» sākumā dod plašu pārskatu par «sapņu literatūru» (uz 1900.gadu, kad iznāca pirmais izdevums; galvenokārt, tātad, par 19.gadsimta otrās puses autoriem). Tur šo pirmsaizmigšanas «nomoda sapņu» parādību apraksta vairāki, tā ka es neesmu vienīgais, kas to novērojis. Bet es jūtu somniatora darbību arī vispār pilnīga nomoda un aktivitātes laikā (no Freida dotā literatūras apskata nav īsti skaidrs, vai viņa aplūkoti autori arī to ir jutuši: no dažiem citātiem varētu spriest, ka – jā).

.1548. Šī somniatora nomoda laika darbība izpaužas kā «domu klīšana», kā visādu negaidītu tēlu un atmiņu kombināciju «patvaļīga» parādīšanās, «uzpeldēšana».

.1549. Tāds bija stāvoklis pirms ķeršanās pie Freida grāmatas; to es varētu pateikt par sapņiem uz to brīdi.

§140. Puse no atbildes

.1550. Tā nu es sestdien devos speciālā ekspedīcijā uz Rīgas grāmatnīcām ar nolūku iegādāties Freida «Sapņu tulkošanu». Tas izrādījās viegli: jau pirmajā grāmatnīcā es atradu šo grāmatu¹⁹² – acīmredzot Freida teksti tagad ir piedrukāti lielā daudzumā.

.1551. Lasīju visu nakti, iepazīnos ar jau pieminēto literatūras apskatu. Tas gan ir dots uz 1900.gadu, un ir skaidrs, ka tagad tas iznāktu daudz bagātāks: pa šiem simt gadiem dažādu novirzienu literāti noteikti ir čakli strādājuši arī šajā laukā. Taču apmierinošs sapņu izskaidrojums joprojām neeksistē; to es arī zināju, jo biju lasījis jaunākās psiholoģijas mācībgrāmatas un zināju, kas tur ir teikts par sapņiem. Ja šāds izskaidrojums pastāvētu, tas noteikti būtu tur iekšā.

.1552. Freida risinājums, man, protams, nederēja. Ja lasītājs kādreiz ir vērojis gulošu suni vai kaķi, tad viņš nešaubīsies, ka arī šie dzīvnieki redz sapņus. Tātad sapņi nav specifiska cilvēka psihes parādība, bet piemīt (vismaz) visiem augstākajiem dzīvniekiem (par vardēm neņemam spriest).

¹⁹¹ Latviski šo vietu skat. {2502}.

¹⁹² Фрейд Зигмунд. «Толкование сновидений». Попурри, Минск, 1997.

Interesanti, vai arī kaķiem pēc Freida zemapziņā slēpjas Edipa komplekss – izstumta vēlēšanās nokost savu tēvu runci un kopoties ar savu māti kaķeni?

.1553. Uz rīta pusi noliku grāmatu malā un teicu sev: «Nē, tā tā lieta neies. Vajag precīzi formulēt problēmu. Mēdz teikt taču, ka pareizi uzstādīt jautājumu ir jau puse no atbildes. Ja man neizdosies atrast atrisinājumu, tad es ierakstīšu DVESĀ vismaz savu problēmas nostādni un piebildīšu, ka tā ir jau puse no atbildes, un lai kāds cits dod otru pusi!».

.1554. «Tātad formulēsim problēmu!» – es teicu sev tālāk.

.1555. 1) Ir pilnīgi skaidrs, ka somniators kā zināms smadzeņu aparāts visai patvaļīgi kombinē reālās «vispārīgās noskaņas» ar dažādu atmiņu fragmentiem.

.1556. 2) Ir pilnīgi skaidrs, ka somniators darbojas ne tikai miegā, bet arī nomodā, tikai tad smadzeņu pārējo aparātu «nomācošās» aktivitātes dēļ somniatora darbība mazāk pamanāma.

.1557. 3) Ir pilnīgi skaidrs, ka somniators darbojas visiem augstākajiem zīdītājiem un nav specifiska cilvēka psihes parādība.

.1558. 4) Ir pilnīgi skaidrs, ka somniators ir radīts evolūcijas ceļā, ir nostiprinājies un attīstījies dabiskajā izlasē, tātad ir bijis organismam vajadzīgs, ir izpildījis (un izpilda) kaut kādu svarīgu funkciju.

.1559. 5) Ir pilnīgi skaidrs, ka miegā redzami sapņi nekādā gadījumā nevar būt šī organismam svarīgā funkcija, kura nodrošina tam priekšrocības cīņā par eksistenci.

.1560. Kas nav skaidrs?

.1561. 6) Nav skaidrs, **KĀDA** ir somniatora bioloģiski svarīgā funkcija; **KO** viņš dod organismam cīņā par eksistenci dabiskajā izlasē?

.1562. «Nu labi» – es teicu sev tālāk. – «Tātad pieeja ir parastā: lūk, es esmu projektētājs un programmētājs, kuram ir jāuztaisa organisma vadībai paredzētā kompjūtera reāllaika programmu sistēma. Vai man būtu vajadzīgs tāds aparāts, kurš uzvedas tā, kā somniators, un, ja būtu, tad – kādam nolūkam?»...

.1563. ...Laikam gan pareizi uzstādīt jautājumu ir jau vairāk nekā puse no atbildes, jo apmēram pēc divām vai trim minūtēm es pielēcu kājās un sāku skraidīt pa virtuvi, pilnā balsī smiedamies aiz sajūsmas. (Labi, ka nebiju vannā, savādāk vēl iznāktu kā Arhimedam). Bija pulksten pieci svētdienas rītā.

§141. Radītāja ģeniālais risinājums

.1564. Es nebiju sajūsmā par savu atradumu (par to es sāku domāt tikai krietni vēlāk). Es biju sajūsmā par Radītāja kārtējo ģenialitāti. Viņa fundamentālie tehniskie risinājumi vienmēr izsauca manī milzīgu apbrīnu, kad es par tiem pirmoreiz uzzinu – tik fenomenāli vienkārši un līdz ar to tik konstruktīvi ģeniāli tie vienmēr izrādās.

.1565. Pirmoreiz tas notika, kad es uzzināju par dezoksiribonukleīnskābes (DNS) dubultspirāli. Tagad par to māca skolā (redzēju to dēla mācībgrāmatā). Bet man skolā to nemācīja (tieši otrādi, mūsu dabaszinību mācībgrāmatās bija ierakstīts, ka veismanisms-morganisms ir maldu mācība, bet pareiza ir selekcionāra Mičurina prakse un biedra Lisenko teorija). Pēc tam par dabaszinātnēm man nevienā skolā vairs vispār neko nemācīja. Tā, ka par DNS es izlasīju patstāvīgi tikai studiju gados. Un šis fundamentālais mehānisms ar savu ģeniālo vienkāršību atstāja uz mani tik spilgtu iespaidu, ka vēlāk es to aprakstīju «Matērijas Ceļā» {[ROAD.404](#)}.

.1566. Tikpat vienkārša un ģeniāla ir, piemēram, divu dzimumu ideja. Sadalīt DNS molekulu vairākos gabalos¹⁹³ un tad apaugļošanās mirklī kombinēt šos gabalus no diviem dažādiem organismiem, tādējādi daudzkārt paātrinot jaunu iedzimtu īpašību rašanos un līdz ar to paātrinot evolūcijas gaitu – vai tas nav brīnišķīgs tehniskais risinājums?

.1567. Tādu pašu iespaidu uz mani atstāja eksperiments ar baltajām un tumšajām pelēm {[SUHOV.1308](#)}, Lorenca pīles {.....}¹⁹⁴, dzimumtieksmes fiksēšanas mehānisms {[SUHOV.2508](#)}. Somniatora ideja ir tikai vēl viena šajā rindā.

¹⁹³ P.S. Domātas – vairākas hromosomas; pašiem pirmajiem organismiem bija tikai viens DNS gabals, kas atbilstu vienai hromosomai.

¹⁹⁴ Runa ir par slavenā etologa Konrāda Lorenca atklāto t.s. imprintingu, kad tikko kā izšķīlušies pīļēni par savu māti uzskata pirmo kustīgo priekšmetu, ko viņi redzējuši. Kad šis pirmais kustīgais priekšmets izrādījās pats jaunais Lorencs (viņš šo faktu atklāja, būdams vēl zēns), pīļēni viņam visur sekoja līdzī kā savai pīļumātei. Tas parāda vienu no fundamentālajiem pīļēnu operētājsistēmas darbības principiem. Šo eksperimentu es gribēju iztirzāt Veddā, un šajā sacerējumā (DVESA) jau ieliku norādi ar daudzpunktiem uz to vietu, kur tas aprakstīts, bet Veddā Lorenca pīļēnus izskatīt tā arī neiznāca.

.1568. Lieta tā, ka uz punkta {1562} jautājumu «Vai man kā organisma vadības kompjūtersistēmas konstruktoram būtu vajadzīgs tāds aparāts, kurš uzvedas kā somniators, un, ja būtu – tad kādam nolūkam?» – uz šo jautājumu atbilde ir: «Jā, būtu vajadzīgs – kā vienkāršākais ideju ģenerators».

.1569. Te jāpaskaidro ģenerators problēma. Jau pirms 15 gadiem, «Matērijas Ceļā» aprakstot dažus cilvēka kompjūtersistēmas darbības hipotētiskos pamatprincipus, es izdalīju shēmu, kura (mazliet tikai sašaurinātā veidā) figurē arī šajā grāmatā punktā {157}. Jebkura (gan datora, gan smadzeņu) sistēmas lēmuma pieņemšanas pamatprincips ir: 1) ģenerēt vairākus variantus; 2) izvērtēt, izanalizēt tos; 3) realizēt vienu. Un lūk, jau tajā, 1983.gada tekstā ir piezīme {ROAD.1103}, ka no programmēšanas viedokļa vissarežģītākais ir tieši ģenerators.

.1570. Ja lasītājs būs kādreiz domājis, kā (piemēram, datorā) realizēt šīs lēmuma pieņemšanas pamatshēmas trīs daļas, tad viņš droši vien piekritīs, ka programmistiski visvienkāršākā ir trešā daļa (tas vispār ir «bērnu uzdevums»); otrā daļa ir sarežģītāka (sk., piem. {169}), bet principiāli tomēr skaidra: eksistē jau uzģenerēti varianti, eksistē tā vai cita kritēriju sistēma, un pārējais ir varbūt arī darbietilpīgs un sarežģītas, bet tomēr tikai programmēšanas tehnikas jautājums.

Konrad Zacharias Lorenz,
1903.11.07 – 1989.02.27; Altenberg –
Altenberg; Nobela prēmija fizioloģijā
un medicīnā 1973.g.

.1571. Ģenerators darbības algoritmā, turpretim, ir principiālas neskaidrības. Šeit «no nekā» ir jāuztaisa «kaut kas». Kāds vispār var būt ģenerators darbības princips? Visus šos gadu desmitus ģenerators man likās programmistiski sarežģītākais un neskaidrākais cilvēka reāllaika operētājsistēmas bloks. Arī vēl, rakstot šīs grāmatas sākumu {165}, es par to domāju, kaut gan tekstā nepieminēju.

.1572. Un lūk, kad es tajā svētdienas rītā sev pajautāju: «Kādam nolūkam man, kā sistēmas projektētājam, būtu vajadzīgs aparāts, kurš uzvedas kā somniators?», tad atbilde iznāca: «Man tas būtu vajadzīgs kā ģenerators ar visvienkāršāko darbības principu!».

.1573. Patiešām: kāds ģenerators gan var būt vēl vienkāršāks par to, kurš primitīvi ņem un «uz dullo» (randomistiski) kombinē dažādus elementus un tad atdod šīs kombinācijas uz analīzi: lai jau tad analīzes procesori atlasa, kas te vērtīgs un kas nevērtīgs.

.1574. Tik tiešām, «kā es te stāvu»: es pazīstu Radītāja rokrakstu! Tā ir Viņa roka, Viņa stils, tā pati ģeniālā vienkāršība, kas visos citos Viņa tehniskajos risinājumos!

.1575. Tādējādi man atrisinātas iznāca uzreiz divas problēmas: ne tikai sapņu problēma, bet arī ģenerators problēma...

.1576. ...Spekulatīvs risinājums? Nu, lai tā būtu tikai hipotēze. Bet katrā ziņā tam lasītājam, kurš jūtas spējīgs pats konstruēt cilvēka psihei līdzvērtīgu reāllaika sistēmu, es varu ieteikt vēlreiz atgriezties pie punktos {1554} – {1562} dotās problēmas nostādnes un patstāvīgi atrast atbildi uz jautājumu: «Kādam nolūkam Jums kā sistēmas konstruktoram būtu vajadzīgs aparāts, kurš izturas kā somniators?».

11. Baismīgā figūra kāpnēs

§142. Mērķi, pa kuriem šauj

1998.01.22 13:17 ceturtdiena
(pēc 2 dienām, 7 stundām, 45 minūtēm)

.1577. Tagad aplūkosim Freida izvirzīto teoriju par sapņiem – protams, tikai tādēļ, lai pretstatītu tai savējo. Freida mācība vispār jau pašos mūsu «psiholoģiskās ekskursijas» plānošanas pirmsākumos bija man izvirzīta kā šī pasākuma galvenais mērķis – ne no tiem mērķiem, kurus cenšas sasniegt, bet no tiem mērķiem, pa kuriem šauj.

.1578. «Matemātiskajā ekskursijā» Teorikas koncepcija pārgrozīja vispār visu priekšstatu par ceļiem, kas ved uz matemātikas zinātni, un deva savu īpašu interpretāciju daudziem pazīstamiem matemātikas faktiem (piemēram, kvadrāta malas un diagonāles nesamērojamība, aksiomas utt.), pašus šos faktus tomēr neapstrīdot un to būtību nenoliedzot. Taču pret vienu vietu mūsdienu matemātikā tika

vērsts īpašs trieciens, noliedzot šo mācību visu kopumā un pilnīgi aizstājot to ar savu, – tā bija Kantora mācība par bezgalīgo kopu apjomiem.

.1579. «Psiholoģiskajā ekskursijā» mēs šo paņēmieni atkārtojam: Teorikas koncepcija liek priekšā jaunu pieeju psiholoģijas zinātnei, dod savu īpašu interpretāciju daudziem pazīstamiem psiholoģijas faktiem (piemēram, četriem temperamentiem utt.), pašus šos faktus tomēr neapstrīdot un to būtību nenoliedzot. Bet pret vienu vietu mūsdienu psiholoģijā tiek vērsts īpašs trieciens, noliedzot šo mācību visu kopumā – un tā ir Freida mācība.

.1580. No psiholoģijas viedokļa interesanti atzīmēt, ka abas šīs manis noliedzamās mācības nav psiholoģiski indierentas, zinātniski neitrālas, bet gan nes diezgan spilgti izteiktu specifisku nokrāsu kā viņu radītāju psiholoģiskā tipa atstātas «pēdas». Kantora mācību var uzskatīt par tipiski «maniakoīdu teoriju» (ai, šie bezgalību mistikas brīnumi!), bet Freida mācību, savukārt, var uzskatīt par tikpat tipisku «histeroīdu teoriju» (uh, šis ļaunos impulsos verdošais zemapziņas katls!).

.1581. Bet es, kā mēs augstāk redzējām, pasludinu histeroīdo un maniakoīdo domāšanu par visumā tomēr vājāku nekā šizoīdā domāšana, specifiski histeroīdas un maniakoīdas mācības atmetu un nostādu tām pretī savu mācību, kuru var uzskatīt par tikpat tipiski «šizoīdu teoriju» (ak, šī racionālistiski reālistiskā pieeja, šī neticība brīnumiem un mistikai!).

§143. Piepildīta vēlme

.1582. Tūlīt pēc literatūras apskata, par kuru mēs jau runājām, Freids savā «Sapņu grāmatā» analizē vienu savu sapni un pasludina savu pirmo postulātu: «Sapnis ir piepildīta vēlme»:

.1583. «Kad esam atstājuši šauru aizu un negaidīti izgājuši augstienē, no kurienes ceļš sazarojas uz visām pusēm un atklāj lielisku skatu, var apstāties uz brīdi un padomāt, uz kuru pusi labāk virzīt soļus. Tādās pašās krustcelēs stāvam mēs pēc pirmā sapņu tulkojuma. Mūs pārsteidz negaidītās patiesības skaidrums» (131.lpp.)¹⁹⁵.

.1584. «Es apmierināšos tāpēc ar to secinājumu, ko izdaru no šejienes: ja izsekojam šeit norādīto sapņu tulkošanas metodi, tad izrādās, ka sapnim patiešām ir jēga un ka tas nekādā gadījumā nav pavājinātas smadzeņu darbības izpausme, kā to stāsta dažādi autori. Saskanā ar mūsu izdarīto skaidrojumu, sapnis ir vēlmes realizācija» (130.lpp.).

.1585. Par cik ikvienam zināms, ka vismaz ārēji ne gluži katrs sapnis izskatās kā piepildīta vēlme, tad Freids atšķir sapņa ārējo, redzamo saturu no slēptā, iekšējā:

.1586. «Ja es iedomāšos apgalvot, ka vēlmju piepildīšanās ir KATRA sapņa jēga, t.i. ka nav citu sapņu kā vien “sapņi par vēlmēm”, tad es jau iepriekš paredzu viskategoriskākos iebildumus. Vispirmām kārtām man pateiks: “Tas, ka pastāv sapņi, kuri satur vēlēšanās piepildījumu, nav nekas jauns, par to ir rakstījuši jau daudzi autori (...). Bet tas, ka nav citu sapņu, kā vien tie, kas nozīmē vēlmju piepildījumu, – tas atkal ir viens no tiem nepatiesajiem vispārīgajumiem, kurus, par laimi, ir viegli apgāzt”» (143.lpp.).

.1587. «Mūsu mācība balstās ne uz sapņu atklātā satura aplūkošanu, bet skar to iekšējo saturu, kurš ir izzināms tikai pēc iztulkošanas. Atdalīsim atklāto un slēpto sapņa saturu. Nav nekādu šaubu, ka pastāv sapņi, kuru atklātajam saturam ir visnepatīkamākais raksturs (...). Mēs varam pieņemt, ka arī nepatīkamie sapņi, kā arī sapņi par bailēm pēc viņu iztulkošanas izrādīsies par vēlmju piepildījumu» (144.lpp.).

§144. Randomizēts ģenerators

.1588. Nav, protams, šaubu, ka visos sapņos, kurus Freids analizē savas grāmatas II-IV nodaļā, patiešām figurē viņa norādītās vēlmes. (Tur vēl nav runa par tādām eksotiskām lietām, kā Edipa komplekss, bet tikai par pavisam ikdienišķām vēlmēm: pats Freids vēlas, lai viņu ieceltu par profesoru, kāda sieva vēlas atstums sava vīra mīļāko, kāda mīlētāja vēlas sastapt savu iemīļoto, kāds svešas sievas mīļākais vēlas, lai viņai nerastos bērns utt.).

.1589. Tomēr pašu formulu «Sapnis ir piepildīta vēlēšanās» mēs noraidīsim kā neprecīzu un kā tādu, kura novirza pētnieka domu nepareizā gultnē. Skaidrs, ka vēlmēm ir liela nozīme sapņu veidošanā, taču pats par sevi **sapnis nav vis tikai «piepildīta vēlēšanās»**. Tādu uzskatu mēs atzīsim par vienkāršotu un tāpat primitīvu.

¹⁹⁵ Šeit un turpmāk lappuses pēc izdevuma: Фрейд Зигмунд. «Толкование сновидений». Попурри, Минск, 1997.

.1590. Freida formulai mēs pretnostatīsim šādu tēzi: «Somniators ir randomizēts ģenerators dažādu dzīves situāciju sakaru attēlošanai. Sapnis ir šī ģeneratora produkts».

§145. Nejaušība kompjūteros

.1591. Vispirms precizēsim jēdzienu «randomizēts». Par randomizētām datorzinātnē sauc tādas programmas, kuras kaut kāda uzdevuma risināšanai izmanto «nejaušus» faktoros – tādus faktoros, kuriem it kā nebūtu nekāda sakara ar pašu uzdevumu.

.1592. «Nejaušības» ģenerācija kompjūteros vispār ir vesela liela problēma. Nejaušība kā nedeterminētība, kā kaut kas tāds, kam vispār nav cēloņa, pasaulē nepastāv, jo mūsu pasaule ir simtprocentīgi determinēta – visam ir savs cēlonis. Kompjūteros tas redzams sevišķi skaidri. Nav iespējams uzrakstīt programmu, kurai vispār nebūtu nekāda algoritma, darbības principa. Tāpēc tur, kur ir vajadzīgs nejaušības faktors (piemēram, datorspēlēs), izmanto tā sauktos «nejaušo skaitļu ģeneratorus» jeb randomizatorus.

.1593. Datorzinātnes attīstības sākumā, kad vēl šajā jomā nebija lielas pieredzes, kā randomizatorus centās izmantot dažādus ārējus faktoros, piemēram, «taimeri». Par taimeri sauca kompjūtera atmiņas šūnu, kurā ierakstīts kāds skaitlis, un no šī skaitļa, teiksim, ik pēc katrām 20 mikrosekundēm atņem vieninieku. Kad skaitlis «nodilst» līdz nullei, tad atkal šūnā ieraksta vislielāko skaitli, un process sākas no jauna. (Šeit aprakstīts klasiskās IBM/360 sistēmas taimeris; protams, citās mašīnās realizācija varēja nedaudz atšķirties).

.1594. Ja tagad programma kādā mirklī, kad tai ievajadzējies «nejaušības faktors», nolasa no taimera tajā esošo skaitli, tad varētu sagaidīt, ka šis skaitlis ikreiz būs cits un tādējādi mēs būsim dabūjuši labu randomizatoru. Īstenībā tomēr atklājās, ka šādi randomizatori bieži vien dod garas viena un tā paša skaitļa sērijas, pilnīgi neiespējamas no varbūtību teorijas viedokļa (šai parādībai, protams, ir savi cēloņi, kurus šeit neaplūkosim). Tāpēc par randomizatoriem sāka izmantot programmas, kuras tikai pirmo nejaušo skaitli ņem no, piemēram, taimera, bet tālākos ģenerē no iepriekšējā pēc zināma algoritma, rezultātā dabūjot nejaušo skaitļu sērijas, kuras daudz labāk saskaņojamas ar varbūtību teoriju. Savā laikā šiem jautājumiem tika veltīti daudzi teorētiski darbi, piemēram, tos savā grāmatā sīki iztirzā datorzinātņu klasiķis Donalds Knuts¹⁹⁶.

.1595. Ar šo stāstu es gribēju tikai parādīt, ka nejaušības realizācija kompjūteros vispār (un tāpat arī smadzenēs) nav nemaz tik vienkārša lieta un ka randomizācija nenozīmē, ka būtu atcelts determinētības princips un ka randomizētajai programmai vispār nebūtu nekāda algoritma jeb darbības principa. Randomizācija nozīmē tikai to, ka programmā tiek izmantots tāds princips, tāds algoritms, kuram nav tieša sakara ar pamatzdevuma risināšanu, kurš darbojas it kā tai paralēli.

§146. Ģenerators bioloģiskā nozīme

.1596. Atgriezīsimies pie formulas «Somniators ir randomizēts ģenerators dažādu dzīves situāciju sakaru attēlošanai». Tātad no mūsu modeļa viedokļa somniatora būtība ir tā, ka viņš ņem kādu reālu dzīves situāciju un tajā faktiski esošos objektus aizstāj ar «nejauši» izvēlētiem citiem objektiem, tādējādi uzģenerēdams situācijas sagrozītu, «izkropļotu» attēlojumu.

.1597. Šeit vispirmām kārtām rodas divi jautājumi: 1) priekš kam tas ir vajadzīgs? un 2) pēc kāda principa strādā randomizators?

.1598. Uz pirmo jautājumu mēs atbildam tā: šāda randomizēta ģenerators produkcija tiek smadzenēs izmantota sākotnējās dažādības radīšanai priekš dažādām atlases un analīzes programmām. Sapņi kā tās vīzijas, kuras mēs redzam naktīs, protams, ir tikai šī ģenerators nejaušs «blakusprodukts», kuram patstāvīgas bioloģiskās nozīmes nav (nozīme var būt tam faktam, ka ģenerators ir miegā nostrādājis un tādējādi atbrīvojies no kaut kāda sasprindzinājuma vai tml., bet ne pašiem sapņiem kā vīzijām).

.1599. Bioloģiski svarīga pēc mūsu domām ir šī ģenerators darbība nomoda laikā, kura parasti paliek nepamanīta tādēļ, ka pašnovērotāja uzmanība ir pievērsta «augstākām» psihes parādībām. Tomēr, ja par šo darbību zin un to speciāli meklē, tad to var pamanīt. Kopš es sāku lasīt Freida grāmatu un vispār rūpīgāk pievērsos sapņu problēmai, es vairākkārt esmu novērojis pie sevis šī ģenerators darbību vienlaicīgi ar «apzināto» domāšanu tā, ka tagad varēšu zemāk pat šo to pateikt par randomizators darbības principu.

¹⁹⁶ Кнут Д. «Искусство программирования для ЭВМ, т.1. Основные алгоритмы». Мир, Москва, 1976.

.1600. Var nosaukt vismaz trīs lietas, kur somniatora nomoda produkcija var tikt izmantota kā sākotnējais materiāls atlasē un analīzes programmu darbam:

.1601. 1) somniatora randomistiski uzģenerēto nevēlamas situācijas ainu var izmantot kā «sākotnējo hipotēzi» par situācijas rašanās cēloņiem (protams, tālākie analizatori var šo «hipotēzi» pieņemt vai noraidīt, bet sākotnējais materiāls ir dots – programmistiski visgrūtākais darbs ir paveikts);

.1602. 2) vēlamas situācijas ainu var izmantot kā starta punktu pašprogrammēšanās darba sākumam ar nolūku šajā ainā attēloto stāvokli sasniegt;

.1603. 3) abu situāciju ainas var izmantot kā materiālu situācijas attīstības prognozēšanai un attiecīgi lēmuma pieņemšanai par to, vai nav bīstams uzbrukums nevēlamas situācijas cēloņiem un vai drīkst atļauties veikt darbības vēlamas situācijas sasniegšanai.

.1604. Šeit redzams, ka Freida deklarētās vēlmes patiešām ir cieši saistītas ar somniatora darbību: vēlēšanās sasniegt patīkamu situāciju un novērst nepatīkamu ir galvenais motīvs, kura dēļ visas šīs darbības tiek izpildītas, tas vispār ir smadzeņu kompjūtera stratēģijas pamats. Bet Freida formula «Sapnis ir realizēta vēlme» lietas būtību raksturo pavisam neprecīzi.

.1605. Es pieļauju arī iespēju, ka somniators kā atlasē un analīzes programmu sākotnējā materiāla ģenerators (piegādātājs) cilvēkam ir jau kļuvis atavistisks, t.i. – pa daļai atmiris, un ka nomoda stāvoklī tas tiek izmantots visai maz, ka priekšroka tiek dota citiem, pilnīgākiem, specifiski cilvēciskiem aparātiem (varbūt tādēļ tas nomodā arī ir tik grūti pamanāms) un ka tikai miegā tas «prasa savu tiesu».

.1606. Bet, ja cilvēkam tas patiešām tā būtu, tad tomēr nav šaubu, ka vispār, evolūcijas gaitā šis aparāts ir radīts dzīvniekiem kā «sākotnējo hipotēžu» ģenerators. Jebkurā gadījumā sapņu dīvainā, iracionālā loģika ir nekas cits, kā dzīvnieku domāšana. Mani pārņem dīvainā sajūta, kad es apzinos, ka caur sapni es it kā ieskatos dzīvnieku iekšējā pasaulē: lūk, no tādiem priekšstatiem viņi vadās, tādās ainās dzīvo – bez augstākā prāta korekcijām.

§147. Randomizators

.1607. Freida grāmatas un sapņu tematikas iespaidā man tagad gribot negribot uzmanība pievēršas somniatora darbības izpausmēm savā psihē, un šorīt, drīz pēc pamošanās, mēģinādams vēlreiz iemigt, es divas reizes ļoti skaidri novēroju somniatora centrālās daļas – randomizatora funkcijas {1082} – darbību paralēli «apzinātajai domāšanai». Novēroju tik skaidri, ka varu nešaubīdamies nosaukt tās galvenos darbības principus:

.1608. 1) randomizatora funkcija reaģē uz vienu noteiktu faktu (kurš vai nu ir nonācis zināmā smadzeņu «laukā», kuram randomizators seko, vai arī kuru randomizators pats kaut kādā veidā izvēlas);

.1609. 2) randomizatora reakcijas laiku es vērtēju uz apmēram sekundes desmitdaļu;

.1610. 3) randomizatora «atbilde» ir kadrs, viens atsevišķs freims (freimu jeb kadru loma gan cilvēku, gan dzīvnieku psihē ir ļoti zināma, tikai Krotovs to neprata novērtēt grāmatā LEONI {LEONI.540});

.1611. 4) randomizatora atbildes došanas princips ir pavirša, virspusēja asociācija.

.1612. Šorīt novērotie divi gadījumi bija tādi. Pirmoreiz: noklaudzēja dzīvokļa ārdurvis (sievā izgāja trepju telpā, kur mums ir tualete). Gandrīz tajā pašā mirklī es ieraudzīju tipisku sapņa ainu: es it kā stāvu mūsu dzīvokļa ārdurvis, bet gar elektrības sadales dēli pa kāpnēm nāk kāds tumšs baigs stāvs (kāpnēs parasti nav gaismas). Es satrūkos, pār visu ķermeni pa nerviem pārvēlās it kā vilnis. Viss. Turpinājuma nebija – viens atsevišķs sapņa kadrs.

.1613. Pēc kāda laiciņa es vārdiski domāju (par to pašu sapņu teoriju): «...varētu atkāpties no šī uzskata...». Pie vārda «atkāpties» es pēkšņi atkal ieraudzīju sapņa ainu: es stāvu mūsu dzīvokļa priekšnamā it kā tikko ienācis no āra un kāpjos ar vienu kāju atpakaļ, meklēdams grīdas lupatu, kur mēs parasti slaukām kājas, kad pārnākam mājās. Atkal viss: viens atsevišķs sapņa kadrs bez turpinājuma.

.1614. Varbūt turpinājuma abos šajos gadījumos nebija tieši tāpēc, ka es šīs ainas tūlīt fiksēju savā «apziņā» un līdz ar to it kā sasprindzinājos. Ja es nebūtu jau iepriekš noskaņots sekot sava somniatora darbības izpausmēm, tad nebūtu sasprindzinājies, būtu ļāvies atslābumam, sapnis varbūt ietu tālāk savu gaitu, un es būtu iemidzis.

.1615. Tās nebija vienkāršas asociācijas, kad, piemēram, domādams vārdu «atkāpties», es iedomātos par grīdas lupatu. Tie bija pilni kadri ar sevi pašu tajos, kadri, kurus mēs visi tik ļoti pazīstam no sapņiem, tās bija īstas sapņu ainas, kuras nav iespējams sajaukt ne ar ko citu.

.1616. Ja mēs šajos piemēros patiešām redzam somniatora dziļākās daļas (randomizatora) atsevišķu, elementāru darbību mehānismu, tad jāatzīst, ka tas ir diezgan paradoksāls un nelōģisks. Kāpēc no durvju klauziena jātaisa aina, kurā es satrūkstos no negaidīta, tumša nācēja kāpnēs? Kāpēc vārds

«atkāpties», lietots attiecībā uz teoriju, rada ainu ar grīdas lupatu, kur atkāpšanās ir pavisam citā nozīmē un kur šī atkāpšanās vispār ir ne sevišķi būtiska lieta? Un tādas «sakarības» randomizators ģenerē apmēram kādā sekundes desmitdaļā!

.1617. Nu, un, ja randomizatoram pados ieejā kaut ko no iepriekšējā viņa izdotā kadra, kā tas acīmredzot arī notiek «normālā» sapnī, tad nākošajos kadros var sagaidīt visu ko, un sāksies tie «ķīniši», kurus mēs arī skatāmies pa naktīm.

§148. Sapņu tēlu simbolika

1998.01.23 21:54 piektdiena
(pēc 1 dienas, 8 stundām, 37 minūtēm)

.1618. Vakardienas fragmentā es nosaucu par randomizatoru to somniatora centrālo funkciju, kura par atbildi uz VIENU ārējo faktu (kairinājumu, argumentu) ģenerē VIENU atbildes freimu (kadru). Vēlāk es apdomāju, vai vārds «randomizators» ir te piemērots un vai nebūtu labāk nosaukt šo funkciju kaut kā savādāk. Taču nolēmu šo nosaukumu atstāt.

.1619. (Varētu vienīgi ievest paralēli «somniatoram» un «randomizatoram» šo vārdu latviskos sinonīmus, kā es to parasti daru – piemēram, aprakstot savu datorprogrammu blokus un moduļus. Nosauksim somniatoru latviski par «**sapnieku**» – analogiski, piemēram, kurpniekam –, bet randomizatoru par «**aindevi**» – no «dot ainas». Vārdu pāri ar starptautiskajām un latviskajām saknēm ir sinonīmi).

.1620. Šī (aindevja jeb randomizatora) funkcija patiešām ir ļoti līdzīga datoros izmantotajiem nejaušo skaitļu ģeneratoriem. Arī tur funkcijai padod ieejā kādu argumentu (piemēram, taimera vērtību vai iepriekšējo nejaušo skaitli) un atbildē dabū jaunu nejaušu (īstenībā, protams, pseidonejaušu) skaitli, uzģenerētu pēc zināma algoritma.

.1621. Šeit mēs dodam smadzeņu randomizatora funkcijai ieejā kādu faktoru (piemēram, durvju klaudzienu vai vienu atsevišķu vārdu) un atbildē dabūjam uzģenerētu nejaušu kadru (patiesībā, protams, pseidonejaušu, jo īstā nejaušība dabā nepastāv, un kompjūteros jau nu it nemaz). Tāpēc lai paliek vien šai funkcijai vakar dabūtais vārds: randomizators.

.1622. Tālāk es apdomāju divas lietas: 1) randomizatora izdotā rezultāta iespējamo simbolisko nozīmi; un 2) randomizatora funkcijas iespējamo iekšējo uzbūvi, darbības principu.

.1623. Ja jau nejaušība (vai mana ievirze uz sava sapnieka novērošanu) ir devusi mums divus tik skaidrus aindevja darbības piemērus, kur ir redzams gan funkcijai padotais arguments, gan tās izdotais rezultāts, tad šo izdevību nevar laist garām, un abi piemēri ir kārtīgi jāizanalizē.

.1624. Vispirms pievērsīsimies varbūt piemītošajai randomizatora izdoto kadru simboliskajai nozīmei. Gan Freids, gan mistiskie tulkotāji taču sapņu kadriem šādu nozīmi piedēvē. Kāpēc gan neizanalizēt arī šādu variantu?

.1625. Šajā nolūkā es vispirms sev jautāju, kas tā bija par tumšo figūru, kura pirmajā kadrā nāca augšup pa tumšajām kāpnēm un no kuras es tā satrūkos? Vai tas bija kāds zaglis, bandīts? Nē, tā bija sievietes figūra, pie tam vecas sievietes, kura apsegusies ar lakatu tā, ka pat seja nav redzama, it kā galvā būtu kapuce. Vienīgā simboliskā nozīme, ko es varu te atrast – tā bija Nāve.

.1626. Patiešām, arī apkārtnē ir simboliska: ārdurvis, izeja; Viņa nāk uz mūsu mājām...

.1627. Nu ko, manuprāt tīri labs simbolisks tulkojums. Varbūt tā ir zīme no Viņpasauls, un man drīz jāmirst?

.1628. Pret to, ka es varētu drīz mirt, es neiebilstu; galu galā man jau tagad ir par 2 gadiem vairāk nekā bija manam tēvam, kad viņš mira. Taču ar zīmēm no viņpasauls ir bēdīgāk: tās man ir bijušas visu mūžu.

.1629. Piemēram, kad 1986.gadā nomira mans studiju biedrs Jānis Barānovs, es, atgriezies no viņa bērēm, redzēju sapni, kurā viņš klusēdams stāvēja un māja man ar roku, it kā aicinādams sev līdz. Es to tik labi atceros tādēļ, ka izstāstīju šo sapni darbā, un tur nosprieda, ka man drīz jāmirst. Tomēr nu ir pagājuši jau vairāk nekā 12 gadi, bet es vēl joprojām blandos šajā saulē¹⁹⁷.

.1630. Citas zīmes es tik labi neatceros, jo tās netika publiski apspriestas, taču atceros, ka tādu bija daudz, un jau no agras jaunības, ja ne bērnības.

.1631. Atceros, reiz bērnībā tēvs (ar skaidri saskatāmiem didaktiskiem mērķiem) stāstīja man pasaku par ganu zēnu, kurš «joka pēc» mēdzis saukt «Vilks avīsi!», un cilvēki skrējuši viņam palīgā. Bet,

¹⁹⁷ P.S. Tagad ir pagājuši jau 19 gadi, bet Barānovam līdzī es vēl joprojām neesmu aizgājis.

kad redzējuši, ka viņš tikai blēņojas, tad pārstājuši viņam ticēt un, kad vilks patiešām vienreiz uzbrucis, neviens vairs zēnam nesteidzies palīgā.

.1632. Ja man kāds no Viņpasauls patiešām sūta šādas zīmes, tad ar viņu ir tāpat kā ar to ganu zēnu: pārāk daudz viņš ir mani maldinājis, lai es vēl varētu ticēt viņa zīmēm. Un, ja tās nozīmē tikai to, ka man vispār kādreiz jāmirst, tad tā ir tāda patiesība, kuru es tāpat bez visām zīmēm zinu.

.1633. Tāpēc mistisku simboliku es esmu spiests atmet. Tālāk es gribēju pievērsties Freida zemapziņas simbolikai kā vairāk vērā ņemamai. Kad es šodien pulksten 21:54 sēdos pie datora rakstīt šo fragmentu, man bija nolūks izskatīt aplūkojamus kadrus arī Freida garā. Es biju jau izdomājis visu, ko rakstīšu: viņpasauls zīmes, protams, ir blēņas, bet varbūt simboliku piešķir manis paša smadzenes? Patiešām, kaut kāds algoritms randomizatoram taču ir. Kādēļ viņš nevarētu ģenerēt savu nejaušo kadru, izmantojot manis paša domas par nāvi utt.?...

.1634. Tagad tas viss ir izputējis. Lieta tā, ka tikmēr, kamēr es aprakstīju viņpasauls simbolikas versiju, es atcerējos šo kadru. (Es atcerējos to tajā brīdī, kad viennozīmīgi noskaidroju priekš sevis, ka figūra kāpnēs ir sievietes, pie tam vecas sievietes figūra).

.1635. Tas bija mēnešus divus vai trīs atpakaļ. Reiz naktī es spēji izgāju kāpnēs (kā jau es teicu, mums tualete ir kāpņu telpā kopēja trim dzīvokļiem) un pēkšņi ļoti satrūkos, ieraudzījis tumšu stāvu, kurš nāk augšā pa kāpnēm. Tajā pašā mirklī noklaudzēja mana dzīvokļa durvis, jo es iepriekš biju tās pagrūdis, lai tās aizvērtos.

.1636. Pēc pussekundes es nācējā pazinu kaimiņieni – 83 gadus vecu jauku sievieti. Mēs sasveicinājāmies, viņa iegāja savā dzīvoklī, bet es tualetē. Viss. Brīnumi beigušies. Mans randomizators pēc durvju klauziena pazīmes vienkārši atjaunoja šo kadru un toreizējo pēkšņo uzbudinājumu.

.1637. Nu, vai nav neraža? Tā ar mani ir vienmēr. Es godīgi cenšos pāriet uz simbolistisku augsni, izanalizēt visas iespējamās versijas, bet man nekas neiznāk. Laikam man ir pārāk laba atmiņa. Ja es nebūtu atcerējies šo nejaušo nakts notikumu, tad būtu uzrakstījis pāris lappuses par Freida simboliku. Ja neatcerētos sapni pēc Barānova bērēm, tad varētu rakstīt arī par viņpasauls zīmēm un varbūt ar laiku kļūtu tikpat slavens kā Nostradāmuss... Bet nu nekā! «...*Nav lemts, nav lemts*»...

.1638. Kad es biju šādā veidā atšifrējis pirmo kadru, es pajautāju sev, vai arī otro nevar atšifrēt tādā pašā garā: vai nav bijis moments, kur vārds «atkāpties» būtu kopā ar manu pozu pie ārdurvīm un ar skatīšanos atpakaļ kaut ko meklējot. Un patiešām – ir bijis! Arī kādus mēnešus atpakaļ. Es atnācu no darba, bet sieva šajā brīdī mazgāja priekšnamā grīdu un teica man šo vārdu («atkāpies!»), bet es skatījies atpakaļ, meklēdams lupatu, lai noslaucītu kājas un nepielāčotu grīdu, un atkāpos...

.1639. Līdz ar to man vairs nav daudz ko teikt par aindevja darbības principu. Tas ir pilnīgi skaidrs¹⁹⁸.

12. Sapņu slēptā nozīme

§149. Somniatora postulāti

.1640. Punktā { .846 } es apsolīju, ka lasītājs būs iesaistīts «jaunu zinātnisku koncepciju» attīstībā un cīņā par eksistenci, ka «viņš ir tur klāt, tur “iekšā”, tur piedalās, nevis tikai no malas uzzin galarezultātu». Pirmā vieta, kur šis solījums piepildījās, bija Teorikas koncepcijas viedoklis par sapņiem. Sākot rakstīt DVESU, tas nebija tik izstrādāts, kā citi jautājumi, un Jūs bijāt klāt, kad es to risināju.

.1641. Tātad ko mēs varam teikt par sapņiem tagad? Pašā to pamatā ir smadzeņu funkcija, kura pēc prasītās pazīmes izdod kadru, kur šī pazīme ir iekšā. Šī funkcija ir sen jau pazīstama arī bez sapņiem { [LEONI.306](#) } { [ROAD.1114](#) }. Tomēr zīmīgi, ka tieši tā izrādījās sapņu pamatā.

.1642. Protams, šī funkcija vēl neizsmel visu sapņu būtību. Paliek vēl, piemēram, jautājums: pēc kāda principa tiek veidots sapņa sižets? Acīmredzot pēc pirmā kadra somniators dod randomizatoram prasību pēc jauna kadra, ieejā sniedzot kādu jaunu pazīmi. Pēc kāda principa tiks izvēlēta šī pazīme? Acīmredzot sapņos vairāki kadri var kombinēties. Maz ticams, ka randomizators varētu pats izdot uzreiz vairākus kadrus (labs programmētājs tā nebūvētu sistēmu, bet Radītājs, kā mēs redzējam, ir ļoti labs programmētājs). Drīzāk pats somniators var kādu laiku saglabāt veco kadru, dabūt jaunu un kombinēt to ar iepriekšējo.

¹⁹⁸ P.S. 1999.gadā, kad iznāca grāmatiņa LASE1 un to izlasīja profesors Juris Tambergs, viņš, visumā atbalstīdams Vēras teoriju un (kā hipotēzi) arī pieņēmumu, ka cilvēka smadzenes ir bioloģisks kompjūters, vienreiz tomēr sarunā ar mani izmeta zobgalīgu piezīmi: «*Sapņi kompjūterā...*». Bet patiesībā sapņu jautājums bioloģiskā kompjūterā man toreiz jau bija atrisināts.

.1643. Vai pazīmes sasaistīšana ar noteiktu ainu notiek tikai un vienīgi pēc tā principa, ka pazīme ir bijusi noteiktā kadrā? Vairāk dažreiz tiek lietoti arī citi asociācijas principi? Vai aindevis uz vienu pazīmi izdos vienmēr vienu un to pašu kadru, vai dažreiz citu? Ja nākošreiz uz durvju kaudzienu tiks izdota ne aina ar tumšo figūru kāpnēs, bet kāda cita, kur arī ir kaudziens, tad no kā ir atkarīga ainas izvēle?

.1644. Tā, ka jautājumi vēl paliek. Tomēr šo to mēs jau zinām, un to mēs varam noformulēt divos postulātos:

.1645. 1) sapņos tiek pamatā izmantota funkcija, kura saskata elementu saistību tad, kad tie ir agrāk bijuši vienā kadrā, t.i. dzīvē bijuši vienlaicīgi;

.1646. 2) sapņu ģenerators bioloģiskā nozīme nav paši sapņi, bet gan ar kādu dzīves situāciju saistītu prognožu ģenerācija priekš analīzes un priekš pašprogrammēšanas aparātiem.

.1647. Lūk, šo postulātu gaismā tad arī tagad palasīsim Freidu.

§150. Freida sagrozītie sapņi

.1648. «Varam uzdot sev arī citu jautājumu: kāpēc sapņi ar pašu indierentāko saturu, kuri pēc izskaidrošanas izrādās vēlmju realizācijas, neatklāj šo savu jēgu acīm redzami (...). Kāpēc gan vispār vajadzīga izskaidrošana? Kāpēc sapnis nestāsta skaidri to, ko tas nozīmē? (...) Ja mēs nosauksim šo divaino sapņa apiešanos ar viņa materiālu par sagrozījumiem sapnī, tad līdz ar to mēs uzdosim sev jautājumu: no kurienes rodas tādi sagrozījumi sapņos?» (145.lpp.).

.1649. Tālāk Freids analizē otru savu sapni, un pēc šīs analīzes iznāk, ka viņš vēlas, lai viņu ieceltu par ekstraordināru profesoru. Taču viņš sagaida (nomodā), ka tas nenotiks, jo viņš ir ebrejs, un vairāki citi ebreju mācītāji jau ilgāk par viņu nevar to sagaidīt. Taču sapnis, saskaņā ar Freida analīzi, attēlo vienu no šiem kolēģiem (apzīmētu ar R.) kā muļķi, bet otru (apzīmētu ar N.) kā likumpārkāpēju. Tādēļ (pēc sapņa domām) viņi arī netiek iecelti par profesoriem, bet viņš, Freids, nav ne muļķis, ne likumpārkāpējs, tāpēc viņu iecels. Sapnis piepilda viņa vēlēšanos, taču pazemo kolēģus. Tas Freida sapnim ir nepieņemami, tāpēc sapnī viņam ir pret kolēģi R. neparasti siltas jūtas, kamēr īstenībā viņš pret to ir vienaldzīgs.

.1650. «Tagad, pēc šī izskaidrojuma es zinu, kas tieši man bija tik nepatīkams: apgalvojums, it kā kolēģis R. esot “muļķis”. Maigo attieksmi, kuru es izjūtu pret kolēģi R., es nevaru attiecināt uz sapņa atklāto saturu, bet tikai uz šo savu nevēlēšanos. Ja mans sapnis, salīdzinot ar tā slēpto saturu, izdara šajā ziņā sagrozījumu, tad sapnī izpaustās maigās jūtas kalpo tieši šim sagrozījumam, vai, citiem vārdiem, – sagrozījums izpaucas šeit tīšām, kā maskēšanas līdzeklis. Manas sapnī noslēptās domas satur sava veida apmelojumus par R.; lai es to nepamanītu, sapnis attēlo tieši pretējo – maigas jūtas pret viņu (...).

.1651. Ir daudz sapņu, kas ir atklātas vēlmju realizācijas. Tur, kur šī realizācija ir slēpta, maskēta, tur jāparādās tendencei, kas pretēja vēlmei, un šīs tendences rezultātā vēlme varēja parādīties vienīgi sagrozītā veidā (...).

.1652. Kur sociālajā dzīvē var atrast analogisku psihiskā akta sagrozīšanu? Tikai tur, kur ir divi cilvēki, no kuriem vienam piemīt zināms spēks, bet otrs ir spiests rēķināties ar pēdējo. Šī otrā persona sagroza tad savu psihisko darbību vai, kā mēs teiktu ikdienas dzīvē, “izliekas”; mūsu pieklājība ir daļēji nekas cits, kā šādas “izlikšanās” rezultāts» (151.lpp.).

.1653. «Mums ir pamats tādējādi pieņemt, ka sapnī redzamākā loma ir diviem psihiskajiem spēkiem (strāvām, sistēmām), no kuriem viena veido vēlmes, kas izpaucas sapnī, bet otra izpilda cenzūras funkcijas» (153.lpp.).

.1654. «Ja mēs atcerēsimies to, ka sapnī slēptās domas līdz analīzei cilvēks neapzinās, kamēr no tām izrietošo sapņa atklāto saturu apzināti atceras, tad no šejienes ir jāpieņem, ka otrās instances funkcija tieši arī ir pielaišana pie apziņas. No pirmās sistēmas nekas nevar sasniegt apziņu, neizejot iepriekš caur otro instanci, bet otrā instance neizlaiž cauri neko, nerealizējot savas tiesības un neizdarot viņas gribētās izmaiņas tajā materiālā, kas tiecas uz apziņu.¹⁹⁹

.1655. Te mēs atrodam pilnīgi īpašu apziņas “būtības” izpratni; apzināšana ir priekš mums īpašs psihisks akts, kurš atšķiras un ir neatkarīgs no atcerēšanās procesa vai iedomāšanās, un apziņa liekas mums tāds sajūtu orgāns, kurš uztver no ārienes viņam doto saturu» (154.lpp.).

¹⁹⁹ P.S. Lasītāji, ievērojiet, kā tur, kur no programmētāja viedokļa viss ir tik vienkāršs un pilnīgi skaidrs, Freids, neko par šādu informātisku viedokli nezinādam un to neizprazdam, sāk dot visādas pilnīgi nevajadzīgas un «divainas» vai (izsakoties punkta {1707} terminos) «paranojālas» interpretācijas, sākdam būvēt savu tagad tik slavenu modeli. (Tieši šeit ir freidisma pirmsākumi; tieši ar «Sapņu tulkošanu» iesākās Freida mācība; tieši šajā grāmatā pirmoreiz parādās viņa koncepcija).

.1656. «Mēs uzdevām sev jautājumu, kādā veidā nepatīkami sapņi var nozīmēt tomēr tikai vēlmju realizāciju. Mēs redzam tagad, ka tas ir pilnīgi iespējams, ja pastāv sapņu izkroplojošās darbības, ja nepatīkamais saturs kalpo tikai patīkamā un vēlamā maskēšanai. Ievērojot mūsu pieņēmumu par otro psihisko instanci, mēs varam tagad apgalvot: nepatīkams sapnis patiešām satur kaut ko, kas ir nepatīkams otrajai instancei, bet kas tajā pašā laikā realizē pirmās instances vēlmi. Tādi nepatīkami sapņi nozīmē vēlmes realizāciju par tik, par cik katrs sapnis nāk no pirmās instances, bet otrā darbojas tikai bremzējoši» (155.lpp.).

.1657. «Psiholoģiskajam procesam, caur kuru, pēc mūsu domām, vienaldzīgs iespaids sasaistās ar psihiski vērtīgo un it kā pārklāj to, jāliekas tomēr mums visai savādam un nesaprotamam (...). Šis process ir līdzīgs tam, it kā notiktu – mēs sacīsim, psihiskā akcenta – NOBĪDE ar augstāk minēto posmu palīdzību: sākumā ar intensitāti vāji uzlādētie priekšstati, pateicoties viņu uzlādei no sākotnēji intensīvākiem, sasniedz spēku, kurš dod viņiem iespēju dabūt pieeju apziņai» (185–186.lpp.).

.1658. «Ja indiferentie iespaidi var nonākt sapņa saturā tikai, kamēr viņi ir svaigi, tad kāpēc gan sapnī ir atrodami arī tādi elementi no iepriekšējiem dzīves periodiem, kuriem sava svaiguma laikā (...) nebija nekādas psihiskas vērtības un kuriem vajadzēja būt sen aizmirstiem, citādi runājot, tādi elementi, kuri nav nedz svaigi, nedz cik necik psihiski vērtīgi?

.1659. (...) Jautājuma atrisinājums ir tāds, ka nobīde, kura aizstāj psihiski vērtīgo materiālu ar indiferentu (kā priekš sapņa, tā priekš domāšanas), notiek šeit tajā pašā agrīnajā periodā un kopš tā laika iespiežas atmiņā. Šie sākotnēji indiferentie elementi tagad vairs nav indiferenti kopš tā laika, kad viņi, pateicoties nobīdei, ieguva psihiski svarīga materiāla vērtību. Tas, kas patiešām ir izrādījies indiferents, nekad nevar tikt attēlots sapnī (...).

.1660. Indiferentu un tātad nevainīgu (nozīmes niecīguma ziņā) sapņu izraisītāju nav. Tas patiešām ir mans kategorisks apgalvojums – es izslēdzu, protams, bērnu sapņus un sapņus, kurus izsauc nakts sajūtas. Tas, kas cilvēkam rādās sapnī, vai nu ir acīmredzami psihiski vērtīgs, vai arī rādās mums sagrozītā veidā un tāpēc ir jāpakļauj tulkošanai, kura tad arī atklāj sapņa satura psihisko nozīmi. Sapnis nekad nenodarbojas ar niekiem» (191.lpp.).

.1661. Tātad: saskaņā ar Freidu katrā sapnī, to iztulkojot, var atrast kādu piepildītu vēlmi. Ārēji ne katrs sapnis izskatās kā piepildīta vēlme tādēļ, ka sapņa jēga tiek sagrozīta cenzūras dēļ. Kad Freids nevar atrast nekādu citu piepildītu vēlmi savu pacientu sapņos, tad viņš pasludina²⁰⁰, ka pacients ar šo savu sapni gribēja piepildīt to savu vēlēšanos, lai viņam, Freudam, nebūtu taisnība.

.1662. Cilvēka psihē, saskaņā ar Freidu, darbojas trīs institūcijas – zemapziņa, cenzūra un apziņa. Zemapziņa dod īsto sapņa saturu, bet cenzūra to sagroza, aizstājot vienus tēlus ar citiem, neielaižot apziņā noteiktas vēlmes un domas, pārnesot attieksmi no viena objekta uz otru.

.1663. Sapņa īstā satura sagrozīšanas procesā tādējādi darbojas trīs galvenie faktori: 1) izstumšana (kad apziņā kaut ko neielaiž); 2) pārnešana (kad tas, kas īstajā sapņa saturā attiecas uz vienu objektu, redzamajā saturā ir pārnesti uz citu) un 3) aizstāšana (kad viena objekta vietā redzamajā saturā parādās cits).

.1664. (Bet, par laimi, ir piedzimis Zigmunds Freids, kurš visus šos cilvēku psihes niķus atmaskoja un atrada metodi, kā tomēr atklāt sapņa īsto saturu).

.1665. Tāda pašos galvenajos vilcienos ir Freida mācība par sapņiem.

.1666. (Nodaļā par sapņu sagrozīšanu Freids gan piemin augstāk {1663} minētos trīs sagrozīšanas faktorus, taču nedod to skaidru un viennozīmīgu uzskaitījumu; tālāk, nodaļā par «sapņa darbību» ir dots mazliet cits faktoru grupējums; Freida piekritēju un komentētāju sastādītajā «Psihoanalīzes ābecē»²⁰¹ – atkal mazliet atšķirīgs; tāpēc manis šeit nosauktie trīs faktori uzskatāmi par orientējošiem).

§151. Sapnim nav slēpta satura

1998.01.25 02:16 nakts uz svētdienu
(pēc 1 dienas, 4 stundām, 22 minūtēm)

.1667. Freida mācības raksturīga pazīme ir tā, ka viņš pasludina zināmus postulātus (pilnīgi nesaistītus ar kādām agrākām zināšanām), taču nesauc (un arī iekšēji neatzīst) tos par postulātiem, bet gan par neapšaubāmām patiesībām (tipisks holēriskās vai histeroīdās – nelīdzsvarotās – domāšanas solis, līdzīgs reliģisko dogmātu pasludināšanai, piemēram, Mozus vai Muhameda ticībā).

²⁰⁰ Фрейд Зигмунд. «Толкование сновидений». Попурри, Минск, 1997, с.161.,168.

²⁰¹ Pielikums grāmatai: Фрейд З. «Художник и фантазирование». Республика, Москва, 1995, с.382.

.1668. Kā Freids to var tā zināt, ka katrs sapnis ir «piepildīta vēlme», kaut gan ārēji daudzi sapņi it kā liecina par pretējo? Kā Freids var to tā zināt, ka katram sapnim bez redzamā satura ir vēl arī cits, slēpts saturs?

.1669. Ne no kādām iepriekšējām zināšanām tas neizriet. Tieši otrādi, ja mēs paraugāmies uz cilvēka smadzenēm no informātikas viedokļa – kā uz bioloģisku kompjūteru ar noteiktu funkciju: vadīt sistēmas (organisma) darbību ārējā vidē –, tad no šī viedokļa absolūti nav redzams, kāpēc tam būtu jābūt tā, kā Freids mums to stāsta, piemēram, kāpēc sapnim būtu vajadzīgs kāds otrs, slēpts saturs?

.1670. Tāpēc mēs atzīsim Freida mācību tikai par vienu no iespējamajiem modeļiem, kuram vēl ir jāiztver sacensība ar citiem modeļiem un pirmām kārtām ar mūsu informātisko modeli. Tātad tagad mūsu uzdevums ir salīdzināt šos abus modeļus, lai tad katrs lasītājs varētu izvēlēties viņam pieņemamāko.

.1671. Augstāk {1589} mēs jau noraidījām Freida pirmo postulātu («sapnis ir piepildīta vēlme») un aizstājām to ar savu: «sapnis ir dzīves situāciju randomizēts skaidrojums un prognoze, pamatā (nomodā) domāta kā sākummateriāls situāciju analīzei un tālākās rīcības pašprogrammēšanai».

.1672. Tagad noraidīsim arī otro Freida postulātu («sapnim bez ārējās ir arī slēpta nozīme») un pretstatīsim tam savējo: «nekādas slēptas nozīmes sapnim nav».

.1673. Tiesa, noraidot pirmo postulātu, mēs atzinām, ka vispār cilvēka vēlmēm visā viņa darbībā ir ļoti liela nozīme, tajā skaitā arī sapņu veidošanā, un tas arī dod zināmu pamatu Freida interpretācijām, kuras mēs tādēļ atzīstam tikai par neprecīzām, kaut gan zināmā mērā uz reāliem faktiem balsītām.

.1674. Noraidot otro postulātu, mēs līdzīgā kārtā arī atzīstam, ka patiešām pastāv reāli fakti, kuri dod zināmu pamatu Freida dotajām interpretācijām, taču mēs viņa skaidrojumus atkal atzīstam par neprecīziem un savā modelī paši varam dot precīzākus.

.1675. Konkrēti, katrs sapnis ir veidojies zināmu faktoru rezultātā, un šos faktorus (vismaz principā) var atrast, apzināt un izskaidrot (kā augstāk mēs atradām un izskaidrojām durvju klauziena sakaru ar baigo figūru sapņa ainā). Šādu operāciju mēs saucam par sapņa atšifrēšanu {1538}. Freids līdzīgu darbību sauc par sapņa iztulkošanu un tā slēptās nozīmes atklāšanu. Starpība nav tikai terminos (nosaukumiem nebūtu sevišķas nozīmes), bet gan abu modeļu uzbūvē, sapņu būtības un rašanās mehānisma izpratnē.

13. Nojālas un paranojālas domas

§152. Elles mocekļu brēcieni

1998.01.25 16:21 svētdiena
(pēc 14 stundām, 5 minūtēm)

.1676. Reiz, 1980.gados, drīzāk šīs desmitgades beigās nekā sākumā, kad Gorbačova «perestroika» jau bija devusi zināmu preses atraisītību, bet padomiskā domāšana vēl bija stipra, kāda manas sievas viešņa, kurai bija labi zināms mans materiālistiskais noskaņojums, pastāstīja, ka avīzē «Pravda» bijis nodrukāts raksts par to, ka amerikāņu ģeologi esot izdarījuši ļoti dziļu urbumu un pa caurumā iebāzto mikrofonu skaidri saklausījuši mocekļu brēcienus no elles. Stāstītājas tonī bija skaidri jaušamas divas notis: 1) ticība, ka «Pravda» kā visoficiālākā no visām oficiālajām avīzēm jau nu nepatiesību nerakstīs; un 2) zināms triumfs pār mani: «Nu, ko tu tagad teiksi!?».

.1677. Es pasmejjos un atbildēju, ka pirmām kārtām ir jāzin, kas ir bijis īstenībā. Šai publikācijai laikam bija liela rezonanse, jo pēc dažiem gadiem es kaut kur lasīju to atkal pieminam, un tur bija teikts, ka tas bijis pārdrūkāts no kāda žurnāla aprīļa numura. (Ak, šie aprīļa numuri! Cik tie nav izsaukuši dažādu interesantu domu! – sal., piem., ar [CANTO.2252](#))).

.1678. Kopš tiem laikiem man prasība katrā lietā pirmām kārtām noskaidrot lietas patiesos apstākļus vienmēr asociējas ar šo «Pravdas» rakstu par mocekļu brēcieniem ellē. Tas man pastāvīgi nāk prātā arī, lasot Freida dotos sapņu aprakstus un tulkojumus.

.1679. Ir visai maza jēga šeit atkārtot un izskatīt Freida dotos sapņu piemērus, jo noskaidrot, kas ir bijis īstenībā, praktiski ir pilnīgi neiespējami. Atcerēsimies, kā es pats jau biju gatavs izskatīt savu sapņu ainu freidisku tulkojumu (ja arī ne kā «absolūtu patiesību», tad vismaz kā versiju) un kā visam tam pārvilka svītru tas fakts, ka es atšifrēju šīs ainas caur vienkāršo nakts gadījumu kāpnēs.

.1680. Bet ja es nebūtu to atcerējies? Ja tas būtu noticis ne pirms trīs mēnešiem, bet pirms 30 gadiem? Pat es pats nevaru atsaukt atmiņā VISUS šādus momentus, kuri ir piedalījušies sapņa veidošanā, un līdz ar to nevaru sapni pareizi atšifrēt līdz galam. Vēl jo mazāk es ticu, ka to spēj citi cilvēki ar

mazāk precīzu domāšanu un mazāk reālistisku ievirzi. Pat ja viņš izprašātu es pats, nevis Freids, es nevarētu noskaidrot visus šādas dabas apstākļus. Ko tad līdz dažas Freida piezīmju rindiņas, kuras viņš uzrakstījis sava modeļa iespaidā un neapšaubāmi tendenciozā garā? Un bieži vien viņš dod ne sapni, kuru pats pierakstījis no sapņa redzētāja vārdiem, bet kuru pierakstījusi un viņam atsūtījusi vai kaut kur publicējusi vēl kāda trešā persona. Vesela virkne «bojātu telefonu», un noskaidrot īstenību nekādi nav iespējams.

.1681. Tāpēc visumā mēs Freida «materiālu» neanalizēsim. Tomēr vienu piemēru es gribu šeit izskatīt. Pirmkārt, tas man nezina kādēļ iespiešas atmiņā vairāk par citiem Freida piemēriem tā, ka vēlāk gribējās atgriezties tieši pie tā; otrkārt, tas, salīdzinot ar citiem Freida piemēriem, ir ļoti īss un kompakts; treškārt tajā, atšķirībā no vairuma citu piemēru, ir redzamas ne tikai ziņas par pašu sapni, bet arī par šo ziņu iegūšanas ceļiem.

§153. Vīriešu dzimumorgāni sievietes galvās

.1682. «1. Cepure kā vīrieša (vīrišķā dzimumorgāna) simbols. (No "Sapņu tulkošanas aprakstiem"²⁰²). (Ar agarofobiju sirgstošas jaunas sievietes sapņa fragments).

.1683. "Es eju vasarā pastaigāties pa ielu. Man galvā divainas formas cepure: augšdaļa izliekta uz augšu, bet malas nokarājas uz leju, pie kam viena mala zemāk par otru. Es esmu labā, jautrā noskaņojumā. Satiekot dažus jaunus virsniekus, es domāju: «Jūs man neko nevarat izdarīt»".

.1684. Tā kā viņa nevar norādīt nevienam domu, kas atbilstu priekšstatam par cepuri sapnī, tad es viņai saku: «Cepure acīmredzot ir vīrieša dzimumorgāni ar augšup paceltu vidējo daļu un divām nokarenām sānu daļām». Es ar nolūku izvairo iztulkot detaļas par nevienādo abu cepures malu garumu, lai gan tieši tādi sikumi parasti arī norāda ceļu uz iztulkojumu. Es turpinu: ja viņas vīram tāpat ir tāds tik labs dzimumorgāns, tad viņai nav jābaidās no virsniekiem, kaut gan parasti viņa savas fobijas dēļ baidās iziet uz ielas viena. Tādu bailu izskaidrojumu es viņai varētu dot arī daudzā agrāk cita materiāla sakarā.

.1685. Ārkārtīgi interesanti, kā paciente reaģē uz manu izskaidrojumu. Viņa noliedz, ka ir teikusi, it kā cepures malas nokarājas lejup. Es tomēr labi atceros viņas vārdus un pastāvu uz tiem. Viņa klusē un pēc tam beidzot iedrošinās pajautāt, ko nozīmē, ka viņas vīram viena oliņa zemāk par otru un vai visiem vīriešiem tas ir tā. Līdz ar to noskaidrojas zīmīga sapnī redzētās cepures detaļa, un viņa labprāt pieņem visu izskaidrojumu.

.1686. Cepure kā simbols bija man pazīstama ilgi pirms ziņojuma par šo sapni²⁰³.

.1687. Pirmām kārtām pievērsīsim uzmanību kādam sīkumam punktā {1682}, kur ir atsauce uz 1911.gada publikāciju. Freida «Sapņu grāmata» iznāca pirmajā izdevumā 1900.gadā, tāpat skaidrs, ka šis teksts pirmajā izdevumā nevarēja ietilpt. Freida grāmatā ir ļoti daudz vēlāku papildinājumu (krievu teksts, kuru es lasu, esot tulkots no 7.izdevuma, drukāta 1930.gadā). Šie papildinājumi veido daudzus slāņus (gandrīz kā Bībelē). Vairums papildinājumu ir doti zemsvītras piebildēs (kuru ir tik daudz, ka reizēm tie aizņem veselas lappuses pilnībā). Taču šis teksts, kurš, kā tas redzams pēc 1911.gada datuma, ir neapšaubāms papildinājums, atrodas grāmatas pamattekstā. Tāpat Freidam nav noteiktas, vienotas sistēmas grāmatas veidošanā. Vairumā gadījumu viņš runā pirmajā personā («es teicu» utt.). Bet vietām pēkšņi sāk runāt par sevi trešajā personā («Freids raksta» utt. – piem., 300.lpp.).

.1688. Freids mums māca, ka nav nenozīmīgu sapņu {1660}, katra pārteikšanās vai pārrakstīšanās ir nozīmīga un simboliska, jo atklāj psihes dziļāko būtību. Protams, mēs viņam piekrītam, ka «īstu nejaušību» pasaulē nav {1592}, ka visam ir savs cēlonis. Pamanītajām nekonsekvencēm Freida grāmatas veidošanā arī ir savs cēlonis, un tās liecina, ka Freida domāšana nav bijusi dziļi sistemātiska. Arī man Mediotēkā ir daudzu periodu noslāņojumi, bet viscaur tiek ievērots stingrs princips: katram fragmentam priekšā stāv tā uzrakstīšanas datums, un līdz ar to visa hronoloģija ir pilnīgi skaidra.

.1689. Atceroties Freida domāšanas nesistemātiskumu, pievērsīsimies tagad otram faktam: tāpat saskaņā ar punktu {1685} bija brīdis, kad pacientei un Freidam bija pretēji viedokļi par to, vai sapņa cepurei malas ir bijušas nokārušās, vai nē. Freids apgalvo, ka paciente to ir teikusi, bet viņa saka, ka nav teikusi. Freids uzstāj, ka viņš labi atceroties. Bet kāds pamats ir MAN ticēt, ka taisnība ir Freidam, un nevis viņai, sevišķi, ja es zinu par Freida domāšanu to, ko es par to zinu?

.1690. Kad es iedomājos, kā viņa tur, bailīga, apjukusi (pat uz ielas viena baidās iziet, tāpēc jau ir griezies pie ārstiem) sēž (vai guļ uz Freida «slavenās kušetes») šī tīģera priekšā, tad man rodas

²⁰² Из «Очерков толкования сновидений», «Zentralblatt für Psychoanalyse», I № 5/6, 1911. (Zemsvītras piezīme citējamajā Freida grāmatā).

²⁰³ Фрейд Зигмунд. «Толкование сновидений». Попурри, Минск, 1997, с.293–294.

jautājums: cik lielā mērā Freids pats ir iedvesis saviem pacientiem viņu sapņus un to freidiskajam tulkojumam vajadzīgās detaļas?

.1691. Tiesa, viņa jautā par vīra oliņu, taču to viņa jautā jau PĒC tam, kad Freids visu sarunu ir novirzījis uz vīriešu dzimumorgāniem un kad viņa ir kādu laiku paklusējusi – pietiekoši ilgi, lai šos dzimumorgānus sev iedomātos. Beigās viņa «labprāt» piekrīt Freida versijai, taču varbūt viņa piekrīt labprāt tikai tādēļ, lai šīs mokas vienreiz beigtos, jo noturēties pret bārdainā, 1911.gadā jau pasaul-slavenā, profesora pašpārliecinātības spiedienu viņai kā galīgai psihastēniķei tāpat nekādu cerību nav?

.1692. Ja es būtu bijis tur klāt, redzējis šo pacientu un pašu Freidu, dzirdējis viņu sarunas intonācijas, tad es varētu precīzāk pateikt, cik lielā mērā Freidam ir taisnība. Taču šīs lietas, tāpat kā citu lietu precīzos apstākļus mēs nekad neuzzināsim. Katrā ziņā mums ir jāpatur prātā iespēja, ka Freids var būt savu pacientu sapņus lielā mērā sacerējis pats un pēc tam pacientiem tos iedvesis.

§154. Nojāls izskaidrojums

.1693. Taču pieņemsim, ka Freidam tomēr ir bijusi taisnība, t.i. ka viņa norādītie apstākļi šajā lietā patiešām ir figurējuši. Veiksīm šī sapņa analīzi no mūsu koncepcijas viedokļa.

.1694. Punkta {1684} beigās Freids norāda, ka «tādu viņas fobijas skaidrojumu» viņš būtu varējis dot arī agrāk. KĀDU skaidrojumu? Fragmentā nekāda fobijas skaidrojuma vispār nav, un fragmentu es citēju VISU, pirms tā un aiz tā runa ir pavisam par ko citu.

.1695. Tikai zinot Freida vispārējo tendenci, mēs varam pieņemt, ka viņa skaidrojums varēja būt apmēram tāds: sieviete baidās pakrist (...kritusi sieviete...), baidās, ka viņa varētu neizturēt un atdoties vīriešiem uz ielas (...kā to zemapziņā slepeni vēlas...), tāpēc viņai ir bail vienai iet, bet, ja jau viņas vīram ir tik lielisks dzimumorgāns, tad viņai ar to pietiks, un tāpēc tā klātbūtnē viņa var droši iet un nebaidīties no virsniekiem...

.1696. Pretstafīsim šim Freida skaidrojumam savējo (pieņemot, ka cepures sakars ar vīra dzimumorgāniem nebija tikai Freida fantāzija, bet pastāvēja īstenībā). Tādā gadījumā situācija varēja būt apmēram sekojoša.

.1697. Sieviete bija psihastēniska (kas nozīmē, ka viņa ļoti viegli satraucas, apjūk, nezina, kā rīkoties), varbūt arī histēriska (kas nozīmē, ka viņa ļoti vēlas būt uzmanības centrā, pievērst visu skatienus sev, līdz ar to arī iziet sabiedrībā utt.), kaut gan viņas fobijas (baiļu) raksturs liek domāt, ka šoreiz psihastēniskā komponente būs bijusi svarīgāka par histērisko.

.1698. Taču sabiedrībā (sevišķi pastaigās uz ielas) viņai bieži nākas sastapties ar vīriešu (piemēram, jaunu virsnieku) uzmākšanos, divdomīgām asprātībām vai pat jēlībām. Kaut gan viņai gribas būt sabiedrībā un gribas, lai viņai pievērstu uzmanību, taču šāda uzmākšanās viņai rada apjukumu, kad viņa nezina, kā atbildēt; tālāk rada neadekvātas reakcijas, kuras vēlāk viņa pati sev pārmet un kuras viņai pārmet citi (piemēram, māte, kura figurē otrā Freida dotā šīs pašas pacientes sapnī). Tā visa rezultātā viņai rodas ļoti nepatīkamas sajūtas un galu galā pat bailes vienai iet uz ielas, neskatoties uz vēlēšanos būt sabiedrībā.

.1699. Toties iedama kopā ar vīru, viņa jūtas droši un pat pie sevis atriebīgi triumfē, sastopot jaunus virsniekus: «Redziet, TAGAD jūs man neko nevarat padarīt! Un vispār, man līdzās ir vīrietis, un es esmu laimīga, labā, pacilātā noskaņojumā!».

.1700. Šī «vispārējā noskaņa» {1534}, ko viņa neapšaubāmi ir kādreiz izjutusi, ir tieši tā «dzīves situācija», par kuru mēs runājam augstāk {1671} un kura ir sapņa pamatā.

.1701. Tālāk var domāt, ka šai sievietei atmiņā ir fiksēti divi kadri, kuros ar vārdu (jēdzienu) «vīrs» vienā freimā ir saistītas divas dažādas lietas (līdzīgi kā man ar durvju kladzienu izrādījās sasaistīta baiga figūra kāpnēs) un kuriem ir bijusi būtiska loma sapņa veidošanā.

.1702. Viens kadrs acīmredzot sasaista vīru ar cepuri (piemēram, cepure varētu būt vīra dāvana dzimšanas dienā vai tml.).

.1703. Otrs kadrs sasaista vīru ar viņa dzimumorgāniem (piemēram, tā varētu būt aina no viņu «pirmās kāzu nakts» utt.).

.1704. Tālāk nav grūti iedomāties, kā somniators, sākdams ar «dzīves situāciju», kur sieviete iet pa ielu kopā ar vīru pacilātā noskaņojumā, padod randomizatoram ieejā jēdzienu «vīrs» un dabū kadru ar cepuri, pēc tam padod tam vēlreiz to pašu argumentu un dabū kadru ar dzimumorgāniem. Tālāk somniators sakombinē abus šos kadrus un dabū ainu, kur viņa, triumfēdama pār virsniekiem, pacilātā noskaņā iet pa ielu, galvā nesdama cepuri, kurai ir vīra dzimumorgānu forma.

.1705. Tātad mēs savā koncepcijā uzskatām, ka, ja vispār visa šī lieta nav tikai paša Freida iedvesmota, tad īstajam sapņa atšifrējumam ir tieši šāds raksturs. To, ka eksistētu kaut kāda sapņu

«simbolu valoda», pēc kuras zemapziņas «cenzūra» it kā kodējot «izstumtos», «aizliegtos» jēdzienus, un ka šajā «valodā» sieviešu cepure būtu pastāvīgs vīrieša dzimumorgānu simbols – to mēs pilnīgi noliedzam.

.1706. Ja šāda sakarība patiešām būtu bieži novērota, tad tas tikai liecinātu, ka jauna cepure XX gadsimta sākumā Vīnē ir bijusi parasta vīru dāvana savām sievām, ka vīnietes reizēm ir redzējušas savu vīru dzimumorgānus un ka abi šie iespaidi visumā ir bijuši viņām pietiekami spilgti, lai samērā bieži fiksētos atmiņā un pēc tam aindevja darbības rezultātā iznirtu sapņos.

.1707. Freida tulkojums, turpretī, ir galīgi «greizs» – neprecīzs, nobīdīts, tendenciozs, un man pat gribas teikt – «paranojāls» (saprotot ar šo terminu ne psihisko slimību, bet piešķirot šim vārdam tā sākotnējo, grieķisko nozīmi: *para* – «pie», «līdzās» un *noeō* – «domāt»). Freida domas iet ne tajā gultnē, kur meklējami saprātīgi risinājumi, bet ir it kā paralēlas tiem, it kā kaut kur sāņus aizbīdītas.

14. Zemsvītras piezīmes «Lasē»

Punkti {.1708} – {.1713} Veddas grāmatā REVIS saturēja paskaidrojumus, kas «Lasē» bija ievietoti kā («redakcijas») zemsvītras piezīmes punktiem {.1302} un {.1307}. Arī grāmatas REVIS šajā (t.i. Niveādas) izlaidumā mēs tos pārceļam uz attiecīgajām vietām kā zemsvītras piezīmes, kādēļ datora izveidotā lineārā punktu numerācija te tiek mazliet pārrauta.

7. Grāmatas REVIS beigas. Izklaides daļa. Burtnīca «Kozlovs»

Kad cilvēku slīcina purvā, viņam ir tiesības lamāties.

Grigorijs Pomerancs.
«Ziedu grozs Nobela laureātam».
Žurnāls «Октябрь», 1990. Nr.11, 155.lpp.

1. Sintonā turnīra sākums

§155. Vēršanās pie Marķīza Gaišības

1996.12.29 16:16 svētdiena
(pirms 1 gada, 27 dienām, 5 minūtēm)

.1714.

Viņa Gaišībai
bruņiniekam
marķīzam Nikolā de Koslo,
(Kozlovam Nikolajam Ivanovičam)

.1715. Marķīz! Jūsu Spožības grāmatas²⁰⁴ iznākšana pasaulē pārtrauca manu turnīra divcīņu ar bruņinieku grāfu Viktoru de Kroto, grāmatas «Словарь...»²⁰⁵ autoru. Atvadoties no grāfa, es lūdzu viņu nodot Jums, marķīz, ka es izaicinu Jūs uz turnīra divkauju {[LEON1.797](#)}. Nezinu, vai viņš ir izpildījis šo lūgumu.

.1716. Es esmu ševaljē d'Eglē, ceļojošs bruņinieks. Es ceļoju pa dažādu grāmatu lappusēm, izaicinot uz divcīņu bruņiniekus, kuri ir sacerējuši šīs grāmatas, un visas savas uzvaras, ja tādas man izdodas, veltu augstdzimušajai donnai Rīgas Leonīdai²⁰⁶, manas sirds Dāmai. Ja Jūs, marķīz, neesat glēvulis, tad pieņemiet manu izaicinājumu!

.1717. Kopā ar šo vēstuli es izsūtu Jums disketēs 13 savas grāmatas. Tas, protams, nenozīmē, ka Jums tās jāizlasa (domāju, ka visas tās izlasīt nav spējīgs neviens). Bet tas dod tiesības man savā Jums adresētā vēstulē atsaukties uz jebkuru vietu jebkurā no šīm grāmatām. Vienīgais, es tomēr lūdzu Jūs izlasīt meditāciju CROTO **šajā** grāmatā (LEON1), jo adresēto Jums meditāciju COSLO var uzskatīt par tās tiešu turpinājumu un uz visu tur teikto es balstos bez kādām atrunām. Tur ir arī aprakstīti turnīra noteikumi, un Jūsu vēstule, sūtīta man, nozīmēs, ka šie noteikumi ir pieņemti.

.1718. Neatkarīgi no tā, vai Jūs pieņemsiet manu izaicinājumu (t.i. vai atbildēsiet man ar vēstuli), visi šīs divkaujas materiāli tiks publicēti vismaz Internetā, bet, iespējams, arī tipogrāfiskā veidā. Tāpēc lūdzu Jūs, marķīz, izturēties pret šo turnīru ar visu nopietnību.

.1719. Bet tagad, marķīz, pieņemiet manus visneliekuļotākos manas visdziļākās pret Jums cieņas apliecinājumus un atļaujiet nevilcināties vairs ilgāk un bez kādiem aplinkiem ķerties pie kaujas.

§156. Par utopistiem un ateistiem

.1720. Vispirms īsumā aprakstīšu savu vispārējo attieksmi pret Jūsu grāmatu, kura ir kalpojusi par iemeslu manam izbrukumam. Šī attieksme ir kopumā pozitīva. Gadus 10 atpakaļ modē bija teiciens:

²⁰⁴ Козлов Николай. «Философские сказки для обдумывающих жизнь, или Веселая книга о свободе и нравственности». Издание второе, переработанное и дополненное. Новая Школа, Москва, 1996.

²⁰⁵ Кротов В.Г. «Словарь философических, метафорических, юмористических и прочих разных парадоксальных определений». Составил и внес свою лепту Виктор Кротов. Крон-Пресс, Москва, 1995.

²⁰⁶ P.S. «Leonīda» bija pseidonīms kādai no manām krievu lasītājām; visa «Leonīāna», tajā skaitā «meditācija COSLO» tika rakstūta formāli it kā viņai.

«Komunisms ir padomju vara plus visas zemes kārnegizācija»²⁰⁷. Tagad acīmredzot kārnegizācija pamazām nomainās ar kozlovizāciju (nu, bet komunisma vietā mūsu dienās ir jāsaka «ideāla sabiedrība»). Bet es esmu PAR visas zemes un pat visu zemju «kozlovizāciju»; varu arī lozungu izmest: «Visu zemju kozlovizanti – savienojieties!».

Marquis Nicola de Coslo²⁰⁸

.1721. Jūs esat izcils utopists. Tomass Mors, Roberts Ovens, Klods Sensimons, Kārlis Markss un Nikolajs Kozlovs... «Jaunās Morāles Pasaule» – tā bija Roberta Ovena devīze {[RULES.879](#)}. Šī pasaule ir sasniedzama ar bērnu pareizu audzināšanu. Morāli Jūs noraidījāt un tās vietā izvirzījāt tikumību²⁰⁹. «Jaunās Tikumības Pasaule»... Tā ir sasniedzama ar jaunatnes pareizu audzināšanu «Sintonā»²¹⁰ un perifērijas klubos, kuri pieņēmuši Jūsu metodiku. Kāds saprāta un racionālītātes triumfs Jūsu grāmatā! Taču, tāpat kā citiem utopistiem, Jums neizdosies būtiski izmainīt cilvēkus. Šie jehūzi ir nelabojami («ехузы») ir mans tulkojums no Svifta «Yahoos»; tajos krievu tulkojumos, ko esmu lasījis, rakstīja «яху»: «Yahoo» Sviftam ir vienskaitlis no «Yahoos»).

.1722. Bet es mīlu utopistus. Tas bija grāfs de Kroto, kurš nemīlēja Moru {[LEONI.222](#)}²¹¹, bet es viņu mīlu {[PRACT.1354](#)}. Savas grāmatas beigās Jūs atzināties man mīlestībā. «Atļauj man uz atvadām apskaut tevi, jo es tevi mīlu» – Jūs rakstījāt man²¹². Nu ko, es atzīstos Jums tajā pašā.

.1723. «Jā, grāmatā es nereti spārdījos, grūstījos un skrāpējos, tāpēc ka neredzēju citas iespējas kā atmodināt tevi un aizklausvēties līdz tevīm, guļošam un nejūtīgam. Atvaino mani» – Jūs rakstījāt tālāk tajā pašā lappusē.

.1724. Nav nekas briesmīgs, – neņem galvā! Es vienkārši došu pretī – un visa lieta. Atvaino mani arī.

.1725. Lielais utopists Kārlis Markss ir teicis, ka kapitālisma kaprancis izaug viņa paša dzīlēs (domātas kapitālisma dzīles). Zināmā nozīmē Jūs esat pārspējis Marksu. Jūsu koncepcijas kaprancis ir ietverts Jūsu paša grāmatā. Mēs 355 lappušu garumā lasām veselu kaudzi interesantu un derīgu lietu par to, kā pareizi biedroties un sadzīvot ar ļaudīm, bet 356.lappusē uzzinām, ka visa tā rezultātā Jūs ir atstājusi sieva... Efekts bija vienkārši satriecošs: es arī vēl līdz šim brīdim nevaru lāgā atjēgties un laiku pa laiku iekrītu nevaldāmos smieklos. «Filosofiskas pasaciņas dzīves apdomājumiem jeb Jautra grāmata par to, kā panākt, lai sieva aizietu»...

.1726. Labi, marķīz, nebēdājiet. Vienalga Jūs esat malacis.

.1727. Es faktiski sāku rakstīt šo sacerējumu dēļ «Pasaciņām par Dvēseli»²¹³. Šis iemesls ir galvenā mūsu tēma, taču tā prasīs daudz laika, un, pirms ar visu galvu tajā iegremdēties, viegli pieskarsimies «Pasaciņām par Reliģiju», kuras stāv nomaļus no šīs tēmas.

.1728. «To tik daudz reižu nākas atkārtot» – Jūs rakstāt, – «ka izcelšu: es neesmu ateists. ES NEESMU ATEISTS. Ateists zin, ka Dieva nav. Bet es neesmu ateists – no kurienes es to varu zināt?»²¹⁴.

²⁰⁷ P.S. Tāda teiciena, protams, nekad nav bijis. Tā ir parodija par Ļeņina 1920.gadu pašā sākumā izvirzīto saukli «Komunisms ir padomju vara plus visas zemes elektrifikācija», kuru 1960.gadu sākumā modificēja Hruščovs: «Komunisms ir padomju vara plus visas zemes ķīmizācija». 1980.gadu vidū pirmoreiz Padomju Savienībā izdeva Deila Kārnegija grāmatas, un tās bija modē.

²⁰⁸ P.S. Attēls ņemts no šeit iztīrāmās Nikolaja Kozlova grāmatas. Bet tā ir samērā sena fotogrāfija, un tajā laikā, kad es ar viņu kontaktēju, viņš bija jau krietni vecāks.

²⁰⁹ Козлов Н. «Философские сказки...», с.235. P.S. Kozlovs savā grāmatā uzstājas pret morāli (t.i. senienu, kādā cilvēku grupā pieņemtiem priekšrakstiem par to, kas atļauts un kas nē), aicinot to aizstāt ar tikumību (нравственность) kā normām, kuras cilvēks pats sev pieņēmis, vadoties no apsvērumiem par visu cilvēku labumu, veselību un laimi.

²¹⁰ P.S. «Sintons» ir N. Kozlova vadītā praktiskās psiholoģijas kluba nosaukums (Maskavā).

²¹¹ P.S. Tomass Mors, slavenās «Utopijas» autors, bija apbrīnojami sirdsskaidrs cilvēks; Viktors Krotovs man rakstīja, ka viņam Mors nepatīkot, bet es varu saderēt, ka Krotovs nedz ir lasījis «Utopiju», nedz arī zin Tomasa Mora biogrāfiju; viņam «nepatīk» Tomass Mors tikai tāpēc, ka padomju ideoloģijā Mors skaitījās viens no «zinātniskā komunisma» priekštečiem. Romas katoļu baznīca ir kanonizējusi Tomasu Moru par svēto.

²¹² Козлов Н. «Философские сказки...», с.375.

²¹³ P.S. Viena no aplūkojamās Kozlova grāmatas daļām.

²¹⁴ Козлов Н. «Философские сказки...», с.188.

Marķīza apspriežamā grāmata

.1729. Ja paraudzīties uz šo apgalvojumu «iekšējo plānu» {LEON1.1055}, tad uzreiz ir redzama Jūsu nevēlēšanās, lai Jūs uzskatītu (un sauktu) par ateistu. Protams, nepastāv nekāda «īstā» vārda «ateists» nozīme, un var sacīt, līdzīgi Jums, ka, lūk, pastāv ticīgi cilvēki (kuri zina, ka Dievs eksistē), pastāv ateisti (kuri zina, ka Dieva nav), un ir starp viņiem «agnostiķi» (kuri neapgalvo neko noteikti). Taču vispār parasti šeit izdala tikai divas klases: ticīgie (kuri savā dzīvē vadās no idejas par Dieva eksistenci) un ateisti (kuri nevadās no tādas idejas). Un tad Jūs neapšaubāmi esat ateists.

.1730. Vispār manī mazliet izsauc izbrīnu cilvēku baidīšanās atzīt sevi par ateistiem. Vienreiz kāds kardināls pateica, ka relativitātes teoriju esot izdomājis bezdievis. To izdzirdējis, viens dievticīgs amerikāņu rabīns nosūtīja Einšteinam telegrammu ar jautājumu, vai viņš tic Dievam. Atbildē Einšteins telegrafēja:

«Es ticu Spinozas dievam²¹⁵, kurš parādās visa pastāvošā harmonijā, bet ne tādām Dievam, kurš nodarbojas ar cilvēku likteņiem un soļiem»²¹⁶.

.1731. Skaidrs, ka klasiskajā izpratnē Einšteins Dievam netic, taču viņš tomēr cenšas mīkstināt šo iespaidu. To pašu mēs atrodam pie Andreja Saharova:

.1732. «Mana mamma bija ticīga (...). Mans tētis acīmredzot nebija ticīgs (...). Ap 13 gadus vecs es nolēmu, ka esmu neticīgs (...). Tagad es nezinu dvēseles dziļumos, kāda ir mana pozīcija īstenībā, es neticu nekādiem dogmātiem, man nepatīk oficiālās Baznīcas (...). Tajā pašā laikā es nevaru iedomāties sev Visumu un cilvēku dzīvi bez kaut kāda principa, kas dotu tiem jēgu, bez dvēseliska “siltuma” avota, kurš atrastos ārpus matērijas un tās likumiem. Laikam tādas jūtas var nosaukt par reliģiozām» («Atmiņas»²¹⁷).

.1733. Lūk, arī Jūs, Nikolaj Ivanovič, mēģināt izvairīties no atzīšanās Jūsu faktiskajā bezdievībā. Nu, bet man jau nu gan nav kur likties: es nevarēšu vispār ieviest savu filosofiju un bez ieslodzījuma {LEON1.977} man tiks piespriesta vēl arī klusēšana, ja es neatzišos, ka esmu ateists.

.1734. Savā grāmatā Jūs rakstījāt tā:

.1735. «Pati sirds, pats pamats, uz kura stāv kristietība, – tas ir Kristus izpērkošais upuris. Atcerieties: lai glābtu cilvēci, Dievs tas Kungs nepažēloja savu miesīgo dēlu un aizsūtīja viņu uz zemi, pie cilvēkiem, kur tas nogāja savu briesmīgo ciešanu ceļu – krusta ceļu. Ar savu upuri Kristus izpirka cilvēces grēkus un atvēra ļaudīm ceļu uz glābiņu (...). Tad lūk, palīdziet man mazliet tikt skaidrībā. Es saprotu, KURŠ tika upurēts – Jēzus Kristus. Es saprotu, KAS upurēja Kristu – Kungs Jehova. Bet man nav skaidrs, KAM Jēzus Kristus tika upurēts?».

.1736. Tas, marķīz, ir vislieliskākais, ko es kādreiz esmu dzirdējis par kristietību. (Interesanti, ko uz to atbildētu grāfs de Kroto?).

§157. Par valdnieku Mīnoju

.1737. Tālāk Jūs rakstāt:

.1738. «Kristus draudīgie aicinājumi (“Šī ir vienīgā dzīve! Ātrāk glābieties, savādāk aiziesiet bojā briesmīgā ugunī!”) rada atsauci eiropiešu civilizācijā – mūsu ēras sākumā tā bija jauna civilizācija, spirta un dzīvot griboša. Uz šo vēlēšanos arī tika likta spēle, stimulējot uz augstu pacelšanās varoņdarbu. Indijā turpretim tādi sprediķi, kas vērsti uz dzīvot gribu, panākumus nevarēja gūt. Indiešu civilizācija – tā ir veca,

²¹⁵ P.S. Benedikts (Baruhs) Spinoza (d’Espinosa; 1632.11.24 – 1677.02.21) Holandes ebreju domātājs, kuru parasti kvalificē kā «panteistu», bet kura uzskati praktiski ne ar ko, izņemot vārdus, neatšķīrās no materiālisma. Spinoza kritizēja Bībeli, tika «ar lielu troksni» padzīts no ebreju kopienas, taču vērsās arī pret kristietību.

²¹⁶ Herneks F. «Alberts Einšteins». Liesma, Rīga, 1968., 37.lpp.

²¹⁷ Сахаров А.Д. «Воспоминания». «Знамя», 1990 №10., с.5.

no dzīves nogurusi civilizācija, tur ļaudis meklē ne mūžīgo dzīvošanu (ko ar to iesākt?), bet iespēju pārtraukt likteņa rata griešanos»²¹⁸.

.1739. Tie ir ļoti izplatīti maldi, it kā indiešu civilizācija būtu vecāka par eiropiešu. Psiholoģiski tie ceļas, es domāju, no tā fakta, ka skolas vēsturesursos Seno Indiju mācās agrāk nekā Seno Grieķiju. Īstenībā tādu mācību tēmu izvietojumu nosaka nevis civilizāciju hronoloģiskās attiecības, bet gan vēlēšanās ātrāk tikt galā ar relatīvi «mazsvarīgajām» Austrumu civilizācijām un tad nu «kā nākas» iedziļināties Grieķijā un Romā.

.1740. Patiešām, salīdzināsim galvenos, mezglu momentus Indijas un Grieķijas vēsturē. Zemkopība parādījās Balkānos apmēram 2000 gadus agrāk nekā Indijā {[RULES.224](#)}.

.1741. Bronza (metālurģija) parādās aptuveni vienlaicīgi. «*Pirmās datētās bronzas kultūras paliekas, kas atrastas Indas upes ielejā, attiecas uz III g.tūkst. sākumu p.m.ē.*» – raksta Lielā padomju enciklopēdijā²¹⁹. Grieķijā «bronzas laikmets» sākas no 28.gadsimta p.m.ē.²²⁰. (Normālā pierakstā {[VIEWS.537](#)} tas būs: gadsimtā 07200).

.1742. Vissenākā Indijas civilizācija, kuru 1920.gados atrada un atraka indiešu un angļu arheologi, ir Harapas kultūra (šeit arī leģendārā Mohendžodaro). Tā pastāvēja Indas upes ielejā apmēram tūkstoš gadus no 07400. līdz 08400. gadam²²¹.

.1743. Vissenākā Grieķijas civilizācija, kura pazīstama ar nosaukumiem «Krētas-Mikēnu kultūra» vai «Egejas kultūra» pastāvēja apmēram 17 gadsimtus 07200. – 08900. gados.²²² Šīs civilizācijas atzarojums Krētas salā saucas arī par «Mīnoja kultūru». Tieši tur atradās valdnieka Mīnoja Labirints, tieši tur dzīvoja Mīnotauris, kurš ēda Atēnu meitenes un jaunekļus, tieši uz turieni viņus glābt brauca Tēzejs – tolaik nomaļas grieķu apmetnes pārstāvis, – tieši tur Mīnoja iemīļējusies meita Ariadne deva savu pavedienu Atēnu varonim un valdnieka dēlam...

.1744. (Mīnoja kultūra – no valdnieka Mīnoja vārda – Krētas salā sasniedza savu virsotni ap 08300.gadu: pēc diviem gadsimtiem, ap 08530.gadu visas Krētas pils pēkšņi gāja bojā – iespējams, zemestrīcē –, tajā skaitā arī Knosas pils, kura pēc tūkstoš gadiem klasiskās Grieķijas mītos figurēja ar «Labirinta» nosaukumu. Tātad leģendārais valdnieks Mīnojs, «Labirinta» un «Mīnotaura» īpašnieks, dzīvoja nekādi ne vēlāk par 08530.gadu, un, attiecīgi arī Tēzejs brauca pie viņa ne vēlāk par šo laiku. Bet klasiskās Grieķijas tradīcijai jau bija sajukuši gadsimtu skaitļi, un tā Tēzeju attiecināja uz gadsimtu 08700, t.i. novērtēja viņa senumu vismaz divus gadsimtus par zemu, uzskatot viņu par laikabiedru ap 08740.gadu notikušajam Trojas karam. Mīnoja, Ariadnes un Tēzeja laikos Atēnas vēl tikai lika savus pamatus, Harapas civilizācijai bija 1100 gadu, Krētas-Mikēnu civilizācijai 1300 gadu, Ēģiptes piramīdām arī 1300 gadu, bet 4500 gadu bija Jērikas pilsētai, kuru pēc dažiem gadsimtiem ieņēms ebreji, sagraujot kanaāniešu aizsargātās pilsētas sienas it kā ar bazūņu skaņām, bet īstenībā, protams, ar parakšanos, kuru maskēja daudzdienīga tauru pūšana un rituālās dejas).

.1745. Un tā, mēs redzam, ka pirmās grieķu civilizācijas parādīšanos Enciklopēdija datē par 200 gadiem **agrāk** nekā pirmās indiešu civilizācijas parādīšanos. Kas attiecas uz vissenāko mums zināmo indiešu mācību leģendārajiem pamatlicējiem, tad «*Džīna, Budda, Patandžali un Kapila dzīvoja (ja tik patiešām dzīvoja) galvenokārt gadsimtā 09400 – laikā starp Talesu un Heraklītu*» {[VIEWS.689](#)}.

.1746. Pasaules kultūras pavards bija Tuvie Austrumi – tagadējās Palestīna, Sīrija, Irāka, vēlāk Ēģipte, – un no turienes civilizācija izplatījās uz rietumiem (Grieķiju) un uz austrumiem (Indiju) apmēram vienādiem viņiem.

.1747. Bet Kristus un viņa pirmie sekotāji bija tieši Tuvo Austrumu, tas ir – vissenākās civilizācijas pārstāvji. Tā ka izskaidrot kristietības un hinduisma atšķirības tā, kā to darāt Jūs, marķīz, nekādi nav iespējams.

²¹⁸ Козлов Н. «Философские сказки...», с.231.

²¹⁹ БСЭ-3. Статья «Индия». Т.10, 1972 г., с.203.

²²⁰ БСЭ-3. Статья «Греция». Т.7, 1972 г., с.285.

²²¹ БСЭ-3. Статья «Хараппская цивилизация». Т.28, 1978 г., с.197.

²²² БСЭ-3. Статья «Крито-микенская культура». Т.13, 1973 г., с.457.

2. Jaungada piezīmes

§158. Neprātīgā ekipāža

1996.12.31 15:57 otrdiena

(pēc 1 dienas, 23 stundām, 41 minūtes)

Vecgada vakars, līdz 1997.gadam 8 stundas un 3 minūtes

.1748. Un tā, Nikolaj Ivanovič, mans dārgais marķīz, šajās pirmsjaungada stundās es esmu nosēdies pie datora, lai kopā ar Jums sagaidītu Jauno, 1997.gadu, – gadu, kurš, kā es ceru, kļūs par sākuma atzīmi priekš mūsu pazīšanās, sadarbības un draudzības. Laimīgu Jums Nākošo gadu!

.1749. Šajos mazliet svinīgajos apstākļos es savedīšu Jūs kopā ar mūsu stāsta galveno varoni, ar to, kā dēļ es visu šo lietu uzsāku. Bet vispirms, kā priekšliktnis, liels liels citāts no Jūsu poētiskā teksta²²³:

.1750. «Dīpa un zviedzieni: kā Krievijas televīzijas programmas priekšliktnī, jūs redzat traucošos pajūgu ar kučieri uz bukas un iejūgtiem nevaldāmiem zirgiem. Tas esat jūs, ja mēs uzskatām, ka zirgi ir jūsu Jūtas un Vēlmes, kučieris – Prāts, bet pajūgs – jūsu Ķermenis.

.1751. Bet tagad pats galvenais – šai ekipāžai Saimnieks ir, bet viņš neatmozdamiem guļ. JŪSU ES GUĻ.

.1752. Kad jūs guļat gultiņā, kopā ar jums guļ jūsu Ķermenis, miegainas ir jūsu Domas, un tikai smagi grozās Jūtas. No rīta pamostaties ne Jūs – pamostas un sāk kustēties Ķermenis, ātri sāk skraidīt Domas un, lūk, jau saspringti dūc, grūstās Jūtas – bet jūs turpināt gulēt.

.1753. Vai Jūs redzat, zināt savas domas? Jums ir domas (viedokļi un sapņi), bet nav jūsu, kas tās redzētu. Ir Vecāku balsis, kas skan jūsos, taču jūs neredzat, ka šīs domu balsis nav jūsējās, bet gan Vecāku. Ir jūtas (aizvainojumi, bailes un vēlēšanās), bet nav jūsu, kas tās vērotu. Ir ķermenis (ar nogurumu un sažņaugtību), kuru jūs novērojat tikai tad, kad tas saplīst un dod jums sāpju signālus.

.1754. Lai nu tā būtu, pamostieties uz mirkli. Paskatieties uz sevi, kā Jūs pašreiz sēžat. Nosēdieties taisni un nosviediet sažņaugtību. Bet kur ir jūsu domas? Nu kā – pamodāties? Uz ilgu laiku?

.1755. Ekipāžas saimnieks guļ, bet negarlaikojas, kad izklaidējas ar patīkamiem sapņiem. Viens no viņa iemīļotajiem sapņiem – it kā viņš būtu brīvs, atbildīgs un stiprs cilvēks, kuram ir sava griba, savs pašlepnums un savas domas. It kā viņš brauktu kā Valdnieks un prasmīgi vadītu savu ekipāžu. Tas ir sapnis, bet tajā pat laikā mežonīgā ekipāža nes viņu pa dzīvi.

.1756. Jūs – tiekat nests...

.1757. (..) Kas tad vada šo dīvaino ekipāžu? Dažreiz – visdažādākās svešas personas, kuras sevi sauc: Nozīmīgi vai Tuvi cilvēki, Autoritātes, Morāle, Vara. Viņi, nepievēršot uzmanību guļošajam Saimniekam, ar viltu un spēku sagrābj Prāta kučiera vietu un virza ratus katrs pa savu maršrutu.

.1758. Bet visbiežāk ekipāžu nevada neviens. Tad tā brauc turp, kur velk to Ķermeņa ratu pievaldītie Vēlmju zirgi zem neko nenosakošā Prāta kučiera uzsaucieniem. Šī savādā ekipāža ar guļošu un ne par ko neatbildīgo Saimnieku arī ir parastais, tas ir, mehāniskais cilvēks. Mehāniskais cilvēks – tas ir guļošs cilvēks.

.1759. Jūs neatbildat ne par savām domām, ne par savām jūtām, ne par savu ķermeni – par kādu atbildību te var runāt? Cilvēku vada visi un viss kas, tikai ne viņš pats!

.1760. Viņš ir mašīna, un atbildība viņam piemīt ne vairāk kā automobilim vai kompjūteram. No mehānisma neko nevar prasīt, jo tas neko neizlemj.

.1761. Viņu nevar uzskatīt par melīgu vai patiesīgu. Ja viņš melo – tas nozīmē, ka viņš nevar nemelot. Saka patiesību – nevar nesacīt. Viņš ir labs, kad ir aizliegts būt ļaunam. Viņš ir ļauns, kad nepietiek spēka būt labam. Mēs mehāniski dusmojamies un priecājamies, aizvainojamies un gaviļējam, ciešam un iemīlamies. Un tas nevar tikt vērtēts tikumiski – mehānisms nevar būt tikumisks, tāpēc ka viņam nav brīvības.

.1762. Vai ir tādām, guļošām, cilvēkam – Viņa griba, Viņa vēlmes un lēmumi? Nav. «Viņa» vēlmes un lēmumi ir tikai viņam apkārt esošo spēku summa. Vēlmes cīnās savā starpā, prāts cīnās ar vēlmēm, ķermenis cīnās ar prātu... – bet to, kas iznāk rezultātā, cilvēks sauc pēc tam par savu Gribu.

.1763. Un līdz ar to saka nepatiesību. Par Gribu var runāt tikai tad, kad ir Saimnieks – viņš zina, kas viņam ir vajadzīgs, viņš tā vēlas un dara. Tas ir viņa lēmums, viņa griba.

.1764. Bet te katrs jauns uzvarējis spēks, kā izlecējs, kliez “Es esmu Saimnieks!” – un darbojas viņa vārdā. Tāpēc cilvēks izrādās vienmēr savādāks, to nepamanīdams. Cilvēks domā: “Es”, bet tas jau ir cits “Es”.

²²³ Козлов Н. «Философские сказки...», с.47–49.

.1765. Viens “Es” pieņem lēmumu celties agri, cits “Es” agri no rīta neko par to nezina. Viens “Es” ir skops, otrs mīl svaidīties ar naudu. Viens “Es” mīl un sola uzticību, otrs aizraujas ar pavisam citu sievieti. Ko gan no kura prasīt? Jūs esat pieņēmis lēmumu, bet jūs neturat programmu: kaut kas jums iekšienē un ārpusē vienmēr izrādās stiprāks par jums!

.1766. Cilvēki domā, ka viņi var kaut ko DARĪT. Bet īstenībā neviens neko nedara un nevar darīt: ar cilvēku viss vienmēr tikai ATGADĀS. Cilvēks PATS nemīl, nevēlas un nemokās – viss tas vienkārši AR VIŅU NOTIEK.

.1767. Lai DARĪTU, ir JĀBŪT.

Bet mūsu – nav.

.1768. Kamēr neprātīgās ekipāžas saimnieks nav pamodies – mūsu nav».

§159. Varoņa parādīšanās

.1769. Būtībā, izlasījis tieši šo vietu, es arī nolēmu «noteikti dot Jums kauju» {[LEON1.1086](#)}.

.1770. Protams, dārgais marķīz, visi mēs esam mehāniski cilvēki, kurus visu dzīvi kaut kur nes un ar kuriem viss tikai ATGADĀS, protams, neviens ne par ko nevar atbildēt (ja atmetam tradicionālo morāli un justīciju). Bet Jūs pats esat tieši tāds pats. Un savādāk vispār nevar būt. Principiāli. Kā impulsa nodošana ātrāk par gaismu.

.1771. Un par cik Jūs, spriežot pēc Jūsu grāmatas, uzskatāt, ka var būt arī savādāk, – tad tieši tādēļ Jūs arī esat utopists.

.1772. Bet ķēros «pie spalvas» es nebūt ne tādēļ, lai nodemonstrētu pasaulei, ka Jūs esat utopists. Manis pēc esiet tāds un palieciat – labāk būt utopistam nekā finansistam.

.1773. Es ķēros «pie spalvas», lai caur «divkauju» ar Jums, caur Jums, caur Jūsu draugiem un paziņām ievestu Augstākajā sabiedrībā savu bērnu un mūsu Galveno varoni – manu cilvēka koncepciju. (Es arī agrāk daudz reizes pasāku to darīt {[PSYHE.1289](#)} {[PSYHE.828](#)} {[LEON1.272](#)}, tikai kaut kā visu laiku neiznāca līdz galam...).

.1774. Jūsu pasaciņa par dvēseli, kuru es nocitēju augstāk, ir poētiska, un to, protams, nevar ņemt kā Jūsu zinātnisko priekšstatu par cilvēku. Bet tomēr pēc šīs pasaciņas redzams, ka cilvēka Jūsu koncepcija (tā, pie kuras Jūs pieturaties, neatkarīgi no tās autorības) būtiski atšķiras no manējās, jo, ja koncepcijas sakristu, tad pasaciņa iznāktu pavisam citāda.

.1775. Lūk, es arī gribu (un piedāvāju Jums) mūsu grāmatu lappusēs – gan manu, gan Jūsu {[LEON1.157](#)} – salīdzināt šīs koncepcijas un apspriest atšķirības. Es negribu sagraut Jūsu koncepciju, bet es gribu nolikt tai līdzās savu. Es tagad sāku «dauzīt» Jūsu koncepciju, – taču kā psihologam (ja Jūs patiešām esat psihologs) Jums ir jāsaprot, ka tas pirmām kārtām ir savas koncepcijas attaisnojums, tās tiesību uz eksistenci pierādīšana. (Bet šīs tiesības tiek apstrīdētas pastāvīgi).

.1776. Un tā, pat no pasaciņas ir redzams, ka Jūsu cilvēka koncepcijas pamatelementi ir «domas», «jūtas», vēlmes», «prāts», «ķermenis», «spēks», «griba»... Un arī slavenais «Ego» (bet tālāk, varbūt vēl arī «Superego», «Id» utt.).

.1777. Acīmredzot jūs domājat, ka zināt, KAS slēpjas aiz šiem vārdiem. Bet es uzskatu, ka Jūs to nezināt. Priekšstati par pirmo šo elementu grupu parādījās cilvēcei vēl aptuveni Krētas-Mikēnu un Harapas kultūras laikā, bet Aristotelis starplaikā starp grieķu klasiku un helēnismu noformēja to jau kā pabeigtu mācību, kas vaiņagoja cilvēces zināšanu sistēmu par pasauli. Otrā šī jēdzienu grupa kļuva visā pasaulē pazīstama no Freida (nezinu, vai viņš visus šos «Ego» un «Superego» izdomāja pats, vai no kāda paņēma; jebkurā gadījumā gan es, gan miljoni citu ļaužu zinām tos tieši no Freida, un jebkurā gadījumā tie ir, kā minimums, pagājušā, tas ir XIX gadsimta priekšstati).

.1778. Bet tikmēr mūsu aizejošais XX gadsimts bija unikāls gadsimts un izdarīja apvērsumus milzīgus pasaules zinātnē. Te ir gan relativitātes teorija, kura satricināja izglītos prātus 1905.gadā, gan atombumbas sprādziens 1945.gadā, gan DNS atšifrēšana, gan Lielā Sprādziena teorija, gan daudz daudz kas cits, kas pilnīgi izmainīja mūsdienu cilvēka sadzīvi un viņa viedokli par pasauli. Starp visiem šiem XX gadsimta atklājumiem un izgudrojumiem mūsu tēmai pati svarīgākā ir kompjūteru izgudrošana 1940.gadu beigās un tai sekojošā 1950.gadu sākumā kibernetikas zinātnes nodibināšana (ko izdarīja, kā vēsta leģenda, Norberts Vīners).

.1779. Pēc Norberta Vīnera un viņa sekotājiem visumā kļuva pilnīgi skaidrs, ka cilvēka smadzenes ir informācijas apstrādes sistēma, tas ir, citiem vārdiem sakot, kompjūters, kurš, lai gan atšķiras no rūpnieciskajiem datoriem ar daudziem otršķirīgiem rādītājiem, taču neatšķiras pēc fundamentālajiem darbības principiem.

.1780. Pagājušajā (pēc kompjūteru izgudrošanas brīža) pusgadsimtā zinātne par tiem ir ieguvusi milzīgu pieredzi (t.s. «*computer sciences*»), ir izaugušas un nomainījušas divas programmētāju paaudzes (ja «paaudzes» ilgumu skaitām 25 gadus).

.1781. Bet psiholoģijas zinātne ir iemanījusies to visu palaist sev garām!!!

.1782. Psiholoģijas zinātne – un Jūs kopā ar to, dārgais marķīz, – jūs joprojām dzīvojat Krētas-Mikēnu laikmeta jēdzienos, – vai, labākajā gadījumā, ar Freida jēdzieniem. Jums joprojām Cilvēks = Ķermenis + Domas + Jūtas + Vēlmes + Griba + Spēks + «Es» + «SuperEs»... un tt.

.1783. Jūs domājat, ka esat profesionālis šajā nozarē, jo Jums kabatā ir diploms – ne īsti psihologa, ne īsti psihiatra (pēc grāmatas nav skaidrs, ko īsti Jūs esat studējis). Uzskatot sevi par profesionāli, Jūs pieņemat par zināmu, kas slēpjas aiz visiem tiem vārdiem, ko Jūs lietojat. Bet īstenībā Jūs to nezināt, jo Jūs nevarat ņemt un pats uzbūvēt informācijas apstrādes sistēmu, līdzvērtīgu cilvēkam.

.1784. Bet es vēl 20 gadus atpakaļ paziņoju {[ROAD.1017](#)} un turpinu apgalvot arī tagad: es varētu uzbūvēt mākslīga cilvēka psihi, ja man būtu pietiekoši resursi. Esmu uzrakstījis daudzas (bez kļūdām strādājošas) datorprogrammas, un nav cilvēka garīgajā darbībā nekā tāda, ko es nevarētu PATS ieprogrammēt. Tad kurš no mums ir profesionālis?

.1785. Ja Jūs pamēģinātu PATS radīt tādu sistēmu, – kaut vai tikai vispār stādīties sev priekšā, KĀ to varētu izdarīt principā, ar pienācīgu resursu daudzumu, – tad Jūs uzreiz saprastu, ka visi šie vecie jēdzieni «domas», «jūtas», «gribs», «Es» un tml. ir galīgi neprecīzi un izplūduši. Jūs uzreiz sāktu runāt pavisam citās kategorijās – tādās kategorijās, kādās runā profesionāli programmētāji, kuri strādā ar rūpnieciskajiem kompjūteriem.

.1786. Patiešām taču: nu ko saprata informācijas apstrādes sistēmās krētieši-mikēnieši vai pat Zigmunds Freids – tie, kuri ir radījuši šos, Jūsu lietotos, jēdzienus un priekšstatus? Nevienam no viņiem taču pat prātā neienāca, ka tādas lietas kā kompjūteri vispār var pastāvēt pasaulē. Iedomājieties, ka viņi, lūk, pienāk pie kompjūteriem un sāk par tiem spriest! Kādi gan tur parādītos jēdzieni, kādas shēmas! No smiekliem tūdaļ uz vietas salieksies! Un viņu priekšstati par cilvēka uzbūvi nav daudz labāki: viss tas balstās pārsvarā uz pašnovērojumiem, mazliet ievērojot novērojumus pie citiem cilvēkiem, – bez jebkādam zināšanām detaļās par kaut vienu reālu informācijas apstrādes sistēmu.

.1787. Šajā «divkaujā» ar Jums, mīļais marķīz, mans pamatmērķis ir dot «kompjūterizētu» (t.i. profesionālu un līdz ar to pareizu) Jūsu vārdu, apgalvojumu, piemēru interpretāciju. Vienkārši ne vairāk, kā līdzās Jūsu interpretācijai nolikt savējo.

.1788. Lai arī es centīšos visu izklāstīt maksimāli populāri, bet tomēr es nevarēšu pilnīgi iztikt bez programmētāju jēdzieniem un terminiem. Diemžēl šīs lietas var izrādīties mazzaprotamas tiem, kas ar datorprogrammēšanu nav nodarbojušies (bet dažas lietas mazzaprotamas pat arī tiem, kas ir nodarbojušies: programmēšanā arī ir savas ielejas un virsotnes). Un tādos gadījumos Jūs vai kāds cits no lasītājiem var izsaukties: «Ko gan tur šis Egle gvelž tādu nesaprotamu!? Kaut kādas blēņas!».

.1789. Atšķirībā no daudzām citām zinātnēm un mākslām, programmēšanas zinātne (māksla²²⁴), kā reti kura cita, tiek pārbaudīta praksē, kura to apstiprina (vai apgāž). Ja tu runā gudras lietas psiholoģijā (kā Freids) vai etnoloģijā (kā Gumiļovs), tad to ir praktiski neiespējami pārbaudīt eksperimentā. Ja tu tādas pašas runas saki programmēšanā (bet ar dažādiem miglainiem projektiem es esmu sastapies neskaitāmas reizes), tad pārbaude ir elementāra: vai tavas sistēmas strādā, vai nestrādā? Ja tavas programmas strādā, tad tu patiešām esi kvalificēts programmētājs, un tavi vārdi patiešām ir ko vērti. Bet ja tavas programmas nestrādā, tad tavi gudrie un supergudrie vārdi ir blēņas.

.1790. Ņemiet vērā, marķīz: manas programmas vienmēr ir strādājušas nevainojami. Tātad es zinu, ko saku. To atcerieties, ja kaut kas kļūs nesaprotams.

.1791. Cilvēka kompjūterkonceptija, marķīz, izdarīs apvērsumu divās zinātnēs: psiholoģijā un matemātikā.

.1792. «*А хороший психиатр / Посмотреть Вас был бы рад / На предмет наличия / Мании величия* (Nataša Zaharova)»²²⁵:

²²⁴ Кнут Д. «Искусство программирования для ЭВМ», т.1. «Основные алгоритмы». «Мир», Москва, 1976. Knuth D.E. «The art of the computer programming. Vol.1. Fundamental algorithms». California Institute of technology. Addison-Wesley Publishing Company. Reading, Massachusetts; Menlo Park, California; Don Mills, Ontario, 1968.

²²⁵ P.S. Latviski: «Bet viens kārtīgs psihiatrs apskatītu labprāt Jūs, vai nav lielummānijas». (Kādas Kozlova lasītājas un pacientes sacerēts pantiņš, kas iekļauts viņa grāmatā: Козлов Николай. «Философские сказки для обдумывающих житье, или Веселая книга о свободе и нравственности». Издание второе, переработанное и дополненное. Новая Школа, Москва, 1996, с.216).

§160. Aicinājums pie Apaļā Galda

.1793. (Nododiet, marķīz, no manis sveicienu Natašai Zaharovai un palūdziet viņu atsūtīt man savu fotogrāfiju: es gribētu to ievietot kādā no savām grāmatām).

.1794. Abas šīs zinātnes – psiholoģija un matemātika – īstenībā nodarbojas ar bioloģiskajiem kompjūteriem, bet abas absolūti neievēro šo faktu savās konstrukcijās, jo ir tikušas radītas ilgi pirms rūpniecisko datoru izgudrošanas. Un ja ar matemātiķiem man dialogs ir sens {[MUIG1.1523](#)}, tad ar psihologiem tas vēl tikai sākas – Jūs būsiat man pirmais.

.1795. Kopā ar šo meditāciju COSLO es (pirmajā Leoniānas²²⁶ grāmatā) ievietoju meditāciju ROUND (kā arī NATIS un VENDE) ar jaunākajiem uz šodienas materiāliem par «kauju» ar matemātiķiem. Diemžēl tā diskusija bija vienu laiku saindēta ar niknumu, kad es jau uzskatīju, ka mana koncepcija ir noslīcināta purvā. Meditācijai COSLO es ieliku epigrāfā šajās dienās nejauši ieraudzītus padomju disidenta Grigorija Pomeranca vārdus: «*Kad cilvēku slīcina purvā, viņam ir tiesības lamāties*»²²⁷. Lūk, es arī šķendējos. Bet tagad, es domāju, lietas ies uz labo pusi pat ar matemātiķiem²²⁸.

.1796. Jo vairāk es ceru, ka mums ar jums, ar psihologiem, lieta nenonāks līdz tādiem ekscēsiem. Negremdējiet mani purvā, – un es nešķendēšos.

.1797. Ja Jūs izlasījāt meditāciju CROTO, kura ir prelūdijs šai meditācijai COSLO, tad Jūs redzējāt, ka es arī ar grāfu de Kroto mēģināju iesākt to pašu sarunu, ko tagad ar jums. Bet grāfs, protams, nebija tas partneris, kas man vajadzīgs. Dialogs ar viņu ātri vien nonāca strupceļā.

.1798. Visvairāk attiecību saasināšanos veicināja mans viņa psiholoģiskā tipa nepareizs novērtējums diskusijas sākumā. Es pieņēmu, ka viņš ir INTJ (t.i. šizoīda paveids), bet viņš izrādījās INFP (t.i. histeroīds). Ja es no paša sākuma būtu sapratis, ka man ir darīšana ar histeroīdu, tad, protams, būtu daudz piesardzīgāks visos izteicienos (kaut gan gala rezultātā droši vien viss beigtos ar to pašu). Kā histeroīds viņš izjuta dziļu vilšanos, kad izrādījās, ka plānotajā diskusijā galvenā tēma ir domāta mana koncepcija, bet ne viņa grāmata un viņa aforismi, kā viņš to apzināti vai neapzināti bija gaidījis.

.1799. Kā psihologs izlasiet uzmanīgi viņa «vīlušos» vēstuli {[LEON1.442](#)} un pievērsiet sevišķu uzmanību frāzēm:

.1800. – «*Sākumā man radās cerība, ka manas vēstules atkārtošanu var izskaidrot ar smalku reakciju uz visdažādākajiem tajā esošajiem spriedumiem*» {[LEON1.444](#)} un

.1801. – «*Tā kā Jūs laipni uzrādījāt man manu vēstuli, es pārskatīju to un neuzskatu vēstules tēzes par gluži nepelnošām uzmanību*» {[LEON1.450](#)}...

.1802. Bet tā vietā, lai koncentrētu uzmanību uz viņu un viņa tēzēm, es pilnībā pavērsu uzmanību uz sevi un savām tēzēm («...*noliku sevi sarunas centrā*...») {[LEON1.1056](#)}. Pie tam vēl izzoboju viņu, mētājos asprātībām un vispār radīju reālus draudus aizēnot viņa personību ar personību savējo... Mans dievs! – un viss tas histeroīdam! Bet zvēru jums, marķīz, es tobrīd nedomāju, ka manā priekšā ir histeroīds un gaidīju no viņa, kā no šizoīda, atbildi tādā pašā garā...

.1803. Nu ko nu tagad: grāfs ir palicis aiz muguras – un visumā labi vien ir, ka ir palicis. Nevienotos mēs ar viņu ne par ko (vispār, nu viņus pie joda, šos histeroīdus – vienas nelaimes ar viņiem: lai ko ar nepateiktu – uzreiz aizvainojums...). Bet iesākumā es sapņoju par to, kā uzaicināšu viņu kādā vasarā atbraukt pie mums uz Rīgas jūrmalu, noformēšu izsaukumu utt... (Brauciet labāk Jūs, marķīz!).

§161. Jaunu Laimi!

1996.12.31 22:33 otrdiena

(pēc 6 stundām, 36 minūtēm)

Līdz Jaungadam 1 stunda, 27 minūtes

.1804. Šeit, marķīz, pa šo laiku mani dažādi virzīja nost no mērķa: lika iznest atkritumus, griezt ananasu, parādīt ar pirkstu, uz kuru pusi atrodas Anglija. Pēc tam noskaidrojās, ka jārāda ir nebūt ne uz Angliju (jo Jaunais gads nāk ne no Grinvičas), bet pavisam uz citu pusi... Vispār laiks tā arī aizgāja, un tagad es uz kādu laiku pārtraucu sarunu ar jums. Man nepiedos, ja es vēl ilgāk palikšu pie datora.

²²⁶ P.S. «Leoniāna» bija viena no Sestās Mediotēkas noveļojīgām (deviņu grāmatu sērijām), veltīta manai lasītājai Leonīdai. Tikai pirmā šīs sērijas grāmata LEON1 tika pilnībā pabeigta; no pārējām palika fragmenti.

²²⁷ Померанц Григорий. «Корзина цветов нобелевскому лауреату». «Октябрь», 1990 №11, с.155.

²²⁸ P.S. Visu mūžu man ir licies, ka nupat nupat cilvēki beidzot sapratis tās elementārās lietas, kuras es viņiem stāstu. Arī šajos Kozlovam rakstītajos vārdos izpaužas šī cerība, kas vienmēr ir izrādījusies naiva: lai cik zemās domās es nebūtu par cilvēkiem, bet īstenībā viņi vienmēr izrādās **vēl stulbāki**, nekā es par viņiem esmu domājis. Arī 1996.gada cerības, protams, neattaisnojās.

- .1805. Bet domās es esmu ar Jums, marķīz.
.1806. Laimīgu Jauno gadu!
Lai šajā gadā piepildās viss, ko mēs sev vēlam!

3. Procesoru modelis

§162. Par profesionālu skatu

1997.01.21 21:39 otrdiena
(pēc 20 dienām, 23 stundām, 6 minūtēm)

.1807. Un tā, marķīz, augstāk nocītētā Jūsu pasaciņa rāda, ka pēc Jūsu domām pastāv divi dažādi psihes stāvokļi: viens, kad cilvēks «guļ» un viņu «nes» pa dzīvi, un otrs, kad viņš «ir pamodies» un «pats» vada savu dzīvi.

.1808. Šādus divus psihes stāvokļus varbūt arī var izdalīt (vienmēr var izdalīt kaut kādus divus stāvokļus), taču Jūsu dotais viņu raksturojums (pat ievērojot poetizāciju) ir pilnīgi nederīgs kaut cik dziļai cilvēka psihiskās darbības analīzei (varbūt ir noderīgs emocionālai iedarbībai uz dažām jaunavām).

.1809. Bet nostādīsim tomēr jautājumu profesionāli. Un tā, ir dota materiāla sistēma, kura sastāv no kauliem, muskuļiem, iekšējiem orgāniem, tādiem kā sirds, plaušas, aknas utt. Šo sistēmu vajag vadīt, un šim nolūkam pastāv kompjūters (smadzenes), apgādāts ar kanāliem (nerviem), pa kuriem tas, no vienas puses, saņem informāciju par vadāmās sistēmas un apkārtējās vides stāvokli un, no otras puses, var nodot dažādiem muskuļiem savas pavēles izpildīt tās vai citas darbības. Uzdevums ir: izstrādāt reāllaika operētājsistēmu šim kompjūteram tā, lai tā varētu darīt visu to, ko spēj cilvēks.

.1810. Grāfs de Kroto acīmredzot šeit teiktu, ka tādu programmu sistēmu uzrakstīt nav iespējams (atklātā veidā man to ir teikuši citi, bet viņi nav Leoniānas personāži, tāpēc pieņemsim, ka to ir teicis tieši Krotovs kā viens no mūsu romāna varoņiem; spriežot pēc viņa vārdu vispārējā gara, viņš to pilnīgi būtu varējis pateikt {LEON1.459}).

.1811. Bet apgalvojums, ka cilvēka programmu sistēmu uzrakstīt nav iespējams, ir loģiska kļūda. Patiesībā Viktors Krotovs (un tāpat neviens cits) nevar to zināt. Neapstrīdams būtu tikai apgalvojums: «Es, Krotovs tādu sistēmu uzrakstīt nevaru un nevaru arī iedomāties, kā tā varētu būt ierīkota». Lūk, tāds apgalvojums jau ir pilnīgi neapgāzams, un pret to iebilst mēs nesāksim. Acīmredzot grāfs de Kroto (un jebkurš cits, kas tā saka) ir ne diezin kāds programmētājs {LEON1.446}.

.1812. Bet mēs, kam programmēšanas kvalifikācija, kā iznāk, ir mazliet augstāka, pamēģināsim iedomāties, kas ir nepieciešams stādītā uzdevuma atrisināšanai. Nepieciešamas, protams, ir ne «domas», ne «jūtas», «Ego», «Superego» un tamlīdzīgas lietas. Šos Krētas-Mikēnu jēdzienus atmetīsim kā diletantiskus. Neviens normāls programmētājs ar tādiem neoperē.

.1813. To vietā ievēdīsim paralēlo procesoru un paralēlo procesu jēdzienus. Katrs cik necik kvalificēts programmētājs zina, kas tie tādi ir. Parastajā mūsdienu 1990.gadu personālajā datorā ir tikai viens procesors, bet procesu var būt daudz. Piemēram, viens process (viena programma) «visu laiku» pārbauda, vai nav parādījies rezidents vīruss, cits aptaujā modēmu, trešais kopē diskus utt. Tā kā procesors faktiski ir viens, tad procesi strādā īstenībā pseidoparalēli: mazliet pastrādā viens, pēc tam otrs, tad trešais, pēc tam atkal pirmais utt.

.1814. Ja mums ir lokālais tīkls un tajā ir vairāki savā starpā saistīti kompjūteri, tad tie jau strādā patiešām paralēli, kaut kā savā starpā mijiedarbojoties.

.1815. Pat ar paviršu (bet, protams, profesionālu) skatu uz cilvēka smadzenēm ir pietiekami, lai uzreiz redzētu, ka tās ir neapšaubāmi daudzu paralēlu procesoru apvienojums, pie kam katrā procesorā var vēl norītēt paralēli (pseudoparalēli) dažādi procesi. Smadzenes tādējādi var salīdzināt ne ar atsevišķu datoru, bet ar veselu tīklu, sastāvošu no kompjūteriem, kas savā starpā sadarbojas.

.1816. Galīgais šī procesoru konglomerāta uzdevums ir apstrādāt ieejā ienākošos signālus un izstrādāt priekš muskuļiem izejošos signālus, kuri nosaka vadāmās sistēmas izturēšanos, ieskaitot signālus balss saišu muskuļiem (runa), pirkstu muskuļiem (raksti), acu muskuļiem (skatiena virziens), sirds muskuļiem (sirdsklauves uztraukumā) utt. utml., utt. utml.

.1817. Būtībā tā ir biheviortiskās psiholoģijas²²⁹ jautājuma nostādne: S-R shēma (stimuls – reakcija), tikai saprasta plašā nozīmē (milzums stimulu – milzums noģenerēto reakciju) un saprasta kā smadzeņu daudzu mijiedarbojošos procesoru un programmu darbības izpausme.

.1818. (Jums, marķīz, tas, protams, ir zināms, bet citiem lasītājiem paskaidrošu, ka «biheviortiskā psiholoģija» ir viens no galvenajiem XX gadsimta psiholoģijas novirzieniem, kuru dibinājis 1913.gadā 35-gadīgais amerikāņu Baltimoras universitātes profesors Džons Votsons (Watson), dzimis Dienvidkarolīnā; nosaukums ceļas no angļu «behavior» – «uzvedība, manieres»; šim virzienam, sevišķi tā sākotnējā, klasiskajā formā, bija raksturīga nostādne, ka psiholoģijai ir jāpēta (dzīvnieku un cilvēku) izturēšanās faktus, nemēģinot konstruēt hipotēzes par to, kādēļ šīs būtnes tā izturas).

.1819. Kad mēs esam TĀ – kā punktā {.1816} – paskatījušies uz cilvēku psihi (bet tikai tā uz to arī vajag skatīties, tikai tāds uzskats arī ir profesionāls), tad visi šie vecie (un it kā skaidrie, bet īstenībā viltusskaidrie) jēdzieni zaudē jēgu gandrīz pilnīgi.

.1820. Kas, piemēram, ir «prāts»? Nu nav īstenībā nekāda prāta. Tas ir vienkārši ļoti neprecīzs, ļoti izplūdis apzīmējums priekš tās pakāpes, kādā daži smadzeņu procesori (programmas) izmanto noteiktas kategorijas informāciju (zināšanas). Bet vispār šo jēdzienu nav iespējams precīzi definēt procesoru modeļi, tātad arī nav iespējams ar to strādāt kvalificēti.

§163. Par gribasspēku

.1821. Kas, piemēram, ir «griba»? Nu nav nekādas gribas īstenībā. Ir smadzeņu dažādu procesoru ģenerēti «priekšlikumi» par iespējamās reakcijas variantiem, un ir «augstākais» procesors, kurš izdara galīgo izvēli starp ieteiktajiem reakcijas variantiem. «Gribasspēks» ir vienkārši poetizēts apzīmējums tam faktam, ka «augstākais procesors», kurš izdara galīgo reakcijas variantu izvēli, vienmēr atdod priekšroku procesora A variantam, salīdzinot ar procesora B variantu. Un viss.

.1822. IZanalizēsim Jūsu vārdus {.1762}:

«Vai ir tādām, guļošanām, cilvēkam – Viņa griba, Viņa vēlmes un lēmumi? Nav. “Viņa” vēlmes un lēmumi ir tikai viņam apkārt esošo spēku summa. Vēlmes cīnās savā starpā, prāts cīnās ar vēlmēm, ķermenis cīnās ar prātu... – bet to, kas iznāk rezultātā, cilvēks sauc pēc tam par savu Gribu».

.1823. Senajam cilvēkam bija skaidrs priekšstats par to, kā viņš cīnās ar sāncensi no paša cilts, ar ienaidnieku vai ar kādu zvēru, un viņš šādus priekšstatus pārnesa uz viņa paša iekšienē notiekošajiem procesiem. Ja viņš par kaut ko svārstījās, tad iedomājās to kā cīņu. Arī mūsu dienās katrs cilvēks jau no bērnības nostiprina tādu priekšstatus ar bērnības atmiņām par savām spēļu sacensībām ar vienaudžiem.

.1824. Īstenībā kompjūtera iekšienē nekādas īpašas cīņas nav (tas ir, var, protams, visu to iztēlot TĀ – kā kaut kādu spēku cīņu, – bet profesionāli profesionālā runā tā nerīkojas).

.1825. Kas īstenībā notiek, kad «vēlmes cīnās savā starpā», kā Jūs, marķīz izteicāties? Atcerēsimies, piemēram, Kaļagina²³⁰ leģendāro repliku no kinofilmas: «Ēst gribas... Novājēt gribas... Visu gribas!». Patiesībā šeit viens procesors, izanalizējis viņam «pakļautos» organisma sensoru signālus, izliek «augšējam procesoram» signālu: «Vajag uzņemt ēdienu!». (Šī procesora šis signāls arī ir mūsu «vēlēšanās paēst»). Cits procesors, izanalizējis datus par organisma svaru, kā arī cilvēku «skaistuma» kritērijus un tml. lietas, ir izdevis «augšējam procesoram» signālu: «vajag atturēties no ēdiena, lai patiktu sievietēm (vīriešiem)!». Lūk, šie pretējie dažādu procesoru «priekšlikumi» arī ir tas, ko cilvēki kopš seniem laikiem uztver kā «iekšēju cīņu». Tālāk viss ir atkarīgs no «augstākā procesora», kurš pieņem galīgo lēmumu: vai ēdiens tiks uzņemts, vai nē. Pieņemsim, augstākais procesors izlemj ievērot otrā sānprocesora priekšlikumu: atturēties no ēšanas. Bet pirmais procesors nerimstas: viņš taču ir specializēts, viņš seko tikai kuņģī un tamlīdzīgās vietās novietotajiem sensoriem, bet tie signalizē arvien stiprāk: barības nav, barības nav, barības nav! – un procesors ziņo uz augšu: «Ēst, ēst, ēst!». «Augstākais procesors» noraida šo prasību stundu, noraida divas stundas, noraida trīs stundas... Bet jo tālāk, jo vairāk viņš ir aizņemts ar to signālu apstrādi, kuri nāk no šī «badainā» procesora, un ar viņa signālu noraidīšanu, jo mazāk viņš var nodarboties ar «kaut ko derīgu». Beigu beigās viņš nolemj mainīt vispārējo stratēģiju. Viņš ģenerē izsaucienu: «Es nespēju vairāk!» – un aiz tā – lēmumu uzņemt barību. Tā tas notiek īstenībā.

.1826. Par tādu cilvēku teiks tradicionālajos terminos, ka viņam nav «gribasspēka». Bet ja cita cilvēka «augstākais procesors» tomēr turpināja noraidīt «badainā procesora» prasības, tad par viņu teiks:

²²⁹ Watson J.B. «Psychology as the behaviorist views it», Psychological Review, 1913 № 20, p.158–177.

²³⁰ P.S. Pazīstams krievu padomju laiku kinoaktieris.

«Viņam ir dzelzs griba». Tomēr fakts, zinātniskais fakts ir tāds, ka viens «augstākais procesors» galu galā «padevās» «izsalkušajam procesoram», bet otrs nepadevās. Izskaidrojumu prasa tieši šis fakts – un ne «gribasspēka» terminos, bet vajag izskaidrot, KĀPĒC viens procesors pieņēma šādu lēmumu, bet otrs – pretēju? Varbūt abu cilvēku smadzenēs bija starpība abu alternatīvo procesoru signālu relatīvajā intensitātē? Vienam cilvēkam «izsalkušais procesors» sūtīja, teiksim, 100 000 impulsus sekundē, bet otram 300 000, kamēr «atturēšanās procesors», tieši otrādi, pirmajam, teiksim, 50 000 impulsu, bet otrajam – tikai 20 000 impulsu. Tāpēc pirmajam cilvēkam izrādījās «dzelzs griba». Jebkurā gadījumā izskaidrojumam jābūt šāda veida terminos – impulsu relatīvajā spēkā, signālu daudzumā, jūtīguma sliekšņu augstumā, lēmuma pieņemšanas laikā lietoto algoritmu sastāvā (stereotipos, kritērijos u.tml.), bet izskaidrojums ar «gribasspēku» ir blēņas, tas ir pseidoizskaidrojums, kurš īstenībā neko neizskaidro.

.1827. Jūs, marķīz, rakstāt {1763}: «*Par Gribu var runāt tikai tad, kad ir Saimnieks – viņš zina, kas viņam ir vajadzīgs, viņš tā vēlas un dara. Tas ir viņa lēmums, viņa griba. Bet te katrs jauns uzvarējis spēks, kā izlecējs, klieudz “Es esmu Saimnieks!” – un darbojas viņa vārdā. Tāpēc cilvēks izrādās vienmēr savādāks, to nepamanīdams. Cilvēks domā: “Es”, bet tas jau ir cits “Es”*».

.1828. Visumā šie vārdi ir bezjēdzīgi, marķīz. «Saimnieks» – mūsu «augstākais procesors», kurš «tā vēlas un dara» – pastāv, darbojas vienmēr. Bez tāda «augstākā procesora» tāda sistēma kā cilvēks nevar funkcionēt principiāli (tas ir skaidrs jebkuram profesionālim). Ja kādam tāda aparāta nav, tad uz ārieni tas izpaudīsies kā oligofrēnija, idiotisms vai kāda cita pilnīgas plānprātības forma, kuras pirmsākumi nāk no visagrākās bērņības.

.1829. No otras puses, «augstākais procesors» nevar vadīties TIKAI no savām paša nostādnēm, pilnīgi ignorējot «palīgprocesorus», tādus, kā mūsu «badainais». Sistēma, kura pilnīgi ignorē «sānprocesorus» (tas ir, kura izrāda visdzelžaināko, tērauda, dimanta un superdimanta gribu), – tāda sistēma aizies bojā dažās dienās vai pat stundās (piemēram, ja uz ielas noignorēs «sānprocesora» signālus par tuvojošos automobili un pēc savas «dzelzs gribas» lepnī dosies uz ielas vidu).

.1830. Tādējādi viss jautājums ir tikai par «augstākā procesora» relatīvajiem raksturlielumiem starp šīm divām galējībām: kad «augstākā» nav vispār un kad tas ir, bet ignorē palīgprocesoru signālus.

§164. Ko iesākt ar manu Es?

.1831. «Viens “Es” pieņem lēmumu celties agri, cits “Es” agri no rīta neko par to nezina» – Jūs rakstāt tālāk, marķīz. – «Viens “Es” ir skops, otrs mīl svaidīties ar naudu. Viens “Es” mīl un sola uzticību, otrs aizraujas ar pavisam citu sievieti. Ko gan no kura prasīt? Jūs esat pieņēmis lēmumu, bet jūs neturat programmu: kaut kas jums iekšienē un ārpusē vienmēr izrādās stiprāks par jums!».

.1832. Saprotams, ka šeit ir runa par «augstākā procesora» dažādiem lēmumiem, kuri pieņemti, kad no dažādiem palīgprocesoriem nāk dažādi signāli. Principiāli mēs to izskatījām jau piemērā ar vēlēšanos ēst un vēlēšanos novājēt. Jūsu modelis, kurš attēlo šo situāciju kā «vairāku “Es”» pastāvēšanu, liekas man diezgan neveiksmīgs. Krietni labāks ir modelis ar «augstāko procesoru» un «palīgprocesoriem».

.1833. Un lieta, protams, nav tikai gaumē: Jums, lūk, patīk viens, bet man cits. Lieta, atkārtāju, ir tā, ka savu modeli es varu precizēt tālāk, kā to parasti dara programmētāji, kad rada kādu sistēmu. Uzmetis, kādi man ir procesi, es tagad varu iet lejup pēc Jodana «lejupejošās programmēšanas» principa²³¹ un definēt katram no procesoriem darbības principus un izturēšanās algoritmus. Bet Jūs ar savu «prātu», «domām», «gribu», «Ego» u.tml. objektiem neko tālāk iesākt nevarat: esat izteicis šos vārdus, un viss, – un stop!

.1834. Tas, ko Jūs gribat panākt no lasītāja, marķīz, īstenībā ir: lai lasītājs «turētu programmu», tas ir, lai viņa «augstākais procesors» vadītos pēc vienotākiem kritērijiem, kad pieņem lēmumus dažādās situācijās. Nu, tad vispār tā arī būtu jāsaka: «lēmuma kritērijiem jābūt vienotākiem», nevis – «pamosties», «tu guli»...

.1835. Es saprotu: tāda veida frāzes, kā «...kaut kas jums iekšienē un ārpusē vienmēr izrādās stiprāks par jums!» ir domātas, lai iedarbotos uz mazizglītota lasītāja patmīlību, kuram nav precīzāka situācijas modeļa, un rosināt viņu izmainīt savus lēmuma pieņemšanas algoritmus Jums vēlamajā virzienā. Bet tad atzīstieties vismaz man, šeit, ka viss šis modelis ar «gribasspēku» Jums pastāv tikai

²³¹ Йодан Э. «Структурное проектирование и конструирование программ». Мир, Москва, 1979. (Edward Yourdon, President Yourdon Inc. «Techniques of Program Structure and Design». Prentice Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1975). P.S. Pēc Jodana grāmatas iznākšanas, 1980-tajos gados tajā izklāstītie principi kļuva par mūsu paaudzes programmētāju klasiku.

tādai, lūk, lasītāju «mulžošanai» un neatspoguļo Jūsu paša priekšstatus par pasauli. Kā līdzekli iedarbībai uz mazizglītotu lasītāju es Jūsu modeli varu atzīt, bet kā darba modeli izglītotiem cilvēkiem – nē.

.1836. Lai piespiestu lasītājus dažādās situācijās vadīties pēc vienotākiem kritērijiem, Jūs piedāvājat viņiem «pamosties», tas ir, pavērot sevi «it kā no malas». Procesoru modelī tas nozīmēs: radīt vēl vienu palīgprocesu (t.i. «palaist programmu»), – radīt procesu, kurš sekos pārējās sistēmas daļas uzvedībai (protams, to viņš varēs izdarīt tikai viņam pieejamās informācijas ietvaros; daudz kas sistēmas darbībā īstenībā paliks viņam apslēpts). Tāds «novērotājs procesors» arī var ģenerēt savas analīzes rezultātus un iesniegt priekšlikumus «augstākajam procesoram» kopā ar citiem palīgprocesoriem. Nu, un kad «augstākais procesors» ņems vērā šī «novērotāja» priekšlikumus, tad tas arī nozīmēs to, kas Jūsu modelī saucas «cilvēks ir pamodies», «Saimnieks ir parādījies».

§165. Par smadzeņu programmām

.1837. «Vēsturiskajā Seminārā» {[TRANS.500](#)} man teica, ka cilvēkam nevar būt programmas smadzenēs, jo tad viņš agri vai vēlu uzdursies tādām uzdevumam, priekš kura viņam programmas nav. Tas parāda, līdz kādai pakāpei ļaudis nav spējīgi iedomāties, kā jātaisa pašprogrammējošs kompjuters (runāja taču to cilvēki, kuri uzskatīja sevi par speciālistiem kompjūteru jomā un strādāja iestādē, kuru viņi uzskatīja par «visizcilāko» Latvijā skaitļošanas laukā²³² {[CANTO.2266](#)}). Nu ko, viņi nezina, kā taisīt pašprogrammējošās sistēmas, viņi nezina, kā taisīt operētājsistēmas – vai nu maz ko viņi nezina?

.1838. Pašprogrammējošās sistēma ir jābūvē pa līmeņiem, izmantojot interpretatoru principu {[NATUR.1159](#)}. Ir, pieņemsim, pats zemākais līmenis, kurā (cilvēkam) iedzimtie mehānismi realizē zināmu (visumā nelielu) daudzumu elementāru darbību (piemēram, virzīt pirkstu uz vienu pusi, virzīt uz otru pusi, pakustināt kāju, izdot skaņu utt.). No šīm elementārām operācijām tiek veidoti otrā līmeņa bloki: piemēram, var tikt radīts kāds kopums *A* no tādām elementārām rokas kustībām, kura rezultātā notiek darbība «paņemt priekšmetu rokā». Cita rokas darbību kopuma *B* rezultātā notiek «sitiens ar dūri» utt. Pastāv interpretatori, kas realizē tādus kopumus. Interpretators, caurskatot tā vai cita bloka programmu, realizē pēc kārtas tā soļus, t.i. elementāras roku kustības, un, ja viņš izpilda programmu *A*, tad iznāk priekšmeta paņemšana rokā, bet ja programmu *B*, tad iznāk sitiens ar dūri.

.1839. Tagad kādam citam, paralēlam procesam ir jānodod iespēja, pirmkārt, radīt jaunus elementāro darbību kopumus (bloku *C*, bloku *D* utt.) un, otrkārt, dažādi kombinēt šos otrā līmeņa blokus vēl augstāka, jau trešā līmeņa bloku secībās. Tā, piemēram, var tikt no bloka *A* un bloka *B* modifikācijām izveidota virkne, kuras rezultātā iznāks darbība «paņemt rokā āmuru un izdarīt sitienu» (viens no biheivoriem, Skiners, mēdza teikt: «izturēšanās repertuāri»). Vienas cilvēka smadzeņu daļas nepārtraukti rada tādas programmas, bet citas daļas – tās izpilda (vai neizpilda, ja darbība paliek tikai projektā).

.1840. No trešā līmeņa blokiem (piemēram, «paņemt āmuru un izdarīt sitienu») tiek radītas vēl augstāka (mūsu piemērā: jau ceturtā) līmeņa programmas (piemēram, darbību virkne «iedzīt naglu ar daudzām rokas un āmuru sitieniem»). Vēl augstāka līmeņa programma, sastāvoša no ceturtā līmeņa blokiem, tādiem kā «iedzīt naglu», «noēvelēt», «izurbt caurumu» utml. jau nozīmēs «meistarot ķebļīti». Un tā cik vien vajadzīgs līmeņu, dinamiski pārprogrammējot dažādu līmeņu blokus, elastīgi pārorientējoties kustībā, – tā darbojas smadzeņu kompjuters. Grāfs de Kroto un viņa domubiedri acīmredzot nevar tādu programmu sistēmu uzrakstīt, bet es varu. Ko te lai dara?

.1841. Kāda amata apmācības process ir šādu dažādu (parasti jau augstāko) līmeņu programmu bloku izveidošanas, izmēģināšanas, noskaņošanas un noslīpēšanas process. Zemāko līmeņu bloki tiek izveidoti vēl bērnībā, paša zemākā līmeņa bloki, tādi, kā «paņemt priekšmetu rokā», tiek iestrādāti pirmajos mēnešos pēc piedzimšanas. Pavērojiet zīdāini – tas taču ir pilnīgi acīm redzams, ka ar neveiklu stūrainu kustību ķerdams šķērsām pāri gultiņai pakārto spilgti krāsaino rotaļlietu, viņš iestrādā un pakāpeniski noslīpē tāda veida smadzeņu programmu blokus, kā «paņemt priekšmetu rokā».

.1842. Tāds pirmajā tuvinājumā ir cilvēka psihes «procesoru modelis». Atkārtotju, marķīz, – no šīs koncepcijas izriet kolosālas nozīmes sekas divās zinātnēs – psiholoģijā un matemātikā. Tās ieviešana šajās zinātnēs faktiski nozīmē pilnīgu apvērsumu tajās, – pilnīgi jaunu uzskatu par šo zinātņu priekšmetiem. Es atklāti propagandēju šo viedokli jau vairāk nekā 15 gadus, un līdz šim esmu sastapies

²³² P.S. Runa ir par LVU Skaitļošanas Centru un tā darbiniekiem; «Vēsturiskais Seminārs» u.c. ar viņiem saistītie notikumi aprakstīti figūriekavās norādītajās grāmatās.

tikai ar niknu pretestību. Taču es domāju, ka mani pretinieki spēs pretoties vairs ne ilgi: drīz siena sabruks, un man parādīsies domubiedri. Kļūstiet, marķīz, par pirmo no tiem!²³³

4. Smadzeņu kompjūteru problēmas

§166. Visgudrākā kaste

1997.03.10 20:44 pirmdiena
(pēc 1 mēneša, 19 dienām, 23 stundām, 5 minūtēm)

.1843. Palasīsim vēl Jūsu grāmatas, marķīz:

.1844. ...Pats lielākais Labdarības sapnis: iemitināt visus iekšējos iedzīvotājus kazarmās un pieradināt dzīvot pēc viņiem saprātīgi noteikta režīma, lai viņi savlaicīgi mostos un ierindā ietu uz darbu, pūlētos katrs savā no augšas norīkotā vai atzītā vietā, stājoties stingri reglamentētos kontaktos (...).

.1845. Karš te ir neizbēgams, jo Labdarīgie Spēki grib radīt sistēmu, pie kuras iekšējie iedzīvotāji zaudē pirmatnējo vaļu, brīvību un apņemmas darboties tikai viņiem uzliktajos ietvaros.

.1846. Tas ir tāpat, kā brīvās mantotās kņazistes nolikt zem Valdnieka varas. Vai starp pagāniem izplatīt kopēju pareizo reliģiju.

.1847. Paši neatlaidīgākie tomēr ir spējīgi, neskatoties ne uz ko, sašķaidīt viņus neapmierinošo garīgo opozīciju – kopā ar pusi iekšējo iedzīvotāju. Un lai dvēsele paliek kā izdedzināts poligons, lai gaiša prieka vietā ir sāpes un nogurums, toties dvēsele dzīvo, – precīzāk, funkcionē – pareizi un tajā ir kārtība.

.1848. Lai dzīvo Padomju varas 70 gadi!

.1849. Nesamierināmajā cīņā ar «nepareizajiem» garīgajiem iedzīvotājiem viens no labākajiem kaujiniekiem izrādās Sirdsapziņa.

.1850. Briesmīgi interesanti: augstu sevi vērtējot, Sirdsapziņa nekad nestrādā perifērijā, tā organizē tīrīšanas un nāvessodus tikai augstākajā ešelonā, tikai pie paša Saimnieka sāniem (...).

.1851. Atklājusi Pārkāpēju, viņa met tam virsū savu uzticamo draudzeni – Vainu, lai tā nospiestu un padarītu viņu nekustīgu ar savu smagumu. Pienāk Sirdsapziņas kārtā – un tad viņa, kā Labdarības Aizstāve, reizi pēc reizes iecērt savus asos nagus tā cilvēka sirdī, kuram bija tā nelaime spert nepareizu soli vai vienkārši izrādīties vājam... Nelaimīgais kliez, Saimnieks mostas.

.1852. Protams, ja nav citu līdzekļu kā pamodināt aiz miega piepampušo Saimnieku, kura rati bīstami uzbrauc citiem cilvēkiem vai vienkārši ripo uz bezdibeni, tad Sirdsapziņas mocības izrādās par pietiekami asprātīgu modinātājpulkstenu un pārliecināšu pātagu. Visos pārējos gadījumos Sirdsapziņa pūlas kā neprātīgs ķirurgs, kurš pirkstiņa iekaisumā no mazas skabargas saskata jau vēža audzēju un nogriež visu pirkstu, bet dažreiz pat roku.

.1853. Kā var nojaust, represīvo orgānu darbība garīgajai Valstij izmaksā pietiekami dārgi. Masveidīgās iekšējās tīrīšanas prasa totālu iekšēju agresiju, bet tās izvirdumi neizbēgami skar gan apkārtējos ļaudis ārpusaulē, gan paša cilvēka iekšējos orgānus.

.1854. Pirmais parasti cieš kuņģis, vai nu pārstājot gremot (apēfītes zudums), vai arī sākot sagremot pats sevi (čūla).

.1855. Citi zaudējumi – pastāvīgs muskuļu sasprindzinājums (muskulārā sažņaugtība – tās ir koncentrācijas nometnes, kurās kapsulējas cenzūru neizgājušie un vajājamie pārdzīvojumi), ātrs nogurums (parēķiniet, cik enerģijas prasa viss augstāk uzskaitītais), kā arī nakts murgi (kamēr cenzūra gul, pagrīde rīko tračus).

.1856. Kā arī slikts miegs, īgnums, paaugstināts asinsspiediens, migrēnas, artrīti un citi «dzīves prieki». Un iekšēja cietuma sajūta. Cik tas ir tipiski: tiecās uz mūžīgu svētlaimi, dabūja mūža ieslodzījumu...²³⁴.

§167. Karš pret sirdsapziņu

.1857. Sirdsapziņa, marķīz, tāpat kā pārējie Jūsu pasaciņu personāži, dabā neeksistē. Pastāv noteikti smadzeņu procesori, kuri izsver un novērtē cilvēka paša darbības to vai citu kritēriju sistēmā. Pašā pirmajā tuvinājumā tāpēc var stādīt jautājumus: pirmkārt, cik intensīvi cilvēkam šāda tipa procesori strādā, cik lielā mērā viņi piedalās Augstākā procesora galīgo lēmumu pieņemšanā, – un, otrkārt, kāda ir tā kritēriju sistēma, pēc kuriem tie šajā darbībā vadās.

²³³ P.S. Nikolajs Kozlovs atbildē man rakstīja, ka viņš «praktiski visam piekrīt», tomēr viņš neizrādīja nekādu entuziasmu attiecībā uz tādas koncepcijas ieviešanu psiholoģijā un prognozēja, ka Krievijas psihologu sabiedrība to nepieņems.

²³⁴ Козлов Н. «Философские сказки...», с.55–57.

.1858. Ir pilnīgi skaidrs, ka mazintensīva šo procesoru darbība vai ļoti egoistisku kritēriju izmantošana viņu darbā novedīs pie parastā noziedznieka tipa (...tautā teiks: «nekrietns»²³⁵...). No otras puses, šo procesoru ārkārtīgi intensīvs darbs un izmantojamo kritēriju «stingrība» novedīs pie visām Jūsu aprakstītajām parādībām («dzīves priekiem»).

.1859. Es piederu otrajam tipam, un mana dzīve (pat pie tām Melnajām zīmēm, kuras tā man deva akli, neatkarīgi no maniem iekšējiem procesiem) būtu bijusi ne tik katastrofāli slikta, ja «sirdsapziņas» procesi ne tik ļoti plosītos manī un ja tur izmantotie «kodeksi» būtu bijuši maigāki. Tā ka es varu apstiprināt, ka Jūsu nosauktā problēma patiešām pastāv, un tādiem cilvēkiem kā man patiešām būtu labi kaut kādā veidā ietekmēt savu psihi, iegrožojot šos procesus (tie plosās tik tālu no apgabala, kurā patiešām kādam citam tiktu atnests ļaunums, ka pat divkārtējs viņu intensitātes samazinājums vēl nevienam nekādu ļaunumu nenodarītu).

.1860. Taču cilvēcei kopumā ne mēs, šo procesoru grupas hipertrofētās darbības pašmocekļi, radām galvenās briesmas, bet, tieši otrādi, būtnes (es ar nolūku nepateicu «cilvēki»), kam šo procesoru darbība ir atrofēta. Un tāpēc ļoti bīstami ir propagandēt (kā to darāt Jūs) smadzeņu pašnovērtēšanas procesu (sirdsapziņas) nomierināšanu bez stingras tās situācijas, tās starpības atrunāšanas, par kuru es tikko kā izteicos.

§168. Mūsdienu ikdiena

.1861. Savu vārdu uzskatāmībai pievedīšu rakstu no šīsdienas laikraksta «Diena» (avīze ir iznākusi sestdien, bet es to saņēmu un lasīju šodien). Es neatlasīju rakstu un nemeklēju to: vienkārši šodien nonācu līdz šai Jūsu teksta vietai, bet pirms tam no rīta lasīju avīzi, – un gandrīz katrā numurā var atrast kaut ko, kas varētu man šeit noderēt par ilustrāciju. Klausieties, klausieties, marķīz, un lieciet to blakus ar saviem tekstiem! Lūk, šis avīzes rakstiņš²³⁶:

.1862. Rīgas apgabaltiesa piekdien Oskaru Dīci sodīja ar brīvības atņemšanu uz 15 gadiem. Tiesā viņš atzina, ka 1995.gada vasarā, laikā, kad sieviete, ar kuru dzīvojis kopā, bijusi prom, vardarbīgi izvarojis (*ai! stils, – kā arī, jāteic, vispārējais tagadējo aviēnieku kultūras līmenis pēc manas aiziešanas no «Dienas» – ļauj vēlēties ko labāku – V.E.*) savu audzumeitu, kā arī to, ka 1995.gada septembrī pēc dzimumtieksmes apmierināšanas netiklā formā nožņaudzis un sadedzinājis pats savu desmit gadus veco meitu.

.1863. Tiesas izmeklēšanā konstatēts, ka 1995.gada 18.septembrī O. Dīcis ar savu desmit gadus veco meitiņu ieradies Ķegumā. Pēc mājās pavadītajām brīvdienām meitenītei bija jāatgriežas internātskolā. Bērns raudājis un negribējis atgriezties skolā, stāstījis tēvam, ka tur pret viņu slikti izturas. O. Dīcim jau Ķeguma dzelzceļa stacijā ienākusi prātā doma, ka jātiek vaļā no niķīgās meitas, kura bez tam vēl arī ir liekā mute ģimenē, kas jābaro.

.1864. Abi izgājuši uz ceļa, nobalsojuši garāmbraucošu automašīnu un aizbraukuši ar to līdz Birzgales mežam. Mežā O. Dīcis sakurinājis ugunskuru un licis meitai noģērbt bikses. Pēc tam arī pats atkailinājis savu dzimumlocekli un netiklā formā ar bērnu apmierinājis savu dzimumtieksmi. Meitenīte tēvu klausījusi, jo viņš viņu šādā veidā izmantojis jau no deviņu gadu vecuma. Pēc pazemojošā akta meitene nolikusi galvu tēvam uz ceļiem un aizmigusi. Tad O. Dīcis nolēmis realizēt savu drausmīgo nodomu. Bērns tika nožņaugts miegā.

.1865. Slēgtajā tiesas procesā O. Dīcis liecinājis, ka sākotnēji gribējis aprakt meitas līķi turpat mežā, bet nevarējis izrakt bedri, tādēļ nolēmis līķi sadedzināt. To viņš arī izdarīja, sēžot mežā līdz rītausmai. No meitenītes pāri palikušo varējis saslaucīt uz vienas avīzes. Pirmstiesas izmeklēšanas laikā veiktajā ekspertīzē konstatēts, ka no pāri palikušajiem kaulu fragmentiem nav iespējams noteikt pat mirušā dzimumu.

.1866. Pēc meitas noslepkavošanas O. Dīcis atgriezies mājās un paziņojis, ka meita no viņa aizbēgusi un viņam nav izdevies viņu atrast. Tika izsludināta viņas meklēšana. Tikai tad, kad vairāku apstākļu sakrītība norādīja uz O. Dīča vainu, viņš atzinās.

.1867. Par iepriekš notikušo audzumeitas izvarošanu policija uzzināja tikai pirmstiesas izmeklēšanas laikā. O. Dīcis savu vainu atzina. Tiesā viņš liecinājis, ka jau 1995.gada vasarā, kad sieva aizbraukusi uz slimnīcu dzemdēt, naktī viņš pamodinājis audzumeitu, ar varu ievīlīcis savā gultā un izvarojis. Meitene par notikušo izstāstījusi mātei, kad viņa atgriezusies ar mazuli no slimnīcas. Māte solījusi, ka rakstīšot iesniegumu policijai, taču to tā arī neizdarīja. Viņa turpināja dzīvot ar O. Dīci, par meitas izvarošanu pārmetot tikai dzeršanas reizēs.

.1868. Bez tam O. Dīcis jau iepriekš tiesāts par nepilngadīgas meitenes izvarošanu un cietumā pavadījis sešus gadus. Viņa paša māte O. Dīci raksturoja negatīvi. Jau bērnībā viņš cietsirdīgi izturējies pret saviem jaunākajiem brāļiem, dedzinot viņiem matus, raujot ārā zobus u.c.

²³⁵ Krievu valodā te ir vārdu spēle: «бессовестный» burtiski – «bez sirdsapziņas».

²³⁶ Siliņa Avita. «Par meitas izvarošanu un slepkavību tēvam piespriež 15 gadus». «Diena», 1997.03.08.

.1869. Nu lūk, – raksts dots vienaldzīgā tonī (mūsdienu žurnālistikas panākumi: tikai neitrāla informācija!) – notikums gandrīz ikdienišķs!

.1870. Man nav nekādas citas informācijas par šo lietu, izņemot citēto rakstu, tāpēc nevaru dot precīzu diagnozi. Skaidrs, ka pieskaitāms (noziegumu slēpa, – tā vien jau pietiek, lai atzītu par pieskaitāmu), skaidrs, ka mums šeit ir darīšana ar psihopātiju, skaidrs, ka tas ir viens no nelīdzsvarotajiem tipiem – vai nu epileptoīds, vai histeroīds (apiešanās ar brāļiem bērniībā), – bet kurš tieši no šiem tipiem, pateikt nevaru (ja paskatītos uz seju, – noteiktu).

.1871. Un tā – Oskara Dīča smadzenes. Praktiski pilnīgs paša uzvedību pēc kaut kādiem tikumiskiem kritērijiem vērtējošo procesu iztrūkums («sirdsapziņas» iztrūkums). Augstākais procesors pieņem lēmumus pēc galēji egoistiskiem kritērijiem (meita «niķojas», man traucē; «lieka mute», barot vajag...). Stipri un uzmācīgi strādā «seksuālā uzbudinājuma procesors» (ko tik nav izvarojis), bet augstākais procesors tā «prasības» regulāri «ievēro»... (Acīmredzot var šeit runāt par maniakalitāti dotajā plāksnē).

.1872. Anamnēzē droši vien vecāku alkoholisms, droši vien šis Dīcis uzskata, ka ir pārāk maz saņēmis no dzīves un tāpēc viņam ir tiesības sevi atalgot ar izpriecām, bet pasaulei – atriebties (katrā ziņā tāda aina ir ļoti tipiska).

.1873. Ja pa televizoru un presē nerunātu tik daudz par «bērnu seksuālo izmantošanu», varbūt arī neaizdomātos līdz savas meitas «izmantošanai», bet tā: visur dzirdams: «Citi, lūk, dara, – kāpēc arī man nepamēģināt?». Ja ticētu Dievam, tad būtu smadzenēs viens papildus procesors, kas strādātu pretī lēmumam par noziegumu (vai Augstākais ievērotu viņa iebildumus, vai neievērotu, tas ir cits jautājums, bet tomēr nozieguma varbūtība būtu zemāka – un, tāpat, noziedzības rezultējošā statistika arī).

.1874. Jūsu, marķīz, propaganda «pret sirdsapziņu» (antisirdsapziņas propaganda²³⁷) arī var vājināt tos smadzeņu procesorus, kuri darbojas pretī noziegumiem. Tiesa, Jums par laimi, tik primitīvi cilvēki, kā šis Dīcis, Jūsu grāmatas droši vien nelasa, taču eksistē arī smalkāki noziedznieki un smalkāki noziegumi.

§169. Nāvessods

.1875. Tiesa piesprieda meitas slepkavam un izvarotājam 15 gadus. (Ļaužu muļķībai, kā parasti, nav robežu). Priekš kam viņam ir saglabāta dzīvība? Lai viņš 15 gadus mocītos, bet pēc tam izdarītu jaunus noziegumus? Lai 15 gadus viņu uzturētu un apsargātu uz mana (nodokļu maksātāju) rēķina? Vai varbūt tie idioti cer izmainīt viņa smadzenes? To viņi sauc par humānismu. Patiesībā tā ir riebiga ņirgāšanās par īstu humānismu. Tas ir tik pat daudz humānisms, cik Staļina režīms bija «tautas demokrātija». Patiesais humānisms ir tad, ja maksimāli tiek saglabāta godīgu cilvēku dzīvība un drošība, bet noziedznieki netiek daudzus gadus spīdzināti un mocīti, tiek iznīcināti acumirkļīgi un bez sāpēm.

.1876. Tagad pasaulē ir izplatījies cīņa pret nāvessodu – tā ir viena no tām vietām, kur reliģija spēlē galēji, katastrofāli negatīvu lomu. Šī cīņa taču balstās uz diviem postulātiem, (1) ka Dievs ir devis dzīvību, un tikai Dievs var to atņemt, un (2) ka «tajā saulē» katrs noziedznieks tiks sodīts, tā ka cilvēciskā soda atcelšana nav būtiska. Taču šie postulāti ir blēņas, – bet praktiskās to sekas ir tādas, ka sabiedrībā arvien lielāku un lielāku daļu sastāda noziedznieki, un arvien vairāk un vairāk iet bojā un cieš godīgi cilvēki.

.1877. Nejēgas no nāvessodu pretinieku rindām apgalvo, ka it kā no tā, vai valstī pastāv augstākais soda mērs, noziedzība nesamazinoties. Protams, ja nāvessods ir tikai kodeksā, bet faktiski gandrīz nemaz netiek pielietots, tad noziedzība nekrītas. Bet labāk izdarīsim eksperimentu: nošausim pusi cietumu iedzīvotāju – visus, kas sodīti par neizprovocētām nodomātām slepkavībām, par bandītismu, par ciniskām izvarošanām – un arī turpmāk par to visu uzreiz šausim nost – un pēc tam pavērosim: nokritās noziedzība, vai nenokritās? Lūk, ja TAD nenokritīsies noziedzība, tad jūs arī iegūsiet tiesības uz savu plāpāšanu par to, ka nāvessods it kā neietekmējot noziedzības līmeni. Bet pagaidām jums labāk paklusēt.

.1878. Padevušies Rietumu muļķīšu ietekmei un spiedienam, neturēdami viņu priekšā ne savu prātu, ne drosmi, ne lepnumu, Latvijas parlamentārieši jau ir gatavi atcelt nāvessodu. Mūsu Prezidents jau ir paziņojis, ka tikmēr, kamēr nāvessods nav atcelts, viņš, izmantojot savas tiesības, apžēlos visus, kam piespriests nāvessods.

.1879. Muļķa žurnālists jau ir uzrakstījis, ka viņš, sak, negribētu dzīvot līdzās bendem. Tad es viņam sviežu sejā atbildi: ja Latvijā būs izzuduši visi vīrieši un nevarēs vairs atrast nevienu, kas varētu izpildīt tiesas spriedumu par nāvessodu tādiem kā Oskars Dīcis, – tad lai griežas pie manis, – es aiziešu un, neskatoties uz savām slimībām un nervu sistēmas stāvokli, nostāšos un nošaušu viņus!

²³⁷ Oriģinālā tur ir vārdu spēle – «антисовестская пропаганда» (tikai ar vienu burtu atšķiras no «pretpadomju propagandas»).

.1880. Nāvēssoda atcelšanas aizstāvji ir līdzīgi kuģa pasažieriem, kuri atvēruši transportlūku (...kā to izdarīja viņi ar prāmi «Estonia»...). Ūdens līst kravas telpās, kuģis jau šķiebjas, bet viņi tik skaita: «Ai, cik tas ir skaisti!», «Ai, kādi mēs esam malači!», «Ai, cik mēs esam labiņi!». Ja viņi gremdētu SAVU kuģi, – tad, velns ar viņiem, – lai gremdē. Bet viņi gremdē MŪSU kuģi!!! Kuģi, uz kura ir mūsu bērni, mūsu mazbērni! Un gremdē viņi to tikai un vienīgi muļķības dēļ – tas ir, tādēļ, ka viņiem nav par pasauli skaidra un pareiza priekšstata, bet gan viņi dzīvo ilūziju un murgainu viduslaiku uzskatu gūstā. Tāpēc arī viņi ir nevēlami. Neviens no viņiem, protams, nevar izturēt prāta kauju ar mani.

.1881. Es ceru, ka manas grāmatas spēš šajā jautājumā kaut mazliet ietekmēt Latvijas sabiedrisko domu pareizā virzienā. Es izsaucu uz rakstisku prāta divkauju jebkuru parlamentārieti (un Prezidentu arī), jebkuru rakstnieku un jebkuru žurnālistu, kurš aizstāv nāvēssoda atcelšanu. Un jūs redzēsiet, ka no viņiem putēs spalvas tāpat, kā ir putējušas no visiem iepriekšējiem maniem pretiniekiem!

§170. Kaujas ar dāmām

.1882. ...Labi, marķīz. Muļķi ir muļķi – ko no viņiem prasīt? Kopš Roterdamas Erasma laikiem viņi nemaz nav palikuši gudrāki. Taču atgriezīsimies pie Jūsu grāmatas. Un tā, Jūs rakstāt tālāk:

.1883. Nekāda mācīšanās, nekādas zināšanas nevar izvīrīt cilvēku aiz tām robežām, kuras viņam ir nospraudis viņa paša Prāts. Kamēr skan tas, ko Prāts zina, viņš saka: «Tas ir pareizi». Kad nu viņš sastopas ar to, kas iziet ārpus viņa robežām, viņš saka: «Tas ir nepareizi», bet pēc tam izskaidro, kāpēc tas tā ir (...).

.1884. Par cik prātam vienmēr ir taisnība, tad gudrs cilvēks vienmēr paliek tikai sava prāta robežās. Savā kastē. Un tikmēr, kamēr cilvēks joprojām paliks gudrs, viņš nekad arī nevarēs no šīs kastes izlēkt.

.1885. Protams, jūs man nepiekrītat. Un protams, man nav taisnība. Bet jums taisnība. Es apsveicu jūs un esmu pārliecināts, ka jūs sēžat pasaules Visgudrākajā Kastē. Varat tajā palikt – palikt tikai tas, kas jūs esat pagaidām: tas ir, aprobežots cilvēks.

.1886. «Es nepiekrītu autoram, es neesmu aprobežots cilvēks, – sāka brēkt Juļa, – bet es nepiekrītu arī tam, kas šeit uzrakstīts!»

.1887. – Tad brauc uz Sokoļņikiem, uz Klubu un apspried ar N.I.

.1888. – NEKAD!!! Bet ja nu pēkšņi viņš mani pārliecina?²³⁸.

.1889. Nu, marķīz, pirmkārt, ja šo epizodi izstāstītu Juļa, tad droši vien viņa (epizode, – kaut gan Juļa arī) izskatītos mazliet savādāk, vai ne? Bet otrkārt, atradis ar ko lielīties: ar uzvaru pār kaut kādu tur meiteni Juļu! Jūs ar MANI sakrustojiet šķēpus, Jūs ar MANI izturiet prāta cīņiņu – pēc tam arī palielīsieties!

.1890. Es, marķīz, neesmu Juļa un noliegt, ka esmu aprobežots cilvēks, nesākšu. Protams, es esmu aprobežots cilvēks. Tikai šie vārdi ir elementāra tautoloģija, un kā tāda tie ir parasta bezjēdzība. «Šis aplis ir apaļš» (vai tad mēdz būt neapaļi apli?). «Melnums ir melns». Tas ir tāpat, kā 1979.gadā PSRS ieveda Afganistānā «padomju karaspēka ierobežotu kontingentu». Protams, ierobežotu: būtu interesanti paskatīties uz neierobežotu karaspēka kontingentu. Tāpat ir arī ar cilvēkiem: gribētos paskatīties uz neaprobežotu cilvēku!

.1891. Tā ka tādi izteicieni kā «Nikolajs Kozlovs ir aprobežots cilvēks» – ir vienmēr neapstrīdami patiesi. Tagad atliek tikai noskaidrot: kuram tad no mums, aprobežotajiem, redzesloks tomēr ir plašāks?

§171. Par kompjuāteru mainīšanu

.1892. Bet iepriekš izlasīsim Jūs līdz galam:

.1893. Pašam mēģināt pārtaisīt savu Prātu ir apmēram tas pats, kas likt birokrātam cīnīties ar paša birokrātiju. Iekšējā sarunā Prāts ļaus pārliecināt sevi tikai tur, kur viņš pārliecināties grib, viss pārējais tiks argumentēti noraidīts.

.1894. Priekš tam jau viņš ir Prāts, lai visu noraidītu ne kaut kā, bet tikai argumentēti.

.1895. Kritiski noskaņots prāts ir Vāks. Tas labi aizsargā apziņu no nesankcionētām ietekmēm (...).

.1896. Vai cilvēks tomēr var iziet ārpus savām mākslīgajām robežām – un izmainīt sevi, kļūt Cits? Var. Bet kā? Nekā. Vienkārši. Tam nav vajadzīgi nekādi «kā», nekāda piepūle.

.1897. Noslēpums ir tāds, ka jebkurš cilvēks var kļūt par jebkuru – bez paņēmieniem, no nulles, vienkārši tā, – līdzko noticēs sev kā citam. Bet viņš nezina šo noslēpumu, bet ja zin, tad netic.

.1898. Tas viņam ir Brīnums, bet brīnumus viņa Prāts neatzīst.

²³⁸ Козлов Н. «Философские сказки...», с.59–60.

.1899. Protams, vislabāk būtu, ja cilvēks saprastu, ka nekāda Brīnuma nav: ka cilvēks vienmēr kļūst cits tajā brīdī, līdzko notic sev citam; tāda cilvēka pārvēršanās, kurš ar ticību pieņēmis sevi jaunu, – tas nav brīnums, bet visdabiskākais notikums.²³⁹

.1900. Mēs jau noskaidrojām, marķīz, ka cilvēks (viņa smadzenes) ir bioloģisks kompjūters. Un tagad paklausīsimies Jūsu vārdus, atkārtotus attiecībā uz kompjūteriem: «Protams, vislabāk būtu, ja cilvēks saprastu, ka nekāda Brīnuma nav: ka kompjūters vienmēr kļūst cits tajā brīdī, līdzko cilvēks noticēs, ka kompjūters ir cits, ka tagad viņam vairs nav procesors i-386, bet Pentiums, ka tam disks ir ne 250 megabaiti, bet 2 gigabaiti; ar ticību par jaunu pieņemtā kompjūtera pārvēršanās ir ne brīnums, bet visdabiskākais notikums»!

.1901. Lieliski, marķīz, vienkārši spoži! Un cik Jūsu vārdi ir gudri un neapstrīdami attiecībā uz kompjūteriem, tik tie ir gudri un neapstrīdami attiecībā uz cilvēkiem.

.1902. Kāds ir kompjūteru ekvivalents Jūsu «noticēt sev citam»? Tas nozīmē: sākt darboties pēc citas programmas. Neapstrīdami, es varu savā datorā (vai nu tas būtu 386., vai *Pentium*) MSDOS vietā palaist *Windows* – un dators sāks izturēties pavisam citādi: un ŠAJĀ nozīmē tad «ar ticību par jaunu pieņemtā kompjūtera pārvēršanās ir ne brīnums, bet visdabiskākais notikums».

.1903. Un tā, kompjūteru pasaulē mēs varam viegli nomainīt programmu, un līdz ar to zināmās robežās grozīt sistēmas vispārējo izturēšanos. Mūsdienu rūpnieciskajiem datoriem šeit skaidri izdalās divi līmeņi: hardvers («dzelži») un softvers (programmas). Cilvēkam līmeņu ir krietni vairāk (sk. {1838}). Cilvēks ir pašprogrammējošs daudzprocesoru kompjūters, kurš pastāvīgi sastāda sev augstāko līmeņu programmas, tādēļ šo augstāko līmeņu programmu (Skinera «repertuāru») izmainīšana ir patiešām parasta lieta un nekāda brīnuma te nav.

.1904. Bet jo zemāks ir smadzeņu programmu bloku līmenis, jo mazākā mērā tos var izmainīt «pašprogrammēšanās procesori», tas ir, tie smadzeņu procesori, kuri nodarbojas kā ar cilvēka uzvedības vispārējās stratēģijas, tā arī ar dažu «blakusprocesoru» pārprogrammēšanu (tieši šo «pašprogrammēšanās procesoru» darba rezultātu Jūs ieraudzīsiet, ja atgadīsies notikums, kurš Jums ir apzīmēts ar vārdiem: «noticēt citādam sev»).

.1905. Ir daudz bloku, kuri tiek programmēti tikai bērnībā, tikai «senzitīvajā vecumā», un nevar tikt pārprogrammēti brieduma gados. (Vai Jums atgādināt piemērus ar zēnu Viktoru²⁴⁰, kuru aprakstījis Pinels, psihiatrijas tēvs, un ar daudziem citiem «maugļiem»?).

.1906. Lūk, marķīz, kādas ir iespējamā un neiespējamā robežas cilvēka izmainīšanas lietā.

.1907. Jūsu grāmatas beigās ir iesieta reklāmas lapa, kurā ir teikts, ka «Praktiskās psiholoģijas klubs “Sintons”» pieņem cilvēkus vecumā «no 18 līdz 35 gadiem». Ko tad Jūs, marķīz, nepieņemat vecākus? Vai tad neticat, ka arī viņi var izmainīties tikpat viegli kā jaunie? Tad kāpēc pašā grāmatas tekstā nav pieminēts «vecuma cenzs»?

.1908. Ar vārdu sakot, Jūs vispirms atlasāt tos, kas var, bet pēc tam paziņojat viņiem: «Visi var!».

§172. Par psiholoģiskiem trikiem

.1909. Un tā, marķīz, visa Jūsu retorika, kuras dēļ Jūs pasludinājat mani par aprobežotu cilvēku, var tikt novērtēta un pat atbalstīta kā «psiholoģisks triks» ar nolūku iedarboties uz noteiktu publikas kontingentu, bet ne kā zinātniska uzskata pamats dotajā jautājumā.

.1910. Ja to aplūko kā zinātnisku koncepciju, tad tai ir nelikumīgi paplašinātas pielietojamības robežas: kā tajā nozīmē, KO cilvēkā var izmainīt ar iedvesmu un pašiedvesmu (patiesībā var izmainīt tikai smadzeņu programmu augšējos līmeņus, bet Jūs apgalvojat, noliedzot robežas, ka var izmainīt visu), tā arī izmaināmo cilvēku kontingenta nozīmē (īstenībā metodika tiek pielietota tikai jauniem, bet izklāstīta tā, it kā būtu pielietojama visiem).

.1911. Nu, bet runājot par «visgudrāko kasti pasaulē»... Ikviens smadzeņu kompjūters, ikviens cilvēka domāšana izmanto to vai citu priekšstatu par pasauli, to vai citu tās modeli, – bez tā nekāda domāšana vienkārši nav iespējama. Un ŠAJĀ nozīmē, protams, katrs sēž savas pasaules koncepcijas «kastē». Sēžu es, sēžat Jūs, sēž grāfs de Kroto un sēž visi pārējie. Bet mūsu «kastes» (pasaules modeļi) var atšķirties pēc iekšējā nepretrunīguma pakāpes un pēc saskaņotības ar zinātnes datiem. Un šajā nozīmē manai «kastei» ir daudz labāki rādītāji nekā, piemēram, grāfa «kastei» (ne jau velti grāfs tā arī nespēja neko man iebilst: vienīgais veids, kā viņam palikt savā «kastē», bija vienkārši ignorēt manus

²³⁹ Козлов Н. «Философские сказки...», с.61–62.

²⁴⁰ Годфруа Ж. «Что такое психология». Том I. Мир, Москва, 1992.

vārdus – tipisks histeroīdu paņēmiens: «...Es padomāšu par to rīt...»). Iespējams, ka mana «kaste» ir arī labāka par Jūsu «kasti», markīz; – es izsakos šeit piesardzīgi tādēļ, ka ar Jums ir grūti saprast: kas Jums ir vienkārši psiholoģisks triks un «provokācija» (termins no reklāmas lapiņas), bet kas – patiesi uzskati. Ja Jūsu vārdus pieņemt par «īstu naudu», tad tie neiztur kritiku, taču kā triku ar nolūku iedarboties uz mazkompetentiem cilvēkiem es to atbalstu.

5. Zemūdenes hronika

§173. Zemūdens iedevums

1997.03.11 17:48 otrdienā
(pēc 21 stundas, 4 minūtēm)

.1912. Tagad, markīz, izskatīsim spēli par dzīvību un nāvi, kura neapšaubāmi ir viena no visiespaidīgākajām epizodēm Jūsu grāmatā. Lūk, Jūsu apraksts nedaudz saīsinātā veidā:

.1913. Nostādne: mēs esam zemūdenes ekipāža, un, diemžēl, mēs grimstam. Mums ir notikusi avārija, mēs atrodamies nezin kādā dziļumā, un zemūdene lēni slīd lejup. Glābšanas skafandru, lai uzpeldētu augšā, pietiks visiem, bet caur lūku var iziet pa vienam ar intervālu viena minūte. Mūsu ir 30 cilvēki, 15 vīrieši un 15 meitenes. Tas nozīmē, ka pirmie izgājušie gandrīz droši izglābsies, bet pēdējie gandrīz tikpat droši aizies bojā, jo zemūdene jau būs iegrimusi dziļi. Izredzes izglābties ir atkarīgas tikai no kārtas numura, pēc kura iziet pa lūku. Tās nav atkarīgas no veselības un no cilvēka fiziskajām īpatnībām, un vājš, bet desmitais izglābsies drīzāk, nekā milzis, bet vienpadsmitais. Viens otram palīdzēt pie uzpeldēšanas nekādi nav iespējams, bet virspusē palīdzība nav vajadzīga: tur uzpeldējušos gaida glābšanas kuteris.

.1914. Jautājums: zemūdenē ir pistole. Kas to paņemt un priekš kam? Vairāki cilvēki rokas paceļ: viņi pistoli paņems. Priekš kam? – Enerģiskas meitenes, izrādās, paņems to tikai tādēļ, lai noslēptu un lai tā netiktu nevienam. Vīrieši ir nopietnāki: viņi ar ieroča palīdzību kontrolēs kārtību, lai nebūtu panikas.

.1915. Desmit pagājušo spēļu laikā atradās tikai viens cilvēks, kurš paņemt pistoli, lai noteiktu savu izešanas kārtu no zemūdenes. Grupa pat nepainterēsējās, ko viņš izlaistu pirmo un ko – pēdējo: tā acumirkli atbildēja ar visstingrāko agresiju.

.1916. Un bez paskaidrojumiem, ar sašutumu: «Kā viņš iedrošinās!» – Tāpēc, ka grupa ir pārliecināta, ka vienam cilvēkam nav tiesību izrikties ar svešām cilvēku dzīvībām, viņš nevar lemt par citiem, kuram dzīvot, bet kuram – mirt. Viss ir normāli, Spēle vēl priekšā.

.1917. Labi, grupa ātri vienojas, kam tā uzticēs pistoli (...). Pēc apjukuma mirkļa izskan Ideja: «Pirmām kārtām glābt sievietes!». Un šī ideja patīk visiem. Sievietes tai bija gatavas arī agrāk. Sievietes draudzīgi sapulcējušās pie durvīm, bet tālāk – atkal idejisks strupceliņš.

.1918. Tiesa, pilnīgi stihiski, lai arī ne bez puīšu palīdzības, tuvāk pie izejas izrādās pašas simpātiskākās meitenes... (...). Pēc dažām minūtēm sākas pilnīgs demokrātisks tirgus (...).

.1919. Es Brīvo Spēli pārtraucu, grupa cenšas notikušo apdomāt. Es interesējos, kādēļ visi nolēma pirmās glābt sievietes. Visiem ir neērti par manu dīvaino un nepieklājīgo jautājumu, bet man laipni paskaidro: «Tādēļ, ka sievietes ir vājākas».

.1920. Es norādu uz Sergeju, kurš fiziski ir vājāks par Mariannu (...). Te grupa ilgi nevar tikt skaidrībā (...). Daļa nojauš, ka pie jebkuras «vājuma» izpratnes kāds no puīšiem izrādīsies priekšā dažām no meitenēm...

.1921. Bez tam, vai starp sievietēm viņi arī gatavojas glābt visvājākās? Un tad saprātīgā un skaistā Eļā (...) izrādīsies aizmugurē? Izrādās, to grupa negrib...

.1922. Un uz beigām galvenais jautājums: kādēļ gan pirmām kārtām vajag glābt tieši Vājos? Vārguļus – fiziskos vai garīgos? Bet te izrādās, ka vārgos grupa ne sevišķi mīl, bet par vājajiem turas vienalga...

.1923. Tika pacelts jautājums par lozi, bet tūlīt arī tika noņemts. Skaidrs, ka loze nav atrisinājums, tā ir visas grupas izvairīšanās no atbildības. Tas ir variants: «Lai izlemj Cits!», kur visu izlemjošā Cita vietā izvēlēta nesaprātīga monēta. Loze var dot vismuļķīgāko, visšausmīgāko kārtību – bet cik tas ir ērti, vainot taču nav ko?! Izņemot tos, kas pieņēma lēmumu vilkt lozes (...).

.1924. Grupa redz: problēmai vienalga jātiek atrisinātai. Un ja to nevar atrisināt labākajā veidā, tā tiks atrisināta sliktākajā (...). Katram ir jāizlemj, KĀ viņš šo uzdevumu risinās.

.1925. Grupa jau saprot, ka tā ir spēle par Dzīves Cenu: (...) Kas ir dzīvot cienīgs? (...). Un kā vienu no tās risināšanas variantiem es došu stāstu «Amerikāņu menedžera tests».

.1926. Vadošo menedžeru uzaicināja uz direktoru padomes sēdi un pateica, ka gribot iecelt viņu par prezidentu vienai no koncerna filiālēm. Nākošais prezidents neslēpa savu prieku: viņš patiešām derēja pēc visiem parametriem. Viņam pajautāja, cik viņam bērnu. Izrādījās, pieci. «Un kuru jūs mīlat vairāk par visiem?» – «Pašu jaunāko». – «Ja jums būtu jāizlemj – aiziet bojā pašam, vai jūsu vietā mirst jūsu jaunākais

dēls, kādu lēmumu jūs pieņemt?» – «Protams, labāk miršu es!» – izsaucās mīlošais tēvs. Nākošajā dienā viņam atteica amatu. «Jūs esat gatavs atstāt par bāreņiem piecus bērnus un padarīt sievu par atraitni, – pateica viņam, – un pie tam pametat lietu, kuru jums uztic. Citā variantā ar jums paliktu četri bērni, sieva un jūsu darbs. Jūs pilnīgi varētu sagādāt bērnu, ja gribētu. Prezidenta postenim jūs nederat».

.1927. Trešdaļa grupas enerģiski piekrit, trešdaļa kļūst domīga, trešdaļa izrāda skaļu sašutumu par amerikāņu uzņēmēju cinismu. Daži no viņiem, pamatojot savu noraidošo attieksmi, atsaucas uz savu «mentalitāti», tas ir, kā var saprast, uz nespēju vai nevēlēšanos domāt kaut kā plašāk, nekā jau pierastajā veidā.

§174. Amerikāņu menedžeru tests

.1928. No kurienes Jūs, marķīz, ņemāt šo stāstu par «amerikāņu menedžeru»? Tas izskatās pēc padomju fabuliņas no tiem laikiem, kad amerikāņus iztēloja par cilvēkēdājiem (tie, sak, bija viņi, kas izgudroja un palaida pasaulē AIDS vīrusu²⁴¹ utt.). Kāpēc šajā Jūsu stāstā nefigurē precīzi vārdi, precīzi kompāniju nosaukumi? Pat ja tā izrādītos taisnība (kam es ticu visai vāji), tad šis notikums būtu galīgi netipisks mūsdienai Amerikai. Tagadējā Amerika cieš no tieši pretēja sindroma: no vājuma, bezspēcības, neapņēmības.

.1929. Kāpēc prezidents Bušs 1991.gadā «Līča kara» laikā neieņēma Bagdādi un nenogāza Sadamu Huseinu, kad Irākas karaspēks bija jau sagrauts, demoralizēts un paralizēts? Tāpēc, ka, diemžēl, katastrofiskos apmēros cieta no slimības, pretējas tai, kuru Jūs pierakstāt amerikāņiem. Pret Hitleru viņi varēja karot «līdz pilnīgai un bezierunu kapitulācijai», kaut gan paši lielā mērā arī bija vainīgi pie tā kara izcelšanās, bet pret šo Huseinu nevarēja. (Starp citu, «privātajā dzīvē» Bušs ir viens no lielākajiem ASV uzņēmējiem Meksikas līča naftas iegūšanas jomā).

.1930. Punktā {LEON1.242} profesors Ezergailis pieminēja «O.J.», kurš «sievai rīkli pārgrieza». Bijušais futbolists nēģeris O.Dž. Simpsons 1994.gada 12.jūnijā Losandželosā noslepkavoja divus baltos – savu bijušo sievu Nikolu Braunu Simpsoni un viņas draugu Ronaldu Goldmani. Simpsona asinis tika atrastas slepkavības vietā, upuru asinis – viņa mašīnā; notikuma vietā atrasti itāļu dizainera Bruno Magli veidoto kurpju nospiedumi, un lietā ir 31 fotogrāfija, kur šīs pašas kurpes redzamas Simpsonam kājās. Pierādījumi ir neapgāžami, taču zvērināto tiesa, kura sastāvēja tikai no nēģeriem, 1995.gada oktobrī atzina tos par nepietiekamiem, un šis verdikts tagad vairs nav pārsūdzams.

.1931. Amerikāņu nācija ir tik stipri deģenerējusies, ka vairs nespēj, pat ja ir dabūti neapgāžami pierādījumi, notiesāt un pakārt kādu tur smirdošu futbolistu, kurš nokāvis skaistu jaunu sievieti un skaistu jaunu vīrieti. (Un kur ir palicis Kukluksklans?). Kaut vai būtu nolinčojuši, ja nevar notiesāt! Kaut vai kāds snaiperis atrastos, kurš nošautu viņu no jumta! Taču nē – dzīvo, maita! Tāda nācija ir lemta iznīcībai. Un uz turieni viņiem arī ceļš, ja reiz viņi ir tādi.

.1932. Bet Jūs, marķīz, stāstāt mums pasaciņas par amerikāņu menedžeriem...

§175. Pasaka par zemūdeni

.1933. Un pie šīs nots grupai tiek piedāvāts realizēt Galveno Procedūru... Katrs saņem zīmes: 5 zīmes Dzīvei un 5 zīmes Nāvei, tās ir jāizdala. Priekš tam tiek organizēta dzīva ķēdīte, kurā katrs iet garām katram, skatās acīs un saka vienu no trim frāzēm: «Es dāvinu tev dzīvību» (un dod Zelta zīmi), «Tev nāksies mirt» (dod Melno zīmi) un «Nezinu» (nedod neko). Tas, kurš grib izskaidrot savu izvēli, var to izdarīt (...). Zīmes ir jāizdala visas.

.1934. Protams, gribas palūkoties uz Čempioniem: tiem, kas ir saņēmuši minimumu (vai maksimumu) Zelta (vai Melno) zīmju (...): kāpēc tad tieši viņi (...)? Esmu gatavs saderēt, lasītāji, ka jūs neuzminēsiet.

.1935. Kad es tikai izstrādāju, prognozēju šo Spēli, es sagaidīju, ka par Čempioniem Nāvē izrādīsies paši nepopulārākie grupas locekļi, plus tie, kas grupai ar kaut ko ir «iezāģējuši», kā arī paši vājākie un nospiestie... Nekā tamlīdzīga! Bieži vien par Čempionu Nāvē izrādījās tas pats, kurš bija Čempions arī Dzīvē, – no pašu gaišāko, spēcīgāko un skaistāko cilvēku virknes grupā!!

.1936. Bet izskaidrojums atradās virspusē. To tieši izteica tie, kas deva šiem cilvēkiem Nāvi: «Tu labāk par visiem spēsi sagaidīt Nāvi...» (...).

TU ESI LABĀKS PAR VISIEM, UN TĀPĒC TU MIRSI

²⁴¹ P.S. 1980-tajos gados viena no pēdējām PSRS KGB veiktajām dezinformācijas operācijām bija – izplatīt versiju par to, ka AIDS vīrusu it kā esot mākslīgi laboratorijās radījuši un pēc tam pasaulē izplatījuši ASV spēcienesti. Manā apkārtņē toreiz daudzi (krievi) tam noticēja.

.1937. (...) Tie, kas spēs cienīgi mirt, ir tie paši, kas prot cienīgi dzīvot. Un šī izvēle ir izvēle pašu cienīgāko nogalināšanai.

.1938. Protams, tāda lēmuma motīvos bija arī sīks aprēķins un vienkārša peļu kņada. Vājam dot nāvi ir bīstami: par atbildi viņš visdrīzāk iedos tev to pašu (...). Un bez tam, nevienam negribas ieraudzīt Vājā seju, kad viņš saņem Nāvi: tā ir izvaibstīta un neglīta. Bet Stīprais spēj mirt skaisti (...) – estētiski. Uz tādu nāvi nav tik smagi skatīties. Tā ir pat daļēji patīkama.

.1939. Un par šo skaisto iepakojumu, par estētiskiem pārdzīvojumiem mūsu estēti – cilvēkmīļi ir gatavi maksāt – maksāt ar labāko cilvēku dzīvībām.

.1940. (...) Izvēles ar grūtu apdomāšanu zemūdenes ekipāžai nāksies taisīt vēl daudzas reizes. Un pakāpeniski, reizi pēc reizes (...) izstrādājas kritēriji – tas ir izpratne. Un jau ne tik interesanti kļūst, kam tieši nāksies mirt. Svarīgāki izrādās jautājumi, kurus katrs uzdod pats sev: «Bet vai es esmu dzīves cienīgs? Kas padara manu dzīvi vērtīgu? Priekš kam es dzīvoju? Kam es esmu vajadzīgs?»

.1941. Tiesa (...), katrs briesmīgi steidzas apliecināt, ka savu dzīvi jau nu gan viņš atdos jebkura dēļ bez šaubīšanās. Nedod, Dievs, vēl nodomās, ka viņš savu dzīvi augstu vērtē!

.1942. Viņš nav vēl iemācījies skatīties uz savu dzīvi kā uz vienu no daudzām. Tas ir grūti: skatīties uz savu dzīvi ne kā uz SAVU, bet vienkārši kā uz viena cilvēka dzīvi.

.1943. (...) Un ja viena dzīve ir bijusi virzīta PIE cilvēkiem, iekārtotās cilvēku DĒL, tā tiks novērtēta augstāk nekā tā, kura virzīta GARĀM vai jo vairāk PRET (...). Atcerieties līdzību par darbiniekiem, kuriem saimnieks iedeva lietošanā katram pa talantam. Tā bija tāda monēta. Tam, kurš savu talantu zemē apraka, saimnieks šo naudu atņēma. Bet to, kurš savus talantus pavairoja, saimnieks apbalvoja. Tev ir dots talants – dzīve. Realizēsi to, sokas tev dzīvot, tu esi balvas cienīgs. Bet ja tev nesokas dzīvot, ja tu slinko vai baidies dzīvot, ja talantu savu – dzīvi savu! – tu pūde, tad vajadzības gadījumā izvēle būs ne tavā labā. Kas ir aizmirsis – šo līdzību stāstīja Kristus. Iespējams, tā nav diezko līdzjūtīga (...).

.1944. Kad Spēle beidzas, vienmēr skan jautājums: bet kā rīkotos es? – Es netaisu no tā noslēpumu (...). Kam jāiet agrāk – vīriešiem vai sievietēm? Es skatīšos, kādi tie ir Cilvēki, bet ne kāda dzimuma. – Kurš pēc skaita iesiet jūs? – Domāju, ka starp pirmajiem. Tāpēc, ka, izskatās, man izdodas dzīvē padarīt vairāk par citiem un man vēl ir daudz lietu, kuras vajag padarīt. – Bet ja kāds ar pistoli nostādīs jūs astē? – Lai šajā sakarā bēdājas cilvēce (...). Atsevišķa, nodalīta cilvēka dzīve nav svēta (...). Es neticu nopietni, ka ar savām darbībām spēšu šajā pasaulē kaut ko reāli grozīt (...). Un man nav obligāti jā rūpējas par cilvēci (...). Cita lieta, ka man cilvēki patīk. Man patīk par ļaudīm rūpēties un palīdzēt viņiem dzīvot (...).

.1945. – Vai jūs ņemtu pistoli? – Es pistoli paņemtu, un tā nebūtu man smaga. Un es ātri nostādītu visus rindā uz izeju, domājot tikai par to, cik kurš spēs dot cilvēkiem (...). Pirmie stāvētu tie, kuri labāk par citiem prot radīt, darīt Darbu. Labu darbu. Bet darbu, nevis Pļāpāšanu. Pirmie būtu Radītāji, bet pēdējie – Muldētāji, Rauduļi un Postītāji. Bet starp sievietēm (...), kas būs labākās Mātes (...). Priekšā būs Stīpri – stīpri pirmām kārtām dvēselē un garā. Bet aizmugurē būs Vājie. Bet Stīprajiem jādzīvo, lai Dzīve būtu stiprāka, bagātāka un skaistāka.

.1946. Šajā vietā visi kristieši mani tūdaļ šauj nost (...). Viņi iznīcina Dzīvi. Viņi dara to, ko ir darījuši vienmēr (...). Kristietība ir pasludinājusi upurēšanos – un nodevusi Stīpros (...). Pirmie upurē sevi vienmēr dvēselē paši stīprākie. Lai viņus apšautu, nevajag pat mērķēt – viņi nostājas priekšā paši, un atšaušana notiek vienkārši snaiperiska. Kristietība pasludināja līdzietību – un pasaule piepildījās ar parazitājiem un invalīdiem, jo ciest kļuva izdevīgi. Invalīds nav tas, kuram nav kājas: invalīds ir tas, kurš žēlojas (...) un gaida, ka nupat viņu, kā cietušo, sāks lutināt. Invalīds – tā ir psiholoģija, dzīvesveids. Tas ir Gara, nevis ķermeņa daļas iztrūkums (...). Līdzcietīgā kristietība vienlaicīgi ir piesātināta ar agresiju – agresiju pret ķeceriem tās iekšienē un pagāniem ārpusē²⁴².

§176. Komunisms vienā atsevišķi ņemtā zemūdenē

.1947. Un tā, marķīz, mēs noklausījāmies Jūsu pasaciņu par zemūdeni. Punktā {.1721} es nosaucu Jūs par utopistu un novietoju vienā rindā ar Kārli Marksu. Lūk, no šīs pasaciņas labāk nekā citur redzams, ka Jūs esat utopists līdz kaulu smadzenēm un ausu galiņiem.

.1948. Cik viss ir loģiski un jauki Jūsu spēlē: saglabāt tos, kas vairāk dotu ļaudīm, saglabāt stīpros (dvēselē un garā), esi sveicināta Dzīve! Lieliski!

.1949. Bet tagad, marķīz, labāk es Jums izstāstīšu, kas notiks patiesībā, ja kaut kur un kaut kad tiks pielietota šī Jūsu ideoloģija.

.1950. Pirmkārt, ja Jūs un Jūsu komanda izrādītos reālā grimstošā zemūdenē uz Jūsu nostādnes nosacījumiem {.1913}, tad visiem klubā «Sintons» izspēlētajiem scenārijiem lielas nozīmes nebūtu. Reālā zemūdenē komandas locekļu smadzenēs parādītos un sāktu strādāt – sāktu strādāt stipri un neapklusināmi – viens tāds procesors, kura nebija un nevarēja būt Spēlē. Sadzīvē šis smadzeņu procesors saucas: «bailes», – un tā parādīšanās, viņa bagātīgi sūtītie signāli pilnīgi sagrozītu smadzeņu visu

²⁴² Козлов Н. «Философские сказки...», с.84–92.

iekšējo samēru, – dažam lielākā, citam mazākā mērā, taču šī procesora signāli aizēnotu iepriekš Spēlē izmēģināto «saprātīgo» procesoru darbu. Un kādi TĀDĀ situācijā tiktu pieņemti faktiskie lēmumi, par to pēc Spēles Jūs nevarat paredzēt ne mazākajā mērā.

.1951. Par reālo baiļu lomu Jūs, jādomā, arī bez manis zinājāt. Bet pat ja mēs izmestu no aprēķiniem bailes, Jūsu ideoloģija paliek kļūdaina pašā saknē. Jums daudzi droši vien pārmetīs pārmērīgu racionālismu, loģikas pārspīlēšanu, cinismu. Daudzi, bet ne es. Es Jums pārmetīšu pretējo: loģikas un racionālisma trūkumu.

.1952. Jūs paņēmtat principu un faktoru zināmu kopumu, – un izdarījāt no tiem konsekvētus secinājumus. Nestrīdos: ŠO faktoru ietvaros Jūs visu izspriedāt pareizi. Bet nelaime ir tā, ka Jūs ievērojāt ne visus faktorus, kas šeit ir jāņem vērā. Un ja ievēro arī šos faktorus, tad Jūsu secinājumi izrādās nepareizi.

.1953. Jūsu ideoloģija ir tikpat loģiska un skaista, kā komunisma idejas. Tagad daudzi mēģina 1917.gada boļševikus iztēlot par neliešiem. Sak, lūk, noziedznieki sagrāba varu un visu sabojāja. Īstenībā viss bija daudz sarežģītāk. Daudzi boļševiki (no vecajiem, pirmsrevolūcijas boļševikiem pat laikam gan vairums) bija cilvēki godīgi un darbojās nebūt ne savtīgos nolūkos. Taču viņi neievēroja tieši tos pašus faktorus, kurus neievērojat Jūs – un rezultātā iznāca pavisam ne tas, ko viņi gaidīja. Un arī Jums, marķīz, Jūsu ideoloģijas reālas ieviešanas rezultātā iznāktu kaut kas pilnīgi Jums negaidīts.

.1954. Punktā {1945} Jūs sakāt: «*Es pistoli paņemu, un tā nebūtu man smaga. Un es ātri nostādītu visus rindā uz izeju, domājot tikai par to, cik kurš spēs dot cilvēkiem*».

.1955. Lieliski, marķīz! Un ar šiem vārdiem Jūs precīzi atdarināt Ļeņina un Trocka domu gaitu 1917.gadā: viņi arī pistoli paņēma un arī ātri nostādīja visus rindā uz izeju, domājot tikai par to... bāc! – bāc! – Trockim iegāza pa galvu ar leduscērti, – un pie stūres izrādījās STAĻINS.

.1956. Marķīz! Ja sabiedrībā ir pasludināts princips, ka kādam ir tiesības paņemt pistoli un nostādīt citus rindā (...protams, pēc pašiem godīgākajiem un cēlākajiem principiem!...), tad par to, kurš faktiski stādīs visus rindā, izrādīsies vislielākais nelietis dotajā kompānijā. Viennozīmīgi, marķīz. Cita rezultāta šai ideoloģijai nav bijis, nav, nebūs un būt nevar. Tāpēc katra tāda veida ideoloģija ir dziļi kļūdaina.

.1957. Ja Jūs interesē mehānisms, kādēļ tas tā vienmēr iznāk, varu to īsumā attēlot. Jūs, marķīz, tikai lielāties, ka paņemt pistoli un ātri nostādītu visus rindā. Īstenībā Jūs mazliet saminstināsit, padomājot par to, ka varbūt kādam citam tomēr ir vairāk tiesību to ņemt... Un tikmēr pistole jau būs pie Staļina. Jūs īstenībā arī nespēsiet izlemt, ko tieši stādīt priekšā, bet ko aizmugurē. Jūs sāksiet šaubīties. Bet biedrs Staļins šaubīties nesāks un pateiks, ka visvairāk labuma (pēc paša biedra Staļina, protams, visu zemūdeņnieku Labākā Drauga) ļaudīm atnesīs biedrs Molotovs, un tāpēc viņam ir jāstāv otrajam. Bet biedrs Kozlovs, kurš te protestē, – viņš ir šķeltnieks, uzstājas pret zemūdenes Centrālkomitejas lēmumiem, negrib, lai izdzīvotu stiprie dvēselē un garā, grib restaurēt kristietību un vispār viņš ir kolektīva ienaidnieks. Bah! – Kozlova vairs nav. – Bah, bah! – Kozlova dēlu vairs nav... Nu, un tā tālāk. (Lai dzīvo Padomju varas 70 gadi!).

.1958. Tā ka, mīlais marķīz, situācijā, kas attēlota Jūsu zemūdens nostādnē, ir tikai viens lēmums: tas, kurš tika pacelts un tūlīt arī noņemts punktā {1923} – loze. Un nekādi citi lēmumi nevar būt. «Nesaprātīgā monēta», jaucot hromosomas, pasviež katram no mums te skaistumu, spējas, talantu, ģenialitāti, te kroplību un slimības, tā dod dažiem par vecākiem profesorus, bet citiem par vecākiem alkoholiķus... Kas, salīdzinot ar to visu, ir vēl viena monētiņa, kura nosaka mūsu kārtas numuru rindā uz Dzīvi?!

.1959. Ņemiet vērā, marķīz, – jebkura sistēma, kurā kādam ir dotas kaut kādas privilēģijas, neizbēgami (neizbēgami!) novedīs pie tā, ka šīs privilēģijas izrādīsies atdotas pašiem necienīgākajiem. Tieši tādēļ mēs arī esam spiesti ciest un mums ir obligāti jācieš šī ģeķīgā demokrātija, atsakoties no «acīm redzamajām» autoritārisma priekšrocībām.

§177. Kāpēc mēs neziedojam dēlus

.1960. Principā tas pats attiecas arī uz «Amerikāņu menedžera testu» {1926}. Ja tiks pasludināts princips, kuru Jūs piedēvējat amerikāņiem (...lai labāk mirst dēls...), tad Jūsu variantā šis princips tiks pielietots varbūt vienu reizi (visdrīzāk, ka vispār ne reizi), toties miljons reizi tas tiks pielietots Simpsona {1930} vai Dīča {1864} variantā. Tajā skaitā ar sekām, katastrofiskām priekš tā koncerna, kura direktoru padome bija tik dumja, ka izvēlējās filiālei tādu prezidentu.

.1961. Reāla izvēle «dzīvot man vai dēlam» visdrīzāk neiestāsies vispār nekad, toties gatavība ziedot sevi dēla dēļ (un tāpat arī ziedot savu izdevīgumu un intereses kopējās lietas labad, planētas

labad, cilvēces labad, – pat arī paša koncerna labad galu galā!) – tā nostrādās (un nesīs labumu!) katru dienu, uz katra soļa...

.1962. Tas, kurš pēc Jūsu direktoru padomes šodien ziedos savu dēlu, – rīt taču viņš apzags filiāles kasi un pazudīs ar svešu pasi. Un kas to nesaprot, tas nesaprot neko psiholoģijā, lai arī kādus viņš nēsātu kabatā diplomus.

.1963. Dabā nav sastopama katra psihisko īpašību kombinācija, kādu vien Jūs varat iedomāties. Pastāv īpašību (t.i. algoritmu, domāšanas stereotipu) komplekti. Vai nu tas komplekts, kurā neziedo dēlu un nedara citas nelietības, – vai arī tas komplekts, kurā ziedo dēlu un dara visādas nelietības. Tāda ir reālā izvēle.

.1964. Jūs, marķīz, pūlaties visur ieviest saprātīguma principu, taču šis princips Jums nostrādā kaut kā uz pašas robežas, bez drošības rezerves. Hipotētiskajam menedžeram pie Jums jābūt gatavam ziedot jaunāko dēlu, lai vecākie dēli nepaliktu bāreņi, bet sieva – atraitne. Bet sistēmai nav jābūt orientētai uz šo robežgadījumu. Tai jābūt orientētai uz situāciju: es esmu gatavs ziedot sevi dēla labad, bet īstenībā nekas nenotiek, un visi dēli ir dzīvi. Summāri otrā sistēma ir nesalīdzināmi efektīvāka par pirmo.

.1965. Tas ir tāpat, kā ar nevainības prezumpciju: mēs gribam sodīt noziedznieku, bet šis princips nestrādā mums uz pašas robežas – par katru cenu. Ja nav skaidrs, kas ir mūsu priekšā – noziedznieks vai nē –, tad mēs, atstājot «drošības rezervi», uzskatām, ka viņš NAV noziedznieks, līdz ar to izveidojot «risku joslu», ka daļa noziedznieku izbēgs sodam (profesors Ezergailis Simpsona gadījumu šeit pieskaitīja nelikumīgi – tajā lietā nekādu šaubu par slepkavas vainu nav). Un tas ir pareizs princips, jo pretēja principa lietošanas sekas (nevainīgu notiesāšana) būtu daudz sliktākas.

.1966. Analogiskas ir arī lietas gadījumā ar menedžera dēlu: patiešām, dažās (ārkārtīgi retās) situācijās četri vecākie dēli paliks bāreņi. Bet pretējā principa pielietošanas sekas būs neizmērojami smagākas. (Īstenībā tās būs vienkārši katastrofālas).

.1967. Punktā {1927} Jūs mūsu mentalitāti nosaucāt par «*kā var saprast, nespēju vai nevēlēšanos domāt kaut kā plašāk, nekā jau pierastajā veidā*».

.1968. Tad kurš īsti domā plašāk, marķīz, – tas, kurš zināmus faktorus ievēro, vai tas, kurš tos izlaiž no redzesloka?

.1969. Nu kā, marķīz, es Jums neesmu vis Juļa, – ko?

* * *

.1970. Ja jau mēs te augstāk sākām runāt par biedru Staļinu un biedru Molotovu, tad atļaujiet man, marķīz, tomēr novest līdz galam savu seno nodomu {[LEON1.324](#)} tikt skaidrībā kaut vai pirmajā tuvinājumā ar boļševiku vadoņu psiholoģiju. Grāfs de Kroto mani novirzīja no šī ceļa, bet ir taču skaidrs, ka es neatkāpšos. Savā laikā šis stāsts jau bija iesākts, taču pēc tam sekoja «spainis uz galvas» {[LEON1.503](#)}, un es pametu stāstu par Ļeņinu, lai sāktu rakstīt par Hitleru. Tagad ievietoju šeit savu toreiz iesākto un nepabeigto vēstuli Viktoram Krotovam:

6. Par Vladimīru Iljiču Ļeņinu

§178. Sensen nenosūtīta vēstule

1996.06.05 16:25 trešdiena

(pirms 9 mēnešiem, 6 dienām, 1 stundas, 23 minūtēm)

.1971. Sveicināti, Viktor Gavrilovič!

.1972. Tikko pabeidzis vienu vēstuli, es ķeros pie jaunas. Un tā, šodien mēs sākam izskatīt trīs vadoņu psiholoģiju, kuri vairāk par jebkuru citu cilvēku ir ietekmējuši planētas Zeme vēsturi XX gadsimtā pēc Kristus dzimšanas. No vienas puses, es, to darot, balstos uz savu padomju laikā izdarīto analīzi, kura pabeigta pirms 10 gadiem (zemāk tā saucas par «Veco analīzi» – ar lielo burtu), no otras puses – ievēroju materiālu, kas parādījis mūsu sasniedzamības robežās šajos (jāteic, pavisam ne ikdienišķajos) 10 gados. («Vecās analīzes», par kuru šeit tiek runāts, nav tajās sešās grāmatās, kuras Jums patlaban tiek izsūtītas, taču drīzumā Jūs varēsiet saņemt vēl citas 6 grāmatas – tās pašlaik tiek gatavotas eksportam – un tur jau tie materiāli būs).

.1973. Es pamēģināšu organizēt izklāstu tā, lai vienā šajā vēstulē aptvertu visu pašu būtiskāko par visiem trim vadoņiem, bet pēc tam jau pamazām iedziļināsimies dažādās konkrētībās un detaļās.

.1974. Pirmais mums pēc kārtas ir neaizmirstamais (mūsu paaudzei) Vladimirs Iljičs Ļeņins. Viņš bija vecāks nekā Staļins par 9, bet nekā Hitlers – par 19 gadiem. Mūsu jaunības laikos, kad pieejami bija tikai salkani Ļeņinu slavinoši materiāli, viņš likās spilgti sangviniska tipa cilvēks {[RULES.1441](#)}, bet kad atvērās materiāli visi, tad kļuva skaidrs, ka tas ir bijis tikai mīts un ka īstenībā Ļeņins ir tipisks un spilgts holēriķis.

.1975. Pēc Maijeres-Briggsas tipoloģijas viņš ir ENTJ (šī tipa aprakstu no Krēgera un Tjūsonas grāmatas²⁴³ dodu pielikumā {.2043}). Tie ir apņēmīgi cilvēki, darbības cilvēki, pašpārliecināti cilvēki.

.1976. Bet Ļeņina dzīvei uzspieda savu zīmogu – neizdzēšamu, izšķīrošu zīmogu – viens apstākļi: tas, ka jaunībā viņš inficējās ar sifilisu. Volkogonovs²⁴⁴ atsauc pat izskatīt šo versiju {[LEON1.422](#)} un līdz ar to atsauc vispār no mēģinājumiem saprast Ļeņinu. Savā padomju laiku Vecajā analīzē es daudz spriedu par šo versiju, izskatīju visus toreiz pieejamos materiālus un nobeidzu ar slēdzienu, ka mēs nekad neuzzināsim skaidri: slimoja vai neslimoja Ļeņins ar sifilisu {[RULES.1529](#)}.

.1977. Dzīve apgāza šo manu toreizējo slēdzienu – šodien, pēc tām publikācijām, kas ir parādījušās pēdējos 10 gados (pirmām kārtām Ļeņinu ārstējušo ārstu liecības), var teikt viennozīmīgi: Ļeņins ar sifilisu slimoja, un nomira viņš gala rezultātā tieši no šīs slimības (tiešais nāves cēlonis bija galvas smadzeņu artēriju skleroze, taču sklerozi var izsaukt dažādi cēloņi, tajā skaitā artēriju sifilitisks bojājums).

.1978. Vecajā analīzē {[RULES.1482](#)} es pieskāros arī versijai, ka Ļeņina sifiliss bija iedzimts (iedzimts acīmredzot bija franču rakstnieka Mopasāna sifiliss, tā ka kļūdās Valentīns Katajevs²⁴⁵, sakot, ka Mopasāna ūsas «tik ļoti mīlēja kutināt sievietes kaklus, kas arī noveda viņu kapā»: rakstnieka traģiskajā liktenī vainīgi bija nevis viņa paša grēki, bet viņa tēva grēki, kuri pazudināja gan sievu, gan dēlu, bet – pēc dabas dīvainas un netaisnīgas iegribas – ļāva pašam Gija de Mopasāna tēvam nodzīvot līdz dziļam vecumam; pats rakstnieks, spriežot pēc viņa biogrāfijām²⁴⁶, nomira, tā arī neuzzinājis, ka viņam ir sifiliss).

.1979. Ļeņina radnieku biogrāfiju pētīšana, cik man tās izdevās izzināt, nedod ne mazākā iemesla domāt, ka Ļeņina ģimenē vēl kāds cits būtu slimojis ar sifilisu, un tāpēc var secināt, ka Ļeņina slimība, atšķirībā no Mopasāna slimības, bija iegūta, un iegūta noteikti pirms precībām ar Krupskaju, t.i. – līdz 25 gadu vecumam.

.1980. Padomju laikā klīda tāda anekdote: «Lūk, Nadja Krupskaja izskatās tik šausmīga, bet KĀDU vīru noķērusi!». Patiešām, pēc «parastās» cilvēku psiholoģijas mērauklām viņi bija ļoti nepiemērots pāris. Ļeņins – enerģisks, ļoti pašpārliecināts cilvēks, kurš gatavs uzņemties atbildību ne tikai par visas Krievijas likteni, bet arī visas pasaules. Tāds vīrietis «normāli» pretendētu uz pašam skaistākajām un pievilcīgākajām sievietēm – un gūtu panākumus (pat pie daudzām). Skaista ceļabiedrene taču ir vīrieša panākumu atribūts. Tad kāda velna pēc viņš apprecējās ar šo neizskatīgo, slimo Krupskaju un palika tai «uzticīgs» visu mūžu? Tādas lietas nemēdz būt bez iemesla.

.1981. Izskaidrojums tam ir tikai viens: viņu laulība bija fiktīva. Viņiem nebija bērnu ne vienkārši tādēļ, ka viņi tos negribēja vai ka Krupskajai bija šajā ziņā kaut kādas problēmas, bet pirmām kārtām tādēļ, ka viņi vispār nekad negulēja kopā. (Ja palasa atmiņas, tādas kā, piemēram, Bonč-Brujeviča²⁴⁷, un atlasa no tām autoru garāmejojot izmestas šāda rakstura ziņas, tad allaž izrādās, ka Ļeņins un Krupskaja vienmēr ir dzīvojuši dažādās istabās). Viņu savienība bija «platoniska» divu cilvēku savienība, kuri nolēmuši «veltīt sevi revolūcijai», savienība ar iepriekš atrunātu seksa iztrūkumu.

²⁴³ Крегер О., Тьюсон Дж.М. «Типы людей. 16 типов личности, определяющих, как мы живем, работаем и любим». «Персей», «Вече», АСТ, Москва, 1995.

²⁴⁴ P.S. Dmitrijs Antonovičs Volkogonovs (1928–1995) pēdējā padomju periodā bija ģenerālpulkvedis, Padomju armijas Galvenās politpārvaldes priekšnieka vietnieks un Kara vēstures institūta direktors, filozofijas profesors Kara akadēmijā, divkārs (filozofijas un vēstures) zinātņu doktors (padomju sistēmā šis zinātniskais grāds atbilda tagadējam *Dr.habil.*), Krievijas ZA korespondētājloceklis. 1989.gadā atlaists no militārajiem amatiem par pretpadomju uzskatiem. Vēl būdams šajos amatos un vadīdams vienu no PSRS prezidenta (Gorbačova) komisijām, pirmais guva unikālu pieeju līdz tam slēgtajiem PSRS arhīviem un, balstoties uz arhīvos iegūtajiem materiāliem, līdz savai nāvei no vēža 1995.gadā, strādādams ar palīgiem, paspēja sarakstīt lielu daudzumu grāmatu par komunistiskajiem vadoņiem. Padomju laikā bijis (pēc amata) viens no pašiem galvenajiem komunistiskās ideoloģijas nesējiem Padomju armijā, dzīves beigās pieņēma kristietību. Viņa vecāki bija Staļina laikā represēti: tēvs nošauts, māte mirusi izsūtījumā.

²⁴⁵ Катаев В. «Алмазный мой венец». Сов. писатель, Москва, 1981.

²⁴⁶ Kārklīšs Valdemārs. «Neapklusināmās iekāres. Mopasāns ir liels stāstnieks, un viņa dzīve – viņa traģiskākais stāsts». Biogrāfisks romāns. Liesma, Rīga, 1993.

²⁴⁷ Бонч-Бруевич В.Д. «Воспоминания о Ленине». Наука, Москва, 1965.

.1982. Padomju laikā to interpretētu tā, ka, lūk, viņi bija nolēmuši «ziedot savu personīgo dzīvi augsta mērķa – revolūcijas – labad». Taču no psiholoģijas viedokļa tas ir nieki. Tā nekad nav. (Trockim taču, piemēram, nekas netraucēja būt revolucionāram un tomēr vienlaicīgi viņam bija skaista sieva un bērni no tās). Ļeņins neatteicās revolūcijas dēļ no personīgās dzīves. Īstenībā bija otrādi: Ļeņins ar tādu sparū nodevās revolūcijai tieši tādēļ, ka (pie viņa enerģijas un vīrišķajiem instinktiem!) viņam bija liegta iespēja gūt normālu ģimeni un mīļākās tai piedevām (kā tas visdrīzāk būtu bijis, ja viņš jaunībā nebūtu inficējies un ja viņa dzīve būtu aizgājusi normālā gultnē).

.1983. Ir jāatzīst, ka Ļeņins bija cilvēks godīgs. Viņš karoja, trakoja, pavēlēja nošaut un atkal nošaut, taču tad viņš rīkojās savas shēmas ietvaros, atbilstoši savai enerģijai un ar slimu, spirohetu saētu nervu sistēmu, kas izpaudās aizkaitināmībā, pastāvīgās galvassāpēs, bet pēc tam, uz beigām, arī citos, vēl smagākos simptomos. Taču man nav zināms Ļeņina biogrāfijā neviens gadījums, kuru atbilstoši vispārpieņemtajiem apzīmējumiem varētu nosaukt par «zemiskumu» vai «nodevību» (Staļinam es tādus gadījumus varu uzskaitīt desmitiem). Ļeņins ignorēja dažas morāles normas (kuras viņš sauca par «buržuāziskām»), taču visumā viņš nerīkojās zemiski un amorāli.

§179. Nodaļa no Volkogonova

.1984. Viss Ļeņins, visa viņa psiholoģija, cik vien labi tas iespējams, atklājas viņa mīlestībā pret Inesi Armandu – atklājas, protams, tiem, kas prot to lasīt: Volkogonovs pirmais publicēja šī stāsta dokumentus, taču pats viņš pilnīgi nebija spējīgs pareizi izskaidrot to visu. Palasīsim sākumam Volkogonovu un viņa citētās vēstules²⁴⁸:

.1985. Nodaļa «Inese Armanda»

.1986. Ļeņina priekšā gulēja telegramma (...). «*Арпус жebkādas rindas. Maskava, KKP CEKA, Sovnarkoms, Ļeņinam. Ar holerinu saslimušo biedreni Inesi Armandu izglābt neizdevās punkts beidzās 24.septembrī punkts miesu nosūtām Maskavu Nazarovs*»²⁴⁹ (...). Tieši viņš, viņš uzstāja, lai viņa brauktu atpūtā uz Kaukāzu... Viņai taču bija jābrauc uz Franciju... (...). Kas zin, ja ne viņa uzstājība ar vislabākajiem nodomiem, tad ne Ļeņins ietu aiz Armandas zārka 1920.gada 11.oktobrī (*sal. ar {2019} – V.E.*), bet šī skaistā, slaidā sieviete pavadītu 1924.gadā pēdējā ceļā boļševiku vadoni, ar kuru viņa bija ļoti tuvu pazīstama kopš 1909.gada.

.1987. Veselu gadu desmitu Inese Armanda ieņēma milzīgu vietu tā cilvēka dzīvē, kurš bija idejas fanātiķis, spējīgs atslēgties un atteikties no visa to mērķu dēļ, kuriem viņš ticēja. Taču viņa bija spējusi aizskart kaut kādas dziļas, no visiem slēptas revolucionāra, gandrīz puritāņa intīmo jūtu stīgas. Viņš pastāvīgi juta vajadzību satikties ar viņu, rakstīt viņai, runāt, redzēt...

.1988. Cik mums izdevās iepazīties ar materiāliem un liecībām par Ļeņina un Armandas attiecībām, tās bija augstu jūtu un lielas cilvēciskas tuvības apgaismotas. Visparadoksalākais ir tas, ka tam netraucēja Nadežda Konstantinovna Krupskaja, revolucionāra liels draugs un biedrs. Kā liecināja vēlāk A. Kolontaja sarunā ar Marselu I. Bodī, Krupskaja bija «lietas kursā» par šīm attiecībām. Viņa zināja, ka Ļeņins bija ļoti pieķēries Inesei, un ne reizi vien izteica nodomu aiziet. Ļeņins viņu noturēja. (Cit.pēc: Fišere L. Ļeņina dzīve²⁵⁰).

.1989. Domāju, ka tas bija tieši tas retais gadījums, kad visi trīs izturējās droši vien tikumīgi un cēli, kaut gan no mietpilsoņu morāles pozīcijām šajās attiecībās varētu atrast daudz ko kroplīgu. Un tas ir pie tam, ka Ļeņins galvenajā – attieksmē pret cilvēkiem – bija netikumīgs cilvēks (...).

.1990. Augstas pieķeršanās un mīlestības jūtas bieži vien nepakļaujas racionālai analīzei un izskaidrošanai. Tāpēc Ļeņina dzīve, līdz pēdējam savās beigās piesātināta ar pasaules nozīmes notikumiem, personīgajā plāksnē tomēr ilgi bija vienmuļa, vienpusīga un pat garlaicīga. Šīs sievietes ielaušanās stingrajā, aprēķinātajā un politizētajā Ļeņina iekšējā pasaulē bija līdzīga spilgtam bolīdam pie emigrantu ikdienas debessjuma (...).

.1991. Izrakstā no Parīzes 18. iecirkņa mērijas dzimšanas aktu ierakstu grāmatas lasāms: «*1874.gada 9.maijā pulksten 3 un 15 minūtēs pēc pusdienas izdarīts ieraksts aktu grāmatā par Elīzas, meitenes, dzimšanu, kura piedzimusī vakar, pulksten divos dienā Delašapelas ielā 63, – un ir meita Teodoram Stefanam, operdziedonim, divdesmit četrus gadus vecam, kurš atzina bērnu, un Natālijai Vildei, bez profesij-*

²⁴⁸ Волкогонов Дмитрий. «Ленин. Политический портрет». Книга II. Новости, Москва, 1994, с.293–314.

²⁴⁹ РЦХИДНИ, ф.127, оп.1, д.14, л.2. (Šeit un turpmāk šajā sējumā atsaucies uz arhīviem pieder Volkogonovam).

²⁵⁰ Фишер Л. «Жизнь Ленина». с.123. P.S. «Citēts pēc...» – tā stāv rakstīts Volkogonova grāmatā, kaut gan īstenībā viņš necitē, bet tikai atstāta.

jas, divdesmit četrus gadus vecai, laulībā nesastāvošiem»²⁵¹. Vēlāk vecāki legalizēja savu laulību svētās Marijas draudzes baznīcā angļu pilsētā Njūingtonā, padarīdami meiteni par «likumīgu» (...).

.1992. Par lūzuma momentu kļuva Ineses atbraukšana uz Maskavu, kur viņa nokļuva kopā ar vecmāti un tanti – mūzikas un franču valodas pasniedzēju (...). Apdāvinātā meitene, kura brīvi pārvaldīja franču, krievu un angļu valodas (...) deviņpadsmit gadu vecumā izgāja pie vīra Aleksandra Jevgenjeviča Armanda – pirmās ģildes tirgoņa dēla (...). Astoņu gadu laikā parādījās četri jauki bērniņi. (Piektais piedzima vēlāk. Par tēvu kļuva vīra brālis).

.1993. (...) Kad jau ir četri bērni un, dzīvojot lielā satiecībā ar Aleksandru, savu vīru, viņa negaidīti to pamet. Aiziet tādēļ, ka viņa uzliesmojušas karstākas, spēcīgākas un valdonīgākas jūtas pret citu. Un šis cits bija Aleksandra jaunākais brālis – Vladimirs... (...). Cieta visi. Tā bija visas ģimenes liela drāma. Jau šeit Inese nodemonstrēja savu uzticību «mīlas brīvības» principam. Divas nedēļas pirms savas nāves, atrodoties Kaukāzā, Inese ierakstīs savā dienasgrāmatā: «*Romantiķiem mīla ieņem pirmo vietu cilvēka dzīvē, tā ir augstāka par visu*»²⁵².

.1994. Dzīve ar Vladimiru nebija ilga – vīram, kurš sekoja Armandai izsūtījumā uz ziemeļiem, krasi saasinājās tuberkulozes process. Neizglāba viņu ne Šveices kūrorti, ne labākie ārsti. Pēc tam, kad pie viņa uz ārzemēm no izsūtījuma aizbēga Inese, divas nedēļas vēlāk, 1909.gada sākumā Vladimirs nomira (...). Atstājusi aiz muguras vairāk nekā trīsdesmit gadus dzīves, piecus bērnus (par kuriem pamatā rūpējās pirmais vīrs), Inese Armanda noliek eksāmenus par universitātes kursu Briselē, iegūstot speciālista diplomu ekonomisko zinātņu jomā.

.1995. Ar Ļeņinu Armanda iepazīnās Parīzē, otrā vīra nāves gadā. Viņa jau bija dzirdējusi par Ļeņinu, bet viņa dzīvē Inese parādījās pirmoreiz. No tā brīža desmit gadu laikā šī sieviete nozīmēja viņa dzīvē ļoti daudz (...).

.1996. Vienmēr noklusēti skaitījās, ka Ļeņinam, dabiski, vienkārši bija «obligāti» jāmiļ tikai Krupskaju, ka viņš nevarēja nolaisties līdz banālam «adulteram» utt. (...). Es jau minēju grāmatā faktu, kas bija kļuvis zināms bolševiku vadītājiem trīsdesmitajos gados, ka marksisma pamatlicēju arhīvu mantojuma meklējumu laikā viena no agrīnajām Ļeņina paziņām Parīzē parādīja virkni viņa personīgu, pietiekami intīmu vēstuļu tai, kuras viņa tomēr nepiekrita publicēt Krupskajas dzīves laikā (...).

.1997. No Ļeņina 1914.gada jūlija vēstules Armandai «pilnajos» Kopotajos rakstos «ir izkritušas» sekojošas rindas: «*Lūdzu, atved, kad atbrauksi (t.i. atved sev līdz), visas mūsu vēstules (sūtīt tās ierakstītas šurp nav ērti: ierakstītu vēstuli viegli var atvērt draugi. Un tā tālāk...)*. Lūdzu, atved visas vēstules, atbrauc pati, un mēs parunāsim par to»²⁵³.

.1998. Piesardzīgais Ļeņins pēc 1912–1913.gada – viņu tuvības virsotnes – droši vien grib iznīcināt savas vēstules Armandai. Taču ne jau «inventarizācijas» nolūkā viņš lūdz «atvest sev līdz visas mūsu vēstules...».

.1999. (...) Nadežda Konstantinovna cieta no Bazedova slimības, viņai bija vāja sirds. Varbūt tas arī bija viens no iemesliem, kādēļ viņai nebija bērnu. Uzskata, ka I. Ērenburgs vienreiz esot teicis: «Vajag tikai paskatīties uz Krupskaju, lai pārliecinātos, cik maz Ļeņinu interesēja sievietes». Diezin vai tas atbilda īstenībai. Mīlestība, pieķeršanās, simpātijas jūtas ir tik individuālas, ka tas, kas varēja nepatikt Ērenburgam, varēja atnest mierīgu siltumu Ļeņinam. Taču pēc iepazīšanās ar Armandu Ļeņins pastāvīgi ir kontaktā ar šo sievieti. Pārbraucienos viņa seko Uljanovu ģimenei (...). Inese kļūst it kā par ģimenes attiecību neatņemamu elementu (...).

.2000. Bija viņiem arī savi personīgie noslēpumi, raksta arī pati Inese vienā vēstulē, kurai, protams, nebūtu nekādu izredžu tikt nodrukātai, ja arī tagad vēl valdītu PSKP CK propagandas nodaļa. Vēstule uzrakstīta 1913.gada decembrī Parīzē. Tajā laikā Uljanovi jau kopš oktobra dzīvo Krakovā. Ļeņins raksta daudzas vēstules uz dažādām adresēm: Heismanim Briselē, Šklovskim Bernē, Nakorjakovam Ņujorkā, Gorkijam Kapri, tuviniekiem, dažādām redakcijām, un, protams, raksta, kā kļūst skaidrs no Armandas vēstules satura, sevišķi bieži viņai. Taču saņem viņš vēl vairāk, un acīmredzot ne visu uz Krakovas adresi: Ļubomirska iela, māja Nr.51. Armanda raksta Ļeņinam milzīgu vēstuli. Došu fragmentus.

.2001. «*Sestdiena, rīts*

.2002. *Dārgais, lūk, es jau atrodos Ville Lumiere (gaišā pilsēta – fr.), un pirmais iespaids ir visriebīgākais. Viss kaitina tajā – gan ielu pelēkā krāsa, gan grezni ģērbtas sievietes, gan nejauši dzirdētas sarunas, un pat franču valoda... Skumji bija tādēļ, ka Aroza bija kaut kas īslaicīgs, kaut kas pārejošs. Aroza bija vēl pavisam tuvu Krakovai, bet Parīze – tas jau ir kaut kas galīgs. Esam šķīrušies, šķīrušies mēs, dārgais, ar tevi! Un tas ir tik sāpīgi. Es zinu, es jūtu, nekad tu uz šejieni neatbrauksi! Skatoties uz labi pazīstamām vietām, es skaidri apzinājos, kā nekad agrāk, cik lielu vietu tu vēl šeit, Parīzē, ieņēmi manā dzīvē, ka gandrīz visa darbība šeit, Parīzē, bija tūkstoš saitēm saistīta ar domu par tevi. Es tad nemaz nebiju iemīlējusies tevī, bet arī tad es tevi ļoti mīlēju. Es arī tagad iztiktu bez skūpstiem, lai tikai redzētu tevi, dažreiz runāt ar tevi būtu prieks – un tas nevienam nevarētu darīt sāpes. Kāpēc tas bija man jāatņem?*

²⁵¹ РЦХИДНИ, ф.127, оп.1, д.1, л.1.

²⁵² РЦХИДНИ, ф.127, оп.1, д.61, л.18.

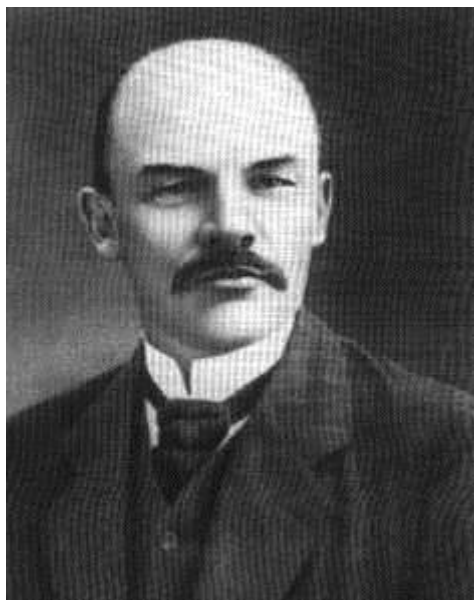
²⁵³ РЦХИДНИ, ф.2, оп.1, д.24299, л.1.

Tu jautā, vai es dusmojos par to, ka tu «izvedi» šķiršanos. Nē, es domāju, ka tu to izdarīji ne sevis dēļ (...). Cieši tevi skūpstu. Tava Inese»²⁵⁴.

.2003. (...) Diezin vai ir vērts komentēt šo vēstuli. Tā ir augstākā mērā daiļrunīga. Konkrēti, vēstule paceļ jautājumu par Ļeņina aizbraukšanas no Parīzes īstenajiem iemesliem. Nav nejaušs Armandas mājienš pa to, ka viņa «varētu iztikt bez skūpstiem», lai tikai «redzētu tevi» un «tas nevienam nevarētu darīt sāpes». Acīmredzot efemerā, gaisīgā, netiešā, bieži «neklātienes», bet pastāvīgā un valdonīgā Ineses klātbūtne Uljanovu ģimenē sākumā sastapa dabīgu Nadeždas Konstantinovnas pretestību (...).

§180. Inese un Ļeņins

.2004. Šīs vēstules nozīmi Ļeņina psiholoģijas atklāšanā patiešām nav iespējams pārvērtēt. No tās kļūst pilnīgi skaidrs, ka 1) Inese Armanda, būdama vispār «mīlas dievietes pielūdzēja», kaislīgi mīlēja Ļeņinu un bija aktīvā puse viņu romānā; 2) viņi bija skūpstījušies; 3) taču pēc tam Ļeņins «izveda šķiršanos»; 4) un pat aizbēga viņas dēļ no Parīzes uz Krakovu. Jautājums: kad un kādā sakarā Ļeņins «izveda šķiršanos»? Dabīgā atbilde: tad, kad ar skūpstiem lieta vairs nevarēja aprobežoties un bija pienācis laiks likties gultā. Jautājums: kāpēc Ļeņins nelikās ar Inesi gultā? Vai tiešām viņš, precēts cilvēks (tātad it kā pieredzējis) baidījās pārgulēt ar sievieti? Vai bija «puritānis», kā domā Volkogonovs, un negribēja krāpt savu simpātisko Nadjeņku? Tās ir blēņas. Viņš nevarēja gulēt ar Inesi tikai tādēļ, ka negribēja inficēt viņu ar sifilisu. Viņa stāvoklis bija patiešām bez izejas. Un atlika tikai viens – bēgt no šī samezglājuma – tuvāk Krievijas robežai, uz revolūciju. Bet Armanda, dabiski, iemeslus nesaprata un domāja, ka «tu to izdarīji ne sevis dēļ»...

Vladimirs Iljičs Ļeņins.

1910.gads, 40 gadi. Tikko kā iznācis Iljina «Materiālisms un empiriokriticisms». Skaistulis. Inese ir iemīlējusies. Bet viņš viņu neņem {2021}.

Inese Armanda.

Trausls un maigs radījums {2017}, Mīlestības dieves priesteriene, Ūdensglāzes teorijas autore {2005}.

.2005. Kad gadus trīsdesmit atpakaļ es biju Latvijas universitātes students, mums bija fakultatīvs ētikas kurss. Šķiet, ka šī epizode bija no turienes, kaut gan daudz ūdens ir aiztecējis, un es varu arī kļūdīties: varbūt tas bija kādā sakarā ar «PSKP vēstures» kursu, kādā citā lekcijā vai vispār vēl skolā «sabiedrības mācībā». Tā vai citādi, bet lektore mums stāstīja par «ūdens glāzes teoriju»: lūk, revolucionāre Inese Armanda apgalvoja, ka pārgulēt vīrietim un sievietei jābūt tikpat vienkārši, kā izdzert ūdens glāzi, bet Ļeņins viņas teoriju nokriticēja – jābūt vēl arī augstām jūtām utt. Nevienš no mums, kas toreiz klausījās šo lekciju (un visticamāk, ka arī pati lektore), nezināja par kaut kādām īpašām attiecībām starp Ļeņinu un Inesi Armandu. Viss tas tika pasniegts kā tīri teorētisks strīds marksistiskajā ētikā, – viens no neskaitāmajiem Ļeņina strīdiem.

.2006. Tagad, protams, es šo lekcijas epizodi redzu pavisam citā gaismā. Tātad Armanda centās pierunāt Ļeņinu pārgulēt: tas taču ir tik vienkārši – kā ūdens glāzi izdzert! Bet Ļeņins par atbildi

²⁵⁴ РЦХИДНИ, ф.3, оп.1, д.4365.

teoretizēja: nē, ziniet, tas nav vis tik vienkārši... Tur, redziet, vajag vēl... Cik tipiska situācija! Sarežģītas teorijas, lai noslēptu vienkāršus patiesos iemeslus...

.2007. (Piesviedīsim grāfa de Kroto kolekcijai aforismu-definīciju: «Teorija ir sarežģīta konstrukcija vienkāršu patiesību noslēpšanai»).

.2008. Nu, un kā tad rīkojas vairāk vai mazāk kārtīgs vīrietis, kad viņš gan būtu priecīgs pārgulēt ar to gribošu sievieti, tikai kaut kāda iemesla dēļ nevar to izdarīt? Bet tad viņš rīkojas tieši tā, kā arī izturējās Ļeņins attiecībā pret Inesi Armandu: viņš tur to attālumā, taču no šī attāluma dažādi rūpējas par viņu (kā mēs redzēsim, Ļeņins, pasaules lielvalsts premjerministrs, personīgi gādāja Inesei galošas, nerunājot jau nemaz par ārstiem, sanatorijām utml.), nu, un, protams, pārdzīvo.

§181. Par Armandu tālāk

.2009. Nu ko, izlasīsim Volkogonova nodaļu līdz galam:

.2010. Pilno kopoto rakstu 49.sējuma publicētajā Ļeņina 1917.gada 13.janvāra vēstulē Armandai ir izdarīts izgriezumš. Pēc vārdiem «*Dārgais draugs!*» ir izņemta frāze: «*Pēdējās Jūsu vēstules bija tik skumju pilnas un tādas grūtsirdīgas domas izsauca manī un tā modināja trakus sirdsapziņas pārmetumus, ka es nekādi nevaru nomierināties...*»²⁵⁵. Tālāk tādā pašā garā. Ļeņinam – puritānim pēc dabas ģimenes attiecībās, acīmredzot ļoti grūti padevās šie sakari, kuri tālu bija izgājuši aiz vienkāršas draudzības robežām. Bet Armandai, pieradušai atdoties savām jūtām bez atlikuma un ierobežojumiem, bija nepanesama Ļeņina slepenās «draudzenes» loma (...).

.2011. Kad viņš uzzin par Februāra revolūcijas uzvaru Krievijā, pati pirmā viņa vēstule ar paziņojumu par šo notikumu bija tieši uz Klarānu, Inesei Fjodorovnai Armandai. Protams, caur Vāciju uz Krieviju izbraukušo sociālistu skaitā kopā ar Ļeņinu un Krupskaju bija Inese Armanda... Viņai taču bija bērni Krievijā (...). Revolūcija ātri iztukvoja Inesi. Viņa nebija pieradusi strādāt ar pusspēkiem (...). Tikšanās ar Ļeņinu tagad ir retas; vadonis ir briesmīgu notikumu epicentrā (...).

.2012. Bija arī citas, kas atstāja acīmredzot tikai garāmejošas pēdas vadoņa dvēselē: Krupskajas draudzene Jakubova, kuru viņš bildināja Pēterburgā, pianiste Katrīna K., kura apbūra viņu ar «Apasionātu», franču «nepazīstamā», kura bija saglabājusi viņa vēstules (...).

.2013. Tomēr reizēm Ļeņins atgādināja par sevi ar maigām, bet visai dīvainām priekš krievu jakobiņiem rūpēm: «*Biedr. Inese! Zvanīju Jums, lai uzzinātu numuru galošām priekš Jums. Ceru sadabūt. Rakstiet, kā veselība. Kas ar Jums? Vai bija ārsts? Sveiciens! Ļeņins*»²⁵⁶ (...).

.2014. Armandas iekšējā garīgā stāvokļa izprašanai nenovērtējami ir viņas pēdējie fragmentārie ieraksti dienasgrāmatā, kā par brīnumu saglabājušies pēc viņas nāves. Tie nav lieli. Es pievēršos dažus viņas skaistajā rokrakstā ar zīmuli izdarīto steidzīgo ierakstu fragmentus. Tie liecina par I.F. Armandas un Ļeņina attiecībām vairāk, nekā vadoņa oficiālās daudzsējumu biohronikas lappušu tūkstoši.

.2015. «*I.IX.1920.*

.2016. *Tagad ir laiks, es ik dienas rakstīšu, kaut gan galva ir smaga un man visu laiku liekas, ka es šeit esmu pārvērtusies par kaut kādu kuņģi, kurš visu laiku prasa ēst... Pie tam kaut kāda mežonīga tieksme pēc vientulības. Mani nogurdina, pat kad man līdzās citi runā, nerunājot jau par to, ka pašai man ārkārtīgi grūti runāt. Vai kādreiz pāries šī iekšējās nāves sajūta?.. Es tagad gandrīz nekad nesmejos un smaidu ne tādēļ, ka iekšējās priecīgas jūtas mani uz to pamudinātu, bet tādēļ, ka vajag dažreiz smaidīt. Mani arī satric mana tagadējā vienaldzība pret dabu. Agrāk taču tā mani tik ļoti saviļņoja. Un cik maz es tagad esmu sākusī mīlēt cilvēkus. Agrāk es, atceros, katram cilvēkam tuvojos ar siltām jūtām. Tagad es esmu pret visiem vienaldzīga. Bet galvenais – gandrīz ar visiem garlaikojos. Karstas jūtas palikušas tikai pret bērniem un pret V.I. Visās citās attiecībās sirds ir it kā izmirusi. It kā atdodama visus savus spēkus, savu kaisli V.I. un darba lietai, tajā būtu izsīkuši visi mīlestības, līdzjūtības pret cilvēkiem avoti, ar kuriem tā agrāk bija tik bagāta. Man vairāk nav, izņemot V.I. un bērnu manus, nekādu personīgu attiecību ar cilvēkiem, bet tikai lietišķās. Un ļaudis jūt šo izmirstību manī, un viņi atmaksā ar to pašu vienaldzības monētu vai pat ar antipātiju (bet agrāk gan mani mīlēja)... Es esmu dzīvs līķis, un tas ir šausmīgi! (...) Tagad mūsu dzīve ir viens vienīgs upuris. Nav personīgās dzīves tādēļ, ka viss laiks un spēki tiek atdoti kopējai lietai...» (...).*

.2017. Boļševiku vadonis bija spējis iedvest traulajam un maigajam radījumam «proletārisko interešu» pārākumu pār personīgajām. (Bet kas tad viņam atlika? – V.E.). «*...Mīlestības nozīme, – raksta Armanda, – salīdzinot ar sabiedrisko dzīvi, kļūst pavisam maziņa, neizturot nekādu salīdzinājumu ar sabiedrisko lietu. Tiesa, manā dzīvē mīlestība ieņem arī tagad lielu vietu, liek man smagi ciest, ievērojami aizņemt manas domas*»²⁵⁷ (...).

²⁵⁵ РЦХИДНИ, ф.127, оп.1, д.61.

²⁵⁶ РЦХИДНИ, ф.2, оп.1, д.4573, л.1–2.

²⁵⁷ РЦХИДНИ, ф.127, оп.1, д.61, л.7–14.

.2018. Iespējams, ir bijuši vēl ieraksti (...). Redzama arī stingra cenzora roka, kas pārcilājusi viņas papīrus. Dažu lappušu trūkst, izrautas (...). Viņas miesas nogādāja Maskavā tikai 11.oktobrī.

.2019. Bērēs 12.oktobrī Ļeņins bija nepazīstams (...). Neizdzēšamu skumju izteiksme bija sastingusi viņa sejā. Bēru dalībniece Anželika Balabanova rakstīja atmiņās, kad jau bija atstājusi Krieviju: «*Es piesardzīgi lūkojos uz Ļeņinu. Viņš izskatījās iekritis izmisumā, viņa žokejcepure bija uzvilta uz acīm. Vienmēr neliela auguma, viņš, likās, ir sačokurojies un kļuvis vēl mazāks. Viņš izskatījās nožēlojams un garā nolaidies. Es nekad agrāk nebiju redzējusi viņu tādu (...)*»²⁵⁸.

.2020. Inese Armanda ir saulains plankums krievu revolūcijas vadoņa liktenī.

§182. Ļeņins un atriebība

.2021. Un tā, Ļeņins mīlēja Inesi Armandu, un Inese Armanda mīlēja Ļeņinu. Taču viņi nevarēja savienoties – un ne tādēļ, ka Ļeņins «glabātu uzticību» Krupskajai (tādu «buržuāziskās morāles» aizspriedumu viņš pārķāptu viegli), bet tādēļ, ka gulēt ar Inesi Armandu nozīmētu inficēt mīļoto sievieti ar sifilisu vai vismaz radīt viņai tādas infekcijas risku, – bet uz to iziet Ļeņins nevarēja (tā viņam bija jau vairs ne «buržuāziskā» morāle). Un kad bija iziets skūpstu posms un «pēc visiem noteikumiem» bija jāiestājas gultas posmam, viņš izdarīja to vienīgo, ko varēja izdarīt, – viņš aizbēga no tās. Bet viņa cieta un nesaprata, kas par lietu (patiešām, nevarēja taču viņš tai visā atzīties!). Un viņš no attāluma rūpējās par viņu, mēģinot kaut kā izlīdzināt pret savu gribu viņai nodarītās sāpes.

.2022. Šajā lietā, kā mezglā, ir sasieta Ļeņina dzīves centrālā problēma un atspoguļojas viņa reakcijas un viņa rīcības soļu cēloņi.

.2023. Tūkstošiem vīriešu analogiskos apstākļos nedomā par sievieti, bet Ļeņins, kā mēs redzam, bija savā pamatā godīgs.

.2024. Ļeņins bija ļoti nelaimīgs cilvēks. Visu dzīvi, no agras jaunības, varbūt no Kazaņas studentu laikiem, bet varbūt arī kopš ģimnāzijas, viņu vajāja šī bezcerīgā situācija: šķietamā vēlēšanās aizsniedzamība – un siena, kas norobežoja viņu no tā visa, pilnīgi un uz visiem laikiem atņemot viņam normālu cilvēcisku laimi.

.2025. Protams, mēs nekad neuzzināsim, kādos tieši apstākļos jaunais Volodja Uljanovs vairāk nekā simt gadus atpakaļ sen vairs neeksistējošā valstī – Krievijas Impērijā – inficējās ar sifilisu (man šķiet praktiski neiespējami, ka par to kaut kur pasaulē varētu glabāties kādas ziņas). Bet var diezgan noteikti apgalvot, ka Volodjas Uljanova smadzenēs viņa inficēšanās apstākļi izrādījās cieši sasaistīti ar pašu Krievijas Impērijas eksistenci un sabiedrisko iekārtu. Viņš uzskatīja Impēriju un visu tās sabiedrisko iekārtu par vainīgiem savā nelaimē (varbūt tādēļ, ka tajā zeļ prostitūcija, ka «kapitālistiskās attiecības» un nabadzība mudina sievietes uz to, ka viņas inficējas no kaut kādiem salašņām, bet pēc tam inficē jaunus studentus, kuriem visa dzīve priekšā...).

.2026. Ļeņins ārkārtīgi ienīda Krievijas valsti un tās sabiedrisko iekārtu. Trockis rakstīja savā šķirklī «Lenin»²⁵⁹ Britu enciklopēdijai, ka Ļeņina dzīvi ir noteikusi viņa brāļa sodīšana ar nāvi; Larisa Vasiļjeva raksta²⁶⁰, ka viņa māte jaunībā esot pieredzējusi kaut kādus pazemojumus cara galmā. Visiem šiem faktoriem arī varēja būt sava nozīme, taču visumā tie ir otršķirīgi: galvenais, visu nomācošais un visu gala rezultātā noteicošais faktors neapšaubāmi bija sifiliss, kurš neatgriezeniski atņēma viņam jebkuru cerību uz laimi un kurš viņa smadzenēs bija nesaraucjami saistīts ar Krievijas (un «kapitālistisko») sabiedrisko iekārtu. Tas plosīja un urdīja viņu visu dzīvi, katru dienu no rīta līdz vakaram un no vakara līdz rītam. Nekas nevarēja sacensties pēc iedarbības spēka ar šo faktoru. Un ja reiz viņš nevarēja būt laimīgs, tad atlika tikai viens – atriebties. (Un viņš atriebās, – ai, kā atriebās!).

.2027. Agrāk es domāju, ka Ļeņina dzīvi noteica iemīlēšanās sociālisma idejā. Viņš, lūk, nodevās gaišam sapnim par vispārēju cilvēku laimi un, būdams ārkārtīgi enerģisks maniakoīds, ar viņam raksturīgo vētrainumu ņēmās šo ideju īstenot.

.2028. Nē! Ne sociālisma radošā ideja pirmām kārtām vadīja Ļeņinu, bet graužoša atriebības ideja. Galvenais bija: – sagraut Krievijas valsti un tās sabiedrisko iekārtu, «sasist veco valsts mašīnu» (frāze, kas Ļeņinam atkārtojas pastāvīgi). Bet kas sekos tālāk, – tas visumā bija viņam ne sevišķi svarīgi: sociālisms tur, vai neps, vai vēl kaut kas... Galvenais, lai tiktu SASISTA mašīna.

.2029. Kautskis, reneģāts, pateica, ka ja valstī ir ieviesta demokrātija, tad valsts mašīnu daudz vairs nav vajadzīgs. O!, – nelietis, nodevējs, saldenais mulķītis {[RULES.1398](#)}, – viņš taču atņēma

²⁵⁸ Balabanoff A. «Impressions of Lenin». University of Michigan Press, 1984.

²⁵⁹ Trotsky L. Article «Lenin». Encyclopaedia Britannica. 14-th edition. London – New York, 1929.

²⁶⁰ Васильева Лариса. «Кремлевские жены». Варгиус, Москва; Высшая Школа, Минск, 1993.

Ļeņinam visu viņa dzīves jēgu, galveno revolūcijas mērķi, – ja nepostīt valsts mašīnu, priekš kam tad visa daudzgadīgā cīņa, priekš kam tas viss? Sociālisma dēļ, vai?

.2030. Agrāk es domāju, ka Ļeņins (idejiski) piedalījās cara ģimenes nošaušanā kaut kā pēc inerces, ātrumā, piekrītot «radikāļiem», ka viņam personīgi tas nebija būtiski svarīgs moments.

.2031. Nē! Cara ģimenes noslepkavošana, – un tieši ģimenes, kopā ar bērniem, – bija ļoti svarīgs moments Ļeņina atbēšanās sistēmā Krievijas valstij.

.2032. Larisa Vasiļjeva raksta pēc Ivana Popova vārdiem, kurš tuvu pazina Ļeņinu un Inesi Armandu emigrācijā²⁶¹:

.2033. «Es atcerējos, kā Ļeņins, kad bija pie manis Briselē, vienreiz pastāstīja, ka izbraucis laivā pa Volgu ar brāli Sašu, un pāri upei klājusies dziesma. Viņš pieminēja ar nāvi sodīto Sašu, apklusu un pēkšņi, it kā pie sevis, nevēršoties pie manis, nodeklamēja pantiņu no Puškina odas «Вольность»:

.2034.

Самовластительный злодей,
Тебя, твой род я ненавижу,
Твою погибель, смерть детей
С жестокой радостью увижу».

.2035.

(Tu patvaldnieku ļaundari,
Es tevi, tavu dzimtu nīstu,
Es tavu postu, bērnu nāvi
Ar ļaunu prieku skatīšu)

.2036. (Cik man zināms – V.E. –, slaveno odu «Вольность» («Brīve»)) ir sacerējis nevis Puškins, bet gan Radiščevs²⁶²).

.2037. Jau tur, Briselē, ilgi pirms revolūcijas, Ļeņins zināja, ka nogalinās cara bērnus, ja tas kādreiz kļūs iespējams. Apkārtējiem un varbūt pat paša apziņai tā bija atbēšanās par brāli Aleksandru, bet zemapziņai – par sifilisu. Brāļa nāve tālajā jaunībā nevarēja būt tik visaptveroša ienaida patiesais cēlonis, jo vairāk tāpēc, ka sodīja Ļeņina brāli ne Nikolajs, bet cits cars; brālis visumā bija patiešām vainīgs atentāta plānošanā un pie tam to demonstratīvi nenožēloja (ja būtu nožēlojis, viņu apžēlotu²⁶³).

²⁶¹ Васильева Лариса. «Кремлевские жены». Варгиус, Москва; Высшая Школа, Минск, 1993, с.69.

²⁶² P.S. Tāda mana piezīme bija Kozlovam nosūtītājā tekstā, bet toreiz es šajā jautājumā tālāk neiedziļinājos. Aleksandrs Nikolajevičs Radiščevs (1749.08.31 – 1802.09.24; Maskava – Pēterburga) – bagāta muižnieka dēls, GM tips, beidzis Pāžu korpusu (1766), pēc tam Leipcigas universitāti (1771), jurists un literāts, franču apgaismotāju un Hēgeļa piekritējs, odu «Вольность» uzrakstīja ap 1783.gadu pēc tam, kad 1775.gadā aizgāja no carienes (Katrīnas II) dienesta; kopš 1780-to gadu vidus rakstīja «Ceļojumu no Pēterburgas uz Maskavu», sacerējumu, kurš pēc žanra līdzīgs manām meditācijām; šajā sacerējumā iekļāva arī daudzus savus agrākos darbus un līdz ar tiem nodaļā «Тvera» arī Odu; savus sacerējumus drukāja pats, nopircis preses darbgaldus; 1790.gadā nodrukāja arī «Ceļojumu» līdz ar Odu; jau 3 nedēļas pēc «Ceļojuma» parādīšanās pašas Katrīnas II vadībā sākās «izmeklēšana» pret Radiščevu, viņš tika arestēts un viņam piesprieda nāvessodu, taču cariene viņu «apžēloja» un nomainīja nāvessodu ar 10 gadiem izsūtījumā uz Sibīriju; pēc Katrīnas II nāves viņas dēls Pāvels I 1797.gadā Radiščevu atlaida mājās «tēva uzraudzībā», bet pēc Pāvela I noslepkavošanas viņa dēls Aleksandrs I (juzdams mūžīgu vainu par sava tēva nāvi) pavisam «piedeva» Radiščevam un iekļāva viņu likumdošanas komisijā. Taču tur tas atkal sāka prasīt dzimtbūšanas atcelšanu un citas brīvības; viņam draudēja jauns arests, un viņš izdarīja pašnāvību, izdzērdams mundiera pogu spodrināšanai paredzēto sālsskābi. Oda «Вольность», tāpat kā citi Radiščeva sacerējumi, bija aizliegta līdz 1905.gadam, taču Krievijā tie izplatījās ļoti daudzās rokraksta kopijās. 1817.gadā 18-gadīgais Aleksandrs Puškins uzrakstīja citu odu ar nosaukumu «Ода Свободе» («Oda Brīvībai»), kuru pēc Radiščeva odas parauga arī bieži sauc par «Вольность», tādējādi radot jucekli. Ļeņina minētie vārdi ir no Puškina odas, taču citēti neprecīzi. Arī Puškina oda izplatījās rokrakstos, 1820.gadā nonāca līdz valdībai un kļuva par vienu no iemesliem dzejnieka izsūtīšanai. Formāli Puškina oda nebija vērsta pret toreiz valdošo caru Aleksandru I: pretī vārdam «злодей» Puškins bija uzrakstījis komentāru «Napoleons»; odā runa ir par sodīto ar nāvi Francijas karali Ludvīki XVI; citā vietā Puškins bija uzzīmējis nožņaugtā cara Pāvela I profilu. Odas būtība ir tāda, ka tā aicina valdniekus ievērot likumus, lai nebūtu vajadzības viņus slepkavot. Tomēr viss tas bija diezgan divdomīgi un, izrauti no konteksta, Ļeņina citētie vārdi skanēja draudīgi.

²⁶³ P.S. Ļeņina vecākais brālis Aleksandrs Uljanovs (1866.04.12 – 1877.05.20) tika pakārtis 21 gada vecumā Šlisselburgas cietoksnī par līdzdalību studentu teroristiskā organizācijā, kura bija gatavojusi atentātu pret caru Aleksandru III. Cars apžēloja visus tos teroristu grupas dalībniekus, kuri izteica nožēlu par izdarīto (patiesībā – neizdarīto), bet pakāra tos piecus dalībniekus, kuri tiesā uzstājās ar demonstratīvām revolucionārām runām un atteicās nožēlot savu darbību.

.2038. Sodīto brāli var atcerēties dažreiz, ar laiku arvien retāk un retāk, bet sifiliss neļāva sevi aizmirst ne uz mirkli: katrs skatiens uz skaistu sievieti ielas pūlī – kā nazis pa dzīslām, katrs vārds, katrs sievietes smaidis... Tikai paša sifiliss, kurš atņēma viņa dzīvei jebkuru perspektīvu, varēja būt tāda naida cēlonis, kādu mēs redzam Ļeņinam, bet TAJĀ atzīties viņš nevarēja nevienam, un tāpēc brāļa sodīšana visur kalpoja par liktenīgās slimības «aizstājēju».

.2039. Seit, es domāju, slēpjas Vladimira Iljiča Ļeņina psihes būtiskākais noslēpums. Nu, kaut kādā mērā jau viņš, protams, ticēja sociālismam un gaidīja to, taču šī radošā tendence viņa smadzenēs bija daudz vājāka par slimības izsaukto postošo tendenci. Ja nebūtu sifilisa, viņš viegli varētu palikt sociāldemokrāts, t.i. meņševiks, ieņemt pozīciju, līdzīgu Pļehanova {[PRACT.578](#)}, Kautska {[RULES.1362](#)}, Rozas Luksemburgas {[FIFTH.529](#)} pozīcijai.

.2040. Visa Ļeņina nevaldāmā polemika ar «renegātu Kautski», kuru es izskatīju vēl padomju laikā {[RULES.1399](#)}, ir aicināta dot «loģisku pamatojumu» tam, ko Ļeņins gribēja, un proti: «sagraut veco valsts aparātu». Vēlēšanās gāja pa priekšu izskaidrojumiem un attaisnojumiem, bet ne izrietēja no tiem. Un izsauca šo vēlēšanos liktenīgā slimība.

§183. Ļeņina tips pēc MBTI

.2041. Tāpat kā Hitlers {[LEON1.685](#)}, arī Ļeņins ir jāpieskaita vienam no 16 psiholoģiskajiem tipiem. Es noteicu viņu kā ekstravertu (E), intuitīvo (N), mazjūtīgu (T), organizētu (J). Ekstravertētība ļāva viņam viegli orientēties ātri mainošās situācijās, domāšanas intuitivitāte savienoja faktisko domāšanas virspusību ar pārlicību par tai it kā piemītošo dziļumu, lieka jūtīguma trūkums ļāva būt stingram un pat nežēlīgam, bet organizētība ļāva nenovirzīties no vienreiz nospraustā ceļa.

.2042. Lūk kā ENTJ tipu apraksta Krēgers un Tjūsone (vajag tikai ievērot, ka Ļeņinam pie visa tā nāca klāt pastāvīgi kņudošā sifilisa vāts ar atreibības prasību, un arvien pieaugoša aizkaitināmība ar smadzeņu progresējošu bojājumu no spirohetām, kurš gala rezultātā noveda viņu pie plānprātības un pie paralīzes). Bet «fons» bija tāds, kā to attēlojuši autori:

7. Vadonis pēc dabas

§184. ENTJ tips

.2043.

Vadoņi pēc iedabas²⁶⁴

.2044.²⁶⁵ Sirsnīgi, strīdēties mīloši un stipri – lūk epitēti, kuri vislielākajā mērā raksturo ENTJ. Viņu īpašās tieksmes savienojas, dodot viņiem vajadzību vadīt, un neparastas līderu spējas.

.2045. Viņi ir atvērti līdz galam (E) pretim bezgalīgām iespējām un nozīmēm (N), kuras tiek tulkotas objektīvu domāšanas operāciju valodā (T) un noved pie sakārtotas un savlaicīgas darbošanās (J).

.2046. Viņiem – tāpat kā viņu radniekiem ENTJ (ESTJ? – V.E.) – visa pasaule ir šaha galdiņš, figūras uz kura viņiem ir jāpārbīda, lai sasniegtu vislabāko rezultātu. Dzīves spēki ir jāizprot, tie ir jāapgūst, jāiegrožo, jāizmaina vai jāapspiež, pat no dienas dienā, ja būs vajadzīgs.

.2047. Priekš ENTJ dzīve atveras cīņā, strīdā, sadursmēs ar apkārtējiem cilvēkiem izziņas labā. ENTJ sāk ar pieņēmumu, ka viņiem ir taisnība, bet ja kāds ir pārliecināts par pretējo, tad lai to pierāda. Pierādījumu uzrādīšanas procesam ir jēga tikai tīkmēr, kamēr ir puses, kas spējīgas stāvēt pretim ENTJ un ir pietiekoši drosmīgas, lai mestu viņiem izaicinājumu. Kad divcīņa ir beigusies un ja par uzvarētāju pusi izrādās ENTJ, tad pretiniekam ir labāk aizmirst par saviem iebildumiem. Bet ja ENTJ neizrādīsies taisnība, tad viņu cauraudīs cieņa un sajūsma par pretinieku, kā arī viņš pateiksies par doto mācību.

.2048. Dažos veidos dzīve priekš ENTJ ir savā ziņā variācija par bērnu spēles «Kalna valdnieks» tēmu. Apkārtējo mērķis – nogrūst ENTJ no virsotnes. Un līdz tam laikam, kamēr viņi nespēj to izdarīt,

²⁶⁴ P.S. MBTI (Maijeres-Brigsas tipoloģija) ir populārākā cilvēku psiholoģiskā tipoloģija ASV un, sākotnēji balstoties uz Junga ekstravertiem un introvertiem, galu galā izdala 16 psihotipus. 1990.gadu vidū Latvijā krievu valodā izplatījās vairākas Tjūsones un Krēgera, šīs tipoloģijas aizstāvju un popularizētāju grāmatas (kuras mēs apspriedām ar Leonīdu). Es negribēju šīs grāmatas pilnībā pārrakstīt savā Mediotēkā, bet gribēju visu 16 tipu aprakstus pēc Krēgera un Tjūsones iepīt savās dažādu cilvēku psihogrāfijās. Ļeņina psihogrāfijā tiek iepīts viens no šiem aprakstiem; zemāk, runājot par Staļinu, otrs.

²⁶⁵ Крегер О., Тьюсон Дж.М. «Типы людей. 16 типов личности, определяющих, как мы живем, работаем и любим». «Персей», «Вече», АСТ, Москва, 1995, с.515–522.

viņiem jāpaliek zem ENTJ «varas». Priekš ENTJ ir ļoti svarīga izaicinājuma atmosfēra – tāpat kā arī galīgais rezultāts.

.2049. Visumā ENTJ maz ciena cilvēkus, kuri atsakās ielaisties ar viņiem divcīņā, atkāpjas, tikai viņiem parādotes vien; cita lieta – tie, kas pieceļas no vietas un droši iziet viņiem pretim, metot viņiem intelektuālu, emocionālu vai vēl kaut kādu izaicinājumu. Iebiedēšanas problēmu apgrūtina vēl tāds faktors, kā nereti ENTJ piemītošā augstprātība – parasti gan viņi nezina par šo savu īpašību. Toties tā nevar palikt nepamanīta apkārtējiem.

.2050. ENTJ neizceļas ar īpašu pacietību. Viņu nepacietība var atklāties aizkaitināmības formā, kā žēlabas par relatīvi nelielām grūtībām un šķēršļiem, neatlaidīgās prasībās pret apkārtējiem sākt nodarboties ar labākām un svarīgākām lietām. Viņu augstais viedoklis par sevi var rosināt viņus domāt, ka viņi ir spējīgi tikt galā ar visu ko, ieskaitot sīkus uzdevumus attiecībās starp personām, taču viņu stiprās puses atrodas nebūt ne šeit.

.2051. Kad ENTJ cieš neveiksmi, viņi uzbrūk paši sev, pie kam pašsausīšanās parasti neatbilst zaudējuma izmēriem. Bet ja pienāk laiks kritizēt apkārtējos, tad ENTJ jūtas savā vietā. Viņu asā mēle un nesaudzīgais ašums veic graujošus postījumus, bet taisnības labad jāteic, ka tas pats notiek, kad viņi vērs kritiku paši uz sevi.

.2052. Domāšanas skaidrība un labās runas dāvanas padara ENTJ ļoti interesantus satiksmē, kā arī palielina viņu kritikas efektivitāti.

.2053. Dzimums nav vienaldzīgs priekš ENTJ. Šī tipa sievietēm – augstprātīgām, mīlošām pastrīdēties un ar tieksmi nodibināt kontroli pār apkārtējiem – nav iespējams izvairīties no apvainojuma par «nesievīšķīgumu». Vecāki un citas ieinteresētās personas mēģina iespiest viņas tradicionālā sieviešu tēla ietvaros, taču visbiežāk tas sastop neatlaidīgu pretošanos. Citas sievietes parasti ļoti negatīvi uzņem ENTJ sieviešu augstprātību, kā rezultātā viņas riskē palikt vienatnē, bez draudzenēm, kas ir ārkārtīgi mokoši ekstravertiem (...).

.2054. Kaut gan īpašības, ar kurām bagāti ENTJ, vairāk piedien vīriešiem, ENTJ vīrieši redz, ka cilvēki bieži vien nelabprāt satiekas un vairās no viņiem. Un līdzīgi saviem sievišķajiem dubultniekiem, ENTJ vīrieši var nonākt izmisumā, ja kolēģi vai ģimenes locekļi atstās tos vienus uz ilgāku laiku, nekā var izturēt ekstraverts.

.2055. Sev par pārsteigumu ENTJ bieži dzird no citiem, ka tad un tad viņi ir izskatījušies ļoti dusmīgi, kaut gan īstenībā viņi tikai ir bijuši aizrāvušies ar apspriešanu. Secinājums, kuru viņi taisa no nepatīkšanām, reducējas uz to, ka viņiem ir daudz jāstrādā ar sevi (...).

.2056. ENTJ māja ir visdažādāko nodarbību arēna. Un attiecībām starp iemītniekiem ir jābūt patiesām, atklātām un stimulējošām. Taču tajā laikā, kad apkārtējie izturas pret ENTJ ar piesardzību, tie, kas viņus labi pazīst, var iebilst, ka, kā tas parasti mēdz būt ar EJ, viņu «riešana» ir bīstamāka par viņu «kodienu». Priekš ENTJ attiecības padziļinās un attīstās ar laiku.

.2057. ENTJ bērnos ir daudz interesanta, jo jaunie prāti prasa pastāvīgu barību. Viņi labprāt pieņem jebkuru izaicinājumu, un ar laiku kļūst par piemērotiem sarunu biedriem, ar kuriem var apspriest visdažādākos jautājumus (...).

.2058. ENTJ dzīves stils raksturojas ar nevaldāmību, un ģimenes locekļiem ir jāzina, kāda atbildība gulstas uz viņiem kopējā lietā. Kad sākas dumpis, ENTJ priedīgi apsveic pārmaiņu, pat ar sajūsmu izturas pret dumpinieku drosmi, bet tomēr izmanto visus līdzekļus dumpja apspiešanai un pārējo ģimenes locekļu pārliecināšanai, ka vislabākais, ko viņi var darīt, ir turpināt dancot pēc ENTJ stabules. Ja nu sacēlušies uzvarēs, tad viņi iekaros cieņū. Katru dienu darbā un mājās ENTJ uzvar vairākās kaujās un vairākās cieš sakāvi, bet neizšķirtu tikpat kā nav.

.2059. ENTJ nav viegli piespiest sevi atpūsties, bet ja nu nonāk līdz tam, tad visam ir jāpakļaujas stingrai kārtībai. Tā ir vēl viena lieta, kura jāizpilda vislabākajā veidā, un ENTJ ķeras pie tās ar savu parasto entuziasmu.

.2060. ENTJ bērni izturas atklāti kā ar biedriem, tā arī ar pieaugušajiem. Kaut arī viņi visu vada, bet ar draugiem viņi apgādājas viegli, viņi ir ļoti sabiedriski un, līdzīgi visiem ekstravertiem, viņiem ir jābūt draugu ielenktiem visos viņu pasākumos, bez tā viņi nevar nedz mācīties, nedz strādāt, nedz atpūsties. Biedri ciena ENTJ par viņu spējām, bet tajā pašā laikā ar grūtībām viņus panes, kad virspusē iznāk viņu augstprātība. Viņi ļoti ātri pierod pie savu trūkumu kritikas un reti guļ uz lauriem. Visu, kas ir izdarīts labi, var izdarīt vēl labāk. Šo pieeju var uzskatīt par viņu dzīves principu.

.2061. Skolotājiem ne vienmēr ir nosliece ievērot visas šīs īpatnības un dot tām pareizu novērtējumu: rezultātā starp skolotāju un ENTJ skolnieku izceļas nevienlīdzīga kauja. Ja no situācijas nav cienīgas izejas, tad ENTJ skolnieks var atteikties ņemt daļību mācību procesā. ENTJ apsveic apmaiņu ar idejām un taisnīgas divcīņas, bet spēle ar skolotāju uz vieniem vārtiem tikai atsvešina spējīgo skolēnu.

.2062. Ģimenes svinības ir priedīgs notikums ENTJ dzīvē. Protams, arī šeit nevar iztikt bez plānošanas, organizācijas, vadības un demonstrācijas. Tas ir laiks intelektuālām divkaujām, kuras vienmēr izsauc karstu ENTJ interesi.

.2063. Pateicoties savām dabīgajām tieksmēm uz vadību un plānošanas mācai, ENTJ bieži paceļas visaugstākajos sabiedriskās hierarhijas līmeņos. Savas ātrās augšupejas laikā ENTJ var atstumt no sevis dažus cilvēkus, bet tā ir neizbēgamā maksa par iespēju atklāti izrādīt savas spējas un pierādīt savu

kompetenci. Bez tam, ja mērķis ir sasniegts visiem par labumu, tad viss, ko nācās pārdzīvot pa ceļam uz to, iegūst jaunu apgaismojumu, varbūt arī atstumšana neizrādīsies velta. Izskatot šādas starppersonu grūtības no objektīvāka viedokļa, ENTJ brīnās, kādēļ viņu agresivitāte kādu ir aizvainojusi, samulsinājusi vai nobaidījusi. Viņiem ir grūti saprast – no sava objektīvā viedokļa – ka kāds var pārāk personīgi uzņemt asu kritisku aizrādījumu vai sakāvi strīdā, kurš pēc ENTJ priekšstatiem bija uzsākts tikai tādēļ, lai kaut ko pilnveidotu.

.2064. Pēdējos dzīves gadus ENTJ izmanto jauniem intelektuāliem nodomiem. Viņiem parādās vairāk brīva laika un atkrīt asa nepieciešamība aprēķināt pa stundām katru savu soli, kā arī kontrolēt apkārtējos. Tomēr intelektuālās kaujas joprojām pievelk viņus, un jo uzbudinošāk darbojas uz viņiem strīda priekšmets, jo labāk. Viņi labprāt izmanto brīvo laiku, lai vairāk lasītu, konstruētu teorijas, meklētu iebildumus, citiem vārdiem, viņi nenovirzās no sava lielceļa, vienkārši atskaiti viņiem tagad nākas dot arvien retāk.

.2065. Starp šī tipa pazīstamiem pārstāvjiem nosauksim Duglasu Makarturu (kura ekstraversija lika viņam nerimīgi meklēt slavu. Viņš uzskatīja sevi par izcilu kara stratēģi, nepiepūloties ar rūpēm par sīkumiem, viņa objektivitāte vienmēr ievēroja distanci starp viņa lietu un cilvēkiem, kas bija izpildītāji); Elionoru Rūzveltu (kuras sabiedriskums nodrošināja viņai pastāvīgu vietu avīžu virsrakstos, bet intūcija ļāva ieskatīties nākotnē; viņai patika vadīt grandiozus projektus); (...).

§185. Volkogonovs par Ļeņina slimību

1997.04.10 00:39 nakts uz ceturtdienu
(pēc 10 mēnešiem, 4 dienām, 8 stundām, 14 minūtēm)

.2066. Volkogonovs, kā mēs redzējām, noliedz Ļeņina sifilisu. Šeit viņš atsauca galvenokārt uz Krāmeru:

.2067. «1935.gada decembrī Kremļa Ārstnieciski sanitārās pārvaldes priekšnieks Hodorovskis atklāja slepenā arhīvā Ļeņinu ārstējušā nelaiķa profesora neiropatologa V. Krāmera piezīmes (...). Krāmera piezīmes nosūtīja uz pilnīgi slepeno CK arhīvu, kur tās arī nogulēja vairāk nekā pusgadsimtu. Profesors raksta, ka Ļeņina slimība, kura beidzās ar nāvi, “*turpinājās kopumā apmēram divarpus gadu, pie kam tās vispārējais raksturojums ietvēra sevī tādas pazīmes, ka visi neiropatologi, kā krievu, tā arī ārzemju, apstājās pie tās kā pie kaut kā tāda, kas neatbilda trafaretajām nervu sistēmas saslimšanām*”²⁶⁶. Jau 1921.gada otrajā pusē Sovnarkoma Priekšsēdētājs bija nopietni slimš»²⁶⁷.

.2068. Krāmers bija padomju pavalstnieks (Kremļa ārsts) un rakstīja savas piezīmes kaut kad starp 1924. un 1935.gadu, t.i. – Staļina laikā. Skaidrs, kāpēc tad viņš stāstīja, ka Ļeņina slimība «*neatbilda trafaretajām nervu sistēmas saslimšanām*». Bet zviedru ārsts Folks Henšens, kurš arī bija savā laikā iesaistīts Ļeņina ārstēšanā, raksta²⁶⁸: «*Vācu ārsti bija vairāk vai mazāk pārliecināti par diagnozi – smadzeņu sifiliss*»²⁶⁹.

.2069. Pamatojoties uz Krāmera piezīmēm, Volkogonovs uzskata, ka uz Ļeņina slimību attiecas tikai divarpus gadi pēc 1921.gada vidus: «*Mēs acīmredzot nekad īsti neuzzināsim, kādā mērā slimība atstāja savu nospiedumu uz daudziem Ļeņina lēmumiem. Viņš, kā mēs zinām, bija spējīgs uz cietsirdīgiem lēmumiem arī agrāk*» (327.lpp.).

.2070. Patiesībā slimība atstāja iespaidu uz VISU Ļeņina dzīvi. Viņš nebūtu apprecējies ar Krupskaju, ja tajā laikā jau nebūtu bijis slimš. Bet apprecējās viņš 25 gadu vecumā.

.2071. Lūk, viens citāts, kas ilustrē šo slimību:

.2072. «Tieši šajā laikā, pēc maija triekas, Ļeņinam pastiprinājās atmiņas zudumi, pavājinājās reakcijas atbilstība uz notikumiem; izklaidība, «*nespēja*», kā raksta Krāmers, «*izpildīt pašus vienkāršākos aritmētiskos uzdevumus un zuda spējas atcerēties kaut vai dažas īsas frāzes pie pilnīgas intelekta saglabāšanās*»²⁷⁰.

.2073. Par «pilnīgu intelekta saglabāšanos» nākas, protams, šaubīties. Piemēram, 30.maijā, kā atcerējās M.I. Uljanova, kad «*ārsti lika viņam pareizināt 12 ar 7 un viņš nespēja to izdarīt, viņš bija tādēļ ļoti nomācts. Taču tūdaļ parādījās parastā neatlaidība. Pēc ārstu aiziešanas viņš trīs stundas pūlējās ap*

²⁶⁶ АПРФ, ф.3, оп.22, д.307, л.135.

²⁶⁷ Волкогонов Дмитрий. «Ленин. Политический портрет». Книга II. Новости, Москва, 1994, с.323-324.

²⁶⁸ Хеншен Фольк. «Долгий путь до Саламанки». Стокгольм, 1957.

²⁶⁹ Cit. Pēc: Серебренников А. (Ответ Рою Медведеву). «Атмода» №50 1989.11.04.

²⁷⁰ АПРФ, ф.3, оп.22, д.307, л.137.

uzdevumu un atrisināja to saskaitīšanas ceļā (12+12=24, 24+12=36 utt.)»²⁷¹. Tomēr tikai mēnesi vai divus pēc tam vadonis pieņēma lēmumus, kuriem ir milzīga nozīme Krievijas un pasaules sabiedrības likteņos: inteliģences izsūtīšana uz ārzemēm, VCIK nolikuma «Par GPU beztiesas lēmumiem līdz pat nošaušanai» apstiprināšana²⁷², III Internacionāles stratēģijas un taktikas jautājumu noteikšana – pāreja no tiešas buržuāziskā cietokšņa šturmešanas uz tā metodisku aplenkšanu. Kas var pateikt, vai boļševiku vadonis bija atlabis pēc slimības, kad pieņēma šos lēmumus?» (328.lpp.).

.2074. Tik smagā formā slimība izpaudās beigās, taču arī agrāk tā lika sevi manīt un «atstāja iespaidu» uz visām Ļeņina darbībām.

1997.03.13 13:55 ceturtdiena
(pirms 27 dienām, 10 stundām, 44 minūtēm)

.2075. Tikuši skaidrībā pirmajā tuvinājumā ar Ļeņina personību, pievērsīsimies tagad pēdējai (no apsolītajām) mums atlikušajai Staļina personībai, taču palūkosimies uz to caur Nikolaja Buharina personību.

.2076. Buharinu es savā laikā pieskaitīju ISFJ tipam {[PSYHE.1122](#)}, tas ir, savam paša tipam, atzīstot viņu par vienu no saviem «psiholoģiskajiem brāļiem». Šajā sakarībā mums izcēlās strīds ar Leonīdu, kura, atsaucoties uz dažādiem mācītiem psihologiem, mēģināja apstrīdēt manu diagnozi attiecībā uz Buharinu. Zemāk ir ievietoti vairāki dokumenti, kuru radīšanu ir izsaukuši šie strīdi.

8. Ekstraverts Buharins

§186. Ar Nolādēto dienu atzīmēts dokuments

1996.02.04 19:56 svētdiena
(pirms 1 gada, 1 mēneša, 8 dienām, 17 stundām, 59 minūtēm)
Nolādēta diena

.2077. Mīļā Leonīda, vakar tu atsūtīji man divas jaunas brošūras. Liels paldies. Dēls Roberts, kurš atnesa tās, teica, ka tu šo darbību komentēji tā: «Pasaki tētim, ka tās man nav vajadzīgas; ja viņam ir vajadzīgas, lai izmanto, bet ja nē, tad lai met miskastē», uz ko es atbildēju: «Tātad viņa izmanto mani kā starpmiskasti?». Viena brošūra bija par dzīves jēgu²⁷³. Tā kā ir vispārzināms, ka nekādas jēgas dzīvei nav un nevar būt, tad – ziņojū – es to iemetu taisnā ceļā miskastē. Otrajā brošūrā bija ielikta zīmīte: «*Buharins. Versija III*». Es nodomāju sākumā, ka tā ir tā pati versija, pēc kuras «Kijevas socioniķi» pieskaitīja Buharinu ekstravertiem, bet izrādījās {[PSYHE.1234](#)}, ka viņi ekstravertiem pieskaitīja Hitleru, bet Buharinu uzskatīja par INFP {[PSYHE.1236](#)}, kāds patiesībā ir Hitlers... Ar vārdu sakot, sajukums pilnīgs.

.2078. Principā brošūra un tās autors man ir simpātiski (nav muļķi abi). Saucas viņi tā: brošūra – «*“Citam kā saprast tevi?”*. Zinātne. Parakstāmā zinātniski populārā sērija “Jautājuma zīme” 11'91»²⁷⁴, bet autors saucas lūk kā: «*Batovs Vitālijs Ivanovičs – psiholoģisko zinātņu kandidāts, vairāk nekā 60 darbu autors dažādās psiholoģijas nozarēs*». Tomēr, neskatoties uz simpātiju, nāksies viņu sadauzīt jautājumā par Buharinu, lai nerunātu muļķības. Savādāk vēl jūs – tu, saulīt, Leonīda, tavas tik kritiski noskaņotās brīnumainās draudzenītes un vispār visa jūsu socionistu brālība (precīzāk: māsība) – jūs varat nodomāt, ka es tikai lielos, kad saku, ka «visus viņus apdauzīšu» {[PSYHE.1950](#)}.

.2079. Kā parasti, pirms īstās dauzīšanas dosim iespēju kandidātam izteikties bez traucējumiem. Pirms sarunas par Buharinu Batovs izskatīja psiholoģiskā plānā Černiševski un Staļinu, un, jāteic, izskatīja pareizi. Tā ka paklupa viņš tikai pie Buharina. Un lūk kā viņš apraksta nabaga Nikolaju Ivanoviču:

²⁷¹ Известия ЦК КПСС. 1991 N3, с.189.

²⁷² РЦХИДНИ, ф.17, оп.3, д.314, л.6.

²⁷³ Философия и жизнь 11'91. Подписная научно-популярная серия. Издательство «Знание», Москва 1991; в брошюре: 1) Селиванов Ф.А., доктор философских наук. «В мире причин и следствий». 2) «Смысл жизни: диалог мировоззрений». Обзор симпозиума философов и священнослужителей (анонимный).

²⁷⁴ Батов В.И. «Другому как понять тебя?». Знание. Подписная научно-популярная серия «Знак вопроса» 11'91.

§187. Tā runāja Batovs Vitālijs

.2080. «Laikam gan grūti atrast V.I. Staļinam kontrastaināku antipodu nekā N.I. Buharins (...). Autora (*Buharina – V.E.*) runas izturēšanās stratēģijas raksturīga iezīme ir tas, ka tādas runas komponentes, kā visu ideju apvienošana un pakļaušana autora «Es» un svešu ideju piesavināšanās, kad tomēr nenotiek autora apziņas saplūšana ar svešā «Es» apziņu, ir vienādi spilgti izteiktas (...). Pat tajos – pēc apjoma nelielajos – tekstos, kuri tika pētīti, ir sastopami fragmenti, kas izsaka vai nu subjektīvās, vai objektīvās autora pozīcijas. Citiem vārdiem, autora stratēģija ir visai kustīga, producējamās idejas viegli pāriet no autora «Es» sfēras uz «Es-svešais» sfēru. Un otrādi: autora apziņa, viegli noturot, asimilējot svešas idejas, tikpat viegli atdala tās no sevis. Šeit nav ne miņas no kaut kādas autora pozīcijas inerces pret viņa radītajām idejām. Bet tas nozīmē – ja sekojam starp psihologiem plaši izskatītajam uzskatam par intelektu kā par «attiecību izprašanu», – ka autors demonstrē augstas intelektuālas spējas. Autors vienādi droši un viegli operē ar svešas apziņas idejām, pakļaujot tās savai gribai, formējot no tām savu (personīgo) jēgu, tomēr atsvešinot tās no savas apziņas idejām; tas pats drošums un vieglums raksturīgs arī attiecībā uz idejām, kuras ir pilnīgi kļuvušas par autora «Es» īpašumu, saplūdušas autora apziņas kodolā. Atzīmēsim vēl vienu autora runas uzvedības stratēģijas raksturīgu iezīmi: šī stratēģija attīstās, tā ir tāla no sava beigu punkta.

.2081. Autora runas izturēšanās taktiku var raksturot kā monoloģisku «sprediķi». (Citas taktikas formas – dialogs un polifonija ir maznozīmīgas autora valodas darbības specifikas raksturošanai). Monologs ir visvienkāršākā ieceres nodošanas forma un tajā pašā laikā ļoti prasīga pret subjektu, kurš ir radījis šo ieceri. Atgādināsim, ka monologs ir vienpusēja runas satiksmes kustība: no autora uz auditoriju. Tātad šeit nav atgriezeniskās saites. Šis apstāklis uzstāda noteiktas, bet stingras prasības autoram: pārliecinātība par ieņemamo pozīciju, atbildība par saturu u.c. Nav nejaušība tāpēc, ka mentorisks, pamācošs monologa tonis, kas nāk no mazizglītotas personas, tiek uzņemts skeptiski un tam iedarbība ir pretēja autora mērķa nostādnei. Un otrādi, pārliecinātība, argumentētība, emocionālitate, daiļrunība bieži sekmē autora uzstādītā mērķa sasniegšanu, neatkarīgi no auditorijas reakcijas. Aplūkojamajā gadījumā – domājot augstāk teikto par autora intelektuālajām spējām – N.I. Buharins jāpieskaita tribūna, lieliska oratora, intelektuāla līdera tipam, kurš pilnīgi pārvalda auditoriju.

.2082. Runas izturēšanās akti realizējas laikā, tāpēc ir vēlams aplūkot arī no šīs puses runu radošo autora taktiku. Notikumu, par kuriem tiek ziņots pētāmajos tekstos, izvēršana laikā ir sinhroniska (diahronija vāji izteikta). Sinhronija runas uzvedībā – sevišķi, ja tā ir pastāvīga pazīme – ir tieša autora erudīcijas liecība. Patiešām, sinhrons notikumu izklāsts vairāk vai mazāk ilgstošā monoloģā prasa pietiekoši lielu dažādu zināšanu apjomu.

.2083. («Sinhronija» nozīmē, ka teksta autors paralēli operē ar dažāda laika notikumiem tā, it kā tie būtu sinhroni, piemēram, kad paralēli stāsta par Kromvela revolūcijas Anglijā, Lielās Franču revolūcijas un Lielās Krievu revolūcijas attīstību – tā vismaz es sapratu autora paskaidrojumus šim viņa terminam; «diahronija» nozīmē, ka notikumi tiek izklāstīti secīgi, kā tie notikuši; protams, tas ir daudz vienkāršāk; vēl augstāk pieminētā «polifonija» nozīmē, cik es sapratu, ka autors izklāsta ne tikai savus, bet arī svešus uzskatus, pie kam dažādos veidos).

.2084. Un tā, Buharina «pārliecinātība, argumentētība, emocionalitāte, daiļrunība» liek Batovam pieskaitīt viņu «tribūna, lieliska oratora, intelektuāla līdera tipam, kurš pilnīgi pārvalda auditoriju». Šeit tomēr ir viens «mazīnš āķis», kuru Batovs izlaiž no redzesloka, bet kurš ir ļoti būtisks mūsu tālākajiem secinājumiem: vai šis «lieliskais orators» runā mutiski, vai rakstiski. Skaidrs taču, ka dotajā gadījumā viņš «runā» rakstiski, jo Batovs analizē tekstu (pat ja šis teksts ir kaut kādas uzstāšanās, piemēram, kongresā, stenogramma, tad ir skaidrs vienalga, ka runa bija vispirms uzrakstīta, bet pēc tam tikai nolasīta).

.2085. Šai niansei ir priekš mums būtiska nozīme tādēļ, ka rakstiski jau es arī esmu «lielisks orators, kurš pilnīgi pārvalda auditoriju», bet es, kā tas bija augstāk parādīts daudzos testos, esmu simtprocentīgs introverts. Tad varbūt arī Buharins ir introverts? Batovs turpina tā:

.2086. N.I. Buharina tekstu psiholoģiskā analīze parādīja sekojošo. Autors pieder ekstravertētām personības tipam. Ekstravertētas personības orientējas pasaulē, balstoties pirmām kārtām uz konkrētiem faktiem. Domās un uzvedībā pie ekstraversijas pārsvarā ir «sajūtu pasaule», tāds cilvēks pieņem objektīvo realitāti tādu, kāda tā ir. Darbības mērķi, to sasniegšanas veidi un pat paši ekstraverta uzvedības motīvi vienmēr ir viņa eksistences vides nodiktēti (bioloģiskās, sociālās, ekoloģiskās). Parasti tie ir sabiedriski ļaudis, kas viegli nodibina kontaktus ar citiem cilvēkiem, ātri adaptējas jaunā apkārtnē, bieži vien ir dažādu sabiedrību mīļulī. Tie ir cilvēki – praktiķi.

.2087. Vārds «mīluļi» ir slēpts citāts no Ļeņina «Vēstules kongresam»²⁷⁵, kur Buharins ir nosaukts par «partijas mīluļi». Kā pilnīgi pareizi atzīmēja Dmitrijs Volkogonovs savā grāmatā²⁷⁶, Buharins īstenībā bija nevis partijas, bet gan paša Ļeņina mīluļis (pie tā es vēl atgriezšos {2108}).

.2088. Lūk, šeit, pēdējā citātā, Batovs pielaida savu fundamentālo kļūdu, pieņemot, ka Buharins ir ekstraverts. Kā tu, Leonīda, jau zini {PSYHE.1122}, Buharins patiesībā bija mans psiholoģiskais dvīnis, tas ir ISFJ tips, un tātad introverts.

.2089. Protams, katru jēdzienu var definēt dažādi, tajā skaitā arī ekstraversiju. Batovam Buharins ir ekstraverts tādēļ, ka viņš «balstās pirmām kārtām uz konkrētiem faktiem» un «pieņem objektīvo īstenību tādu, kāda tā ir». Nu, tad arī es esmu ekstraverts, jo es arī balstos pirmām kārtām uz konkrētiem faktiem, un tieši es (bet ne tu, Leonīda) redzu «īstenību tādu, kāda tā ir». Ja tā saprast ekstraversiju, tad gan Buharins ir ekstraverts, gan es ekstraverts. Bet ja saprast to augstāk doto testu garā²⁷⁷, tad mēs abi ar Buharinu esam introverti.

§188. Kā Batovs brīnījās

.2090. Pielaidis šo fundamentālo kļūdu, Batovs tūlīt nonāk strupceļā un pats sāk brīnīties par saviem secinājumiem. Paklausīsimies, kā tas izskatās (ai, Buņinu²⁷⁸ vajadzētu uzlaist šim teikumam {SUHOV.1230}!):

.2091. «Bet – un šeit mēs saduramies ar N.I. Buharina personības psihiskās uzbūves spilgtu neordinaritāti – starp ekstravertiem ir grūti atrast augsti intelektuālus cilvēkus, domātājus, garīgos “ganus”, dziļus teorētiķus. Mūsdienu vācu psihiatra Kārļa Leonharda neapstrīdamā autoritāte liek mums vispār šaubīties par intelektuāla plāna ekstravertu eksistenci. “*Ekstravertētām cilvēkam raksturīga īri ārējas aktivitātes izrādīšana, kura nav atkarīga no domāšanas procesiem...*” – un vēl vairāk: “*Pie zināmas domāšanas virspusības viss, kas nāk no ārpusē, netiek sevišķi analizēts. Tas nosaka pakļaušanos svešai ietekmei un lētīcību* (izcēlis K.L.)”. Bet, protams, Leonhards ir tāls no apgalvojuma par ekstravertu (intelektuālo vai gribas) nepilnību. Viņš tik pieved «vieglprātīgas» ekstravertu orientācijas kompensēšanas piemērus no dzīves. Un vienu no tādiem netipiskiem piemēriem mēs atrodam mūsu pētījumā».

.2092. (Redzi, Leonīda, ne tikai es {PSYHE.866}, bet arī Batovs un Leonhards uzskata ekstravertēto domāšanu par virspusēju). Un tā, uzstādījis Buharinam kļūdainu diagnozi, Batovs sāk brīnīties, kā tad viņš tādā gadījumā varēja darīt to, ko viņš darīja, un nonāk pie secinājuma, ka tas esot «netipisks piemērs». Bet ja reiz tas ir «netipisks piemērs, tad tas prasa speciālu izskaidrojumu, un Batovs to nekavējoties arī dod:

.2093. Runa ir par gadījumu, kad skaidri izteikta uzvedības ekstraversija savienojas ar pazeminātu noskaņojumu. N.I. Buharinam mēs atrodam tieši subdepresīvā temperamenta pazīmes, noslieci uz depresiju. Paradoksāli – attiecībā uz N.I. Buharinu, – bet šī tipa personības pēc dabas ir nopietnas un parasti koncentrētas uz dzīves drūmajām, skumjajām pusēm daudz lielākā mērā nekā uz priecīgajām, taču nopietnais noskaņojums izvirza pirmajā plānā smalkas, augstas jūtas, nesavienojamas ar cilvēku egoismu. Diezgan rets savienojums – nosliece uz pārdomām, pašanalīzi, kas raksturīga subdepresīvajam temperamentam, pie uzvedības orientācijas uz ārējiem kairinātājiem – sekmē auglīgu zināšanu uzkrāšanu, un rezultātā – pozitīvi atsaucas uz intelektuālo spēju attīstību. Koncentrēta norūpēšanās par dzīves negatīvajām pusēm sekmē personības tikumisko attīrīšanos. Tāpēc tādiem cilvēkiem mēdz būt ārkārtīgi grūti pārkāpt ētisko normu, sociālo aizliegumu, konformistisku nostādņu robežu. Kad tāda cilvēka dzīvē notiek kaut kas svarīgs, viņš reaģē vairs ne ar «tīram» ekstravertam raksturīgo virspusību, bet dziļi emocionāli, viņš ilgi nevar «atslēgties» no stresa situācijas».

.2094. Nu ko, Batovs ir devis tipisku mūsu augstāk izskatītā {PSYHE.1097} ISFJ tipa raksturojumu. Gan ētika, gan viss pārējais ir savā vietā. Īstenībā izskaidrojumu prasa ne tas, kādā veidā «ekstraverts» Buharins varēja izrādīties tik «gudrs», bet gan tas, kā introverts Buharins varēja izrādīt tik

²⁷⁵ Ленин В.И. «Письмо к съезду». ПСС т.45.

²⁷⁶ Волкогонов Дмитрий. «Ленин. Политический портрет». Книга II. Новости, Москва, 1994.

²⁷⁷ P.S. Dokumentā pieminētie psiholoģiskie testi šeit netiek reproducēti. Ekstraversijas un introversijas jēdzienus psiholoģijā ievada Jungs, un saskaņā ar Jungu tie arī ir jālieto; Batovs šos jēdzienus sagroza, jo nav izpratis.

²⁷⁸ P.S. Ivans Aleksejevičs Buņins (1870.10.22 – 1953.11.08; Voroneža – Parīze) ir krievu rakstnieks, 1933.gada Nobela prēmijas laureāts (kopš 1920.gada dzīvoja emigrācijā Francijā). Pazīstams arī ar to, ka vienmēr uzbruka dažādiem nelōģiskiem citu literātu izteicieniem.

daudz ārēju ekstraversijas pazīmju, ka pat tik pieredzējis psihologs kā Batovs, nonāca maldos. Bet, būtībā, kādas tad ir šīs Buharina izrādītās ekstraverta pazīmes? Batovs saka tā:

.2095. «Un tā, no vienas puses mēs novērojam joku mīlotāju, atjautīgu izklaidēšanās meklētāju, optimistu, ļoti darbīgu, nepacietīgu, redzami agresīvu, nesavaldīgu jūtu izrādīšanā, beidzot, cilvēku, uz kuru ne vienmēr var palauties; no otras puses – ar noslieci uz pārdomām, pašanalīzi, dziļi pārdzīvojošu dzīves negatīvās puses, tiecošos pēc morālas attīrīšanās, kuram piemīt spējas gūt un izmantot dažādas zināšanas, beidzot, cilvēku, kurš bieži ir norūpējies, skumju, pat depresijas stāvoklī. Tāds psihisko stāvokļu savienojums ir raksturīgs ciklotimiskajam personības tipam, tas ir cilvēkam, kura psihiskais stāvoklis periodiski svārstās starp “eksaltācijas” un “depresijas” poliemi, pie kam šeit ir novērojama tendence uz “depresijas” pola dominēšanu».

.2096. Un tā, «joku mīlotājs», «izklaidēšanās meklētājs», «optimists» (vārds, kurš Batovam ir dīvainā pretrunā viņa paša uzstādītajai diagnozei «subdepresīvais temperaments» {.2093}), «darbīgs», «nepacietīgs», «redzami agresīvs», «nesavaldīgs jūtu izpausmēs», kā arī ciklotimīkis.

.2097. Nu, mani, galēju introvertu pēc testiem, arī var pie labas gribas nosaukt par «joku mīlotāju» (palasiet, palasiet VISU, kas ir manis sarakstīts!), tā ka tas nav nekāds rādītājs. Kādas tādas izklaides meklēja Buharins? Priecājās pa krogiem? Uzturēja harēmu, līdzīgi Aleksandram Dimā? Ak, nē, viņš, izrādās, brauca uz Pamīru medībās {.2162} (velns ar ārā, bet tad viņš taču meklēja vientulību!). Trīs sievas? Jā, bija. Ar pirmo, tālo no politikas (ja es pareizi atceros), šķīrās, lai dalītu likteni ar revolucionāri. Kad tā saslima un izrādījās uz visu dzīvi piekalta pie gultas ar metālisku plāksnīti gar mugurkaulu, bet līdzās tikko kā izplaukusi jauna meitene sāka viņam atzīties mīlestībā, neizturēja un (pa labam) vienojās ar slimo sievu, ka viņi šķiras (garīgi palika viens otram uzticīgi līdz nāvei) un ka viņš precas ar jauno. Būtībā te ir vairāk likteņa pārgrozību nekā Buharina aktīvās lomas.

§189. Par introvertiem oratoriem

.2098. Protams, ārēji Buharins izskatījās vairāk ekstravertēts nekā es. Taču šeit bija loma diviem apstākļiem. Pirmkārt, viņa bērnība un jaunība bija labvēlīgāka nekā man; viņš, es domāju, nesaņēma sava ceļa sākumā tādu katastrofiskus, iznīcinošus sitienus, kādus saņēmu es, tāpēc viņa nervu sistēma pie vairāk vai mazāk vienādas sākotnējās konstitūcijas atradās tomēr krietni labākā stāvoklī, kas acīmredzot ļāva viņam, kaut arī ar zināmu sasprindzinājumu, bet tomēr uzstāties publiski auditorijas priekšā. Nekā neiespējama tur nav. Es arī to varētu, ja mana nervu sistēma nebūtu tā sagrauta bērnībā un jaunībā.

.2099. Esmu jau teicis daudziem un atkārtāju tev, Leonīda: kad bruka padomju sistēma, kad cēlās Latvijas Tautas fronte, vieglāk par vieglu bija man izvirzīties un kļūt par politiski redzamu figūru Latvijā (kā minimums, par parlamenta deputātu, bet varbūt arī lielāku līderi), – pie viena nosacījuma: ja es varētu teikt publiskas runas. Ja viss tas ideju un domu virpulis, visa tā sistēma, kura man ir izteikta rakstiski, varētu tikt izteikta mutiski, publiskās runās, tad neapšaubāmi es viegli ieņemtu «dziesmotās revolūcijas» Latvijā tādu pašu vietu, kādu Buharins ieņēma 1917.gada revolūcijas apņemtajā Krievijā. Tā ka nekā nesaskanīga ar dabas likumiem te nav.

.2100. Introvertiem vispār ir grūti uzstāties publiski, bet ja viņiem izdodas to pārvarēt, tad tieši viņi arī kļūst par labākajiem oratoriem. Demostens, pirmais starp Senās Grieķijas oratoriem, un Cicerons, pirmais starp Senās Romas oratoriem, runu teikšanas mākslas klasiķi un paraugi, abi bija introverti. Un speciāli trenējās, pārvarēja sevi, lai sasniegtu nosprausto mērķi. (Demostens, piemēram, pirms karjeras sākuma gāja uz jūras malu, ņēma mutē akmentiņus un teica runas vienatnē, mēģinot pārkliegt viņu troksni). Ar vārdu sakot, Buharins ir viens no tiem introvertiem, kam bija izdevies sevi šajā lietā pārvarēt un kurš tāpēc spēja taisīt politisko karjeru, kura nav iedomājama bez publiskas uzstāšanās (Deils Kārnegijs, piemēram, raksta savā grāmatā «Kā attīstīt pārlicību sevī un iemācīties ietekmēt cilvēkus ar publiskām runām»²⁷⁹: «Nekas tā nesekmē karjeru, kā prasme publiski teikt runas»).

.2101. Nu, bet kad karjera bija izdevusies, tad arī «loma spieda». Visi mēs, kā zināms, spēlējam dzīvē dažādas lomas: kad kļūstam tēvi, tad izturamies tā, kā pēc mūsu domām jāizturas tēviem; kad kļūstam priekšnieki, izturamies tā, kā pienākas priekšniekiem. Lūk, arī Buharins spēlēja politiska līdera lomu, un tas ir otrs viņa ekstraversijas ārējo pazīmju avots. Bet pamats, bāze viņam bija neapšaubāmi introverta.

²⁷⁹ Carnegie Dale. «How to develop self-confidence and influence people by public speaking». Pocket Books, New York, 1956.

.2102. Savu runu par Buharinu Batovs noslēdz tā:

.2103. «Izklāstītā ir pietiekami, lai izdarītu sekojošu secinājumu: individuāli psiholoģiskās N.I. Buharina īpatnības “nepredestinēja” viņa personības kvalitāti kā dziļu domātāju, teorētiku, filosofu. Kas ļāva N.I. Buharinam pelnīti iegūt tādu statusu – tas ir speciālas analīzes jautājums citā darbā. Šeit mēs varam tikai atzīmēt, ka ne mazsvarīga loma varēja būt ārējiem apstākļiem: politiskā un ekonomiskā situācija, izcelšanās, izglītības līmenis, iekļaušanās domubiedru šaurajā lokā u.c., kuri, protams, savā savienojumā izrādījās it kā N.I. Buharina personības psiholoģisko potenciņu attīstības stimulatori. Katrā ziņā ne par daudziem varētu teikt tā, kā taisnīgi var teikt par N.I. Buharinu: viņš izveidoja sevi pats.

.2104. Un pēdējais aizrādījums. Nav grūti ieraudzīt, ka “psiholoģiskais portrets”, kurš iegūts uz autora runas izturēšanās analīzes pamata, ir zināmā mērā pievilcīgāks nekā uz pašu personības individuāli psiholoģisko iezīmju pamata veidotais “psiholoģiskais portrets”. Tālejošus secinājumus no tā taisīt negribētos, taču nav izslēgts, ka šeit mēs atrodam aforisma “Izteiktais ir meli” patiesīgumu».

.2105. Nu, bet ja pieņem, ka Buharins tomēr bija introverts, tad nekādas pretrunas starp abiem portretiem nav, un «Izteiktais ir patiesība».

.2106. Lūk, tā gan, Leonīda. (Tu kaut kā vēl joprojām neesi apguvusi vienu lietu: nav svarīgi, kādam tipam Buharinu vai kādu citu ir pieskaitījuši «socioniķi» vai Batovs, vai vēl kāds; svarīgi ir, kādam tipam viņu esmu pieskaitījis ES, tāpēc ka mana diagnoze – tā tomēr ir mana diagnoze; lūk, šīs izpratnes tev kaut kā vēl arvien nav, dārgā...).

9. Introverts Buharins

§190. Pa labi no vadoņa

.2107. Ciklotīmija, noskaņojuma svārstības, kopš Krečmera laikiem skatās saistītas ar tipu, kas pretējs šizoīdiem (introvertiem), tātad it kā raksturojošas ekstravertus. Taču es jau sen apšaubu šo tēzi. Krečmeram (un viņa sekotājiem) priekš šizoīdiem visraksturīgākā pazīme skaitās noslēgtība, bet cikloīdiem pazīme ir – noskaņojuma svārstības. Tādējādi klasifikācijas pamats šeit izrādās dažāds, un ir pārkāpts viens no loģikas pamatlikumiem. Man jau sen šķiet, ka ciklotīmās svārstības īstenībā ir raksturīgas visiem, kā ekstravertiem, tā arī introvertiem, bet tikai ekstravertiem, kā cilvēkiem «atklātiem», tās ir uzreiz visiem redzamas, bet noslēgtajiem introvertiem tās uz ārpusi maz parādās, kāpēc arī tika (klūdaini) piedēvētas tikai ekstravertiem vieniem pašiem. Katrā ziņā man šīs svārstības ir novērojamas tik lielā mērā, ka gadus 20 atpakaļ stāvēja vienu laiku pie viena ārsta pat jautājums par mani kāli depresīvās psihozes diagnozi (tiesa, mani kāli fāzes man nav; svārstības notiek starp depresīvu un neitrālu stāvokli). Tā ka (Batova pieminēto {2095}) zināmo ciklotīmisko izpausmju klātbūtne tikai apstiprina, ka Buharins ir mans tips.

.2108. Kā ISFJ tipam, Buharinam bija ārkārtīgi attīstīta pienākuma un atbildības sajūta. Šo īpašību klātbūtne dara ISFJ tipus par labiem un ieredzētiem izteiktu ekstravertētu līderu palīgiem. Es savā dzīvē, sākot jau no skolas laikiem un līdz pat pēdējiem darba gadiem laikraksta «Diena» redakcijā, daudzas reizes izrādījos tādā lomā. Nepretenciozs, līdera autoritāti atzīstošs, uzticīgs, vienmēr gatavs viņam palīdzēt, es dažādās sabiedrībās atkal un atkal izrādījos «pie vadoņa labās rokas». (Man ir gadījies nonākt pat gandrīz kriminālā «kompānijā», un pat tur līderis ļoti ātri «nosēdināja mani pa labi no sevis», par ko es klusībā brīnījos). Tieši tādas attiecības izveidojās starp Ļeņinu un Buharinu. Vadonis patiesi mīlēja «Buharčiku», piedēvējot šo mīlestību «partijai».

.2109. Buharins bija gatavs izpildīt šo lomu arī pie Staļina, kad jau atzina viņa līderību. Bet Staļins nepieņēma Buharina gatavību. Viņā dega 1928.gada konfrontācijas laiku aizvainojums, un viņš alka tikai vienu – noslepkavot Buharinu, izbaudīt atriebību. Viņa izsmalcinātā cietsirdība (nē, ne robežojās ar paranoju!) – tā BIJA jau paranojāla.

.2110. «*Dārgais Koba!*» – raksta Buharins neilgi pirms aresta, – «*Es biju lielā apjukumā, kad tu mani apstrādāji par Ērenburgu (...). Es tev rakstu atklāti un tieši, tu nedusmojies. Ja tu uzskati, ka tas ir familiāri un ka es ne tā iztuos pret tevi, pasaki man to. Tavš Buharins*».

.2111. Un pusotra mēneša pēc aresta:

«Nakts uz 1937.gada 15.aprīli. Josifam Visarionovičam Staļinam. Personīgi. Šai vēstulei ir tāds raksturs, ka es lūdzu, lai tā tiktu nodota J.V. Staļinam bez iepriekšējas lasīšanas no jebkādas puses (...). Plēnumā es jutos kā cilvēks, kurš nevainīgs piekalts pie kauna staba (...). Es sapņoju par lielāku tuvumu

vadībai un tev, neslēpšu. Es ilgojos pēc lieliem cilvēkiem, es ilgojos pēc plašāka darba. Vai tas ir grēks? Noziegums? Tevi personīgi es atkal iemācījos ne tikai cienīt, bet arī karsti mīlēt (atkal, lai cik vien grib ķīķina cilvēki, kas man netic, bet tas ir tā) (...). Bet lūk, kas bija 1928.gada priekšvakarā. Es patiešām domāju, ka tu izturies ne ļēpiniski; es balstījos uz daudziem citātiem utt. no Iljiča. Bet kas bija? Tikai tas, ka es sapratu Iljiča testamentu (ne personisko, bet par līniju) burtiski un formāli {2133}. (...) Bet es kā skolnieks turējos pie burta, izlaižot garu (...). 1928/29.gadā es tevī redzēju antiļēpiniskās taktikas iemiesojumu. Tas ir muļķīgi, bet tas bija tieši tā (...). Man bija bieži neparasti labi, kad izdevās būt ar tevi (ne tad, kad tiku izsaukts kādam rājienam), pat pieskarties tev bija labi. Es patiešām sāku izjust pret tevi gandrīz tādas pašas jūtas kā pret Iljiču, – radniecīgas tuvības, milzīgas mīlestības, neierobežotas uzticības jūtas kā pret cilvēku, kuram var visu pateikt, visu uzrakstīt, visā padalīties, par visu pažēloties (...). Esi vesels un laimīgs. N. Buharins».

.2112. Staļins nodeva vēstuli Politbiroja locekļiem «pa riņķi». Autogrāfi vēsta: «*Lasīju. Manuprāt, rakstījīs blēdis. V. Molotovs*». «*Joprojām tā pati blēdīgā dziesmiņa: es neesmu es, bet zirgs nav mans. L. Kaganovičs*». «*Neapšaubāmi blēdīga vēstule. V. Čubars*». «*Lasīju. K. Vorosiļovs*». «*Buharins turpina savu provinciālo aktierspēli un farizejisko krāpniecību. A. Mikojans*». «*Tipiski Buharina meli. A. Andrejevs*». «Vissavienības vecākais» neteica neko un vienkārši parakstījās: «*M. Kaļiņins*» (viņam, varbūt vienīgajam, tādu rīcību – klusēšanu – mēdza piedot).

.2113. Vēstuli vēl bija daudz – gan pirms citētajām, gan pēc. Tiek pieminētas jau arī halucinācijas cietumā, kad Buharins raksta Staļinam: «*...Es runāju ar Jums stundām – tu sēdēji uz gultas, ar roku sasniedzams. Diemžēl, tie bija tikai murgi...*».

.2114. 1938.gada 13.martā Buharins raksta:

«PSRS Augstākās Padomes Prezīdijam uz nošaušanu notiesātā N. Buharina Lūgums. Lūdzu (...) apžēlošanu. Es uzskatu tiesas spriedumu par taisnīgu atmaksu par manis izdarītajiem vissmagākajiem noziegumiem pret sociālistisko dzimteni, tās tautu, partiju, valdību. Man dvēselē nav neviena protesta vārda (...). Maskava, 13.martā, NKVD Iekšējais cietums. Nikolajs Buharins».

.2115. Un: «*Slepeni. Izziņa. Spriedums par Buharina Nikolaja Ivanoviča nošaušanu izpildīts 1938.g. 15.martā (...). Valsts drošības leitnants Šeļovs*»²⁸⁰.

§191. ISFJ tips cietumā

Buharins Nikolajs Ivanovičs

.2116. Buharina vēstules, kas uzrakstītas līdz arestam, – gan Staļinam, gan citiem Politbiroja locekļiem, – rāda, ka priekš Buharina kā priekš ISFJ tipa ar slimīgi attīstītu pienākuma un atbildības sajūtu vissmagākie bija tieši apvainojumi nodevībā, naidīgā darbībā. Intelektuāli droši vien saprazdams savu nolemību, emocionāli viņš tomēr nevarēja izturēt tieši šo aspektu un mēģināja par katru cenu attaisnoties. Par to pašu liecina viņa «Vēstule nākošajiem partijas vadītājiem», kuru viņš piespieda sievu iemācīties no galvas. Tas sasauca ar manām reakcijām pēc publiskiem presē apvainojumiem man antisemitismā {MUIG1.916} (protams, netaisnīgiem).

.2117. Buharina cietumā sacerētās vēstules rāda, ka viņš ir bijis psihiski salauzts (kas visumā ir dabiski pie trauslās ISFJ tipu psihiskās organizācijas; mēs esam maz piemēroti t.s. «varonībai»; bet vispār dabā nav varoņu un glēvuļu – ir stabilas un nestabilas nervu sistēmas).

.2118. Man grūti pateikt, kā tieši es izturētos Buharina vietā. Analogiska reakcija ir pilnīgi iespējama. Cits izturēšanās līnijas variants būtu pilnīga noslēgšanās totālā depresijā (bet līdz tiesai taču to nepieļautu; lauztu, kamēr salauztu; raustītu un spiestu, kamēr novestu līdz psihozei – Buharinam arī taču bija halucinācijas, tātad – psihoze).

²⁸⁰ P.S. Buharina vēstuli un citu ar viņu saistīto dokumentu citāti šajā paragrāfā ņemti varbūt no Volkogonova darbiem, taču, diemžēl, es 1996.gada februārī neesmu precīzi fiksējis avotu un vietu, kas vispār nebija man raksturīgi un šajā gadījumā izskaidrojams laikam ar «Nolādētās dienas» garastāvokli. Tagad mēģināt atrast citētās vietas ir bezcerīgi – tas prasītu daudzu dienu intensīvu darbu meklējumos (pie tam bez garantijas par veiksmi), ko es pašlaik nevaru atļauties. Ja kādreiz tās vietas nejauši uziesu un vēl atcerēšos, ka šajā sējumā vienā vietā iztrūkst precīza norāde uz avotu, tad nākamajos sējuma NIX-004 izlaidumos to ievietošu.

.2119. Tā ka, Leonīda, grozies kā gribi, bet Nikolajs Buharins bija ISFJ tips: introvertais, sensora, jūtīgais, organizētais.

.2120. Noslēgumā pievedīšu dažus Buharinu skarošus fragmentus no manām agrākajām grāmatām. Lūk, fragments no meditācijas ĢĒNIJS {[RULES.1714](#)}:

§192. Spiegu birojs

1986.01

(pirms 10 gadiem, 1 mēneša)

.2121. Sāksim ar БСЭ-1²⁸¹. Tā iznāca vairāk nekā 20 gadu laikā (1926–1947.) un tai piemīt interesanta īpašība: jo tālāk virzies pa alfabētu, jo stiprāk mainās partijas vēsture un rakstu gars. Tūlīt jūs to paši redzēsiet. Pirmais pēc alfabēta²⁸² mums ir Buharins. Viņš ir uz burtu «Б», un atbilstošais sējums iznāca 1927.gadā.

.2122. Lūk, ko rakstīja par Buharinu БСЭ-1²⁸³:

.2123. «BUHARINS Nikolajs Ivanovičs, viens no VK(b)P un Komunistiskās Internacionāles vadoņiem, CK un Politbiroja loceklis, Kominternes Izpildkomitejas Prezīdija loceklis, partijas CO «Pravda» redaktors, PSRS CIK loceklis, viens no vadošajiem Oktobra revolūcijas dalībniekiem, izcils komunisma teorētiķis, ekonomists un sociologs.

.2124. Buharins ir dzimis 1888.g. 27.septembrī pēc v.st. pilsētas pamatskolas skolotāja Ivana Gavriloviča Buharina ģimenē (...).

.2125. 1906.g. otrajā pusē iestājas boļševiku partijā (...). 1911 oktobrī Buharins emigrē uz Vāciju (Hannovere). Uz 1912.g. rudenī attiecas pirmā personīgā Buharina iepazīšanās ar Ļeņinu (Krakova). Ļeņins piedāvā Buharinam līdzdarbību «Pravdā» (...), pēc kā sākas Buharina sistemātiska literārā darbība (...).

.2126. 1914 Austrijas policija arestē Buharinu (...) kā «spiegu» (...), un tikai pēc Buharinu personīgi pazīstošo Austrijas s.-d.-jas vadoņu liecībām Buharins tiek atbrīvots un izsūtīts, žandarmu pavadībā, uz Šveices robežu».

.2127. (Pēc tam tiek arestēts Stokholmā un izsūtīts uz Norvēģiju, nelegāli brauc uz Ameriku, no kurienes pēc Februāra atgriežas caur Japānu Krievijā – V.E.).

.2128. «Pēc atbraukšanas Buharins apmetas Maskavā. Viņš tiek ievēlēts Maskavas padomes izpildkomitejā un boļševiku Maskavas komitejā (...). Partijas 6. kongresā tiek ievēlēts par CK locekli, un sastāv tur līdz šim laikam (...). Pirms Satversmes sapulces padziņšanos teic tajā boļševiku frakcijas vārdā lielu deklarātīvu runu. No 1917 decembra beigām rediģē partijas CO – «Pravdu» līdz pat domstarpību saasināšanās brīdim partijā jautājumā par separātā miera noslēgšanu ar imperiālistisko Vāciju. Uzstājoties par miera noslēgšanas un Ļeņina pozīcijas pretinieku, Buharins vada t.s. «kreiso komunistu» grupu un ir viens no avīzes «Komunists» redaktoriem. Šo savas politiskās darbības Brestas etapu Buharins vēlāk atklāti atzina par lielāko politisko kļūdu. Pēc kreiso eseru sacelšanās 1918.g. Buharins atkal atgriežas darbā «Pravdā» (...).

.2129. Par savām domstarpībām ar V.I. Ļeņinu valsts teorijas jautājumā Buharins krājumā «Tiesību revolūcija»²⁸⁴ stāsta sekojošo:

.2130. «Pret rakstu izdevumā «Engendinternationale» uzstājās ar kritiku V.I. Lasītāji viegli redzēs, ka man nebija kļūdas, kura man tika piedēvēta, jo es skaidri redzēju proletariāta diktatūras nepieciešamību; no otras puses, no Iljiča raksta redzams, ka viņš tajā laikā nepareizi izturējās pret tēzi par valsts (protams, buržuāziskās) uzspīdzināšanu, jaucot šo jautājumu ar jautājumu par proletariāta diktatūras atmiršanu (...). Kad es atbraucu no Amerikas uz Krieviju un satiku Nadeždu Konstantinovnu (tas bija mūsu nelegālajā 6. kongresā, un tajā laikā V.I. slēpās), viņas pirmie vārdi bija: «V.I. lūdza Jums pateikt, ka jautājumā par valsti viņam nav tagad domstarpību ar Jums»» (...).

.2131. Jāpiemin, ka tieši Buharina darbi pamudināja V.I. Ļeņinu ķerties pie valsts marksistiskās teorijas kapitālas izstrādes (...).

.2132. Savā autobiogrāfijā Buharins ziņo, ka marksistiskās teorijas neparastā loģiskā konsekvence bija izšķirošais moments viņa ideoloģiskajā pašnoteikšanās.

²⁸¹ Lielā Padomju Enciklopēdija, pirmais izdevums.

²⁸² P.S. Tajā meditācijas ĢĒNIJS (par Ļeņinu) vietā, no kuras ņemts šis fragments, es 1986.gadā stāstu par toreiz aizliegtajiem Ļeņina līdzgaitniekiem: Trocki, Kameņevu, Zinovjevu, Buharinu u.c.; ziņas par viņiem tā laika atļautajos padomju avotos tika slēptas; galvenie avoti atradās specfondos un nebija pieejami ne man, ne maniem lasītājiem; ziņas varēja savākt tikai pa drupatiņām no tādiem avotiem, kas bija palikuši ārpus specfondiem, piemēram, kā šajā gadījumā, – no vecas enciklopēdijas.

²⁸³ БСЭ-1. Статья «Бухарин». 1927 г.

²⁸⁴ Бухарин Н.И. «Революция права».

.2133. (..) Šīs iezīmes – formālā loģika dialektikas vietā, frāze, kura ir «plašāka» un «kreisāka» par saturu, zemniecības lomas nesaprašana arodbiedrību diskusijas laikā, Buharins tika pārvarējis un novērsis (..) Devis 1921, arodbiedrību diskusijas laikā vēl vienu recidīvu «kreisuma» un trockisma virzienā, Buharins pie jaunām Trocka uzstāšanās (..) nesaudzīgi uzbrūk trockisma pamatklūdām.

.2134. Buharins bija viens no šīs pašas BC᠑-1 redaktoriem, kurai piemīt vēl viena interesanta īpašība: pusei viņas redaktoru pirmajos sējumos vārdi nezin kādēļ ir aizsmērēti ar melnu tušu. LPSR ZA bibliotēkā katrs, ja vien grib, var apskatīt šo interesanto parādību. Tomēr zem tušas nav grūti izlasīt: «Buharins».

.2135. Pēc īsā, bet spilgtā seno ēģiptiešu faraona – ticības mainītāja Ehnatona laikmeta viņa vārds tika izkasīts no tempļu akmens stēlām, un tikai mūsdienu ekspertīze atkal izlasīja izcirsto tekstu. Trīsarpus tūkstošu gadu laikā cilvēces progress ir acīmredzams: ir taču daudz vieglāk aizsmērēt vārdu ar tušu, nekā izdzēst to no akmens...

§193. Vaibsti Buharina portretā

1996.03.26 20:55 otrdiena
(pēc 10 gadiem, 2 mēnešiem)

.2136. Tas bija fragments no meditācijas ĢĒNIJS, uzrakstītas gandrīz 10 gadus atpakaļ, kad Buharina personība bija vēl slepena. No psiholoģiskā viedokļa šeit ārkārtīgi raksturīgs ir punkts {.2130} – uzmanīgam skatienam tas atklāj veselu buketi tipisku priekš ISFJ īpašību. Jebkurš profesionāls redaktors, jādomā, piekritīs, ka enciklopēdiskam rakstam diezgan neparasta ir šī pēkšņā pāreja uz Buharina kaut kāda tur krājuma «Tiesību revolūcija» izskatīšanu, kurš polemizē ar kaut kādu Ļeņina rakstu, kurš savukārt polemizē ar kādu Buharina rakstu... Nekas tamlīdzīgs, dabiski, nenonāktu enciklopēdijā, ja Buharins pats nebūtu viņas redaktors, pie tam vēl Politbiroja locekļa statusā. Bet raksturīgs šeit ir ne tik daudz pats šis fakts, cik KĀ un priekš kam tas tiek darīts.

.2137. Kā tas tiek darīts: Buharinam nepietiek vienkārši pateikt, pieņemsim, ka viņam ir bijušas domstarpības ar Ļeņinu, kurās viņam, Buharinam, bijusi taisnība un galu galā viņš ietekmējis Ļeņinu. Nē, skaidri ir redzama tendence atsaukties uz savas dzīves dokumentiem; atkārtot ne jēgu, ne apgalvojumus, bet tieši pievest savas pagātnes dokumentus. Tieši tādu pašu tendenci mēs redzam arī pie manis – uz to balstās visa Vedda un ar to ir caurausta visa Vedda; es pat nepažēloju vairākus savas dzīves gadus, lai ar programmu sistēmu paceltu absolūtā šo iespēju galēji precīzi norādīt uz saviem iepriekšējiem tekstiem.

.2138. Priekš kam tas tiek darīts: lai noskaidrotu un līdz galam precizētu starppersonu attiecības ar Ļeņinu. Buharinam tas šķiet ļoti svarīgi – un atkal tas ir tik saskanīgi ar tik daudzām manas Veddas vietām.

.2139. Punktā {.2132} tiek paziņots, ka «*marksistiskās teorijas neparastā loģiskā konsekvence bija izšķirošais moments viņa ideoloģiskajā pašnoteikšanā*» – un tieši tas savā laikā lika arī man pieturēties pie marksisma – līdz tam laikam, kamēr es neradīju savu – vēl konsekvētāku pēc manām domām – sistēmu. Vispār noslieci uz loģiku bija liela loma Buharina dzīvē, bet kad viņam nācās taisnoties, tad loģiku sauca par «formālu» (t.i. it kā nepilnvērtīgu) un tad tas skaitījās it kā Buharina vājā puse {.2133}, bet pēc tam arī viņš pats jau mēģināja aizsargāties ar tās «formālismu» kā ar vairogu {.2111}.

10. Buharins un Staļins

.2140. Tagad otrs fragments par Buharinu – no viņa «reabilitācijas» laika, 1988.gada dienasgrāmatām.

§194. Rehabilitācija

1988.03.13 11.05 svētdiena

(pirms 8 gadiem, 13 dienām, 9 stundām, 50 minūtēm)

.2141. Jau sākot ar pagājušo (1987.) gadu sāka gaidīt dažu personu no «Lieliskā septītnieka»²⁸⁵ rehabilitāciju, pirmām kārtām – Buharina. Parādījās virkne rakstu par viņu. Un lūk, 1988.gada februārī, 7 mēnešus pirms viņa simtgades, – paziņojums par oficiālu Buharina rehabilitāciju.

.2142. «Ogoņokā» №8 1988 M. Kozakova (aktiera, kurš kļuva slavens ar filmu «Slepkavība Dantes ielā») rakstā²⁸⁶ «Zīmējumi smiltīs» ir tādas rindas par Hruščovu, tad jau noņemto no troņa:

.2143. «Uz izrādi²⁸⁷ “Boļševiki” bijušais premjers Ņikita Sergejevičs Hruščovs atnāca ar ģimeni un pavadošo personu. Vai nu persona sargāja viņu no ļaudīm, vai arī ļaudis no viņa (...). Bija izrādē lugas autors Šatrovs (...).

.2144. – Nu, kā jums izrāde, Ņikita Sergejevič? – pajautāja Šatrovs, kad bija stādīts priekšā Hruščovam.

.2145. – Interesanti, interesanti, biedri autor. Tikai, lūk, jums tur tiek minēti Buharins un Rikovs... Jūs viņus nenomelnojiet... Tie bija labi cilvēki... Vajadzēja viņus rehabilitēt. Bet, lūk, neiznāca.

.2146. – Kā tad tā, Ņikita Sergejevič?

.2147. – Nepaspēju. (Ar smaidu.) Nekas, vajag taču kaut ko arī citiem atstāt».

§195. Medvedjeva raksts

1988.01.17 16.33 svētdiena

(pirms 1 mēneša, 26 dienām, 18 stundām, 32 minūtēm)

.2148. «Ogoņoks» № 48 1987.g. ir publicējis Feliksa Medvedjeva rakstu²⁸⁸ par Buharinu: «Viņš gribēja pārveidot dzīvi, jo mīlēja to» (...). (Šajā rakstā Medvedjevs dažreiz runā savā vārdā, dažreiz pārstāsta tad vēl nepublicētās Buharina pēdējās sievas atmiņas, bet dažreiz pieved lielus citātus no šīm atmiņām, un visa tā rezultātā manis atlasītajos citātos stāstītājs savdabīgi mainās).

.2149. Buharina otrā sieva Anna Mihailovna Larina bija meita J. Larinam (īstajā vārdā: Mihailam Aleksandrovičam Lurjem 1882–1932), profesionālam revolucionāram, vienam no tuvākajiem Ļeņina līdzgaitniekiem (Oktobra revolūcijas brīdī viņš bija Petrogradas padomes (kuru, kā zināms, vadīja Trockis) Izpildkomitejas loceklis). Lurje bija invalīds no dzimšanas, ar grūtībām pārvietojās, izmetot uz priekšu kājas un nedabīgi vicinot rokas. Telefona klausuli viņš varēja pacelt tikai ar divām rokām.

.2150. (Anna bija Lurjes audzumeita – V.E. – Īstenībā viņa bija Lurjes bezbērnu sievas māsa meita; māsa nomira drīz pēc meitas piedzimšanas, bet tēvs viņai bija kāds avantūrists, kurš bija pametis Lurjes sievas māsu vēl pirms bērna dzimšanas).

.2151. Anna bija dzimusi 27.janvārī (bet nav teikts, kurā gadā; pēc netiešiem aprēķiniem – 1914.).

.2152. 1924.gada 27.janvārī notika Ļeņina bēres, un Lurje paziņoja, ka 27.janvāris uz visiem laikiem būs sēru diena, bet meitas dzimšanas dienu atzīmēs 27.maijā. Viņš panāca ZAGSā meitas pārreģistrēšanu tā, ka «oficiāli» viņa arī līdz šim laikam skaitās «dzimusi» 27.maijā.

.2153. Lurje un Buharins bija draugi kopš 1913.g. – kopš emigrācijas Itālijā. No 1918. līdz 1927.gada vidum viņi dzīvoja vienā mājā – bijušajā viesnīcā «Metropole» (Buharins dzīvoja 205.numurā).

.2154. «“No visiem daudzajiem tēva draugiem” – stāsta A.M. Larina – “mans mīlulis bija Buharins (...). Es neuztvēru viņu tajā laikā kā pieaugušu cilvēku (...). Ja visus tuvākos tēva biedrus es uzrunāju vārdā un tēvvārdā un vērsos pie viņiem ar «jūs», tad Nikolajam Ivanovičam tāds gods netika izrādīts. Es saucu viņu «Nikolaša» un uzrunāju tikai ar «tu» (...). Vienreiz, tas bija ap divdesmit piekto gadu, es uzrakstīju bērna maiguma uzplūdos Nikolajam Ivanovičam dzejas vēstījumu, kurš beidzās ar vārdiem: «Redzēt tevi gribu es. Skumstu bez tevis vienmēr». Parādīju dzejoli tēvam, viņš pateica: «Lieliski! Ja reiz uzrakstīji, ej un aiznes to savam Nikolašam». Bet iet pie viņa ar tādu dzejoli es kautrējos. Tēvs lika priekšā aiznest

²⁸⁵ P.S. Tā manos 1980.gadu sacerējumos ironiski tika apzīmēts Ļeņina Politbirojs; piecus no «Lieliskā septītnieka» Staļins noslepkavoja, un viņu biogrāfijas vēlāk tika slēptas; atklātos avotos brīvi pieejamas bija tikai Ļeņina un paša Staļina biogrāfijas.

²⁸⁶ Козаков М. «Рисунки на песке». «Огонек» 1988 №8.

²⁸⁷ Шатров М. «Большевики». Пьеса.

²⁸⁸ Медведев Ф. «Он хотел переделать жизнь, потому что ее любил». «Огонек» 1987 №48.

dzejoli aploksnē, uz kuras uzrakstīja «no J. Larina». Es nolēmu: aiziet, piezvanīt pie durvīm, atdot aploksnī un tūlīt pat aizbēgt. Bet iznāca ne tā. Tikko es biju nokāpusi pa kāpnēm no trešā stāva uz otro, kā negaidīti satiku Staļinu. Man bija skaidrs, ka viņš iet pie Buharina. Daudz nedomājot, es palūdzu viņu nodot vēstuli, un Staļins piekrita. Tā, caur Staļinu (kāda drausmīga likteņa ironija), es nodevu Buharinam savu pirmo bērnišķīgo atziņas mīlestību”.

.2155. 1930–31.gada ziemā, kad Annai bija jau 16–17 gadu, bet viņi turpināja brīvo laiku pavadīt kopā, sāka runāt par mīlestību...

.2156. 1931.gada 31.decembrī Lurjem sākās lēkme; ārsts konstatēja divpusēju plaušu karsoni; Lurje nomira 14. janvārī. Pie mirstošā atnāca Rikovs ar sievu, Miļutins, Kricmans.

.2157. “Šajā kritiskajā atvadū mirklī piezvanīja Staļins un palūdza Larinu pie telefona. Bet tēvs nevarēja paņemt klausuli. «Žēl, – teica Staļins, – es gribēju piedāvāt viņam augstu amatu...» (..). Visi klātesošie bija ļoti pārsteigti. Ne pēc sava rakstura, ne pēc veselības stāvokļa tēvs nevarēja būt vadītājs. Un arī nebija starp Larinu un Staļinu tuvības. Miļutins bija pārsteigts par zvanu vairāk par visiem, jo dažas dienas atpakaļ tieši viņš bija paziņojis Staļinam, ka Larinam ir ļoti slikti, izskatās pat, ka viņš mirst. «Vai tiešām ir aizmirsis?» – sacīja Miļutins un neizpratnē paraustīja plecus...”.

.2158. Mirstot tēvs pajautāja Annai, vai viņa vēl mīl Buharinu, un viņa atbildēja apstiprinoši. “Man likās, ka tēvs nupat teiks: «Vajag viņu aizmirst...». Tomēr aizsmakušā, tikko dzirdamā balsī viņš izteica: «Ir interesantāk nodzīvot ar Nikolaju Ivanoviču desmit gadus, nekā ar citu visu dzīvi»”.

.2159. Larina stāsta par Buharina raksturu: «“Sakarā ar Ļeņina nāvi viņa daudz līdzgaitnieku acīs es redzēju asaras, bet tā raudāt, kā raudāja Buharins, tīri sievišķīgi, varēja tikai viņš viens. Kolektivizācijas laikā, braucot cauri Ukrainai, mazās stacijās viņš redzēja bērnu pūļus ar uztūkušiem no bada vēderiem. Viņi lūdza žēlsirdības dāvanas. Nikolajs Ivanovičs atdeva viņiem visu līdzesošo naudu. Atbraucis Maskavā, viņš ienāca pie mana tēva un, stāstot par to, ar saucienu: «Ja vairāk nekā desmit gadus pēc revolūcijas var redzēt kaut ko tādu, kā tas ir iespējams?» – nokrita uz dīvāna histēriskās raudās. Māte dzirdināja viņu ar baldriāna pilieniem”».

.2160. «Divus mēnešus pēc vīra aresta Anna Mihailovna ar dēlu un Nikolaja Ivanoviča tēvu tika pārvietoti no Kremļa uz Valdības māju pie akmens tilta, ar rakstnieka Jurija Trifonova vieglo roku nodēvētajā par “Krastmalas namu”, kurš uz to laiku jau bija kļuvis pustukšs. Atsūtīja rēķinu par dzīvokli. Maksāt nebija ar ko un, par cik nams atradās CIKas pārziņā, Anna Mihailovna uzrakstīja M.I. Kaļiņinam mazu zīmīti: “Mihail Ivanovič! Fašistiskais izlūkdienešts nav materiāli apgādājis savu algotni Nikolaju Ivanoviču Buharinu, – maksāt par dzīvokli nav iespējas, nosūtu Jums neapmaksātu rēķinu”».

.2161. «Kā uzskata Anna Mihailovna, Buharina dzīves pēdējie mēneši pirms aresta bija laiks, kad viņa fiziskās iznīcināšanas gatavošana kļuva atklāta, un šo dienu skaitīšana sākās no Zinovjeva un Kameņeva procesa, tas ir no 1936.gada augusta.

.2162. Trīsarpus mēnešus pirms tam Nikolajs Ivanovičs ar sievu atgriezās no Parīzes, kur neveiksmīgi (..) mēģināja nopirkt Padomju Savienībai Kārļa Marksa arhīvu un citus dokumentus, kurus pārdošanai piedāvāja vācu sociāldemokrāti pēc Hitlera nākšanas pie varas (..). Mēnesi pēc dēla piedzimšanas ģimene aizbrauca uz Shodnuju, kur atradās avīzes «Izvestija» vasarnīca. Augusta sākumā Nikolajs Ivanovičs dabūja atvaļinājumu un aizbrauca uz Pamiru lstenot savu seno sapni pamedīt kalnos. Pavadīja viņu braucienā izdevniecības darbinieks Semjons Landress (starp citu, rakstnieka Juliana Semjonova²⁸⁹ tēvs).

.2163. (..) Negaidītas, briesmīgas vēstis parādījās 19.augustā. Viņa izlasīja par tām avīzēs, kuras ziņoja par t.s. Trockistu apvienotā centra procesa sākumu, par to, ka daudzi tā dalībnieki liecināja pret Buharinu. Drīzumā parādījās prokuratūras paziņojums par izmeklēšanas sākšanos procesā pieminēto personu lietā, tajā skaitā arī pret viņas vīru. Sapulcēs tika pieņemtas niknas rezolūcijas: «Nosēdināt uz apsūdzēto sola...». Publicēja paziņojumu par Tomska²⁹⁰ pašnāvību.

.2164. No Buharina ziņu nebija. Bet, lūk, beidzot viņš atlido ar lidmašīnu no Taškentas, nejauši uzzinājis par viņam draudošajām nāves briesmām. Uztraucās, ka arests notiks tieši lidostā (..).«Uz kuriem brauksim?» – pajautāja nomāktais šoferis. Buharins drudžaini domāja, no kurienes lai viņš piezvana pa speciālo telefonu Staļinam. «Lai notiek, kas notikdams!» – viņš nolēma un brauca uz dzīvokli Kremlī. Sardzes dežurants, it kā nekas nebūtu noticis, salutēja CIKas loceklim. «Varbūt viņš avīzes nelasa?» – nodomāja Buharins.

.2165. Drudžains zvans, jau no sava kabineta, Staļinam. Nepazīstama balss atbildēja: «Josifs Visarionovičs ir Sočos». «Tādā laikā Sočos?» – nodomāja Buharins. Zvanīt Jagodam²⁹¹ Buharins uzskatīja par bezjēdzīgu. Viņš nevarēja iedomāties, ka Jagoda dzīvo NKVD pēdējās dienas un tiks tiesāts kopā ar Buharinu vienā procesā.

²⁸⁹ P.S. Julians Semjonovs ir uzrakstījis padomju laikā slaveno grāmatu «Septiņpadsmit pavasara mirkļi», pēc kuras tika uzņemta vēl slavenākā tāda paša nosaukuma filma «par Štirlicu».

²⁹⁰ P.S. Tomskis (Mihaīls Pavlovičs Jefremovs, 1880 – 1937) bija viens no Ļeņina Politbiroja («Lieliskā septiņnieka») locekļiem.

²⁹¹ P.S. Genrihs Jagoda – tolaik Iekšlietu Tautas komisārs: Staļina represīvās sistēmas vadītājs. (Vēlāk pats nošauts).

.2166. Tā arī sēdēja viņš augām dienām savā darba kabinetā, gaidot zvanu. Vienreiz piezvanīja no «Izvestijas» K. Radeks, avīzes redkolēģijas loceklis, paineresējās par iemesliem, kādēļ Buharins nav darbā. Nikolajs Ivanovičs atbildēja: «Kamēr presē nebūs publicēti riebīgo apmelojumu atspēkojumi, manas kājas redakcijā nebūs».

.2167. Septembra sākumā vēlreiz notrīnāzēja telefons, lūdza ierasties Centrālkomitejā uz sarunu ar Kaganoviču. «Kāpēc ar Kaganoviču?» – nesaprata Buharins. Vēlreiz nolēma piezvanīt Staļinam, sekoja tā pati atbilde: «Josifs Visarionovičs ir Sočos».

.2168. Atgriezies no CK, stāstīja neiedomājamo: viņam bija sarīkojuši konfrontāciju ar Sokoļnikovu, viņa jaunības draugu, un tas liecinājis pret viņu un melojis.

.2169. 1936.gada 10.septembrī avīzēs parādījās paziņojums (..) par izmeklēšanas pārtraukšanu Buharina un Rikova lietā, – Staļina taktiskais gājiens, lai parādītu izmeklēšanas «objektivitāti».

.2170. (..) 7.novembrī (..) ar viesu biļeti, atsūtītu no redakcijas, viņš (*Buharins – V.E.*) uzdrošinājās kopā ar sievu sagaidīt Oktobra 19. gadadienu Sarkanajā laukumā (..). Staļins pamanīja Buharinu. Pēkšņi Anna Mihailovna ieraudzīja, ka virzienā uz viņiem iet sargareivis, un ļoti satraucās, ka viņš iet arestēt Buharinu. Bet sargareivis salutēja un teica, ka biedrs Staļins lūdz Nikolaju Ivanoviču kāpt Mauzolejā, ka viņa vieta ir tur. Buharins uzkāpa Mauzolejā, bet parunāt ar Staļinu viņam neizdevās, jo tas stāvēja tālu un aizgāja pirmais.

.2171. Pēc tam apmēram mēnesis pagāja relatīvi mierīgi (..). Uz novembra beigām nervu sasprindzinājums kļuva tik liels, ka strādāt viņš vairs nevarēja. Svaidījās pa dzīvokli, kā stūrī iedzīts zvērs. Skatījās «Izvestijā» – vai avīzi neparaksta ar cita redaktora uzvārdu. Bet paraksts bija tas pats: «atbildīgais redaktors N. Buharins» (..).

.2172. Decembra pirmajās dienās pa telefonu paziņoja par CK plēnuma sasaukšanu. Par dienas kārtību nekas netika teikts. Atnācis no plēnuma mājās, Buharins pateica sievai: «Iepazīsties! Tavs padevīgais kalps ir nodevējs – terorists – sazvērnieks». Jaunais NKVD tautas komisārs Ježovs ārkārtīgi uzbruka Buharinam, apvainojot viņu sazvērestības organizēšanā un līdzdalībā Kirova noslepkavošanā. «Klusēt!» – Buharins sāka kliegt tieši no zāles (..). Visi atskatījās, bet neviens neizteica ne vārda. Staļins pateica, ka nevajagot steigties ar lēmumu, bet izmeklēšana jāturpina.

.2173. Buharins piegāja pie Staļina un sacīja, ka vajadzētu pārbaudīt NKVD darbu, vai tad var ticēt melīgām liecībām. Staļins atbildēja, ka Buharina pagātnes nopelnus neviens nenoliedzot, pēc tam atgāja malā, negribēdams turpināt sarunu».

.2174. «Kad (..) avīzēs paziņoja (..), ka Buharina lieta pārtraukta, Nikolajs Ivanovičs saņēma apsveikuma telegrammu no Romēna Rolāna un apsveikuma vēstuli no Pasternaka (..). Bet vēlāk, kad 1937.gada janvāra otrajā pusē tika noņemts Buharina kā atbildīgā avīzes «Izvestija» redaktora paraksts (..), Boriss Pasternaks atkal atsūtīja Buharinam īsiņu vēstuli, lai cik dīvaini, neaizturētu pa ceļam. Vēstulē viņš rakstīja, ka «*nekādi spēki nepiespiedīs mani noticēt Jūsu nodevībai*». Viņš izteica arī neizpratni par valstī notiekošo. Saņēmis tādu vēstuli, Nikolajs Ivanovičs bija satricēts par dzejnieka vīrišķību, bet ārkārtīgi nobažījies par viņa tālāko likteni²⁹².

.2175. Trīs nākošos mēnešus Nikolajs Ivanovičs pavadīja galvenokārt sava dzīvokļa nelielā istabā, bijušajā Staļina guļamistabā (pēc viņa lūguma Buharins bija apmainījies dzīvokļiem ar Staļinu pēc tam, kad bija traģiski mirusi (..) viņa sieva Nadežda Alilujeva).

.2176. Kļuva arvien vairāk acīm redzams (..), pēc kura cilvēka norādījuma tā (*izmeklēšana – V.E.*) darbojas. Tomēr Buharins nosūtīja Staļinam vairākas vēstules ar uzrunu «Dārgais Koba» (..).

.2177. Anna Mihailovna gandrīz pastāvīgi atradās līdzās vīram, izņemot tos brīžus, kad izgāja pie bērna. Vienreiz viņa ieraudzīja pistoli Nikolajam Ivanovičam rokā, sāka kliegt. «Neuztraucies, es jau nespēju, – sacīja Nikolajs Ivanovičs. – Kā iedomājos, ka tu ieraudzīsi mani bez dzīvības...».

.2178. (..) Ieslodzīts savā dzīvoklī, Buharins novājēja, novecojās, rudā bārda kļuva sirma. Atkal izsaukums – konfrontācija ar Radeku. Atkal nesekmīga izskaidrošanās ar Staļinu (..).

.2179. Vienreiz Anna Mihailovna izgāja pagalmā ieelpot svaigu gaisu un sadūrās ar Sergo Ordžonikidzi²⁹³. Tas apstājās (..). Sergo skatījās uz viņu ar tik skumīgām acīm, ka līdz pat šai dienai viņa

²⁹² **P.S.** Boriss Leonidovičs Pasternaks (1890.02.10 – 1960.05.30; Maskava – Peredelkino) ir krievu dzejnieks un rakstnieks, 1958.gada Nobela prēmijas laureāts, cēlies no pareizticībā pārgājušiem ebrejiem. 1930.gados NKVD jau bija saformējis pret viņu lietu, lai viņu arestētu un (varbūt) nošautu, bet pastāvēja princips, ka represīvie orgāni nedrīkstēja aiztikt nevienu personu, kuru Staļins pazina personīgi, iepriekš nedabūjuši uz to paša Staļina atļauju. Tā kā Staļins Pasternaku zināja un pazina, tad NKVD nācās prasīt Staļinam atļauju viņa represēšanai, bet Staļins to aizliedza ar vārdiem: «Neaiztiksīm to debesu iemītnieku!». Staļins, lai kāds viņš bija, mīlēja literatūru, personīgi vadīja literāros procesus valstī un pret literātiem bija visumā daudz saudzīgāks nekā pret politiķiem, militārajiem vai tautsaimniecības darbiniekiem. Literātus viņš iznīcināja tikai tad, ja tie bija viņu personīgi aizskāruši (kā, piemēram, Mandelštams), bet piedeva un pat palīdzēja pat ļoti «disidentiskiem» rakstniekiem, kā, piemēram, Bulgakovam.

²⁹³ **P.S.** Grigorij Konstantinovičs (Sergo) Ordžonikidze (1886.10.24 – 1937.02.18) ir gruzīnu muižnieks, kas agrā jaunībā (16 gados) piebiedrojās boļševikiem; pēdējā dzīves laikā – PSRS smagās rūpniecības tautas

nevar aizmirst tā skatienu. Pēc tam viņš paspieda tai roku un pateica divus vārdus: «Vajag turēties!». Iesēdās mašīnā un aizbrauca. Ordžonikidzem atlika dzīvot dažas dienas.

.2180. Buharins nolēma uzrakstīt Sergo. Vēstulē bija lūgums – aresta gadījumā parūpēties par ģimeni.

.2181. Atkal zvans durvīs: paziņojums par VK(b)P CK plēnuma sasaukšanu. Tas jau «februāra-marta» plēnums. Dienas kārtība: jautājums par Buharinu un Rikovu. Buharins nolēmj neiet uz plēnumu un piesaka badastreiku. Vēstule Politbirojam: «Protestēdams pret nedzirdētiem apvainojumiem, piesaku nāvīgu badastreiku...».

.2182. Zvans durvīs, trīs vīrieši, pavēle par izsūtīšanu no Kremļa. Zvans no Staļina: «Kas tur notiek pie tevis, Nikolaj?». «Lūk, atnākuši no Kremļa izmitināt...». «Bet tu pasūti viņus pie velna...».

.2183. 16.februārī Buharins atvadījās no tēva, no pirmās savas sievas Nadeždas Mihailovnas, kura vēlāk arī tika represēta (viņa uzrakstīja vēstuli Staļinam, ka negrib būt partijas biedrene tajā laikā, kad Buharinam uzrāda briesmīgus, nepamatotus apvainojumus, un personīgi viņam nosūtīja savu partijas biedra karti), no bērna un sāka badastreiku.

.2184. (..) Palūdza malku ūdens. Anna Mihailovna izspiež apelsīnu, vienu pilienu. Glāze lido stūrī: «Tu piespied mani krāpt plēnumu, es partiju nemānīšu».

.2185. (..) Sergo nāve... Buharina dzejolis: «Viņš bija tāds kā granīts...». Ordžonikidzes bērū dēļ plēnums tiek atlikts. Pēc tam jauna dienas kārtība ar jautājumu par N. Buharina antipartejisko uzvedību sakarā ar pieteikto badastreiku. Pieņem lēmumu: uz plēnumu iet, badastreiku nepārtraukt.

.2186. Tikai divi uzdrošinās paspiest roku Buharinam: Uborevičs²⁹⁴ un Akulovs²⁹⁵, CIKas sekretārs. Staļins: «Kam tu badastreiku pieteici, Nikolaj, partijas Centrālkomitejai? Lūdz piedošanu plēnumam...». «Kāpēc tas vajadzīgs, ja jūs taisāties mani izslēgt no partijas?». «Neviens tevi no partijas neslēgs». Buharins, kārtējo reizi noticējis Kobam, lūdz piedošanu CK plēnumam.

.2187. “1937.gada šo liktenīgo 27.februāra dienu, kad vakarā piezvanīja Staļina sekretārs Poskrjubiševs un paziņoja, ka Buharinam jāierodas plēnumā, es atceros tik skaidri, it kā tas būtu noticis vakar (...). Nikolajs Ivanovičs nokrita manā priekšā ceļos un ar asarām acīs lūdza piedošanu par manu sabendēto dzīvi. Lūdza uzaudzīnāt dēlu par boļševiku. «Noteikti par boļševiku» – viņš atkārtoja (...).

.2188. – Situācija izmainīsies, noteikti izmainīsies, – viņš apgalvoja, – tu esi jauna, tu nodzīvosi līdz tam. Zvēri, ka tu spēsi saglabāt atmiņā manu vēstuli!

.2189. Es nozvērējos. Viņš piecēlās no grīdas, apskāva, noskūpstīja mani un izteica drebošā balsī:

.2190. – Skaties, nenocietinies, Aņutka, vēsturē mēdz būt bēdīgas drukaskļūdas, bet taisnība uzvarēs!

.2191. No uztraukuma mani pārņēma iekšēji drebuļi. Mēs sapratām, ka šķiramies uz visiem laikiem. Nikolajs Ivanovičs uzģērba ādas jaku, ausainu cepuri un devās uz durvīm.

.2192. – Skaties, neapmelo sevi, Nikolaj! – tik vien spēju es pateikt viņam uz atvadām.

.2193. (..) Vēstuli Buharins bija uzrakstījis dažas dienas pirms aresta. Psiholoģiski viņš jau bija gatavs tam, ka viņu arestēs un ka nāksies šķirties no dzīves (...). Tajā laikā man bija 23 gadi, un Nikolajs Ivanovičs bija pārliecināts, ka es nodzīvošu līdz tādām laikiem, kad varēšu nodot vēstuli Centrālkomitejai (...). Daudzas reizes viņš lasīja man savu vēstuli, daudzas reizes es aiz viņa atkārtāju viņa uzrakstītās rindiņas. Ak, kā viņš uztraucās, kad es pielaidu neprecizitāti! Beidzot, pārliecinājies, ka vēstules saturu esmu iegaumējusi stingri un galīgi, viņš iznīcināja rokraksta tekstu.

.2194. Savu pēdējo vēršanos pie cilvēkiem, pie partijas viņš rakstīja pie neliela galdiņa, uz kura stāvēja viņam adresētās Ļeņina vēstules, – tās viņš pārslasīja visas pēdējās dienas...”».

.2195. Rakstā nav norādīts Buharina nāves precīzs datums (kā zināms, viņu nošāva tikai 1938.gadā, t.i. viņš sēdēja vēl apmēram gadu). Netiek runāts arī par to, kā un kad arestēja pašu Annu Mihailovnu un kāds bija viņas ceļš (Buharina sievu – red.piez. – arestēja, piespieda viņai nāvessodu, aizveda nošaut, bet jau nāvessoda vietā pēkšņi atskrēja sūtnis ar telegrammu no Berijas, kura atcēla nāvessodu; Anna Mihailovna ilgi sabija nometnēs, pēc tam, jau 1950.gados izsūtījumā Kazahijā otrreiz apprecējās un viņai bija divi bērni jaunajā ģimenē²⁹⁶).

---

komisārs, kopš 1930.gada Politbiroja loceklis. Vai nu nošāvēs vai tika nošauts pēc smaga strīda gruzīnu valodā ar Staļinu (viņu abu dzīvokļi atradās līdzās Kremlī); pēc oficiālās avīzēs izziņotās versijas – miris ar sirdstrieku.

²⁹⁴ P.S. Jeronims Uborevičs (1896.01.14 – 1937.06.11) ir lietuvietis, Pirmā pasaules kara laikā artilērijas podporučīks, vēlāk, Pilsoņu karā, viens no izcilākajiem sarkanajiem karavadoņiem; pēdējā dzīves laikā – Baltkrievijas kara apgabala virspavēlnieks; nošauts reizē ar Tuhačevski un Eidemani. Aprakstītajā CK plēnumā viņš piedalījās tikai kā CK locekļa kandidāts.

²⁹⁵ P.S. Ivans Aleksejevičs Akulovs (1888.04.24 – 1939); aprakstītā plēnuma laikā arī nemaz nebija CK, bet tikai «kontroles komisijas» loceklis; nošauts divus gadus vēlāk.

²⁹⁶ Ларина А.М. «Незабываемое». «Знамя» 1988 №№ 10–12.

§196. Refleksu zaudējis tītars

1996.03.27 01:57 nakts uz trešdienu

(pēc 8 gadiem, 2 mēnešiem, 9 dienām, 9 stundām, 24 minūtēm)

.2196. Tas bija liels fragments no manas 1988.gada dienasgrāmatas ar divu toreizējo publikāciju par Buharinu konspektiem.

.2197. Protams, kā ISFJ tips Buharins bija maz piemērots politiskajai darbībai, jo vairāk tāda laikmetā, kā Krievu revolūcija un pēc tam Staļina diktatūra. Viņa nervi neizturēja to, un viņa portrets rezultātā izskatās nebūt ne «granītā cirsts» – tāpat kā mans portrets nekad neizskatīsies tāds.

.2198. Austriešu ārsts un zoologs, Nobela prēmijas laureāts Konrāds Lorencs, pamatlicējs etoloģijas zinātnei par dzīvnieku izturēšanos, kādā no savām grāmatām apraksta aizsargreakciju, kura darbojas gandrīz visā dzīvajā dabā. Ja kaujas, piemēram, vilki, tad viņi var būt traki aiz dušmām, bet, līdzko viens no vilkiem «padodas», noliekot kaklu pa kodienam, uzvarētājam nostrādā reflekss, un viņš NEVAR izdarīt pēdējo, nāvīgo cirtieni ar ilkņiem... Lorencs raksta arī, ka dažām domestikētām (pieradinātām) sugām šis aizsargreflekss izzūd; viņš apraksta, piemēram, tītaru kautiņu, kurā viena tēviņa «kapitulācijas reflekss» liek viņam vēl un vēl nolikt pa sitenam kaklu, bet otrs, pazaudējis «bremzes refleksu», atkal cērt un cērt, un tas beigtos ar uzvarētā putna nāvi, ja Lorencs neiejauktos...

.2199. Buharina cīņa ar Staļinu ir līdzīga šim Lorenca aprakstītajam putnu kautiņam. Buharins sen jau ir padevis, viņš arvien izmisīgāk «noliek pa sitenam kaklu», cerot, ka Staļins sapratīs šo žestu un apžēlosies, bet Staļins ir līdz galējībai cietsirdīgs, kā mājas tītars ar zaudētu dabisko refleksu...

Josifs Džugašvili. 1900.gads. 20 gadi, un nekas nav izdarīts priekš nemirstības. Bet XX gadsimts vēl tikai sākas. Josifs kļuvis par visu laiku un visu tautu vislielāko slepkavu {2210}: viņš iznīcinās 60 miljonus dvēseļu; Čingishana laikā tik daudz laikam nedzīvoja visā Eirāzijā kopā.

.2200. Kā tagad, tā arī padomju laikā (toreiz, protams, slepeni) man bieži ir nācies dzirdēt, ka Staļinu salīdzina ar Hitleru: sak, divi tirāni, slepkavas utml. No psiholoģiskā viedokļa tas ir dziļi kļūdaini. Jau savā pirmajā, vecajā psiholoģiskajā portretā {PRACT.1083} es atzīmēju dziļāko līdzību starp Ļeņinu un Hitleru. Kaut arī viņi piederēja dažādiem psiholoģiskiem tipiem, taču no morālā un ētiskā viedokļa viņi ir ļoti līdzīgi: viņi abi ticēja kādai (katrs savai) grandiozai idejai un uzskatīja sevi par tiesīgiem iznīcināt citus cilvēkus šī (nu, protams, taisnīgā pēc viņu domām) mērķa labad; abus viņus šī ideja un tāda jautājuma nostādne noveda pie smagiem noziegumiem. Bet tajā pašā laikā viņi abi bija visumā iekšēji godīgi, dažreiz pat ārkārtīgi sīkumaini goda jautājumos. Ne Ļeņins, ne Hitlers nekad neiznīcināja pretinieku, kurš «noliek kaklu sitenam».

.2201. Staļins, turpretim, stāv pilnīgi atsevišķi no viņiem un pieder pavisam citai tikumiskai kategorijai. Viņš zināja, ka nogalinās Buharinu, – sen to bija nolēmis, – bet viņš nelietīgi, zemiski spēlējas ar savu upuri – te pasauc uz Mauzoleju {2170}, te pasaka, ka «neviens tevi no partijas izslēgt netaisās» {2186}, dodot upurim cerības un piespiežot viņu iziet uz arvien jauniem un jauniem pazemojumiem. Ne Ļeņins, ne Hitlers nekad nedarīja tādas nelietības. Ja viņi uzskatīja, ka ienaidnieku vajag iznīcināt (kaut arī kopā ar pēctečiem), tad viņi to iznīcināja, – bet bez šīs pretīgās cietsirdības, – drīzāk otrādi, ar zināmu nožēlu par to, ka nākas darīt kaut ko tādu, piespiežot sevi uz to...

.2202. Ļeņins un Hitlers visumā runāja to, ko domāja, dažreiz pat ar satriecošu atklātību {LEONI.665} {2034}, un viņu vārdiem VARĒJA ticēt. Staļins, turpretim, meloja uz katra soļa – tas bija viņam vienkārši uzvedības norma. Boriss Bažanovs, Staļina sekretārs 1922-1926.gadā, raksta²⁹⁷ par dienām, kad bija nomiris Ļeņins:

.2203. «Apjukums – kā tagad būs bez viņa? Partijas virsotnē attieksme dažāda. Ir ļaudis, patiešām satriekti, kā Buharins vai Ļeņina vietnieks Cjurupa, kuri Ļeņinam bija stipri pieķērušies. Nedaudz pārdzīvo Ļeņina nāvi Kameņevs – viņam nav svešas cilvēciskas iezīmes. Bet smagu iespaidu atstāj uz mani Staļins. Sirdī viņš ir ārkārtīgi priecīgs par Ļeņina nāvi – Ļeņins bija viens no galvenajiem šķēršļiem ceļā uz varu. Savā kabinetā un sekretāru klātbūtnē viņš ir lieliskā garastāvoklī, staro. Sapulcēs un sēdēs viņš taisa traģiski

²⁹⁷ Бажанов Борис. «Воспоминания бывшего секретаря Сталина». Книгоиздательство «Всемирное слово», Санкт-Петербург, 1992, с.85.

skumīgu seju, teic melīgas runas, ar patosu zvēr uzticību Ļeņinam. Skatoties uz viņu, es nevilšus domāju: “Kāds gan tu esi nelietis”. Par Ļeņina “vēstules kongresam” bumbu viņš vēl neko nezina» ([R-BAJANO](#)).

.2204. Ļeņina «bumba», kā mēs zinām, nenostādāja. Kameņevs un Zinovjevs, nepareizi novērtējuši Staļinu, uzticējās viņam un aizstāvēja viņu. Viņš, pretēji Ļeņina novēlējumam, palika savā amatā. Liktenīgajā plēnumā par Staļina atlaišanu balsoja tikai Trockis ar nelielu savu piekritēju grupu. Un Bažanovs raksta par tālāko²⁹⁸:

.2205. «Pēc pusotra gada, kad Staļins atstūma Zinovjevu un Kameņevu no varas, Zinovjevs, atgādinot šo Plēnuma sēdi un to, kā viņam ar Kameņevu izdevās izglābt Staļinu no krišanas politiskā nebūtībā, ar rūgtumu pateica: “Vai biedrs Staļins zina, kas tā tāda pateicība?” Biedrs Staļins izņēma pīpi no mutes un atbildēja: “Nu kā gan ne, zinu, ļoti labi zinu, tā ir tāda suņu slimība”». (Skat. [R-BAJANO](#))

.2206. Lai cik kašķīgs arī nebija Ļeņins (daļēji dēļ slimības bojātajām smadzenēm un nerviem), viņam pateicība nekad nebija tikai «suņu slimība», bet Hitleram vispār tā pacēlās pāri visam viņa tikumiskajā panteonā. Visas pasaules politiķi nicināja un izsmēja viņu (kaut gan viņam, kā es jau parādīju [LEON1.618](#)), bija lielā mērā taisnība), bet Musolini pēc zināmām svārstībām viņu atbalstīja (tas tikai tagad mums tā liekas, ka Hitlers un Musolini vienmēr ir bijuši sabiedrotie, bet īstenībā savas politiskās karjeras sākumā Hitlers ļoti baidījās no Itālijas pretvāciskas uzstāšanās, it sevišķi jautājumā par Austriju). Kad Musolini, atšķirībā no citiem pasaules politiķiem, nostājās viņa pusē, Hitlera pateicība bija visai eksaltēta un neapšaubāmi patiesa. Un viņš nenodeva Musolini līdz pašam beigām.

.2207. Kad tas, pats jau iekritis depresijā un pārstājis cīnīties, tika atbīdīts no varas un 1943.gada 25.jūlijā arestēts, Hitlers organizēja īstas medības uz savērnieku noslēpto duči. Laikā no 7. līdz 12.septembrim vācieši izdarīja četrus mēģinājumus nolaupīt Musolini (7. septembrī vācu kuteris tuvojās Santa Madalanas salai, kur atradās Musolini, bet vāciešus padzina itāļu kreiseris «Monte Blembo», kurš bija sūtīts ar mērķi aizvest duči no salas; 8.septembrī Skorцени grupa izsēdās salā, bet Musolini atradās jau uz kreisera; tad vācieši sabombardēja kreiseri, un no bojātā kuģa duče tika aizvests uz Poncas salu; vācieši atsūtīja lidmašīnu ar viltotu pavēli izdot viņiem Musolini, taču kreisera kapteinis nenoticēja viņiem, un trīs vācu lidotāji gāja bojā; tikai 12.septembrī Skorцени cilvēki ar planieriem piezemējās nepieejamās kalnu viesnīcas Gransaso tuvumā Abrucco rajonā (Vidusitālija austrumos no Romas) un beidzot atbrīvoja Musolini).

.2208. Hitlers arī pēc jaunām sakāvēm neatteicās no Musolini, kā pastāvīgi palīdzēja viņam līdz tam. Var pat teikt, ka tieši uzticība Musolini bija viens no cēloņiem, kas noveda Hitleru līdz bojā ejai. Lai glābtu tās avantūras, ko Musolini (vienpusējā kārtā) uzsāka Albānijā un Grieķijā, Hitlers nosūtīja viņam palīgā karaspēku un atlika operācijas «Barbarosa» sākumu. Ja «Barbarosa» būtu sākusies mēnesi agrāk, kā tas sākotnēji arī tika plānots, varbūt vāciešiem līdz ziemeļiem būtu izdevies ieņemt Maskavu, un karš būtu aizgājis pavisam citā gultnē (pirms nāves Hitlers domāja tieši tā).

.2209. Nekā tamlīdzīga nebija Staļina biogrāfijā. Tam pateicība tik tiešām bija «suņu slimība».

.2210. Staļina nelietība bija unikāla starp mūsu aizejošā gadsimta slavenībām.

Adolf Hitler

Ādolfs Hitlers – «Cēlais vilks» [LEON1.744](#). Vēl ne firers, bet jau sapņotājs bez blondīnes.

11. Jāizdara

§197. Staļina tips pēc MBTI

.2211. Bet arī Staļinam taču jāpieder pie viena no 16 tiptiem, vai ne? Kaut gan es jau punktā [LEON1.606](#) teicu, ka Staļina personība paliek man noslēpums krietni lielākā mērā nekā Ļeņina un Hitlera personības, bet tomēr pamēģināsim novērtēt, kāds tad varētu būt tips Staļinam pēc MBTI?

²⁹⁸ Бажанов Борис. «Воспоминания бывшего секретаря Сталина». Книгоиздательство «Всемирное слово», Санкт-Петербург, 1992, с.103.

.2212. Pirmkārt, viņš neapšaubāmi ir introverts (I), otrkārt, pēc intuīcijas noteikti nepeldēja (tātad S), treškārt, ar sirdsapziņas pārmetumiem un citiem niekiem no ētikas jomas nesirga (T), no ceļa novirzīt sevi neļāva (J). Un tā: ISTJ. Palasīsim, ko tad Krēgers un Tjūsone ir uzrakstījuši par šo tipu.

§198. ISTJ tips

.2213.

Darīt to, kas jādara

.2214. Varbūt nevienam citam tipam atbildības sajūta un izturēšanās, kas orientēta uz gala rezultātu, nepiemīt tik lielā mērā, kā ISTJ tipa pārstāvjiem. Atbildības vārdā šie introverti var piespiest sevi pakļauties sabiedriskajām normām, ieslīgt daudzvārdībā un citās starppersonu attiecību formās, kas vajadzīgas konkrētajā brīdī. Viņu laipnība dažās situācijās kļūst par iemeslu tam, ka viņus kļūdaini pieņem par ekstravertiem. Bet esiet uzmanīgi: neviens nemīl vientulību tā kā viņi, un kaut gan viņi var ietērties ekstravertu apģērbā, kad to prasīs viņu personiskais mērķis, savu sākotnējo introvertu būtību viņi nepazaudēs.

.2215. Atbildības sajūta, kas raksturīga ISTJ, ņem savu sākumu augsti reālistiskā informācijas vākšanas veidā. Citiem vārdiem, objektīvā, konkrētā, tuvākā un pragmatiskā informācija nekavējoties tiek nodota «iekšienē» un uzmanīgi analizēta. Viņu nosliece uz visu, kam ir «šeit un tagad» raksturs, neļauj viņiem neko pieņemt bez pārbaudes vai pieļaut kaut ko. Viss, ko viņi redz, ir viņiem objektīva un taustāma realitāte (S), kurai viņi nekavējoties piešķir zināmu kārtību (J). Viņiem tas ir pilnīgi dabiski, un viņi prasa tādu pašu izturēšanos no apkārtējiem. Gan mājās, gan darbā viņi ir augstākā mērā prasīgi, viņi plāno pat izklaides pasākumus un uzspiež visiem savus laika rāmjus. Dažiem novērotājiem viss tas ir augstākās kvalitātes cilvēka īpatņa rādītājs – nepacietīga, visaptveroša un neatlaidīga.

.2216. Līdzīgi kā INTJ, ar kuriem viņi dala trīs griezumus (I, T un J), viņi bieži vien labi mācās skolā un strādā darbā, panākot vadošu stāvokli, – kļūst par klases vecākajiem, skolas varoņiem, grupu atbildīgajiem, kuri risina to vai citu problēmu, par sabiedriskajiem līderiem – kaut gan tāda darbība it kā nesaskan ar introvertu raksturu. Bet ISTJ tas ir pilnīgi dabiski, viņi vienkārši izpilda savus pienākumus, «dara to, kas ir jāizdara» (šis jāizdara ir svarīgākā, pamatkomponente ISTJ ticējumā un vispār visiem SJ, tāpēc arī «dabiskākā» introvertu izturēšanās pakļaujas dotajā gadījumā lietas labā nepieciešamajai un grūtākajai ekstravertajai darbībai).

.2217. Domājošās (T) sievietes vienmēr peld pret straumi mūsu sabiedrībā, un attiecībā uz ISTJ sievietēm tas ir divkārtšā mērā pareizi. Viņu neatlaidīgā un atbildības sajūtas virzītā daba nevar neizsaukt sajūsmu, taču tā met izaicinājumu tradicionālajiem priekšstatiem par «sievšķību». Vēl vairāk, būdamas līdz kaulu smadzenēm tradicionālistes, ISTJ sievietes pastāvīgi pārdzīvo iekšēju konfliktu, mēģinot samierināt pierastos sieviešu pienākumus – mātišķību un audzināšanu, rūpes un ēdināšanu – ar savu objektīvo, organizēto (SJ) dabu. ISTJ tipa vīrieši, tieši otrādi, ļoti dabiski iekļaujas šī tipa galvenajos atribūtos, bieži vien ISTJ tipu arī tieši raksturo kā «vīriešu tipu». Protams, šāda zīme nav visai patīkama sievietei, kas to nes (kaut gan ISTJ sievietes ne vienmēr pievērš tam uzmanību).

.2218. ISTJ mājās viss tiek uzturēts paraugkārtībā, mājas darbi tiek izdarīti ātri un efektīvi. ISTJ brokastu astoņos no rīta, ķeras pie lenča dienas vidū, pusdieno pulksten sešos vakarā un ne pārāk raizējas par to, ko ēdis. Svētki un atvaļinājumi, kā arī visi citi ģimenes pasākumi viņiem ir augstākā mērā svarīgi, jo tie saliedē ģimeni, un tiem ISTJ neželē nedz darbu, nedz tēriņus. Tie ģimenes locekļi, kas pieder citiem tipiem un nedanco pēc viņu stabules, var atnest viņiem krietni daudz nepatīkšanu. ISTJ cenšas izplatīt savu stilu visur un uz visiem, viņi grib, lai viss būtu izturēts stingrā un tradicionālā garā. Jūs vienmēr viegli pazīsiet ISTJ māju, neieejot iekšā un neiepazīstoties ar saimnieku: dārziņš diezgan paplāns – daži akurāti un apkopti krūmi un koki, māja nokrāsota maigās krāsās, velosipēdi un rotaļlietas novāktas savās vietās, var teikt, ka viss izdarīts ar gaumi, kaut arī diezgan pieticīgu. Visam ir atradusies vieta, un viss atrodas savā vietā.

.2219. Bērnu audzināšana ir atbildīgs un nopietns pasākums visas dzīves garumā. Saviem bērniem ISTJ cenšas ieaudzināt stingrus uzvedības noteikumus – bieži vien tas attiecas arī uz laulāto draugu – un gaida, ka visi sekos šiem noteikumiem bez iebildumiem. Kad paši ISTJ bija bērni, viss taču bija tieši tā: viņi labi saprata, kas ir bērni un kas – vecāki; tagad, apveltīti visā pilnībā ar vecāku varu, viņi sagaida, ka lietu kārtība nav izmainījies, ka visam «jānotiek» tāpat kā agrāk. Joprojām viņiem nav nekāda sajukuma, kas ir kas: vecāki – tie ir vecāki, bet bērni – tie ir bērni, un katriem no tiem ir savi īpaši pienākumi. Visbiežāk ISTJ sastāda tādu pienākumu sarakstu uzreiz visai nedēļai (*vai piecgadei – V.E.*), lai pēc iespējas mazāk laika tiktu tērēts tukšā. Viņiem nekā nedarīšana ir visu netikumumu māte, bet «darbs» – zāles pret visām slimībām. Pat brīvais laiks ir jāizplāno pēc stundām, jo atpūta ir tikai viens no pienākumiem.

.2220. Tās pašas īpašības ir raksturīgas arī ISTJ bērniem. Mājas uzdevumus viņi izpilda akurāti un savlaicīgi, parasti tie ir labākie skolēni un studenti. Viņu istabās viss atrodas savās vietās. Viņi nenokavē brokastis un pusdienas, sagaidot, ka viss tiks pasniegts precīzi laikā. Līdzīgi ISTJ pieaugušajiem, viņus iekustina maģiskais vārds «jādara», pie kam viņi to pašu sagaida arī no vecākiem. Viņiem arī ir pilnīgi

skaidras vecāku un bērnu pozīcijas. Viņiem var būt nervu satricinājums, ja citam tipam piederošs ģimenes loceklis izturas ne kā visi un nepakļaujas tiem noteikumiem, kurus ISTJ uzskata par negrozāmiem, vai arī ja kāds no vecākiem vai kāds cits ar varu apveltīts darbojas pēc cita plāna, pieturas pie citas programmas. Galu galā viņi pakļaujas pieaugušajiem, taču savu neapmierinātību viņiem reti izdodas noslēpt, un viņi arī neuzskata par vajadzīgu to slēpt. Tāda izturēšanās var tikt izskaidrota kā norādījums uz to, ka dotā persona netiek galā ar tiem pienākumiem, kurus uzņēmusies.

.2221. Intīmajās attiecībās uz ISTJ var paļauties. Vienreiz atzinušies mīlestībā, viņi paliek uzticīgi savam vārdam un savām jūtām daudzus gadus, kaut arī varbūt neatkārtoti savu atzišanos pārāk bieži. Izskaidrot to ir vienkārši: priekš ISFJ lietas stāsta daiļrunīgāk par vārdiem; lai apliecinātu savas jūtas, vajag nevis runāt, bet darīt – vienmēr būt līdzās, saglabāt uzticību un norobežot no nepatīkšanām. Šis bezvārdu stils jūtu izpaušanā bieži kļūst par pārpratumu cēloni, nerunīgums tiek saprasts kā vienaldzība, ISTJ tiptiem pārmet vēsumu.

.2222. Taču viņi nav vienaldzīgi, un par to daiļrunīgāk par visiem vārdiem runā viņiem raksturīgā atbildības sajūta. (ISTJ drīzāk piekritīs mirt, nekā tapt uzskatītam par bezatbildīgu). Viņi uzticīgi kalpo kā cilvēkiem, tā arī organizācijām, bez novirzīšanās sekojot viņu pienākumos visiem «vajag» un «jādara». No viņiem iznāk lieliski cīnītāji burtiskā un pārnestā vārda nozīmē. Patiešām, pamatojoties uz izlasi no vairāk nekā desmit tūkstoš amerikāņu karavīru – no ierindniekiem līdz ģenerāļiem un admirāļiem – var teikt, ka lielumlielo vairākumu no viņiem sastāda ISTJ.

.2223. Citas šim tipam piemērotās profesijas arī ir virzītas uz praktisku un taustāmu rezultātu sasniegšanu, un šajā virknē jānosauc vispārējā ķirurģija, jurisprudences un grāmatvedība. Šeit bieži nākas strādāt vienatnē (I), mērķis ir pietiekoši skaidrs (S), nepieciešama pilnīga objektivitāte (T) un parasti darbību secība ir zināma (J). Lai gan viņi var gūt panākumus jebkurā jomā, tomēr ISTJ reti nodarbojas ar to, kas prasa abstraktu domāšanu un ātru reakciju uz neparedzamām starppersonu attiecību dinamikas izmaiņām. Vai nu viņi būs priekšnieki vai padotie, visos gadījumos viņi grib spēlēt pēc noteikumiem, un tas vienādā mērā attiecas uz visām viņu darbības jomām. Viņi ir pārliecināti, ka tas, kurš spēlē pēc noteikumiem, vinnē; tas, kurš tos neievēro – paspēlē.

.2224. (Staļina gadījumā – *V.E.* – noteikums, piemēram, var būt tāds: «Ir cilvēks – ir problēma; nav cilvēka – nav problēmas»²⁹⁹, – un kurš ir pietiekoši drosmīgs un konsekvents, lai spēlētu pēc tāda noteikuma, tas vinnē).

.2225. Vēlajos gados ISTJ uzvedībai mēdz piemist zināma ekscentritāte. Šajā dzīves periodā viņi atļaujas padoties subjektīvākām un nepamatotākām savas dabas vēlmēm. Un stingrs tēvs var negaidīti pārvērsties par rotaļīgu un mīlošu vectētiņu. Izdarīgs administrators sāk pielaikt sev jaunas galvassegas – no mākslinieka beretes līdz tūrista cepurītei. Vecuma gados ISTJ pārliecinās, ka lietām, kuras bija šķitušas vienmēr tik svarīgas, no vispārīgāka viedokļa nav lielas nozīmes.

.2226. Starp pazīstamākajiem šī tipa pārstāvjiem jānosauc automobiļu fabrikants Henrijs Fords (kuru aprakstīja kā vārdos skopu cilvēku, kas ļāva pircējiem «izvēlēties» «jebkuru no šīm melnajām krāsām»); Džordžs Vašingtons (kura uzskati par valsts nākotni nekavējoties pārveidojās par konkrētu programmu); Džonijs Karsons (kurš pats sauca sevi par introvertu un sastādīja sev plānu gadsimta ceturksnim uz priekšu, nosakot amerikāņu vīriešu apģērba stilu); kā arī Kelvins Kūlidžs (kurš bija stingrs, tiecās uz vienkāršību un ir pazīstams ar savām noslēpumainajām un izteiksmīgajām piezīmēm)³⁰⁰.

.2227. Principā autori dod pilnīgi pareizu Staļina tipa raksturojumu. «Darīt to, kas jāizdara». Vienkārši dotajā gadījumā «jāizdara» ir ļauna savas personības pacelšanas, varas sagrābšanas un noturēšanas lieta. Un «jāizdara» pretēji visai tradicionālajai morālei, par jebkura upuru daudzuma cenu.

.2228. Bet ja mērķis ir cēls, tad tas pats «jāizdara» pārvērtīsies par gandrīz neiedomājamo akadēmiķa Andreja Dmitrijeviča Saharova pašreizējā dzīvi. Liktos, ka Staļins un Saharovs ir pilnīgi pretstati, bet īstenībā pēc «smadzeņu aparāta» parametriem, raksturojumiem viņi ir radinieki. Tikai mērķi, kas uzstādīti šim aparātam, ir diametrāli pretēji.

²⁹⁹ P.S. Staļina izteikta leģendāra replika. P.P.S. 2017-05-21: Nav pierādījumu, ka Staļins patiešām būtu tā teicis. Frāzi Staļinam mutē ielika Ribakovs savā romānā «Дети Арбата».

³⁰⁰ Крегер О., Тьюсон Дж.М. «Типы людей. 16 типов личности, определяющих, как мы живем, работаем и любим». «Персей», «Вече», АСТ, Москва, 1995, с.399–406.

12. Introverts Dimā

§199. Sievu socienika

1997.03.13 14:35 ceturtdiena
(pēc 11 mēnešiem, 17 dienām, 12 stundām, 38 minūtēm)

.2229. Un tā, dārgais marķīz Nikolā de Koslo, uzskatīsim, ka ar šo, gadu veco, materiālu ievietošanu meditācijā COSLO es tomēr esmu izpildījis savu solījumu izskatīt šajā grāmatā pirmajā tuvinājumā Leņina, Staļina un Hitlera personības. Bet, pirms virzīties tālāk pa plašajiem psiholoģijas laukiem, pie viena iekļaušu šeit vēl divus dokumentus, kuri attiecas uz tiem pašiem strīdiem.

.2230. Leonīda apstrīdēja ne tikai to, ka Buharins ir ISFJ tips, bet arī apgalvojumu, ka šim tipam piederu es. Pie tam viņa atsaucās uz t.s. «socioņikas» grāmatām – tā ir tipoloģiskās psiholoģijas skola, kura attīstījās PSRS krišanas laikā šīs valsts bijušajā telpā³⁰¹. Atšķirībā no MBTI tipoloģijas, pret «socioņiku» tipoloģiju es izturējos ar zobgalību. Pēc viņu testiem iznāca, ka es piederu «Dimā» tipam (nejēdzības kalngals!).

§200. Dimā-tips

1996.01.26 19:23 piektdiena
(pirms 1 gada, 1 mēneša, 17 dienām, 19 stundām, 12 minūtēm)

.2231. Lūk kā «socioņiķi» apraksta to tipu, kurš iznāca man pēc viņu testa {[PSYHE.1518](#)}:

.2232.

«DIMĀ»

(sensori ētiskais introverts)

.2233. 1. Draudzīgs. Pastāvīgi labi un optimistiski noskaņots cilvēks. Neuztiepj savu gribu citiem. Savus īstos pārdzīvojumus slēpj. Vienmēr vienādi laipns, uzmanīgs un silti smaidošs. Nevar nedz lūgt, nedz prasīt pakalpojumus, visas savas vajadzības cenšas apmierināt saviem spēkiem.

.2234. 2. Mākslu un dabu izjūt smalki. Prot iegaumēt un precīzi atcerēties vienreiz pārdzīvotus emocionālus iespaidus. Tā Aivazovskis gleznoja savas jūras peizāžas istabā ar kailām tumšsarkanām sienām, kuras logi izgāja uz jūrai pretējo pusi. Vērtē dzīvi visās izpausmēs. Mīl priekus un prot tos dot. Mākslinieks mīlestībā.

.2235. 3. Ļoti rēķinās ar citu cilvēku vajadzībām un ērtībām, uzmanīgs un rūpīgs. Ļoti ātras apzinātas emocionālas reakcijas, virzītas uz apkārtējo cilvēku emociju pētīšanu un izmaiņšanu. Tas ir iemesls viņa daudzajiem jokiem, no kuriem, ja tie ir neveikli, ātri atsakās. Notiek pastāvīga emocionāla jaunrade, meklējot visiedarbīgāko, partneri aktivizējošo variantu. Sevišķi labprāt kontrolē noskaņojumu saviem tuvākajiem.

.2236. 4. Nevar skandalēt, teikt «nē», pārtraukt nevēlamu pazīšanos. Tāpēc baidās no tiem, kuri var «pielipt». Viņam ir vajadzīgs cilvēks, kurš pie visiem saasinājumiem arī netiecas ielaisties «ķildā», bet vienkārši aiziet, aizcērtot durvis. Tieši tā arī izturas viņa duāls – «Dons Kihots». Dimā tēvs izvēlējās no daudzajām savām mīļākajām Idu Ferjē par to, ka viņa turēja to garākā pavadā nekā pārējās.

.2237. 5. Saskata cilvēku vajadzības, viņu motivācijas sistēmu, ar prieku visus aģitē un par kaut ko PĀRLIECINA. Bet viņam ir vajadzīgs «Dons Kihots», lai zinātu, kuru ir vērts pierunāt un par ko tieši, tāpēc ka viņa duāls lieliski zina cilvēku, ideju, pasākumu potenciālās iespējas.

.2238. 6. Nemīl atgādināt par sevi, kamēr viņš nav vajadzīgs. Cenšas neizcelties – ne kā pirmrindnieks vai panākumus gūstošs, ne kā atpalcējs. Nemīl konkurēt. Iniciatīvs tikai «savā teritorijā». Iniciatīva un atbildība diādē ar savu duālu ir «Donkihota» prerogatīva, pat ja dara visu «Dimā». Interesanti, ka lielajam Dimā bija vajadzīgs slepens līdzautors – Makss, kurš uzrakstīja «Trīs musketieru», «Grāfa Montekristo» un vairuma citu romānu sagataves, pirms pie tām ķērās pats rakstnieks.

.2239. 7. Slikta pašsajūta liek viņam noslēpties, atgulēties. Ja noskaņojums krītas, viņš nevar manipulēt ar cilvēkiem. Tāpēc sabiedrība uz laiku zaudē priekš viņa savu pievilcību³⁰².

³⁰¹ Филатова Е. «Соционика для Вас», издание второе, переработанное, «Сибирский Хронограф», 1994.

³⁰² Красило Александр Иванович (сост.). «Энциклопедия практического самопознания». Международная педагогическая академия, Москва, 1994.

1996.01.26 19:40 piektdiena
(pēc 17 minūtēm)

.2240. Godīgi sakot, pēc ISFJ tipa apraksta Krēgera un Tjūsones grāmatā šis «Dimā tipa» apraksts man šķiet ārkārtīgi izplūdis un vājš. Tur, ISFJ aprakstā, man vienmēr bija skaidrs, vai uz mani attiecas tas, ko autori saka, vai nē. Bet šeit nav iespējams pasacīt noteikti. Jā, neuzspiežu savu gribu citiem; jā, slēpju savus īstos pārdzīvojumus; jā, nevaru nedz lūgt, nedz prasīt pakalpojumus; jā, domāju, ka mākslu un dabu izjūtu smalki; jā, protu iegaumēt un precīzi atcerēties iespaidus. Bet: nē, es neesmu tas, par ko teic, ka viņš «vērtē dzīvi visās tās izpausmēs», «mīl priekus un prot tos dot», «mākslinieks mīlestībā». Jā, «ļoti rēķinos ar citu cilvēku vajadzībām un ērtībām»; jā, «ātras apzinātas emocionālas reakcijas» un virzītas «apkārtējo cilvēku emociju pētīšanu», bet – ne uz to izmainīšanu. Nav «daudzo manu joku», no kuriem, ja tie ir neveikli, «ātri atsakās». «Pastāvīga emocionāla jaunrade» – vispār kaut kas pilnīgi neskaids. Ko nozīmē «kontrolē savu tuvāko noskaņojumus»? Ja tas ir sekot un saprast, tad – jā; ja būtiski ietekmēt, tad – nē. Jā, nevaru skandalēt, teikt «nē»; jā, nemīlu «lipīgos»; jā, redzu cilvēku vajadzības, viņu motivācijas sistēmu, bet kāds tam sakars ar «visus āģitē un pārliecina par kaut ko»? Tie, kas āģitē un pārliecina, parasti īstenībā neredz «cilvēku vajadzības un viņu motivācijas sistēmu»; šeit (tāpat kā daudzās citās vietās) autori ir novietojuši līdzās, vienā tēzē pretēju tipu izpausmes, un šis fakts liecina par to, ka viņi slikti orientējas psiholoģijā.

.2241. Jā, nemīlu atgādināt par sevi, «kamēr nav vajadzīgs»; jā, cenšos neizcelties nedz kā pirmrindnieks, nedz kā atpālicējs; jā, nemīlu konkurēt; jā, «iniciatīvs tikai savā teritorijā» (ja šim izteicienam vispār ir kāda jēga). Jā, slihta pašsajūta liek man «noslēpties un atgulēties», bet kāds tam sakars ar «manipulēšanu ar cilvēkiem» un «sabiedrības pievilcību»?

.2242. Tādējādi daudz kas it kā patiešām atbilst man, bet kopumā es domāju, ka šo aprakstu vienkārši ir uzrakstījis slikts psihologs: tajā nav savāktas (kā tam būtu jābūt) tikai dotajam tipam raksturīgās specifiskās pazīmes; šeit, tieši otrādi, ir sajauktas dažādu tipu pazīmes vai tiek minētas universālas pazīmes, kopējas visiem tiem. Mēs ar Dimā-tēvu īstenībā esam tipi tieši pretēji, bet nezina kāpēc esam izrādījušies vienā grupā, pie tam vēl tā, ka patiešām šis tas der gan viņam, gan man. Tas tikai nozīmē, ka klasifikācija ir slikta. Duālu pieminēšana (tas ir, tiekšanās pēc zināmo astroloģisko grāmatu parauga noteikt mīlas savienojamību) uzvedina uz domu, ka visu šo aprakstu autori ir sievietes (kas pats par sevi vēl nebūtu nelaime, ja vien viņas prastu arī radīt kaut ko vērtīgu).

.2243. Pats aplamākais no visa tā ir fakts, ka «sacionistiskās sistēmas» autori ne tikai ir nosaukuši, bet arī vienam no introvertu tiem par etalonu padarījuši Aleksandru Dimā-tēvu – vistipiskāko, klasiskāko, etalono ekstravertu! Godīgi sakot, Leonīda, ja kāds Dimā-tēvu pieskaita introvertiem, tad ar to jau viss ir cauri... Tālāk es šo autoru jau vairs nekādi nevaru ņemt par pilnu kā psihologu.

.2244. «Socioniķes» (socionikas sievietes), kuras acīmredzot ir sacerējušas visu šo tipu sistēmu, mani sevišķi nepārsteidz: ko, patiesībā, no viņām var prasīt? Dīvaināk ir tas, ka to izlaida cauri un savā grāmatā ievietoja Krasilo. Viņa komentāri pie testiem liecina, ka viņš vispār gan psiholoģijā orientējas lieliski.

.2245. Kā nav precīzas psiholoģiskās pazīmes šī tipa aprakstā, tā nav precīzi arī fakti no Aleksandra Dimā biogrāfijas...

§201. Dimā-tēva sieva

1996.01.29 00:31 nakts uz pirmdienu
(pēc 2 dienām, 4 stundām, 51 minūtes)

.2246. Stāsts par Idu Ferjē ir tāds. 1314.gadā nāca pie varas 25-gadīgais karalis Ludviķis X no Kapetingu dinastijas, kurš tajā laikā bija precējies ar Margaritu, Burgundijas hercoga Roberta II meitu, un politisku apsvērumu dēļ nolēma apprecēties vēlreiz ar Ungārijas Klementīni. Tā kā katoļu baznīca šķiršanos nepazīna, tad viņš apvainoja savu 24-gadīgo sievu un vēl divas viņas radnieces laulības pārkāpšanā un pavēlēja nosmacēt viņu starp diviem matračiem Gaijaras pilī (viņš valdīja tikai divus gadus un savu noslepkavoto sievu pārdzīvoja tikai par gadu).

.2247. Pēc 518 gadiem, 1832.gadā kāds jauneklis no provinces, vārdā Frederiks Gaijardē, uzrakstīja lugu par šo notikumu un atnesa to uz Portsenmartēnas teātri Parīzē. Teātra direktors Arels atzina lugu par vāju un atdeva to pārstrādāt savam kaimiņam kritiķim Žilam Žanēnam. Pēc Arela vārdiem luga kļuva labāka, bet uzvest to vienalga nevarēja. Tad Arels atnāca pie 30-gadīgā Aleksandra Dimā, jau trīs gadus kā labi pazīstamā Parīzes teātrālajai publikai, un lika priekšā divu nedēļu laikā

«aranžēt» šo lugu. Mazliet palauzies, Dimā piekrita, un tā radās luga «Nelas tornis»³⁰³ – visslavenākā no visām Dimā teatrālajām melodrāmām, kura līdz šim laikam skaitās par šāda veida «lēto» lugu paraugu. Sākotnējam autoram pēc līguma maksāja zināmu summu no katras izrādes, tomēr konflikti bija, un Gaijardē pat izsauca Dimā uz divkauju, kura notika 4 gadus pirms Puškina nāves.³⁰⁴ Taču franču rakstnieki, kā parasti, mierīgi pašaudījās tukšā, nevienam nenodarot ļaunumu.

Introverts Aleksandrs Dimā {.2232}
Daudz balto cilvēku vaidēja zem šī mulata pātagas

Ida Dimā, marķīze de la Paijetri, dzimusi Ferjē. No visām savām mīļākajām Dimā izvēlējās tieši viņu {.2236}

.2248. Lugā nebija nedz psiholoģiskas, nedz vēsturiskas patiesības. Ludviķa Desmitā noslepka-votās trīs jaunās sievietes tajā tika attēlotas kā izvirtules, kuras katru nakti atved savā tornī Sēnas krastā trīs jaunekļus, nododas ar viņiem, runājot mūsdienu terminoloģijā, «grupveida seksam» (uz teātra skatuves to nezin kāpēc nerādīja, par to tikai runāja varoņi), bet no rīta nogalina savus vienreizējās lietošanas mīļākos un izmet viņu liķus upē (it kā Ļermontova valdniece Tamāra trīskārtējā izpildījumā). Bet vienreiz kādam no mīļākajiem izdodas izglābties, izrādās, ka viņš ir ticis no tagadējās karalienes pavests vēl 20 gadus atpakaļ viņas tēva pilī Burgundijā, viņš šantažē karalieni, tā iecel viņu par pirmo ministru, seko tālāki noziegumi, un pirms priekšvara krišanas abus sagrābj karaļa sardzes vīri...

.2249. Var uzskatīt, ka Margaritas lomu Dimā uzrakstīja priekš Idas Ferjē, savas jaunās un jauniņas, tad vēl pavisam slaidās favorītes. Bet Arels atdeva šo lomu savai paša mīļākajai madmuazelei Žoržai. Nākošo astoņu gadu laikā Ida Ferjē bija laikam gan Aleksandra Dimā galvenā mīļākā, katrā ziņā viena no galvenajām. Viņš regulāri pie tās atgriezās, kaut arī viņa ātri apvēlās un visumā neskaitījās

³⁰³ Дюма Александр. «Нельская башня». 1832.

³⁰⁴ P.S. Maniem krievu lasītājiem, protams, bija pilnīgi skaidrs, kāpēc šeit pieminēts Puškina, bet latviešu tulkojumā paskaidroju, ka visslavenākais no krievu dzejniekiem – Aleksandrs Puškina – 1837.gada 8.februārī 37 gadu vecumā divkaujā ar franču emigrantu Dantesu tika smagi ievainots ar pistoles lodi vēderā un pēc divām dienām no šī ievainojuma nomira. (Puškina nogalinātājam ir tāds pats uzvārds kā romāna «Grāfs Monte-Kristo» galvenajam varonim (vārdi viņiem dažādi). Es domāju, ka tas nav nejauši: minēto romānu Aleksandrs Dimā sāka rakstīt (un savam varonim vārdu izvēlējās) 1843.gadā, tātad 5 gadus pēc tam, kad Ž. Dantess Pēterburgā bija nošāvis Puškina. Šajos piecos gados Aleksandram Dimā bija intensīvi kontakti ar Krieviju: viņš satikās un draudzējās ar daudziem krievu muižniekiem, kas apmeklēja Parīzi, caur viņiem centās panākt, lai Krievijas cars Nikolajs I piešķirtu viņam Staņislava ordeni, un šajā nolūkā 1839.gadā uzdāvināja caram (caur grāfu Uvarovu) savu lugu «Alķīmiķis». Taču cars Aleksandram Dimā ordeni neiedeva, par atbildi uzdāvinādams viņam tikai gredzenu; Nikolajam Pirmajam (kura tēvs Pāvels I bija nožņaugts galma savvērestībā) acīmredzot ne sevišķi patika Dimā lugas ar nepārtrauktām žņaugšanām un savvērestībām, izsaukdamas caram sāpīgas atmiņas. Galu galā Dimā veltīja lugu «Alķīmiķis» Idai Ferjē, bet nākošajā savā romānā «Paukošanās skolotāja piezīmes» dekabristus (t.i., savvērniekus pret caru Nikolaju I) attēloja kā pozitīvus varoņus. Visā šajā gaisotnē Dimā, protams, nevarēja nebūt dzirdējis tā francūža vārdu, kurš nošāvis Puškina, visizcilāko krievu literātu. Kāpēc viņš šo vārdu iedeva Grāfam Monte-Kristo? Tas vienkārši nejauši uzpeldēja atmiņā brīdī, kad vajadzēja izvēlēties jaunā romāna varoņa vārdu? Vai varbūt turpinājās atribība krievu caram par nedabūto ordeni?).

spīdoša aktrise (sangviniskais temperaments). Bet 1840.gadā 37-gadīgais Dimā negaidīti apprecējās ar viņu, kas izsauca lielu sašutumu viņa mīļāko kolektīvā.

.2250. Dimā biogrāfiem ir trīs versijas par to, kādēļ viņš apprecējās ar šo sievieti, pret kuru jau faktiski bija atsalis un kura bija neauglīga. Pēc vienas no versijām viņš, ignorējot pieklājību, reiz bija paņēmis Idu sev līdz uz pieņemšanu pie Orleānas hercoga, cerot, ka tādā viesu pūlī viņu neievēros, bet princis bija pienācis klāt un sašutumā par tādu nekaunību piespieda Dimā apprecēties. Pēc otras versijas Ida Ferjē it kā esot uzpirkusi visas mīļākā parādzīmes un piedāvājusi viņam izvēli starp precībām un parādu cietumu (un Dimā kā īsts galants kavalieris esot devis sievietei priekšroku, salīdzinot ar cietumu). Pēc trešās versijas pats Dimā uz jautājumu, kāpēc viņš precoties, esot atbildējis: «Lai atbrīvotos, mans dārgais!».

.2251. Tajā pašā 1840.gadā Ida aizbrauca uz Florenci, kur aizrāva firstu Villafranku, Salaparutas hercogu, Monreālas firstu, Saponaras hercogu, Santalučijas marķīzu, Mastras baronu, Spānijas grandu, Mīrijas senjoru, Mandžiavakijas senjoru, Viagrandes senjoru u.c., kopsummā vienu 22-gadīgu cilvēku, kurš skaitījās viens no pirmajiem Eiropas aristokrātiem un bija pametis sievu ar mantinieku dzimtajā Sicīlijas galvaspilsētā Palermo. Pa laikam pie Idas un firsta atbrauca ciemos Aleksandrs Dimā, kuru šī situācija nebūt nemulsināja, un pa laikam Ida atbrauca uz Parīzi. Bet 1844.gadā laulātie noslēdza rakstisku līgumu, kura būtība, ievērojot, ka vīrs un sieva viņi nebija arī agrāk, acīmredzot reducējās uz solījumu nekad vairs nesatīkties.

.2252. Dimā par to ļoti nopriecējās, jo, lai gan Ida viņam citādi nekādi netraucēja, bet viņa tomēr aizņēma Parīzē ģimenes māju un tādējādi neļāva tajā turēt tagadējo mīļāko. Atšķirībā no Dimā, firsts Villafranka mīlēja Idu arvien vairāk un vairāk (tātad acīmredzot viņam bija vajadzīga sangviniskā temperamenta pavadone – V.E.), un nepameta viņu pat pēc nāves (viņas nāves), kura iestājās 1859.gadā no dzemdes vēža. Tā lielākā tuvinājumā izskatījās tas, ko socioniķi augstāk apzīmēja ar vārdiem «*Dimā tēvs izvēlējās no daudzajām savām mīļākajām Idu Ferjē*» (atstāstīts pēc grāmatām^{305, 306, 307}).

13. «Slepenais līdzautors Makss»

§202. Jūs viņu redzējāt?

1996.02.09 11:11 piektdiena
(pēc 11 dienām, 10 stundām, 40 minūtēm)

.2253. Nekāda tāda Maksa Dimā dzīvē nebija, bet bija Ogists Makē, bagāta rūpnieka dēls, bijušais vēstures skolotājs Kārļa Lielā licejā, kurš vēlējās kļūt par literātu un tāpēc 23 gadu vecumā pameta skolotāja darbu un pārgāja uz avīzi «Figaro». 1838.gadā viņš uzrakstīja lugu, kuru «Renesanses Teātra» direktors misjē Žolī noraidīja. Tajā laikā Parīzē jau visu noraidīto autoru standartceļš bija – pie Dimā. Tas, kā parasti, sākumā atteicās, jo viņam divu nedēļu laikā bija jāuzraksta luga «Alķīmiķis», bet pēc tam, kā parasti, paspēja gan vienu, gan otru. Pārtaisīto lugu uzveda (zem abiem autoru vārdiem), 25-gadīgais Makē bija sajūsmā par sadarbību ar 36-gadīgo Dimā un nākošajā gadā atnesa viņam sava romāna «Vientiesis Bovā» sagatavi.

.2254. Dimā romāns iepatikās, un viņš piedāvāja to pārtaisīt (cik raksturīga frāze!). Tajā laikā modē sāka nākt romāni avīzēs ar turpinājumiem. Avīžu direktori bija gatavi maksāt lielu naudu autoriem, kuri varētu palielināt tirāžu. Tādiem romāniem ir sava specifika (no paša pirmā laidiena jāpiesaista lasītāja uzmanība, katram izlaidumam jābeidzas tā, lai ātrāk gribētos dabūt nākošo, utt.). Dimā šo mākslu prata kā neviens; viņš pārgrozīja Makē romānu, nosauca to «Ševaljē Darmantāls» un piedāvāja avīzēm zem abu autoru vārdiem. Bet avīžu direktori pateica: «Ja romānu ir parakstījis Aleksandrs Dimā, tad mēs maksājam 3 frankus par rindu; ja to ir parakstījis Dimā un Makē, tad 30 sū par rindu». Nācās taisīt izvēli starp naudu un Ogista Makē lepnumu, un man šķiet, ka priekš Dimā šī izvēle bija ne pārāk grūta.

.2255. Makē saņēma 8000 franku, tajos laikos milzīga summa (kādu bez Dimā viņam neviens nedotu), un bija sajūsmā (tikai pēc daudziem gadiem viņš sāka sūdzēties).

³⁰⁵ Maurois Andre. «Les trois Dumas». Librairie Hachette, Paris, 1957.

³⁰⁶ Морюа А. «Три Дюма». Изд-во ЦК ВЛКСМ «Молодая Гвардия».

³⁰⁷ Moruā Andrē. «Trīs Dimā». «Liesma», Rīgā, 1968.

.2256. Gadsimta 1600 beigās kāds Gasjēns de Kurtils, saukts arī par Kurtilu de Sandra vai Sandru de Kurtilu, uzrakstīja viltotus «Karaļa musketieru pirmās rotas kapteiņleitnanta misjē d'Artanjana memuārus» (autora uzvārdu dažādība acīmredzot liecina, ka viņa muižnieciskā izcelsme bija tikpat viltota, kā d'Artanjana memuāri). Izdeva tos Žans Elzevirs 1700.gadā Ķelnē un 1704.gadā Amsterdamā. Dimā biogrāfu atraktais Marseļas bibliotēkas formulārs liecina, ka šo grāmatu tur bija paņēmis kāds Aleksandrs Dimā kungs, – un nebija vairs atdevis atpakaļ. Makē vēlāk apgalvoja, ka tieši viņš pirmais atklājis Kurtila grāmatu un uzvedis Dimā uz to.

.2257. Atosu, Portosu un Aramisu abi līdzautori paņēma no Kurtila (mazliet pārveidojot vārdus), bet milēdiju un Bonasjē izdomāja paši. Dimā savā dzīvē tika strādājis ar daudziem līdzautoriem, bet, pirmkārt, kā mēs redzējam, viņš nekad nemeklēja līdzautorus, – tieši otrādi, līdzautori meklēja viņu, – un, otrkārt, sadarbības metode viņam vienmēr palika viena, – tāda pat, kā lugās, kuras neņēma teātri: autori nesa viņam savas sagataves, bet Dimā tās pārgrozīja, piešķirot tām galīgo spīdumu un neatvairāmu šarmu.

.2258. Vēlāk, kad Makē sāka izvirzīt pretenzijas, viņš publicēja savu, sākotnējo nodaļas variantu par milēdijas nāvi, lai pierādītu, ka tieši viņš ir īstais autors. «*Viņš pierādīja pretējo*» – raksta Moruā. Viss, kas padara tekstu spilgtu un neaizmirstamu, bija nācis no Dimā.

.2259. Dimā darbs bija feijerisks. Tā kā avīzes maksāja par rindiņām, viņš izgudroja kalpu Grimo, kurš vienmēr atbildēja ar vienu vārdu. Tādējādi varēja veidot šāda tipa dialogus:

– Vai jūs redzējat viņu?

– Ko?

– Viņu.

– Kuru?

– Dimā.

– Tēvu?

– Jā.

– Lielisks cilvēks!

– Protams.

– Kāda uguns!

– Neapšaubāmi.

– Un cik ražīgs!

– Va vellos!

.2260. (Tā ir to laiku parodija par Dimā dialogiem). Apzinājušas šī rakstnieka metodi, avīzes paziņoja, ka maksās tikai par tām rindām, kuras aiziet vismaz līdz slejas vidum. Kad «Figaro» direktors misjē Vilmesāns pēc tam iegriezās pie rakstnieka, viņš ieraudzīja, ka tas svītro laukā veselas lappuses. «Es nogalināju Grimo» – atbildēja Dimā, – «es viņu izdomāju tikai šo īso rindu dēļ, bet tagad viņš man nav vajadzīgs».

§203. Zem mulata pātagas

.2261. Kāds jauns cilvēks, vārdā Žans Batists Žako, bet pēc pseidonīma Ežēns de Mirekūrs, atnesa Aleksandram Dimā romāna sižetu, no kura «var iznākt nozīmīga lieta». Dimā to noraidīja, un autors griezās «Literātu savienībā» ar protestu pret tādām Dimā darbībām, kuras neļauj citiem rakstniekiem nopelnīt sev maizi. Asociācija viņu arī noraidīja. Tad viņš nosūtīja vēstuli avīzes «La Presse» direktoram misjē Žirardēnam ar lūgumu «noslēgt durvis Dimā apkaunojošajam merkantīlismam» un atvērt šīs durvis «jauniem talantiem». Žirardēns atbildēja, ka lasītāji tomēr prasa Dimā. Tad nelaimīgais Žako-Mirekūrs 1845.gadā publicēja pamfletu «Romānu fabrika: firma Aleksandrs Dimā un kompānija», kurā izskatīja vienu pēc otra visus ar Dimā vārdu parakstītos darbus, nosaucot «īstos autorus»: – Ādolfu de Levēnu, Anisē Buržuā, Frederiku Gajjardē, Žerāru de Nervalu, Teofilu Gotjē, Polu Merisu un, protams, nepārspējamo Ogistu Makē.

.2262. «Parocieties Dimā kunga darbos, un jūs atradīsiet mežoni» – rakstīja Mirekūrs. – «Brokastīs viņš rij karstus kartupeļus ar visu mizu! (...) Viņš vervē pērkamus literātus, kuri pazemo sevi līdz strādājošu zem mulata pātagas nēģeru stāvoklim!».

.2263. Neticis zem mulata pātagas, Mirekūrs bija tik saniknots par šo apstākli, ka izsmēja un apvainoja pat romānu fabrikanta oficiālo sievu – Idu Dimā, marķīzi de la Paijetrī (tas bija Dimā tituls, kuru viņš bija mantojis – precīzāk gan: patvaļīgi piesavinājies – no sava vectēva, kurš kādreiz bija grēkojis ar nēģerieti Haiti salā (pats Dimā apgalvoja, ka viņa vectēvs marķīzs it kā esot bijis ar nēģerieti

oficiāli precējies, taču nekādu dokumentu par to nekur nebija)). Dimā iesūdzēja pamfleta autoru tiesā, vinnēja procesu, un piedevām pie visa iepriekšējā nabaga literātu vēl arī iesēdināja cietumā uz divām nedēļām.

.2264. Tā ka socioniķu apgalvojumam, it kā «*lielajam Dimā bija vajadzīgs slepens līdzautoru Maks*» {2238} ne visai atbilst īstenībai. Fakti liecina par to, ka veselam slepeno līdzautoru zvaigznājam bija krietni vairāk vajadzīgs Dimā, nekā viņam – tie. Ja nebūtu Makē un pārējo, Dimā vienalga būtu realizējies kā rakstnieks, vienkārši uzrakstīto grāmatu skaits būtu mazliet saprātīgāks, bet Makē vārdu gan diezin vai mēs šodien zinātu bez Dimā.

.2265. Faktiskais stāvoklis bija tāds, ka Dimā, būdams galējs ekstraverts un sangviniķis, bija arī galēji atsaucīgs un labsirdīgs (kā jau pienākas šim tipam). Vienkārši tāpat, kā viņš mīlēja veselu baru vientuļu sieviešu, palīdzēdams viņām gan ar glāstiem, gan ar naudu, tā viņš aizbilda un palīdzēja veselai neveiksmīgu literātu plejādei, ar fantastisku vieglumu pārveidojot gandrīz ikvienu «literāru līķi» par mirdzošu šedevru. Viņš, kā jau klājas sangviniķim, drīzāk tiecās pārvērtēt savu palīgu lomu, nekā ekspluatēt un pazemot tos.

.2266. – «Nesaprotu, kā trūkst Malfijam, lai kļūtu par talantīgu rakstnieku» – viņš vienreiz raustīja plecus. «Viņam trūkst talanta» – atbildēja sarunu biedrs. «Patiešām,» – izbrīnījās Dimā. – «Man tas neienāca prātā».

.2267. Protams, šis apgalvojums prasa precizējumu no mūsu pētītās psiholoģijas un cilvēka koncepcijas viedokļa, bet tajos terminos, kuros tas ir izteikts, tas ir pareizs.

.2268. Personīgi man pats izcilākais Aleksandra Dimā romāns, «romāns numur viens» ir pat ne «Trīs musketieri», bet «Grāfs Montekristo», tāpēc es šeit vēl izstāstīšu tā radīšanas vēsturi.

§204. Grāfs Kristuskalns

.2269. 1842.gadā Dimā atradās Florencē, Dantes dzimtenē, un satikās tur ar Napoleona Bonaparta radnieku, bijušo Vestfāles karali, kurš piedāvāja Dimā braukt kopā ar viņa dēlu, 19-gadīgo princi Napoleonu uz Elbas salu, – imperatora ģimenes svētvietu. Tur abiem ceļotājiem gids parādīja tālumā vientuļu klinti – Montekristo salu. Dimā bija sajūsmā par šo vārdu un turpat uz vietas paziņoja, ka uzrakstīs grāmatu ar tādu nosaukumu...

.2270. Nākošajā gadā, atgriezies Francijā, viņš noslēdza līgumu ar izdevējiem, ka uzrakstīs piedzīvojumu romānu ar 8 daļām, kura darbība notiek Parīzē. Sižeta meklējumos viņš pievērsās Žaka Pešē sacerējumam «Izvilkumi no Parīzes policijas arhīviem». Autors – bijušais policijas arhivārs – bija savācis savā grāmatā dažādus reālus notikumus.

.2271. Stāstu, kuru mēs visi tagad zinām Aleksandra Dimā krāšņajā izkropļojumā, bija pierakstījis 1828.gadā Anglijā katoļu garīdznieks mirstoša franču imigranta, vārdā Antuāna Allī, grēksūdzes laikā ar pēdējā lūgumu pēc viņa nāves nodot šos pierakstus franču justīcijai.

.2272. Antuāns Allī pastāstīja, ka 1807.gadā karnevāla laikā viņš Parīzē apmeklēja Lupiana, sava novadnieka, krodziņu, kurā pulcējās arī citi dzimušie Nimā, pilsētiņā Francijas dienvidos, netālu no Marseļas. Atnāca arī jaunais, nabadzīgais, bet skaistais kurpnieks Fransuā Piko, kurš palieltījās, ka nākošajā otrdienā viņš precas ar ļoti skaistu meiteni, kura no mirušajiem vecākiem mantojusi simttūkstoš frankus. Kad Piko aizgāja, skaudīgais Lupians teica, ka viņš aizkavēs kāzas, paziņodams Napoleona policijai, ka Piko ir angļu aģents. Viņu pratinās un, kamēr tiks skaidrībā, otrdienas paies. Kaut arī Allī iebilda (tā vismaz viņš stāstīja savā ziņojumā), bet pārējiem diviem klātesošajiem (Šambāram un Solarī) ideja iepatīkās, un tā tika realizēta. Piko tika arestēts un pazuda uz visiem laikiem. (Par viņu bija paziņots pašam policijas ministram hercogam Savarī, kurš, Vandejas dumpju iebiedēts, noturēja Piko par īstu Luja XVIII aģentu). Kurpnieka līgava, Margarita Vigurū, kādu laiku pagaidījusi, apprecējās ar traktiernieku Lupianu, atraitni ar diviem bērniem.

.2273. Pēc 1814.gada, kad bija kritusi Napoleona impērija, pie Antuāna Allī Nimas pilsētā atnāca cilvēks, kurš nosauca sevi par abatu Baldini un sāka izprašāt par šo 1807.gada karnevāla joku, apsolut par atalgojumu vērtīgu dimantu. Allī nosauca viņam divus pārējos līdzdalībniekus – Šambāru un Solarī, kuri vēl joprojām dzīvoja Parīzē un apmeklēja Lupiana krodziņu. Drīz vien Šambārs tika nodurts ar nazi, pie kam nazis bija atstāts krūtīs ar zīmīti: «Pirmais». Lupiana sešpadsmitgadīgā meita no pirmās laulības, skaistule Terēze kļuva grūta no cilvēka, kurš sevi sauca par marķīzu un miljonāru, un pēc tam salaulājās ar viņu civilajā un baznīcas laulībā, bet pirms kāzu banketa vīrs aizbēga un izrādījās, ka tas ir katordznieks. Nākošajā svētdienā pilnīgi nodega māja, kurā atradās Lupiana krodziņš un dzīvoklis. Drīz vien no indes nomira Solarī, un pie viņa zārka drapējuma tika piesprausta zīmīte «Otrais». Lupiāna dēls Ežēns iepinās zagļu bandā un tika notiesāts uz 20 gadiem. Lupiani bija pilnīgi izputināti un apkaunoti,

un Margarita, bijušā Piko līgava, nomira, bet viņas pūru Lupianam pēc likuma bija jāatdod viņas radniekiem, jo bērnu viņai nebija. Lupianam palika tikai kalps Prospērs, kurš piedāvāja viņam savus ietaupījumus, ja viņa meita Terēze kļūs kalpa mīļākā, kam tēvs arī piekrita.

.2274. Uzzinājis par katastrofām, kas piemeklējušas viņa ar 1807.gada «karnevāla joku» saistītos novadniekus Parīzē, Antuāns Allī saprata, ka savā laikā viņš par dimantu ir izdevis tos ne abatam, bet pārnākušajam Fransuā Piko. Viņš steidzās uz Parīzi, bet paspēja tikai kļūt par liecinieku pēdējai, trešajai slepkavībai. Kalps Prospērs, līdz tam sarīkojis visas iepriekšējās katastrofas, tagad bija nogalinājis arī krodznieku Lupianu. Allī sasēja Prospēru-Piko, ieslēdza viņu pagrabā un uzzināja no viņa, ka tas pavadījis 7 gadus cietumā, kur mirstošs, politisku motīvu dēļ arestēts itāļu prelāts mutiski novēlējies viņam Milānā noslēptas dārglietas. Antuāns Allī apvainoja Piko trīs slepkavībās, kurās viņš, Antuāns, ir izrādījis līdzdalībnieks, pats atriebdamies nogalināja Piko un aizbēga uz Angliju.

.2275. Tāds ir notikums, kuru pēc policijas arhīva papīriem aprakstījis Žaks Pešē. Dimā vēlāk to nosauca par «vienkārti stulbu» tajā veidā, kā tas bija norisinājies īstenībā. Ko viņš no tā iztaisīja – mēs visi zinām, nepārstāstīšu. Romāns iznāca 1845.gadā ar trīs gadus atpakaļ dzirdēto salas nosaukumu: «Grāfs Kristuskalns» (Montekristo), – un tam bija milzīgi panākumi. Dimā bija tad 43 gadus vecs.

.2276. Romāna radīšanā piedalījās Ogists Makē. Dimā iesāka grāmatu viens pats un pēc sākotnējās ieceres negribēja aprakstīt pašu «karnevāla joku», cietumu un epizodi ar abatu Faria – gribēja sākt tieši ar atriebību. Bet Makē iebilda, ka viņš izlaiž pašu interesantāko, un Dimā atbildēja, ka padomās. Viņš «domāja» visu nakti, un kad Makē nākošajā dienā atnāca, Dimā jau bija gatava romāna tagadējā ideja; tajā pašā vakarā viņi kopīgi uzrakstīja pirmo piecu grāmatu detalizētu plānu...

.2277. Dimā palielināja Edmunda Dantesas cietumā pavadīto gadu skaitu divas reizes (līdz 14 gadiem) un attēloja grāfu Montekristo kā šizoīdu. Īstais Fransuā Piko, pēc visa spriežot, bija histeroīds (skaistulis, jādodomā, liktenīgajā karnevāla dienā pozēja un lielījās histeroīdiem raksturīgajā manierē ar nākamajām precībām un bagātību, ar ko arī izsauca Lupiana un viņa novadnieku skaudību un atriebību). Par histeroīdiskumu liecina arī viņa atriebības (teatrālais) raksturs sazvērestības dalībniekiem. Acīmredzot viņš bija neliela auguma, ja jau Allī varēja viens pats viņu sasiet un ieslodzīt pagrabā.

* * *

.2278. Šeit rokraksts par Dimā diemžēl apraujas. Bet es ceru, ka mēs turpināsim šo stāstu turpmākajās Leoniānas grāmatās.

14. Vēstule no grāfa de Lamota

§205. Cienījamam Valdim

1997.02.03

(pēc 11 mēnešiem, 23 dienām)

.2279. Es biju uzrakstījis meditāciju COSLO līdz šai vietai, kad no grāfa de Kroto de Lamota atnāca zemāk dotā vēstule. Tā kā pie šīs vēstules man atkal {LEON1.572} bija maz piezīmju, tad es tās vēlreiz {LEON1.178} ievietoju tieši vēstules tekstā.

1997.01.20

(pirms 14 dienām)

.2280. Cienījamais Valdi!

.2281. Tagad, kad «meditācija CROTO» ir pabeigta (paldies Nikolajam Kozlovam, ar atvieglojumu atdodu viņam virtuālās ēnas lomu Jūsu meditācijās), labprāt atbildēšu uz Jūsu vēstuli, kurā Jūs beidzot tomēr pieskārties tam, ko man ir interesanti apspriest. Par šiem visinteresantākajiem priekš manis momentiem es arī parunāšu ar Jums. Tas taču ir, šķiet, pirmais Jūsu solis (pēc sākotnējās sarunas par Vārdnīcu) uz patiešām kopējas mums abiem teritorijas. Ja tas ir arī pēdējais, tad tur nu neko nevar darīt.

.2282. Pirmkārt, paldies par definīcijām³⁰⁸. Dažas no tām ir labas un der Vārdnīcai, citas labas, bet neder, – jebkurā gadījumā esmu ļoti pateicīgs. Vēl vairāk būtu priecīgs par Jūsu paša definīcijām. Šis aicinājums bija un paliek aktuāls.

³⁰⁸ P.S. Viktora Krotova «galvenā specialitāte» bija dažādu paradoksālu definīciju krāšana (piemēram, tāda definīcija: «*Taksis ir suns pussuņa augstumā un pusotra suņa garumā*»). Krotovs šādas definīcijas apkopoja un izdeva «vārdnīcās», kuru priekšvārdos aicināja visus sūtīt viņam gan literatūrā atrastās, gan pašu izdomātās definīcijas, kā arī piedalīties «prāta bruņinieku turnīros». (Tieši caur tādu aicinājumu es ar viņu arī iepazinos). Es

Comte Victor de Croto de Lamot

.2283. Interesanti, ka mēs bijām Neskartajās zemēs ļoti tuvu viens otram laikā un telpā. Es biju 1965. un 1966.gadā. Pirmo reizi tas bija Čerņahova sovhozs, otrreiz arī kaut kur tur. Tā ka Jūsu atmiņas man pēc noskaņojuma ir pilnīgi saprotamas.

.2284. Kas attiecas uz tituliem, tad tas ir tuvu idejai, kura atnāca pie manis ne tik sen, par jauno aristokrātiju. Bet pagaidām es neesmu gatavs šo ideju attīstīt. Atzīmēšu tikai, ka, ja man nāktos izvēlēties vārdu, kurš derētu grāfa nosaukumam, tad es dotu priekšroku vārdam Viktors de Lamots, jo «Viktors Lamots» jau dzīvo mana pseidonīma veidā (lai neapniktu lasītājiem ar savu «VK» Vārdnīcā).

.2285. Par beletristiku un dokumentālistiku³⁰⁹. Domāju, ka šeit ir daudz žanra iespēju, un tās pārplūst viena otrā gandrīz nemanāmi. Teiksim, vai drīkst publicējamā dokumentā izlabot acīm redzamas ortogrāfiskās kļūdas, kas apgrūtina lasīšanu? (*Drīkst – V.E.*). Bet kompozīcija? – ar tās palīdzību es varu tā nodirģēt dokumentālo materiālu (neizmainot ne vārda), ka tas propogandēs manus uzskatus par visiem simt procentiem. (*Nevarat – V.E.*). Un cik lielā mērā mēs atzīstam beletrista tiesības tomēr lietot dokumentālo materiālu? Vai Dostojevskim vajadzēja vārds vārdā dot piezīmes par slepkavībām, kuras nokalpoja par katalizatoru «Brāļiem Karamazoviem»³¹⁰ un

«Noziegumam un sodam»³¹¹? Tā ka jautājums ir ļoti svarīgs un interesants, bet atbildēt uz to ar spriedumiem nav iespējams³¹². «Izskaidrot jau visu var, bet tu aizej un uzvari!» – kā mēdza teikt Kuindži savam skolniekam Rēriham. Visu izšķir reālas uzvaras. (Viena no tām, piekritu Jums pilnīgi, – ir Solžeņicina «Arhipelags»³¹³. Bet viņam taču, cik es atceros, ir daudz vairāk pārstāstu nekā dokumentu). (*Šajā grāmatā nekad nevar sajaukt izdomājumus ar faktiem – V.E.; sk. {LEON1.1028}*).

.2286. Par savu grāmatu vēlākas pārstrādes iespējām. Šeit Jūs esat pieskāries ļoti svarīgai priekš manis tēmai. Un strīdēties man ar Jums te gandrīz nav par ko. Atceros, kā es biju samulsis par «uzlabotajiem» Andreja Belija dzejoļiem un arī biju gatavs kliegt: «Atdodiet man to, iepriekšējo!». Un problēma, kuru es risināju, kad atgriezos pie GBT («Grāmatas bez titula»³¹⁴), nebūt nebija vienkārša. Es kategoriski negribēju modernizēt savu veco grāmatu, bet negribēju arī izlikties, ka esmu palicis tāds pats, kāds biju, kad to rakstīju. Tāpēc tā pārvērtās par «Grāmatu bez titula un komentāriem pie tās»³¹⁵, kur agrākie teksti palika gandrīz neskarti. Es atļāvos tikai izmest nelielu skaitu otršķirīgu, mazliet garlaicīgu fragmentu (kuri neskar galvenos manus toreizējos uzskatus!) un dažās vietās ar visvieglākajiem pieskārieniem noņemt tūri stilistisku runas neveiklību, kura bija saistīta ar to, ka grāmata nebija izgājusi pilnu izdevniecības redakcijas ciklu. Toties par jaunu grāmatas nervu, kā es ceru, kļuva šur tur pievienotie mūsdienās uzrakstītie komentāri. Šo to tie pievieno klāt, šur tur diskutē ar toreizējo GBT autoru, taču šī vecumu sadursme ir skaidri iezīmēta – pat līdz tam, ka komentāri ir salikti citā šriftā. (*Tādā gadījumā Jūs neesat sabojājis veco grāmatu – V.E.*). Bet labot kaut ko sakarā ar «padomju režīma krišanu» man nav vajadzības. Šajā sakarībā nekādas uzskatu izmaiņas ar mani nav notikušas.

.2287. Bet tam, ka «nav nekādu ĪSTO filosofa un rakstnieka uzskatu» es piekrist gan nevaru. Manuprāt uzskatu evolucionārā līnija arī ir to patiesā dinamiskā aina. Mēģināt aizstāt to ar statisku griezumu kopumu – tas ir līdzīgi kā (izmantošu Bergsona iemīļoto tēlu) skatīt atsevišķus kinofilmas kadrus, izgrieztus no tās. (*Es jau arī saku – V.E. –, ka nevienam no griezumiem nevar uzskatīt par filosofa īstajiem uzskatiem*). Evolūcija un šīs evolūcijas apdomāšana – lūk ar ko ir darīšana domājošam cilvēkam. Filosofam

---

viņam nosūtīju vairākus desmitus literatūrā atrastu un dažas paša izdomātas paradoksālās definīcijas; vienu no pēdējām («*Erudīcija ir māksla parādīt, ka tu zini to, ko tu nezini*») viņš pēc tam nodrukāja kārtējā savas «Vārdnīcas» izdevumā (Виктор Кротов. «Родники смысла». Библиотека проповедника. Христианский словарь афоризмов-определений. «Светильник», ОРА Интернешнл, Мариуполь, 1998).

³⁰⁹ P.S. Iepriekšējā sarakstē ar Krotovu, kura ietilpa grāmatā LEON1, bet neietilpst šeit latviski pārtulkotajā tās daļā, es biju izteicies, ka nemīlu «vēsturiskos romānus», kuros nav iespējams atšķirt, kas tieši ir vēsturiska patiesība, un kas autora paša izdomājums; es dodu priekšroku «dokumentu krājumiem» (vēstules, dienasgrāmatas utt.) – gan lasot, gan pašam rakstot; arī mana «Mediotēka» ir tieši dokumentu krājums.

³¹⁰ Достоевский Ф.М. «Братья Карамазовы».

³¹¹ Достоевский Ф.М. «Преступление и наказание».

³¹² P.S. Dostojevskā «Brāļi Karamazovi» un «Noziegums un sods» nepretendē uz to, ka attēlo patiesus vēsturiskus notikumus. Tie ir simtprocentīga beletristika, lai gan varbūt kaut kādu konkrētu notikumu iedvesmota. Es Krotovam rakstīju par Aleksandra Beka romānu «Otrā dienā», kur attēlota Staļina jaunība. Tas ir pavisam kas cits: tāds romāns pretendē uz to, ka apraksta reālas vēsturiskas personas dzīvi. Bet kas tur ir paties un kas autora izdomāts? Tādu sacerējumu **nevar** izmantot, atsaucoties uz to savos rakstos, un tātad – nav jēgas nemaz lasīt.

³¹³ Солженицын А.И. «Архипелаг Гулаг».

³¹⁴ Кротов В.Г. «Книга без титула». Самиздат.

³¹⁵ Кротов В.Г. «Книга без титула и комментарии к ней».

apdomāšana ir vairāk nepieciešams elements nekā rakstniekam vai dzejniekam. Bet būtība ir tā pati: lieta nav vēsturisku iezīmju konstatēšanā, bet kā tās savienojas personībā.

.2288. Nezinu, no kādām tādām «vietām», izņemot ironisko (bet sirsniģo) atvadu frāzi Jūs izdarījāt secinājumu (*originālā – V.E. – ir teikts: «radās iespaids»* {[LEON1.1039](#)}), ka par grāmatas rakstīšanas mērķi es uzskatu panākumus. Domāju, ka šeit Jums ir klupiens, lai Jūs ne tik ļoti atmaskotu citus sliktā psiholoģiskā analizē. Nekādi es nevarēju stādīt panākumu mērķi pirmajos 25 savas jaunrades gados, tāpēc, ka izredžu uz to manām grāmatām nebija principā. Tagad – jā, es vēlu savām gatavajām (un no tāliem laikiem nākušajām) grāmatām panākumus, man gribētos, lai tās būtu vajadzīgas ļaudīm. Bet domāju, ka tie nav tie «panākumi vārda zināmā nozīmē», par kuriem Jūs rakstāt.

.2289. (Man – V.E. – radās iespaids, ka Jūs tā uzskatāt nevis attiecībā uz sevi, bet attiecībā uz mani – cilvēku domāšanai šeit ir starpība³¹⁶, kamēr to nelikvidē ar speciālu spriedumu; ar «panākumiem», kā redzams no punkta {[LEON1.1039](#)} pēdējiem vārdiem, es domāju ne «oficiālo» atzīšanu, bet gan cilvēku vēlēšanos lasīt doto grāmatu, un TĀDĀ nozīmē izredzes uz panākumiem Jums bija arī pirmajos 25 jaunrades gados: bija taču cilvēkiem arī tolaik vēlēšanās lasīt, piemēram, aizliegto «Arhipelāgu», t.i. tam šādā nozīmē panākumi bija).

.2290. Kas attiecas uz manu tagadējo nostādni, tad es gribu, lai tās grāmatas, kuras es rakstu, būtu vajadzīgas cilvēkiem, kaut gan tas varbūt skan pārāk primitīvi, padomju retorikas stilā. Man gribas, lai manas grāmatas izsauktu tās lasošajam cilvēkam labvēlību pret tām lietām, kuras es uzskatu par vissvarīgākajām priekš sevis un priekš viņa. Man gribas, lai tās viņam ar kaut ko palīdzētu. Es netaisos «izpatikt» lasītājam, es varu rakstīt tikai to, uz ko mani pamudina aicinājums, bet man vajag, lai lasītājs mani saprastu un paņemtu to, kas viņam vajadzīgs no tā, ko es varu viņam dot. Pirmie, galvenie mani lasītāji ir mani tuvinieki. Man arī ir sirdsdāma, iedomājieties tikai, un tā, par laimi, ir mana sieva. Man ir kritiķi, pēc kuriem Jūsu kritika liekas viegla un rotaļīga, – tie ir mani dēli. Un es visas pūles pielieku tam, lai par pirmajām manām piekritējām kļūtu manas meitas. Bet vēl ir bērnu bars apkārt (pie mums mājās tāds bērnu klubs salasās, bet es pasakas rakstu bērniem) – un es uzskatu par godu «izpatikt» šiem lasītājiem tajā nozīmē, lai to, kas svarīgs no mana viedokļa, padarītu interesantu viņu viedoklim.

.2291. (Šeit atkal ir jūtama – V.E. – zināma Jūsu cenšanās attaisnoties {[LEON1.193](#)}). Bet es taču Jums neko nepārmetu, es tikai sacīju {[LEON1.1040](#)}, ka man pašam ir svešas tādas nostādnes. Pārbaudīju Jūsu piemēros: vai es varētu rakstīt dēlam, kaimiņu bērniem, ar tādu aprēķinu, lai viņiem būtu interesanti? – nē, nevarētu: varu rakstīt tikai to, kas pašam ir interesanti un tā, kā pašam patīk. Starp citu, tā ir vēl viena no «vietām», kas pastiprina manu iespaidu, ka «panākumi» – kaut vai tikai pie bērniem – ir tomēr svarīgāks stimulds Jums nekā man. Domāju, ka šo apstākli nosaka atkal tas pats fakts, ka man pamatā ir šizoīda, bet Jums – histeroīda daba: šizoīdi ir «autiskāki» (paši par sevi), histeroīdiem vairāk ir vajadzīga atzinība no apkārtējiem. Varu iedot Jums testu pārbaudei, vai man ir vai nav bijis tas klupiens {2288}: ja es būtu uzrakstījis grāmatu, kuru nelasa NEVIENS – ne mana sieva, ne kaimiņu bērni, vispār neviens, izņemot mani pašu, – vai Jūs uzskatītu laiku, kas iztērēts šai grāmatai, par pazaudētu? Es – neuzskatītu. Ja arī Jūs neuzskatītu par velti pazaudētu to laiku, kas iztērēts manai grāmatai, kuru neviens nelasa, tad patiešām man ir radies nepareizs priekšstats par Jums³¹⁷.

.2292. Par Solžeņicina un Šalamova attieksmi pret «literatūras ideālu». Jūs pretstatāt viņus tādējādi, ka Solžeņicins it kā uzskata, ka ideāla nav un tāpēc viss uzrakstītais ir pašideāls (*es kaut ko tādu neesmu teicis – V.E. –, tā ir kārtējā neprecizitāte*). Šalamovs it kā meklējot ideālu, pieņemot, ka tas eksistē.

³¹⁶ P.S. Tas ir, cilvēki, kā reāli notiek viņu domāšana, izvirza vienu kritēriju sistēmu, lai vērtētu citu cilvēku rīcību, un citu kritēriju sistēmu, lai vērtētu savu rīcību. (No Vēras teorijas viedokļa tās ir divas dažādas smadzeņu programmas, kurām vispārīgā gadījumā ir dažādi algoritmi un dažāda informācijas bāze). Ir vajadzīgs speciāls spriedums (lēmums) par to, ka abos gadījumos kritērijiem jābūt vienādiem, lai (tāda lēmuma īstenošanas gadījumā) kritēriji patiešām kļūtu puslīdz vienādi.

³¹⁷ P.S. Šis jautājums, protams, neattiecas tikai uz Krotovu vien, bet uz ikkatru cilvēku. Lai lasītājs, kurš kaut kādā veidā ir nonācis līdz šī sacerējums šai vietai (vai nu lasot pēc kārtas, vai nejauši šķirstot) uzdod sev tādu jautājumu: «Ja Valdis Egle ir uzrakstījis grāmatu, kuru neviens nelasa, tad: vai šīs grāmatas rakstīšanai patērētais laiks ir iztērēts vērtīgi?». Man liekas, ka viens otrs atbildētu: «Jā». Bet pats es atbildētu: «Nē. (Vismaz ne vērtīgāk kā jebkurai citai nodarbei iztērētais laiks)». Tomēr, salīdzinot savu noskaņojumu tajā laikā, kad es diskutēju ar Viktoru Krotovu, un tagad, pēc gandrīz 9 gadiem, es varu teikt, ka ir mazinājusies mana enerģija un entuziasms (gan grāmatu rakstīšanai, gan visām citām lietām). Ja toreiz (un vienmēr vēl agrākos laika periodos) es varēju ātri, daudz nedomādams, ķerties pie rakstīšanas tādēļ vien, ka tas man bija interesanti, neatkarīgi no tā, būs vai nebūs lasītāji, tad tagad man ir daudz grūtāk pie tās pieķerties (arī neatkarīgi no tā, ir vai nav paredzami lasītāji) – un liekas mazāk interesanti.

Manuprāt Jūs nepareizi saprotat viņus abus. Lieta taču nav tā, vai ideāls eksistē kā literārā norma. Lieta tā, ka katrs īsts radītājs mēģina uzminēt tās lietas ideālo izskatu, kuru viņš taīsa (*nepastāv nekāds lietas ideālais izskats – V.E.; – eksistē tikai izskats, kurā tā MAN liksies ideāla, izskats, kurā tā JUMS liksies ideāla utt. – un nav pamata dot priekšroku Jūsu – vai «vispārpieņemtajam» – ideālam, salīdzinot ar manējo – lūk, par ko es rakstīju*). Kā Mikelandželo redzēja visu mākslas noslēpumu tur, lai atšķeltu no marmora bluķa visu lieko. Solžeņicins ir profesionālāks literāri, Šalamovs mazāk, bet intence viņiem ir vienāda: novest katru uzrakstītu tekstu līdz tā labākajam stāvoklim. Jūs, turpretim, ar ideālu saprotat kaut kādu elku, baidāties no tā un sakāt: vai nu elki neeksistē, vai arī jebkura manis izcirstā figūriņa arī ir patstāvīgs elks, ne sliktāks par citiem (*ne katra, bet tā, kuru es atzīstu par labu – V.E.*). O, nē, ševaljē Eglē, lai par to spriež elku pielūdzēji, bet mums, bruņiniekiem, neder viņus atdarināt.

.2293. Uzskodām – par Kozlovu. Es esmu vienkārši sajūsmā, ka Jūs uz viņu pārslēdzaties. Viņš Jums daudz labāk der gan kā disputants, gan kā virtuālais varonis. Daudz vairāk nekā mana peticīgā persona. Viņš taču, tāpat kā Jūs, attiecībā pret «pūli» ir nīcēānietis (kaut gan jūs abi visdrīzāk mēģināsiet no tā atkrusīties), arī ateists, arī pragmatīķis (kaut arī mazāk romantisks, bet toties arī mazāk aizkaitināms (*vienkārši veselāks – V.E.*)).

.2294. Nīcše bija neirastēniķis – V.E. – un psiholoģiski, protams atrodas tuvu man; viņa filosofijas saturu es zinu pārāk vāji, lai varētu noteikti pasacīt, piekritu viņam, vai nē: jaunībā es mēģināju viņu dabūt Rīgas bibliotēkās; taču viņš bija slepens, bet «pēc padomju režīma krišanas» kaut kā nav iznācis izlasīt. Pirmām kārtām tieši tāpēc es nevaru uzskatīt sevi par par nīcšeānieti. Viņa filosofijas pārstāstījumi – «virscilvēks» utt. – man ir zināmi, bet es tiem neuzticos: parasti pārstāstījumi izrādās par pārmelojumiem; manas domas par bioloģisko sugu *Homo sapiens* visumā, protams, nav pārāk augstas (kā tās var būt augstas, ja viņi dara to, ko viņi dara?), bet «virscilvēkus» es arī neredzu³¹⁸.

.2295. Viņa (*Kozlova – V.E.*) «Filosofisko pasaciņu»³¹⁹ iepriekšējo izdevumu es izlasīju sen. Nobrīnījos, kā cilvēks var nodarboties ar psiholoģiju, aizsprostojot visas pilnīgākās cilvēku jūtas ar ciniski skeptiskiem dambjiem, un pacentos paņemt pavairāk viņa definīciju kā piemērus uzskatiem, kas pretēji manējiem. Pēc Vārdnīcas iznākšanas es uzmeklēju viņu tieši kā vienu no autoriem, uzdāvināju viņam vārdnīcu un ar tīksmi ar viņu parunājos. Otrā viņa grāmata – «Kā izturēties pret sevi un cilvēkiem»³²⁰ iznāca «Jaunajā skolā» pēc «Pasaciņām», viņš man to uzdāvināja, bet es nekādi nevaru sevi piespiest to izlasīt. Odziņa ir tā, ka tieši pēc viņa rādījuma es aizgāju uz «Jauno skolu», un viņi paņēma manu grāmatu «Jūtu Valsts»³²¹ tajā pašā sērijā, kur iznāca Kozlova grāmatas. Tā ka šajā ziņā es esmu viņam ļoti pateicīgs, bet tikmēr, raugies, arī viņa uzskati pakāpeniski evolucionēs, ko es viņam no sirds vēlu.

.2296. Kas attiecas uz Jūsu kritiku viņa virzienā, tad viņam ir jābūt pateicīgam par to un ar apetīti jādiskutē pret Jums ar Jūsu paša ieroču palīdzību: loģikas un relatīvisma. Tā ka uzrakstiet. Tikai nenobiedējiet viņu ar pārmērīgu uzlēcieni. Starp citu, mūsu ar Jums runstarpību būtība ir ļoti tuva tam, ko Jūs atklājat Kozlovā: viss it kā būtu tā, ja pa virsu, bet saknes taču ir daudz dziļāk (*nu, jā, jā! – V.E.*). Man, lūk, arī liekas, ka cilvēka dvēseles saknes ir daudz dziļāk par jebkuru psiholoģiju, bet filosofijā Jūs neejat nez kādēļ.

.2297. Paldies, ševaljē, par to uzmanību, kuru Jūs man veltījāt. Joprojām vēlu Jums panākumus (Jūsu izpratnē) jaunrades darbībā un veselību – Jums un visiem, kas Jums tuvi dzīvē. Vienmēr gatavs saņemt no Jums jaunas definīcijas.

1997.gada 20.janvārī

.2298. Ar visdraudzīgāko noskaņojumu

Viktors Krotovs

§206. Par bruņinieku dāmām

1997.02.24 17:47 pirmdiena
(pēc 1 mēneša, 4 dienām)

.2299. Un tā, marķīz, grāfs teica, ka Jums jābūt pateicīgam man par kritiku {.2296}. Bet man ir likts nenobaidīt Jūs ar pārmērīgu uzlēcieni. Nu un kā: vai uzlēciens nebija pārmērīgs?

³¹⁸ P.S. Tas ir rakstīts pirms 9 gadiem. Tagad es esmu lasījis Nīcši – gan ne visus darbus un ne līdz galam. Man absolūti neinteresants filozofs. Histeroīds. Miglains. Nekā kopīga ar mani.

³¹⁹ Козлов Николай. «Философские сказки для обдумывающих жизнь, или Веселая книга о свободе и нравственности». Издание второе, переработанное и дополненное. Новая Школа, Москва, 1996.

³²⁰ Козлов Николай. «Как относиться к себе и людям, или практическая психология на каждый день». Издание третье. Новая Школа, Москва, 1996.

³²¹ Кротов В.Г. «Государство чувств».

.2300. Pati šī grāfa vēstule var noderēt par piemēru, lai demonstrētu atšķirību starp «ārējo» un «iekšējo» motivāciju psiholoģiskā analizē. Grāfa «ārējā» motivācija bija norādīta punktā {2281}: sak, lūk, iepriekšējo man bija neinteresanti apspriest, tā nav «kopējā teritorija», tāpēc es arī neatbildēju, bet tagad «Jūs beidzot tomēr pieskārties tam, ko man ir interesanti apspriest», tāpēc «labprāt atbildēšu» «tagad, kad “meditācija CROTO” ir pabeigta».

.2301. Protams, es būtu iesācējs psiholoģijā, ja noticētu šai motivācijai. Tā ir tipiska leģenda. Iekšējā un patiesā motivācija sastāvēja pavisam citā: grāfs negribēja, ka iznāktu tā, it kā viņš būtu «aiztinies no kaujas lauka» {LEONI.1089} (un arī «ņirgāšanās sākuma» mazliet baidījās {LEONI.1018}) un tāpēc gribēja atgriezties kaujas laukā, bet, protams, ne tādēļ, lai cīnītos, bet tādēļ, lai aizietu no tā ar godu. Un vēstules pašā pirmajā teikumā ievietotā frāze «tagad, kad “meditācija CROTO” ir pabeigta,» var tikt atšifrēta vienkārši: «Tikai nedomā turpināt!».

.2302. Nu ko, neliksim grāfam šķēršļus ceļā viņa mēģinājumos aiziet ar godu {RULES.1992}. Jāatzīstas, es nebiju gaidījis, ka viņš atgriezīsies: līdzīgā situācijā vairums manu iepriekšējo pretinieku apkļusa pavisam (muļķīga taktika, protams), un turpināja spītīgi klusēt pat tad, kad es jau pilnībā par viņiem ņirgājos {MUIG1.2901}. Grāfa atgriešanās parāda, ka viņš tomēr prāta ziņā stāv augstāk par vidējo. Lūk tās – muižniecības asinis, tās vienmēr ir redzamas! Tie mani pretinieki nebija muižnieki (Leonianā, kā Jūs atceraties, muižniecības tituli tiek piešķirti tikai grāmatu autoriem, literātiem, – rakstnieku asiņu ļaudīm).

.2303. Ardieu grāf, mēs Jūs neaiztiksim. Kaut gan... Vienu zobgalību es tomēr aizsviedīšu Jums nopakaļ.

.2304. Grāf! Bruņinieki Viktor de Kroto de Lamot! Jūs teicāt {2290}, ka Jums «arī ir sirdsdāma, iedomājieties tikai, un tā, par laimi, ir» jūsu sieva.

.2305. Bruņinieki! Sakiet man, kur un kad Jūs esat redzējis, ka kādam sevi cenošam bruņiniekam par sirdsdāmu būtu paša sieva!? Nu vai tiešām man ir jāizskaidro bruņniecības noteikumi, kā dons Kihots kādreiz tos skaidroja Sančo Pansam?

.2306. Jā, atzīstu, bruņniecības noteikumi neprasa, lai par sirdsdāmu būtu noteikti kāda jaunava. Nebūt nē. Par to var būt arī precēta sieviete. Bet tādā gadījumā tai obligāti jābūt cita sievai. Piemēram, Ezera bruņinieks Lancelots, viens no visu laiku un tautu slavenākajiem bruņiniekiem, visus savus varoņdarbus veica par godu Džinevrai – karaļa Artura sievai. Tas ir dabiski un saprotami. Bet lai bruņinieks veiktu varoņdarbus savai paša sievai par godu!...

.2307. Ja Jūs, grāf, neatteiksieties no savas izvirtušās morāles, tad es būšu spiests pacelt šo jautājumu pie Apaļā Galda.

.2308. Šā bruņinieku noteikuma psiholoģiskais pamats ir vienkāršs un pietiekoši pazīstams. Lieta tā, ka bruņinieku varoņdarbi, tāpat kā arī, piemēram, sievieti cildinoši dzejoļi, ir seksuālo darbību aizstājēji (freidisti tādos gadījumos mēdza runāt par «seksuālās enerģijas» izlādēšanos, par «aizstāšanu» utml.). Tādējādi var būt vai nu viens, vai otrs. Tas ir kā paleontoloģijā: ja tu esi atradis žokli ar zālēdāja zobiem, tad pilnīgi droši vari teikt, ka šim zvēram nav bijuši plēsēja asie nagi pie kājām. Tieši tāpat, ja vīrietis raksta sievietei sajūsminātus dzejoļus, tad varat droši apgalvot, ka viņš ar to neguļ. Tas ir viennozīmīgi. Izņēmumi irniecīgi mazi un, pat ja tie atradīsies, tad liecinās, ka viņiem kaut kas tur nav kārtībā, vai arī ka dzejoļi tikai maskēšanās nolūkā ir adresēti dotajai sievietei, bet īstenībā vēltīti pavisam citai. Tādējādi: vai nu dzejoļi, vai gulta. Vienlaicīgi gan viens, gan otrs nekad nav.

.2309. Analogiski lietas apstāv ar bruņinieku varoņdarbiem. Ja es jau tāpat guļu ar sievieti, tad kādēļ man vēl vajadzīgi kaut kādi varoņdarbi viņas dēļ? Tas būtu pilnīgi pretdabiski. Bet toties ja es ar viņu neguļu, tad tā ir pavisam cita lieta – tad varoņdarbiem ir jēga.

.2310. Nevar būt svēta tā sieviete, ar kuru tu guli. Viņa var būt vajadzīga, dārga, mīļa, – visāda, bet tikai ne svēta. Tas ir psiholoģiski neiespējami. Ne jau velti gan Kristus, gan Buddha tika ieņemti ne parastajā ceļā. Tikai padarot Mariju un Maiju «nevainīgas», varēja viņas dievināt un pielūgt.

.2311. Atcerieties Žannu d'Arku! Septiņpadsmitgadīga meitene kā virspavēlniece priekšgalā tūkstošiem nevaldāmu rīklurāvēju, rupjiem vīriešiem, kuri nepiekāpsies nedz Jūsu, nedz kāda cita priekšā. Kā tas psiholoģiski bija iespējams? Šim fenomenam ir divas puses: kā varēja pati Žanna nenobīties šīs ordas priekšā, un – kā varēja šī orda klausīt Žannu? Pirmais fenomens ir izskaidrojams ar to, ka Žanna bija psihiski slima (bet bez plānprātības, protams) – viņa slimoja ar vienu no epilepsijas formām (čehu neirologs un pagātnes medicīnisko fenomenu pētnieks Ivans Lesnijs³²² sauc to par «parciālo temporiālo deniņu perēkļveida epilepsiju»). Viņai «auras» laikā bija dzirdes halucinācijas –

³²² Лесны Иван. «О недугах сильных мира сего». Властелины мира глазами невролога. Издательство «Графит», Прага, 1990.

viņa dzirdēja «svētā Mihaila, Margaritas un Katrīnas balsis», un šis apstākļi kopā ar parasto holēriskā (epileptoīdā) rakstura pašpārliecinātību piešķir viņai pārliecību absolūtu.

.2312. Bet mūs pašreiz vairāk interesē Žannas fenomena otrā daļa – kāpēc rīkļurāvēji viņai klausīja? Vai nu mazums kā kurš murgo? Šo fenomena pusi var izskaidrot tikai vienā veidā: ja šie rīkļurāvēji šo meiteni uztvēra ne kā potenciālu sievieti, bet kā dievišķu spēku iemiesojumu. Bet tas izslēdz jebkuras seksuālas darbības. Ja Žanna d'Arka būtu pārgulējusi kaut vai ar vienu vīrieti no sava karaspēka, tad – viss! – nākošajā rītā viņa vairs nebūtu karavadonis priekš viņiem. Steņka Razins, kā stāsta, «*Tikai nakti viņu glāstot, Pats no rīta bāba top*»³²³, bet Žanna no rīta par vīru netaptu.

.2313. Muļķi no bīskapa Košo inkvizīcijas pirms nāvēssoda apvainoja Žannu izvirtībā, kā parasti, neko nesajēdzot psiholoģijā. Tika iecelta speciāla medicīniska komisija ar Bedfordas hercogieni priekšgalā, kura pārbaudīja un tiesas dokumentos fiksēja atbilstošo apstākli. Pateicoties tam, mēs šodien zinām precīzi: Žanna d'Arka nomira kā jaunava, un šo faktu bija apliecinājuši cilvēki, kuri pūlējās pierādīt pretējo. Tikai tāda viņa arī varēja komandēt armijas³²⁴.

.2314. Paņemsim, piemēram, Duranti Aligjeri un Beatriči Portināri. Ir pilnīgi neiedomājami, ka viņš varētu tai velīt «Dievišķo komēdiju»³²⁵, ja gulētu ar viņu. Tas būtu psiholoģiski neiespējami. Starp citu, grāf, ja jau mēs esam sākuši runāt par Danti, tad es pēc mūsu vecā labā paraduma {[LEONI.607](#)} ievietošu šeit fragmentu no vienas manas pagājušā gada vēstules Leonīdai:

15. Par Dante Aligjeri

§207. Telefona klosteriskie motīvi

1996.02.17 17:32 sestdiena
(pirms 1 gada, 7 dienām, 15 minūtēm)

.2315. ...Viss iepriekšējais teksts beidzot tomēr tika nosūtīts tev, Leonīda, tieši nedēļu atpakaļ, sestdien, 10.februārī. Nākošajā, svētdienas rītā tu piezvanīji man un pateici, ka lai gan es izsakos necienīgi par socioniķiem, bet viņiem esot taisnība: viņiem ir tāds starppersonu attiecību tips kā «Revīzija», kad Revizors uzskaita visus Revidējamā grēkus, kuram gribas par katru cenu aiziet... Tev esot liecinieks, kurš var apstiprināt, ka uz jautājumu «Ko tad tu īsti gaidi?» tu esot atbildējusi: «Gaidu, ka uzskaitīs visus manus grēkus»... Un vispār tu ceri, ka tev ir izdevies pa telefonu nodot man savu garastāvokli.

.2316. «Tā,» – nodomāju es ar zināmām skumjām, – «galvenais motīvs, tāpat kā pēc pirmās kritiskās vēstules {[PSYHE.1155](#)}, viņai ir tāds: “Redzi, cik man ir slikti, – un tur esi vainīgs tu!”». Pēc tam tajā svētdienā man vajadzēja sakarā ar vienu lietu ieiet pie viena Universitātes kursa biedra. Viņam ir liela mājas bibliotēka, un es palūdzu iedot man uz laiku divas grāmatas: paša Dantes sacerējums³²⁶ un viņa biogrāfiju³²⁷.

.2317. Šodien, pēc 6 dienām, tu man piezvanīji atkal un pateici, ka gribot atvainoties par svētdienas «histēriju». «Tev bija taisnība,» – tu izsacīji, un es nodomāju: «Nu gudriniece, cik ātri aptver!». Vēl tu teici, ka ar grēku nožēlošanu tev tagad viss ir kārtībā, bet ar samierināšanos gan pagaidām vēl slikti, uz ko es atbildēju, ka «Laiks ir vislabākais dziednieks».

.2318. Aizkustināts par tādu mana romāna ar neizdomātiem varoņiem (šajā gadījumā precīzāk: ar varoņēm) vēl joprojām kaprīzās sižeta līnijas pagriezieni, es izjutu stipru vēlēšanos pastāstīt tev, ko tad

³²³ P.S. Vārdi no slavenas krievu tautas dziesmas par 17.gadsimta zemnieku sacelšanās vadoni. Dziesmā Steņka (Stepans) Razins brauc laivā atpakaļ no sava Persijas karagājiena un ved līdzī sagūstīto persiešu princesi, ar kuru svin kāzas, bet viņa karavīri laivā neapmierināti kurn: «Только ночь с ней провозжался, Сам на утро бабой стал». Dzirdot savu karavīru kurnēšanu, iereibušais «bargais atamans» satver savu princesi un iesviež viņu Volgā; samulsušie karavīri apklust un iekrīt grūtsirdībā.

³²⁴ P.S. Mana lasītāja Maija Salna par šo jautājumu izvērta plašu diskusiju, kā rezultātā Niveādā tagad ir daudz vairāk tekstu par Žannu d'Arku; skat. {[VITA2.80](#)}.

³²⁵ Durante Alighieri. «Commedia Divina».

³²⁶ Данте Алигьери. «Новая Жизнь». «Божественная Комедия». Библиотека Всемирной Литературы. Издательство «Художественная Литература», Москва, 1967.

³²⁷ Голенищев-Кутузов И.Н. «Данте». Жизнь замечательных людей. Серия биографий. Основана в 1933 году М. Горьким. Выпуск 19 (443). Издательство ЦК ВЛКСМ «Молодая Гвардия». Москва, 1967.

es pa šo nedēļu izlasīju tajās divās grāmatās, paņemtās pēc tava pirmā zvana. Bet izlasīju es tur, jāteic, ļoti interesantas un, var pat piebilst, – tieši satriecošas lietas.

§208. Visdižākais no itāļiem

.2319. Protams, tāpat kā gadījumā ar Oļešu, mana izvēle krita uz Danti nebūt ne nejauši. Tēmeklis ilgi klīda, daudzas reizes slīdēdams pa šo figūru te uz vienu, te uz otru pusi, pirms pagājušajā nedēļā galīgi apstāties pie tās.

.2320. Man ir tāds iespaids, ka no visiem Rietumeiropas autoriem Dante ir atstājis vislielāko ietekmi uz krievu literatūru. Lai par ko es arī nelasītu, – vai par Ahmatovu, Pasternaku, Mandelštamu, Majakovski, Cvetajevu utt. – Dantes vārds tur atkārtojās atkal un atkal. Zibēja arī citi vārdi, – tādi kā tavs mīļotais Šekspīrs, piemēram, pēc kura Ahmatova bērnbā mācījās angļu valodu, tādējādi aiz pārpratuma apgūdamā ne mūsdienīgo dzīvo tās formu, bet gan arhaisko³²⁸. Taču visu citu Rietumu vārdu pieminēšanas biežums tomēr nekādi nevarēja sacensties ar šī itālieša vārda parādīšanās frekvenci krievvalodīgajos memuāros.

.2321. Es vēl arī tagad atceros stundu, kurā mēs mācījāmies Danti skolā. No tiem pašiem laikiem atceros vispārējo «Dievišķās komēdijas» saturu un kā tur viņam Romas pāvesti sēdēja ellē, un ka viņš ir humānists, kurš pretstatījis cilvēku reliģijai utt. Zināju arī viņa biogrāfiju tādā apjomā, kādā tā izklāstīta enciklopēdijās, kā arī slavenās rindas:

.2322.

Līdz vidum aizgājis pa mūsu dzīvi,
Es izrādījos vienā mežā krēslainā...³²⁹

.2323. (Varu ziņot tev, Leonīda, ka tieši tā «Dievišķā komēdija» patiešām arī sākas M. Lozinska tulkojumā³³⁰, kurš arī bieži figurēja memuāru literatūrā un bija saņēmis par šo tulkojumu 1946.gadā Staļina prēmiju, kuras medaļu (bet ne naudu) pēc 1956.gada sāka nomainīt ar «Valsts prēmijas» medaļu; es sen gribēju noskaidrot, ar kādu nolūku īsti Dante devās uz elli – Beatricēi pakaļ, vai? – un tā arī nenoskaidroju: izrādās, viņam vispār nebija nekāda mērķa, viņš tur vienkārši «atradās...»³³¹; tas ir kā vecajā kareivju anekdotē: «Rociet grāvi no ceļa līdz pusdienām...» {FOURT.2175}; tāpat arī Dantem – viņš gāja gāja pa dzīvi, un pēkšņi atradās mežā; mūsu laikos tādas lietas gadās galvenokārt dzērumā).

.2324. Un tā, manas iepriekšējās zināšanas par Danti likās man nepietiekamas, un es sagribēju izpētīt viņu uzmanīgāk. Nu protams, šis mērķis nebija nesavtīgs: pirmām kārtām es gribēju noteikt Dantes psiholoģisko tipu un aprakstīt to savās meditācijās, tas ir – «Leoniānā».

.2325. «Dievišķo komēdiju» es tā: – paskatījos, pašķirstīju (pasaulē nav nevienas poēmas, kuru es būtu izlasījis līdz galam, – ja nu vienīgi saucot Jeseņina «Melno cilvēku»³³² par poēmu; – nezinu, kāds tur cēlonis, bet garus dzeju rakstus es lasīt nevaru (tomēr zinu, kur tā lieta – tempā: dzejas sacerējums prasa, lai es to lasītu lēnām – panta ritmā, – un man tas ātri apnīk, bet lasīt ne ritmā nav iespējams – tas ir tāpat kā iet pa dzelzceļa gulšņiem, – kurš ir gājis, tas zina)). Tā ka slaveno poēmu es tikai pašķirstīju (pie tās mēs atgriezīsimies tikai sakarā ar skaitļu mistiku). Bet toties es atklāju sev Dantes prozu: viņa romānu «Jaunā Dzīve»³³³.

§209. Pirmais psiholoģiskais romāns

.2326. Izrādās, šis sacerējums skaitās «pirmais Eiropā psiholoģiskais romāns» (kāds atradums, vai nav tiesa, Leonīda, ievērojot mūsu meditāciju tēmu!?). Visvairāk man iepatikās šī sacerējuma forma. Tajā var izdalīt trīs tekstu slāņus: pirmkārt, tas ir autora stāsts (prozā, pamatā alegorisks) par viņa pārdzīvojumiem sakarā ar mīlestību pret Beatricēi; otrkārt – prozas tekstā pastāvīgi ievietojamie soneti un kanconas, un, treškārt, plaši autora skaidrojumi par viņa dzejoļu jēgu. Man, kad es biju uzrakstījis kādu

³²⁸ Найман Анатолий. «Рассказы о Анне Ахматовой». «Новый Мир» 1989 №№ 1–3. №2, с.108.

³²⁹ Nel mezzo del cammin di nostra vita
mi ritrovai per una selva oscura...

³³⁰ Земную жизнь пройдя до половины
Я очутился в сумрачном лесу...

³³¹ Itāļu verbs «ritrovare» nozīmē: atkal atrast, atkal uziet, atklāt, izgudrot, pazīt. «Ritrovarsi in una selva» – atrasties mežā.

³³² Есенин С. «Черный человек».

³³³ Dante Alighieri. «La Vita Nuova».

dzejoli, arī vienmēr gribējās dot tam dažādus skaidrojumus (kā, piemēram, {PSYHE.1615}), bet agrāk es domāju, ka tā darīt nedrīkst, jo tā neviens nedara. Bet, lūk, izrādās, ka Dante darīja.

.2327. Romāns «Jaunā Dzīve» ir neliels: grāmatā³³⁴ tas aizņem tikai 56 lappuses; tajā ir 42 nodaļas; Dante to uzrakstīja 26 gadu vecumā 1291.gadā, 18 gadus pirms sākt darbu pie «Komēdijas» (tas sākās 1313.gada septembrī).

.2328. Protams, vairumam mūsdienu cilvēku šis sacerējums izliksies garlaicīgs. Darbības tur praktiski vispār nav. Toties jau tur sākas Dantes skaitļu mistika (kura sasniedz savu kulmināciju «Komēdijā»). «Leoniānas» priekšvārdā³³⁵ es pieminēju {LEONI.18}, ka, saskaņā ar Danti, ellē ir 9 loki. Bet tad es vēl nemaz nezināju, ka ar šo devītnieku viņam ir caurstrāvots vispār viss! «Jaunās Dzīves» sākumā viņš paziņo, ka pirmoreiz esot sastapis Beatriči «devītajā dzīves gadā» (pie kam viņam pašam devītais dzīves gads gāja uz beigām, bet viņai tikai sākās, un viņa bija sarkanā kleitā (kaisles simbols)) – un viņš uzreiz tajā iemīlējās.

.2329. Izlaidis deviņus gadus (...«un izlaižot daudz ko»...), kā otro viņš apraksta tikšanos, kad Beatriči ir jau 18 gadi; viņš ieraudzīja to uz ielas baltā tērpā (tikumības simbols) divu padzīvojušu donnu sabiedrībā. Viņa sveicināja to ar vieglu paklanīšanos, no kā viņš nonāca tādā saviņņojumā, ka uzreiz devās uz mājām, aizmīga, domājot par viņu, un rīta ceturtajā stundā (ļauņa stunda pēc viduslaiku simbolikas) redzēja sapni, kurā pie viņa ieradās Amors (salīdzinot ar antīko puisīti, Dantes laikos tas jau bija izaudzis par pieaugušu vīrieti) un nesa uz rokām «kailu Mājiena Donnu», viegli piesegtu ar sarkanu audumu. Amors pats smējās, bet Dantem viņš iedvesa bailes. Uz delnas viņš turēja mirdzošu priekšmetu, pateica «Vide, cor tuum» («Paskaties uz sirdi savu»), tad atmodināja guļošo, piespieda viņu nokost no mirdzošā priekšmeta, ko viņa apjukusi arī izdarīja; pēc tam Amors sāka raudāt, un Dante pamodās... No rīta viņš sacerēja savu pirmo sonetu, kurā aprakstīja redzēto, un (pēc tolaik izplatīta paraduma) izsūtīja visiem Florences (vai pat visas Itālijas – nav īsti skaidrs) dzejniekiem ar lūgumu atbildēt, ko tas varētu nozīmēt³³⁶.

.2330. Paša romāna tekstā nav teikts, kuri no dzejniekiem atsaucās uz Dantes cirkulāru («...atbildēja daudzi un dažādi...»), bet komentāros pieminēti trīs: divi pēc tam kļuva Dantes draugi (Gvido Kavalkanti un Čino da Pistoija), bet trešais par viņu paņirgājās un par draugu nekļuva. Pēc tam Dante kļuva «vājš un nespēcīgs»; atbildot uz jautājumiem par cēloni, viņš atzina, ka vainīga esot mīlestība, bet slēpa, uz ko.

.2331. Tālāk Dante ieraudzīja Beatriči baznīcā, bet tik ļoti baidījās atklāt savu noslēpumu, ka izlikās, it kā skatās ne uz Beatriči, bet uz «augstdzimušu donnu», kura sēdēja pusceļā starp viņu un Beatriči. Tā sāka atskatīties uz Danti, cilvēki sāka viņus vērot, un tā divarpus gadus Florencē skaitījās, ka tā arī ir Dantes mīlas priekšmets (viņš to nosauca par «Aizsega Donnu»). Pēc tam «Aizsega Donna» aizbrauca, un Dante iegādājās jaunu «Aizsarga Donnu», bet tik ļoti pārcentās, ka tenkas jau apvainoja viņu «netikumībā», Beatriče pārstāja, tiekoties uz ielas, viņu ievērot, kas noveda Danti lielā satraukumā. Pēc tam viens draugs aizveda Danti uz kādām kāzām. Tur viņš ļoti tuvu ieraudzīja Beatriči starp citām meitenēm un tā apjuka, ka nevarēja to noslēpt, un visas meitenes, tajā skaitā Beatriče, sāka par viņu smieties. Draugs aiz rokas aizveda viņu malā un jautāja, kas ir ar viņu, bet viņš aizskrēja mājās un nolēma vairs nesatīties ar Beatriči, jo vienalga nevar valdīt pār sevi viņas klātbūtnē, bet turpmāk tikai slavinās viņu ar dzejoļiem.

.2332. Tā beidzas romāna pirmā daļa (pašā tekstā tā nav nekādi izdalīta, taču, ja zinām Dantes biogrāfiju un notikumu datumus, tad ir viegli izrēķināt, ka otrās daļas sākumu no pirmās daļas sākuma atdala gadi pieci; starplaikā Dante pabija dažus gadus students Boloņas universitātē: tā kā Beatriče bija jaunāka par Danti mēnešus septiņus, tad 18-gadīgu viņš varēja to redzēt ap 1284.gadu; Boloņā viņš mācījās 1285–1287.gadā 20–22 gadu vecumā; mācījās viņš tur par juristu, bet nepabeidza; Beatričes tēvs nomira 1289.gada februārī).

.2333. Romāna otrā daļa sākas ar Beatričes tēva nāvi. Pēc Florences pilsētas paraduma mirušo apraud sievietes atsevišķi no vīriešiem, tāpēc Dante stāv uz ielas un nevar redzēt Beatriči, tikai klausās, ko par viņas raudām runā no viņas nākošās sievietes – un pats arī tā raud, ka garām ejošie apspriež viņa asaras un viņa līdzjūtību. Pēc tam viņam sākas slimība, kura turpinās (nu protams!) tieši 9 dienas. Ja Dante nav pārspīlējis savos aprakstos, tad runa laikam gan ir par psihozi ar murgiem, kuras laikā viņš redz sākumā sevi pēc nāves, bet pēc tam Beatriči mirušu, un eņģeļi sagaida viņu tā, kā pēc viduslaiku

³³⁴ Данте Алигьери. «Новая Жизнь». «Божественная Комедия». Библиотека Всемирной Литературы. Издательство «Художественная Литература», Москва, 1967.

³³⁵ Latviski skat. arī {MUIG1.3046}.

³³⁶ P.S. Nu, tas ir apmēram tāpat kā tagad ielikt *Delfu*, *Oho* vai kādā citā tamlīdzīgā portālā.

noteikumiem varēja sagaidīt tikai Dievmāti. Pēc tam mirst Beatriče (no biogrāfijas ir zināms, ka viņa nomira 1290.gada 8.jūnijā, tātad gadu un 4 mēnešus pēc tēva).

.2334. Beatriče nomira 8.jūnijā, bet Dante neapjūk: viņš atrod, ka pēc Arābijas stundu skaitīšanas sistēmas «*viņas cēlā dvēsele aizgāja mēneša devītās dienas pirmajā stundā*», bet pēc Sīrijas mēnešu skaitīšanas jūnijs ir devītais mēnesis. Bez tam viņa nomira «*tajā mūsu gadu skaitīšanas gadā (..), kad vispilnīgākais skaitlis (t.i. skaitlis 10 – V.E.) deviņas reizes bija atkārtojies tajā gadsimtā, kurā viņa bija parādījusies šajā pasaulē*» (t.i. 1290.g.). Tādējādi svētais devītnieks ir atkal klāt gan gada skaitlī, gan mēneša, gan dienas – un Dante sāk prāt, kāpēc «šis skaitlis bija tik draudzīgs viņai».

.2335. «Par iemeslu tam, ka šis skaitlis bija viņai tik draudzīgs, varēja būt, lūk, kas:» – raksta Dante, – «tā kā atbilstoši Ptolemajam un atbilstoši kristiešu patiesībai, deviņas pastāv debesis, kuras kustas un, atbilstoši vispārējam astroloģiskajam viedoklim, minētās debesis iedarbojas šurp, uz zemi (..), – tad arī šis skaitlis bija draudzīgs viņai tādēļ, lai parādītu, ka pie viņas dzimšanas visas deviņas kustīgās debesis bija vispilnīgākajā vienotībā. Tāds ir viens tā iemesls. Bet ja spriež smalkāk un atbilstoši neapšaubāmai patiesībai, tad šis skaitlis bija viņa pati».

.2336. Šo apgalvojumu Dante pierāda matemātiski: esot taču zināms, ka sakne no deviņi ir trīs (mūsdienu terminoloģijā jāsaprot kvadrātsakne – V.E.). Bet trīs – tā ir Svētā trīsvienība: Dievs tēvs, Dievs dēls un Svētais gars. Tādējādi viss ir skaidrs: Beatriče bija atvasinājums no šīm trim lietām, tādēļ arī skaitlis 9 bija ar viņu tik draudzīgs.

.2337. Bēdu nomāktais Dante pārdzīvo Beatričes nāvi, neievērojot apkārtni, bet reiz paceļ acis un pēkšņi redz, ka no viena loga uz viņu ar līdzjūtību noraugās jauna sieviete. Tās vārds netiek nosaukts romānā, un visā (pārbagātajā) danteszinību literatūrā viņa figurē ar apzīmējumu «Līdzjūtīgā donna» (ir viņas portreti utt. – protams gan, mākslinieku fantāzijas radīti). Dante paļaujas «Līdzjūtīgās donnas» mierinājumiem un it kā viņa dzīve normalizējas... Bet pēkšņi pēdējās četrās romāna nodaļās viņš strauji maina kursu un paziņo, ka viņa dzīves mērķis no šā brīža ir – Beatričes slavināšana, ka «*ja gribēs Tas, no kā dzīvas visas radības, lai mana dzīve turpinātos dažus gadus, tad es ceru pateikt par viņu to, kas vēl nav ticis teikts ne par vienu*».

.2338. Ar šo noti romāns beidzas, un tā nosaukums «Jaunā Dzīve» tad izskatās kā dzīve, lai pasaules vēsturē vēl nebijušos mērogos slavinātu Beatriči (šī slavināšana «dievišķajā Komēdijā» tomēr tika realizēta ne augstāk nosauktajos «dažos gados», bet tikai sākās pēc 18 gadiem, kad bija jau paaugušies četri citas sievietes no Dantes dzemdēti bērni).

§210. Dantes tips pēc MBTI

.2339. Es lasīju romānu «Jaunā Dzīve» pirmo (salīdzinot ar Dantes dzīves aprakstu) un nezināju vēl tad precīzus notikumu datumus, nesalīdzināju vēl tos un nerēķināju. Man būtībā bija tikai viens mērķis: pēc «rokkraksta», pēc autora stila noteikt viņa psiholoģisko tipu. Nu, protams, introverts, protams, jūtīgais, – tas ir redzams uzreiz. Bet pārējā daļā? Īsāk: mans tips, vai nē – ISFJ vai kāds cits IF?

.2340. No sākuma iznāca, ka mans tips. (Visas šīs scēnas baznīcā un kāzās, šī kautrēšanās, šī paslepus lūkošanās uz vienu tā, it kā skaties uz citu, – viss tas tik pazīstams no paša jaunības, ka pat netīkami lasīt!). Bet kad es izlasīju romānu līdz galam, es teicu sev: «Nē, tas nav mans, nav ISFJ tips. ISFJ tips nepabeigtu tā šo romānu. Viņš nesāktu abstrakti slavināt mirušo Beatriči, bet sāktu dzīvot ar «Līdzjūtīgo donnu». Viņš taču ir S, bet Dante acīmredzot ir kaut kāds savādāks...

.2341. Tā es nospriedu pēc «Jaunās Dzīves» izlasīšanas, un sāku pētīt romāna autora biogrāfiju. Un kā tu domā, Leonīda, ko es tur atklāju? Izrādās, romāna nobeigums taču ir viltots! Vairums dantologu uzskata, ka sākotnēji šim romānam bija cits noslēgums (kurš acīmredzot vērsa Dantes jūtas uz «Līdzjūtīgo donnu», – un nosaukums «Jaunā Dzīve» tad nozīmēja: jaunā dzīve ar «Līdzjūtīgo donnu», un nebūt ne pasaules vēsturē nebijusi Beatričes slavināšana!). Tikai pēc gadiem divdesmit, kad Dante jau pilnā gaitā rakstīja «Dievišķo», viņš izmainīja «Jaunās Dzīves» nobeigumu, padarot šo sacerējumu it kā par «Komēdijas» priekšteci un par ievadu tajā.

.2342. Bet tā jau ir pavisam cita lieta! TĀ rīkoties, protams, ISFJ tips varēja. Tā ka, es domāju, Dante, pilnīgi iespējams, arī bija ISFJ tips.

.2343. Kas tad tā tāda «Līdzjūtīgā donna» ir? Daži dantologi domā, ka tā ir Dantes sieva Džemma, dzimusi Donati, bet vairums ir sašutuši par pašu mēģinājumu uzminēt viņas noslēpumu. Man šeit nekāda noslēpuma nav: protams, tā ir sieva, – savādāk jau nemaz būt nevarēja ar ISFJ tipu.

.2344. Ja skatās tikai uz Dantes tekstiem, tad iznāk viena aina – tā, kuru arī parasti redz visi literāti un literatūras zinātnieki, – aina, kuru ir uzzīmējis Dante pats. Bet tas, kurš grib tikt skaidrībā par

redzamības psiholoģiskajām aizkulisēm, nedrīkst ticēt šim redzamajam (dziļajā psiholoģijā to var uzskatīt par likumu). Vajag salīdzināt redzamību ar faktiem no biogrāfijas, un tad iznāk mazliet cita aina, un var jautāt: kam un priekš kā tika radīta šķietamība?

.2345. Dante apprecējās apmēram gadu vai divus pēc Beatričes nāves (kāzu precīzs datums nav zināms), t.i. gandrīz TŪLĪT pēc (sākotnējās) romāna «Jaunā Dzīve» pabeigšanas (vai pat romāns tika pabeigts jau pēc kāzām; tā vai citādi, abi šie notikumi ir saistīti hronoloģiski un nevar nebūt saistīti psiholoģiski). Psiholoģiski ir pilnīgi izslēgts, ka tādām cilvēkam kā Dante starp Beatriči un Džemmu varētu būt vēl kaut kāda «Līdzjūtīgā donna». (Viņam pie viņa jūtīguma viena gada laikā arī šo divu bija tik daudz, ka nācās uzrakstīt veselu grāmatu, lai tiktu skaidrībā ar savām jūtām).

.2346. Protams, «Jaunās Dzīves» sākotnējais variants bija nekas cits, kā paša Dantes precību apstākļu loģisks un psiholoģisks attaisnojums, un pirmos gadus 15 pēc šīm precībām Beatriče viņu visumā gandrīz neinteresēja (nu, atcerējās, protams, dažreiz, tāpat kā es vienu otru), un tikai vēlāk, jau pilnībā «Dievišķās» ieceru lokā, viņš no jauna pievērsās Beatričes tēlam, bet tagad pavisam citādi, – jau bez «Jaunās Dzīves» jauneklīgās neapmierinātās, nesasniedzamās seksualitātes pieskaņas, bet kā abstraktam visvisādas pilnības simbolam.

§211. Kas īsti notika Florencē?

Dante Alighieri. Māksliniekam Džoto piedēvētā freska. Ja tas patiešām ir viņa darbs, tad šis ir vienīgais patiesais Dantes portrets (visi pārējie bez vārda runas ir viltoti, t.i. izdomāti). Džoto bija Dantes laikabiedrs un ir ticies ar viņu personīgi (tiesa, ne jaunībā, bet «*līdz vidum aizgājis pa mūsu dzīvi*»). Neviens no pārējiem Dantes portretistiem viņu netika redzējis vispār ne reizi.

kad pirmoreiz aprakstīja viņas balto tērpu. Šie notikumi, protams, vairs nevarēja nebūt saistīti ar Dantes un Džemmas Donati precību novilcināšanu līdz Itālijai neparasti vēlam vecumam.

.2350. Bet es neticu, ka viss notika tradicionālo romānu garā: lūk, Džemmu viņš nemīlēja, bet Beatriči viņš mīlēja, tāpēc... Neticu! Sevišķi, ja Dante patiešām ir ISFJ tips, kuram pienākuma apziņa... Psiholoģiski daudz ticamāk ir, ka jau pati vērsšanās pie Beatričes bija bēgšana, – un ne tik daudz no Džemmas, cik vispār no seksuālajām attiecībām, kuras nupat nupat vajadzēja no viņa prasīt. Ar tādu negantumu pasludinātā mīlestība pret Beatriči bija attaisnojums, lai atteiktos no attiecībām ar Džemmu, bet ne šīs atteikšanās iemesls. Lūk kā, es domāju, lietas apstāvēja īstenībā, neatkarīgi no tā, cik lielā mērā pats Dante to apzinājās.

.2347. Un tā, notikumu psiholoģiskā aina iezīmējas diezgan skaidri. Vienpadsmit gadu vecumā Dante Aligieri, (jādomā) jurista dēls, tika saderināts ar 7-gadīgo Maneto Donati meitu (toreizējā Itālijā plānoja precināšanu jau bērniem). Šī saderināšanās bija acīmredzot Dantes vecāku liels panākums, jo Donati ģimene bija bagātāka un ietekmīgāka par viņu pašu ģimeni. Par gaidāmajām precībām tika 1277.02.09 noslēgts rakstisks līgums, (kurš ir saglabājies līdz mūsu dienām un) kurā ir fiksētas visas īpašumu lietas.

.2348. Faktiskās precības kļuva reāli iespējamās apmēram no 1284–1285.gada (kad Dantem bija 19–20 gadu, bet Džemmai 15–16). Saderināti viņi bija, tāds vecums līgavainim un līgavai nebija nekas sevišķs Itālijā, jo vairāk toreizējā (Džuljetai, kā zināms, nebija vēl 14 gadu, bet Romeo bija tikai 15). Tā ka no šī viedokļa šķēršļu nebija, – tomēr precības kaut kādu iemeslu dēļ tika novilcinātas un notika tikai pēc 7 gadiem. Kāpēc? Kas tad tās aizkavēja, ja ne jaunā Dantes psiholoģiskās problēmas? Bet kādas tieši problēmas?

.2349. Tam, ka Dante pirmoreiz ieraudzīja Beatriči 9 gadu vecumā, noticēt var (Beatriče Portināri dzīvoja ar savu tēvu, bagātu tirgoni Folko de Rikovero Portināri, 50 soļu attālumā no Aligjeri mājas, tā ka abi jaunie būfībā bija kaimiņi). Bet nav iespējams noticēt, ka Dante jau tad tā iemīlējās Beatričē, ka tas noteica visu viņa turpmāko dzīvi; īstenībā, es domāju, šeit viņš vienkārši pievelk pie Beatričes savu mīloto devītnieku. Patiesībā, jādomā, viņš iemīlējās ne 9-gadīgajā, bet 18-gadīgajā Beatričē, – tad,

.2351. Nav šaubu, ka Beatriče viņam patika, bet svarīgāks bija kas cits: seksuālās attiecības ar viņu bija principiāli neiespējamās (viņa taču arī bija jau bērņībā saderināta un nevilcinājās apprecēties ar baņķiera dēlu Simonu dei Bardi; precīzs viņu kāzu datums man nav zināms, bet «normāli» itāļu meitenes 18 gados bija jau izprecētas, tā ka laikā, kad Dante redzēja viņu baltā tērpā, visdrīzāk, ka paklanījās viņam jau baņķiera SIEVA). Tādējādi, atšķirībā no Džemmas, ar Beatriči viņš bija drošībā un varēja viņu mierīgi mīlēt – bez seksuālo attiecību draudiem – tikai ar poēziju vien. Es domāju, ka tā bija galvenā Beatričes priekšrocība, salīdzinot ar Džemmu: – ne Dantes acīs, bet dvēseles dziļākajās slēptuvēs (un no šejienes viņas baltais «tērps», šķīstība, svētums utt.).

.2352. Kāpēc tad viņš tā «baidījās» no seksuālajām attiecībām? Iemesls visumā ir vienkāršs, viņš pats to daudzkārt ir aprakstījis «Jaunajā Dzīvē»: kā viņam «zuda sajūtas», Beatriči uzlūkojot (lai nestāsta man, ka uzlūkojot vienu tikai Beatriči – uzlūkojot jebkuru sievieti, ar kuru attiecības īpašas, tā vai citādi ar mīlestību saistītas).

.2353. Lūk, kā viņš apraksta savu stāvokli tajās kāzās { .2331 }:

«...sajutu, ka brīnumainas trīsas sākās manās krūtīs, to kreisajā pusē, un tūlīt pat izplatījās pa visu manu ķermeni. Un lūk, saku, it kā nejauši pieslējos es pie gleznas, kas visapkārt izdaiļoja šī nama sienas; un, baidoties, ka citi varētu pamanīt manas trīsas, pacēlu es acis un, uzlūkojot donnas, ieraudzīju starp viņām visaugstdzimušāko Beatriči. Tad mani Gari bija tik ļoti iznīcināti no tā spēka, kuru ieguva Mīla, redzot sevi tādā viscēlākās Donnas tuvumā, ka dzīvi palika tikai Redzes Gari; bet arī viņi bija tālu no saviem ieročiem, jo Mīla sagribēja ieņemt viņu visgodājamāko vietu, lai redzētu dievišķo Donnu; un, kaut gan pats es biju kļuvis ne tāds kā iepriekš, tomēr man bija žēl šo mazo Garu, kuri stipri raudāja (...). Es saku, ka daudzas no šīm donnām, ievērojušas izmaiņu manī, sāka brīnīties un, pārspriežot, smējās par mani kopā ar Viscēlāko; tad, pamanījis to, mans piemānītais draugs, jūtot līdzī man, paņēma mani pie rokas un, aizvedot projām no šīm donnām, jautāja, kas ar mani ir. Kad nu es mazliet atpūtos un mani mirušie gari augšāmcelās, bet izdzītie atgriezās savās vietās, es teicu manam draugam šādus vārdus: “Es biju spēris soli tajā dzīves daļā, kur nevar vairs iet tālāk, ja gribi vēl atgriezties”. Un, atstājis viņu, es atgriezos asaru pajumtē, kur, raudot un kaunējoties, teicu pats sev: “Ja Donna zinātu par manu stāvokli, viņa, jādomā, nesmiets tā par mani, bet droši vien piepildītos ar lielu žēlumu”»³³⁷.

.2354. Ja atmetam visu to garu virpuli, par kuru viņš stāsta, un sākam runāt mūsdienu valodā, tad: iemesls bija tāds, ka viņš bija pārāk jūtīgs, viņš nevarēja izturēt to stresu, to uztraukumu, kuru izsauca viņa sievietes. Tā ir ļoti grūta situācija: no vienas puses seksuālās attiecības ir vēlamas (ak, cik vēlamas, – un jo vairāk gadu pāri divdesmit, jo vairāk!), bet no otras puses, – tās nav sasniedzamas nepārvarama, briesmīga sasprindzinājuma dēļ.

.2355. Kamēr Beatriče bija dzīva un kamēr Dantem gadu bija vēl ne pārāk daudz pāri 20, viņš varēja kaut kā vilkt ar šo lietu, attaisnojoties sabiedrības un savās paša acīs ar it kā bez atbildes palikušo un nepārvaramo mīlestību pret Beatriči, pie kam attēlojot to ārkārtīgi pacilātā veidā, pēc iespējas attālinātā no ķermeniskām, seksuālām tieksmēm.

.2356. Bet kad Beatriče nomira, un Dantem palika jau 25 gadi (īsts vecpucis pēc Itālijas mērauklas!), problēmu nācās tomēr kaut kā risināt. Var iedomāties jaunā Dantes psiholoģiskās krīzes apjomu, ja viņam nācās savu domu virpuļa savaldīšanai uzrakstīt veselu grāmatu – «Eiropā pirmo psiholoģisko romānu». Nu, par laimi, problēma tika atrisināta, un atrisināta normālā ceļā: attaisnojies «Jaunajā Dzīvē» gan draugu, gan jaunās sievas priekšā kā par pagātņi (ilgo atteikšanos no Džemmas), tā arī par tagadni (precībām ar Džemmu par spīti pagātnei), viņš beidzot pārvarēja sevi, iegūlās ar līgavu gultā, pārliecinājās, ka nekā sevišķa tur nav, ka lieta visumā ir diezgan vienkārša, uzreiz nomierinājās (kā rezultātā nākošajos desmit gados netika no viņa spalvas radīti nekādi pasaules literatūras šedevri), toties kļuva par Florencē cienījamu pilsoni, tika ievēlēts dažādos augstos amatos un nesteidzīgi nodarbojās ar politiku, kamēr Džemma tikpat nesteidzīgi dzemdēja bērņus.

.2357. Ja tā turpinātos līdz viņa dienu galam, tad nekādas «Dievišķās Komēdijas» pasaulē nebūtu, un Dantes Aligjeri vārdu mēs šodien nezinātu, jo vienas pašas «Jaunās Dzīves», protams, nepietiktu nemirstībai.

.2358. Jaunā krīze sākās 1301.gadā, kaut gan pats Dante tās sākumu atcēla uz 1300.gadu (galvenokārt skaitļu mistikas apsvērumu dēļ: apaļš gadsimts, skaitlis 13, viņam 35 gadi, t.i. – tieši puse no «normālās» (pēc viņa paša teorijas) 70-gadīgās dzīves:

«Līdz vidum aizgājis pa mūsu dzīvi...»

³³⁷ Данте Алигьери. «Новая Жизнь». «Божественная Комедия». Библиотека Всемирной Литературы. Издательство «Художественная Литература», Москва, 1967, с.33–34.

.2359. Šī krīze savā pamatā nebija seksuāla, bet gan politiska. Vienkārši Dantes («balto gvelfu») partija zaudēja cīņu par varu Florencē (cīņu, kura uz to brīdi jau bija pieņēmusi asiņainu formu), Dantem nācās bēgt un atlikušos savas dzīves 20 gadus klīst pa dažādām pilsētām svešumā. Seksuāla šī krīze bija tikai par tik, par cik viņa ģimene palika Florencē. Kaut arī izraidītā, aizmuguriski uz nāvi notiesātā «politiskā noziedznieka» sieva, Džemma netika nedz izraidīta, nedz represēta, jo Donati, viņas vecāku ģimene un viņu radnieki bija uzvarētāju partijas («melno gvelfu») līderu vidū. Tādējādi sieva nedalīja ar viņu «svešo maizi un stāvās kāpnes» (spārnota Dantes frāze, ar kuru viņš raksturoja dzīvi trimdā: «*Rūgta ir svešā maize un stāvas ir svešās kāpnes*»).

.2360. Kā katolis pie dzīvas sievas viņš nevarēja precēties otrreiz; pie viņa jūtīguma, atbildības un prasīguma viņš nevarēja iegādāties vieglas mīļākās (un arī naudas viņam nebija). Visu 20 klaiņošanas gadu laikā tikai viena mīlestības epizode atspoguļojās viņa sonetos – sievietei, kura pasaules literatūrā pazīstama kā «Akmens donna». Bet Dante vairs nebija jauns; pat ja nezina sonetu saturu, viens pats nosaukums «AKMENS donna» jau daiļrunīgi liecina par panākumu apmēriem...

.2361. Un tad, klaiņojumu divpadsmitajā gadā, kad bija jau pazaudētas visas cerības uz atgriešanos mājās (bet, svārstoties politiskajai konjunktūrai, pa laikam tādas cerības parādījās, un pat reālas), – trimdas divpadsmitajā gadā Dantem sāk zīmēties «Komēdijas», kurai lemts bija vēlāk kļūt par Dievišķo, grandiozā celtne. Mēnesi pēc imperatora Henriha II nāves, kurš gandrīz vai atgriezta Florences trimdiniekus mājās, izmisušais Dante 1313.gada septembrī, 48 gadu vecumā norobežojas kalnos benediktīniešu klosterī Santa Kroče a Fonte Avelano, uzvelk uz papīra rindu

«...Es izrādījos vienā mežā krēslainā...»

.2362. un sāk aprakstīt Elli, lai caur Šķīstītavu ietu uz Paradīzi pie Beatričes, savas jaunības neseksuālās mīlestības simbola, kurš pārvērties tagad par pilnības ideālu... Un tad viņš nomaina «Jaunās Dzīves» nobeigumu tā, it kā viņš jau no pašas jaunības būtu gribējis veltīt savu dzīvi vienīgi pasaules literatūrā vēl nebijušai Beatričes slavināšanai, kuras vārds itāliski nozīmē «cēlā» (burtiski: «ar labumiem bagātā» – *tulk.*). Bet Līdzjūtīgā kādreiz donna, kura bija palikusi Florencē, negribēdama dalīties ar viņu liktenī, tagad tiek pasludināta par «īslaicīgu kļūdu» ceļā pie viscēlākās *Beatrice*...

16. Tālāk par Durante

§212. Aligjeri ģimene

1997.02.25 22:33 otrdienā
(pēc 1 gada, 8 dienām, 5 stundām, 1 minūtes)

.2363. Piedodiet, marķīz, grāfs ar savu vēstuli mani atkal stipri novirzīja. Bet tagad nu man nāksies pastāstīt līdz beigām par Danti; – izklāstīt psiholoģiskā griezumā dažādu slavenu un citādi interesantu cilvēku biogrāfijas taču ir viens no galvenajiem Leoniānas pavedieniem. Man pašam ir interesanti to visu izpētīt, apdomāt (ne tā, kā to dara grāfs {2287}) un pēc tam izklāstīt šajā savā manierē, kura (Jūs taču kā psihologs to, protams, saprotat) ir nekas cits, kā visīstākā ņirgāšanās par «oficiālo zinātni» (ar viņu «doktoru» grādiem – fu!), «oficiālo literatūru» (ar viņu «rakstnieku savienībām» – tfu!) un vispār ar visu oficialitāti kopumā... Ek, marķīz! Nu labi, iesim pie Dantes.

.2364. Vārds «Dante» vispār ir saīsinājums, līdzīgi vārdam «Vaņa». Kristīts viņš tika kā Durante. Vārds Durante acīmredzot ceļas no latīņu *dūrus* (ciets), *dūrāre* (norūdīt, padarīt cietu), t.i. vārds šis nozīmē «norūdīts, ciets» (īsta ņirgāšanās, ja ņem vērā viņa jūtīgumu un maigumu).

.2365. «Aligjeri» mūsdienu lasītājs uztver kā uzvārdu (un biogrāfi arī raksta: «*Aligjeri dzimta*», «*Aligjeri ģimene*» utt.). Bet īstenībā to tikai ļoti nosacīti var nosaukt par uzvārdu mūsdienu nozīmē (tāda uzvārda, stingri runājot, Dantem vispār nebija). Ar vārdu «Aligjeri» lietas apstāv sekojoši. «Mūsu» Dantes vecvecvectēvs Kačagvida bija precējies ar Aldigjeri da Fontana no Lombardijas meitu. Vai šis «Aldigjeri» bija dzimtas nosaukums (t.i. uzvārds mūsdienu nozīmē) vai atsevišķa cilvēka vārds – man nav zināms. Tā vai citādi, bet par godu sievastēvam šī pāra vienam dēlam (nākošajam dzejnieka vecvectēvam) tika dots vārds Alligjeri (tā Florencē izkropļoja šo Lombardijas vārdu). Pats Kačagvida pavadīja (Svētās Romas impērijas) imperatoru Konrādu III karagājienā pret musulmaņiem, par ko viņš tika iecelts bruņinieku kārtā, un gāja bojā Austrumos. Viņa mazdēlu (dzejnieka vectēvu) sauca Dante Belinčone, un tāpat vārds «Alligjeri» šeit nefigurēja. Bet dzimta tā lepojās ar kritušo bruņinieku, ka viņa mazmazdēlu (nākošo dzejnieka tēvu) nosauca divkārši par Aligjeri d'Aligjeri (pamaztiņām turpināja

vārdu kropļot tālāk), bet mazmazmazdēlu – par Dante Aligjeri. «Mūsu» Dantes dēli jau atkal vairs nesaucās par Aligjeri. (Viņa vecāko dēlu, piemēram, sauca Pjetro di Dante).

.2366. Un tā, mēs redzam, ka «uzvārdam» Aligjeri sākotnēji bija forma «Aldigjeri», un tādā gadījumā pati no sevis prasās latīņu etimoloģija no saknēm «āla» un «digerere». Pirmais nozīmē: spārns, plecs, karaspēka flangs, āla (jātņieku nodaļa), kavalērija vispār. Otrais: sadalīt, izsniegt, savest kārtībā (no «dis» + «gerere» – «sa» + «nest»). Tādējādi Aldigjeri var tulkot dažādi: sākot ar «no nesējiem uz pleca» un beidzot ar «no (kaut kā) dalītājiem kavalērijā» (gramatiskā forma, kas beidzas ar -i (precīzāk: -ī) – tā ir latīņu vīriešu dzimtes ablatīvs, kurš norāda piederību vai izcelšanos; atbilst krievu (slāvu) galotnei -куи). To, ka sakne Al- ceļas tieši no Āla, apstiprina fakts, ka Dante savu otro vārdu rakstīja itāliski kā Alighieri, bet latīniski kā Alaghieri. (Piezīme: visa šī etimoloģija ir manis paša izdomāta (tas ir, tā nav izlasīta nekādās gudrās grāmatās) un tādēļ tā neapšaubāmi ir diletantiska).

.2367. Pats Dante arī starp saviem senčiem visvairāk lepojās ar Austrumos kritušo vecvecvectēvu – bruņinieku Kačagvidu – un tieši pie tā viņš Dievišķajā Komēdijā griežas ar vārdu «tēvs», kamēr savu īsto tēvu Aligjeri d'Aligjeri vispār nepiemin ne ar vienu vārdu. Acīmredzot viņš, tāpat kā Hitleris {LEONI.746}, turēja sirdī aizvainojumu pret tēvu par kaut ko, lai gan tas nomira, kad dzejniekam bija tikai 18 gadi (t.i. tieši tajā laikā, kad viņš sāka medīt Beatričes paklanīšanos); varbūt, ka tas ir kaut kādā veidā saistīts ar to apstākli, ka Dantes māte nomira vēl agrāk, un dēls izauga pie pamātes.

.2368. Karš, kurā piedalījās, saņēma bruņinieka titulu un gāja bojā dzejnieka vecvecvectēvs, bija Otrais krusta karš, kas notika 1147–1149.gadā un kuru vadīja franču karalis Ludviķis VII un vācu karalis Konrāds III (valdīja 1138–1152). Pusgadsimtu pirms tam bija aizbrāzies Pirmais krusta karš – pats veiksmīgākais no visiem astoņiem –, 1098.gadā grāfs Flandrijas Balduīns ieņēma Edesas pilsētu (tagadējo Urfu tagadējās Turcijas dienvidaustrumos), – šo seno pilsētu Tigras un Eifratas augštecē, kura bija piederējusi pēc kārtas persiešiem, grieķiem, Romai, Bizantijai, kuru 0639.gadā bija ieņēmuši arābi, 1031.gadā atkarojusi Bizantija, bet kura tūlīt atkal bija tikusi sagrābta – tagad no seldžukiem. Tajā laikā šīs pilsētas iedzīvotāju vairums bija armēņi, un viņi jau tolaik bija sākuši naidoties ar nesen no Āzijas dziļumiem atnākušajiem seldžuku turkiem, tāpēc armēņi būtiski palīdzēja Balduīnam. Ar centru Edesā bija nodibināta pirmā krustnešu valsts Austrumos – Edesas grāfiste ar Balduīnu priekšgalā (pēc tam tika nodibinātas vēl arī Tripoles grāfiste, Antiohijas hercogiste un Jeruzālemes karaliste – kopā četras kristiešu valstis; Balduīns pēc pirmā Jeruzālemes karaļa Buljonas Gotfrīda nāves ieņēma arī Jeruzālemes troni). Un lūk, 46 gadus pēc atbrīvošanas Edesu 1144.gadā atkal bija sagrābis Mosulas seldžuku emīrs, kādēļ arī Pāvests bija izsludinājis Otro krusta karu. Karagājiens bija neveiksmīgs, nedz Edesu, nedz citas zemes atbrīvot neizdevās, krustneši ilgi aplenca Damasku, taču tā arī neieņēma... Bet Dantes vecvecvectēvs krita.

.2369. Laika intervālā, kurš atdala Danti no viņa vectēva vectēva, Florence auga ļoti strauji: bruņinieka Kačagvidas laikos tajā bija aptuveni 10 tūkstoši iedzīvotāju, bet Dantes laikā jau 90 tūkstoši, un tā kļuva par ceturto pēc lieluma pilsētu Eiropā aiz Kordovas, Palermo un Parīzes. (Kordova – bijusī galvaspilsēta Kordovas kalifātam Spānijas dienvidos, kurš bija vislavenākā arābu valsts Eiropā, kas Krusta karu laikos tomēr bija jau pārgājusi kristiešu rokās; Palermo – tajā laikā galvaspilsēta normāņu dibinātajai Sicīlijas karalistei, kurai piederēja arī Itālijas dienvidi; Parīze – Kapetingu, pagātnē «Frankijas lielhercogu», galvaspilsēta, kura Dantes laikos bija jau pakļāvusi sev vairāk nekā pusi no tā, ko mēs tagad saucam par Franciju).

§213. Baltais gvelfs

.2370. Tajos laikos galvenā, Ziemeļitāliju plosošā pretruna bija gibelīnu un gvelfu cīņa. Runa bija par to, ko atbalstīt – gvelfi gribēja, lai Itālija pakļautos Romas pāvestam (kurš tajos laikos pretendēja arī uz laicīgo varu), bet gibelīni vēlējās, lai tā pieslietos Svētās Romas impērijai, par kuras imperatoriem tika izvēlēti dažādi lieli Eiropas feodāļi, visbiežāk vācu un čehu karaļi (gibelīnu un gvelfu cīņas klasiskajā laikā no 1220. līdz 1250.gadam par imperatoru bija normāņu pēctecis Fridrihs II, Sicīlijas un Dienviditālijas karalis, kura galms sēdēja Palermo un, starp citu, tieši šajā galmā dzīvojošie dzejnieki izdomāja sonetu kā dzejoļa formu un vispār nodibināja itāļu poēziju, kurā Dante drīzumā tik vareni ieies, bet līdz tam Itālijā sacerēja un lasīja dzejoļus vai nu latīņu valodā, vai arī vecfranču, provansiešu valodā; pēdējā ir sacerētas galvenās bruņinieku poēmas). Pastāvēja pilsētas, kas pēc tradīcijas bija gvelfu vai gibelīnu orientācijā (Florence piederēja pie tradicionāli gvelfu pilsētām, un Dantes dzimta arī bija gvelfi. Bet Dantes vectēva jaunības laikos vienu laiku varu ieguva gibelīni, un tad dzejnieka vectēvs, Dante Belinčone arī tika uz kādu laiku izdzīts no Florences un arī ilgi klīda apkārt, pirms varēja atgriezties).

.2371. Dantes Aligjeri dzīves laikā Florencē gvelfu un gibelīnu cīņa jau bija beigusies – gvelfi bija galīgi uzvarējuši, bet gibelīni kļuvuši par abstraktiem ienaidniekiem, kurus dzīvus neviens lāgā nebija redzējis, līdzīgi buržujiem pēdējās padomju desmitgadēs. Bet toties, kā tas vienmēr mēdz būt pēc uzvaras, paši gvelfi sašķēlās – melnajos un baltajos. Es daudzas reizes mēģināju noskaidrot, kāda bija starpība starp vieniem un otriem. Pāris reizes man jau pat likās, ka es to esmu sapratis. Bet pēc pusstundas jau atkal to vairs nezināju. Tā ka mums šeit nāksies apmierināties ar to apziņu, ka vieni bija balti, otri melni. Tas ir apmēram tāpat, kā kreisie un labie novirzieni boļševikiem 1920.gados. (Un šķelšanās cēloņi īstenībā arī bija tie paši: personīgu grupējumu sacensība).

.2372. Dante, dabiski, pieslēgās nepareizajai partijai, tai, kura nākotnē cīņu zaudēs, – viņš kļuva par balto gvelfu (praktiski ir izslēgts, ka uzvarēt varētu tāda partija, kurā sastāv Dantem līdzīgi ļaudis; uzvar, protams, tie, kas ir cieti un rīkojas bez ceremonijām). Melnie gvelfi, nostiprinājušies pāvesta galmā, stāstīja, ka īsti gvelfi ir tikai viņi, bet baltie gvelfi ir slēpti gibelīni. Visumā tas bija taisnība: pēc sakāves Florencē baltie gvelfi patiešām apvienojās ar gibelīnu trimdiniekiem un (nesekmīgi) mēģināja gāzt melno gvelfu varu dzimtenē. Bet par Dante Aligjeri vispār nav skaidrs, kā viņš varēja skaitīties gvelfs (laikam apmēram tāpat, kā es ilgi skaitījos komjaunistis), ja viņš praktiski visu mūžu bija imperatora varas piekritējs un beigu beigās visus sava laika Romas pāvestus iesēdināja savā Ellē.

§214. Grandioza rēķinu kārtošana

.2373. Es tagad vairs nešaubos, ka Dante bija ISFJ tips, tas ir, piederēja tam pašam psiholoģiskajam tipam kā es. Sakrītošo pazīmju ir ļoti daudz. Piemēram, Dante slikti zināja latīņu valodu, bet senebreju un grieķu valodas nezināja nemaz (tās ir Bībeles valodas: pirmā – Vecās Derības, otrā – Evanģēlija valoda). Tas nozīmē, ka abstraktu zināšanu apgūšanas vietā viņš deva priekšroku praktiski viņam nepieciešamu zināšanu iegūšanai (S tips; es arī neapguvu nekādas valodas, kuras man pasniedza kā «svešvalodas»; es apguvu tikai tās, kuras bija man nepieciešamas praktiskajā dzīvē: latviešu un krievu; motivējums jaunībā bija pilnīgi apzināts: tā vietā, lai iegaumētu kādas valodas miljonu vārdformu, es labāk iegaumēju miljonu personu vārdu, faktu, skaitļu utt.).

.2374. «Jaunā Dzīve» un «Dievišķā komēdija» ir milzīgs savu jūtu, domu un uzskatu pasaules izklāsts, pie kam realizēts pirmajā personā, neslēpjoties ne aiz kādiem pseidonīmiem un ne aiz kādiem literāriem personāžiem. Pats Dante arī ir visu viņa sacerējumu galvenais varonis. To pašu tendenci mēs redzam Mediotēkā: milzīgs jūtu, domu un uzskatu pasaules izklāsts, neslēpjoties aiz pseidonīmiem un personāžiem, – es pats arī esmu Mediotēkas galvenais varonis.

.2375. Tikai akls (psiholoģijā) cilvēks var neredzēt, ka galvenā «Dievišķās Komēdijas» jēga ir «rēķinu kārtošana» ar visiem – tāpat, tieši tas, kam nešķērdēt savu enerģiju Mediotēkā grāfs Viktors de Kroto aicināja Dievu man palīdzēt {LEONI.788}.

.2376. Nesen Rīgā tika izveidots Dantes «Dievišķās Komēdijas» teatrāls uzvedums. Televīzijas informatīvajā programmā «Panorāma» (kura priekš Latvijas pēc stila un nozīmes atbilst Krievijas programmai «Vremja») par to ziņoja, kā parasti, Andrejs Volmārs – galvenais, daudzgadīgais kultūras dzīves aplūkotājs, neapšaubāmi viens no erudētākajiem cilvēkiem Latvijā šajā nozarē. Un viņš teica tajā reizē, ka Dante esot saticis Beatriči... ellē (!!!). Pat viņš nezināja vai neatcerējās, ka «Dievišķajai Komēdijai» ir trīs daļas (Elle, Šķīstītava un Zemes paradīze) un ka Beatriče taču sagaidīja Danti tikai Šķīstītavas beigās, bet līdz tam Danti pavadīja viņas sūtītais romiešu dzejnieks Vergilijs, «Eneīdas»³³⁸ autors. Pat Volmāram «Dievišķā Komēdija» paliekoši asociējas ar Elli, un tikai ar Elli.

.2377. Ja «Dievišķajā Komēdijā» nebūtu Elles, tad šo poēmu neviens nemaz neatcerētos, un tā nebūtu kļuvusi par Dievišķo (pats Dante nosauca savu sacerējumu vienkārši par «Komēdiju», bet par «Dievišķo» to pirmais nodēvēja Bokačo – «Dekameron»³³⁹ autors, arī florentietis un pirmais Dantes biogrāfs; bet par «Komēdiju» Dante nosauca savu komēdiju, vadoties no sekojošiem apsvērumiem: traģēdija ir tas, kas labi sākas, bet slikti beidzas; komēdija – tas, kas slikti sākas, bet labi beidzas – «Dievišķā» sākas ar trimdas «tumšo mežu», bet beidzas ar paradīzi).

.2378. Šķīstītavas un Paradīzes būtu nepietiekami «Komēdijas» mūžīgajai slavaī. Tikai Dantes Elle gadsimtiem ilgi piesaista cilvēku uzmanību, tikai «elles deviņi loki» paliek neizdzēšami atmiņā, tikai tos visi atceras un zina... «Elle» tika uzrakstīta pirmā un uzreiz atnesa autoram slavu. «Paradīze» vēl nebija sacerēta, kad «Elle» jau gāja norakstos pa rokām, un uz Danti ļaudis atskatījās uz ielas: «Viņš ir bijis ellē!...». Sajūsminātais augstmanis, Ravennas pilsētas valdītājs Gvido da Polenta pat uzreiz

³³⁸ Publius Vergilius Maro. «Aeneis». 09982. g.

³³⁹ Boccaccio Giovanni. «Decameron». 1350–1353.g.

uzdāvināja dzejniekam savā pilsētā māju, kurā Dante tad arī nodzīvoja viņam atlikušos trīs gadus un kurā nomira. (Ek, ja man kāds uzdāvinātu dzīvokli par Leoniānas pirmo grāmatu!).

.2379. Bet kas tad ir Dantes «Elle»? Cilvēks ir paņēmis savus laikabiedrus (nedaudz arī no iepriekšējām paaudzēm) – personīgi pazīstamus vai tādus, par kuriem ir dzirdējis, paziņo, ka viņi atrodas ellē, un sāk izdomāt viņiem visvisādas mocības. Nu, vai tas nav ģeniāls gājiens literārā rēķinu kārtošanā? Daudzi tad vēl bija dzīvi, – bet Danti tas nevarēja apturēt – viņš paziņoja, ka briesmīgu grēcinieku dvēseles nonāk ellē jau dzīves laikā – un aiziet! Kā tikai viņš tos visus nesodīja! Te viņi ir iesaluši ledū tā, ka tikai galvas rēgojas ārā, te viens otram mūžīgi un bezgalīgi grauž sprandu...

1997.03.21 19:09 piektdiena
(pēc 23 dienām, 20 stundām, 36 minūtēm)

.2380. Tas ir tāpat, it kā es tagad sāktu sacerēt: lūk, mēs ar Jāni Raini (paņemsim visgodājamāko Latvijā dzejnieku visgodājamākā Itālijā latīņu dzejnieka vietā) – tā tad mēs ar Jāni Raini peldam laivā pa Stikšas purvu uz elli, un pēkšņi kaut kas «nejauki riebīgs» izlien no purva biezeņa un iekožas ar zobiem laivas malā. Es viņā atpazīstu Arvilu Ašerādeni, laikraksta «Diena» direktoru, un speru viņam ar kāju, sakot vārdus: «Ej dibenā pie tādiem pašiem suņiem!», bet Jānis Rainis mani uzslavē: – cik es esmu principiāls un taisnīgs. Un mana sacerējuma komentatori pēc tam izskaidro nākamo paaudžu lasītājiem, kāpēc es tā apgājos ar Ašerādeni un kāds tas bija alkatīgs blēdis, kurš tagad, pateicoties manas kājas spērienam, ir iekļuvis pasaules literatūras vēsturē.

.2381. Vai, pieņemsim, vienā elles vietā es redzu, kā no plaisas starp akmeņiem rēgojas kailas kāju pēdas, un tās laiza degošās zemes zilā liesma. Rainis piedāvā man nokāpt zem kraujas un paskatīties, kas tad īsti tur karājas šķirbā. Es nokāpju, redzu cilvēku, kurš karājas ar galvu uz leju, raustās un lokās aiz sāpēm. Es jautāju, kas viņš tāds ir, bet viņš, pārskatījies, izsaucas: «Birkav, – tu arī esi šeit! Tik ātri?», – un es pazīstu pēc balss, ka tas ir atjaunotās Latvijas pirmais premjerministrs Ivars Godmanis, bet mani viņš ir noturējis par otro premjerministru Valdi Birkavu. Un komentatori manas grāmatas piezīmēs paskaidro, ka Valdis Egle tik ļoti ticēja Godmanim 1989–1991.gada «Dziesmotās Revolūcijas» laikā un viņam valdot 1991–1993.gadā, bet pēc tam izrādījās, ka Godmaņa laikā tika izvazāti un izzagti visi Latvijai piešķirtie G24 kredīti, un kļuva skaidrs, kāpēc firmai SWH toreiz izdevās visu sagrābt: – ceturtais, slepenais tās akcionārs bija neviens cits, kā pats premjerministrs...

.2382. Iespējas ir neierobežotas – spēj tik izdomāt un visiem sadot pēc nopelniem! «Dievišķā Komēdija» neapšaubāmi ir visveiksmīgākais, visefektīvākais «rēķinu kārtošanas» gadījums pasaules literatūrā.

.2383. (Es vispār neesmu domājis nopietni par tādu sižetu, bet viena mocība man pati kaut kā ienāca prātā: sēž ellē grēcinieki un ir spiesti caurām dienām no rīta līdz vakaram skatīties pa televizoru amerikāņu filmas; es tikai nezinu, kam un par kādiem noziegumiem varētu dot tādu sodu).

.2384. Dante tā ieskrējās, ka ļoti ātri tika cauri sešiem elles riņķiem un saprata, ka, tā turpinot, šī izprieca ātri beigsies, tāpēc, lai to paildzinātu, no septītā loka viņš sāk ievest loka iekšienē vēl joslas, grāvjus utt. Katrs no nākošajiem lokiem ir lielāks, nekā pirmie seši, visi kopā ņemti.

.2385. Kopsummā Dante novietoja Ellē 79 reālas personas, no kurām 32 bija florentieši un vēl 11 no Florences novada (Toskānas). Šķīstītavā, turpretim, viņš atrada vietu tikai 4 florentiešiem un 11 toskāniešiem, bet Paradīzē sastapa tikai divus florentiešus un nevienu toskānieti. Tas, jāatzīst, aptuveni atbilst manam viedoklim par Rīgas un Latvijas iedzīvotājiem. Vienīgi nāktos krietni palauzīt galvu, kur atrast divus rīdžiniekus, kas būtu paradīzes cienīgi. (Nu, viens, pieņemsim, būtu: tas ir Latvijas Valsts prezidents, Viņa ekselence Guntis Ulmanis, bet kur ņemt otro^{340?}).

§215. Sistēmu ģeometrija

.2386. Dievišķā Komēdija ir ļoti precīzi aprēķināta (pats Dante šajā sakarībā nosauca sevi par «ģeometru»). Tajā ir tieši 100 dziedājumi: pa 33 (Kristus vecums!) Ellei, Šķīstītavai un Paradīzei, plus viens ievada dziedājums. Poēmā pavisam ir 14.233 dzejas rindu, no tām:

4.720 Elle (ar ievaddziedājumu)

4.755 Šķīstītava

4.758 Paradīze

³⁴⁰ P.S. Tagad, pēc deviņiem gadiem (o! Dantes skaitlis!) problēma atkrīt: otrajai, protams, jābūt Viņas Ekselencei Vairai Viķei-Freibergai.

.2387. (Dante rakstīja Dievišķo tieši 8 gadus no 1313.gada septembra līdz 1321.gada septembrim, tātad viņš sacerēja vidēji 1779 rindiņas gadā, 148 rindiņas mēnesī vai 3 rindiņas dienā, – tātad apmēram vienu tercīnu dienā: temps pilnīgi pieņemams; tercīna ir trīs dzejas rindiņas – poēmas vienība, ko izdomājis un poēzijā pirmoreiz pielietojis pats Dante; Viktors Krotovs viņu atdarina {[LEON1.208](#)}).

.2388. Dante satika Beatriči, protams, ne jau ellē, kā to apgalvoja Volmārs, bet Šķīstītavas 30.dziedājumā (kur viņa bija nolaidusies no Paradīzes, lai viņas uzdevumu izpildījušā Vergilija vietā tālāk pati pavadītu dzejnieku). Šī dziedājuma numurs satur 3 un 10; līdz šim dziedājumam poēmā ir 63, bet pēc tās – 36 dziedājumi; abi šie skaitļi «sastāv» no trijniekiem, bet viņu ciparu summa ir kārotais devītnieks. Beatriče parādās pašā 30.dziedājuma vidū; tieši 73.rindiņā skan viņas vārdi: «*Skaties drošāk! Jā, jā, es – Beatriče*». Pavisam šajā dziedājumā ir 145 rindiņas, tātad – 72 rindiņas līdz šiem vārdiem un 72 rindiņas pēc tiem (un ciparu summa atkal – devītnieks!, bet skaitlis 72 «sastāv» no 8 devītniekiem).

.2389. Protams, tādus numurus var taisīt tikai tad, ja vispirms izplāno sacerējuma vispārējo kompozīciju, bet pēc tam domā, ar ko aizpildīt «tukšās» (ne mezglu) vietas. Šis princips ir līdzīgs pazīstamajiem «leļupējās programmēšanas» noteikumiem³⁴¹. Tikai tā raksta labas programmas un tikai tā raksta labus dzejoļus, pat ja tie ir ne «dievišķa poēma», bet tikai joku dzejoļi dzimšanas dienai. «Dzīves ugunsgrēkā» {[LEON1.985](#)} es taču arī vispirms izdomāju «uguns, kurā sadeg dzīve,» ideju, pēc tam centrālās frāzes ar augošu spriegumu:

dzīves uguns...

dzīves sārts...

dzīves ugunsgrēks...

.2390. ,izvietoju tās pirmajā, vidējā un pēdējā pantā, bet pēc tam tikai sāku aizpildīt tukšās vietas starp tām. Ar ko aizpildīt tukšumus, nav sevišķi svarīgi, galvenais tikai, lai neparādītos disonanse, kas grieztu ausīs, lai viss ietu vispārīgās idejas gultnē. Protams, tieši pēc tāda principa tika sacerēta arī Dantes «Komēdija».

.2391. Katra no tās trim daļām (kantikām) beidzas ar vārdu «*stelle*» (zvaigzne).

.2392. Man šķiet, ka Dievišķā Komēdija ir palikusi mazliet nepabeigta (Dante taču strādāja pie tās līdz pat liktenīgajam braucienam uz Venēciju, kura laikā viņš saslima – acīmredzot ar malāriju – un, mājās atgriezies, nomira 56 gadu vecumā). Katrā ziņā man nav skaidrs, kādēļ citādi viņš nenoveda poēmu līdz matemātiskai pilnībai, – nepadarīja vienādu (vai mainošos pēc kaut kāda likuma) rindiņu skaitu dziedājumos un kantikās (ko es noteikti izdarītu, aizpildot dažas vietas).

.2393. Visa šī «ģeometrija» (kā teica pats Dante) vai «arhitektūra» (kā parasti runā literatūrzinātnieki), visas šīs spēles ar skaitļiem un kompozīciju man šķiet tā paša psiholoģiskā cēloņa radītas, kurš liek arī man būvēt šo punktu un paragrāfu numerācijas karkasu Mediotēkā. Es redzu šeit apstiprinājumu, ka Dante bija tieši ISFJ tips.

§216. Par eliptisko ģeometriju

.2394. Man Mediotēkā ir liels daudzums precīzu («sīku») faktu (intuitīvie tipi, kuri nemīl detaļas, teiks: PĀRĀK daudz), – un Dantem visi literatūrpētnieki atzīmē viņa fantāziju «pārsteidzošu realitāti», sevišķi Ellē. Būtiska īstenībā šeit ir ne realitāte, bet DETAĻU klātbūtne, bez kurām Dante nevarēja palikt apmierināts.

.2395. Devītās debesis jeb «Sākumdzinējs» Dantem, kā mēdz teikt literatūrpētnieki, ir «caurausts ar ētisku principu». Un, patiešām, kā jau es, strīdoties ar Leonīdu {[PSYHE.993](#)}, apgalvoju, tieši ētiskie, pretēji izplatītajam viedoklim, bet ne racionālie principi vada mūsu psiholoģisko tipu.

.2396. Pirmajā dziedājumā, vēl pirms elles, Dante «tumsā mežā» sastop panteru, lauvu un vilceni. Saskaņā ar viņa paša, vēl pirms «Dievišķās» («Dzīrēs»³⁴² un vēstulē Kanim Grande) dotajiem skaidrojumiem, šie simboli nozīmē sekojošo: pantera – tā ir meli, nodevība, baudkāre; lauva – tā ir lepnība un vardarbība; vilcene – alkātība un pašmīlība. Un visvairāk Dante izbijās no vilcenes. Tāda netikumu hierarhija laikam gan atbilst manai pasaules izjūtai mūsdienu Latvijā. Tieši mežonīga alkātība sabojāja visu, uz ko mēs tiecāmies «Dziesmotajā Revolūcijā»...

.2397. Agrīnie kristieši kā antīkās sabiedrības zemāko un visai tumsonīgo slāņu pārstāvji uzskatīja Zemi par plakanu, lai gan viņu laikos izglītotie grieķi ne tikai jau sen bija noskaidrojuši Zemes lodveidīgo formu, bet Eratostēns bija pat noteicis tās diametru {[VIEWS.705](#)}. Taču Dantes laikā kristīgā

³⁴¹ Йодан Э. «Структурное проектирование и конструирование программ». Мир, Москва, 1979.

³⁴² Dante Alighieri. «Il Convivio». A cura di G. Busnelli e G. Vandelli. Firenze, 1964. (Opere di Dante. Diretta da V. Branca, F. Maggini e B. Nardi. Vol. IV–V).

baznīca jau bija apguvusi un kanonizējusi Aristoteļa, Platona un Ptolemaja mācības, tā ka Dante uzskatīja Zemi par lodveidīgu. Tāpēc, nolaižoties zemāk un zemāk Ellē, Dante un Vergilijs galu galā sasniedza Zemes centru (un līdz ar to Visuma centru, jo Dante neapstrīdēja Ptolemaja un Baznīcas viedokli, ka lodveidīgā Zeme stāv pasaules celtnes centrā). Zemes centrā viņi atrada Luciferu, kura galva un pleci rēgojās laukā no spraugas zemē un ledū. Viņi ieķērās Sātana vilnā uz krūtīm un sāka laisties lejup (līdzīgi kā rāptos zemē no koka vai pa sienu); uz Velna vēdera viņi apgriezās ar kājām pretējā virzienā un sāka pacelties uz Lucifera kājām, nokāpa uz zemes un ieraudzīja, ka viņš rēgojas spraugā ar kājām gaisā: viņi atradās jau pretējā puslodē.

.2398. Nezin kādēļ šī poēmas vieta ir izsaukusi daudz dažādu spriedelējumu un, kā raksta literatūrzinātnieki «rada grūtības komentētājiem». Piemēram, pazīstamais krievu matemātiķis, fiziķis un reliģiozais filozofs Pāvels Florenskis darbā «Imaginārais ģeometrija»³⁴³ apgalvoja, ka Dante it kā esot priekšvēstītājs neeklīda ģeometriju:

«Virzoties visu laiku uz priekšu pa taisni un apgriežoties ceļā vienu reizi, dzejnieks nonāk iepriekšējā vietā tajā pašā stāvoklī, kādā viņš no tās aizgāja. Tātad, ja viņš ceļā nebūtu apgriezies, tad nonāktu pa taisni savā izejas punktā jau ar kājām gaisā (...). Acīm redzams, ka šī virsma: 1) – kā noslēgtas taisnes saturoša, ir Rīmana plakne un 2) – kā perpendikulu kustībā apgriezoša, ir vienpusēja virsma. Ar šiem diviem apstākļiem pietiek, lai ģeometriski raksturotu Dantes telpu kā veidotu pēc eliptiskās ģeometrijas parauga».

.2399. Protams, tās ir blēņas. Kā S tips (sensorais), Dante tādus stīkus nemīlētu pat mūsu dienās (līdzīgi man), bet Viduslaikos jau nu jo vairāk nesāktu izdomāt. Toties pats Florenskis kā N tips (intuitīvais), visu kaut ko tādu mīlēja un sacerēja. Visi Florenska prātojumi balstās uz (kļūdainu) postulātu, it kā Dante iznāca virspusē tajā pašā vietā, kur iegāja pazemē, kaut gan ir skaidrs, ka pēc dzejnieka ieceres viņš iznāca laukā pretējā Zemes pusē, un apgriezies uz Lucifera ķermeņa viņiem ar Vergiliju vajadzēja vienkārši tādēļ, ka «antipodiem taču galvas ir pretējā virzienā».

.2400. Tunelis, pa kuru viņi ar Vergiliju vēlāk pacēlās līdz Šķīstītavas Kalnam, pēc Dantes vārdiem ir izveidojies, Luciferam krītot no debesīm ar galvu uz leju. No tā ir skaidrs, ka tās īstās debesis, no kurienes Lucifera nometa un kur tātad mīt Dievs, atrodas ne mūsu, bet tajā otrajā puslodē. Bet mūsu puslode tātad ir it kā neīsta, patiesībā nevis «viņi, antipodi» dzīvo ar galvu uz leju, bet tieši mēs šeit dzīvojam «ar kājām gaisā». Un lūk, šī tēze, atšķirībā no «eliptiskās ģeometrijas», jau ir ļoti piemērota Dantes raksturam. Es arī uzskatu, ka mūsu dzīvē viss ir apgriezts «ar kājām gaisā», viss ir ne tā, kā vajadzētu būt...

.2401. Vispār man liekas, ka, saskaņā ar Dantes uzskatiem, Zeme, kaut arī ir lodveidīga, bet dzīvot uz tās var vai nu vienas puslodes virsotnē, vai arī otras puslodes virsotnē, bet uz sāniem dzīvot nevar, tāpēc ka nokritīsi (bet es neuzstāju par šo tēzi). Spriežot pēc «Komēdijas», Dantem nebija priekšstata par pievilksanas spēku uz centru, kas darbotos vienādi visos lodes virsmas punktus. (Līdz Amerikas atklāšanai pēc Dantes nāves palika vēl 171 gads).

.2402. Dante ar Vergiliju gāja cauri Ellei tieši 24 stundas un sasniedza Zemes centru. Tā kā Zemes rādiuss ir 6.378 km, tad ir viegli izrēķināt, ka dzejnieki pārvietojās ar vidējo ātrumu 266 km stundā (ja pieņemam, ka viņi kustējās pa taisni, bez līkločiem). Pie mums, Latvijā tāds ātrums uz ceļiem netiek sasniegts; jo vairāk ir grūti to uzturēt augu diennakti bez pārtraukuma. (Pats Dante attālumu no viena pola līdz otram «Dzīrēs» noteica kā 10'000 jūdzes, bet nav skaidrs (man), vai tas ir pa loku vai pa diametru, un cik kilometru ir vienā Dantes jūdžē; jebkurā gadījumā pat saskaņā ar Danti līdz Zemes centram jābūt tūkstošiem jūdžu, un noiet tās kājām vienā diennaktī ir pagrūti, jo sevišķi, ja pastāvīgi ielaižas sarunās ar aborigeniem).

§217. Datums, kad ceļoja uz Elli

.2403. Kā izriet no poēmas, Dantes ceļojums sākās pirmajā pilnmēness dienā pēc 1300.gada pavasara saulgriežiem. Tātad noteikt precīzu šī notikuma datumu ir ļoti viegli (es pats bez īpašām pūlēm varētu uzrakstīt datorprogrammu šī datuma izrēķināšanai, ja vien nepažēlotu tam dažas dienas). Un tomēr mūsdienu oficiālā zinātne nezina kāpēc ir sapinusies šajā jautājumā. Galvenais Krievijā Dantes

³⁴³ Флоренский Павел. «Мнимость в геометрии». Москва, 1922.

biogrāfs – Goļeņiščevs-Kutuzovs – raksta³⁴⁴ 1967.gadā, ka ceļojums uz Elli sākās 25.martā, bet Maskavas planetārija lektors N. Mamuna apgalvo 1990.gada žurnālā «Наука и Жизнь»³⁴⁵, ka tas notika 5.aprīlī (iekavās piebilstot, ka «daži komentatori norāda uz 8.aprīli vai 25.martu» un liekot saprast, ka šie komentatori kļūdās).

.2404. 1582.gadā saskaņā ar Romas pāvesta Gregora XIII pavēli pēc ceturtdienas, 4.oktobra sekoja piektdiena, 15.oktobris. Tādējādi no skaita izkrita 10 dienas, un parādījās t.s. Gregora kalendārs. Atšķirība starp datumiem, ko norāda Kutuzovs (25.marts) un Mamuna (5.aprīlis) ir aizdomīgi tuva šīm pazudušajām 10 dienām. Vai tik kalendāri nebūs tas, kur ir sapinusies mūsdienu oficiālā zinātne?

.2405. Patiešām, pieņemsim, ka Kutuzovs un Mamuna (vai viņu lietotie avoti) īstenībā ir izrēķinājuši vienu un to pašu fizisko, astronomisko pirmā pilnmēness dienu pēc 1300.gada pavasara ekvinoxijas. Astronomiskie cikli ir ļoti stabili, tā ka datorprogrammai, ja tā ir puslīdz noskaņota un vispār strādā, ir grūti šeit kļūdīties. Toties kalendārās sistēmas, kurās šī diena tā vai citādi tiek apzīmēta un numurēta, ir diezgan juceklīgas (vismaz pirmajā skatījumā), un te kļūdīties nav grūti.

.2406. Ja ir pareizs šis pieņēmums, tad Kutuzova 25.marts, kā agrāks datums, neapšaubāmi ir dots pēc Jūlija kalendāra (kurš Dantes laikos arī bija vienīgais lietotais viņa apkārtnē). Kā 25.marts šī diena tika apzīmēta tajos (rokraksta vai ksilogrāfiskajos – grāmatu iespiešanas tad vēl nebija) kalendāros, kurus lietoja Dante.

.2407. Taču Jūlija 25.marts bija pavasarīgāka diena nekā mūsu 25.marts: Gregora kalendārs taču tādēļ arī tika ievests, ka Jūlija kalendārs, kurš uzskatīja par garo gadu ikvienu gadu, kura numurs dalās ar 4 bez atlikuma, atpalika no astronomiskā kalendāra. Labojums «katrs ceturtais gads – par vienu dienu garāks» bija pārāk stiprs, to vajadzēja vājināt. Un Gregors XIII to pavājināja tā: «par vienu dienu garāks ir katrs ceturtais gads, izņemot tos, kura numuri dalās ar 100 bez atlikuma, taču ja tas dalās ar 400 bez atlikuma, tad gads tomēr ir garais gads» (pie šāda aprēķinu algoritma atšķirība starp Gregora un astronomisko kalendāru sasniegs diennakti tikai 4862.gadā, kad arī vajadzēs ievest jaunus labojumus).

.2408. 1300.gadā Gregora kalendāra vēl nebija, taču mēs varam to ekstrapolēt atpakaļ, uz periodu līdz pāvestam Gregoram XIII. Gregora kalendāra ieviešanas brīdī 1582.gadā tam starpību ar Jūlija kalendāru noteica 10 dienas (lai saulgrieži atkal iekristu tajos gadalaikos, kādos tie iznāca tajā laikā, kad kristietība sāka kļūt par Romas impērijas valsts reliģiju).

.2409. 1600.gads bija garais gads pēc abiem kalendāriem, tāpēc 10 dienu starpība neizmainījās; pēc 1700.gada tā kļuva 11 dienas, pēc 1800.gada – 12 dienas, bet pēc 1900.gada – 13 dienas (pēc 2000.gada atkal neizmainīsies).

.2410. Ekstrapolējot Gregora kalendāru atpakaļ, mums ir jārīkojas analogiski: līdz 1500.gadam kalendāru starpība bija 9 dienas; līdz 1400.gadam – 8 dienas, bet līdz 1300.gadam – 7 dienas. Tā kā 1300.gadā Dantes ceļojums notika jau pēc «liekā» Jūlija kalendāra 29.februāra, tad Dantes došanās brīdī uz Elli kalendāru starpība bija 8 dienas, un Jūlija 25.marts pēc mūsu kalendāra būs 2.aprīlis³⁴⁶. Savas asociācijas par pavasara plaukuma pakāpi mums ir jāsaista tieši ar šo datumu.

.2411. Bet ja ekstrapolē Gregora kalendāru atpakaļ ar kļūdām, tad, atkarībā no aprēķinu algoritma, var dabūt vēl daudz dažādu interesantu datumu. Piemēram, ja uzskatām, ka periodā līdz 1582.gadam kalendāru starpība visu laiku palika tās Gregora 10 dienas, tad dabūsim 4.aprīli. Ja uzskatām šo starpību par fiksētu XX gadsimta līmenī (13 dienas), tad dabūsim 7.aprīli. Šie datumi ir par vienu dienu nobīdīti attiecībā pret Mamunas nosauktajiem datumiem: 5.aprīli un 8.aprīli³⁴⁷. Var domāt, ka Mamunas nosauktie datumi tika rēķināti pie attiecīgi divām dažādām kļūdainām Gregora kalendāra ekstrapolācijām

³⁴⁴ Голенищев-Кутузов И.Н. «Данте». Жизнь замечательных людей. Серия биографий. Основана в 1933 году М. Горьким. Выпуск 19 (443). Издательство ЦК ВЛКСМ «Молодая Гвардия». Москва, 1967, с.231.

³⁴⁵ Мамуна Н., лектор Московского планетария. «Почему ошибся Данте». «Наука и Жизнь», 1990 №2, с.134.

³⁴⁶ P.S. 1300.gada 25.marts pēc Jūlija kalendāra jeb 2.aprīlis pēc Gregora kalendāra bija piektdiena. Es neatceros, vai Dantem «Komēdijā» ir kādas norādes par to, kādā nedēļas dienā viņš devās uz Elli. Ja tādas būtu, tad tās varētu precizēt datumu. No poēmas viedokļa loģiski būtu, ka Dante nonāca Paradīzē un sastapa Beatriči svētdienā. Pirmajā svētdienā pēc pirmā pilnmēness, kas bijis pēc pavasara saulgriežiem, tiek svinētas kristiešu Lieldienas (kopš 0325.gada vienu nedēļu pēc ebreju Paseha); es nezinu arī, vai Dantes ceļojums notika tieši Lieldienās; ja tā, tad būtu loģiski, ka viņš devās uz Elli piektdienā (kad Kristu sita krustā) un sastapās ar Beatriči svētdienā (kad Kristus augšāmcēlās).

³⁴⁷ P.S. Es paskatījos tagadējos rakstus Internetā par Danti – galvenokārt angļu valodā. Tur figurē tikai viens datums (parasti saukts par «Dantes datumu») – 24/25.marts (tā arī raksta: ar *slash*-u). Bet man radās iespaids, ka tie amerikāņi vispār nezina, ka pastāv divi kalendāri – Jūlija un Gregora – un ka tādēļ viņiem jautājums par to, kādā īsti kalendārā šis datums ir, vienkārši nerodas.

atpakaļ, plus vēl nobīde par vienu dienu dēļ kaut kāda iemesla, par kuru varēja būt mazliet savādāka «pilmēness dienas» definīcija vai arī vienkārša programmas kļūda (vai nu Mamunas, vai Kutuzova avotā), pārejot robežgadījumus (1300.gads attiecas uz XIII vai XIV gadsimtu; ceļojums uz Elli notika pirms vai pēc 29.februāra utml.). Vai, varbūt, tas ir nevis ieiešanas Ellē datums, bet pacelšanās Paradīzē datums diennakti vēlāk?

.2412. Kļūdas ir arī pašam Dantem. Tā, visur pareizi uzskaitot, kādās zodiakālajās zīmēs atrodas dažādas planētas viņa ceļojuma brīdī, viņš Venērai pēkšņi taisa rupju kļūdu: īstenībā tā bija ne Zivīs, kā poēmā, bet Aunā. Parakņājies viduslaiku astronomiskajā literatūrā, itāļu profesors Pio Emanueli noskaidroja, ka tieši tādu kļūdu satur «Profacio» astronomiskais almanahs. Kļūva skaidrs, ka Dante nebūt nav līdis uz jumta, lai personīgi vērotu planētas.

§218. Itāļu valodas radītājs

.2413. Bez visiem zināmās «Dievišķās» un bez «Jaunās Dzīves» Dante ir uzrakstījis vēl «Dzīres» itāļu valodā (arī tās pēc formas ir komentārs kanconām; no iecerētajiem 14 «Dzīru» traktātiem faktiski tika uzrakstīti tikai četri), «Par tautas daiļrunību» (latīņu valodā; arī uzrakstīta tikai trešdaļa) un «Monarhiju»³⁴⁸ (latīņu valodā).

.2414. «Dzīrēs»³⁴⁹ Dante māca, ka raksti jātulko četrās nozīmēs: burtiskajā, alegoriskajā, morālajā un anagoģiskajā. Viduslaiku retorikas skolās mācekļiem vajadzēja iegaumēt latīņu vārsmas:

.2415.

Littera gesta docet; quid credes allegoria;
Moralis, quid agas; quo tendas, anagogia.

.2416. (Burts māca, kas bija; kam tici – alegorija; morāle – kā rīkoties; uz ko tiecies – anagoģija). Anagoģija skaidroja debesu un dievišķās lietas. Viss tas attiecās pirmām kārtām uz Bībeles iztulkošanu, bet Dante to plaši pielietoja arī laicīgajai poēzijai.

.2417. Traktātā «Par tautas daiļrunību»³⁵⁰ Dante lika pamatus itāļu dialektoloģijai (norādot 14 lielus dialektus, bet sīku atšķirību skaits pēc viņa vārdiem pārsniedz tūkstoti). Tālāk Dante izsmej dažādu dialektu nepareizo runu. Apulieši «buldurē kā barbari», akvīlieši «šķebina savas frāzes», bet sardīnieši atdarina latīņus «gluži kā pērtiķi cilvēkus». Viņš sāk spriest, kur tad ir pareizā itāļu valoda, un nonāk pie slēdziena, ka tā ir izbārstīta pa visu Itāliju, bet nekur nav šīs valodas pilnībā. Beigu beigās izrādās, ka patiesā itāļu valoda, kas brīva no «rupjiem vārdiem», «saputrotiem izteicieniem», «kropļīgām izloksnēm» un «lauķu akcentiem», ir novērojama tikai «Čino di Pistoija un viņa drauga» kanconās. Šeit mēs redzam mums, ISFJ tipiēm, raksturīgo iedzimto pieticību: Dante ne tikai ir nolīcis savu draugu Čino sev priekšā, bet pat vispār nav nosaucis sevi vārdā (un te vēl jāņem vērā, ka, ja runājam godīgi, liekot roku uz sirds, tad šis Čino di Pistoija tomēr grēkoja pret itāļu valodas tīrību!).

.2418. Manī tas vienmēr rada izbrīnu, kad runā (raksta), ka Dante bija itāļu valodas pamatlicējs un radītājs. Viņa laiku no mūsējā taču atdala 700 gadi – gandrīz tikpat, cik atdala, piemēram, «Слово о полку Игореве»³⁵¹ no mūsdienām. Bet vai tad var šīs poēmas autoru nosaukt par krievu valodas pamatlicēju:

³⁴⁸ Данте Алигьери. Малые произведения. Под ред. академика М. Алексеева и И. Голенищева-Кутузова. Наука, Москва, 1968. («Новая Жизнь», Стихотворения, «Пир», «О народном красноречии», «Монархия», Письма, Эклоги, «Вопрос о воде и земле»).

³⁴⁹ Dante Alighieri. «Il Convivio». A cura di G. Busnelli e G. Vandelli. Firenze, 1964. (Opere di Dante. Diretta da V. Branca, F. Maggini e B. Nardi. Vol. IV–V).

³⁵⁰ Dante Alighieri. «De Vulgari Eloquentia». A cura di A. Marigo e P.G. Ricci. Firenze, 1957. (Opere di Dante. Diretta da V. Branca, F. Maggini e B. Nardi. Vol. VI).

³⁵¹ P.S. «Stāsts par Igora pulku» – viens no vecākajiem senkrievu rakstu pieminekļiem, sacerēts, kā uzskata, 1187.gadā; apraksta Severskas Novgorodas (tā nav tā Novgoroda, kas tagad pazīstama) kņaza Igora Svjatoslavoviča neveiksmīgo karagājieni pret polovciešiem (tjurku tautu, kas toreiz dzīvoja Dienvidukrainas stepēs); kņazs uzsāka šo gājieni otrdien, 1185.gada 23.aprīlī (30.aprīlī pēc Gregora kalendāra) bez saskaņošanas ar citiem kņaziem, cerēdams polovciešus pārsteigt, bet viņi izrādījās brīdināti, sakāva Igoru un paši devās atbildes karagājienā pa krievu kņazistēm. Pats kņazs Igors tika ievainots un krita gūstā, taču tur bija samērā brīvs – viņu apsargāja 20 polovcieši, kuri viņu visur pavādīja, bet ļāva brīvi pārvietoties, piemēram, doties medībās. Izmantojot brīdi, kad sargi sadzērās kumisu un līksmojās, Igors aizbēga no viņiem, atgriezās Krievzemē un sāka apceļot krievu kņazistes, aicinādams kņazus jaunam karagājienam. Poēmas «Stāsts par Igora pulku» galvenā ideja ir – aicinājums kņaziem apvienoties pret polovciešiem, un to ir sacerējis acīmredzot kāds no Igora galminiekiem. Vārds «Igor» ir normāņu vārda «Hegors» slāviska forma; krievu kņazi bija normāņu pēcteči; normāņi (vikingi,

.2419.

...Игорь къ Дону вои ведеть!
Уже бо бѣды его пасеть птиць по дубию;
вльци грозу въсрожать по яругамъ;
орли клеткомъ на кости звѣри зовуть;
лисици брешуть на чръленья щиты.
О Руская земле! уже за шеломянемъ еси!³⁵²

.2420. Vai tad tā ir mūsdienu krievu valoda? Baltu cilšu valodu no gadsimtiem 1200 un 1300 – latgaļu, sēļu, kuršu – es arī droši vien nesaprastu. Dabīgi, mūsu valodas mainījās gadsimtu gaitā. Bet itāļu valoda kā – nemainījās? Man tas nav skaidrs.

.2421. «Monarhijā»³⁵³ Dante aizstāv vispasaules Romas impērijas ideju, lai pārtrauktu šķelšanos, karus un netaisnību starp ļaudīm.

.2422. No Dantes sacerējumiem, sevišķi no «Dievišķās», mēs redzam, ka atriebību viņš uzskatīja par pienākumu (visumā tāpat kā es), taisnīgu tiesu gribēja spriest pats (neuzticot Dievam vainīgo sodīšanu). Viņš juta naidu pret sodomiju (ar ko viņa apkārtņē saprata dažādas seksuālās perversijas, pirmām kārtām homoseksuālismu). Nemīlēja arī astrologus, kuri viņam Ellē staigā ar atpakaļ apgrieztiem galvām. Sev Dante atvēlēja vietu Šķīstītavā priekš lepņajiem (kas principā sakrīt ar manu pašvērtējumu).

.2423. Sākotnēji Dante bija neilgi pirms viņa radītā t.s. «saldā jaunā stila» pārstāvis poēzijā. Sievietes slavināja arī agrāk (sevišķi Provansas poēzijā, kura pirms pašu itāļu dzejas rašanās ieņēma Itālijā otro vietu aiz latīņu poēzijas; Provansa – *Provence* – ir Itālijai ģeogrāfiski vistuvākā mūsdienu Francijas daļa, kur ietilpst arī Marseļas pilsēta; tā bija pirmā zeme ārpus Itālijas, ko romieši iekaroja vēl simt gadus pirms Cēzara un tāpēc nosauca vienkārši par Provinci (no kā franču «Provāns»); Provansas kultūras lielākā uzplaukuma laikā un vēl mazliet vēlāk, Dantes laikos, Provansa pastāvēja vai nu kā patstāvīga karaliste (0855–0863), vai arī kā grāfiste ietilpa ar Franciju konkurējošo karaļvalstu sastāvā (Lejasburgundija, Apvienotā Burgundija), un tolaik nebūt nebija skaidrs, ka tā ir franču, nevis itāļu zeme; tikai 1481.gadā, 160 gadus pēc Dantes nāves, Provansu iekaroja Parīzes karaļu valsts).

.2424. Tad nu lūk, Provansas trubadūri aizrāvās ar dažādu augstdzimušu dāmu slavināšanu, bet itāļi, radījuši paši savu poēziju, nolēma pārspēt trubadūrus ar savu «jauno saldo stilu», pasludinot, ka dāmai ir jāieņem vieta paradīzē taisnprātīgo vietā. Tādas runas jau robežojās ar ķecerību, tā ka itālieši mazliet riskēja, cenšoties izpatikt dāmām. Nu, bet Dante nolēma pārspēt pašus «jaunā saldā stila» dzejniekus – viņš izrādīja Beatricei tādu godu, kāds pienācās pat ne taisnprātīgajiem, bet tikai un vienīgi dievmātei. Lūk, tā viņi spēlējās.

.2425. Dantes ISFJ tipa aprakstu es jau devu savā autoportretā {[PSYHE.1097](#)}, tāpēc šeit neatkārtosu.

§219. Doktore Zenta Mauriņa

.2426. Par Danti nopietnie literatūrzinātnieki (t.i. pretējie man) ir sarakstījuši milzīgu daudzumu aplamību. Kā piemēru došu šeit lielu fragmentu tulkojumā³⁵⁴ no Zentas Mauriņas grāmatas³⁵⁵ «Dante tagadnes cilvēka skatījumā» (Rīga, 1937).

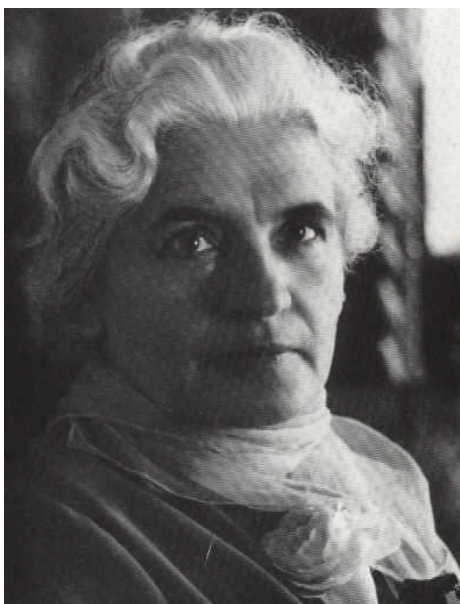
varjagi), tā laika Eiropas vislabākie karavīri, dibināja dinastijas daudzās zemēs: Francijā, Anglijā, Itālijā – un arī Krievijā, taču visur ātri asimilējās, jau pēc dažām paaudzēm aizmirsu savu senču valodu un pārgāja uz vietējo iedzīvotāju valodām: franču, angļu, itāļu, slāvu. Poēma «Stāsts par Igora pulku» rokrakstu kopijās izplatījās pa visu Krievzemi, taču Dienvidu un Centrālajā Krievijā to (līdz ar citiem rakstu pieminekļiem) iznīcināja mongoļu iebrukuma laikā, un tā saglabājās tikai Krievijas Ziemeļos, kurus mongoļi nesasniedza. 1790.gadu sākumā krievu senatnes pētnieks Musins-Puškins līdz ar citiem seniem dokumentiem vienu Pleskavā vai Novgorodā (tagadējā Novgorodā) pārrakstītu Poēmas kopiju nopirka Spaso-Jaroslavļas klosterī, ar ko sākās tās mūsdienu dzīve. Speciāli priekš carienes Katrīnas II tika izgatavota rokraksta kopija, bet 1800.gadā poēma tika nodrukāta. Musina-Puškina nopirktais senais eksemplārs sadega 1812.gadā Napoleona kara laikā Maskavas ugunsgrēkā, un līdz ar to Katrīnas kopija un pirmais (ar kļūdām) drukātais izdevums palika par poēmas teksta pirmavotiem. Poēmas valoda ir tik arhaiska, ka bez tulkojuma nav saprotama (kādēļ arī kļūdas pirmajā drukātajā izdevumā, Katrīnas kopijā un arī agrāko pārrakstītāju tekstos).

³⁵² «Слово о полку Игореве». Детская литература, Москва, 1983, с.54.

³⁵³ Dante Alighieri. «Monarchia». A cura di G. Vinay. Firenze, 1950.

³⁵⁴ **P.S.** Tulkojums bija meditācijas COSLO oriģinālajā krievu tekstā; tā kā šī sējuma teksts pats ir tulkojums latviski no krievu valodas, tad šeit, protams, Mauriņas rakstītais tiek dots oriģinālā.

³⁵⁵ Mauriņa Zenta. «Dante tagadnes cilvēka skatījumā». Valtera un Rapas akc.sab. apgāds, Rīga, 1937.

Zenta Mauriņa (1897.12.15³⁵⁶ – 1978.04.25) (Lejasciems – Bāzele)

bija precēta ar rakstnieku Konstantinu Raudivi, kurš bija 12 gadus par viņu jaunāks, vesels, skaists un sieviešu mīlulis. Šīs laulības psiholoģiskās aizkulises vēl jāpēta, kam tas interesē. Skaidrs, ka tā nebija parastā seksuālā mīlestība. Pie pirmā, vēl virspusīgā skata man liekas, ka Raudīve bija histeroīda personība un, lakstojoties ap Zentu Mauriņu (bet lakstoties viņam nācās vairāk nekā ar citām sievietēm, jo Zenta acīmredzot ilgi nespēja noticēt «viņa nolūku nopietnībai»), galvenais viņa stimulants bija motīvs: «Redziet, cik neparasti es izturos!». Bez tam, Zenta bija jau slavēta, bet viņš – tikai iesācējs rakstnieks (Zenta pēc tam viņam daudzējādā ziņā palīdzēja uztaisīt literāro karjeru, piemēram, pilnībā pārvaldot vācu valodu, viņa uzreiz tulkoja viņa grāmatas vāciski, dodot tādējādi tām plašu auditoriju); viņš bija dzimis Latgalē (bet latgalieši priekš daudziem latviešiem ir apmēram tas pats, kas priekš daudziem krieviem čukči). Taču, lai kā tur arī nebūtu, viņš godīgi izpildīja saistības, ko bija uzņēmies, un līdz pat savai nāvei (viņš nomira pirmais no infarkta) rūpējās par paralizēto sievu. Tikai «laulātā uzticību» neievēroja: satikās ar citām sievietēm, un no vienas viņam bija pat meita, kuru viņi kopā ar Zentu audzināja, kad tā laiku pa laikam atbrauca no mātes paciemoties pie viņiem.

.2429. Grāfa de Lamota definīciju kolekcijai varbūt noderēs viņas aforisms: «*Ciešanas ir grāmata, ko tulkojumā nevar lasīt un ko atstāstījumā var pārprast, tās pašam jāizstudē oriģinālā*»³⁵⁷. Grāfa kolekcijai nenoderēs, bet, vienalga, interesanti ir viņas aforismi: «*Esmu izmisusi – tā tad eksistēju*» un «*Līdz patiesībai ir jāaizmelojas*». Kaut gan pēdējais tik stipri labāk skan krieviski³⁵⁸ (asociācijas ar

.2427. Zenta Mauriņa ieņem latviešu kultūrā apmēram tādu pašu vietu, kādu Anna Ahmatova ieņem krievu kultūrā. Tiesa, Zenta Mauriņa nav dzejniece, bet esejiste, taču citādi viņu lomām savu tautu kultūrā ir daudz analogiju. Kā nesen (1989.gadā) krievi (un vispār krieviski lasošie) plaši atzīmēja Ahmatovas simtgadi, tā šajā (1997.) gadā Latvijā plaši tiek atzīmēta Mauriņas simtgade (15.decembrī). Iznāk visādi jubilejas izdevumi, tiek organizēti pasākumi utt. Kā Ahmatova tika vajāta padomju laikos, tā Mauriņa padomju laikos bija aizliegta (no 1944.gada viņa dzīvoja emigrācijā, sākumā Vācijā, pēc tam no 1946.gada Zviedrijā, bet no 1965.gada atkal VFR, kur dzīvoja kā Zviedrijas pavalstniece gandrīz līdz pašai nāvei, kura iestājās Bāzeles slimnīcā Šveicē 1978.gadā). Kā Ahmatova bija dažādu Rietumu akadēmiju locekle un universitāšu goda doktore, tā arī Mauriņa tika pagodināta ar dalību Rietumu akadēmijās, ar universitāšu doktora grādiem un tika apbalvota ar dažādām balvām.

.2428. Zenta Mauriņa, ārsta meita, bērnībā saslima ar poliomiēlītu un visu dzīvi pēc tam nodzīvoja paralizēta zemāk par jostas vietu. Pārvietojās viņa invalīdu ratiņos. Tomēr viņa

³⁵⁶ **P.S.** Vairums avotu norāda, ka Zenta Mauriņa dzimusi 15.decembrī, bet «Latvijas Enciklopēdija» Internetā – ka 16.decembrī. Tas rada aizdomas, ka ar Zentas Mauriņas dzimšanas datumu kaut kas varētu būt saputrots, pārejot no Jūlija kalendāra (kurš faktiski darbojās Latvijā, kad 1897.gadā piedzima Mauriņa) uz Gregora kalendāru (kuru Latvijā ievada tikai 1918.gadā). Brīdī, kad ievada «jauno stilu», datuma skaitli pabīdīja uz priekšu par 13 dienām, un tas bija pareizi visiem datumiem, sākot ar 1900.gada 1.martu (pēc vecā stila). Bet datumiem līdz 1900.gada 29.februārim (pēc vecā stila) datumu starpībai bija jābūt tikai 12 dienām. Taču tūkstoši un tūkstoši cilvēku Latvijā to nesaprata, un attiecināja starpību 13 dienas arī uz 19.gadsimta datumiem. Tā, piemēram, manas vecmāmiņas, tēvamātes Alvīnes Egles dzimšanas dienu mēs «visu mūžu» svinējām 18.maijā (viņa bija dzimusi 1890.gadā). Tā uzskatīja viņa pati, tā bija rakstīts visos viņas dokumentos, pasē un visur citur. Tikai 26 gadus pēc viņas nāves, nejausi ieskatījies kādā vecā ierakstā, es ieraudzīju, ka viņa ir dzimusi 1890.gada 5.maijā pēc vecā stila (!!!). Tātad īstenībā tajā dienā, kad viņa piedzima, visā Eiropā bija 17.maijs! Kaut kas līdzīgs var būt noticis arī ar Zentu Mauriņu. Pati viņa svinēja savu dzimšanas dienu 15.decembrī (skat., piem., pašu pirmo teksta lappusi Irenes Melles grāmatā «Trīsdesmit divi gadi kopā ar Zentu Mauriņu», Daugava, 1997.). Bet pieņemamā laika sprīdī man neizdevās nekur atrast, kāds īsti bija datums «pēc vecā stila», kad piedzima Mauriņa. Ja ir jāizvēlas starp 15.decembri, kā uzskatīja pati Mauriņa, un 16.decembri, kā uzskata «Latvijas Enciklopēdija», tad taisnība ir Mauriņai, jo šāda veida kļūdās nepareizs ir lielākais datums.

³⁵⁷ Mellis Irene. «Trīsdesmit divi gadi kopā ar Zentu Mauriņu». Daugava, Rīga, 1997., 44.lpp.

³⁵⁸ «До правды надо доваться».

«добраться», «дорваться»³⁵⁹, kuru nav latviski), ka, iespējams, to viņa ir paņēmusi no kāda krievu rakstnieka.³⁶⁰

.2430. Nu lūk, tagad, kad es esmu Jums stādījis priekšā autori, palasīsim, ko tad viņa 1937.gadā (40 gadu vecumā) raksta par Danti. Kā jau pieklājas īstai rakstniecei, viņa vietām izgudro jaunus latviešu vārdus, kādēļ arī man tulkojot dažreiz nācās bagātināt krievu valodu.

17. Zentas Mauriņas eseja

§220. Dantes pēdās Florencē

.2431. Šai grāmatā es gribu pateikt nevis to, ko Dante dod dantologam, bet – tagadnes cilvēkam, es gribu atrast tās atziņas un gleznas, kas mūsdienu cilvēku (un vai mums kaut kas var būt svarīgāks par mūsdienu cilvēku?) bagātina (...). Es nerunāšu par Danti viduslaiku dzejnieku, bet par Danti universālo cilvēku, es neatferēšu plašos pētījumus, bet meklēšu pašu Danti, kas divdesmitā gadsimteņa cilvēkam un latvietim varbūt vēl tuvāks nekā viduslaiku katolim un italim (...). Lielākā daļa no Dantes tulkotājiem ir protestanti un nevis katoļi (26.lpp.).

.2432. Dantem bijušas universāli plašas zināšanas: visu antīko pasauli, kuras kalngalu viņš saskatīja Virģīlijā (*Mauriņa lieto viduslaiku sagrozītu vārda formu, – V.E. – tagad ir pieņemta antīkā forma: Vergīlijs*), un visu kristīgo pasauli, kuras kalngalu viņš saskatīja Sv. Frančesko, viņš uzņēmis savā garā un reizēm diezgan patvaļīgi pārkāusējis. Kādā veidā viņš pie šīm zināšanām ticis, nav izdibināts. Bet nav šaubu, katrs liels cilvēks savu skolu un savus skolotājus atrod pats, neatkarīgi no visām programmām un akadēmijām. Piegriežoties Dantes zināšanām jābrīnās, ka viņš, kas ilgāku laiku mācījies Sv. Kročes klosterī, nav pratis ne grieķu, ne ebrēju valodu, ko toreiz prata vai visi plašāk izglītoti cilvēki. Bet neaizmirsīsim, ka dižgaru zināšanas un nezināšanas nav mērojamas ar parastām mērauklām (30.lpp.).

.2433. 1302.gadā gibelīni (*melnie gvelfi – V.E.*) ieguva Florencē virsroku un jau tai pašā gadā 27.janvārī Danti notiesāja. Apsūdzības rakstā viņu apvainoja krāpšanā, kukuļu ņemšanā, naidīgā rīcībā pret pāvestu. No visiem ļaunprātīgi sastādītā raksta punktiem patiesi bija tikai pēdējais. Pārējie bija izdomāti, lai pazemotu lepno, neatkarīgo cilvēku (32.lpp.).

.2434. Dantem bija 35 gadi (*36 pilni, tuvāk pie 37 – V.E.*), kad viņu padzina no dzimtenes. 19 gadus viņš klejoja svešumā, – sākumā cerēdams, ka varēs ar savu partiju atgriezties Florencē, bet drīzi viņš, kas nepazīna kompromisu un locīšanos, šķiras no biedriem un top «partija par sevi», tā iedams visu dižgaru traģiski vientuļo ceļu (32.–33.lpp.).

.2435. Dante ir pirmais lielais jaunlaiku cilvēks, kas vieno anonīmos viduslaikus ar tagadni – viņš apzinās sevi, savu spēku un vērtību. Dante ir karalis bez pils un pavadoņiem, viņa valsts, kas izplatījies visās zemes daļās bez armijas un ieroču spēka, jau pastāv 600 gadus un neviena vara to nespēj iznīcināt. Dižgarā vistiešāki atklājas dievišķais. Cilvēks Dante var būt vēl lielāks nekā viņa lielais darbs. Mēģināsim saziņēt viņa iekšējās sejas raksturīgākos vaibstus.

.2436. Viņš prata kaisli mīlēt un kaisli nīst (*sevišķi uz papīra – V.E.*). Viņš pazina aktīvo naidu pret to, kas grēcīgs. Netaisnus karaļus un pāvestus viņš bez žēlastības meta ellē, šai ziņā viņš īsts dienvidnieks, un naida izpratnē viņa tuvākais mantinieks – Unamuno, un noteiktākais pretstats – Tolstojs ar mācību par nepretošanos ļaunumam. Dantes naidā ir kaut kas cēls: pilnības ilgās radās viņa naidis (*tiesa, kas tiesa – V.E.*), nenovīdības paudējs, verdzības nožēlojamais atlikums, viņam bija svešs (*nenovīdība nav verdzības atlikums, – V.E. – un mērenās devās Dante to pazina*).

.2437. Pārmērīgam savās jūtās, viņam vajadzēja visu elles šausmu, lai ietvertu savu naidu, un visa debess mirdzuma, lai paustu savu mīlestību. (*Visvairāk – V.E. – tur bija spēles un sacensības ar citiem dzejniekiem*).

.2438. Viņš bija mūžīgs kalnā kāpējs un šai ziņā līdzīgs mūsu Rainim. Viņš sevī vienoja nežēlīgumu un maigumu kā tā pilsēta, kuru viņš tik ļoti mīlēja (38.–39.lpp.).

.2439. Laikam nav cita piemēra kultūras vēsturē, kur tik vīrišķīgs vīrietis tik bieži raudājis (*sevišķi uz papīra – V.E.*) un vēl par lietām, kas uz viņu pašu neattiecas. Noklausījies Frančeskas stāstu, Dante nokrita, kā miroņi mēdz krist – tik stipri tas viņu aizgrāba (*viņš kā? – V.E. – patiešām reāli ellē pabija?*). Taisnība Solovjovam, ka iežēla ir viena no tām pazīmēm, kas cilvēku atšķir no dzīvnieka. Un ne tikai krievu mistiķis tā domājis, gluži citam kultūras lokam piederīgais, vīrišķīgi savaldīgais Gōte teicis: «*Laßt mich weinen! Das ist keine Schande; weinende Männer sind gut*» – ļaujiet man raudāt! Tas nav vis kauns; raudoši vīri ir labi. – Jo vairāk kāds attālinājies no dzīvnieka, jo dziļāku iežēlu viņš pazīst: kas citu sāpes izjūt, it kā tās

³⁵⁹ «Aizklūt līdz» un «izlauzties līdz».

³⁶⁰ P.S. 2017-05-21: Tas ir pēc Dostojevskā motīva grāmatā «Преступление и наказание». Precīzi tāda aforisma Dostojevskim nav, bet viņa Razumihins saka: «Довремся же наконец и до правды» {[R-RASKOL](#)}.

paša sirdī mitinātos, sevī nes dievišķo dzirksti, bet tas, kas nebeidzamās skumjās par visu cilvēku nedziedināmām sāpēm mira krustā, bija Dievs (39.–40.lpp.).

.2440. Bet nedrīkst Dantes spēju līdzī ciest minēt kā viņa vienīgo galveno rakstura īpatnību. Dzīve pret viņu bija cieta un arī viņš pret to bija ciets, kā to liecina Elles tēlojumi (*starp fantāzijām un dzīvi atrodas bezdibenis*; – V.E. – *tieši tas, kurš dzīvē mīksts, ciets ir fantāzijās*). Liels ir to gadījumu skaits, kur Dante nepazīna žēlastības. Dantologi zina stāstīt, ka viņš kopā ar citiem pilsētas prioriem piespriež naudas sodu sazvērniekiem, bet ja tie nespēj maksāt – liek viņiem izgriezt mēli (*viņš noteikti nebija aktīvist šajā lietā* – V.E.). Varētu teikt: tas bija viduslaiku nežēlīgais likums, bet arī Asīzes Frančesko pieder viduslaikiem, un viņš tādu likumu nekad nebūtu parakstījis. Asīzes Frančesko bija svētais, Dante tāds nebija, viņš bija cilvēks, kas cīnījās.

.2441. Savāda pazemība viņā vienojās ar lepno sava Es izjūtu. Viņš, kas nekad nešaubījās par savu misiju (*ha-ha!* – V.E.), spēja raudāt par savuniecīgu. Jaunajā Dzīvē viņš min savas «zemās domas», viņš nebaidījās atzīties savās kļūdās, jo zināja, ka kļūda vēl neiznīcina cilvēku, bet nespēks atzīties kļūdā gan to spēj. Viņš prata galvu noliekt tā priekšā, kas lielāks par viņu. Viņš sevī nesa to bijību, ko Solovjovs uzskata par otro galveno atšķirību no dzīvnieka. Un tā tas arī ir: svētumu un dižumu spēj saskatīt tikai tas, kas sevī nes svētā un dižā ilgas, kas pārkāpis dzīvnieku valsts robežu (.). (*Ellē* – V.E.) sastopot savu skolotāju Bruneto Latīni, viņš ejot palocījās, kā godbijīgi ļaudis mēdz to darīt (XV, 45). Latīni tēvišķīgā gudrība to bija ievedusi zinībās, un ne uguns lietus, ne skolotāju grēki (*sodomija* – V.E.) nedomāc pateicību viņa sirdī, jo nepateicīga ir tikai Sančo Pansas cilts. Cēls raksturs par saņemto arvien tieksies pateikties – kaut arī ellē (*vienīgi tikai* – V.E. –: *visa tā taču nebija īstenība; un par ko dabūja nabaga Sančo Pansa?*).

.2442. Visa Dantes būtne tiecas godināt un pielūgt (*it īpaši uz papīra un cenšoties pārspēt citus dzejniekus* – V.E.). Viņš nekautrējas šo pielūgsmi arī ārēji izrādīt. Eņģeli sastopot, viņš neaizmirst pazemīgi paklanīties, abus ceļus locīt, rokas salikt lūgšanā. Katrs skaistums viņā izraisa apbrīnu, vienalga, vai tas acīm vai garā tverams. Viskrāšņāki viņa bijība izpaužas attiecībā pret Beatrīci un ceļvedi Virgīliju – bet par to vēlāk.

.2443. Ar šo pazemību, cita lieluma atzīšanu savādi kontrastē viņa lepnā pašapziņa. Viņš pats sevi nejuta kā nieku un tādēļ arī negribēja, lai citi viņam līdzās būtu nieks. Dante vairs nav viduslaiku anonīmais cilvēks, kas, šaurā nišā iespiedies, it kā atvainojas, ka piedzimis. Viņš zināja savu vietu, viņš zināja, ka viņam pasaulei ir ko teikt, un tādēļ arī spēja izturēt trimdu (*zināt jau viņš zināja, bet kāds tam sakars ar trimdu?* – V.E.). Bruneto Latīni viņam saka (bet patiesībā tas ir pats Dante, kas runā): «*Slavas osta tev ir droša, ja savai zvaigznei sekosi*» (XV.55–56) un tālāk: «*Tev liktens tik daudz slavas dāvinās, ka abas puses tevis izsalkušas būs*» (E.XV.70-71). Viņam likās, ka cilvēks bez slavas zūd kā putas strautā, kā dūmi vējā, un viņš nešaubījās, ka reiz saņems slavas vainagu. Viņa slavas kāre jāsaprot kā tieksme sevi apliecināt, sevi iemūžināt. Varbūt vispār ir tā: slavas slāpēs cilvēks mūžīgi grib dzīvot cilvēkos, mūžības slāpēs – Dievā. Šī slavas kāre transcendentā nozīmē viņu tuvina Unamuno un no latviešiem – Rainim, kas arī mūžīgi gribēja dzīvot ne tikai savā tautā, bet cilvēcē (40.–42.lpp.).

.2444. Neatkarīgi no mūsu gribas un vainas, mums reizēm tiek uzkrautas pārāk smagas nastas, no tām atkrāties nav mūsu spēkos, bet mūsu spēkos gan ir izturēt un nesalūzt. Kad Dantem viss bija nolaupīts, tad tomēr spēju dzejot un dzejā domāt, fantāzijas lidojumus neviens nevarēja ierobežot. Un kā īsts gara aristokrāts viņš nezināja lepnāka darba, kā veidot domu un fantāzijas celtni. Šī domu celtni, kas auga viņā, viņam pašam reizēm likās tik neapverama, ka viņš to sauca par svētu dziesmu, ko viņš ir rakstījis nevis viens pats, bet kopā ar zemi un debesi (43.lpp.).

.2445. Un kas tā spēj ticēt, tā ticība piepildās, tikai pats ticētājs to dažreiz vairs nepiedzīvo. – Ne vienmēr tas, kas ordeņiem pušķots, ir lielākais uzvarētājs, bet gan tas, kas nezaudēdams gara spārnotību, paliek sev uzticīgs līdz galam. Tāds bija Dante (44.lpp.).

§221. Vita Nuova

.2446. Beatrīce mira pirms vēl dzejnieka mīla bija paspējusi pārvērsties erotiskā kaislībā (*ha-ha!* – V.E.), tā palika sapnis un ilgas. Viņa nepiederēja tik daudz dzejniekam, kā debesīm, varbūt ka viņas tuvums, viņas pieskāriens būtu sarāvis debešķīgo plīvuri un mirdzumu pārvērtis pelnos (61.lpp.).

.2447. Vēlāk vilšanās, naidis un izmisums saplostīja Dantes dvēseli un bija vajadzīga viņa dzelzainā griba, lai pārdzīvojumu iekaltu tercīnās, kas nekad nesapinās un nesajūk, bet visbriesmīgāko un vissvētāko vēstī vienkāršā trīsskaņā, kā to vēl šodien dara kāds Florences kampaniles zvans. Vajadzēja dziļas ticības augstākai taisnībai, lai rūgtums, radošā spēka visbīstamā rūsa, neiznīcinātu viņa celtni (63.lpp.).

.2448. Tūlīt sākumā viņš atzīstas, ka mīla uzkundzējusies viņa dvēselei, kas visa bez atlikuma veltīta Beatrīcei. Cik zīmīgi viņš pats saka, ka pilnības nebija pašai Beatrīcei, bet viņa iztēle to apbalvojusi ar visām pilnībām, viņš, iejūsmināts, neprata vairs apstāties un šīs pilnības kā aureolu apviņa ap viņas galvu, atkārtodams Homēra vārdus: «*Viņa nelikās esam mirstīga cilvēka, bet Dieva meita*». Neviena iekāre neaptumšo viņa ilgas (*kad jauneklis sapnī* – V.E. – *redz kailu sievieti {.2329}, tad to parasti pavada pollūcija – patvaļīga spermas izšķāšanās*). Paiet deviņi gadi līdz Dante viņu atkal ierauga – to lasot mēs neviļus apstājamies: vai tiešām iespējams deviņus gadus glabāt vīzuālu iespaidu ar tādu intensīvītāti?

(Dante saka: «...izlaižot DAUDZ ko...» – V.E. – viņi taču bija kaimiņi {2349}). Bet neaizmirsīsim: ikdienas cilvēks dzīvo no reāliem faktiem, dzejnieks no savām vīzijām.

.2449. Jā, pēc deviņiem gadiem viņš atkal ierauga savu brīnišķo kundzeni (*mirabile donna*), un tagad viņa ir tērpta visbaltākā tērpā. Raksturīgs sīkums – pirmo reizi viņai nebija vienkārši sarkans tērps, bet asiņaini sarkans, un tagad otru reizi – nevis vienkārši balts, bet – visbaltākais, tā Dantes acis, Dantes gars kāpināja katru viņas ārējo un iekšējo īpatnību (64.lpp.).

.2450. No tā brīža sākas Dantes jaunā dzīve, apzināta gara dzīve. Viss ko viņš bija piedzīvojis pirms satikšanās ar Beatrīči, kļūst nenozīmīgs, pārvēršas nenoteiktās, izplūstošās atmiņās, par viņa dzīves ceļu tagad rakstīts: *Incipit Vita Nuova* (...). Un tā var gadīties, ka dažs labs atgriežas atpakaļ, bet Dantes gara radinieki zina: atgriešanās nav, jākāpj arvien augstāk (65.lpp.).

.2451. Viņa sirds ir pārāk pilna, lai pārdzīvotu paturētu tikai sevī, bet viņš ir pārāk bikls, lai pateiktu Beatrīces vārdu: «*Par mīlu es runāju tādēļ, ka manā sejā bij tik daudz viņas zīmju, ka nevarēju tās noslēpt. Bet kad mani jautāja: "kādēļ mīla tev tā liek ciest", es smaidīdams raudzījies uz viņiem un neteicu nekā*». (Loģiskāk šeit būtu: «...kā dēļ mīla tev tā liek ciest?» – V.E. –, un krievu izdevumā arī «no kom?»; iespējams, ka Mauriņas grāmatā ir drukaskļūda vai arī roku pielicis kāds pārāk gudrs korektors, aizstājot «kā dēļ» ar «kādēļ»).

.2452. Ezoteriska ir šī mīla, pūlim nepieejama, un ne jau tādēļ, ka to prasīja jaunais maigais stils, bet tādēļ, ka to prasīja Dantes iekšējā struktūra. Nav labi, kad par svētāko runā ar visiem. Kas svētāko stāsta visiem, tam svētākā nemaz nav. Nav labi, kad cilvēka iekšiene līdzinās iebrucamajai sētai, bet labi ir, kad blakus viesu telpām, kurās daudzi laipni aicināti, atrodas kāda klusa istaba, kur ar saules rietu sastopas cilvēka klusākās domas. Šad tad sastopami cilvēki, kuru iekšiene atgādina seno romiešu villu (...). Tā Plīnija villai bija viena apaļa istaba, kurā saule iespīdēja visu dienu, bija arī kāda ar diviem maziem lodziņiem, no kuriem viens ielaida tikai pirmos saules starus, un otrs – pēdējos, un bija Plīnijam arī tāda istaba, kur neviens, pat arī saule, nevarēja iekļūt. Tāda bija Dantes iekšiene. (*Bet tā taču tas ir visiem* – V.E.).

.2453. Ļaužu acs un ļaužu vārds pārdzīvojumus atkailina un rupji vispārina; attiecības starp cilvēku un cilvēku ir tik smalkas un vienreizīgas, ka bieži nosaukums un kvalifikācija tās jau iznīcina. Kam katrai jūtai noteikts vārds, zināms cēlonis un tāpatīgas sekas, tas kavējas ārdzīvē, tam iekšdzīves burvju vārti mūžam paliks aizslēgti (66.–67.lpp.). (*Kā lai zin, – V.E. – es daudz ko varu aprakstīt ja ne ar «noteiktu vārdu», tad vismaz ar vārdiem vispār, daudz kam zinu cēloņus, tomēr, kā pats domāju, Dantes iekšējo dzīvi izprotu labāk nekā Mauriņa*).

.2454. Dante nebija vienmīlētājs. Un kas gan par sevi to varētu teikt? Visās lietās ir kāpnes, un mīlā viņu visvairāk. Neviens tūlīt nesasniedz augstāko, un ne jau visi pēc tā ilgojas. Bet Dantes iekšienei šīs kāpnes augšup un lejup ir tik raksturīgas kā viņa dzimtai pilsētai.

.2455. Dante labprāt apmeklēja mājas un laukumus, kur sapulcējās skaistas sievietes. Tās ir sievietes, kas viņu ielūdz viesībās, tās ir viņas, kas uztraucas par Dantes mīlas sāpēs sadīlušo izskatu, tās ir florencietes, par kurām viņš saka: tās «*labi pazina manu sirdi, jo katra no viņām bijusi klāt daudzos manos pametumos*». Viņu priecina ne tikai sieviešu lokanā valoda, bet arī viņu lokanais stāvs. Tās ir sievietes, kas viņu mierina un no viņa izlūdzas dzejas. Vitā Nuovā ir arī minēti draugi, – Dante tai laikā bija sabiedrības iecienīts un apbrīnots dzejnieks un politiķis – bet daudz retāki. Ļoti raksturīga šai ziņā ir viņa diemžēl pazudusī jaunības dzeja, veltīta sešdesmit skaistākajām florentietēm. Šī dzeja vien jau pierāda, ka jaunībā viņš nebijis askēts, bet nekad viņš nezaudē savu aristokrātisko nostādījumu, savu smalkjūtīgo atturību, arvienu viņa iztēle ir šķīsta kā pati Beatrīce (*nu, nu* – V.E.). Ne jau tādēļ vien lai ziņkārīgos skatus novērstu no Beatrīces (to varēja arī savādāk), viņš apdziedājis donnu aizklāju – «*donna dello schermo*», ne velti sonetā – *Ak, jūs, kas mīlas gaitu pazīstat* – ir tik nopietns motīvs «*O vos omnes qui transit per viam, attendite et videte si est dolor sicut dolor meus*» (*Ak, jūs visi, kas ejat pa ceļu, apstājieties un skatieties, vai ir vēl sāpes, līdzīgas manām sāpēm*). Ja šī donna būtu tikai rotaļīgs aizklājs, tad Jeremija vārdi liktos kā svētuma zaimošana un to darīt Dante nemaz nebija spējīgs.

.2456. Viņa visskaistā, vismīlā bija Beatrīce, bet bez tās bija vēl tik daudz vilinātāju šai grēcīgajā un grāciozajā puķu pilsētā. Dantem bija jānostaigā garš ceļš, kamēr ne tikai atzina, bet pārdzīvoja Beatrīci par savas sirds vienvaldnieci, pa daudzām kāptuvēm viņam bija jākāpj, iekams par Beatrīči varēja teikt: viscēlākā (*gentilissima*), visu netikumu iznīcinātāja, visu tikumu valdniece. Kad viņš to teica, viņa sirds tiešām bija pastāvīgas uzticības pilna un viss, kas viņā bija, piederēja Beatrīcei (68.–70.lpp.).

.2457. Nē, viņš nebija vienmīlētājs. Kad Beatrīce jau kopš gada bija nomirusi un viņš gan dzejā, gan prozā, gan arī savā sirdī bez vārdiem to bija apraudājis, viņš kāda nama logā ierauga jaunu, skaistu seju. Un Dantes acis bija tik jūtīgas pret katru skaistumu, ka pateicīgi sveicinādams un nosaukdams šo sievieti par «*donna della finestra*», viņš sevi mierina, ka šī sieviete Beatrīces sūtīta, lai remdētu viņa sāpes. Jā, viņš donnas bālajā sejā pat atrod zināmu līdzību ar aizgājušo. No atturīgiem maigiem mīlas vārdiem viņš šai «loga donnai» par godu savij XX sonetu. Viņa dvēselē cīnās uzticība pret Beatrīci un jauna mīlestība. Cik tieša un vienkārša ir viņa pašatzīšanās: «*šīs donnas skats mani noveda tik tālu, ka manas acis pārāk priecājās, viņā lūkojoties. Ne vienreiz vien es savā sirdī tādēļ mocījos un pats sevi uzskatīju par visai zemīsku* (par vile assai) būtni».

.2458. Bet kā jau laimē un nelaimē tā arī tagad neziņā un maldos, kas mums Danti padara tik cilvēcīgi tuvu, viņam ceļu rāda sapnis: viņš redz Beatrīci sarkanā kā asinis tērpā un nožēlo iepriekšējo dienu

zemās jūtas. Viņš izdzen no savas sirds «mejauku vēlmi» (*malvagio desidero*) un visas savas domas piegriež tikai viscēlākajai – Beatrīcei (*tiesa gan, – V.E. – tikai notika tas pēc gadiem divdesmit {2341}*). Un tā viņš iepriekšējiem dārgakmeņiem vēl pievieno jauno cilvēku attiecību dārgakmeni – uzticību, lai zelta rota bez vainas noslēgtos. Bet lai to varētu, ir vajadzīga cīņa; ne tikai atklātā dzīvē, ne tikai mīlestībā pret dzimteni Dante bija ciets cīnītājs, sevis spordinātājs, tāds viņš bija arī intimajā dzīvē – mīlestībā pret Beatrīci (76–77).

.2459. Pāri klusajai sfairai viņš redz savu donnu staru vainagā un viņa piligrima sirds nevar beigt brīnīties. Gaiši šī mīla bija sākusies, skumji tā noslēdzās, bet pāri tai velvējas mūžības doms, un sapņu vīzijas ir melodijas, kas to izceļ no reālības robežām (...).

.2460. Kad Dante komponēja Jauno Dzīvi, viņa garā lēni ieskanējās Dievišķā Komēdija, Vitas Nuovas beigu vārdi, slavinājums tam, kas mūžu mūžos ir svētīts – «*qui est per omnia saecula benedictus*» – dziļi saskan ar Elles, Šķīstītavas un Paradīzes noslēgumu.

.2461. Vita Nuova ir svētceļojums uz Beatrīci, Dievišķā Komēdija ir svētceļojums caur pasauli, kuru viņš pats pēc saviem likumiem bija radījis. Tā ir dziesma par to, kā grēcīgs cilvēks izcīnās ārā no dūkstainās dzīves un šaubu meža. Dante negribēja pagānus piegriezt īstajai ticībai, šaubpilnus garus pārliecināt, viņš tikai dzied par saviem iekšīgiem šķīstīšanās ceļiem (78.lpp.).

§222. Beatrīce – mūsdienu sievišķības ideāls

.2462. Dante ir vislielākais sievietes cildinātājs pasaules literatūrā un šai ziņā viņam vienīgi vēl līdzās nostādāms mūsu Rainis (203.lpp.). (*Nu, nu – V.E.*).

.2463. Beatrīces ārējais skaistums nekur nav sīkāk aprakstīts, pat viņas acu un matu krāsa nav minēta, un ne jau ar savu miesas skaistumu viņa iedvesa uzticību Aineīdas dzejniekam, ne jau ārējais apveids bija tas, ko Dante vairāk kā divdesmit gadus glabāja savā sirdī.

.2464. Attiecības starp cilvēku un cilvēku ir bezgaldažādas, katrs indivīds tās iekrāso ar savām īpatnībām. Dievišķā Komēdijā Dante, varbūt nemaz to negribēdams un neapzinādamies, iekaldinājis vīrieša un sievietes attiecības, kas, brīvas no iekāres, sakņojas pilnības alkās, kur sieviete ir ilgu bulta un zvaigžņu ceļa rādītāja. Dante ir pirmais dzejnieks, kas sievieti dievišķojis. Gan jau Homērs par skaistu sievieti saka, ka tā «*thea gunaikon*» – dieviete sieviešu vidū, bet grieķu dieviete maz atšķiras no zemes būtnēm. Viņas ir pilnīgākas zemes būtnes, bet ne apgarotākas. Līdz Dantes laikam mīla bija iekāre, kaislība, uzticība, liegums – Dantes dzejā tā top par pielūgsmi (204.–205.lpp.).

.2465. Beatrīce ir Grietiņas pretstats (...). Cik Grietiņa ir naīva un pieticīga, tik Beatrīce ir sarežģīta domu risinātāja un daudzprasīga tiesātāja. Fausts atpūšas Grietiņas šaurajā un mīlīgajā istabā, Beatrīce Danti ierauj mūžam trausmīgās zvaigžņu sfairās (...).

.2466. Beatrīce ir cietāka nekā Dante (*t.i. Dante viņu ir tā attēlojis, – V.E. – kas nozīmē: viņš ir psiholoģiski gatavs atdot vadību sievietei – raksturīgs mūsu ISFJ tipa trūkums*), Jaunajā Dzīvē ir stāstīts, ka viņa raud par tēva nāvi un Dievišķā Komēdijā minētas viņas asaras, brīdī kad viņa, drauga maldu takus iedomājoties, Virģiliju lūdz Dantem palīdzēt. Bet tās arī ir viņas vienīgās asaras (...).

.2467. Beatrīce ir gudra, ar Aineīdas dzejnieku viņa runā kā līdzīgs ar līdzīgu, viņa zina atbildi tiem jautājumiem, kurus Virģilijs velti pūlējies atrisināt (...).

.2468. Beatrīce ir personība, viņa apzinās sava Es vērtību un zina, ka vienīgais likums ir pilnveidoties, tuvojoties dievišķai gaismai. Cik pašapzinīgi skan viņas vārdi, tuvojoties Virģilijam: «*Io son Beatrice*» (E.II,70) – es esmu Beatrīce. Viņa ir pārliecināta, ka viņai vairāk nekā citiem paklausīs (...).

.2469. Beatrīci rotā brīvo cilvēku lielais tikums, ko verdziski noskaņoti cilvēki nepazīst: viņa ir drosmīga. Nepietiek ar spēju atzīt labo, vajag drīkstēt to arī piepildīt. Beatrīce no drošām debesu sfairām nokāpj elles pirmajā lokā pie nekristītiem filozofiem un dzejniekiem, lai viņu vidū izraudzītu kādu, kas varētu glābt draugu (...).

.2470. Beatrīce latviešu sievietei ir tuva tādēļ, ka domā, tuvāka, varbūt, nekā itālietei, kas dzīvo vairāk ar acīm. Viņa mums ir tuva, jo viņai ne Virģilijs, ne Dante, ne kāds cits ir vajadzīgs kā ceļa rādītājs un arī latviešu sieviete vienmēr ir bijusi, ir un būs pati sava ceļa zinātāja – tādu to redzējis Rainis, tāda tā ir Annas Brigaderes uztverē: «*Es esmu es, šī dvēsl'e tā ir mana*».

.2471. Tādas domas manī radušās par Dantes Beatrīci, gadiem ilgi dzīvojot Dievišķā celtņē, sākumā kā svešinieks, kas apbrīno lielumu, vēlāk kā draugs, kas pazīst arī apslēptos dārgumus. Un tagad es zinu: kur mīlestību saprot kā veidošanos augšup, kā ietiekšanos bezgalībā, kur mīlestības problēma saistās ar personības jautājumu, tur to saprot Dantes garā:

.2472.

Ne manās acīs vien ir paradīze,
Tev augstāk vēl ir jāskatās.

(XVIII,19–20.)

.2473. Tā Beatrīce saka Dantem. Tie ir zelta vārdi: lai vīrieša un sievietes attiecības gūtu kādu dzirksti no dantiskā mirdzuma, ir nepieciešami tās noenkurot augstākā jēgā, ar mīlestību vien vēl nepietiek. Kur pāri tīri personīgajām attiecībām nevelvējas dievišķības vai darba doms, kura logos spīd lieluma zvaigznes, tur pie durvīm drīzi vien pieklauvēs seklums, un mīlētāji nespēs atvairīt sekluma brāli – apnikumu.

.2474. Kaut mūsdienu sievietes biežāk domātu par Beatrīci, tad lētā nožēlojamība divatā, dzīvnieciskā omulība divatā izzustu un zeme gūtu kaut ko no paradīzes daiļuma (206.–211.lpp.).

§223. Par ģēnijiem un gariem

1997.04.06 22:50 svētdiena
(pēc 16 dienām, 3 stundām, 41 minūtes)

.2475. Es izjūtu lielu simpātiju pret Zentu Mauriņu (viņa, starp citu, arī visdrīzāk ir ISFJ tips, tikai sievišķais), bet viņas priekšstatus par Danti (un arī vispār par dzīvi) es nopietni ņemt nekādi nevaru (kaut gan tie, jāteic, ir visai tipiski priekš «oficiālās mākslas zinātnes»). Pēc viņas domām cilvēki dalās ģēnijos un neģēnijos un «*dižgaru zināšanas un nezināšanas nav mērojamas ar parastām mērauklām*» {.2432}. Bet priekš manis – ir mērojamas, un tieši ar parastām. Psiholoģijas likumi ir vieni visiem. Brīnumi nenotiek.

.2476. To cilvēku acīs, kuri piekrīt Mauriņas mākslasvēsturiskajam pasaules uzskatam, Dante kaut ko pazaudētu, ja mēs atzītu viņu ne par «dižgaru», bet par «ikdienišķu cilvēku». Bet priekš manis ir tā, ka tikai kā «ikdienišķu cilvēku» arī var mīlēt Danti (vai Ņūtonu, vai Einšteinu utt.).

.2477. Latīņu vārds «*genius*» nozīmē «gars» (sal. Puškinam: «...как гений чистой красоты...»³⁶¹ = kā skaistuma gars). Katram no mums ir savs gars, – tā ka visi mēs esam ģēniji. Apgalvojums «Dante Aligjeri ir ģēnijs», «Zenta Mauriņa ir ģēnijs», «Valdis Egle ir ģēnijs» – tās ir vienkāršas tautoloģijas, kas patiesas visos gadījumos. Tā ka nav nemaz tam velti vārdi jātērē.

.2478. (Personīgi es, piemēram, apjūku, kad man teic, ka es esot ģēnijs. Es tad nezinu kā reaģēt, un man tas nepatīk. Nav labi apsaukt cilvēku par ģēniju. Es patiešām domāju, ka esmu parasts cilvēks – tāds pats kā Dante vai Einšteins).

.2479. Dante bija ISFJ tips ar visām šim tipam raksturīgajām priekšrocībām un trūkumiem. Viņa smadzeņu kompjūteram piemita spējas (lielākas nekā vidējās) ģenerēt (no fantāzijas tēliem, no valodas vārdiem) dažādas sistēmas un nepiespiesti spēlēties ar šo sistēmu elementiem. Nonācis tam labvēlīgos apstākļos (ja Dante nonāktu nevis Florences donnu sabiedrībā, bet uz Vidusjūras galerām, – tad nekādu «Dievišķo» viņš mums neatstātu), kopš jaunības trenējis savas smadzenes šādā virzienā, viņš šīs savas spējas attīstīja gandrīz vai līdz maksimāli priekš viņa iespējamajai pakāpei. Sabiedrība, kas bija viņam apkārt, atbalstīja dāmu slavināšanu (pastāvīgi kāpjošā tradīcija: sākumā Provansas trubadūri, tad «saldais jaunais stils» un beidzot «Dievišķā komēdija»). Ja Florences – un vispār itāļu – tā laika sabiedrība neatbalstītu, bet, tieši otrādi, nicinātu sieviešu slavināšanu (kā, piemēram, mūsdienu kriminālajos vai puskriminālajos slāņos), tad «Dievišķā komēdija» nenāktu pasaulē, bet ja kaut kādā apgrauzītā variantā arī rastos, tad nenodzīvotu līdz mūsu dienām (viņu taču vairākus gadsimtus vajadzēja ar roku pārrakstīt, pirms nodrukāja).

.2480. Ne tikai nav taisnība Mauriņas vārdi {.2441}, ka Dante «*nekad nešaubījās par savu misiju*», bet patiesība ir pretēja: viņš acīm redzami juta zināmu «nepilnvērtības kompleksu» (pirmām kārtām savas nevīrišķības dēļ), un tieši šis «komplekss» dzina viņu atkal un atkal sacensties ar citiem dzejniekiem un par katru cenu pārspēt, pārspēt, pārspēt viņus (dotajā gadījumā – pārspēt sieviešu slavināšanā, lai gan, kurā tieši jomā pārspēt, īstenībā bija ne sevišķi svarīgi). Un visa tā rezultātā radītais darbs izrādījās par pirmo tāda veida sacerējumu pasaules vēsturē.

.2481. Tā parādījās šis šedevrs, – kā vienmēr, trīs veidu apstākļu sakrītības rezultātā: 1) cilvēkam bija zināmas dotības uz noteiktu darbošanos; 2) labvēlīgu dzīves apstākļu dēļ šīs dotības netika apspiestas; 3) un bija apstākļi, kas padarīja šo sasniegumu par unikālu. (Dantes gadījumā šis pēdējais nozīmē, ka a) Florences sabiedrība sekmēja dāmu slavināšanu, tur valdīja sacensības atmosfēra šajā lietā; b) tas notika pirmoreiz Eiropas vēsturē: – ja tagad kāds uzrakstīs poēmu, «objektīvi» labāku, nekā Dantes «Komēdija», Dantes slavu viņš vienalga vairs nedabūs).

.2482. Tā es raugos uz šīm lietām – mīlot Danti, bet nepievienojoties Zentas Mauriņas un viņas domubiedru eksaltētajam pasaules uzskatam.

³⁶¹ «...kā ģēnijs tīrā skaistuma...» – Puškina ļoti slavēna dzejoļa rinda; 26-gadīgais Puškina veltīja šo dzejoli 1825.gada vasarā rīdziniecei Annai Kernai (1800–1879) Trigoriskā, kur viņa tolaik viesojās; dzejoļa sākums

Я помню чудное мгновенье:
Передо мной явилась ты,
Как мимолетное виденье,
Как гений чистой красоты...

attiecas uz 1819.gadu, kad viņi pirmoreiz sastapās Pēterburgā.

.2483. Savā esejā Mauriņa ir pieļāvusi virkni faktoloģisku kļūdu {.2433}, {.2434}. Tā ir dabīga lieta. Es arī savās grāmatās dodu tūkstošiem faktu, un droši vien daži no tiem ir kļūdaini – manas vainas dēļ vai tā avota vainas dēļ, kuru es lietoju. Tādas kļūdas vajag izlabot un iet tālāk, nepievēršot tām lielu vērību.

.2484. Krievu tulkojumā priekš krievu lasītāja droši vien dīvaini izskanēs Mauriņas vārdi par tāda dzejnieka Raiņa globālo lomu {.2462}, par kura eksistenci daudzi no šiem lasītājiem pat nenojauš, un par latviešu sieviešu īpašo vietu {.2470}. Tad šie lasītāji varēs izjust, kā mūsu ausīs skan krievu paziņojumi par krievu literatūras, «krievu gara» vai «dižās un varenās»³⁶² valodas īpašo lomu...

18. Nākotnē aizejošs sapnis

§224. Visbanālākie meli

1997.03.27 22:45 ceturtdiena
(pirms 10 dienām, 5 minūtēm)

.2485. Esiet sveicināts, markīz Nikolaj Ivanovič! Vēlēšanās obligāti ievietot jau šajā grāmatā materiālus par Ļeņinu un Staļinu, kā arī par Dimā un Danti, mani galīgi novirzīja no Jūsu grāmatas un cilvēka datorkoncepcijas apspriešanas. Taču es nepiešķiru lielu negatīvu nozīmi šādām ekskursijām sāņus, tāpēc ka mums priekšā vēl 8 Leoniānas grāmatas, un tur mēs – ai! – cik daudz vēl paspēsim apspriest, tajā skaitā arī atlikušās Jūsu grāmatu daļas, – ja tikai Jūs atbildēsiet man, jo ja neatbildēsiet, tad, protams, mana interese par Jūsu personu kritīsies. Bet tas, ka materiāls ir izmēģināts diezgan haotiski, arī nav nelaime, jo man ir tāds līdzeklis, kāda nav nevienam no agrākajiem rakstniekiem – šie datora sanumurētie punkti, kas ļauj ar nebijušu precizitāti savienot kopā jebkurus divus stāstus no dažādām grāmatām...

.2486. Tāpēc es nolēmu nobeigt šeit meditāciju COSLO un nosūtīt to Jums, lai gaidītu reakciju (un atbildi, kā teiktu grāfs {LEON1.784}), pierakstot tās beigās tik vienu šo nodaļu par «sapņiem, kuri aiziet nākotnē». Sapņi, kā jau viss manā bruņinieku romānā ar neizdomātiem varoņiem un neparedzamu sižetu, parādījās šeit nejauši, bet dabūja nebūt ne nejaušu vietu.

.2487. Kaut gan tagad ir vakars (un sirids mana gavilē radošas nakts gaidās), bet pusotru stundu atpakaļ es pamodos pēc 2,5 stundu dziļa miega, un pamodos spilgta sapņa vidū (krievu valodā nav atsevišķu vārdu «miegam» kā nomodam pretējam stāvoklim un «sapnim» kā redzējumam šādā stāvoklī; latviešu valodā tāda atšķirība ir, un pirmais saucas «miegs», bet otrais: «sapnis»; šī starpība bija arī latīņu valodā – «*somnus*» un «*somnium*», un pat indoeiropiešu protovalodā: «*svopnos*» un «*svopnijom*»; tikai krievi to kaut kur ir pazaudējuši, iespējams, tatāru-mongoļu jūga rezultātā, tā, ka viņiem nācās izgudrot mākslīgo «miegredzējumu» – «сновидение»³⁶³).

.2488. Es vispār nepiešķiru nozīmi sapņiem nedz mistiskā, nedz parapsiholoģiskā, nedz psihoanalītiskā ziņā, tāpēc parasti aizmirstu tos minūti pēc pamošanās. Arī šīsdienas sapnis nebija nekas īpašs – kā tūkstoši citu, – bet es nolēmu «uz svaigām pēdām» nofiksēt to meditācijas COSLO noslēguma nodaļā, jo manuprāt tajā «kā uz delnas» ir redzams viss sapņu rašanās mehānisms, – šis mehānisms, kurš tā arī nav adekvāti aprakstīts pasaules literatūrā, – neskatoties uz šim jautājumam veltītās literatūras kalniem.

.2489. Ko tik nav rakstījuši par sapņiem! Lūk, piemēram, šajās dienās (pagājušo sestdien) Leonīda, pārkāpjot disciplīnu, kas aizliedz viņai līdz pulksten divpadsmitiem 1999.gada 31.marta dienā iejaukties manā dzīvē³⁶⁴ {LEON1.973}, tomēr iesmērēja man M.S. Peka grāmatu³⁶⁵ «Nestaigātās takas.

³⁶² Parastie epitēti krievu sacerējumos, raksturojot krievu valodu.

³⁶³ P.S. Krievu valodā «miegs» ir «сон», un «sapnis» arī ir «сон»; lai atšķirtu šīs abas lietas, zinātniskajā literatūrā otro apzīmē ar vārdu «сновидение», bet sadzīvē tāds vārds netiek lietots, un visi iztiek ar to pašu «сон».

³⁶⁴ P.S. Leonīda, «Leoniānas» adresāte, bija ļoti skaista sieviete, ap 40 gadus veca, ļoti interesējās par psiholoģiju un, iepazīsies ar maniem sacerējumiem, aizrāvās ar tiem (ko es labprāt atbalstīju, nākdams viņai pretī un veltīdams viņai «Leoniānu»). Diemžēl, kā tas dzīvē bieži mēdz būt, viņa neaprobežojās ar kontaktiem literārā un psiholoģijas jomā, bet gribēja tos pārvērst arī par seksuāliem kontaktiem. Viņas laulība atradās šķiršanās stadijā, vīram bija mīļākā, un viņa acīmredzot gribēja vīram «atpēlēties» ar manu palīdzību. Jaunākos gados es varbūt ietu viņai pretī arī šādā ziņā, bet man bija jau 50 gadi, es jutos visumā noguris no dzīves, un man nebija nekādas vēlšanās uzsākt avantūru ar sekām, nepārredzamām un neprognozējamām priekš manis paša ģimenes, tādēļ es centos viņu noturēt literāros ietvaros. Bet viņa bija neatlaidīga, ārkārtīgi neatlaidīga un reizi pēc reizes

Jauna mīlestības, tradicionālo vērtību un garīgās izaugsmes psiholoģija», aizrobežu bestselleru. Autors, amerikāņu psihoterapeits, 1970.gadu beigās apraksta, kā zīmē saviem pacientiem apli, atšķel nelielu segmentu un saka: aplis – tā ir visa jūsu psihe; šis segments 5% platībā ir jūsu apziņa, bet pārējie 95% – tā ir jūsu zemapziņa, par kuru jums nav nekāda priekšstata un par kuru visvairāk var izstāstīt jūsu sapņi... Protams, tie ir nieki, pie kam vistipiskākie priekš mūsdienu «oficiālās psiholoģijas». Neslēpšu, ka tieši pateicoties izlasītajām šajā nedēļā doktora Peka lappusēm par sapņiem es šodien arī nolēmu, pretēji paradumam, fiksēt savu sapni Leonīanas Pirmās grāmatas pēdējā nodaļā.

.2490. «*Nav lielākas banalitātes un melu kā pārstāstīt sapņus*» – rakstīja kāda nesen manis lasīta lieliska krievvalodīga rakstniece³⁶⁶, – un pēc tam bezkaunīgā kārtā pārstāstīja pati savu sapni. Un patiešām, lasīt par sapņiem – tas ir ļoti garlaicīgi, taču mēs tomēr ziedosim jūsu interesi, lasītāj, – tikai un vienīgi pasaules zinātnes labā.

§225. Pie virsotnes

.2491. Un tā, sapnis bija šāds. Es it kā atrados kaut kur ļoti ļoti augstu: it kā kaut kāda kalna virsotnē vai uz augstceltnes jumta, – es pat mazliet baidījos nokrist, bet bailes nebija uzmācīgas un nebija galvenais. Bet virs manis pacēlās vēl pēdējā smaile ar kaut kādu objektu galā, kurš man tagad pēc formas atgādina gaili Rīgas Doma katedrāles tornī, bet kurš sapnī nekādi nesaistījās ar Rīgas baznīcu gaiļiem un drīzāk bija metālisks izgriezums no ģeogrāfiskas kartes, – kāda valsts. Es (baidoties nokrist) mēģināju aizsniegties līdz šim objektam un kaut ko tur pielabot (it kā vajadzēja nostiprināt objekta aizmugurē un priekšā šuves, kuras savieno tā metālistiskās pusītes).

.2492. Es to izdarīju, tad attālinājos no objekta un aizlidoju. Bet lidoju es ne tā, kā kādreiz bērnbā: kā cilvēcisks ķermenis, brīnumainā kārtā apveltīts ar spēju nekrist, – es lidoju noteikti lidmašīnā vai helikopterī, pie kam it kā filmēju ar videokameru visu ceļu, visas pieejas virsotnei un objektam (interesanti, ka es nekad neesmu turējis rokā videokameru; kaut gan sapnī šī filmēšana vairāk līdzinājās jau gatavas filmas rādīšanai pa televizoru).

.2493. Pēc tam es piezemējos un ieraudzīju savu tiešo priekšnieku, Latvijas oficiālā laikraksta «Latvijas Vēstnesis» galveno redaktoru Oskaru Gertu, kurš «taisīja avīzi». Es ļoti labi zinu, kā īstenībā «taisa avīzi», bet sapnī to taisīja pavisam savādāk. Avīze bija līdzīga lielam galdam (kā priekš galda tenisa), un pie šī galda bija piestiprināti raksti, kuri izskatījās kā lieli gumijas vai audekla gabali. Turpat blakus stāvēja mans dēls Roberts (kurš arī strādā redakcijā) un teica Gertam, ka, lūk, šo rakstu vajadzētu pārnest, lūk, šurp. Redaktors nezina kādēļ viņu paklausīja un patiešām pārnesa rakstu, satverdams to ar abām rokām un aizvilkdams, pie kam pārņemšanas laikā uz «raksta» audekla parādījās krusts ar bultiņām uz visām četrām pusēm, kāds parādās datorā ekrānā, kad Peidžmeikers³⁶⁷ ir gatavs pārvietot objektu.

.2494. Bet es devos tālāk un atrados pie kaut kādiem vārtiem, par kuriem es zināju, ka tie ir slimnīcas vārti (tagad pēc raksturīgām detaļām es pazīstu, ka tie ir Rīgas psihiatriskās slimnīcas vārti Tvaiku ielā 2, bet sapnī es tos nepazīnu). Tur stāvēja divi cilvēki, it kā vīrietis un sieviete, bet es sarunājos ar vīrieti, un otrs siluets palika ēnā. Es zināju, ka šis vīrietis (vai viņi abi) mirst un ka es viņus vairāk neredzēšu. Viņš pastiepa man suņa pavadu un it kā lūdza mani par šo suni parūpēties. Es devos projām ar suni un mazliet baidījos, ka tik tas man, svešam cilvēkam, neiekož. Bet suns nebija agresīvs, tieši otrādi, pa ceļam visi suņi – gan lieli, gan mazi – uzbruka, rūca un rēja uz to, un viņš kļuva arvien vairāk un vairāk nomākts. Es notupos, apskāvu un glaudīju suni, viņu mierinot un aizsargājot...

.2495. Un te es pamodos.

.2496. Varbūt tas ir dīvaini, taču es uzreiz, bez jebkādas domāšanas, ZINĀJU, no kurienes cēlies katrs «simbols» šajā sapnī un ko tas «nozīmē», un šī zināšana kopā ar paša sapņa sižetu likās man pietiekami interesants doktora Peka koncepcijas noliegums, lai es to iekļautu Mediotēkā.

.2497. Virsotne, kurā es atrados un kaut ko pielaboju – tā, protams, ir mana Mediotēka. Pirms pieciem gadiem, 1992.gadā, es pieņēmu lēmumu pārnest IBM PC datoros visu savu rokrakstu, mašīnrakstu un ES-ESM «dokumentu arhīvu». Piecus gadus es («kā tanks» pēc kādas paziņas izteiciena) gāju uz šo mērķi, un tagad tas ir gandrīz sasniegts – arhīvs nupat nupat būs publicēts, pie kam vairākos

---

grāva manu jau tā trauslo nervu sistēmu tā, ka galu galā nācās viņu pavisam atstumt un izolēt. Tagad es to visu atceros ar skumjām, man ir viņas žēl, it kā es būtu viņai nodarījis kādu pārestību, bet, diemžēl, citas izejas man nebija... (Kāda cūcība, ka Valdis Egle to pastāstīja, lai arī neatklājot Leonīdas īsto vārdu, vai ne? Par tādām lietām taču drīkst stāstīt tikai Dante!).

³⁶⁵ Пек М.С. «Нехоженые тропы. Новая психология любви, традиционных ценностей и духовного роста». Зарубежный бестселлер. Издательское объединение «ЮНИТИ», Москва, Авиценна, 1996.

³⁶⁶ Палей Марина. «Евгеша и Аннушка». «Знамя», 1990 № 7, с.38.

³⁶⁷ PageMaker – datorprogramma, ko tajā laikā izmantoja avīžu un citu tipogrāfisku izdevumu maketēšanai.

veidos uzreiz. Ar šo sajūtu «gandrīz pie virsotnes!» es dzīvoju visus pēdējos mēnešus, un apzinājos to pietiekoši skaidri arī nomodā.

.2498. Cilvēka smadzenes, kā es to jau parādīju {1815}, ir sadarbojošos procesoru konglomerāts. Saprņi daļa procesoru ir «izslēgti», bet daļa turpina strādāt. Konkrēti, mana sapņa gadījumā turpināja strādāt procesors, kurš ģenerēja «kopējās situācijas ainu». Pati šī aina (manas dzīves «vispārējā situācija») raksturojas ar tādiem elementiem kā «es esmu gandrīz pie mērķa», «mazliet mazliet pielabot» u.tml.

.2499. Saprņi šajā ainā atradās citi objekti nekā dzīvē, bet pašu situāciju es pamodies uzreiz atpazīnu: pēc objektu vispārējā savstarpējā novietojuma, pēc savām izjūtām, pēc savas attieksmes pret šo situāciju.

.2500. Nomoda laikā šī (vispārējo dzīves situāciju vērtējošā) procesora izejas acīmredzot pēc procesora nostrādāšanas tiek sasaistītas ar konkrētiem un doto situāciju tiešām izsaukušajiem objektiem (manā gadījumā: Mediotēka, manas grāmatas utt.), un ir pilnīgi skaidrs, kā tas viss tālāk piedalās cilvēka tālākās izturēšanās aktu ģenerācijā.

.2501. Bet sapnī vispārējās situācijas vērtēšanas procesora rezultāti ir izrādījušies sasaistīti ar «fantastiskiem» objektiem, t.i. – vispārīgā gadījumā nejausiem, «paņemtiem no citām ainām», kuras patiesībā neattiecas uz «dzīves situācijas» fundamentālo analīzi. Kāpēc tas tā notiek – tas ir atsevišķs jautājums, tomēr visumā otršķirīgs. Galvenais šeit: ir pilnīgi acīm redzama (vismaz man) «kopējās dzīves situācijas vērtēšanas procesora» eksistence smadzenēs; svarīgi ir, ka šis procesors turpina funkcionēt miegā, un ka smadzenes pievieno viņa rezultātiem pietiekami nejausus tēlus (kas paņemti no citām situācijām, citām ainām)³⁶⁸.

.2502. Par cik šī procesora darbs, kā man liekas, vienmēr ir pamatā sapņa ģenerācijai smadzenēs, tad nosauksim to īsuma labad par «somniatoru»: no latīņu «*somniare*» – sapņot).

.2503. No šejienes ir arī redzams, kāpēc sapņi var izrādīties «pareģojoši», «simboliski» utt.: ja somniators – dzīves situācijas vispārējās vērtēšanas procesors – ir novērtējis šo situāciju pareizi, tad līdz ar to – sapnis piepildīsies³⁶⁹.

.2504. Un, protams, pēc sapņiem var noteikt, kā dotā cilvēka smadzenes (precīzāk – viens no smadzeņu procesoriem: somniators) vērtē to vai citu šī cilvēka dzīves situāciju. Protams, tas nav redzams pēc «simbolu vārdnīcas» («jēla gaļa – gaidāma nāve» utml.; tas viss ir blēņas), bet vispār pēc elementu izvietojuma rakstura šajā ainā, pēc cilvēka attieksmes pret šo situāciju.

.2505. Augstāk aprakstītajā sapnī mans vispārējo dzīves situāciju vērtējošais procesors uzģenerēja secīgi trīs ainas, kas plūstoši viena otru nomainīja. Pirmo (ar nosaukumu «es esmu gandrīz virsotnē») es jau izskaidroju. (Raksturīgi, ka tā tika uzģenerēta pirmā kā subjektīvi vissvarīgākā starp manām dzīves situācijām).

.2506. Kā otrā tika uzģenerēta aina, kurā piedalījās mans priekšnieks un mans dēls (tie pat nebija aizstāti ar «simboliem», sapnis tikai sagrozīja avīzes taisīšanas procesu un paņēma krustu ar bultiņām, iespiestu atmiņā no Peidžmeikera ekrāna: es nesen sāku maketēt savas grāmatas, un dēls mani šajā lietā apmācīja). Aizrāvis ar datoriem un jauns (ak vai! mums vairs smadzenes nav tās), dēls ļoti īsā laikā apguva visu mums pieejamo moderno datortehniku un programmatūru no maketēšanas sistēmām līdz Internetam, kļūdams, kā es uzskatu, par speciālistu, kuram nav līdzvērtīgu Redakcijā. Aina sapnī, kur galvenais redaktors paklausīja viņa padomam, vienkārši atspoguļo mana smadzeņu procesora izdoto šīs dzīves situācijas vērtējumu: ne jau nu tā, ka tas būtu tiešs ieteikums priekšniecībai ieklausīties mana dēla

³⁶⁸ P.S. Ar šo aprakstu sākās mana interese par sapņiem; šeit iesāktās idejas vēlāk tika attīstītas tālāk, definējot cilvēka smadzeņu randomģeneratoru (skat. {1531}).

³⁶⁹ P.S. Tagad, pēc gandrīz deviņiem gadiem, ir interesanti novērtēt, cik toreizējais sapnis ir bijis «vieds». Mans dzīves vispārējo situāciju vērtējošais smadzeņu procesors šo situāciju bija novērtējis nepareizi. Tā pacilātā noskaņa, kas sapnī izpaudās kā atrašanās augstumos pie Rīgas baznīcu gaiļiem, bija kļūdaina: drīz vien es pārliecinājos, ka viss mans milzīgais darbs ir bijis faktiski veltīgs: sabiedrība (gara dažādu personu rinda, kuras galā tagad stāv abi Freibergi, bet kuras sākumā bija daudzi citi) izturējās pret manu darbu ar agrāko (un pat vēl ar lielāku!) nicinājumu un noliegumu; pacilāto sajūtu nomainīja bezspēcības sajūta, smagas, ilgas un dziļas depresijas ar izmisīgiem mēģinājumiem kaut ko tomēr panākt un, kad tas nebija iespējams, tad – sodīt vainīgos... (ne mirkli nenozēloju to pērienu, kuru es devu Vairai Viķei-Freibergai, Imantam Freibergam, Maijai Kūlei, Vilnim Zariņam un citiem uzpūtīgajiem neliešiem; bez vārda runas viņiem visiem bikses nost, uz baļķa virsū, un lai pātāga danco pa viņu dibieniem, bet paši viņi lai skaita pantiņu no Vairas grāmatas: «*Piecas priedes, piecas egles, Pieci jauni ozoliņi; Vārtu stabs, durvju eņģes, Tie ir mani sāpju vārdi. Ai jūs, manas mīļās miesas, Pārvēršaties pakulās! Lai tu siti, lai tu duri Kā pakulu kodaļā*» {VITAL1153}).

padomos datoru jautājumos, bet drīzāk lietas apstāv tā, ka es šādu mana dēla padomu ievērošanu no priekšniecības puses uztvertu kā pilnīgi normālu parādību.

Mans dēls Roberts Egle un galvenais redaktors Oskars Gerts apmēram pieminētā sapņa laikā – 1996.gada februārī, «Staburagā» atzīmējot «Latvijas Vēstneša» trešo gadadienu

.2507. Bet patiesībā notiek viņa vajāšana (tiesa, ne no priekšniecības, bet no redakcijas «konsultantu» puses, kuri sajutuši viņā bīstamu konkurentu). Un šis dzīves situācijas vērtējums ir atspoguļojies trešajā sapņa ainā – ar suņiem. Pamodies no miega, es uzreiz zināju, ka suns, ko es sapnī apmīļoju, ir mans dēls, bet suņi, kuri uz viņu rūca un rēja, ir «konsultants» Krūmiņš un viņa ļaudis (atkal es ainu atpazīnu pēc objektu vispārējā izvietojuma, pēc savām emocijām un pēc savas attieksmes pret situāciju).

.2508. Ne senāk, kā šodien pat no rīta, pirms likšanās pagulēt, es uzrakstīju lielu (ap 10 tūkstošiem zīmju) «dienesta ziņojumu» priekšniecībai, kur savā parastajā stilā «sagrāvu» konsultantu Krūmiņu. Bet suņi nav nekādi «simboli». Tie gluži vienkārši ir paņemti no «blakus ainas»: es regulāri eju pastaigāties Ziedoņdārzā, un tur ir milzums suņu, kuri te grasās mani sakost, te ar rēcieniem un rejām uzbrūk viens otram. Dzīves situācijas vērtējums ir paņemts no redakcijas dzīves, un tai ir pievienoti suņi no parka.

.2509. Personīgi man visas šīs lietas (kompjūteriskā, procesoriskā smadzeņu daba) liekas tik acīmredzamas, ka atliek tikai brīnīties, kā citi cilvēki (un it īpaši «oficiālie» psihologi) var to neredzēt. Nu, palasīsim, piemēram, to pašu Peku, kura grāmata pamudināja mani aprakstīt savu sapni. Anotācijā ir teikts, ka «*grāmata jau daudzus gadus turas ASV nacionālo bestselleru sarakstā – tas ir visunikālākais gadījums pasaules grāmatu iespiešanas praksē*»³⁷⁰.

§226. Zemapziņas brīnumi

.2510. Sākot strādāt ar jaunu pacientu, es bieži ņemu papīra lapu un zīmēju uz tās lielu riņķi. Pēc tam tā iekšienē es atdalīju nelielu segmentu. Norādot uz to, es saku: «Tā ir jūsu apziņa. Pārējā riņķa daļa, kas sastāda 95%, vai pat vairāk, pārstāv jūsu zemapziņu. Ja jūs strādāsit pietiekami ilgi un neatlaidīgi, lai sevi saprastu, jūs atklāsit, ka šī jūsu psihikas daļa, par kuru jums pašreiz ir visai neskaidrs priekšstats, satur tādas bagātības, par kurām jūs pat iedomāties nevarat».

.2511. Viens no veidiem, kādos mēs uzzinām par šīs plašās, bet slēptās teritorijas eksistenci un par bagātībām, ko tā slēpj savās dziļēs, ir mūsu SAPŅI.

.2512. Cilvēka psihikas dalīšana «apziņā» un «zemapziņā» pati par sevi ir arhaiska, – tas ir tikpat daudz kā Visuma «apakša» un «augša» (kurš vispār izdomāja šīs kategorijas?). Es jau parādīju {ROAD.1070}, ka būtiskākais no visa tā, kas tiek apzīmēts ar vārdu «apziņa» reducējas uz sekojošo: smadzenēs (kompjūterā) ir saglabātas ziņas par saviem aparātiem, to lēmumiem un šo lēmumu motīviem. Ja tādas ziņas ir (un var tikt izanalizētas), tad tiek runāts, ka ir strādājuši apzināti procesi. Ja tādu ziņu nav, tad runā, ka ir strādājuši neapzināti. Bet procesi ir vieni un tie paši.

.2513. Būtībā robeža starp «apziņu» un «zemapziņu» nav objektīva, bet to nosaka indivīda zināšanas par saviem smadzeņu procesiem. Peks un viņa pacienti apzinās 5% no saviem smadzeņu procesiem? Pilnīgi iespējams – spriežot pēc tā, ko viņi runā, tas patiešām tā arī ir. Viņiem taču pat neienāk prātā, ka smadzenes ir procesoru konglomerāts. Bet es apzinos savus (un viņu) smadzeņu procesus daudz labāk. Tā ka man apziņa ir plašāka nekā viņiem (piemēram, es bez grūtībām atpazīnu sava sapņa ainas un noskaidroju to izcelšanos).

³⁷⁰ M. Scott Peck, M.D. «The Road Less Traveled. A New Psychology of Love, Traditional Values and Spiritual Growth». A Touchstone Book. Published by Simon & Schuster. New York, London, Toronto, Sidney, Tokyo, Singapore.

.2514. Bet kad smadzenes būs izzinātas līdz galam, tad nekādas «zemapziņas» vispār nepaliks (priekš tā, kurš ir izzinājis). Tālāk Peks raksta:

.2515. Reiz pie manis atnāca viens mūsu valstī visai pazīstams cilvēks un pažēlojās par depresiju, kura neatstāj viņu jau daudzus gadus. Darbs viņu sen vairs neiepriecina, un viņš pats nevarot saprast, kāpēc. Lai gan viņa vecāki bija diezgan nabadzīgi, taču senči – krietni bagāti un slaveni. Mans pacients nemīlēja pieminēt tos. Viņa depresijai bija vairāki cēloņi. Raksturīgi, ka tikai pēc vairākiem mēnešiem mums beidzot saruna aizvirzījās uz godkāri un uz to, vai viņam tā ir. Vienā no seansiem pēc šīs sarunas viņš pastāstīja sapni, kuru redzējis iepriekšējā naktī. Lūk, šī sapņa fragments:

.2516. – Es sapņoju, ka mēs ar tēvu atrodamies ar vecām, nejēdzīgām mēbelēm pieblīvētā istabā, un it kā es esmu daudz jaunāks nekā tagad. Tēvs gribēja, lai es pārpeldētu līci un paņemtu laivu, kuru viņš nez kādēļ noslēpis uz saliņas līča otrajā pusē. Manī iedegās vēlēšanās doties turp nekavējoties, un es jautāju tēvam, kā es atradīšu laivu. Viņš aizveda mani sāņus, kur stāvēja sevišķi milzīgs mēbeles priekšmets, no kura burtiski strāvoja kaut kādas nomācošas sajūtas, – kumode vismaz divpadsmit pēdu garumā (3,66 m – V.E.) un augstumā līdz pašiem griestiem, ar divdesmit vai trīsdesmit gigantiskām atvilktnēm. Norādījis uz to ar roku, tēvs teica, ka es varēšot atrast laivu, ja palūkošos gar kumodes malu.

.2517. Sākumā sapņa simboliskā nozīme man negribēja noskaidroties, un tāpēc es, kā tas pieņemts starp psihoanalītiķiem, palūdzu viņu pāriet pie tām asociācijām, kuras viņam radās, kad viņš ieraudzīja šo kumodi.

.2518. – Varbūt viņas milzīguma un tās nospiedošās sajūtas dēļ, kas no viņas nāca³⁷¹, tā likās man līdzīga sarkofāgam, – nekavējoties atbildēja viņš, it kā būtu gaidījis šo jautājumu.

.2519. – Bet ko jūs nodomājat par atvilktnēm? – jautāju es.

.2520. Mans pacients pēkšņi plaši pasmaidīja.

.2521. – Varbūt man bija asinskāra doma apstīt visus manus senčus, – atbildēja viņš. – Kumode likās man kā ģimenes kapliča, un it kā katra tās atvilktnē satur līķi.

.2522. Tagad sapņa nozīme kļuva absolūti skaidra. Jaunībā šim cilvēkam nācās pārāk bieži raudzīties gar savu pa tēva līniju slaveno senču kapu pieminekļu ierindu, it kā šai parādei vajadzētu novest viņu pašu pie slavas. Bet viņu tas vienmēr nomāca, un savā sapnī viņš izjuta vēlēšanos psiholoģiski nogalināt savus senčus, lai atbrīvotos no viņu nomācošā iespaida uz viņa dzīvi.

.2523. Peks teica, ka viņa pacienta «depresijai bija vairāki cēloņi», bet nenosauca šos cēloņus, izņemot, kā var saprast, vienu: «*jaunībā šim cilvēkam nācās pārāk bieži raudzīties gar savu (..) slaveno senču kapu pieminekļu ierindu (..). Bet viņu tas vienmēr nomāca*».

.2524. Patiesībā tas nav nekāds iemesls depresijai. Senču ierinda pati par sevi nevarēja izsaukt «nomācošu sajūtu», tā varēja izsaukt šādu sajūtu tikai kopā ar citu (patieso) iemeslu, kura dēļ pacients nav izpildījis «senču prasības». Piemēram, ja šis pacients ir homoseksuālists, tad viņa «dzīves situācijas» analīze, ja to izteiktu vārdos, varētu skanēt apmēram tā: «Lūk, viņi visi tik ilgi uzturēja mūsu dzimtu, bet es, homoseksuālists, neatstāšu pēcnācējus, izbeigšu dzimtu, nesasniesu laivu (dēlu), uz kuru norāda man senču rinda un tēvs... Es gribētu to izpildīt, bet... Un tas viss tā nomāc mani».

.2525. Es neuzstāju, ka lietas būtība bija tieši homoseksuālismā, bet ir pilnīgi skaidrs, ka pacients kaut kādu iemeslu dēļ nebija attaisnojies «cerības, ko uz viņu likuši senči», un ka tieši TAS bija patiesais iemesls viņa depresijai un tai «nomācošajai sajūtai», ko viņam izsauca viņa senču rinda. Tieši tādā veidā viņa dzīves situāciju vērtējošais procesors acīmredzot bija novērtējis viņa dzīvi, bet pēc tam sapnī šim «abstraktajam vērtējumam» tika pievienoti nejauši objekti no kaut kādām blakusesošām atmiņu ainām (līcis, sala, laiva, kumode – pacients pats droši vien atpazītu šos objektus un spētu noteikt, tieši no kurienes tie ir paņemti).

.2526. Bet Peks visu to komentē tā:

.2527. Es domāju, ka šī sapņa tipiskums ir acīmredzams katram, kurš kādreiz ir strādājis ar sapņiem. Un es, protams, nekavējos izmantot to, norādot savam pacientam uz tiem aspektiem, kuros sapnis bija tipisks. Es paskaidroju viņam, ka viņš jau sen strādā pie savas psiholoģiskās problēmas (*nu kā gan savādāk! – V.E. – protams, strādā: procesors pastāvīgi to analizē*), un lūk, tagad zemapziņa ir izdevusi spilgtu un vienotu ainu, kas ir savā ziņā ilustrācija šai problēmai, kuras iemesli līdz šim viņam nebija saprotami. Viņa zemapziņa izskaidroja viņam viņa problēmu simbolu valodā (*ha-ha! – V.E.*), pie kam ar tādu izsmalcī-

³⁷¹ P.S. Peks (un viņa iespaidā varbūt arī viņa pacients – es nezinu, cik precīzi Peks atstāsta pacienta vārdus) apgriež situāciju otrādi: nevis «nospiedošā sajūta» nāca no kumodes, bet gan šī sajūta bija primāra pacienta galvā (un nāca no viņa «vainas apziņas» savu senču priekšā); sapnis šai (primārajai) sajūtai tikai piekombinēja kumodi ar atvilktnēm (droši vien kādu agras bērnības iespaidu, jo kumode sapnī ir milzīga, tātad pats pacients – vēl maziņš).

nāību, kuru apskaustu jebkurš profesionāls dramaturgs.³⁷² Ļoti grūti ir iedomāties kādas citas zāles, kas gadītos mums pie rokas šajā viņa ārstēšanas stadijā un varētu labāk iedarboties uz manu pacientu, nekā šis sapnis. Acīmredzot viņa zemapziņai bija iegribējies aktīvi palīdzēt viņam (*jā-jā!* – V.E.) un mūsu kopīgajam ar viņu darbam, un izdarīja to viņa ar lielisku meistarību.

.2528. Pekam «zemapziņa» ir it kā atsevišķa dzīva būtne, kura iejaucas «apziņas» dzīvē.

.2529. Patiesībā nekādi tamlīdzīgi pieņēmumi nav vajadzīgi, lai izskaidrotu novēroto parādību. Pietiek pieņemt divus postulātus: 1) par to, ka smadzenēs eksistē speciāls procesors, kurš novērtē dzīves situācijas «abstraktā veidā» – bez konkrētiem objektiem šajā vērtējumā; 2) par to, ka miegā, kad ir atslēgts otrs procesors, kurš parasti pieslēdz konkrētus dzīves objektus pirmā procesora izejām, notiek nejaušu no atmiņas paņemtu objektu pieslēgšana.

.2530. ...Tā mēs varētu vēl ilgi klejot pa doktora Peka un daudzu citu autoru (ieskaitot markīzu de Coslo) grāmatu lappusēm – un to mēs, cerams, vēl arī izdarīsim Leoniānas tālākajos krājumos. Bet šo manuskriptu sen jau ir laiks beigt, jo tas, līdzīgi Daniila Harmsa³⁷³ «Vecenei»³⁷⁴, «jau tā ir pārāk ievilcies».

Grāmatas REVIS literatūras saraksts

- 1.³⁷⁵ Balabanoff A. «Impressions of Lenin». University of Michigan Press, 1984. (.2019).
2. Bruni Iordani Nolani. «De umbris idearum». (.938).
3. Bruno Džordano. «Ideju ēnas». Parīze, 1581. (.938).
4. Bruno Džordano. «Laika zīmes». Venēcija, 1576. (.934).
5. Bruno Džordano. «Noasa šķirsts». Dialogs. (.919).
6. Bruno Džordano. «Par bezgalīgo, visumu un debess ķermeņiem». (.943).
7. Bruno Džordano. «Par cēloni, visa sākumu un vienoto». (.943).
8. Bruno Džordano. «Par varoņīgo entuziasmu» (.943).
9. Bruno Džordano. «Par 160 tēzēm pret mūsaiķu matemātiķiem un filosofiem». (.950).
10. Bruno Džordano. «Pegasa zirga slepenā mācība ar Silēna ēzeļa tādu pašu mācību». (.943).
11. Bruno Džordano. «Pusdienas gavēņa trešdienā» (.941).
12. Bruno Džordano. «Spīdekļis». Komēdija. (.919).
13. Bruno Džordano. «Triumfējošā dzīvnieka izdzīšana». (.943).
14. Bruno Džordano. (Brošūra pret Delafē). Ženēva, 1577. (.934).
15. Brvno Giordano Nolano. «Cabala del cavalla Pegaseo coll'aggiunta del Asino Cillenico». (.943).
16. Brvno Giordano Nolano. «De la Causa, Principio et Uno». (.943).
17. Brvno Giordano Nolano. «De l'Infinito, Universo e Mondi». (.943).
18. Brvno Giordano Nolano. «Degli eroici furori». (.943 .948).
19. Brvno Giordano Nolano. «La Cena della Ceneri». (.941 .943).
20. Brvno Giordano Nolano. «Spaccio de la bestia trionfante». (.943 .945).
21. Carnegie Dale. «How to develop self-confidence and influence people by public speaking». Pocket Books, New York, 1956. (.2100).
22. Copernicus N. «De revolutionibus orbis». 1543. (.917).
23. Dante Alaghieri. «De Vulgari Eloquentia». A cura di A. Marigo e P.G. Ricci. Firenze, 1957. (Opere di Dante. Diretta da V. Branca, F. Maggini e B. Nardi. Vol. VI). (.2417).
24. Dante Alaghieri. «Monarchia». A cura di G. Vinay. Firenze, 1950. (.2421).
25. Dante Alighieri. «Commedia Divina». (.1359).

³⁷² P.S. Šeit ir ļoti labi redzams kā Peks (un visi pārējie «psihoanalītiķi»), iepriekš apgriezuši situāciju otrādi, nonāk pie saviem prātojumiem par «zemapziņu», kura aizņemot vismaz 95% cilvēka psihes, darbojoties kā kāds noslēpumains dzīvnieks vai «dramaturgs», gribot kaut ko svarīgu vēstīt «apziņai» utt. Nevajag apgriezt situāciju otrādi, tad nebūs visu šo «zemapziņas brīnumu», un viss kļūs vienkāršs un skaidrs.

³⁷³ P.S. Daniils Harms (Daniils Ivanovičs Juvačovs; 1905–1942) – krievu rakstnieks, kādreiz uz Sahalīnu izsūtīta narodņika dēls, spilgtākais «absurda literatūras» pārstāvis Padomju Savienībā periodā starp abiem pasaules kariem; 1941.gada 23.augustā, karam sākoties, tika (trešo reizi) arestēts, protestējot pieteica badastreiku un nomira badā. Viņa darbus padomju laikā nedrukāja, bet es tos zināju no «Amerikas Balss» un BBC radiopārraidēm; «Perestrikas» laikā viņu sāka publicēt arī PSRS.

³⁷⁴ Хармс Даниил. «Старуха». «Новый Мир», 1988 №4.

³⁷⁵ Veddas grāmatu literatūras sarakstus izgatavoja automātiski dators, sašķirojot avotus pēc alfabēta (latviešu vai krievu) un norādot iekavās punktus, kur dotais avots pieminēts. Grāmatas REVIS Niveādas izdevumā dažas atsauces (kas dotas zemsvītras piezīmēs) ir pievienotas no jauna. Tad tās nav atspoguļotas šajā literatūras sarakstā.

26. Dante Alighieri. «Il Convivio». A cura di G. Busnelli e G. Vandelli. Firenze, 1964. (Opere di Dante. Diretta da V. Branca, F. Maggini e B. Nardi. Vol. IV–V). (.2396 .2414).
27. Dante Alighieri. «La Divina Commedia». (.2325).
28. Dante Alighieri. «La Vita Nuova». (.2325).
29. Dedekinds R.J.V. «Nepārtrauktība un iracionālie skaitļi». 1872 g. (.540).
30. Devlin K.J. «The axiom of constructibility. A guide for the mathematician». Lecture Notes in Computer Science. Springer. Berlin, Heidelberg, New York, 1977. Vol.617, 96 p. (.742).
31. Dimā Aleksandrs. «Grafs Monte-Kristo». No franču valodas tulkojis J. Rainis. LVI, Rīga, 1955. (.1394).
32. Dunsdorfs E. «Kārļa Ulmaņa dzīve». Zinātne, a/s «Lana», Rīga, 1992. (.1388 .1390).
33. Durante Alighieri. «Commedia Divina». (.2314).
34. Džeroms K. Džeroms. «Kā mēs rakstījām romānu». (.1010).
35. Džeroms K. Džeroms. «Trīs vīri laivā, neskaitot suni». (.1010).
36. Eglītis I. «Psihiatrija». Zvaigzne, Rīgā, 1974. (.1281).
37. Freud S. «Die Traumdeutung». Leipzig und Wienn, 1900. (.1532).
38. Freud S. «Очерки толкования сновидений». «Zentralblatt für Psychoanalyse», I № 5/6, 1911. (.1682).
39. Gauss Carl Friedrich. «Disquisitiones Arithmeticae». 1801. (.286).
40. Hašeks Jaroslavs. «Krietnā kareivja Šveika dēkas Pasaules karā», III–IV, LVI Rīgā 1957. (.124).
41. Herneks F. «Alberts Einšteins». Liesma, Rīga, 1968. (.1730).
42. Hilbert David. «Die Grundlagen der Geometrie». 1899. (.1364).
43. Kārkliņš Valdemārs. «Neapklusināmās iekāres. Mopasāns ir liels stāstnieks, un viņa dzīve – viņa traģiskākais stāsts». Biogrāfisks romāns. Liesma, Rīga, 1993. (.1978).
44. Laplace Pierre-Simon. «Exposition du système du monde». Paris, 1796–1824. (.1233 .1364).
45. Londons Džeks. «Deģošā Dienasgaisma». Kopoti raksti ar Viļa Lāča ievadu, 26. sēj. Tulkojis K. Zariņš. Kaija, Rīgā, Ģertrūdes ielā Nr.49 (bez gada). (.1402).
46. Londons Džeks. «Džons Miežgrauds». Tulkojusi Rūta Ezeriņa. Kopoti raksti, X sēj., 7–182.lpp. Liesma, Rīga, 1978. (.1402).
47. Londons Džeks. «Mārtins Īdens». Tulkojusi Lūcija Rambeka. Kopoti raksti, VI sēj. Liesma, Rīga, 1976. (.1402).
48. Londons Džeks. «Semper idem». Tulkojis Ojārs Sarma. Kopoti raksti, VII sēj., 271–275.lpp. Liesma, Rīga, 1977. (.1402).
49. LPE, 9.sēj. Šķirkļis «Sokrats». Galvenā Enciklopēdiju Redakcija, Rīga, 1987. (.1000).
50. Mauriņa Zenta. «Dante tagadnes cilvēka skatījumā». Valtera un Rapas akc.sab. apgāds, Rīga, 1937. (.2426).
51. Maurois Andre. «Les trois Dumas». Librairie Hachette, Paris, 1957. (.2252).
52. Mellis Irene. «Trīsdesmit divi gadi kopā ar Zentu Mauriņu». Daugava, Rīga, 1997. (.2429).
53. Mičela Margarita. «Vējiem līdzīgi». 1936. (.1366 .1404).
54. Moruā Andrē. «Trīs Dimā». «Liesma», Rīgā, 1968. (.2252).
55. Platons. «Valsts». (.947).
56. Plutarhs. «Tālo gadsimtu slava. Romas republikas noriets Plutarha biogrāfijās». Izdevniecība «Liesma», Rīga, 1975. (.1363).
57. Poe Edgar. «Tamerlane and other Poems by a Bostonian». Calvin F.S. Thomas, printer. Boston, 1827. (.935).
58. Roterdamas Erasmus. «Muļķības slavinājums». Zvaigzne, Rīga, 1985. (.933).
59. Sheldon W.H. «The Varieties of Temperament. A psychology of constitutional differences». N.Y., 1942. (.1418).
60. Siliņa Avita. «Par meitas izvarošanu un slepkavību tēvam piespriež 15 gadus». «Diena», 1997.03.08. (.1861).
61. Spinoza Benedictus. «Ethica ordine geometrico demonstrata et in quinque partes distincta in quibus agitur: I. De Deo; II. De Natura et Origine Mentis; III. De Origine et Natura Affectuum; IV. De servitute humana, seu de affectuum viribus; V. De Potentia Intellectus, seu de Libertate Humana». (.1359).
62. Swift Jonathan. «Travels into several remote nations of the world by Lemuel Gulliver first a surgeon, and then a captain of several ships». London, Benjamin Motte, 1726. (.1359).
63. Šprengers, Institors. «Raganu veseris». (.79).
64. Trotsky L. Article «Lenin». Encyclopaedia Britannica. 14-th edition. London – New York, 1929. (.2026).
65. Vorobjovs A. «Psiholoģijas pamati». Eksperimentāls mācību līdzeklis. Atļāvusi lietot Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija. Mācību apgāds, Rīga, 1996. (.1252).
66. Watson J.B. «Psychology as the behaviorist views it», Psychological Review, 1913 # 20, p. 158–177. (.1817).
67. «Kvēlā kaisle». Filma par Margaritas Mičelas dzīvi. ASV, 1994. (.1404).
68. «Svešvārdu vārdnīca». Izdevniecība «Liesma», Rīga, 1969. (.1000).

69. Александров П.С. «Введение в теорию множеств и общую топологию». Наука, Москва, 1977. (.632).
70. Антоновский Ю.М. «Джордано Бруно. Его жизнь и философская деятельность». Биографический очерк. В книге «Дж. Бруно. Бэкон. Локк. Лейбниц. Монтескье. Биографические повествования». Урал, Челябинск, 1996. (.939 .951 .952 .985 .986 .990 .1003 .1006).
71. АПРФ, ф.3, оп.22, д.307. (.2067 .2072).
72. Бажанов Борис. «Воспоминания бывшего секретаря Сталина». Книгоиздательство «Всемирное слово», Санкт-Петербург, 1992. (.2202 .2204).
73. Баландин Р. «Странствующий рыцарь истины. Жизнь, мысль и подвиг Джордано Бруно». Детская литература, Москва, 1988. (.953).
74. Батов В.И. «Другому как понять тебя?». Знание. Подписная научно-популярная серия «Знак вопроса» 11'91. (.2078).
75. Боккаччо Джованни. «Декамерон». 1350-1353 г. (.2377).
76. Бонч-Бруевич В.Д. «Воспоминания о Ленине». Наука, Москва, 1965. (.1981).
77. БСЭ-1. Статья «Бухарин». 1927 г. (.2122).
78. БСЭ-2. Том 6. Статья «Бруно Джордано». 1951 г. (.1002).
79. БСЭ-3. Статья «Греция». Т.7, 1972 г. (.1741).
80. БСЭ-3. Статья «Индия». Т.10, 1972 г. (.1741).
81. БСЭ-3. Статья «Крито-микенская культура». Т.13, 1973 г. (.1743).
82. БСЭ-3. Статья «Хараппская цивилизация». Т.28, 1978 г. (.1742).
83. БСЭ-3. Том 4. Статья «Бруно Джордано Филиппо». 1971 г. (.1002).
84. Бухарин Н.И. «Революция права». (.2129).
85. Бухарин Н.И. ... «Engend Internationale». (.2130).
86. Васильева Лариса. «Кремлевские жены». Варгиус, Москва; Высшая Школа, Минск, 1993. (.2026 .2032).
87. Вергилий Марон Публий. «Энеида». 09982 г. (.2376).
88. Волкогонов Дмитрий. «Ленин. Политический портрет». Книга II. Новости, Москва, 1994. (.1984 .2067 .2087).
89. Ганнушкин П.Б. Избранные труды. Медицина, Москва, 1964. (.1295).
90. Ганнушкин П.Б. «Клиника психопатий, их статика, динамика, систематика». Север, Москва, 1933. (.1294).
91. Гендлин Леонард. «Исповедь любовницы Сталина». Без издателя (типография МВД ЛР). Без года (около 1993). (.1411).
92. Годфруа Ж. «Что такое психология». Том I. Мир, Москва, 1992. (.1905).
93. Голенищев-Кутузов И.Н. «Данте». Жизнь замечательных людей. Серия биографий. Основана в 1933 году М. Горьким. Выпуск 19 (443). Издательство ЦК ВЛКСМ «Молодая Гвардия». Москва, 1967. (.2316 .2403).
94. Данте Алигьери. Малые произведения. Под ред. академика М. Алексева и И. Голенищева-Кутузова. Наука, Москва, 1968. («Новая Жизнь», Стихотворения, «Пир», «О народном красноречии», «Монархия», Письма, Эклоги, «Вопрос о воде и земле»). (.2413).
95. Данте Алигьери. «Новая Жизнь». «Божественная Комедия». Библиотека Всемирной Литературы. Издательство «Художественная Литература», Москва, 1967. (.2316 .2327 .2353).
96. Деко Ален. «Британский Лев». В сборнике «Тайны тысячелетий», 12-й выпуск. Издательский дом «Всемирный следопыт», Москва, 1997. (.1386).
97. Джером К. Джером. «Трое в лодке... Как мы писали роман. Рассказы». Звайгзне, Рига, 1985. (.1011).
98. Достоевский Ф.М. «Братья Карамазовы». (.2285).
99. Достоевский Ф.М. «Преступление и наказание». (.2285).
100. Дюма Александр. «Алхимик». Пьеса. (.2253).
101. Дюма Александр. «Граф Монте-Кристо». 1845 г. (.2268).
102. Дюма Александр. «Нельская башня». 1832. (.2247).
103. Дюма Александр. «Три мушкетера». 1844 г. (.2268).
104. Дюма Александр. «Шевалье д'Арманталь». (.2254).
105. Есенин С. «Черный человек». (.2325).
106. Известия ЦК КПСС. 1991 №3, с.189. (.2073).
107. Йех Т. «Теория множеств и метод форсинга». Мир, Москва, 1973. 150 с. (.742).
108. Йодан Э. «Структурное проектирование и конструирование программ». Мир, Москва, 1979. (.1833 .2389).
109. Катаев Валентин. «Алмазный мой венец». Советский Писатель, Москва, 1981. (.1363).
110. Катаев В. «Алмазный мой венец». Сов. писатель, Москва, 1981. (.1978).
111. Келдыш Л.В. «Идеи Н.Н. Лузина в дескриптивной теории множеств». «Успехи математических наук». 1974. Т.29, вып.5. С.183–196. (.749).
112. Клайн Морис. «Математика. Утрата определенности». Мир, Москва, 1984. (.86 .426).

113. Кнут Д. «Искусство программирования для ЭВМ», т.1. «Основные алгоритмы». «Мир», Москва, 1976. (.1789).
114. Кнут Д. «Искусство программирования для ЭВМ, т.1. Основные алгоритмы». Мир, Москва, 1976. (.1594).
115. Козаков М. «Рисунки на песке». «Огонек» 1988 №8. (.2142).
116. Козлов Николай. «Как относиться к себе и людям, или практическая психология на каждый день». Издание третье. Новая Школа, Москва, 1996. (.2295).
117. Козлов Николай. «Философские сказки для обдумывающих житье, или Веселая книга о свободе и нравственности». Издание второе, переработанное и дополненное. Новая Школа, Москва, 1996. (.1715 .1721 .1722 .1728 .1738 .1749 .1792 .2295).
118. Красило Александр Иванович (сост.). «Энциклопедия практического самопознания». Международная педагогическая академия, Москва, 1994. (.2239).
119. Крегер О., Тьюсон Дж.М. «Типы людей. 16 типов личности, определяющих, как мы живем, работаем и любим». «Персей», «Вече», АСТ, Москва, 1995. (.1975 .2065 .2226).
120. Кречмер Эрнст. «Строение тела и характер». 1921. (.1149 .1271).
121. Кротов В.Г. «Государство чувств». (.2295)
122. Кротов В.Г. «Книга без титула и комментарии к ней». (.2286).
123. Кротов В.Г. «Книга без титула». Самиздат. (.2286).
124. Кротов В.Г. «Словарь философических, метафорических, юмористических и прочих разных парадоксальных определений». Составил и внес свою лепту Виктор Кротов. Крон-Пресс, Москва, 1995. (.1715).
125. Куртиль Гасьен де. «Мемуары капитана-лейтенанта первой роты королевских мушкетеров мсье д'Артаньяна». Жан Эльзевир, Амстердам, 1704. (.2256).
126. Куртиль Гасьен де. «Мемуары капитана-лейтенанта первой роты королевских мушкетеров мсье д'Артаньяна». Жан Эльзевир, Кельн, 1700. (.2256).
127. Лаплас П.С. «Изложение системы мира». Наука, Ленинград, 1982. (.1234).
128. Ларина А.М. «Незабываемое». «Знамя» 1988 №№ 10–12. (.2195).
129. Ленин В.И. «Письмо к съезду». ПСС т.45. (.2087).
130. Лесны Иван. «О недугах сильных мира сего». Властелины мира глазами невролога. Издательство «Графит», Прага, 1990. (.2311).
131. Маке Огюст. «Простак Бюва». (.2253).
132. Мамуна Н., лектор Московского планетария. «Почему ошибся Данте». «Наука и Жизнь», 1990 № 2. (.2403).
133. Медведев Ф. «Он хотел переделать жизнь, потому что ее любил». «Огонек» 1987 № 48. (.2148).
134. Мирекур Эжен де. «Фабрика романов: фирма Александр Дюма и компания». (.2261).
135. Моруа А. «Три Дюма». Изд-во ЦК ВЛКСМ «Молодая Гвардия». (.2252).
136. Найман Анатолий. «Рассказы о Анне Ахматовой». «Новый Мир» 1989 №№ 1–3. (.2320).
137. Палей Марина. «Евгеша и Аннушка». «Знамя», 1990 №7. (.2490).
138. Пек М.С. «Нехоженые тропы. Новая психология любви, традиционных ценностей и духовного роста». Зарубежный бестселлер. Издательское объединение «ЮНИТИ», Москва, Авиценна, 1996. (.2489).
139. Пеше Жак. «Выдержки из архивов Парижской полиции». (.2270).
140. Подниекс К.М. «Вокруг теоремы Геделя». Зинатне, Рига, 1992. (.326 .716).
141. Померанц Григорий. «Корзина цветов нобелевскому лауреату». «Октябрь», 1990 № 11. (.1795).
142. Профацио. «Астрономический альманах». (.2412).
143. Пушкин А.С. «Вольность». (.2033).
144. Пытлик Радко. «Гашек. Документальное повествование». Молодая Гвардия, Москва, 1977. (.1363).
145. Романов Александр Михайлович, великий князь. «Книга воспоминаний». Журнал «Юность», 1991, №3. (.1384).
146. РЦХИДНИ, ф.127, оп.1, д.14. (.1986).
147. РЦХИДНИ, ф.127, оп.1, д.1. (.1991).
148. РЦХИДНИ, ф.127, оп.1, д.61. (.1993 .2010 .2017).
149. РЦХИДНИ, ф.17, оп.3, д.314. (.2073).
150. РЦХИДНИ, ф.2, оп.1, д.24299. (.1997).
151. РЦХИДНИ, ф.2, оп.1, д.4573. (.2013).
152. РЦХИДНИ, ф.3, оп.1, д.4365. (.2002).
153. Сахаров А.Д. «Воспоминания». «Знамя», 1990 №10. (.1732).
154. Серебренников А. (Ответ Рою Медведеву). «Атмода» № 50 1989.11.04. (.2068).
155. Солженицын А.И. «Архипелаг Гулаг». (.2285 .2289).
156. Филатова Е. «Соционика для Вас», издание второе, переработанное, «Сибирский Хронограф», 1994. (.1326 .2230).
157. Философия и жизнь 11'91. Подписная научно-популярная серия. Издательство «Знание», Москва 1991; в брошюре: 1) Селиванов Ф.А., доктор философских наук. «В мире причин и следствий». 2)

«Смысл жизни: диалог мировоззрений». Обзор симпозиума философов и священнослужителей (анонимный). (.2077).

158. Фихтенгольц Г.М. «Курс дифференциального и интегрального исчисления». Том I. Физматгиз, Москва, Ленинград, 1958. (.430).

159. Фишер Л. «Жизнь Ленина». (.1988).

160. Флоренский Павел. «Мнимость в геометрии». Москва, 1922. (.2398).

161. Фрейд Зигмунд. «Толкование сновидений». Попурри, Минск, 1997. (.1550 .1661 .1686).

162. Фрейд З. «Художник и фантазирование». Республика, Москва, 1995. (.1666).

163. Хармс Даниил. «Старуха». «Новый Мир», 1988 № 4. (.2530).

164. Хеншен Фольк. «Долгий путь до Саламанки». Стокгольм, 1957. (.2068).

165. Шатров М. «Большевики». Пьеса. (.2143).

166. Эйнштейн А. Собрание научных трудов, т.1. Москва, 1965. (.62 .541).

167. «Обзорение психиатрии, неврологии и экспериментальной психологии», 1907, № 2. (.1297).

168. «Психология индивидуальных различий. Тексты». Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. Издательство Московского университета, 1982. (.1418).

169. «Слово о полку Игореве». Детская литература, Москва, 1983. (.2419).

170. «Убийство на улице Данте». Художественный фильм. (.2142).

VEcordia ir Valda Egles elektroniska literāra dienasgrāmata, kurā viņš ir citējis arī daudzus citu autoru tekstus. Vekordija dibināta 2006.gada 30.jūlijā un sākotnēji sastāvēja no lineāri numurētiem sējumiem, katrs apmēram 250 lappušu apjomā A4 formātā, taču vēlāk par galveno izdevuma eksistences formu kļuva «izvilkumi». Vekordijas izvilkums ir fails, kurā atkārtots viena vai vairāku Vekordijas iecirkņu teksts bez lineāras numerācijas un bez iepriekš uzdota apjoma. Izvilkums parasti reproducē kādu Valda Egles vai cita autora grāmatu vai brošūru. Izvilkuma faila nosaukumā pirmais burts «L» nozīmē, ka grāmatas pamatteiksts ir dots latviski, burts «E», ka angļiski, burts «R», ka krieviski, un burts «M», ka jaukts. Burts «S» nozīmē, ka fails ir sagatave, kura vēl tiks stipri modificēta, bet burts «X» apzīmē faksimilus. Dienasgrāmatas VEcordia oriģinālos un izvilkumu failus Jums **ir tiesības** kopēt, pārsūtīt pa e-pastu, ievietot WWW serveros, izdrukāt un nodot citām personām bez maksas informatīvos, estētiskos vai diskusiju nolūkos. Bet, pamatojoties uz LR un starptautiskajām autortiesībām, **ir aizliegta** šī faila jebkura veida komerciāla izmantošana bez Dienasgrāmatas autora rakstiskas atļaujas, un **ir aizliegts** šos failus jebkurā veidā modificēt. Ja attiecībā uz šeit doto tekstu bez Dienasgrāmatas autora tiesībām darbojas vēl citas autortiesības, Jums jārespektē arī tās.

Šī sējuma izdošanas brīdī (kurš titullapā apzīmēts ar vārdu «Versija:») Vekordijas galvenās pārstāvēniecības Internetā bija vietnes: <http://vekordija.blogspot.com/> – latviešu grāmatām; <http://vecordija.blogspot.com/> – krievu grāmatām.

Satura rādītājs

VEcordia	1
Izvilkums L-REVIS	1
Valdis Egle.....	1
PASKATĪSIMIES VĒLREIZ!	1
1. Ievads Niveādas sējumam NIX-002	2
2. Grāmatas REVIS sākums. Matemātiskā daļa	3
Priekšvārdi	3
§1. Vēstule pirmajiem diskutantiem	3
§2. Grāmata REVIS	5
§3. Projekts «Revisere».....	6
§4. Autortiesības	6
§5. Pateicības	7
3. Burtnīca MODEL. «Modelis jeb Teorikas būtība».....	8
1. Modeļi	8
§6. Modeļu nomaiņa zinātnē	8
§7. Diskusijas būtība	9
§8. Modeļi un postulāti	10
§9. Sistēmu salīdzināšana	11
§10. Tiesības	11
§11. Vēl par modeļiem.....	12
2. Mūsu modelis	12
§12. Modeļi matemātikā	12
§13. Modeļi psiholoģijā	13
§14. Modeļa nomaiņa.....	13
§15. Mūsu modelis.....	13
§16. Modeļa spekulatīvais raksturs	14
§17. Svarīgākie postulāti.....	15
3. Smadzeņu programmas	16
§18. Atšķirības starp smadzenēm un datoru	16
§19. Majora Dervotas programmas.....	17
§20. Programmu līmeņi.....	18
§21. Programmu attīstība	18
§22. Pašprogrammēšanās pamatshēma	19
§23. Pērtiķi un kompjūteri	19
4. Ceļā uz matemātiku.....	20
§24. Programmu analizatori	20
§25. Kopas	21
§26. Kopu būvēšana.....	21
§27. Piebildes par kopām	22
§28. Kopas un nominālijas.....	23
5. Skaitļi	23
§29. Klasifikācija pēc elementu daudzuma.....	23
§30. Kopu mērīšana	24
§31. Lineārā orientācija.....	25
§32. Planārā orientācija.....	26
§33. Iracionālie skaitļi.....	27
§34. Skaitļu kopas	27
6. Skaitļu kopu salīdzināšana	28
§35. Skaitļu ievēšana matemātikā.....	28
§36. Skaitļu attiecību ainas	28

§37. Vai labot matemātiku?	30
§38. Platonisms	31
7. Notātes un aksiomas.....	31
§39. Sekundārie algoritmi	31
§40. Aritmētiskās operācijas	32
§41. Aksiomas.....	33
§42. Aksiomātiskais aparāts.....	34
§43. Bezgalības	34
8. Aksiomātiskā metode.....	35
§44. Modeļa jēdziena precizējums	35
§45. Teorika	35
§46. Aksiomatizācija.....	35
§47. Formalizācija.....	36
§48. Modeļa rekonstrukcija.....	37
§49. Aksiomātiskā modeļa atbilstība	37
§50. Aksiomātiskās metodes absolutizācija	38
§51. Datorkanonizācija	38
9. Eiklīda telpa	39
§52. Telpa un laiks	39
§53. Klasiskais telpas un laika modelis	40
§54. Alternatīvais telpas un laika modelis	40
§55. Ģeometrijas priekšmets.....	42
10. Iracionālie skaitļi.....	42
§56. Hipāzija noslīcināšana.....	42
§57. Hipāzija pierādījums mūsdienu tehnikā.....	42
§58. Hipāzija pierādījums primārajās kopās	43
§59. Kvantuālās situācijas.....	44
§60. Iracionālo skaitļu izgudrošana	45
11. Kantora teorēma.....	46
§61. Trīs vācu profesori	46
§62. Atbilstības dibināšana un pretrunas atrašana	46
§63. Kantora teorēma Veierštrāsa modelī.....	47
§64. Diagonālprocesa konkretizācija	48
12. Dedekinda pamatteorēma.....	50
§65. Otrais iracionālo skaitļu modelis.....	50
§66. Sekojot Dedekindam	51
§67. Kontinuumā nepārtrauktība.....	52
13. Kantora kopu teorija.....	54
§68. Kantora teorēma Dedekinda modelī.....	54
§69. Par Kantora oriģinālo teorēmu	55
§70. Alefu skala	56
14. Kantora galvenā teorēma	57
§71. Aleksandrova mācībgrāmata.....	57
§72. Visbrīnišķīgākā teorēma	58
§73. Vai 2 ir lielāks par 5?	61
15. Rezultāti	62
§74. Gaudi un pelavas.....	62
§75. Nāru kopas teorija	63
§76. Daudzbalsīgs murgojums gadsimta garumā.....	64
§77. Podnieka otrā nodaļa	64
16. Nobeigums	67
§78. Matemātikas priekšmets.....	67
§79. Kontinuumā problēmas atrisinājums	67
§80. Nav tiesību uz eksistenci.....	68
§81. Kas būs soģis?.....	69
§82. Labosim pagātnes riebiģās pēdas?	70
4. Grāmatas REVIS turpinājums pēc burtnīcas MODEL	72

Vēstule darba grupu centrālpersonām	72
§83. Centrālpersonas	72
§84. Sākotnējie diskusijas materiāli	72
§85. Diskusijas pirmais posms	73
§86. Seriāla pamatprincipi	73
§87. Par diskusiju teoriju	74
§88. Par diviem veciem principiem	76
§89. Valdnieki un vēsture	77
§90. Izdevniecības «Prezidēns» grāmatas	78
5. Etīde par Džordano Bruno	80
§91. Modeļa dedzināšana	80
§92. Bruno jaunība	80
§93. Bruno psiholoģiskais tips	81
§94. Konflikts ar baznīcu	82
§95. Galvenie darbi	83
§96. Neirastēniķa klejojumi	85
§97. Liktenīgā atgriešanās	86
§98. Autodafē	87
§99. Nolāpītais reālists	89
§100. Mūsdienu sārti	91
§101. Pieminekļi un kauna stabi	93
6. Grāmatas REVIS vidus. Psiholoģiskā daļa. Burtnīca «Dvesa»	95
1. Ceļā uz psiholoģiju	95
§102. Informātikas speciālista pieeja	95
§103. Kas ir informātikas speciālists	96
2. Ierosa, apstrāde un temperaments	98
§104. Psihiskās funkcijas un to grupējumi	98
§105. Ierosa un apstrāde	100
§106. Četri temperamenti	101
3. Sistēmas darbības pamatprincips	102
§107. Baudas un šausmu pedāļi	102
§108. Emocijas	104
§109. Procesori un funkciju grupas	105
§110. Pašanalīze kā ierosas funkciju daļa	105
§111. Psihiskās slimības kā funkciju anomālijas	105
4. Cilvēku četru pamattipu īpašības	106
§112. Vispārēji spriedumi	106
§113. Holēriķi jeb epileptoīdi	107
§114. Flegmātiķi jeb šizoīdi	108
§115. Sangviniķi jeb cikloīdi	109
§116. Melanholiķi jeb histeroīdi	110
§117. Summāri secinājumi	111
5. Četri temperamenti	112
§118. Labi un slikti psiholoģiskie tipi	112
§119. Par autortiesību izmantošanu	113
§120. Bidstrupa «Četri temperamenti»	114
§121. Kartes rašanās	115
§122. Īpatnību izteiktības pakāpes	117
§123. Secinājumi psihiatrijas jomā	118
6. Sešpadsmit apakštipi	120
§124. Netaisnība ar senčiem	120
§125. Leģenda par Dvesu	121
§126. Mitoloģijas izmantošana	122
7. Apakštipu piemēri	124
§127. Dvesas tipoloģija	124
§128. Psihotipa noteikšana	125
§129. M-G līnija	127

§130. Z-G līnija.....	129
8. Pārējās līnijas	131
§131. A-Z līnija.....	131
§132. A-M līnija.....	134
§133. Kartes centrs.....	135
9. Šeldona trijstūris	136
§134. Viljams Herberts Šeldons.....	136
§135. Šeldona koncepcija	136
§136. Šeldona trijstūris	139
10. Stāsts par sapņiem.....	142
§137. Sapņu problēma.....	142
§138. Sapņu atšifrēšana.....	143
§139. Somniators nomodā.....	143
§140. Puse no atbildes.....	143
§141. Radītāja ģeniālais risinājums	144
11. Baismīgā figūra kāpnēs.....	145
§142. Mērķi, pa kuriem šauj	145
§143. Piepildīta vēlme.....	146
§144. Randomizēts ģenerators	146
§145. Nejaušība kompjūteros.....	147
§146. Ģenerators bioloģiskā nozīme	147
§147. Randomizators	148
§148. Sapņu tēlu simbolika.....	149
12. Sapņu slēptā nozīme.....	150
§149. Somniatora postulāti	150
§150. Freida sagrozītie sapņi	151
§151. Sapņim nav slēpta satura.....	152
13. Nojālas un paranojālas domas.....	153
§152. Elles mocekļu brēcieni	153
§153. Vīriešu dzimumorgāni sieviešu galvās.....	154
§154. Nojāls izskaidrojums	155
14. Zemsvītras piezīmes «Lasē»	156
7. Grāmatas REVIS beigas. Izklaides daļa. Burtnīca «Kozlovs»	157
1. Sintonā turnīra sākums.....	157
§155. Vēršanās pie Marķīza Gaišības	157
§156. Par utopistiem un ateistiem	157
§157. Par valdnieku Mīnoju.....	159
2. Jaungada piezīmes	161
§158. Neprātīgā ekipāža.....	161
§159. Varoņa parādīšanās	162
§160. Aicinājums pie Apaļā Galda	164
§161. Jaunu Laimi!	164
3. Procesoru modelis.....	165
§162. Par profesionālu skatu.....	165
§163. Par gribasspēku	166
§164. Ko iesākt ar manu Es?.....	167
§165. Par smadzeņu programmām.....	168
4. Smadzeņu kompjūteru problēmas.....	169
§166. Visgudrākā kaste.....	169
§167. Karš pret sirdsapziņu.....	169
§168. Mūslaiku ikdiena.....	170
§169. Nāvessods	171
§170. Kaujas ar dāmām.....	172
§171. Par kompjūteru mainīšanu	172
§172. Par psiholoģiskiem trikiem	173
5. Zemūdenes hronika	174
§173. Zemūdens iedevums.....	174

§174. Amerikāņu menedžeru tests	175
§175. Pasaka par zemūdeni	175
§176. Komunisms vienā atsevišķi ņemtā zemūdenē	176
§177. Kāpēc mēs neziedojam dēlus	177
6. Par Vladimiru Iljiču Ļeņinu	178
§178. Sensen nenosūtīta vēstule	178
§179. Nodaļa no Volkogonova	180
§180. Inese un Ļeņins	182
§181. Par Armandu tālāk	183
§182. Ļeņins un atriebība	184
§183. Ļeņina tips pēc MBTI	186
7. Vadonis pēc dabas	186
§184. ENTJ tips	186
§185. Volkogonovs par Ļeņina slimību	188
8. Ekstraverts Buharins	189
§186. Ar Nolādēto dienu atzīmēts dokuments	189
§187. Tā runāja Batovs Vitālijs	190
§188. Kā Batovs brīnījās	191
§189. Par introvertiem oratoriem	192
9. Introverts Buharins	193
§190. Pa labi no vadoņa	193
§191. ISFJ tips cietumā	194
§192. Spiegu birojs	195
§193. Vaibsti Buharina portretā	196
10. Buharins un Staļins	196
§194. Rehabilitācija	197
§195. Medvedjeva raksts	197
§196. Refleksu zaudējis tītars	201
11. Jāizdara	202
§197. Staļina tips pēc MBTI	202
§198. ISTJ tips	203
12. Introverts Dimā	205
§199. Sievu socionika	205
§200. Dimā-tips	205
§201. Dimā-tēva sieva	206
13. «Slepenais līdzautors Makss»	208
§202. Jūs viņu redzējāt?	208
§203. Zem mulata pātagas	209
§204. Grāfs Kristuskalns	210
14. Vēstule no grāfa de Lamota	211
§205. Cienījamam Valdim	211
§206. Par bruņinieku dāmām	214
15. Par Dante Aligjeri	216
§207. Telefona klosteriskie motīvi	216
§208. Visdzižākais no itāļiem	217
§209. Pirmais psiholoģiskais romāns	217
§210. Dantes tips pēc MBTI	219
§211. Kas īsti notika Florencē?	220
16. Tālāk par Durante	222
§212. Aligjeri ģimene	222
§213. Baltais gvelfs	223
§214. Grandioza rēķinu kārtošana	224
§215. Sistēmu ģeometrija	225
§216. Par eliptisko ģeometriju	226
§217. Datums, kad ceļoja uz Elli	227
§218. Itāļu valodas radītājs	229
§219. Doktore Zenta Mauriņa	230

17. Zentas Mauriņas eseja.....	232
§220. Dantes pēdās Florencē	232
§221. Vita Nuova	233
§222. Beatrīče – mūsdienu sievišķības ideāls	235
§223. Par ģēnijiem un gariem	236
18. Nākotnē aizejošs sapnis	237
§224. Visbanālākie meli.....	237
§225. Pie virsotnes	238
§226. Zemapziņas brīnumi.....	240
Grāmatas REVIS literatūras saraksts	242
Satura rādītājs.....	247